

Digitized by Google

Acc 7241

ÆNEAS
ET
ZACHARIAS.

—○○○—
EXCUDEBANT FIRMIN DIDOT FRATRES,
INSTITUTI REGII FRANCLÆ TYPOGRAPHI,
VIA JACOB, 24.
—○○○—

AINEIAS KAI ZACHARIAS.

ÆNEAS GAZÆUS

ET

ZACHARIAS MITYLENÆUS

DE IMMORTALITATE ANIME ET MUNDI CONSUMMATIONE.

AD CODICES RECENSUIT

BARTHII TARINI DUCÆI

NOTAS ADDIDIT

JO. FR. BOISSONADE.

ACCEDIT ENEE INTERPRETATIO AB AMBROSIO CAMALD. FACTA.

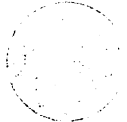
IAA

PARISIIS,

APUD J. ALBERT. MERCKLEIN,

VIA DES BEAUX-ARTS, N° 11.

M DCCC XXXVI.

EDITORIS MONITUM.

ÆNEAS Gazæus et **Zacharias** Mitylenæus, philosophi ac theologi viri qui sæculis post Christum natum quinto et sexto floruerunt aut floruisse videntur, magnam quidem ex argumentorum quæ tractaverunt nobilitate et exquisita orationis suæ conformatione commendationem habent; sed nec minimum illis præ-tium conciliat venalium exemplorum raritas, quæ ipsa satis una foret ut novus editor consilium eruditae lectoribus suum probaret. Tanta est enim, ut nuper vir doctissimus, qui in urbe literatissima et bibliothecis cum privatis tum publicis ditissima habitat, græca Zachariæ verba non potuerit legere; et ipse ego utrumque scriptorem editurus, et omnia undequaque mihi suscepti laboris subsidia anxie conquirens, idque Parisiis, Turicensem Æneam a Wolfio curatum et Zachariam a Genebrardo latine conversum mihi comparare non valuerim. Nullus igitur dubito quin rem philosophiæ ac literarum antiquarum studiosis hominibus perjucundam fecerim, qui

auctorum par et arte et ætate similiū post duo ferme sæcula denuo excudi curaverim. Nam a Barthiana editione, quæ Lipsiæ a. 1655 prodiit, tamdiu neglecti jacuerunt. Eis quidem subvenire Wernsdorfius voluit, ac, navata Himerio et Philæ non adeo infeliciter opera, ad Æneam edendum strenue ac diligentissime se accinxerat; sed consilium successu caruit. Erudita tamen quæ scripserat prolegomena, lectionesque varias e codice Augustano quo uno usus erat excerptas, magno rei literariæ bono Miscellaneis Criticis inseruerunt Friedemannus ac Seebodeus, unde illa post meam præfatiunculam legenda descripsi, has suo quamque loco memoravi. De Ænea igitur Wernsdorfium qui mihi otium fecit consulat lector; videat etiam paucula de illo ac de Zacharia initio commentarii, ubi et de editionibus ac codicibus fuit abunde monitum. Ex notis Barthii plurimas omittere mens fuit Wernsdorfio, quod impense laudo; nam plurimæ prorsus sunt absonæ, et sæpicule egregius ille minutiarum collector sacculos effudit. Ipse tamen integras eas apposui, ad Æneam et Zachariam; ut et ad hunc etiam Tarini editoris principis ac Frontonis Duçei integras animadversiones; et has quidem non longas, illas vero longissimas: neque ob id me reprehensum iri spero. Nam libelli Barthiani raritas summa, summa quæ homini doctissimo debetur reverentia, eam a me postulare videbantur diligentiam,

ne quæ fuissent resecata a lectoribus non paucis desiderarentur ac meæ sic ipse operæ nocerem. Et id me confirmabat insuper, quod nuper quoque repertus fuerit homo doctus qui ineditam Barthianorum Adversariorum partem promeret e tenebris, necnon redemptor qui in opus tam inexpectatum nummulis non parceret. Inde intelligere mihi videbar nondum frigere saltem apud ejus populares viri eruditi famam, et fore in Germania, cui nunc potissimum regioni tales libri placent, lectores quibus gratificarer. Quicquid sit, Wernsdorfium laudo quidem Barthianis falcem rubis immittentem; eum imitari non ausus sum.

Lectoris critici ac futuri editoris gratia descripsi et absoluto volumini addidi latinam Æneæ versionem, quam olim Ambrosius Camaldulensis vir doctissimus ad codicem instituit, ab Augustano quem Wolfius est sequutus et a Parisinis quos adhibui inmane quantum discrepantem. Tam notabile discrimen me ad id impulit ut versionem totam Ambrosii typis denuo imprimi ab redemptore peterem, qui, quum diu hæsisset, tandem se persuaderi passus est. Quod si de ejus editione citius inter nos constitisset, non mihi fuissent Ambrosii verba in notis sæpius commemoranda, ad quæ lectorem securus potuissem amandare. Sed quis æquior rerum id genus aestimator ob paginas quæ spisso volumini accreverint paucissimas succensebit? Vel duo, vel nemo. Id-

circo nec valde me excusatum velim, quod ex Ambrosii Genuensi editione eaque rarissima nonnullas Bracellii viri literatissimi epistolas non resecurim, quæ sunt eleganter scriptæ, et quibus historia literaria, etiam publica commode augeri poterit.

THEOPHILI WERNSDORFII

DISPUTATIO

DE ÆNEÆ GAZÆI EDITIONE ADORNANDA.

I. ÆNEAM Gazæum, cujus elegantissimos libros hic edimus, ante omnia monemus, discernendum ab aliis ejusdem nominis viris esse; non solum ab Ænea Ptolemaidis in Phœnicia episcopo concilii Nicæni temporibus, atque ab Ænea Parisino præsule, sed maxime ab Ænea Gazæo altero, qui, pariter Gaza ortus, patriæ urbis sacris præfuit regnante Theodosio superiore, atque cathedræ successorem habuit S. Porphyrium a. cccxcv, uti ex Bollandi Actis sanct. a. d. 26 Febr. narrat Seb. Tillemontius Hist. eccl. t. 10, p. 3, p. 135; et Baronius t. 5, a. 398, § 97. Noster rhetor hoc cive suo vixit multo serius.

II. Res ad eum pertinentes attigerunt aut commemorarunt jam alii, quos lector, si vult, adire poterit: nempe Conr. Gesnerus in Bibl. p. 13; Rob. Bellarminus De script. eccl. p. 123; Aub. Miræus Auctar. de scriptt. eccl. c. 109, p. 202; Du Pin, Bibl. des auteurs eccl. t. 4, p. 280; Guil. Cave Hist. litt. script. eccl. sæc. 5, p. 297; Baron. Ann. 484, § 90; I. A. Fabric. Bibl. gr. t. 1, l. 2, 10, 29, p. 427, et in Syllabo script. de ver. rel. Chr. c. 2, § 27, p. 107; I. Brucker. Hist. phil. t. 3, p. 526; L. Moreri Dict. hist. p. 77; Mörellius Bibl. Patr. t. 12, p. 617; Beat. Rhenanus Præf. ad Paulum Wol-

zium editioni Æneæ præmissa. Tamen a veterum scriptorum nullo, quod sciam, ipsum ejusque libros nominatim laudari miror. Quamquam igitur quid in vita egerit prorsus est obscurum, tamen de ætate ejus, indiciis ex ipso collectis, scriptores recentiores consentiunt. Jam B. Rhenanus *circa Zenonis et Anastasii tempora floruisse docet*, tamen dubitanter: eum sequuntur Wolfius, Morellius, Bellarminus et alii. Ad sæculi quinti finem rejiciunt Du Pin, Fabricius, Bruckerus: ad annum **CDLXXXVII** refert Caveus. Ex mentione persecutionis Vandalicæ illi omnes id colligunt: sed plura extant in ipso Ænea et fere luculentiora indicia, ut ætas ejus sit satis certa. Namque in Dial. § 25 [p. 14], laudat Syrianum ac Proclum philosophos, quos sæculo quinto exeunte vixisse constat; quamvis Cel. Reiskius Obs. ad Anthol. Ceph. 755, p. 244, multis contendit Proclum jam Libanii ac Leontii æqualem fuisse, sæculo quarto exeunte quintoque ineunte viventem. Ipsum vicissim Æneam laudat atque exscribit Zacharias Mitylenæus, quem sæculo sexto medio diem obiisse scimus, ut eo antiquiorem paullo Æneam fuisse pateat, inter ætates Procli et Zachariæ interjectum. Porro noster discipulum se Hieroclis Alexandrini perspicue profitetur in Dialogo § 1 [p. 1]; quem Hieroclem Bruck. Hist. phil. t. 2, p. 306, sub Theodosio juniore docuisse credit, ego ad Leonis Thracis aut Zenonis regnum referre mallet. Namque ex Damascio Suidas in Ἱεροκλής, atque ipse Damascius ap. Phot. p. 1037, Hieroclis discipulum Theosebium ita laudat, ut cognovisse eum ac propius perspexisse videatur; quod de Damascio, qui demum post Justinianum Imp. scripsit, credi non posset, nisi Hieroclis ætatem temporibus Zenonis et Anastasii æquare velis. Ante Justinum certe quidem Æneam scripsisse necesse est. Namque calamitosissimam Antiochiæ stragem quæ a. 526, septimo Justini, accidit, cum maxima urbs caputque Orientis terræ motu iterato et incendio deleta fuit, non solum nunquam memorat, sed etiam Ep. 17 ad Dionysium Antiochenum urbem illam adhuc florentem superbamque describit. Denique Æneas

Dial. § 209 [p. 75], mentionem facit vexationis orthodoxorum Vandalicæ seque ait ipsum conspexisse martyres illos, quibus linguæ a Vandalo tyranno exsectæ fuissent; quod a. 484 accidisse existimatur; atque ita quidem de eo facto loquitur, ut se, stante adhuc ac florente regno Vandalorum, scribere significet: Αἰδύην κατέχει τυραννίς. Istud autem regnum anno 533 ab Justiniano per Belisarium scimus fuisse eversum. Unde regnante Anastasio Æneam scripsisse intelligitur. Eadem ætatis ratio confirmari potest cogitatione æqualium ejus, quorum quidem ætas satis cognita sit et ad quos epistolas misit. Duæ extant Æneæ Epp., 19 et 20, Gesio iatrosophistæ inscriptæ; quem Suidas v. Γέσιος, sub Zenone vixisse affirmat et quem Zacharias Mitylenæus [p. 98] discipulum fuisse ait Ammonii Hermiæ sub Anastasio potissimum clari. Alia Ep., 10, Zosimo Gazæo sophistæ inscribitur, quem Cedrenus ab Zenone vita privatum fuisse testatur. Adde huc, siquidem sequi placet Fabric. Bibl. gr. 2, 16, 29, t. 1, p. 427, quod Æneas cive suo, Procopio Gazæo, familiariter usus fuit eumque in Ep. 19 appellavit *suum*. Procopium hunc, egregium S. S. interpretem ac rhetorem, sub Anastasio aut Justino Thracæ floruisse certum est, quandoquidem Choricus discipulus ejus, qui eum in funere laudavit, sub Justiniano, teste Photio cod. 160, p. 337, vixit. At, ut verum fatear, in ista Ep. alius quidam Procopius Elpidii filius innui videtur.

III. Patria hujus viri, quod cognomine ipso indicatur, Gaza fuit, illustris et copiosissima urbs Palæstinæ Tertiæ, de qua legere licet Strab. 14, p. 523; Steph. Byz. p. 256; Euseb. Onomast. loc. Script. p. 83; Cellarium Geogr. t. 2, l. 3, 13, p. 603. Multis tamen locis Syrum se nominat, credo, quod Phœnices Gazæ conditores eandem gentem quam Syros esse putabat. Juvenis Alexandria in Ægypto philosophiæ operam navavit, audivitque Hieroclem Platonicum, Aureorum Carminum interpretem, tum multitudine discipulorum et docendi dextertate clarissimum; ejusque ductu ita profecit philosophiæ cognitione, ut, salva tamen religionis christiænæ

et professione et puritate, vulgo *Platonicus* Æneas appelletur. Græcusne fuerit natus ac postea Christianus factus, quod a Miræo, Caveo ac Bruokero asseri video, an christianis parentibus fuerit editus, nescio quidem; tamen cum nusquam eum legam a græcis sacris ad nostra defecisse, cumque his sæculi quinti temporibus aduitorum hominum conversiones fuerint rariores, verisimile puto istam Cavei opinionem non alio fundamento, quam Platonici cognomine, niti. Scholas igitur Hieroclis, ut philosophiam disceret, non ut superstitionibus græcis imbueretur frequentavit, quod multi alii christiani iuvenes faciebant. Ægyptiacæ commorationis injicit mentionem non solum in Dialogo, sed etiam in Epistola 15, ubi se ait *παρὰ τὰς Νεῖλου ὄχθας ταῖς Μούσαις συμπαιζαί.* Neque tamen philosophandi amore, humanitatis reliquæ et eloquentiæ præcipue studia neglexisse existimandus est juvenis. Quamvis enim quo doctore ista perceperit ignoretur, tamen in eadem urbe alexandrina se declamandi exercitationibus interfuisse Ep. 15 indicat; et, quod maximum est, ipse hic ejus, omnis doctrinæ genere refertus, liber et stili græci summa elegantia compositæ epistolæ, itemque Sophistæ cognomen, eum et eruditissimum et facundissimum fuisse, manifestant. In Ep. 16, ad Serapionem, commemorat, se suum eloquentiæ amorem rhetori huic fassum esse ac probasse. Post ægyptiaca studia eum Cpoli aliquando peregrinatum fuisse, ex eo potest colligi, quod se suis oculis conspexisse testatur martyras illos Africanos linguis mutilatos, quorum plerosque Constantinopoliam se recepisse ibidemque consenuisse scimus. Ad anachoretas etiam Palæstinos ac Syros excurrisse ait, dum in Dial. § 206 [p. 73], miraculorum ab illis perpetratorum spectatorem se fuisse narrat. Iterum postea Alexandriam venisse, et ibidem cum philosopho Atheniensi Theophrasto congressum de immortalitate animorum disputasse, fingi in hoc dialogo video, factum esse haud puto. Adultum potius et ex peregrinationibus reversum in patria sedem fixisse ibique aut philosophiam aut eloquentiam professum, cathedram urbis tenuisse

discipulosque erudivisse existimo, inter quos Epiphanius rhetor in epigrammate vetere [p. 156] et Ep. 12, et Theodorus Smyrnæus Ep. 18, et plures nobiles Ep. 9 nominantur. Scholam quidem ejus oratoriam memorari non semel video in Epp., ut 11, itemque 13; qua se ex institutione juvenum victum quærere profitetur : ἡμῖν ἀπὸ τῶν λόγων ὁ βίος. Ep. 14 scripta ad parentem est, cujus filium ipse erudiebat. Ep. 17 juvenem a se institutum Dionysio Antiocheno commendat; itemque Procopium suum discipulum Ep. 19 Gesio medico mittit Alexandriam. Discipuli autem quanto magistrum prosecuti amore fuerint, ex eo intelligitur quod absentes non scripta solum ejus, sed imagines quoque secum habere desideraverunt. Ep. 12 Æneas mittit trans mare Epiphanio flagitanti pictam imaginem suam; et Ep. 18 a discipulis suis inter Iones servari pictas sui vultus effigies gloriabundus narrat. Fortunis usus videtur non contemnendis, sive eas hæreditate paterna acceperit, sive operarum institutionumque mercedibus collegerit. Saltim Ep. 25 hortos suos memorat, quos antlia mechanica irrigaverit. Quando vita functus fuerit ignoratur; putaverim tamen sat provecta ætate eum obiisse, forsam jam imperante Justino Thrace, cum non solum Gesio usus fuerit medico jam Alexandriæ versante, qui tamen Zachariam Mitylenæum habuit æqualem, sed etiam viderit discipulos Epiphanium ac Theodorum Smyrnæum jam adultos et ipsos docendi muneribus claros.

IV. Scripta ejus non alia aut laudantur a veteribus aut extant, quam quæ nunc edimus (1). Memorantur quidem forsam ab ipso *declamationes* aut orationes, quas ipsum more reliquorum Sophistarum scripsisse et foras dedisse verisimillimum est. Namque Ep. 12 se λόγους suos ad Epiphanium misisse ait, et Ep. 18 suos λόγους in Ionia lectitari gloriatur. Extant vero, quantum scimus, declamationes ejus nullæ.

(1) Editurus erat Wernsdorfius cum Dialogo Epistolas.

Porro Suidas v. Αἴνικος librum de manganibus ei adscribit : Ἔστι δὲ καὶ Αἴνικος σοφιστῆς, οὗτινος βιβλία αἰ Μετάβολοι. Equidem hunc scriptorem parum moror ; Conr. Gesnerus tamen ei fidem habet. L. Kusterus tragicum Eunicum innui credit. Fabricius Bibl. gr. t. 1, p. 427 [=p. 690], legi postulat Αἴνικος. Narrat quoque Conr. Gesnerus p. 13, et Fabric. l. c., in *Italiae bibliothecis et Augustæ Vindel.* extare Æneæ elenchum τῆς παρ' Ἑλλησι λογομαχίας. Sed qui id opus ab hoc Dialogo discernere cum Gesnero vellet, profecto erraret. Neque enim in indicibus Italicarum bibliothecarum neque in Ehingeriano ac Reiseriano Augustanæ catalogo, posthac divulgato, vestigium istius operis apparet : et præterea, cur Dialogus noster, id quod in fraudem induxit Gesnerum, ea inscriptione notatus fuerit, mihi jam apertum est, qui ipse caput alterum hujus Dialogi in codice Augustano sic inscriptum reperi et edidi : ἔλεγχος τῆς παρ' Ἑλλησι λογομαχίας [vide p. 157]. Relinquuntur duo ejus ingenii vera opera, Epistolæ et Dialogus.

V. Epistolas 25 ad varios primus Romæ a. 1499 in quarta Aldus Manutius, Marci Musuri opera, edidit in *Epistolis diversorum philosophorum, oratorum, rhetorum, etc.*, ubi eadem sex folia cum dimidio explent, inde ab ω 3 ad Α 1. Quam epistolarum collectionem, adjuncta interpretatione latinâ satis mala, quam Cujacio Icto tribuit, iterum vulgavit Pyrrhus Caldoræus Coloniz Allobr. 1606. fol. V. Fabr. B. G. t. 1, p. 410 et 427 [=676 et 690]. Inde Ioh. Patusa in *Encyclop. philol.* Venet. 1710, 8, exscripta Æneæ Epistolas quinque repetiit, teste Fabr. B. G. t. 13, p. 458. Ego omnes eas ex Aldina et Genevensi editione descriptas nullis adjutus codicis ullius auxiliis, hic denuo edo; fideliter exhibens græcum textum, prout Aldus eum dederat, multa loca emendans ex conjectura, sed in annotationibus, interpretationem latinam adjiciens meam; denique difficiliora intellectu loca brevibus annotationibus illustrans. Scribit C. Barthius *Advers. l. 3, 20, p. 147*, jam ideo reprehensus a Fabricio : *facta in iis Epistolis etiam nomina sunt, ut Zosimus hic (in Ep. 8), quia vitalis prin-*

ceps, quia révera optimus inter eos quibuscum navigarat, siquidem tales fuisse autumat Æneas. At vero ipsis hominum exemplis docuimus, si quando licuit, minime ficta esse eorum nomina, ad quos Æneas scribat. Ideo non magis, quam Tullii aut Plinii, Epistolas Æneæ putamus per otium et stili exercendi causa scriptas, sed ex numero epistolarum ad amicos scriptarum studiosè selectas. Libanium, in epistolis regnantem, Æneas videtur imitari voluisse præ ceteris, ejusque argutam brevitatem ita assecutus est, ut, quantum perspicuitate superat, tantum æquet stili tersi et concinni acumine.

VI. Dialogi autem, qui a principe persona *Theophrastus* vocatur, codices supersunt in variis bibliothecis non pauci. Augustanus tamen cod. unus editiones omnes genuit. Ceteri nondum inspecti neque cum edd. collati sunt; quales commemorantur hi a Montf. Bibl. Mscr. : nempe tres Paris., Bibl. reg. p. 738, C, n. 3070, et p. 730, E, n. 2276, et Bibl. Caroli de Montchal p. 899, D. n. 50; unus Brit. Bodl. bibl. p. 652, D, n. 1050; atque unus Ven. Bibl. S. Marci p. 471, D, n. G, 36. Quo terrarum autem abierit ille codex, quem e Græcia allatum Ambrosius Camaldulensis interpretatus fuit, explorare non potui.

VII. Editus autem hic dialogus aliquoties est. Primum *Ambrosius Camaldulensis*, vir græce latineque doctus eximie, eum fecit latinum, eaque interpretatio non solum manu exarata in quibusdam Italiæ bibliothecis asservatur, sed etiam typis exscripta his est. Primum quidem Ven. 1513, quod disco ex P. Bael. Lex. hist. cr., art. Camaldoli not. B, et ex I. P. Niceronis Vit. erudit. a Baumgart. germ. ed. P. 15, p. 9. Hæc tamen Ven. ed. rarissima nec Fabricio, nec Miræo, nec Morerio, nec Caveo, nec Morellio, neque ipsi C. Gesnero nota fuit: quin ipse B. Rhenanus cognitam non habuit, ita loquens in principio epistolæ ad Rev. P. Wolzium abbatem Hugonicæ Curiaë in valle Vogesina, ipsius editioni præmissæ, ut semet putet primum eam interpretationem edere: *Hunc Æneæ cujusdam dialogum*, inquit, *Michael ille Humelbergius meus ex*

urbe mihi misit, ut Frobenianis typis apud nos excuderetur. Ego quidem ut primum accepi, cursim transivi, etc. Altera ed. prodiit Bas. 1516, in quarta, studio B. Rhenani, una cum Athenagora et Sixti Pythagoræi sentiitiis. Du Pinius neutram earum memorat. Namque et posterior editio conspicitur raro, et, cum diu satis in instructissimis variarum urbium bibliothecis quæsitæ esset frustra, tandem e Seren. Guelferb. Ducis apparatu librorum benigne commodata mihi fuit. Hæc ambrosiana interpretatio, siquid judicare valeo, reliquas omnes plurimum vincit accuratone et perspicuitate et elegantia; sed plurimum discrepat a nostris græcis, quippe ex alio valdeque diverso codice expressa. Hoc jam observavit Jo. Wolfius, nempe *rerum pariter et verborum ordinem non eundem in translatione veteri servari, quem græcus liber suus habeat, et alicubi integra folia, alicubi multos versus, interdum quædam verba deesse.* Neque enim solum vocabula aut incisa singularia addit aut omittit Ambrosius, sed etiam totos sermones: quin etiam aliquo loco § 49 [p. 24], et § 158 [p. 58] mira transpositio paginarum integrarum facta est et proinde disputationis totius ingens confusio, quam ortam crediderim ex bibliopecti errore, qui vetusti codicis folia perperam collocaverat et confuse compactum librum transmiserat aut ad interpretem aut ad græcum librarium: neque enim ab ipso Ænea hæc justo ordini contraria collocatio proficisci potuit. Nos autem harum varietatum ac discrepantiarum quamlibet suo loco notavimus et quæ nostris græcis deerant, latina adscripsimus, ne quid nostræ editioni, quod in Ambrosiana extaret, deesset. Multis autem contendit Nicero, p. 3 præf., Ambrosianam Justiniano Veneto missam esse suppositam, cum in ea narretur iter quoddam græcum Ambrosii cum Philelfo susceptum, quod nunquam suscipi potuerit. At in ea ed., qua ego fui usus, nil tale legitur (1).

(1) Scilicet non viderat Wernsdorfus editionem Venetam, nec Genuen-

VIII. Post camaldulensem abbatem de Ænea præclare meritus fuit *Jo. Wolfius*, Tigurinus, qui primus græce edidit e cod. uno Aug., et Episcopii suasu novam interpretationem addidit. Codicem gr. Æneæ C. Gesnerus, *ex illa nobili Reip. August. bibl. sibi suppeditatum*, jam prægresso a. 1557, *Wolfio describendum concesserat*, ut hic ipse ait in Ep. ad Hier. Frobenium et Nic. Episcopium typographos Bas. cal. Febr. 1558 Tiguri exarata et ed. præfixa. Hæc græcolatina ed. inter *Theologorum quorundam orthodoxorum libr. gr. typis Andr. Gesneri* prodiit Tiguri 1559, fol. Interpretatio vero Wolfii separatim divulgata sæpius est, primum, ut refert C. Gesnerus in *Bibl.*, Bas. per Episcopium: credo, *quod hæc celeberrima et optimorum librorum feracissima officina jam antea quoque editum Æneam*, nempe ab Ambrósio translatum, *quasi proprium possidebat*, ut Wolfius in laudata ep. loquitur. Tamen hanc editionem latinam neque ego vidi, neque Fabricius novit. Repetita autem Wolfii interpretatio est in *Bibl. Patrum*, nempe in Paris. Bignei t. 8, ac sec. ed. t. 9; in Colon. t. 5, p. 3; et in maxima seu Lugd. t. 8. Præterea tota Andr. Gesneri græcolatina Æneæ ed. bis recusa prostat, primum a *Frontone Duçæo* in *Auct. græcol. Bibl. Paris.* t. 2, p. 373, Par. 1624 fol.; iterum ab *Aeg. Morellio* in *Bibl. Patr. Par. a.* 1654, t. 12, fol. p. 617 sq. Hicce Jo. Wolfii labor est omnino magni faciendus, quippe cui primam lucem græcus Æneas debet: quamquam, ut verum fatear, neque græca descripta e codice neque exscripta typis accurate satis sunt, in fine etiam duo loca aliquot linearum ommissa, itemque inscriptiones capitum recisæ, emendandorum vero scripturæ vitiorum nulla prorsus cura habita, quod cuiuslibet patebit lectiones castigatioris in hacce nostra ed. cum

sem a. 1645 a me ad calcem voluminis repetitam, in ejus præfatione de Ambrosii peregrinatione Constantinopolitana disertissima sunt verba Aug. Justiniani. Vide infra p. 465.

b

lectt. Wolfianis comparanti. Interpretatio latina quidem et perspicua est, eoque Barthiana multo melior; sed passim nimium libera et græcis verbis copiosior ac paraphrasi similior, itemque sæpe falsa sive ob festinationem interpretis, sive ob difficultatem intelligendi, sive ex aliqua græcæ linguæ ac rerum maximeque historiarum ignorantia. Jam Morerius sic iudicat: *cette traduction de Wolf n'est pas fidèle et a été mise dans la liste des livres censurés*. Morellius (1): *Postea prodiit ex interpretatione Jo. Wolfii Tig. hæretici, cujus interpretationi parum fidendum* (2).

(1) Hæc verba non Morellii esse puto, quæ leguntur in Ducæana a. 1624, sed ipsius Ducæi. Vide infra p. 156, 1.

(2) Tales equidem iudices parum curo, at ipsum Wolfium audiamus semet accusantem et excusantem in laudata ep. ad Frobenium et Episcopium. «Ac primum quidem græcum exemplar meum cum translatione veteri (ambrosiana) contuli, quæque deerant addidi: deinceps autem cum Basileam venissem, tuque, Episcopi, novam te traductionem meam, quam veterem interpolatam, malle, et mihi tunc dixisses et deinceps Tigurum reverso tuis ad me literis significasses, etiam in eo ipso, ut ne tibi roganti deessem, operam dedi; idque feci eo libentius, quod rerum pariter et verborum ordo non idem in translatione veteri servatus esset, quem gr. lib. meus haberet, quodque alicubi integra folia, alicubi multi versus, interdum verba quædam deessent. Quam me rerum confusionem digerente desiderataque verba atque folia ad restaurandum et implendum ipsum opus adscribente, ne quis suam veteri interpreti conversionem vel temere mutatam, vel rebus ab ipso consulto prætermittis auctam vel etiam depravatam quereretur, vestro consilio factum est, ut sua illi salva manserit et ad meum græcum exemplar facta conversio nova habeatur. In qua profecto fateor me, et temporis angustia et negotiis subinde novis ingruentibus impeditum, non quantum volui quantumque fortassis animo magis vacuo et a negotiis liberiore potuissem, præstitisse; ausim tamen hoc vobis polliceri, hunc jam librum, si non elegantiozem et faciliozem, saltem pleniorem et perfectiozem factum. Nam de mea conversione nihil quicquam dicam, nisi me studuisse, ut bona fide græca redderem latinis eaque interdum etiam facerem planiora. Quod si consecutus sum, non dubium est, quin optimis quibusque gratissimum fecerim: sin aliquid seu

IX. Tandem denuo Æneam edidit *C. Barthius* una cum *Zach. Mitylenæo*, Lips. ap. *Jo. Bauerum* 1655, seu 1658, in quarta. Græca scriptura prorsus ex *Tigurina A. Gesneri* ed. est expressa sine auxilio cod. ullius aut ed. alius, præterquam *Ambrosianæ* interpr., ita tamen, ut aliqua operarum sphalmata, quæ *Gesnerianam* insederant, tollerentur, sed eorum loco alia longe plura et multo graviora inferrentur et multis locis integræ lineæ, ut p. 17, p. 25, 37, 73, in *Barthii* interpr. omnino positæ, in græcis omitterentur: et quamvis sphalmatum index ad calc. libri sat magnus conspiciatur, tamen vix sexta pars e tanto sphalmatum commissorum acervo notatus deprehenditur; ita ut ista *Barthiana* sit omnium viciosisissima editio. Ferri id posset, quamvis satis molestum, non *Barthio* tamen exprobrandum, nisi ipse, infelicissimas suas emendationum conjecturas pro lectionibus *Wolfianis* subjiciendo, tam audacter scripturam græcam corrupisset: quam licentiam detestatus, interdum severius castigavi. Raro quidem aut ab historia aut a contextu aut ab *Ambrosiana* interpretatione adjutus recte restituit scripturam veram, ut § 26 [n. 147], ἡ μυσία, § 137, σκιάς, § 184 [n. 536], χαλλείψ, § 200 [n. 563], ἀρμένιον, § 204 [n. 572], στυρῖδι, quibus ego castigationibus minime irascor. Sæpius autem frivole mutavit scripturam § 6, 125, 137, 104, 159, scriptoremque venustissimum contaminavit potius quam purgavit. Sed præter *Barthium* adhuc alius, nescio quis, in Æneam grassatus fuit, scripturam mutando contra *Barthii* sensum et conscientiam, semel quidem felicissime, § 126 [n. 418], ἐπλεψις ponendo; alias ut

ignorantia seu oblivione peccatum sit commissum, equidem admonitus et libenter agnoscam et diligenter emendabo. Istum enim librum dignum existimo, qui et fideliter et eleganter convertatur. Quorum alterum ipse quidem studui, alterum autem ut neque a proposita re neque ab autoris verbis recederem longius, minus potui præstare. Spero tamen æquis et alienis ab invidia animis vel ipsa voluntate et studio satisfactum esse. Hæc *Wolfius* ipse. (*WERNSDORFII* nota.)

audacissime sic illiteratissime, ut § 125 [n. 415], scribendo ἀχουρα, 126 [n. 421], τοσοῦτου, 152 [n. 471], ἐπιπολάζεσθαι, 176 [n. 521], ἀφθιτός, 194 [n. 552], ἐξεπόνησε, etc. Is corruptor, haud scio, aliquisne Barthii discipulus fuerit, cui cura typorum commissa esset, an amicus aliquis. Præterea Barthius tribus aut pluribus locis annott. ait: *alii scribunt τοῦτο*, ut p. 274, p. 275; item, *emendatio aliorum est hoc vel hoc*, p. 296; item, *hæc scriptura fatua non est; si a libro aliquo est*. Quibus locutionibus vanus homo fucum lectoribus facit, quasi præter tigurinam editionem aliud quid scriptum vidisset, quum sætis certum sit nihil eum vidisse. Id enim perspicue indicat ipse pp. 295, 296; 302: *opus erit*, inquit, *meliori exemplari, quam fuit Augustanum, ut hic et alii hujus auctoris loci constituentur: nam conjecturis solis postponent pauci, ut sunt hominum ingenia, lectionem editam*. Interim explorare nondum potuimus, quis ille *alius* sit, ad cujus var. lect. provocet ille. Id suspicor, habuisse eum ad manum exemplum aliquod tigurinæ editionis, ubi eruditus quispiam, pristinus libri possessor aut lector, forsani ipsi Barthio æque ac mihi ignotus, ad oram libri apposuerit conjecturales emendationes; quod factitare solent multi. In eas quum incidisset Barthius atque eadem e cod. aliquo an e conjectura natæ essent ipse nesciret, *ab aliis legi ita, suggeri aliam lectionem, scribere alios ita*, obscure ambigueque significavit. Quod vero ad interpr. lat. Barthii hujus attinet, quam ego pessimam omnium judico, apposita ea quidem græcæ scripturæ est, sed ita negligenter, ut lineæ paginæque græcæ interdum minus æquis passibus cum latinis procurrant. Ipsa interpr. horrida, sæpe barbara ac quam minime elegans et ita propter affectatas, obsoletas Plautinasque dictiones et ob imitationem Apuleii aliorumque ceterorum scriptorum passim sic obscura, ut nova interpr. lat. ad intelligendam Barthii interpr. opus esse videatur. Sed, quod maximum vitium est, eadem sic licenter scripta est, ut Barthii disputationem, non Æneæ, legas: quandoquidem adduntur multa et omittuntur alia, structuræ-

que periodorum confunduntur eoque sententiæ ipsæ immutantur, ut ad intelligendam græcam scripturam hæc interpr. nihil profecto adjumenti afferat. Taceo errores interpretis, quos Wolfianis aberrationibus nec pauciores nec leviores passim castigavi. Quare Barthius Æneam quidem *de integro latinum fecit*, quod jam in Advv. 59, p. 2794, promiserat, sed ut Wolfianam interpretationem servari potius præstitisset. Eidem editioni subjecit annotationes non paucas, bonas paucas, quibus aut græca verba emendare studet, qui tamen labor, si a tribus quatuorve locis discesseris, infelicissime cessit homini laborioso magis quam ingenioso, aut res ipsas ex antiquitate et historia explanare ac dilucidare conatur, quod non dubito quin efficere potuisset, si minus festinationis ac negligentiae, plus laboris atque otii attulisset, homo tantæ lectionis et tam varia eruditione instructus. At multa magis ad ostendam doctrinæ copiam pertinent, quam ut ea doctrina Æneas juvetur. Nos tamen, quæ bona attulit, grati interdum laudavimus, inutilia et mala cætera rejecimus. Eruditi tamen hucdum in Barthiana ista ed. acquieverunt, neque postea de meliore cogitatum a quoquam fuit.

X. Meretur tamen hicce scriptor πολλῶν ἀντάξιός ἄλλων, ut majus aliquod studium in eodem ornando et illustrando ponatur, quum tot gaudeat eximiis doctrinæ elegantiaque dotibus, tam feliciter et subtiliter gravissima chr. religionis placita defendat, totque commoditates lectoribus offerat. Si in laudando eo multus esse vellem, transcriberem insignia elogia, quibus ejus et pietatem et eruditionem cumulant viri eruditi, Bellarminus l. c.; Casaub. in Casaubonianis ab I. C. Wolfio ed. p. 17; Lipsius in Physiol. stoic. l. I, 18, p. 94; Jo. Pierius Valer. Hieroglyph. l. 26, 34, p. 268; Baltus (*Défense des SS. Pères accusés de Platonisme*, l. 3, 7, p. 304); Wolfius in præf. Æneæ præmissa, aliique multi. Unius adscribam tamen B. Rhenani verba: *Eruditio certe hominis et mysteriorum philosophiæ præsertim platoniciæ neutiquam vulgaris cognitio, tum poeticarum fabularum passim intertexti flores illis fuisse*

temporibus vicinum arguunt. — Hoc libelli sumes in manum. Nam res continet theologi cognitione dignas, idque multo sanctius, quam scotistæ argutantur.

XI. Primum enim rerum divinarum totiusque religionis christianæ uberrimam cognitionem, quam jam discipulus ejus vet. epigr. gr. [p. 156] prædicavit, merito in eo suspicimus; maxime cum eum in argumento feliciter elaborasse videamus, in quo plerique christiani doctores offenderunt. Quis enim veterum de natura animorum eorumque origine cautius disputavit? quis errores platoniciæ scholæ sapientius evitavit? Quare nostrum quilibet, mirabilium Justinî, Clementis, Tatiani Methodiique et Origenis placitorum memor, prudentiam Æneæ exosculatur, quod, secus atque isti, animam omni corporea fece liberam et ex deo ortam per parentes neque ante mundum conditam seorsimque in cælo versatam, sed cum corpore simul natam introducit. De geniis porro sacris ac dæmonibus, quos incorporeos et deo subjectos et ad ministeria obeunda destinatos credit, dubito an multi veterum æque sana disseverint. Divinæ autem providentiæ sapientiam quis pleniore ore laudavit? quis occultissimas ejusdem vias in rebus humanis gubernandis et destinationes fortuitorum, ut existimantur, casuum decentius manifestavit? quis innocentiam dei in permittendis hominum peccatis sanctius asseruit? libertatem autem humanorum consiliorum et factorum quis fortius defendit? denique de æterna Filii generatione et processione Spir. S. neque Athanasius, neque Gregorius ὁ θεολόγος magis orthodoxe magisque subtiliter philosophatus fuit.

XII. Habet quidem pauca, quibus lector sapientior offendatur; ut quod nonnulla platoniorum scita cum christianis perperam confundit, ut rectissime jam observavit I. Bruck. Hist. phil. t. 3, p. 527; quod v. c. Spiritum S. describit veluti animam mundi platoniam; item quod naturam hominis non informat, qualis nunc est post depravationem ex Adamo natam, sed qualis ea divinitus data et condita fuerat, ut paululum πελαγανίζειν videatur. Quæ omnia minime probo, tamen

studio philosophos græcos imitandi excuso. Non magis placet, quod ipse monasticam vitam impensius laudat, quod a reliquis sanctorum corporum prodigia edi dæmonasque fugari existimat, quod valde credulus pro veris factis miracula anachoretarum commemorat. Sed ea temporum, non scriptoris, vitia esse arbitror. Vivebat enim ea ætate, qua nihil anteferebatur monachorum rebus, et qua vel sapientissimus vir summusque theologus Theodoretus in hist. religiosa ad communes errores abreptus desipere cogebatur. Quare, si fortuna in nostrum delatus fuisset ævum, recideret sibi nonnulla ipse cautiusque sentiret de multis. Illud etiam moleste fero, quod in Epp. profanas dictiones interdum usurpat et christiano indecoras, ut cum Ep. 5, jurat *μὰ τοὺς θεοὺς*. Ep. 7, ait *σπονδάς ποιησώμεθα θεῶν μὲν Ἑρμῆ, ἀνθρώπων δὲ Ἡροδότῳ*. et Ep. 8, *Φίλιον Δία* nominat.

Cum ista vero rerum divinarum peritia incredibilem conjungit profanæ eruditionis copiam. Nulla historiarum veterum pars, sive vera sive fabularis, ignota ipsi fuit, ut sæpe eas reconditas res narret, quarum memoriam apud alios scriptores rariorem deprehendas. Historicos autem ac mythologos veteres quot legerit, intelligitur ex iis, quæ in tam parvo libello tanta copia ex Herodoto, Eudoxo, Pindaro, Thucydide, Apollodoro, aliisque nunc perditis scriptoribus recitantur. Homericas denique sententias ac dictiones quam scite quamque venuste passim usurpet, vides. Philosophiæ autem veteris quanta cognitio! sectarum enim cunctarum placita habuit percepta: Platonem Plotinumque devoraverat: platoniam autem seu alexandrinam disciplinam sic tenuit, ut Hieroclis discipulum facile agnoscas. Verumtamen, unde viri amor veri et judicii sagacitas maxime perspicitur, *omnes percurrens sectas nil tamen invenit melius, quam credere Christo*. Neque enim ex platonica schola majus quicquam accepit, quam facultatem contemnendi Platonem; et doctrina inde accepta non ad aliud quid usus est, quam ad refellendam eam doctrinam. Neque tamen idem passus est, quod supe-

rioribus christianorum doctoribus accidit, ut feliciores essent in destruendis græcorum decretis, quam in asserendis christianorum. Namque non minus fortiter et accurate stabilit ac corroborat christiana dogmata, quam confutat profana græcorum. Confutans autem, dictiones sententiasque Hieroclis sui ac Plotini plurimum usurpat, ut fere plagii literarii suspicionem incurrat. Quod tamen ipsum deliberato consilio ab eo fieri arbitror, ut, quorum scita convellit, eorum adhibeat verba; Plotini nempe, ubi platonica præcepta tollit, Origenis, ubi ab Origene de resurrectione dissentit: videlicet, partim ut ingenii dexteritatem ostendat, qua male dicta possit in bene dicta convertere, partim ut illorum utendo verbis, veluti exserto digito, quosnam adversarios pungat, demonstret, partim etiam ut veræ doctrinæ adversarios suis ipse jugulare gladiis videatur.

XIII. Quid denique dicam de stili græci totiusque elocutionis elegantia? quæ eo laudanda est magis, quo rariores inter christianos scriptores fuerunt, qui aliquantulum operæ in exornanda oratione posuissent. Est enim Basilio Cæsareensi, Gregorio Naz., Joanni Chrysostomo Theodoretoque æquiparandus, quos venustate stili scimus excelluisse; et nulli sophistarum inter græcos postponendus. Etenim scribit pure, perspicue et ornate; tamen, ut in dialogo, minime sublimis assurgit, sed nativum planumque dicendi genus sequitur, magis ut doceat quam commoveat, a fuce sophistico et sesquipedalium verborum nūgis alienus, vulgaris structuræ periodorum tenax, juncturæ multum incuriosus, verborum parcus, nisi cum dilucidari oratio potest merismo, quo libenter utitur. Quod autem priores interpretes, Wolfius ac Barthius, a mente elegantissimi scriptoris toties aberrarunt, ipsorum magis culpa et negligentia philosophiæque veteris inscitia, quam scriptoris obscuritate, contigisse existimo. Insunt enim huic socratico dialogo cum aliis virtutibus etiam socraticæ veneres, humilis dulcisque elocutio et genus disputandi minime contentiosum ac pugnax, multus potius le-

pos et jocus magis facetus quam dicax, qualis est Æschinus ac Xenophontis.

XIV. Eo tamen mihi videtur violari τὸ πρέπον, quod Atheniensis ille πάνσοφος Theophrastus, qui dialogi initio omnibus suæ ætatis hominibus doctrina sapientiaque antestare perhibetur, progressu disputationis nil tanta dignum promissione præstat, potius brevissime dubitandi rationes enunciat, et, ubi Euxitheus eas evertit, statim veluti pedaneus senator assentit, aut velut ignavus pugil uno exanimatus adversarii ictu palmam tradit: contra Euxitheus, qui se discendi causa advenisse profitetur, doctorem docet idque uberrime et copiose, ut docendi causa dicere videatur. Qua in re utrum reddita personæ sint convenientia ubique, lector judicet: quamvis mihi, fateor, sæpius subnata suspicio est, ab Æneâ ipso doctorem atticum uberius docentem fortiusque urgentem fuisse introductum, sed malos librarios improbo quodam impulsos zelo, sermones ejus in providentiam dei et doctrinam Christi injurios recidisse ac inutilasse et enervasse, ut horum potius culpa tanquam puer pugnet, qui tanquam veteranus gladiator sine missione pugnaturus exhibetur. Atque in hanc suspicionem adducor consideratis quibusdam locis ambrosianæ interpretationis, quæ a græcis nostris omnino absunt, ut § 114 [n. 391], quamvis ab Æneâ vere scripta videntur et convenienter quidem Theophrasti personæ. Observavit etiam C. Barthius Advers. 3, 4, p. 113, istam Theophrasti inertiam, sed ironiæ tribuere eam maluit: *ironica autem Æneæ ejus, inquit, non pauca sunt, ut cum initio Theophrasti eum philosophum tantopere laudat, quem postea discipulum velut suum docet ea, quæ ipse se docturum jactaverat: etc., etc.*

XV

XVI

XVII

XVIII

ΑΙΝΕΙΟΥ

ΤΟΥ ΓΑΖΑΙΟΥ

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

ΑΙΝΕΙΟΥ

ΤΟΥ ΓΑΖΛΙΟΥ

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ *

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ. ΕΥΞΙΘΕΟΣ, ΣΥΡΟΣ.
ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ, ΑΘΗΝΑΙΟΣ **.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Ποῖ δὴ καὶ πόθεν, Εὐξίθεε (1);

ΕΥΞΙΘΕΟΣ.

Παρά τῶν Σύρων πρὸς Ἀθηναίους (2), ὃ Αἴγυπτε-
σκαῖος δέ τις ἄνεμος (3) τὴν ναῦν ἐκβιάζεται καὶ προκα-
ταλύει τὸν πλοῦν. Καὶ ἰδοὺ σοὶ πάρειμι, τὸν Νεῖλον, οὐ
5 τὸν Ἰλισσὸν (4), τὴν δὲ Φάρον (5), οὐ τὸν Πειραιᾶ, θεώ-
μενος.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Ἡ πολλὴν (6) χάριν οἶδα τῷ πνεύματι, ὅτι σε παρὰ
φίλους καταίρειν (7) ἐκβιάζεται. Ἡ οὐ μέμνησαι τῆς τοῦ
Ἱεροκλέους φιλοσοφίας, παρ' ἧς φιλοσοφοῦντες ἐκ παιδὸς (8)

καὶ ἀλλήλων ἐρώντες πολλοὺς εἶχομεν τοὺς ἐραστάς (9),
 ἐγὼ γοῦν οὐκ οἶδα (10) τοσοῦτον ἀλγήσας, ὡς ὅτε παρ'
 ἡμῶν ἀπῆρας, ποικίλης σοφίας σαυτὸν γεμίσας, τοῖς Σύ-
 5 ροῖς (11). Καὶ συχνὸς μὲν ὁ χρόνος, οὐπω δὲ κατέλυσε
 τὸν ἔρωτα· ἀλλ' ὁμοίως ἀμιάζει ὥσπερ ἂν εἰ χθὲς ἀπῆ-
 ρας (12)· καίτοι πολλῶν ἐτῶν οὐκ εἶδον οὐδὲ ὤμην
 ὄψεσθαι· ἀλλὰ μοι τύχη τις συναγωνιζομένη τὸν ποθού-
 μενον παρ' ἐλπίδα θηρεύει (13).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

9 Νῦν τῇ τύχῃ συνήδομαι (14). Καὶ οὐκ ἄρα σκαιὸς ἦν
 10 ὁ ἄνεμος, ἀλλ' εὐχαρὶς τε καὶ τῷ ἔρωτι φίλος, εἶγε τῷ
 ἐραστῇ παραπέμπει τὸν ἐρώμενον. Ἀλλ' εἰπέ μοι· ἔτι παρ'
 ὑμῶν (15) εἰσὶν οἱ τῆς φιλοσοφίας δεικνύντες τὰς τελε-
 τὰς (16), οἷος ἦν Ἰεροκλῆς ὁ διδάσκαλος; ἔτι δὲ φοιτῶσι
 15 νέοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ, οἷος ἦν Πρωταγόρας ἐκεῖνος ὁ
 Λύκιος, ὁ ἐμὸς μὲν ἡλικιώτης (17), κάλλει δὲ καὶ εὐφυΐᾳ
 προήκων;

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Πάλαι μὲν ἦν τὰ καλὰ, νῦν δὲ οἴχεται καὶ διαλέλυ-
 ται (18). Ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἐθέλει μαθάνειν, εἰς τοὺς μαθη-
 τὰς ἐγγεγραμμένος (19)· ὁ δὲ διδάσκειν οὐκ οἶδε, τὸν
 20 μυσταγωγὸν ὑποκρινόμενος. Καὶ ὀρχήστρα μὲν εὐθνεῖ καὶ
 ἵπποδρομία (20), φιλοσοφία δὲ καὶ τὰ μουσεῖα εἰς δεινὴν
 ἐρημίαν ἀφῆκται.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ταῦτα καὶ αὐτὸς ὑποπτεύων, τὴν Αἴγυπτον παρα-

δραμῶν (21), τὰς Ἀθήνας ἐζήτουν (22), εἴ τίς που σοφὸς παρ' Ἀθηναίους ὑπολείπεται (23). Βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ ὃ τοῖς τε πάλαι καὶ τοῖς νῦν πολλὴν παρέχει τὴν ἀπορίαν (24), ὡς ἄλλοτε ἄλλα περὶ αὐτοῦ διαλέγεσθαι (25).

5

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Ἐχεις, ὦ φιλότης (26), τὰς Ἀθήνας. Εἰ γὰρ μήτε τὴν Ἀκρόπολιν, μήτε τὰ Προπύλαια, μήτε τὰ νεώρια βούλει θεωρεῖν, ἀλλ' ἄνδρα σοφὸν, κατῆρεν ἡμῖν τὸ μέγα κλῆος τῶν Ἀθηναίων (27) ὁ Θεόφραστος, καὶ τρίτην ἄγει ταύτην ἡμέραν (28). Ἀλλὰ παρ' αὐτὸν ἴωμεν (29)· παρ' ἐκείνου γὰρ μάθοις ἂν ὃ τι ζητεῖς, ἢ μάθοις ἂν ὡς οὐδὲ παρ' ἀνθρώπων (30) τοῦτο προσήκει ζητεῖν. Οὐ γὰρ ἐστὶν οὔτε παρ' Ἀθηναίους, οὔτε παρ' ἄλλοις Θεοφράστου σοφωτέρω περιτυχεῖν (31).

10

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ἐρμαιον (32) λέγεις, εἰ παρὰ τὸν Νεῖλον (33) εὔροισι ἂν τὴν τῶν Ἀθηναίων φιλοσοφίαν, ὡς μήτε πελάγη μέγала διατέμνουν, καὶ ταῦτα μανθάνουν. Ἀλλ' ἴωμεν· ἤδη γὰρ πε Θεοφράστου πεποίηκας ἐραστήν.

15

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Ἦκω σοι τὸν Εὐξίθεον ἄγων ἀντεραστήν, ὦ Θεόφραστε· ἐρᾷ γὰρ καὶ αὐτὸς φιλοσοφίας.

20

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ἦ μάλα μοι παλαιὸς φίλος (34) ὁ Εὐξίθεος, εἰ γε φιλοσοφίας ἐραστής. Καλὸν γὰρ καὶ σπάνιον τὸ χρῆμα, ἐπεὶ

καὶ παρ' Ἀθηναίους, ἔνθα μάλιστα διεφάνη φιλοσοφία, παντελῶς ἐξεληλαται καὶ ἐς τὸ μηδὲν ἀπέρριπται (35).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Μάτην ἄρα πρὸς Ἀθηναίους ἐκομιζόμεν, εἰ μηδένα φῆς καταλιπεῖν ἀξιοῦχρων (36) τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι.

- 5 Οὐ μάτην δὲ προκατέλυσα τὸν πλοῦν, εἰ, κατὰ τι θεῖον, τὸν (37) φιλοσοφία προήκοντα καὶ τῶν Ἀθηναίων τὸν κρᾶτιστον παρὰ τὸν Νεῖλον εὐρίσκω. Ἄλλ' εἰπέ μοι (λέγει γὰρ ὁ Αἴγυπτος ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλοθεν ἢ παρὰ σοῦ μανθάνειν)· ἔξεστιν ἐρωτᾶν ὃ τι καὶ βούλομαι;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

- 10 Ἐρώτα δὴ, εἴπερ μοι βούλει χαρίζεσθαι· αὐδαίς γάρ με πολλῶν ἐτῶν ἠρώτηκε καινὸν οὐδέν (38).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Εὐτυχοῦμεν, εἴ γε μανθάνειν ἔξεστι καὶ τῷ ἐκδιδάσκοντί τι χαρίζεσθαι (39).

- 15 Πότερον (40) ἐνταῦθα προβεβίωκεν (41) ἡ ψυχὴ καὶ πάλιν βιώσεται; ἢ, τὸν παρόντα βίον βεβιωκυῖα, τῶν τῆδε πραγμάτων ἀπηλλάγη (42);

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Προβεβίωκε καὶ βιώσεται· τουτὶ γάρ με διδάσκειν ἐθέλουσιν οἱ πάλαι σοφοί (43).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

- 20 Λέγεις ὡς πολλάκις ἡ αὐτὴ ψυχὴ κάτεισιν εἰς τόνδε τὸν βίον;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Λέγω μὲν οὖν (44), εἰ μὴ τι σοφώτερον λέγεις.

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Ἦξει δὲ αὖθις ἐκοῦσα, ἢ ἐξ ἀνάγκης;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ἐγὼ σοι διανοίγειν, ὥσπερ ἐν ἱεροῖς (45), πειράσομαι τὰ τῶν παλαιῶν ἀπόρρητα. Ὁ μὲν γὰρ Ἡράκλειτος (46) διαδοχὴν ἀναγκαίαν τιθέμενος, ἄνω καὶ κάτω τῆς ψυχῆς 5 τὴν πορείαν ἔφη γίνεσθαι. Ἐπεὶ κάματος αὐτῇ τῷ δημιουργῷ συνέπεσθαι καὶ ἄνω μετὰ τοῦ θεοῦ τόδε τὸ πᾶν συμπεριπολεῖν καὶ ὑπ' ἐκείνῳ τετάχθαι καὶ ἄρχεσθαι, διὰ τοῦτο τῇ τοῦ ἡρεμεῖν ἐπιθυμίᾳ καὶ ἀρχῆς ἐλπίδι κάτω φησὶ τὴν ψυχὴν φέρεσθαι (47). Ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἐκφοβεῖ, 10 νόμον εἶναι λέγων ταῖς ψυχαῖς ἀμαρτούσαις ἐνταῦθα πεσεῖν (48) ὑπὸ δὲ σοφίας τὴν ἀεικίνητον καὶ αὐτοκίνητον ἐκείνος ψυχὴν εἰς φυτὸν ἐρρίζωσε. Λέγει γοῦν (εἰς καιρὸν γὰρ τοῦ ἔπους μέμνημαι).

« Αὐτὰρ ἐγὼ γενόμεν κούρη τε κόρος τε

« Θαιμνός τ' οἰωνός τε »

ὑποδεικνύς (49) ἡρέμα δὲ καὶ Πυθαγόρας ἠνίττατο (50). Ὁ δὲ γε Πλάτων ὁ ἡμέτερος πρόγονος (51) πολλὰ τε καὶ καλὰ ψυχῆς περὶ διαλέγεται περὶ τε τῆς πορείας, καὶ πολλαχῇ λέγων, οὐ ταυτὰ πανταχῇ λέγει (52). Ἀλλὰ νῦν 20 μὲν ὁ ἐν Φαίδωνι Σωκράτης αὐτὸ τὸ αἰσθητὸν ἅπαν ἀτιμάσας καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς κοινωνίαν μεμφάμενος, ὡς δεσμῷ (53) τινι καὶ οἷον ἐν σήματι τῷ σῶ-

ματι θαπτομένην τὴν ψυχὴν ὀλοφύρεται (54), καὶ τὸν ἐν ἀπορρήτοις λόγον ἀποθαυμάζει λέγοντα ὡς ἐν τινι φρουρᾷ, ἐπειδὴ ἀφικόμεθα, γεγόναμεν (55)· καὶ τότε τὸ πᾶν Ἐμπεδοκλῆς μὲν ἄντρον πεποιήκεν (56)· ἐν Πολιτείᾳ δὲ Πλάτων μεταβάλλων σπηλαιον ὀνομάζει (57), ἀμέλει καὶ τῶν δεσμῶν λύσιν καὶ τοῦ σπηλαίου φυγὴν τὴν ἐντεῦθεν τῆς ψυχῆς ἔφη πορεύειν (58). Ἄλλοτε δὲ ὁ τοῦ Φαίδρου Σωκράτης τὰς κατιούσας ψυχὰς τῶν πτερωτῶν ἐψιλωμένας φησὶ θεωρεῖν· τὴν γὰρ πτερορρύθασαν βαρύνεσθαι καὶ φέρεσθαι κάτω, ἕως ἂν στῆ σῶματι προσπελάσασα· καὶ, ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆς κάκης ἵππος βρίθῃ, ἄνω μένειν καὶ ἐποχεῖσθαι βεβαίως οὐ δύναται· καὶ αὕτη τῆς ἀφίξεως αἰτία (59)· καὶ περίοδοι πάλιν ἀνελθοῦσαν αὐτὴν αὔθις τῆδε φέρουσι, καὶ κρίσει καὶ δίκῃ καταπέμψουσιν· ἀλλὰ καὶ κληροὶ καὶ

10 ρεσθαι κάτω, ἕως ἂν στῆ σῶματι προσπελάσασα· καὶ, ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆς κάκης ἵππος βρίθῃ, ἄνω μένειν καὶ ἐποχεῖσθαι βεβαίως οὐ δύναται· καὶ αὕτη τῆς ἀφίξεως αἰτία (59)· καὶ περίοδοι πάλιν ἀνελθοῦσαν αὐτὴν αὔθις τῆδε φέρουσι, καὶ κρίσει καὶ δίκῃ καταπέμψουσιν· ἀλλὰ καὶ κληροὶ καὶ

15 τύχαι καὶ ἀνάγκαι καθέλκουσιν (60). Οὕτω πανταχοῦ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς κάθοδον μεμψάμενος, τὸν Τίμαιον συντιθεὶς, μεταβαλλόμενος τὴν ἀφίξιν ἐπαινεῖ (61), καὶ τόνδε τὸν κόσμον ἀποθαυμάζει, θεὸν εὐδαίμονα προσονομάζων καὶ τὴν ψυχὴν ἐνταῦθα φανεῖσαν ἀσπάζεται·

20 παρ' ἀγαθοῦ γὰρ αὐτὴν δημιουργοῦ δεδῶσθαι παίθεται καὶ τοὺς ἄλλους κείθην παρασκευάζεται· ἔδει γὰρ ἔννοον εἶναι τότε τὸ πᾶν (ἄνευ δὲ ψυχῆς οὐχ οἷόν τε ἦν γενέσθαι), ἀλλὰ καὶ τέλειον (62)· τοῦτο δὲ ἡ ἐκάστου ψυχῆ δίδωσι τῷ παντὶ, τὸ αἰσθητὸν ἐγείρουσα καὶ συνέχουσα καὶ κοσμοῦσα καὶ τάττουσα· ὥστε ἐκοῦσαν ἐκόντι τῷ δημιουργῷ διακομεῖν πρὸς τὸ μὴ ἀτελὲς διαμένειν τότε τὸ καλὸν αὐτοῦ ποίημα· ἠβούλετο

γὰρ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ αὐτοῦ δεικνύναι ὅσαπερ ἐν τῷ νοητῷ προϋπάρχει (63). Ταῦτα μὲν ὁ πρόγονος (64)· ὁ δὲ τούτου μαθητὴς Ἀριστοτέλης οὐ ταῦτα, ἀλλ' ἐντελέχειαν ὀνοματοποιῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, ὡς τῇ ὕλῃ τὸ τέλειον ἐπεισάγουσαν καὶ εἶδος οὔσαν οὐκ ἀθάνατον, ἀλλὰ τὸν θύραθεν νοῦν (οὔτω γὰρ ὀνομάζει) μόνον ἀθάνατον εἶναι, καὶ τὴν ψυχὴν ἐξῶθεν· οὐ γὰρ οἴκοθεν ἔχει καθάπερ ἀκτῖνι τῷ νῷ τῆδε καταλάμπεσθαι (65).

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Εὐδαίμων εἶ, ὦ Θεόφραστε, ὅτι, πολλῶν ὄντων καὶ ποικίλων τῶν παλαι λεγομένων, οὐδέν σε διέλαθεν, ἀλλὰ πάντα διδάσκεις σαφῶς, ὡς αὐτὸς ἐξευρών, οὐ τὰ τῶν παλαιῶν διεξιῶν (66). Μνημονικὸς δὲ τοῦ Ἰππίου μᾶλλον ἐφάνης (67), καὶ οὐκ ἀμελέτητος (68). Ἀλλὰ τί δράσω (69) ἀμφίβολος ἔτι διαμένω, καὶ οὐκ ἔχω τίς γένομαι (70), οὐκ εἰδῶς ὅτω χρὴ μᾶλλον συνέπεσθαι, πότερον Ἡρακλείτῳ, ᾧ δοκεῖ τῶν ἄνω πόνων τῆς ψυχῆς (71) ἀνάπαυλαν εἶναι τὴν εἰς τόνδε τὸν βίον φυγὴν, ἢ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ (72), ὃς κατὰ τίσιν ὑπὲρ ὧν ἤμαρτεν ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν ἀπέρριψεν, ἢ τῷ Πλάτῳ μᾶλλον, ὃς νῦν μὲν κατὰ τίσιν, νῦν δὲ πρὸς τὸ τέλειον εἶναι τόδε τὸ πᾶν (73), καὶ νῦν μὲν ἄκουσαν, νῦν δὲ ἐκοῦσαν, καὶ ἐνίοτε μὲν πρὸς βίαν, ἐνίοτε δὲ αὐτοκινήτως ὅπη βούλεται τὴν ψυχὴν φησὶν ἐκπέπεσθαι (τὸν γὰρ Ἀριστοτέλην σιωπήσομαι, ὃς δι' ὑπερβολὴν σοφίας (74) τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανασίαν ἀφείλετο)· τὰ ἀλλήλων ἕκαστοι κατα-

λύοντες καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτοῖς τάναντία φιλοσοφοῦν-
τες (75).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Βούλονται μὲν οἱ ἐξ Ἀκαδημίας πείθειν ὡς διαφωνεῖ
Πλάτων (76) αὐτὸς ἑαυτῷ, νοήματα καὶ ὀνόματα, ὡς ἂν
5 ἐθέλωσι, μετατιθέντες, ὥσπερ οἱ τοὺς χρησμοὺς πρὸς τὴν
ἑαυτῶν βούλησιν (77) ἐρμηνεύοντες· δοκοῦσι δέ μοι παν-
τελῶς ἐκβιάζεσθαι (78). Οὔτε γὰρ γέγονεν, οὔτ' ἂν γένοιτο
μᾶλλον τοῦ Πλάτωνος ἱκανὸς ἐρμηνεῦσαι σαφῶς πᾶν ὃ τι
ἂν ἐθέλη (79). Οἱ δὲ αἰσχυρόμενοι τὸ δοκεῖν διαφωνεῖν,
10 ἑτέραν ἐξ ἀπολογίας αὐτῷ κατηγορίαν ἐφέλλονται· ἢ γὰρ
ἄσαφης (80) διδάσκαλος ὁ φιλόσοφος, ἢ φθόνῳ τὴν διάνοιαν
ἀποκρύπτει. Οὐδέτερον δὲ πέπονθεν ὁ Πλάτων· ἀλλὰ τοὺς
τάκεινον σοφιζομένους λέληθε τὴν τῶν Χαλδαίων καὶ Αἰ-
γυπτίων (81) φιλοσοφίαν εἰσφέρων τῇ Ἑλλάδι καὶ τὰ Πυ-
15 θαγόρου καὶ Ἡρακλείτου καὶ Ἐμπεδοκλέους ἐπιδεικνύς (82),
ὅθεν ἄλλοτε ἄλλων λόγων ἐστίν, ὡς ἂν μηδὲν τῶν παν-
ταχοῦ σοφῶς εὔρημένων διαλάθοι (83) τοὺς ἐν Ἀκαδημῆι
φιλοσοφοῦντας· οἷον καὶ περὶ τῆς ὕλης (84) πῆ μὲν γεγε-
νησθαι, πῆ δὲ ἀγένητον αὐτὴν ἀποφαίνει (85). Οἱ δὲ
20 ὕστεροι τὸ γλαφυρὸν καὶ ποικίλον τῆς Πλάτωνος γνώσεως
ἀγνοήσαντες καὶ ὀρεγόμενοι τοῦ πρώτος ἕκαστος ἐπινοεῖν
τι καινὸν, ἐν σφίσις αὐτοῖς συνεταράχθησαν, καὶ, διασκε-
δασθέντες, οὔτε τῷ Πλάτωνι, οὔτε ἄλληλοις συνέ-
πονται.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ἄ πολλὰς μοι παρεῖχε τὰς ὠδῖνας, τίκεις οὐκ ἀγεν-
 νῶς (86). Ἐγὼ δὲ πρὸς ταύτην διγυγιάσας τὴν ἀπο-
 ριάν (87), πατρίδος καὶ φιλάτων ἐπιλελησμένος (88),
 ἔπλεον Ἀθήναζε. Νῦν δὲ σοι περιτυχῶν, καὶ τὴν ἐν σοὶ
 σοφίαν θαυμάζων, ἔτι μᾶλλον τεθαύμακα εἰ, ταῦτα κατα- 5
 μαθῶν, ἔτι Πυθαγόρα καὶ Πλάτωνι, Χαλδαίους τε καὶ
 Αἰγυπτίοις ἄνω κάτω συμπαραχθῆς, οἶγε (89) μὴ ταυτὰ
 περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσιν ἅπαντες, μηδὲ τὰ αὐτὰ ἕκαστοι.
 Ἀπειρίας δὲ τάναντία λέγειν, οὐκ ἐπιστήμης· καὶ, ὡς
 ἔοικε, τούτου τοῦ δόγματος οὐ θεὸς ἦν ἡγεμών (ἦ γὰρ ἂν 10
 ταυτὸ πᾶσιν ἐδόκει), ἀλλ' ἀνθρωπίνη τις οἴησις (90) ἐν ἧ
 πολλὰ τε καὶ ἐναντία ποικίλλεται.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οἶδα, ὦ ἄγαθέ· ἀλλὰ καὶ Πλάτωνι συνδοκεῖ τοῖς αὐτοῦ
 πείθεσθαι, ἕως ἂν θειότερος ἀνθρώπος αὐτοῦ ἀναφανεῖς αὐτὸ
 τάληθές ἐκδιδάσκη, ᾧ προσήκοι πάλιν συνέπεσθαι (91). 15

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ἢ καλῶς λέγεις. Ἄλλ' εἰπέ μοι, εἰ δὴ ποτε (92) διανοή-
 θης καὶ τοῦτο· ἐμὲ γὰρ ἐκταράττει τῶν πάλαι φιλοσοφούν-
 των ἡ ταραχή. Οἱ μὲν γὰρ εἰς ἀνθρώπους αὔθις, οἱ δὲ εἰς
 θηρία τὴν ψυχὴν ἀπέρριψαν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Εἰ πάντα (93) εἰδείης, θαυμάσαις ἂν ὄση τῶν λεγόντων 20
 ἡ μάχη. Ἐγὼ γὰρ, κατ' ἐμαυτὸν στὰς (94)

« Ἐκ τ' ἀνδροκτασίης, ἐκ θ' αἵματος, ἐκ τε κυδοιμοῦ (95) »,

οἶον ἐκ περιωπῆς (96), τῆς μάχης τὴν ποικιλίαν ἐθεώρουν·
 καὶ σοὶ ταύτην (φιλήκοος γὰρ εἶ (97) καὶ φιλομαθῆς) ἐθέλω
 συγγράφειν. Αἰγυπτίους μὲν γὰρ δοκεῖ τὴν αὐτὴν ψυχὴν
 5 καὶ ἄνθρωπον καὶ βοῦν καὶ κύνα καὶ ὄρνειον καὶ ἰχθύν
 μεταμπίσχεσθαι (98)· καὶ νῦν μὲν αὐτοῖς οἶόν τι θη-
 ρίον, μύρμηξ ἢ κάμηλος, τὴν γῆν νέμεται, νῦν δὲ εἰς ἰχθύν
 ὀλισθήσασα (99), κῆτος ἢ ἀφύα (100) γενομένη, τὴν θά-
 λατταν ἔδου· αὔθις δὲ εἰς ὄρνέου φύσιν μετατιθεμένη, κολο-
 10 ιοῦς ἢ ἀπιδὼν ὀφθεῖσα, εἰς ἀέρα διέπτῃ, ἄλλοτε ἄλλο
 δεικνῦσα τῶν ζώων, ἕως ἂν, ἅπαντα διεξελθοῦσα, πάλιν
 ἀναδράμοι ὅθεν τὸ πρῶτον κατέβη (101).

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Φεῦ τῆς τερατολογίας (102)! Εὐδαιμονοίην ἂν εἰ κά-
 15 μηλος ἢ κῆτος ἢ κολοῖος ἐγενόμην (103).

ΕΥΞΙΘΕΟΣ.

Σὺ μὲν, Αἴγυπτε, καταγελαῶς· ἐγὼ δὲ τὸν Θεόφραστον
 20 ἐκπέπληγμαι, εἰ ταῦτα εἰδὼς ἔτι τοῖς Αἰγυπτίοις συμφύ-
 ρεται (104).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων (105) καὶ ὁ τούτου παῖς (106) ὁ
 Πλάτων ὁμογνώμονες, ὧς Εὐξίθεε, τοῖς Αἰγυπτίοις γεγόνα-
 25 σιν· ὁ μὲν οὕτω πως (107) χρησμοφῶν ὁ Ἀπόλλων καὶ
 κελεύων τοῖς τῶν Αἰγυπτίων εὐρήμασι (108) πανταχοῦ
 πείθεσθαι· ὁ δὲ δὴ Πλάτων, τὸν Τίμαιον ἐπιδεικνύς, τὰς
 τῶν ἀνδρῶν ἔφη ψυχὰς ἐν τῷδε τῷ βίῳ θηλυνομένας (109)
 εἰς γυναῖκας ἀναβιῶναι (110), κακίας δὲ ἐμπεπλησμένας

εἰς θηρία καταβαίνειν, καὶ τοῖς μὲν χερσαίοις συνδια-
 τᾶσθαι, τοῖς δὲ πτηνοῖς (111) συμπέτεσθαι καὶ τοῖς ἐνύ-
 δροις συναγελάζεσθαι· τὴν δὲ πρὸς Φαίδωνα Σωκράτους
 συνουσίαν διεξιῶν, τοὺς ὑπὸ πλεονεξίας ἐπαιρομένους καὶ
 πρὸς ἀρπαγὰς ἐτοιμοὺς εἰς ἰκτίνους καὶ λύκους μεταβάλλει, 5
 τὸν δὲ ὑπὸ (112) ἐπιθυμιῶν δεδουλωμένον εἰς τοὺς ὄνους
 ἀπελαύνει· τὴν δὲ εὐδαίμονα πόλιν οἰκίζων, ἐκεῖ που λέγει
 τὸν Ὀρφέα τὸν τῆς Καλλιόπης, ἐπειδὴ, παρὰ γυναικῶν
 διασπασθεὶς, τόνδε τὸν βίον ἐτελεύτησε, τὸν ἄνθρωπον
 φεύγοντα, κύκνον (113) γενόμενον, οἷα μουσικὸν ὄντα, 10
 τὴν μουσικὴν ἐργάζεσθαι· ὁ δὲ Θερασίτης, ὃς πάντων αἰ-
 σχιστος ἦν ἄσοι ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον, τὸν Ἀχιλλέα, οὐ πολε-
 μοῦντα, ἀλλὰ ὀνειδίζοντα τῷ Ἀγαμέμνονι, μιμούμενος,
 εἰς πύθηκον μετασχηματίζεται. Καὶ ἐκμιμεῖται τὰ τῶν ἀν-
 θρώπων πράγματα, τὸ εἶδος, οὐ τὸ ἦθος, αὐτῶν μετα- 15
 βαλῶν (114).

ΕΥΞΙΘΕΟΣ.

Τί οὖν, ὦ φιλότης (115), οἱ τῶν Πλάτωνος ὀργίων
 μυσταγωγοὶ οὐδὲν ἐν τούτοις, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, σο-
 φίζονται, οὐδὲ τὸν πλατὺν γέλωτα συγκαλύπτουσιν, ὀνό-
 ματα μετακινουῦντες καὶ νοήματα συγχέοντες (116); 20

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οἱ μὲν παλαιοὶ μυσταγωγοὶ τῶν λεγομένων μετεκίνη-
 σαν οὐδὲν, εὖ εἰδότες ὅτι τῶν Αἰγυπτίων ὁ Πλάτων τὴν
 παιδείαν δεδιδάχως καὶ παρ' ἐκείνων διατεθρυλλημένος τὰ

- ὦτα (117) ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων ψυχὴ πάντα τὰ ζῶα μεταβαίνει, πανταχῶ τῶν λόγων διασπείρει τὸ δόγμα. Πλωτῖνος γοῦν καὶ Ἀρποκρατίων (118), ἀμέλει καὶ Βοηθὸς (119) καὶ Νουμῆγιος (120), τὸν τοῦ Πλάτωνος ἰκτῖνον παραλαβόντες, ἰκτῖνον παραδιδάσκει (121), καὶ τὸν λύκον λύκον, καὶ ὄνον τὸν ὄνον· καὶ ὁ πίθηκος αὐτοῖς οὐκ ἄλλο ἢ τοῦτο, καὶ ὁ κύκνος οὐκ ἄλλο ἢ κύκνος νομίζεται (122)· καὶ πρὸ τοῦ σώματος κακίας ἐμπιπλάσθαι (123) τὴν ψυχὴν δυνατόν εἶναι λέγουσι, καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐξεικάζεσθαι.
- 10 ὧ γοῦν ὁμοιωθῆ, κατὰ τοῦτο φέρεται, ἄλλη ἄλλο ζῶον ὑποδῦσα. Ἐπιγενόμενοι δὲ Πορφύριός τε καὶ Ἰάμβλιχος (124), ὁ μὲν πολυμαθῆς, ὁ δὲ ἐνθους γενόμενος, καὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν σοφία περιφρονοῦντες, καὶ ἐρυθρεῶντες τὸν Πλάτωνος ὄνον καὶ λύκον καὶ ἰκτῖνον, καὶ κατανοήσαντες ὡς ἄλλη μὲν λογικῆς ψυχῆς ἡ οὐσία, ἄλλη δ' ἀλόγου, καὶ ὅτι οὐ μετανίστανται, ἀλλ' ὡσαύτως ἔχουσιν αἱ οὐσίαι οἷαι τὸ πρῶτον προῆλλον (οὐ γὰρ τὸ λογικὸν τῇ ψυχῇ συμβεβηκός, ὡς μεταχωρεῖν, ἀλλ' οὐσίας διαφορὰ βεβαίως (125) ἰδρυμένης), καὶ ὅλως ἀδύνατον τὸν λόγον
- 20 εἰς ἀλογίαν μετατίθεσθαι, εἰ μὴ καὶ τὸ ἄλογον φήσουσιν ὑφαρπάζειν τοῦ λόγου τὴν φύσιν· ταῦτα ὀψέ ποτε διαλογισάμενοι, ὑπερπηδήσαντες τὰ ἄλογα τῶν ζῶων, μεταβαλόντες, οὐκ εἰς ὄνον φασίν, ἀλλ' εἰς ὄνωδον ἄνθρωπον ἀναβιῶναι τὸν ἄνθρωπον, οὐδ' εἰς λέοντα, ἀλλ' εἰς λεοντώδη ἄνθρωπον (126)· οὐ γὰρ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν τῶν

σωμάτων μορφήν μεταμπίσχεσθαι· ὡσπερ ἐπὶ τῆς σκηνῆς οἱ τῆς τραγωδίας ὑποκριταί, οἱ νῦν μὲν τὸν Ἀλκμαίωνα (127), νῦν δὲ τὸν Ὀρέστην ὑποκρίνονται.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Λίνον λίνῳ συνάπτουσι, τὸ τοῦ λόγου (128), Θεόφραστε, καὶ κακῶ τὸ κακὸν ἰάσαντο (129). Τί γὰρ ἔδει σώματος τὴν ψυχὴν ἀπαλλάττεσθαι, εἰ πάλιν εἰς ἕτερον σῶμα καταπέμπεται; περίεργος ἢ τελευτῆ, καὶ μάτην εἰς μέσον παρεισφέρεται· ἔδει γὰρ τῶν πονηροτάτων ἐπεκτείνειν τὸν βίον εἰς ὅσον ἔδει τὴν τιμωρίαν παρεκτείνεσθαι (130). Καὶ ἄλλως, εἰ πρὸς ἀκολασίαν ἐκπέσοι ψυχὴ, ὑπὸ μυρίων ἐπιθυμιῶν ὡσπερ δεσποινῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ κρατουμένη καὶ αἰσχροῦς δουλεύουσα, διὰ τοῦτο πάλιν ὑπὸ τῆς δίκης ἐκπεμπομένη εἰς ὀνώδη ἄνθρωπον ἀναβιῶναι ὡς ἂν ἔτι μᾶλλον ἐπιθυμίαις δουλεύοι (131), κακίας χορηγίαν (132) τὴν τιμωρίαν ἐδέξατο, καὶ γίγνεται τῆς ἀκολασίας οὐκ ἀφαιρέσις ἢ τίσις, ἀλλὰ βεβαιότερα προσθήκη. Καὶ μὴν ἡ δίκη τῶν παθημάτων ἰατρικὴ νομίζεται, συστέλλουσα τε καὶ κολοβοῦσα καὶ διατέμνουσα καὶ ὄλως ἐκκόπτουσα, ἀλλ' οὐ διεγείρουσα, οὐδὲ παροξύνουσα, οὐδ' ἐτέραν ἐπινοοῦσα τῷ πάθει τὴν ὕλην· εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, παραπλήσιον ἦν, ὡσπερ ἂν εἴ τις δικαστῆς, λαβῶν ἄνθρωπον κλοπῆς ἐάλωκότα, οὐ παθεῖν τι κελεύοι, ἀλλ' εἰς ἱερὰ φοιτῶντα λαμβάνειν ὅ τι βούλοιοτο, ὡς ἂν τῆς πλεονεξίας ἀφθόνως ἔχοι, καὶ αὐτῷ παρέχοι τῶν ἀναθημάτων ἀδεῶς ἄπτεσθαι (133), ἐπειδὴ κλοπῆς ἐάλωκε. Νῦν ὁ δεῖνα τῶν

ἀγρίων (134) ἐστὶ καὶ τῶν νέων διαφθείρει τὴν ὥραν· αὐτὸς
 γιγνέσθω νέος καλός, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς ταῦτα (135) πάθοι·
 ἕτερος, μοιχός, εἰς γυναῖκα μεταβαλλέσθω, ὡς ἂν ὑπὸ μοι-
 χίας ~~βρίζοιτο~~. Μοιχία

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

5 Ἰού, ἰού, τῆς ἀτοπίας! προαγωγὸς ἡ δίκη γίγνε-
 ται (136).

ΕΙΣΙΘΕΟΣ.

Κελεύει γὰρ, ὦ Αἴγυπτε, ὁ πολυμαθὴς Πορφύριος, καὶ
 ὁ ἔνθους Ἰάμβλιχος (137), τὸ ἐφ' ἡμῶν (138) τοῖς ἐν ἄδου
 δικασταῖς ἀνατιθέντες καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πταισμάτων
 αὐτὴν δίκην αἰτιώμενοι. Τούτοις ἀκολουθεῖν ἡμᾶς ὁ Θεόφρα-
 στος βούλεται (139).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οὐκ ἂν ἔτι βουλοίμην, Εὐζίθεε· οὔτε γὰρ Συριανὸς (140)
 οὔτε ὁ Πρόκλος (141) ἐκείνοις συνέπονται, ἀλλ' ἴδιόν τι
 καὶ καινὸν εὐρήκασιν (142).

ΕΙΣΙΘΕΟΣ.

15 Τί ταῦτο, ὦ Θεόφραστε;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Τὴν πρὸς ἀρπαγὴν παρεσκευασμένην ψυχὴν οὐκ εἰς
 ἰκτῖνον μεταβάλλουσιν (ἄλογον γὰρ εἰς ἄλογον τὴν λογικὴν
 μετατίθεσθαι), οὐδ' εἰς ἰκτινώδη (143) ἄνθρωπον ἐκπέμ-
 πουσιν (ἀτοπον γὰρ, εἰ πλεονεξίας αἰτία γίγνεται κολα-
 2: σις). ἀλλὰ τὸν μὲν ἰκτῖνον λέγουσι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν
 ἔχειν τὴν ἄλογον, τὴν δὲ ἀνθρωπείαν ταύτη συνδεδέ-

σθαι (144) καὶ παραμένειν καὶ συμπέτεσθαι· καὶ οὗτος τῆς τιμωρίας ὁ τρόπος.

ΕΙΣΙΘΕΟΣ.

Καινότερον μὲν τὸ εὖρημα, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον καταγέλαστον, εἰ μύρμηκι μὲν Ὀδυσσεὺς συνέπεται (οἰκονόμω γὰρ ἄμφω καὶ πολλοὺς πόνους ἀνατλήναι δυναμένω), 5 σφῆκι δὲ ὁ Ἔκτωρ συνδέδεται (κορυθαιόλω (145) γὰρ ἄμφω καὶ μαχιμωτάτω)· ὁ δὲ δὴ βάτραχος καὶ Κλέων (146) ἦν (θαμὰ γὰρ βοῶσιν ἀμφοτέροι), μυῖα τε Ἰπέρολον ἔλκει (ἀναΐδεια γὰρ ἑκατέρου τὸ γνῶρισμα). Καὶ διπλοῦς τις ὢν ὁ μύρμηξ, ὁ σφῆξ, ὁ βάτραχος, ἢ μυῖα διελάνθανεν (147)· οὐ γὰρ ἄνευ σώματος οὔτ' Ὀδυσσεὺς οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς συνέπεται, εἴπερ συνέπεται· οὐ γὰρ παντελῶς φῆς τοῦ σώματος ἀπαλλάττεσθαι τὸν ἔτι τιμωρίας δεόμενον (148).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οὔμενον.

ΕΙΣΙΘΕΟΣ.

Πότερον οὖν ἐντὸς τοῦ μύρμηκος Ὀδυσσεὺς ἀποκρύπτεται, ἢ τοῦ ποδὸς ἐξήρτηται, καθάπερ τοῦ κριοῦ παρὰ τῷ Κύκλωπι, καὶ ἐπισύρεται ὅποι ἂν τῷ μύρμηκι δοκῇ (149); Τί τοῦτο γελᾷς, ὦ Αἴγυπτε;

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Οὐ γὰρ καταγέλαστον μυθολογίας (150) ὑπὸ ἀλαζονείας μηδὲν ἐπαισθάνεσθαι;

Φέρε γάρ, ὦ Θεόφραστε· εἰ ψαρῶν ἀγέλην ἢ γεράνων
 κλαγγηδὸν πετομένων κατίδοις, ἴσως ἂν φαίης τοὺς ἐπὶ
 στρατιᾶς ἢ σκηνῆς διαταράττοντας (151), καὶ ὕβριστὰς
 καὶ θορυβοῦντας καὶ ἀσελγαίνοντας, τελευτήσαντας τού-
 5 τοις τοῖς ὀρνέοις συνδεδέσθαι καὶ συνταράττειν, καὶ βοᾶν
 οἷάπερ ἐκεῖνα, καὶ πανταχοῦ συνέπεσθαι· εἰ δὲ ἀλόντα τὰ
 ὄρνεα θύοιτο, τῶν δεσμωτῶν γίγνοιτο φυγὴ (152) ἢ τῶν
 ὀρνίθων σφαγὴ· λύονται γὰρ ἀφανιζομένης τῆς ψυχῆς ἢ
 συνεδέθησαν· οὐ γὰρ ἀθάνατον τὴν ἄλογον ψυχὴν εἶναι
 10 φησοῦσι (153). Τί δέ; εἰ ταῖς ἀφύαις συνδεθεῖεν αἱ τῶν
 ἀνθρώπων ψυχαί, εὐ πράττοι δὲ τῶν ἀσπαλιευτῶν ἢ σα-
 γήνη, ἄλλο τι ἢ λυθεῖσαι τῆς τιμωρίας καταγελάσουσιν; ὁ
 γὰρ τῶν ἰχθύων δεσμός τῶν ψυχῶν λύσις ἐστὶ, καὶ τῶν
 ἀφύων ἢ θήρα ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς ἐλευθερία γίγνεται (154)

15 Ἢδὴ δὲ μελιττουργοί, τῆς μελίσης ἀπολιπούσης, μηχαν-
 ῶνται τοιόνδε (155). Εἰς οἰκίσκον βοῦν εἰσελάσαντες,
 παίουσι ξύλοις, ἕως ἂν ἀπέιποι· καὶ ὁ μὲν οὕτω πεσὼν
 προτίθεται· οἱ δὲ τὰς θύρας ἀκριβῶς συγκλείσαντες, ὡς ἂν
 μηδαμόθεν εἰσδύνοι τὸ πνεῦμα, τότε μὲν ἀπῆλθον/ ἀριθμή-
 20 σαντες δὲ ἡμέρας τεσσάρακοντα (156), καὶ ὕστερον δι-
 ανοίξαντες, σεσηπότα μὲν τὸν βοῦν εὐρίσκουσι, μυρία δὲ
 ἀνθ' ἐνὸς ζῶα περιϋπτάμενα· μελιττῶν γοῦν ἐξαίφνης πλή-
 ρης ὁ οἶκος ἐφάνη, αἱ τοῦ βοῦς ἐξεγένοντο, καὶ τραφεῖσαι
 βοτρυδὸν τοῖς πτεροῖς ἐχρήσαντο. Ταύτας (157) οἱ μελιτ-
 25 τουργοὶ παραλαβόντες καὶ θεραπεύσαντες, τὴν τοῦ μέλιτος

ἐργασίαν εὖ πράττειν ἐποίησαν. Ἄρ' οὖν ἡ μία ψυχὴ κερμα-
 τισθεῖσα εἰς τὰς μυριάς διεσκέδασται, ἅς συλλέξας ὁ βοῦς
 μόνος κατεῖχεν, ἢ, τὰς πολλὰς ἐκείνας προσκαλεσαμένη,
 τὰς τῶν μελιττῶν ἀγέλας συνέταττε; ταῦτά μοι καταγέ-
 λαστα διαφαίνεται· σοὶ δὲ οὐχ οὕτως; Τάχα δὲ ἤξουσι 5
 καὶ τέταρτον νεωτεροποιῦντες· ἀλλ' ὅση τῶν λόγων ἡ
 μάχη, τοσαύτη τῶν δογμάτων ἡ πλάνη (158). Ποῖ φέ-
 ρεσθε, ὦ Ἀθηναῖοι (159), ὅτρωδ' ἀποφασίζουσιν (160)
 πεθόμενοι; ὄρας γὰρ ὡς αὐτὸς ἑαυτῷ προστριβόμενος ὁ λό-
 γος, οἷον οἱ πυρφόροι τῶν λίθων, φῶς ἐξέλαμψε (161), 10
 καὶ τὰ ἐν σκότει τῆς λανθάνοντα διελέγχει, καὶ οὐκ ἔτι
 συγχωρεῖ προβεβιωκέναι τὴν ψυχὴν ἰσχυρίζεσθαι.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ταῦτά μοι καὶ πρότερον ἐφιζάνοντα πολλάκις ἔστρεψε
 τὴν διάνοιαν· τῶν δὲ πατρίων αἰδῶς καὶ συμμαχοῦντος
 ἀπορία κατείργουσα ἐπέιχεν (162). 15

ΕΙΣΙΘΕΟΣ.

Ἐκεῖνο δὲ σε πρὸ τῶν ἄλλων (163) οὐκ εἰσῆει; εἰ προ-
 βεβίωκεν ἡ ψυχὴ, ἐμέμνητο ἂν ἢ ἀνεμιμνήσκετο· καὶ γὰρ
 τὰς μαθήσεις ἀναμνήσεις ἀμῆλει καλοῦσιν οἱ παλαιοί (164). 20
 Ἐἶτα τοῦ μὲν δημιουργοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ κάλλους ἀναμι-
 μνήσκειται, ὅθεν μακρὸν τινα χρόνον ἀπέστη· τοῦ δὲ προ-
 τέρου βίου καὶ ἐπιτηδευμάτων καὶ παθημάτων καὶ πατρί-
 δος καὶ γονέων παντελῶς ἐπιλελησται, ὅθεν χθὲς μετωκί-
 ζετο. Καίτοι τίνα λόγον ἔχει τῶν μὲν καλῶν ἀναμιμνή-
 σκεσθαι, τῶν δὲ ὀδυνηρῶν ἐπιλελησθαι ὧν μᾶλλον ἐνδύε-

ται καὶ ἐντυποῦται μνήμη; ἐγὼ μὲν οὖν τὸν υἱὸν ἢ τὸν οἰκέτην ἐφ' οἷς ἤμαρτε κολάζων, πρὸ τῆς τιμωρίας τὴν αἰτίαν τῆς τιμωρίας πολλάκις προλέγω (165), ἀξίω τε μεμνήσθαι ὡς μηκέτι τοῖς αὐτοῖς προσπταίειν (166). ὁ δὲ
 5 θεὸς, τὰ ἔσχατα καταγνοὺς ἐπιτίμια (167), οὐκ ἐκδιδάσκει τοὺς πάσχοντας ἐφ' οἷς τὰ ἐπιτίμια, ἀλλ' ἀφαιρεῖται τῶν ἀμαρτημάτων τὴν μνήμην, ἀκριβῆ τὴν αἴσθησιν τῆς τιμωρίας ἐπάγων (168); Τί οὖν ὠφέλησε τιμωρία τὴν ἀμαρτίαν ἀποκρύπτουσα; τοῦναντίον μὲν οὖν καὶ πα-
 10 ροξύνει καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἐπαίρει· ῥαδίως τε καὶ δικαίως κακίζει τὸν δικαστὴν ἐκεῖνος, εἰ, φαῦλον μηδὲν αὐτὸς αὐτῷ συνειδὼς, ὑπομένει τὴν τιμωρίαν. Αὐτὰς δὲ ἡμῖν, ὦ Θεόφραστε, τοσοῦτων θεωρημάτων ἀναμνησθεῖς, σαυτοῦ μόνου ἀμνημονεῖς, καὶ οὐκ ἂν ἔχαις εἰπεῖν οὔτε εἰ στρατιώτης
 15 ἢ φιλόσοφος γέγονας, οὔτε εἰ λαγῶς ἢ λέων, οὔτε εἰ κύκνω ἢ ἰκτίνῳ (169) συνηκολούθεις;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Λέγεται Πυθαγόρας ἀναμνησθῆναι ὡς εἶη ποτὲ Εὐφορ-
 βοσ ὁ ἐν Τροίᾳ (170).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ταῦτα λέγων ἠλαζονεύετο (171), μηχανώμενος πείθειν
 20 ὅπερ ἐδίδασκεν, ὡς προβεβίωκεν ἡ ψυχὴ· ἀπὸ δὲ τῆς αὐ-
 τῆς διανοίας ἐν ὀρύγματι λαθὼν ὑπὸ γῆν ἔτη δέκα (172),
 ἐξ ἄδου δῆθεν ἀνέβη· καὶ, παρὰ τοῦ Πλούτωνος ἀκηκοέναι
 λέγων (173) ὡς ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, διεπιστεύετο. Ταύτης
 τῆς ἀλαζονείας ὕστερον Ἀπολλώνιος ὁ Καππαδόκης ἐρα-

ἔρημον, ἀποχωρήσας ὀλοφύρεται, ἀναμνησθεὶς ὅτιπερ ἐκεῖ τῶν ἐραστῶν τις ἐν τῷ πρὸ τοῦ βίῳ τῆς ὥρας τοῦ νέου διαμαρτῶν ἀπεπνίγη, καὶ δακρύει ὅτι μὴ αὐτῷ πρότερον ἐχαρίσατο. Οὐκ οὖν γελοῖον εἰ ὁ μὲν ἠταιρηκῶς ἀναμιμνήσκειται, Σωκράτης δὲ ἀμνημονεῖ καὶ Πλάτων, καὶ οὐδὲν εἰδέναι τῶν πρόσθεν ἀλαζονεύονται (184); καὶ μὴν παρὰ Χαλδαίους καὶ Αἰγυπτίους καὶ Ἕλλησιν οἱ τὰς τελετὰς ἀγείροντες καὶ γοητεύειν τῶν πάλαι τελευτησάντων τὰς ψυχὰς ἐπαγγελλόμενοι καὶ ταῖς ἐπωδαῖς ἄγειν τε καὶ ἔλκειν 10 ὅποι ἂν ἐθέλωσιν, εἰ τὴν Ὀμήρου ψυχὴν ἐθέλοις καλεῖν, εἰ τὴν Ὀρφέως, εἰ τὴν Φορωνέως, εἰ τὴν τοῦ Κέκροπος, ἀλεκτρούνας θύοντες καὶ χαρακτῆρας ὑπογράφοντες, λέγουσι προσκαλεῖσθαι καὶ δεικνύναι (185). Καίτοι εἰ ὁ μὲν ἀηδῶν, ὁ δὲ κύκνος, ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὁ δὲ λέων ἐγένετο, 15 πῶς ἤξουσι καλούμενοι, εἰ μὴ, τὸ ὄρνεον καὶ τὸ θηρίον καὶ τὸν ἄνθρωπον ἄψυχον ἀπολιπόντες, ἤξουσι; πῶς δὲ ὁ κύκνος εἴσεται, ἢ λέων, ὅτι ἄνθρωπος ποτὲ ἐγένετο, ὅτε οὐδὲ ὁ ἄνθρωπος εἴσεται; καίτοι κακῆϊνοι ταῖς τελεταῖς σοφίζονται· οὐ γὰρ τὸν σὸν πατέρα οὐδὲ τὸ γύναιον ἔδειξαν, ἀλλὰ χαλεπὸν τινα δαίμονα τὸν πατέρα καὶ τὸ γύναιον ὑποκρινόμενον· ἅμα γοῦν ἀνέσχεν (186) ὁ ἥλιος καὶ τὸ φάσμα διαλύεται· οὕτω γὰρ μυθολογία (187) τὸ θρυλλούμενον καὶ πιθανὸν οὐδέν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ:

Εὐ λέγειν μοι δοκεῖς καὶ οὐκ ἀγεννῶς ἀντιτετάχθαι.

Ἄλλ' εἰ παντελῶς τὸν πρότερον τῆς ψυχῆς βίον ἀνέλοιμεν, ἀταξία δοκεῖ τὸ γιγνόμενον, εἰ κακοὶ μὲν εὖ πράττουσιν, ἀτυχοῦσι δὲ ἀγαθοὶ (188).

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Ἀποκρινοῦμαι, εἴ σοι ἦδιον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πάνυ μὲν οὖν.

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Ἄλλ' εἰπέ μοι πρότερον τίνα φῆς ἀτυχίαν; Ἡ νόσον (189) λέγεις καὶ πενίαν, καὶ τὸ στρεβλοῦσθαι παρὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ παῖσθαι, καὶ τὸ ὄλον ἀναιρεῖσθαι (190);

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ταῦτα φημί.

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Ἄλλὰ τοῖς μὲν πρὸς πλοῦτον καὶ δυναστείαν καὶ ἡδονὴν ἐπτοημένοις ἤρμωσεν ὁ λόγος, Θεοφράστῳ δὲ οὐκ ἔτι. Οὐ γὰρ ἀμνημονεῖς ὅτι πενία καὶ νόσος καὶ θάνατος οὔτε αἰσχρὰ οὔτε κακὰ Σωκράτει καὶ φιλοσοφία δοκεῖ, εἴγε πολλοὺς πολλάκις ὠφέλησαν. Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Σωκράτης ἐπὶ πενίᾳ μέγα φρονεῖ καὶ πλοῦτον αὐτὴν ὀνομάζει (191) καὶ φιλοσοφίας φυλακὴν (192), ὥσπερ καὶ τὴν νόσον τῷ Θεάγει μέγα πρὸς φιλοσοφίαν ἔφη συμβάλλεσθαι, οὕτωςι λέγων, εἴ τί που μέμνημαι· «ἀλλὰ μὴν καὶ Θεάγει τῷ «ἡμετέρῳ ἐταίρῳ πάντα συμβάλλεται πρὸς τὸ ἐκπεσεῖν «φιλοσοφίας· ἡ δὲ νοσοτροφία κατείργουσα ἐπέχει (193)». Ὁ δὲ δὴ Πλάτων (ἔρρωτο γάρ) νοσῶδες χωρίον καταλα-

ὧν ἐνδιέτριβε, τῆς ὑγείας τὸ πλεόν ἀφαιρούμενος καὶ
 σωφροσύνην τῆς ῥώμης ἀντικαταλλαττόμενος (194). τὸν
 δὲ θάνατον κακῶν ἐλευθερίαν καὶ λύσιν μάλα σεμνῶς ὀνο-
 μάξει, διδάσκων ὡς ὁ θεὸς, ἐλεήσας τὸν ἄνθρωπον, θνητὰ
 5 καὶ τὰ αὐτοῦ δεσμὰ πεποίηκεν (195). Εἰ τοίνυν ἀγαθῶν
 αἴτια, πῶς ἂν εἴη κακά; Ἀκολασία δὲ καὶ πλεονεξία καὶ
 ἄνοια καὶ δειλία τὰ αἰσχίστα τῶν κακῶν ἔστι τε (196)
 καὶ λέγεται, ὧν οὐδὲν μέτεστι τοῖς ἀγαθοῖς· αἰεὶ δὲ πά-
 ρεστιν εὐδαιμονία (197), καὶ οὐ θέμις ἀφίστασθαι, εἴγε
 10 σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ φρόνησις ἀληθῆς
 εὐδαιμονία, ὧν οὐδὲν ἀπολείπει τοὺς ἀγαθοὺς· οὐδὲ ἀφαι-
 ρήσεται τι τούτων ὁ ἀδικεῖν προσηρημένος· οὐ γὰρ δύναται·
 ἀλλὰ τὸ μὲν βαλάντιον περικόπτειν καὶ τὸ σῶμα διατέ-
 μνειν δύναται, παρασπάσαι δὲ τι τῆς εὐδαιμονίας ἀδύνα-
 15 τος· ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἐπικρατεῖ, ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον·
 καὶ τὸ αὐτεξούσιον ψυχῆς λογικῆς κάλλιστον ἀξίωμα. Αὕτη
 πρώτη πρὸς ἡμᾶς καὶ μεγίστη τοῦ δημιουργοῦ δωρεά· ἦν
 ἐγὼ παντὸς μᾶλλον ἀσπάζομαι, καὶ πλείστην οἶδα τῶ δε-
 δωκότι τὴν χάριν. Τί γὰρ ἐλευθερίας σεμνότερον, ἢ παρα-
 20 λαβοῦσα θεὸν τὸν ἄνθρωπον ἀπεργάζεται (198);

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ἄρ' οὖν οὐκ ἄμεινον ἦν ἀγαθοὺς ἀνάγκη γενέσθαι, ἢ
 ἐλευθερίας ὀνόματι ἐξεῖναι κακίαν αἰρεῖσθαι (199);

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Καὶ τίς αὕτη γένοιτο ἂν ἀρετὴ δουλεύειν ἠναγκασμένην
 ψυχῇ (200); βίαιον οὐδὲν κάλλιστον (201) μάθημα, οὐδ'

ἀνάγκη τι γιγνόμενον πρὸς εὐφημίαν ἐπιτήδειον. Πῶς δὲ ἀμείνων ὁ ἄνθρωπος ἦν, εἰ λίθος ἦν (202) ὅποι βούλοιο ὁ τεχνίτης περιφερόμενος, ἢ τινα φθόγγον ἀφ' ἑαυτοῦ παρεχόμενος, ὃν εἰς τὴν ὄλην ἄρμονίαν ὁ δημιουργὸς συντάττει (203) καλῶς;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ἀλλὰ θαυμάζω ὅτι μὴ, τὴν τῶν φαυλοτέρων μισήσας κακίαν, καὶ τῶν ἐπεικῶν συγκαταλύει τὴν ἐξουσίαν (204).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Τί δέ; οὐ χαριέστερον, ἀγαθῶν ἕνεκα, τῆς τῶν κακῶν ἀπειθείας ἀνέχεσθαι, ἢ, διὰ τὴν τῶν φαύλων (205) ἀκοσμίαν, τῶν κρειττόνων τὸν κόσμον ἀποσείεσθαι; Φέρε γάρ· εἴ τις, γεωργεῖν ταχθεὶς καὶ γεωργὸς ὀνομαζόμενος, τὰς ἀμπέλους ἀποδράς, εἰς ἄστυ δραμῶν, ἐταίραν ἐξαίφνης καταμαθὼν κάλλει καὶ χρυσῷ διαλάμπουσαν (206), μύρου τε ὄζουσαν (207) καὶ προσπαίζουσαν εὐφυῶς καὶ αἰμύλα φθεγγομένην (208), ἐκπλαγεὶς ταύτῃ συνέπειτο τῶν βουτρύων ἐπιλεησμένος, ὁ δὲ τῆς γεωργίας αὐτῷ κοινωνῶν, πυθόμενος τοῦ ἐταίρου τὸν ἔρωτα, νεανικώτερον τῶν ἔργων ἀντέχοιτο (209) καὶ τὰς ἀμπέλους ἔτι μᾶλλον θεραπεύει, ὥστε τοῦ ἀτακτοῦντος ἐκπληρῶσαι τὴν χρεῖαν· εἰ σὺ τῶν ἀγρῶν δεσπότης ἐτύγχανες, ἄρα τὸν σωφρονοῦντα καὶ ἐργαζόμενον διὰ τὸν ἐρῶντα καὶ ἐν ἄστει μεθύοντα τῆς οἰκίας ἂν ἐξέκλειες (210);

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οὔμενον. Δεινῶς γὰρ ἂν μοι τὸ χωρίον ἐξηγήριωτο (211).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Οὐκ οὖν τὸν γεωργοῦντα μᾶλλον ἐπαινεῖς, ὅτι ἐξὸν εἰς ἄστου βαδίζειν καὶ τῶ ἐρωτιῶντι συμπίνειν, ὁ δὲ καλοὺς ἰδρῶτας ἡδονῆς ἀντικαταλλάττεται (212);

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πάνου μὲν οὖν, εἴπερ ἐθέλω μοι τοὺς βότρυς εὖ πράττειν. Ἄλλ' ἔδει τοὺς μὲν ἀγαθοὺς διασώζειν, τοὺς δ' αὖ φαλοτέρους (213) ἢ τὴν ἀρχὴν μὴ ποιεῖν, ἢ γενομένους εὐθὺς διαφθεῖρειν.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Εἶθ' ὁ μὲν τοῦ Σόλωνος νόμος οὐκ ἐᾷ νόμον ἐπ' ἀνδρὶ τιθῆναι, ἀλλ' ἢ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις· σὺ δὲ οὐκ ἐᾷς κοινὸν εἶναι τοῦ μεγάλου νομοθέτου τὸν νόμον, οὐδὲ συγχωρεῖς τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τίθεσθαι (214)!, ἀλλ' εἰσὶν οὓς ἀφορίζεις, κελεύων τοὺς μὲν κατασπεῖρειν καὶ τρέφειν, τῶν δὲ πρεσβυτέραν εἶναι τοῦ τόκου τὴν τελευτήν (215). Οὐκοῦν μὴδὲ ὁ ἥλιος ἅπαντας θερμαίνεται, μὴδ' ἡ γῆ καρπὸν ἅπασι φερέτω. Ἢ τοῦτο μὲν λέγειν περιεργον, ἐθέλεις δὲ (216) τὸν ἄνθρωπον ἅπαντα κατορθοῦν καὶ μὴδὲν διαμαρτεῖν; Σφόδρα θαυμάζεις τὸν ἄνθρωπον· διὸ θαυμάζεις, εἴ τι διήμαρτεν. Ἄλλ' ἔστιν οὐ τῆς πρώτης λογικῆς μερίδος, ἀλλὰ τῆς ἐσχάτης ὁ ἄνθρωπος (217), ὃς ψυχῆς μὲν ἀθανασία καὶ λόγῳ τῶν ἀλόγων ἐπικρατεῖ (218), φθορᾷ δὲ σώματος καὶ τροφῆς ἐνδεία τῶν ἄνω λογικῶν οὐσιῶν ἀπολείπεται. Οὐκ ἄρα παράδοξον τῶν γινομένων οὐδέν (219). Εἰ μὲν γὰρ μονωθεῖσα τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ

πρὸς ἐπιθυμίαν καὶ ὄργην ἐξήγετο, θαυμαστὸν ἦν· νῦν δὲ μετὰ σώματος, ἔδει τῶν τῆδε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι, ὁ τροφῇ διασώζεται (220). Οὐκοῦν ἐπιθυμείτω καλῶς καὶ μετρίως, φησὶν ὁ δημιουργός (221). Ἡ πόθεν τὸ παιδίον ἄρτι γενόμενον (222) τοῦ γάλακτος ἐφίεται καὶ πρὸς τὸ 5
 λυποῦν ὀργίζεται, ἢ ἵνα τὸ μὲν προσιέμενον, τὸ δὲ ἀμυ- νόμενον, σωθείη; Τὸ μὲν οὖν κατὰ φύσιν ζῆν καλὸν, καὶ διασώζεται· τὰ δὲ παρὰ φύσιν, αἰσχρὸν, καὶ κολάζεται· τὸ δὲ ὑπὲρ τὴν φύσιν, μέγα καὶ τιμῆς ἄξιον. Εἰ δὲ τὰ ἔσχατα, ὅτι μὴ πρῶτα, διαγράψοιμεν (223), οὐκ ἂν φθά- 10
 νοιμεν πᾶσαν τάξιν διαλύοντες (224); Φέρε γάρ· εἰ τὸν λίθον ἐκβάλλειν ἐθέλοιμεν, ὅτι μὴ καρπούς οἶα τὰ φυ- τὰ δίδωσι (225), τὰ δὲ φυτὰ διαβάλλειν, ὅτι μὴ τὴν γῆν οἶα βοῦς ἐργάζεται, τὸν δὲ βοῦν κακίζειν (οὐ γὰρ τῷ γεωργῷ παραπλησίως (226) βούλεται)· ὁ δὲ γεωργός αὐ- 15
 τὸς ἀπελαυνέσθω, ὅτι μὴ ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἐξ ἴσου τρο- φῆς ἡμέλησεν (227)· εἶθ' ὑπ' ἀλόγου σοφίας μέχρι τῶν θείων ἀναβαίνοι τις, ὡς οὐδὲ αἱ ἄνω δυνάμεις δημιουρ- γεῖν (228), ἀλλὰ τῷ δημιουργῷ διακονεῖν ἐτάχθησαν· εἰ ταῦτα ποιοῖμεν, τί τῶν ὄντων κατὰ χώραν ἐστάναι κατα- 20
 λείψομεν; Ἀλλ' εὐμενῆς μὲν ὁ δημιουργός εἶη, πάντα δὲ κατὰ τάξιν μενέτω· σμικρὸν γὰρ τῶν γενομένων (229) οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα καλὰ καὶ μεγάλα (230) καὶ τε- ταγμένα· καὶ ὁ λίθος καλὸς ἢ λίθος, καὶ τὸ δένδρον ἢ δένδρον, καὶ ὁ λέων καλὸς κἂν ἐπίοι (231) κατὰ 25
 λόγον τῆς ἀλόγου ζωῆς· οὐ γὰρ ἦν ἐπ' αὐτῷ (232) τῆς

ἀλογίας κρείττον οὐδέν· διόπερ ἀνεύθυνος ὃ τι ἂν παρὰ
 λόγον ποιῆ. Ἐσπουδασμένον δέ τι χρῆμα καὶ χάριεν ἄν-
 θρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾗ, μέχρι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς τοῦ
 ἀγαθοῦ σοφίας ἀναβαίνων· ἀλλὰ καὶ τροφῆς ἐφίεται καὶ
 5 τῶν λυπούντων αἰσθάνεται· ἀμφοτέρα γὰρ ὁ ἄνθρωπος·
 νοῦς ἀγαθὸς ἀλόγῳ σώματι χρώμενος (233)· αὐτοκράτωρ
 δὲ γενόμενος κατ' ἐξουσίαν ἄνω καὶ κάτω μεταχωρεῖ, ἕτερον
 αἰρούμενος πρὸ ἑτέρου· τοῦτο γὰρ ἡ ἀνθρώπου προαίρεσις
 δύναται. Καὶ τεταγμένη μὲν ἡ τοῦ λόγου δύναμις καὶ
 10 ἀρχή· ἄτακτος δὲ φορὰ ἡ τοῦ ἀλόγου σπουδῆ, εἰ μὴ λόγῳ
 ρυθμίζοιτο. Κἂν ὁ λόγος ἀργήσῃ (234) διὰ βραθυμίαν καὶ
 ὄκνον ἢ δι' ἀπαιδευσίαν καὶ τὴν κάτω σχολὴν καὶ τὴν τῶν
 ἄνω λήθην, ἐπιθυμία καὶ θυμὸς, οἷον ἵππων ζευγὸς (235),
 ἐκπεσόντος τοῦ ἡνιόχου, συνταράττεται· ἀλλ' οὐκ ἀνεύθυ-
 15 νον τὸ πρᾶγμα· ὁ γὰρ ἀγνοηθέτης προὑπέδειξε τὰ γυ-
 μνάσια καὶ ὅσα δεῖ τὸν ἀγωνιστὴν ἀσκεῖν προεκῆρυξεν· ὧν
 ἀμελήσας, ὁ λόγος δίδωσι δίκας οὐχ ὧν ἐποίησεν, ἀλλ' ὧν
 μὴ ἐποίησεν, οὐδ' ὧν ἔδρασεν, ἀλλ' ὧν περιεΐδεν (237). Ὁ
 γὰρ τοῦ ἀλόγου τὴν ἀταξίαν παῦσαι δυνάμενος λόγος, πε-
 20 ριορῶν δὲ, ἀληθέστερον αὐτὸ διαπραττεται. Οὐκ ἄρα τῶν
 ἐν ἡμῖν παιδὶ τὴν ἀρχὴν ἐπιτρεπτόν, ἢ μὴ θαυμάζειν εἰ
 πάντα ἄνω κάτω (238) γένοιτ' ἂν τὰ ἡμέτερα· πολλῶν
 γὰρ ὁ παῖς ἐπιθυμεῖ· ἀλλ' ἀρίστη δίκαια, καὶ θυμὸς ταύτῃ
 συμμαχῶν (239), κωλύει καὶ συστέλλει τὰς μυρίας ἐπιθυ-
 25 μίας. Εἰ δὲ ἀγριαίνει ἡ τοῦ χείρονος δυναστεία, τοῦ ἀμεί-
 νονος γίγνεται ταραχὴ ἣν θεραπεύειν ἐστί· πολλὰ γὰρ τὰ

φάρμακα· ἀγαθὴ τροφή καὶ παιδεία (240), καὶ λό-
 γος (241) καὶ νόμος, καὶ ἡ τῶν καλῶν μελέτη (242) καὶ
 συνήθεια καὶ ἐπιστήμη, καὶ ἡ τοῦ παντὸς τάξις (243). Καὶ
 μὲν δὴ τῶν ἐπιβρέοντων (244) ἡ μετάστασις ἱκανὸν διδα-
 σκαλεῖον σωφροσύνης τοῖς ὀρώσιν ἐστίν· οἷον εὐθὺς συχναὶ
 τῶν χρημάτων αἱ μεταβολαὶ, αἱ τοὺς μὲν πλεονεκτεῖν ἐπιε-
 μένους ἐκδιδάσκουσιν ὡς οὐδὲν βέβαιον πολλῶν ρέυσαντες
 ἰδρῶτι προσεκλήσαντο, τοὺς δὲ γυμνωθέντας παρεμυθή-
 σαντο ὡς ἀπίστου (245) καὶ ἀφυλάκτου (246) πράγματος
 ἀπηλλάγησαν. Ὁ δὲ μηδὲν τούτων διανοηθεὶς ἡσυχίαν
 ἄγειν οὐ δύναται, ἀλλὰ συνταραχθεὶς εἰκὴ φέρεται, καὶ
 οἷον ἐν σκότῳ προσπταίων λοιδορεῖται, οὐδὲν εἰδὼς τῶν ἐν
 μέσῳ προκειμένων καλῶς (247), ἀλλ', αὐτὴν ἀμαθῶς
 ἀγνοήσας τὴν ἄγνοιαν (248), διπλάσιον νοσεῖ (249), οὐτ'
 αὐτὸς θεωρῶν, καὶ τὰ ἐν ποσὶ (250) διαβάλλων καὶ οὐκ
 ἐθέλων τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ὅπερ ἂν αὐτῷ δοκῆ τοῦτο (251)
 καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον ὑπολαμβάνων ὥστε ἂν ἀδικήσῃ
 μὲν τὸν ἀγαθὸν ὁ φαῦλος, αὐτὸς ἐξ ἀλογίας παρωξυμμένος,
 θεὸς ἀναίτιος· ἀδικήσῃ δὲ τὸν προσπεσόντα, οἷον, τοξότου
 βάλλοντος, ἀνάγκη τὸν προστυχόντα τρωθῆναι, ὁποῖός
 ποτ' ἂν ᾖ (252). Ἀλλ' ὁ μὲν πλεονέκτης (253) οὐ κατὰ
 τάξιν χωρεῖ· ὁ δὲ θεὸς τῆς πλεονεξίας τὴν ἀταξίαν εἰς τά-
 ξιν ἄγει, οἷον ἄριστος τεχνίτης πρὸς τὸ κοινὸν τῆς ἐργα-
 σίας (254) καλῶς τῷ φανέντι χρῆσάμενος, καὶ τὸ ἀπερρίμ-
 μένον εἰκὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄχρηστον ἐκκαθαίρων καὶ συ-
 ναρμόζειν ἀναγκάζων καὶ πρὸς τὸ ὅλον συντάττων· ὥστε

τὸ γιγνόμενον ἀδίκημα τὸ μὲν ποιήσαντι κακὸν καὶ ἀδίκημα, καὶ οὐκ ἂν ἀφεθείη τῆς αἰτίας ὁ δράσας, οὐδὲ ἀποδιδράσκει τὴν δίκην· τῷ δὲ παθόντι οὐ κακὸν, ἀλλὰ χρησιμον, εἴ γε (255) προσθήκην εὐδαιμονίας αὐτῷ τὸ πάθος

5 προὔξενησε καὶ εἰς ὄφελος τῷ κοινῷ συντάττεται· ἐπεὶ παράκλησις ἰκανὴ τοῖς εὖ φρονοῦσι πρὸς ἀρετὴν τὸ μὴ φόβῳ θανάτου (256) τὸν ἀγαθὸν φεύγειν ἀρετὴν (257). Διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὴν ὁ θεὸς περιουσίας καὶ δυναστείας καὶ ἡδονῆς γυμνὴν (258) ἔστησεν, ὥστε τοὺς ἀγαθοὺς ἀγωνιστὰς μὴ ἔνεκά του τὴν ἀρετὴν αἰρεῖσθαι, ἀλλ' αὐτῆς

10 ἔνεκα (259), ὡς ἂν μὴ συνταράξωσι πάθει τὴν ἀρετὴν· καὶ τὰ ἀλγεῖνὰ τῶν καλῶν ἠγεῖσθαι συγχωρεῖ (260), οἷον ἀγωνοθετῶν, καὶ βουλόμενος ὅλην τῆς ψυχῆς ἀνακινήσαι τὴν δύναμιν· ὡς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τηλικουῦτον κίνδυνον ἀνατλήναι

15 δύνασθαι· ὥστε τῆς ἰσχύος, οὐκ ἀσθενείας, ἐπίδειξις ἢ συμφορὰ γίγνεται (261)· καὶ ἄλλως, εἰ ἀγαθὸς ὁ παθὼν, εἰς ἀγαθὸν ἢ τελεωτῇ τούτῳ συμβαίνει. Ἔστι γὰρ ἔστι καὶ τελευτήσαντα ζῆν ὡς ἀληθῶς (262), καὶ μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀναβαίνειν καὶ μηκέτι δεδιέναι μεταβολὴν, ἀλλ'

20 ἀθάνατον ἔχειν εὐδαιμονίαν καὶ τροφὴν ἐμπρέπουσαν ψυχῇ καθαρᾷ (263). Ταῦτα γὰρ ἀρετῆς ἄθλα νομίζεται, οὐ τυραννίς, οὐδὲ πλούτου περιουσία, ἀ πολλοὺς πολλὰκις μεταβέβληκε δεσπότης (264)· καὶ οὔτε ἀγαθὰ ταῦτα (265), εἴπερ καὶ κακῶν αἴτια, οὔτε ἀθάνατα, ἀλλὰ σκιοειδῆ φαντάσματα (266) καὶ ἐφήμερα (267). Ἐνίοτε δὲ σπεύδει μὲν πρὸς ἀρετὴν ὁ ἄνθρωπος, ὥλισθε δὲ, καὶ τι παράνομον ἢ

διεπράξατο ἢ διενόηθη· καὶ ἡμῖν μὲν εὖ ἔχειν δοκεῖ (τὰ γὰρ ἡμέτερα προκαλύμματα καὶ τὰ ἐκείνου ἐμποδῶν γίγνεται (268) σαφῶς τὰ ἔνδον θεωρεῖν), καὶ θαυμάζομεν εἴ τι πάθοι τῇ τῆς αἰτίας ἀγνοία· τῷ δὲ δικαστῇ γυμνὰ πάντα, καὶ κατιδῶν τὸν ἄνθρωπον τὰ μὲν ἄλλα πράττοντα καλῶς, 5
 μικρὸν δὲ τι αὐτοῦ λελωθημένον, ἰάσιμον δὲ φαρμάκῳ, ἐνταῦθα μικρὸν ἀναμένει παθεῖν τι (269) αὐτὸν καὶ ἀποτίσαι, ὥστε καθαρὸν γενόμενον τῶν ἐκεῖ καλῶν καθαρῶς ἀπολαύειν· εἰ δέ τις, ἀδικῶν ἄλλον, παρ' ἄλλου πάθοι κακῶς, αὐτὸς μὲν πέπονθε δικαίως, ὁ δὲ δράσας 10
 ἀδίκως ἐπέθετο, καὶ οὐ μὴ ποτε ἐκφύγοι (270). Θεὸς δὲ ἀμφοτέρων συνέταξε· καὶ τὸν πεισόμενον τῷ ἐπιτηδείῳ ποιῆσαι τοῦτο ὃ παθεῖν ἐχρῆν ἐκεῖνον εἰς ταυτὸν συνήγαγε, καὶ ἐκάστου οἶον φθόγγου ἀφ' αὐτοῦ τὴν φωνὴν ἀφιέντος, τὴν μὲν βελτίῳ, τὴν δὲ χείρῳ, καὶ τοῦ μὲν 15
 ποιοῦντος, τοῦ δὲ πάσχοντος, μίαν ἐπ' αὐτοῖς ὁμῶς ἀρμονίαν συνεστήσατο. Καὶ οὐ διὰ τοῦτο κακὸν ἐγένετο ὡς ἂν συνταχθεῖη, ἀλλ', ἐπειδὴ ἐγένετο παρ' ἡμῶν, ἀπὸ τῆς προνοίας συνετάττετο. Δύναμις δὲ καὶ τοῦτο μεγάλη, καλῶς καὶ τοῖς κακοῖς χρήσασθαι, καὶ τοῖς ἐξ ἡμῶν ἀμόρφους 20
 γενομένοις καὶ μορφὰς ἑτέρας συντελεῖν δύνασθαι (271). Οὕτω δὲ ταῖς ψυχαῖς τὸ κατ' ἀξίαν συλλέγεται, καὶ τὸ πεπονηκὸς θεραπεύεται, καὶ τὸ κοινὸν διασώζεται. Πλουτεῖτω δὲ καὶ ὑγιαινέτω τέως ὁ πονηρὸς, φησὶν ἢ τῆς προνοίας φιλανθρωπία· ἢ γὰρ τῇ θεραπείᾳ γένοιτ' ἂν βελτίων, καθάπερ οἱ παῖδες ἡδονῇ τινι πρὸς τέχνην παρακαλούμενοι (272)· ἢ, ἐξελεγχθεὶς καὶ πᾶν ὃ τι τῆς ψυχῆς

ὑπουλον γυμνώσας καὶ ὄλον ἑαυτὸν ἐπιδειξάμενος, αὐτὸς ἑαυτῷ προεுτρεπίζει τὴν φλόγα (273), πολλὴν ὕλην ἐπηρεμένος, κἀνταῦθα πεσὼν (274) οὐδεμίαν ἔξει παραίτησιν, οὐδὲ συγγνώμην. Οὐ γὰρ ἂν ἔχοι σκήπτεσθαι, ὅτι δι' ἀπο-
5 ρίαν χρημάτων οὐκ ἐβοήθει τοῖς εὖ παθεῖν δεομένοις (ἐπλού-
τει γάρ), οὐδ' ὅτι δυναστείας ἐνδεία περιεώρα ἀδικουμένους (ἐτυράννει γάρ), οὐδ' ὅτι ἀρρωστία τοῦ δύνασθαι ἠττήθη τῶν ἡδονῶν (ῥώμη (275) γὰρ σώματος προσῆν). Βούλεται γὰρ ὁ δικαστὴς δι' ὑπερβολὴν δικαιοσύνης οὐκ ἀμφίβολον
10 εἶναι τὴν κρίσιν, ἀλλ' ὥστε τὸν ἐαλωκότεν καὶ πάσχειν καὶ τοῦ δικαστοῦ θαυμάζειν τὴν ψῆφον (276). Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγὴ, καλῶς ἂν ἠπόρουσαν, εἴ τις, πονηρὸς ὢν, ἐν τυραννίδι τὸν βίον ἐτελεύτησε· νῦν δὲ, ἐπεὶπερ (277) ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, οὐδὲ
15 εἰς ἄδου μεταχωρήσασα φεύγει τὴν δίκην, ἀλλ' ἐκεῖ μάλιστα τῆς τιμωρίας αἰσθάνεται, εἰς τάρταρον πεσοῦσα ὅθεν οὐποτε ἐκθήσεται, ὥστε ἔρμαιον τοῖς κακοῖς ἐνταῦθα νοσεῖν τε καὶ ἀπορεῖν, καὶ δουλεύειν (278). ἤδη γὰρ τις, ἐν τῷ ἰδιωτεύειν (279) μικρὰ διαμαρτῶν, τῆς τῶν μελῶν
20 ἀρμονίας αὐτῷ διαλυθείσης (280), τὴν αἰτίαν μαθὼν καὶ ταύτην ἐκδακρύσας (281), τῆς ἐν ἄδου τιμωρίας ἀπηλλάγη· ἕτερος δὲ ἐκκοπεῖς τῷ ὀφθαλμῷ καὶ παράδειγμα τῆς δίκης τῇδε γενόμενος, μισήσας τὴν τοῦ πάθους ὑπόθεσιν, ἐλευθέρος ἀφείθη (282).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

25 Καλῶς, ὦ γενναῖε, τὰ ἀπόρρητα δημηγορεῖς. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν (ἠδίκει γάρ) τῶν ὀφθαλμῶν ἀφῆρηται· τὸ δὲ

παιδίον τυφλὸν ἄρτι τεχθὲν, εἰ μὴ προβεβίωκεν, οὐδὲν προ-
 διήμαρτε (283). πῶς γάρ; πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, τῶν
 ὀφθαλμῶν ἡ νόσος;

ΕΙΠΘΕΟΣ.

Τούτων ἔγωγε τὰ πολλὰ σώματος συντυχίαν (284), οὐ
 ψυχῆς τιμωρίαν, εἶναι λογιζομαι· τῆς γὰρ ἀρχῆς μὴ ἀρ-⁵
 χούσης (285), ἀνάγκη τὰ ἐπόμενα συμφύρεσθαι (286). Τί
 γὰρ ἂν συνέχοι, διαλυθέντος ἐκείνου ἐξ οὗ τὸ ὄλον ἐξήρ-
 τηται; Ἦν μὲν οὖν ἡ τοῦ σπέρματος ἀρχὴ καὶ δύναμις τῆς
 ὕλης ἐπικρατῆ, συνιστάμενον ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦντος καὶ
 σχηματιζόμενον καὶ διακοσμούμενον καλὸν τὸ κύημα (287)¹⁰
 καὶ οἶον ἔμφυχον ἄγαλμα γίγνεται (288)· τῆς δὲ γονῆς μα-
 ραινομένης θερμότητος ἐνδεία, καὶ τῆς ὕλης ἐπανισταμένης
 ὑγρότητος περιουσία, τὸ εἶδος ἐπικλύζεται (289) καὶ
 μᾶλλον ὀλισθαίνει, καὶ ὄλωσ καταέδυ, καὶ εἰς τούναντίον
 ἀνάγκη τὸ φυόμενον μεταβάλλειν (290)· ἐναντίον δὲ δυ-¹⁵
 νάμει μὲν ἀδυναμία, τῷ δὲ ἐρρωμένῳ τὸ διεφθαρμένον, τῷ
 δὲ ὑγιεινῷ τὸ νοσερόν. Καὶ ταύτη μᾶλλον τὰ ἀσθενῆ καὶ
 τερατώδη καὶ λελωθημένα τῶν παιδῶν γίγνεται· ἐντεῦθεν
 τοῦ μὲν περιττὸς δάκτυλος ἐξήρτηται (291), τοῦ δὲ ἀφή-
 ρηται, καὶ τὸ μὲν παρῆλθε τὴν φύσιν (292), τὸ δὲ κατό-²⁰
 πιν ἐγένετο (293), καὶ ὁ μὲν ἐκ γένους τι φθινῶδες ἐπισύ-
 ρεται (294), τοῦ δὲ ἀτελῆς ὁ ὀφθαλμὸς διέμεινεν, ὁ μὲν
 τοὺς πόδας διέστραπτται (295), ὁ δὲ συνεσταλμένην εὔρε
 τὴν δεξιάν. Καὶ τούτων οἱ μὲν εἰς ἄκρον φιλοσοφίας ἀνέβη-
 σαν, καὶ οὐδὲν ἐμποδῶν ἐγένετο παρακεκομμένον τὸ σῶμα.²⁵

οὐ δὲ εἰς κακίαν ἐκπεπτωκότες, οὐ πράττουσιν ὅσον ἐθέλουσι, καὶ γίγνεται ψυχῆς αὐτοῖς φυλακὴ ἢ τοῦ σώματος βλάβη, καὶ σωτηρία μᾶλλον, οὐ τιμωρία (296), τὸ πάθος τοῖς ὀρώσιν ἐφάνη· οἱ δὲ οἷον ἐν σκάτει πλανηθέντες (297)

5 καὶ τῆς αὐτῶν ψυχῆς τὸ ὄμμα πεπηρωμένον καὶ ἀτελὲς καταλιπόντες (298), τοῦ τυφλοῦ τὴν ψυχὴν ὡσπερ ἐν ἄδου τιμωρουμένην ἤδη κακίζουσιν. Ἔχω δέ σοι καὶ ἕτερον λόγον ἀπόρρητον διεξιέναι. Οὐ τὸ παρὸν μόνον βλέπει τῆς προνοίας ὁ νόμος, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον γίγνεσθαι (299), καὶ

10 οἷς προσήκει τὴν ἀξίαν ἐκεῖθεν τάττει· τὸν μὲν γενέσθαι δοῦλον ἀφῆκε (χαλεπὸς γὰρ ἂν δεσπότης ἐφάνη), τὸν δὲ πένητα καταλείλοιπε (κακῶς γὰρ ἂν ἐχρήσατο τῷ πλούτῳ)· ὁ δὲ (ἤμελλε γὰρ ἐξαπατᾶν καὶ κολακεύειν καὶ ὀξέως τὸν προσπεσόντα θηρεύειν) συνεθλάσθη (300) τὴν κεφαλὴν,

15 ἔνθα μάλιστα τῆς ψυχῆς ἡ ἐνέργεια (301), καὶ ὁ λόγος ἤργησε, καὶ ἀνόητος διέμεινεν οὗτος ὁ ἄνθρωπος, οἷον εἶ τις, πρὸς φόνον ἔτοιμος γενόμενος, ἀναινομένης αὐτῷ τῆς δεξιᾶς, ἡσυχίαν ἄγειν ἠγάπησεν (302). Ἡκέτω δὲ ἡμῖν εἰς μέσον ὁ τυφλὸς παῖς περὶ οὗ ὁ λόγος, χειραγωγούμενος τῷ

20 λόγῳ. Οὗτος ἀκολάστοις τοῖς ὀφθαλμοῖς χρήσεται, εἰ χρήσεται· διὸ συγκεκλειῆσθαι συνεχώρησεν. Τοῦτο τῷ πεπονθότι συνήνεγκε (303)· καὶ ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος τοῦ Λυγκέως εὐδαιμονέστερος (304), εἰ δικαιότερος γένοιτο. Οὐ πολλοῖς δὲ τοῦτο συμβαίνει· οὐ γὰρ ἔδει πολλὰ παρὰ φύσιν συγχωρεῖν

5 γίγνεσθαι, ὡς ἂν μὴ συνταράττοιτο φύσις ἢν αὐτὸς ἔταξεν· αἶε δὲ συγχωρεῖ γίγνεσθαι, ὡς ἂν μάθοιμεν (305) τῇ τοῦ

ἀμόρφου παραθέσει οἶον τὸ κάλλος καὶ ὄθεν ἀφίχεται τῇ φύ-
 σει τοῦ κάλλους ἢ χορηγία· ἀκριβεστέρα δὲ τοῦ καλοῦ
 γνῶσις ἢ τοῦ κακοῦ γίνεται πείρα. Τὸ δὲ χαρίεστατον,
 οὐχ εἰς τῆς θεραπείας ὁ τρόπος· οὐ γὰρ ἐνὶ φαρμάκῳ ἢ τῆς
 προνοίας ἰατρικῆ χρῆσαιτ' ἂν, ἀλλ' ἄλλο ἄλλῳ προσφέ- 5
 ρει (306)· ἅπασι δὲ προσφέρει· ποικίλη γὰρ ἡ τέχνη, ἐπεὶ
 καὶ τὰ πάθη ποικίλλεται. Ὁ μὲν τῷ μὴ ὄρᾶν τοῦ κακῶς
 ἐρᾶν ἀπηλλάγη (307)· ὁ δὲ, καὶ τούτου καταφρονήσας,
 τοῦ ὀξέως ὄρωντος ὀξύτερος πρὸς ἡδονὰς ἀνεφάνη (308),
 καὶ φάρμακον ἕτερον ἐπιζητεῖ, ἐνίοτε δὲ καὶ πῦρ ἀναμένει 10
 καὶ σίδηρον· τῷ δὲ πρὸς σωφροσύνην ἤρκεσεν ἡ τῶν χρω-
 μάτων ἀπορία. Ἄλλῳ ἄλλο (309) συμφέρει καὶ οὐ ταυτὸν
 ἅπασι· καὶ ἐκάστου πάθους συχνὰ τὰ φάρμακα, ὄθεν ἡ
 τέχνη καλλωπίζεται· Ἄλλ' ὁ τῆς ἰατρικῆς ἄπειρος, εἰ κα-
 τίδοι φάρμακον ὕπερ ἠγνόησε, τὸν ἰατρὸν ἐλοιδώρησεν· ὁ 15
 δ' ἄνευ λόγου καὶ ἐπιστήμης ἐπεμβαίνων τῇ τέχνῃ, ἐν
 μαθῶν φάρμακον, ταυτὸν πᾶσιν (310) ἐπάγει τοῖς κάμνου-
 σιν, οὐδὲν διορίζων, οὐ φύσιν, οὐ κρᾶσιν, οὐ χώραν, οὐχ
 ἡλικίαν, οὐ πάθος, ὧν οὐδὲν τὸν τεχνικώτατον παρέδραμεν.
 Ὅλως δὲ πενία καὶ νόσος καὶ τὰ λεγόμενα κακὰ τοῖς μὲν 20
 ἀγαθοῖς οὐδέν (οὐ γὰρ εἰς πλοῦτον, ἢ σώματος ῥώμην ἢ
 κάλλος, αὐτοῖς ἢ παρασκευῇ), τοῖς δὲ φαυλοτάτοις συμ-
 φορὰ νομίζεται· ἀλλ' ὅμως κάκεινοις ἔτι μᾶλλον συνήνεγκε·
 πᾶσαν γὰρ δὴ κακίαν ἡδονὴ μὲν, ὥσπερ ἔλαιον φλόγα,
 διεγείρει· λύπη δὲ, καθάπερ ὁ μανδραγόρας, κοιμίζει (311). 25
 Οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ψυχαῖς τὰ

ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα γίγνεται (312). Οὐκ αἰεὶ δὲ
 μέλλουσα κακία νόσῳ προαναστέλλεται· οὐ γὰρ ἔδει τὴν
 πρόνοιαν οὕτως εἶναι, ὡς μηδὲν ἡμᾶς εἶναι· πάντα γὰρ
 οὔσης προνοίας, οὐδὲν ἂν εἴη (313). τίνος γὰρ ἂν εἴη, εἰ
 5 μόνον εἴη, τὸ θεῖον; διὸ δὴ καὶ πατέρας τῆς τῶν τιττα-
 μένων ἀσθενείας αἰτιατέον· γίνονται δὲ καὶ ἐκ φαλακρῶν
 φαλακροὶ, καὶ ἐκ νοσῳδέων νοσῳδεῖς, ὡς Ἴπποκράτης (314)
 βούλεται καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος· καὶ ἀκολασία καὶ μέθη τὸ
 σπειρόμενον κατέβλαψε, χειρὸν παρεχομένη τὸ σπέρμα καὶ
 10 ἐξίτηλον, ὡς μὴ ῥαδίως ὑπομένειν τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου μορ-
 φὴν, οἷον ἄργυρος κίβδηλος δι' ἀσθένειαν ἀποφεύγει τοῦ
 δημιουργοῦ τὴν τέχνην καὶ τὸ εἶδος ἀναινεται. Ἐντεῦθεν
 τὰ πολλὰ τέρατα καὶ παθήματα τίττεται. Καὶ οὐδὲ ταῦτα
 παντελῶς ἄχρηστα τῷ παντί· ἔλεγχος γὰρ ἀκολασίας
 15 γίγνεται, καὶ ἐγείρει καὶ ἐγρηγορεῖν τοὺς ἄλλους ἀναπέ-
 θει, ὥστε νήφοντας εἰς παιδοποιεῖν ἰέναι (315). ἐπεὶ καὶ
 τῶν Ἑβραίων τὸν νόμον προσίεμαι, ὃς τοῦ λελωθημένου
 τὸν πατέρα κατέλευσεν, ὅτι δι' ἀκρασίαν τὴν κάθαρσιν τῆς
 γυναικὸς οὐκ ἀνέμεινεν (316), ὅθεν ἡ τῆς ὕλης πλεονεξία
 20 καὶ αἰσχίστη τοῦ παιδὸς νόσος. Καὶ ὁ τῶν Λακεδαιμονίων
 νόμοθέτης εὖ ἐβουλεύσατο, οὐδὲ ταῖς γυναῖξιν ἀργεῖν συγ-
 χωρῶν· ἀμφοτέρων γὰρ ὄντων ἐρρωμενεστέρων, ἐρρωμε-
 νέστερα καὶ τὰ τιττόμενα φιλεῖ γίγνεσθαι (317). Οὗτος
 τῆς προνοίας ὁ λόγος, ὃν οὐδεὶς μέμφεται, πλὴν ἀλογία
 25 χρώμενος, ὥσπερ οἱ τῆς γραφικῆς ἄπειροι τὰ ποικίλα καὶ
 γλαφυρὰ καὶ χαρίεντα τῆς τέχνης κακίζουσιν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Εἴτ' οὐκ ἀνώμαλον τὸν μὲν παρὰ τὴν γένεσιν τεθνάναι,
τὸν δὲ ἐπὶ γήραος οὐδῶ (318);

ΕΙΣΙΘΕΟΣ.

Θεὸς ἐπ' ὠφελείαις (319) συστέλλει καὶ ἐπὶ μακρότατον
προάγει τὸν βίον. Εἰ μὲν γὰρ ἡ ψυχὴ θάττον ἀπέλθοι, διε-
κόσμησε μὲν τὴν ὕλην ἢ τὸ εἶδος ἐπέθηκεν, αὐτὴ δὲ πρὸ 5
τῆς βλάβης ἀπῆλθε, καὶ προσεκέρδανε τῆς γενέσεως τὴν
πεῖραν (320), καὶ τῇ παραθέσει τοῦ θνητοῦ σώματος τὸ
ἀθάνατον ἄμεινον ἔγνω (321), καὶ τὸ μέγιστον τῶ θνητῶ
σώματι τῆς ἀθανασίας τὸν λόγον ἐγκατέσπειρε (322), καὶ
τοὺς ζῶντας ἐκδιδάσκει μὴ πάντα τῇ φύσει πιστεῦειν. Οὐ 10
γὰρ αὐτὴ τοῦ ζῆν ἔχει τὸ κῦρος· ἢ γὰρ ἂν ἐπὶ ῥητοῖς
προὔβαινε, καὶ τὸν χρόνον διώριζε καὶ ταυτὸν ἅπασιν ἐχο-
ρήγει, οὐδὲν περισκοποῦσα οὔτε ἄμεινον, οὔτε μὴ (323)·
προνοίας γὰρ, οὐ φύσεως, τοῦτο· διόπερ αὐτὴ πρὸς τὸ λυ-
σιτελοῦν τὸ διάφορον ἴσχει (324), καὶ μετατίθεται ὡς ἂν 15
τῶ ἐπιστατοῦντι τῶν ὄλων δοκῇ. Εἰ δέ τις εἰς γήρας ἀφί-
κοιτο (325), κίνδυνος μὲν, μειζόνων δὲ τῶν ἄθλων ἀπή-
λαυσεν, εἰ τὰ προειρημένα μαθὼν καὶ ποιήσας, πᾶσάν τε
σοφίαν καὶ ἐπιστήμην καὶ τέχνην εἰσαγαγὼν τῶ βίῳ, καὶ
μὴ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἅπασαν διακοσμήσας 20
ἀπέλθοι (326). Οὐ γὰρ ἔδει τὸν αὐτὸν χρόνον ἅπασι διο-
ρίζεσθαι· ἢ γὰρ ἂν ἀσελγεία συνακμάσαντες ἄνθρωποι, σω-
φροσύνη παρὰ τὴν πολιὰν ἐπηρείδοντο (327), καὶ, ἐν ἡλι-
κία τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντροφήσαντες, τοῦ γήραος τὴν δικαιο-

σύνην προῦβάλλοντο. Εἰ γὰρ νῦν ἀκολασίαν καὶ πλεονεξίαν
 οὕτω ῥᾶστα διώκουσιν, οὐκ εἰδότες εἰ μέχρι τῆς ἐσπέρας
 βιώσονται (328), τί ἂν ἔδρασαν εὖ εἰδότες ὡς εἰς γῆρας
 ἀφίξονται; Μὴ δὴ τις φιλοχρηματείτω παίδων ἕνεκα (329),
 5 ἄδηλον νομίζων εἶ, πρὶν ἐπὶ τὸν κλῆρον ελθεῖν, διαφθαρή-
 σονται. Καὶ μὲν δὴ θεῖος καὶ οὗτος ὁ νόμος πρὸ τῆς ὥρας
 ἐνίους ἀπελθεῖν, καὶ πέρα ὄρου βιῶναι τὸν ἄριστον. (330),
 εἰ καιρὸς καλοῖη καὶ χρεῖα (331)· προνοίας γὰρ πρὸς τὸ κα-
 λὸν τιθέναι (332) καὶ πρὸς τὸ κάλλιστον μετατιθέναι· εἰ δὲ
 10 παγίως ὁ ὄρος ἴδρυτο (333), ἀνάγκης, οὐ προνοίας, ἐδό-
 κει. Νῦν δὲ τοῦτον εἶ παραβαίνεσθαι, τοὺς συνιέναι δυνα-
 μένους ἐκδιδάσκουσα ὅτι πρὸς ἐξουσίαν, οὐ πρὸς ἀνάγκην,
 εἰς τάξιν ἕκαστα τίθησι καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον μετατί-
 θησι, καὶ κατὰ νοῦν, οὐ μάτην, καὶ πρὸς διδασκαλίαν, οὐ
 15 πρὸς βίαν, ἀφήσι καὶ οὐκ ἀφήσι· ταῦτα δὲ δυνάμει,
 οὐκ ἀσθενείας, καὶ ἐπιμελείας, οὐκ ἀργίας, σύμβολα γίνε-
 ται. Μηδὲ θαυμάζέτω μηδεὶς, εἰ τῶν σωμάτων μυρία
 τὰ συμπτώματα γίνονται· οὐ γὰρ μάτην ἐπιγίγνεται· ἀλλὰ
 20 πρὶν εὖ καὶ καλῶς ὀφθῆναι, κατέπεσεν. Ἐγνώσαν δὲ οἱ τῶ
 δημιουργῶ τὴν ὕλην ἅμα συνεισφέροντες καὶ ἰσόρροπον
 ἄγοντες ὡς ἔσχατον, οὐκ ἀρχή, καὶ ὡς ἀσθενής, οὐκ ἀντί-
 παλος, καὶ ὡς ἔξωθεν, οὐ παρ' ἑαυτῆς, τῆς ζωῆς ἀπή-
 λαυν. Ἢδη δὲ καὶ διακόσμησις τοῦ σώματος συνταράτ-
 25 τεται καὶ διαλύεται· ἢ γὰρ ἐπιθέμενον θηρίον διεσπάραξεν·
 ἢ λίθος ἐμπесῶν ἐπάταξεν· ἐνίότε δὲ πολλὰ πεπωκῶς ἄν-

θρωπος ἀπεπνίγη, καὶ οὐδὲν πεπωκῶς (335) ἀπέειπε· πλη-
 σμονή τε καὶ λιμὸς ταυτὸν ἔδρασαν· καὶ μὴν καὶ πολέμιος
 εἰσβαλὼν τὸν προσπεσόντα κατέσφαξς, καὶ κατέκλυσε θά-
 λαττα, καὶ σεισμὸς κατέχωσε, καὶ σκηπτὸς ἠφάνισε. Καὶ
 οὐ παράδοξον εἰ τοσοῦτων ἐν μέσῳ συμπτωμάτων ἀλώ-⁵
 σεται, ἀλλ' εἰ πάντα διαφεύξεται· ἐναντίον μὲν γὰρ ἄλλο
 ἄλλῳ (336), τῷ δὲ παντὶ οὐδέν· ἀρμονίας δὲ καὶ τοῦτο,
 καὶ ἐξ ἐναντίων τῶν φθόγγων μίαν τὴν μελωδίαν ἐργά-
 ζεσθαι (337). Εἰ μὲν οὖν ἄδικος ὁ τοῦ διεφθαρμένου πατήρ,
 ἵνα μᾶλλον ἀλγήσας εἴη μετριώτερος, οὐ διεκωλύθη τὸ
 σύμπτωμα· εἰ δ' αὖ δίκαιος (338), εἰς λαμπροτέραν δοκι-
 μασίαν ἀπέβη· ἥδη γὰρ ὁ γεγηρακῶς, τῷ πάθει νεανικῶς
 ἀνταγωνιζόμενος, ἀντὶ τοῦ παιδὸς καλλίῳ φήμην ἐκτῆσατο,
 καὶ ζῆ μετὰ καλῆς ἐλπίδος, ἢ ἐποχούμενος, ῥᾶον φέροι τὸ
 γῆρας τὸ πάθος τῆς πρὸ τῆς ὥρας τοῦ παιδὸς τελευτῆς·¹⁰
 οὐδὲν γὰρ σεμνόν, οὐδὲν νεανικὸν ἔμελλεν ὁ παῖς ἐκεῖνος
 ἐπιδείκνυσθαι· ἦ γὰρ (339) ἂν ἐκ παραδόξου καὶ γείτονος
 εὐχῆς διεσώθη· οἷα δὲ πολλὰ γέγονε πολλάκις. Λέγεται
 οὖν Πελίας τε καὶ Τηλεφος καὶ Κῦρος (340) ἄρτι τε-
 χθέντες ἐρρίφθαι τῶν θηρίων ἐν μέσῳ, ἀλλ' ὁμως ὑπὸ²⁰
 τούτων τρέφεσθαι ἃ τρέφειν ἐξετέθησαν· ἤμελλον (341)
 γὰρ μεγάλῃ ἐργα καὶ θαυμαστά ἐργάζεσθαι· ὥσπερ καὶ
 Ἡρακλῆς ἄδεται, διαρραγείσης αὐτῷ τῆς νεῶς ἐφ' ἧς
 ἔπλει, ὑπὸ κήτους καταποθῆναι καὶ ἐντὸς γενόμενος δια-
 σώζεσθαι (342). Ἐπιρρεῖ δὲ πλῆθος ἠρώων εἰς μέγιστον²⁵
 κίνδυνον ἐμπεπτωκότων (343), καὶ κατὰ θεῖον, οὐ κατ'
 ἐλπίδα, διαφυγόντων. Οἱ δὲ πολλοὶ τῷ συμβεβηκότι πα-

ρατυχόντες ἀλίσκονται· πάντως δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτῶν τε
 καὶ τῶν θεωμένων· τοῖς μὲν γὰρ ἔσται (344) τῆς διανοίας
 ἡ νόσος, τοῖς δὲ φοβερὸν ἡ νόσος ἐφάνη. Πάθοι δ' ἂν καὶ
 ὁ κεκτημένος τὴν ἀρετὴν, ὡς μήτε αὐτὸν ἐπαρθέντα τὴν ἀρε-
 5 τὴν ὑβρίζειν, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ πολλαίς διασωθέν-
 τας (345), τῆς φύσεως ἐπιλαθόμενους, θεὸν, οὐκ ἄνθρωπον,
 ἀναγορεύειν τὸν ἄνθρωπον· ὁ δὲ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ
 Θρακῶν (346) καὶ Αἰγυπτίων καὶ Ἰταλῶν πεπόνθασι, τοὺς
 ἐαυτῶν εὐεργέτας, ἢ ὄλως ἄρχοντας (347), οὐχ ἤρωας,
 10 ἀλλὰ θεοὺς, νομίζοντες, καὶ προσκυνοῦντες, καὶ οἶα
 θεοῖς τελοῦμενοι καὶ θύοντες. Ἐὶ γοῦν Μενέλεων καὶ Αἴ-
 δας τὴν Ἑλένην, μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, μετὰ τὸν Διήφο-
 ρον (348), ἐν Θεράπναις τῆς Λακωνικῆς (349) τοῖς
 θεοῖς συναριθμοῦντες, μετ' ἐκείνων ἄδουσι, θυσίαις τε καὶ
 15 ἀναθήμασι θεραπεύοντες (350). Τὸν δὲ τῆς Σεμέλης Διό-
 νυσον καὶ τὸν τῆς Ἀλκμήνης Ἡρακλέα μέχρι τῶν Ἡρα-
 κλέους στηλῶν θεοὺς εἶναι πάντες ἐπιφημίζουσιν· οὗς
 ἐξελέγχει θνητοὺς γενομένους ὁ Πορφύριος. Τοὺς γὰρ δαι-
 μονας διαγράφων τῷ λόγῳ λέγει πού τοὺς φαυλοτάτους
 20 δαίμονας τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι λόχους καὶ ἐνέδρας καθίζειν
 καὶ ἐξαίφνης ἐπιτίθεσθαι, καθάπερ ἡ Ἥρα Διονύσω (351)
 καὶ Ἡρακλεῖ. Οἰκοῦσι τὴν Θράκην Γέται ποταμῷ τῷ Ἰστρω-
 παροικοῦντες, οἱ τὸν τοῦ Πυθαγόρου θεράποντα (Ζάμολις
 ἦν), φυγάδα γενομένον καὶ τὴν τοῦ δεσπότητος φιλοσοφίαν
 25 ὑποκρινόμενον, μόνον θεὸν ἄγουσι, καὶ τοὺς καλοὺς καὶ
 βελτίστους ἀποσφάττοντες αὐτῷ, ἀθανάτιζουσιν, ὡς οἶον-
 ται (352). Καὶ ὁ Πρωτεύς θεὸς εἶναι τοῖς Αἰγυπτίοις νο-

μίζεται (353), καὶ ἡ Ἑλένη τῶν ἱερῶν αὐτῷ κοινωνεῖ (354),
 ἣν Ξένην Ἀφροδίτην ὀνομάζουσι (355) οἱ τελούμενοι. Καὶ
 Ἴταλοὶ θεοὶ συναριθμοῦσι τοὺς βασιλεῖς ἅπαντας (356)
 καταλέγοντες. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τρισκαίδεκατος θεὸς (357)
 παρ' Ἀθηναίους ἀνηγορεύετο· ἀλλὰ πολλάκις τραυματίας 5
 γενόμενος καὶ νοσήσας, ἐπειδὴ ἀπέθανεν, ἐγνώσθη τῇ φύ-
 σει θνητὸς ὑπάρχων ὁ τέως εἰς τοὺς θεοὺς ἀναγεγραμμέ-
 νος (358). Οὕτω καλὰ τοῖς ἀνθρώποις μαθήματα τὰ τῶν
 καλῶν παθήματα γίγνεται (359). Καὶ τὸ ὄλον, ἢ γὰρ
 πρὸς ἐπίδειξιν ἀρετῆς πάθει ἢ κακῶς ὁ ἄνθρωπος, ἢ πρὸς 10
 παῦλαν κακίας. Εἰ δὲ οὐ παύεται, πρὸς παράδειγμα τοῖς
 ἄλλοις ἢ τιμωρία. Καὶ σεισμοὶ καὶ αὐχμοὶ καὶ ἐπικλύσεις,
 καὶ ἡ λοιμώδης νόσος, καὶ οἱ ἀήθεις ἀστέρες, καὶ καρπῶν
 ἀφορία, καὶ κεραυνῶν φοραὶ, ἀνθρώπων κακίαν ἐξείργουσι
 ἐκχεομένην· τὴν γὰρ πάνδημον ὕβριν δημοσία μάστιξ παι- 15
 δευέτω, τὸ μέρος ἐκτέμνουσα, ὡς ἂν τὸ ὄλον σωθῆ· οἶον
 ἰατρὸς ἄριστος, τοῦ πάθους ἐπιβρίσαντος καὶ ἐπινημομένου,
 τὸ σκέλος τοῖς διακόπτειν τεταγμένοις παραδίδωσι, ὡς
 ἂν τῷ λοιπῷ σώματι ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος ᾗ. Σὺ δὲ τὸν
 ἰατρὸν, οὐ τὴν νόσον κακίζεις, ἦν, δι' ἀπιστίαν καὶ λήθην 20
 ὧν ὁ ἰατρὸς προηγόρευε, συνέβη γενέσθαι (360).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Εὐ λέγειν μοι δοκεῖς, καὶ καλὸν, ὡς ἔοικε, μετατί-
 θεσθαι. Οὐ γὰρ ἔτι με τῶν ἐνταῦθα γιγνομένων οὐδὲν ἐκ-
 διάζεται (361) προβεβιωκέναι τὴν ψυχὴν ὁμολογεῖν.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Καλῶς γε ποιεῖς, ὦ ἐταῖρε· οὐ γὰρ ἐθελήσει ἡ λόγῳ
 χρωμένη ψυχὴ (362) μετὰ τὴν πεῖραν τοσοῦτον κίνδυνον
 αὐθις ἀνατλήναι. Οὐδὲ ἕξεστιν ἡμῖν δεύτερον ἀγωνίζεσθαι·
 ἱκανὸς γὰρ ὁ παρῶν βίος πρὸς ἐπίδειξιν. Εὐθύς τε γὰρ ἐκ
 5 παιδὸς ἢ τῆς ψυχῆς δύναμις τῷ ἀγωνοθετοῦντι διαδείκνυ-
 ται· εὐεξία τε καὶ καχεξία πρὸ τῶν παλαισμάτων γνωρί-
 ζεται· τὰ δὲ ὕστερον ἐπιτηδεύματα καὶ προαιρέσεις καὶ
 πράξεις οὐδὲ τοὺς θεατὰς λανθάνει, μὴ τί γε τὸν κριτὴν.
 Διόπερ οὐκ ἀναμένει δεύτερον βίον, οὐδ' ἐτέραν δοκιμα-
 10 σίαν, ὥσπερ οἱ τὰ παρόντα μὴ διαγιγνώσκοντες, μηδὲ τὰ
 μέλλοντα προγιγνώσκοντες (363). Ἀλλὰ τὴν μὲν διακοσμή-
 σασαν τόνδε τὸν ἀγῶνα, καὶ εὐεξίαν καὶ τέχνην ἐπιδειξα-
 μένην καὶ πᾶσι δὲ τοῖς αὐτοῦ νόμοις ἐμμένουσαν, ὡς νι-
 κῶσαν ἐστεφάνωσε, νέκταρός τε καὶ τιμῆς καὶ τῆς ἄνω
 15 χορείας ἤξιώσεν (364), ὅθεν ἐκπίπτειν οὐ θέμις· τὴν δὲ
 ἄνανδρον καὶ ῥάθυμον καὶ ἀνόητον καὶ λάλον, καὶ διατα-
 ράττουσαν μὲν τὸ θέατρον, τοὺς δὲ νόμους συγγέουσαν,
 μισήσας, εὐθὺ τῆς φρουρᾶς εἰς τὸ τῆς τίσεως δεσμοπη-
 ριον (365) ἀπέπεμψεν, ὅθεν ἀποδιδράσκειν οὐ θέμις.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

20 Πόθεν οὖν εἰσκαλεῖται τοὺς πολλοὺς τούτους ἀγωνιστὰς,
 τοσοῦτων ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ προεξεληλυθῶτων; οὐ γὰρ
 τοὺς αὐτοὺς λέγεις.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Οὐμένουν (366).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πόθεν ; ούκοῦν εἰπέ μοι (367).

ΕΥΨΙΘΕΟΣ.

Θεὸς μένων ὅπερ ἐστὶ ποιεῖ τὰ γιγνόμενα. Οὐ γὰρ ἄλλα (368) ποιῶν ἐλαττοῦται, οὐδὲ πολλὰ προβαλλόμενος ἀναλίσκεται· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ὄλος μένει, ὅσω μᾶλλον πληθὸς ἐργάζεται. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον γιγνομένων, ἀλλὰ παρ' ἑαυτοῦ δημιουργὸς ὁ δημιουργός· ἐπεὶ καὶ παρὰ ἀνθρώποις οὐχ ὁ τεκτονικὸς εἰς ἃ δημιουργεῖ διαμεμέρισται, οὐδέ τι τῆς ψυχῆς οὐδὲ τῆς ὄλης ἐπιστήμης ἀφήρηται, εἰ νῦν μὲν ἱερά, νῦν δὲ οἰκίας, νῦν δὲ νεώρια τεκταίνεται· ἀλλὰ πρῶτος μὲν ὁ δημιουργός· μένει δὲ τὰ παρ' αὐτοῦ γιγνόμενα τῆς παρ' αὐτοῦ προνοίας (369) δεόμενα. Ἀναθέμενος οὖν τὸ πόθεν (περὶ ἐμὲ γὰρ καὶ σὲ τοῦτο), ταῖς δὲ γυναιξὶ πειθόμενος ὅτι τῷ δημιουργῷ τῶν ὄλων οὐδὲν τῶν ὄλων ἀδύνατον, μὴ ζήτει (370) τοὺς αἰεὶ καταβαίνοντας ἀγωνιστὰς ὅθεν ἐπεισέρχονται· αὐτὸς γὰρ ὁ τὸν ἀγῶνα τιθεὶς εἰσκαλεῖται, καὶ τὸ κήρυγμα φύσις γίγνεται (371). Οὕτω βουλευθεὶς (372) τὰς νοεράς δυνάμεις ὑπέστησε, καὶ οὐδεμίᾳ πόθεν ἐρωτᾶν ἐπήρθη (373)· οὕτω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐποίησε, καὶ τὸν μὲν τοῖς ἄστροις, τὴν δὲ τοῖς φυτοῖς διεκόσμησε (374). Ὅρας δὲ που καὶ τὰ φυτὰ νῦν μὲν ἤδη βρίθοντα τοῖς καρποῖς, τοὺς δὲ μήπω γενομένους ἠδίνοντα· ὅταν δὲ πάλιν καιρὸς καλῆ (375), πείθεται τῷ κηρύγματι, καὶ ἐξάγει καὶ ὑπεκφαίνει καὶ ὄλως τελέους

ἀποδίδωσι τοὺς καρπούς, τῆς δυνάμεως δι' ἧς τὸ πρῶτον ἀπεγέννησεν ἔνδον μενούσης· καὶ πάλιν καὶ πολλάκις τῶν καρπῶν ἀφθονία, τῆς δὲ ρίζης οὐδὲν ἀναλίσκεται ὅτι μὴ καὶ βεβαιότερα γίγνεται (376). Τί οὖν ἔτι θαυμάζομεν, εἰ ὁ δημιουργὸς πάντα περιείληφε τὰ γενόμενα καὶ τὰ γιγνώμενα καὶ τὰ μέλλοντα ἕσσεσθαι, ἕκαστον δὲ, οἷον ἐθέλει καὶ ὅτε προσήκει καὶ ὡς ἂν κάλλιστα ἔχοι, σοφία αἰεὶ καὶ τέχνη προφέρει (377);

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ἄλλὰ τί δήποτε τὰς μὲν ἄλλας λογικὰς δυνάμεις καὶ προὔπεστησεν ὁ θεὸς καὶ διώρισε, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς λογικὰς οὐσας ἔτι καὶ νῦν προβάλλεται (378);

ΕΥΕΙΘΕΟΣ.

Ὁ ἀγαθὸς νομοθέτης ἐπιστήμη, οὐκ ἐμπειρία, προγινώσκει τῶν ἀνθρώπων τὰ πάθη, καὶ οὐκ ἀναμένει πάντα γενέσθαι· δικαστοῦ γὰρ ἤδη τοῦτό γε· ἀλλὰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι (379) προλέγει· ἐπεὶ καὶ τὰς πόας καὶ τὰ πολλὰ φάρμακα καὶ ἰάσεις πρὸ τῶν νοσημάτων τῇ γῆ προευτρεπίζειν κελεύει. Καὶ νῦν προεἶδεν ὁ θεὸς ὅτι τὰς λογικὰς δυνάμεις θαυμάσαντες ἄνθρωποι ἀνάρχους τε καὶ ἀγεννήτους νομίσαντες, καὶ πολλὰς ἀρχὰς καὶ μυρίους θεοὺς ποιοῦντες, δημοκρατίαν ἄτακτον ἀντὶ τῆς τεταγμένης μοναρχίας εἰσοίσουσιν, οἱ καὶ τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἐπαινέσαντες καὶ ἐν αὐτῷ στάντες, θεὸν ἀναρχὸν καὶ ἀγέννητον εἶναι ἔφασαν (380), καὶ οἱ πάνυ φιλοσοφία σφριγῶντες εἰς

φαντασίαν ἄλογον ἐξώκειλαν. Διὰ τοι τοῦτο τὰς ἡμετέρας ψυχὰς λογικὰς οὐσας ἔτι καὶ νῦν προβάλλεται, παράδειγμα τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ διδασκαλίαν τῶν προϋφεστώτων, ὡς ἐξ ἑνὸς δημιουργοῦ πάντα καὶ ἐκ μιᾶς ἀρχῆς πᾶσα λογικὴ καὶ νοερὰ δύναμις καὶ οὐσία προῆλθε καὶ ἔτι πρόεισι. Μὴ ἀπιστήσητε εἰς ὑμᾶς (381) αὐτοὺς νεωστὶ φουμένους ἀποβλέποντες, οἱ ταῖς προϋπηργμέναις οὐσίαις ὁμοίως ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν βαδίζετε καὶ μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀναβαίνετε· οἷον ἀμέλει κἀν τοῖς οὐρανόις σώμασι πεποιήκε. Τὴν σελήνην μόνην ἀστέρων παρῆκε φθίνειν καὶ ἀφιέναι τὸ φῶς, καὶ πάλιν ἄρχεσθαι καὶ νεωτέραν γίνεσθαι, ὡς ἂν μηδὲν τῶν ἄνω σωμάτων ἀγέννητον ὑπονοήσαντες, ὑπὸ ἀλογίας τι πάθοιμεν. Ὡσπερ οὖν ἐκ τοῦ ἐσχάτου τῶν ἀστέρων ἄρτι φανέντος καὶ ἀφανιζομένου καὶ τοὺς ἀνωτέρω (382) γενέσθαι παιδευόμεθα, οὕτως ἐκ τῆς τελευταίας λογικῆς οὐσίας, τῆς ἀνθρωπιᾶς ψυχῆς, νεωστὶ προβαλλομένης καὶ τὰς πρὸ αὐτῆς λογικὰς δυνάμεις ἐκ τοῦ δημιουργοῦ τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι καλῶς ὁ λόγος κατεῖληφεν· οὐδὲν γὰρ ἀργόν, οὐδὲ περιττόν, οὐδὲ μάτην ἐργάζεται. Εἰ δ', ἐνὸς ὄντος τοῦ ἀνθρώπου, τὴν μὲν ψυχὴν προὑπάρχειν, πολλῶ δ' ὕστερον τὸ σῶμα συμπεπλάσθαι φήσομεν, ἀργή τις ἦν, πρὶν καταβῆναι, καὶ περιττὴ χρόνον τοσοῦτον ἢ ψυχῇ, καὶ οὐκ ἔδειξεν ἐνεργεῖα τὴν δύναμιν, οὐδ' ἔγνω ὅπερ εἶχε· ταῦτα γὰρ κατιούσα κερδαίνει (383)· ἀργότερα δὲ μᾶλλον ἢ ἀρίστη, ἣν ὑμεῖς ἀδιάφορον καὶ νεοτελῆ καλεῖτε, ἢ μὴ προτέρου ἐπειράθη σώματος (384), ἀλλὰ πρώτην γένεσιν τῆδε βιοτεύει

οἷα περὶ τοῦ Διονύσου καὶ Ἡρακλέους ἐν Θήβαις λέγεται γενέσθαι (385). Εἰ δ' ἄνω τι διωρισμένον αὐτῇ προειργάζετο, ὕστερον, ἐπειδὴ κατέβη, κενὴν καὶ ἔρημον καὶ ἐν ἀργίᾳ τὴν ἑαυτῆς χώραν καταλέλοιπεν (386). Αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι δυνάμεις ἅμα τε προῆλθον καὶ ἐτάχθησαν οὐ δεῖ ἐκάστην καὶ ὃ τι χρὴ λειτουργεῖν καὶ διακονεῖν καὶ ὑπηρετεῖν καὶ φυλάττειν· τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν μακρὸν τινα χρόνον ἐν ἀργίᾳ καθίσαντες, ὀψέ ποτε δεσμῶτιν εἰς σῆμα τὸ σῶμα πέμπουσι (387). Καίτοι τὴν γῆν διακοσμεῖν αὐτῇ προστέτακται, ἐπεὶ οὐδ' ἀνθρώπου εἶη, κὰν ταύτῃ τὰ τοῦ θεοῦ κηρύττειν ὄργια (388), ὡς μηδένα τόπον ἄθεον (389) παρεωρᾶσθαι. Οὐκοῦν ἄμεινον ἅμα τῷ προελθεῖν τὸ προσταττόμενον ἐκτελεῖν, ἢ ἄγονον καὶ ἀτελεῖ τοσοῦτον διαμένειν, καὶ τῷ μηδὲν τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν (390) τὴν ἑαυτῆς δύναμιν παντελῶς ἀγνοεῖν· ἐπίδειξις γὰρ καὶ γνῶσις δυνάμεως ἡ ἐνέργεια.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ἄλλ', εἰ χρόνῳ προέρχεται (391), πῶς ἀθάνατος;

ΕΥΓΕΙΘΕΟΣ.

Οὐκ ἄλλος τὰς ἄνω δυνάμεις, ἄλλος δὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν δημιουργεῖ· ἄλλ' ὁ αὐτὸς ἐκείνας τε καὶ ταύτην προβάλλεται. Εἰ δὲ ὁ αὐτὸς, καινὸν οὐδὲν, εἰ μία δύναμις καὶ ἐπιστήμη μία τότε καὶ νῦν ταύτην ἐργάζεται· οὐ γὰρ χρόνῳ ἢ τοῦ δημιουργοῦ δύναμις ἐναπομαραίνεται, οὐδ' ἐπιστήμη μέχρι τοῦ διορίζεται. Ἢ τοίνυν μηδ' ἐκείνας ἀθανάτους εἶναι συγχωρήσωμεν, ἢ καὶ ταύτην ἀνάγκη τοιαύ-

την εἶναι πείθεσθαι· ἀναβαίνει γὰρ μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς, ὡσπερ ἐκεῖναι· οὐδεμίαν δὲ λογικὴν οὐσίαν θνητὴν πεποίηκε. Πῶς οὖν, τὴν ἡμετέραν ψυχὴν δημιουργῶν, τὸν ἑαυτοῦ παρέβαινε νόμον; ἦν ἐκ μὲν τῆς ἰδίας οὐσίας οὐ πεποίηκεν, ὁμοίαν δὲ καὶ οἶον εἰκόνα, καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ τῷ θεῷ προσεικάζεσθαι (392). Τὸ δὲ τῷ ἀθανάτῳ προσόμοιον καὶ ἀθάνατον (393)· τὸ γὰρ θνητὸν τῷ ἀθανάτῳ οὐχ ὁμοίον, ἀλλ' ἐναντίον. Σὺ δὲ, ὁ τὸν Πλάτωνα καταπιὼν (394), λέγεις πᾶν γινόμενον (395) πάντως εἶναι θνητὸν καὶ φθείρεσθαι καὶ διαλύεσθαι (396). Ἀναμνήσω δέ σε Τιμαίου καὶ τῆς τοῦ δημιουργοῦ δημιουργίας, ἧς τὸ προοίμιον, ὡς ἐγὼ μέμνημαι· « θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ πατήρ τε « καὶ δημιουργὸς, ἀθάνατοι μὲν πάμπαν οὐκ ἐστὲ, ἐπείπερ « ἐγένεσθε· οὐ τί γε μὴν λυθήσεσθε, τῆς ἐμῆς βουλήσεως « κρείττονος θανάτου λχόντες (397) ». Ἀμφοτέρα γοῦν ἅμα συνάγει καὶ πεποιῆσθαι καὶ μὴ-διαλύεσθαι (398), καὶ γενέσθαι καὶ τοῦ θανάτου κρείττους γίνεσθαι. Τοιαύτη προῆλθεν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, οὐσία λογικὴ ἀεικίνητος καὶ αὐτεξούσιος, ζῶν ἐξ αὐτῆς ἔχουσα (399) καὶ ὀργανικῷ σώματι χορηγεῖν δυναμένη· ἂ θνητὸν οὐδὲν ἔλαχεν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα τῆς ἀθανασίας ἀτεχνῶς γνωρίσματα. Καὶ θαυμάσαις ἂν τὴν ἔνδον τῆς ψυχῆς δύναμιν (400) ἀπὸ τῆς ποικιλίας τῶν ἔξω (401) καταμαθίων· πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ ἐπιστήμη καὶ πράξις καὶ θεωρία ἰκανῶς τὸ τῆς ψυχῆς ἐρμηνεύει ἀθάνατον (402). Ὁ γὰρ τὸ εἶναι δοῦς καὶ τὸ αἰετὰς ἡμετέρας ψυχὰς εἶναι δῶρον παρέσχε· καὶ τὸ δῶρον

φύσις ἦν. Πλάτωνι δὲ δοκεῖ καὶ τὸν ὅλον κόσμον τοῦτον καὶ γενέσθαι καὶ θνητὸν εἶναι καὶ ἀθάνατον διασώζεσθαι (403). Οὐ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον καίεσθαι πάντως που καίεται (404). Εἶτα Πλάτωνα μὲν ἐπαινοῦσι, κἂν λέγοι τὰ σώματα γενέσθαι καὶ μὴ διόλλυσθαι· ταῖς δὲ ψυχαῖς οὐκ ἐθέλουσι (405) συγχωρεῖν ἅ τοῖς σώμασι βραδύως χαρίζονται.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οὐκ ἔστι μὴ οὐχὶ τούτοις συνέπεσθαι. Ἐν δὲ ἡμᾶς παρῶρα μὲν, ὅτι τὰς μὲν ἄλλας νοεράς καὶ λογικὰς οὐσίας μέτρῳ διωρίσθαι λέγομεν, τὰς δὲ ἀνθρωπίνας εἰς ἀμετρίαν ἐξάγεσθαι, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ψυχὴν ἐπὶ πολλὰ σώματα μεταβαίνειν συνεχώρησεν ὁ λόγος.

ΕΥΣΕΒΙΟΥΣ.

Τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν τὸ πλῆθος πρὸς ἡμᾶς μὲν ἄπειρον, τῷ δὲ δημιουργῷ πεπερασμένον· ὡς περ καὶ ἄλλαι τῶν λογικῶν οὐσίαι, ἃς σὺ μὲν οὐκ ἀριθμήσεις, θεὸς δὲ ἠρίθμησεν. Ὅσα τε περιεῖληφεν, ἡμῖν μὲν ἀόριστα, τῷ δὲ περιλαβόντι διωρισμένα. Καὶ αὐτὸς αὐτοῖς μέτρον γίνεται ᾧ (406) περιέλαβεν. Ἐν δὲ ταῖς αὐλοῖς καὶ λογικαῖς οὐσίαις οὐ στενοχωρία τὸ πλῆθος· ἐν γὰρ τὰ πάντα, καὶ ἕκαστον ὅλον ἐπλήρωσε (407), καὶ πάντα τὸ ὅλον ὑποδέχεται, καὶ οὐκ ἐμπόδιον ἄλλο ἄλλῳ, καθάπερ τὰ ἔνυλα σώματα· ἐπεὶ κἂν τοῖς φυτοῖς τῶν νῦν λεγομένων εἶδωλα φαίνεται. Ἐξ ἐνὸς γὰρ δένδρου βλαστήματα μὲν μυρία τέμνεται, ἕκαστον δὲ τῶν ἀποτεμνομένων τὸ ὅλον τῆς ζωῆς

ἔχει, ὡς τῇ γῆ δοθὲν βλαστάνειν, καὶ τῆς ζωῆς τὸ ὄλον τῷ μεγάλῳ δένδρῳ ὁμοίως ἐμμεμένηκε, καὶ ἐνὸς ἄπειρα τὰ γιγνόμενα, καὶ ἐν πάντα, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ γενομένων οὐδὲν ἀπεικὸς ἐκείνῳ ἐξ οὗ τὰ γενόμενα, καὶ εἰς ἀπειρίαν ἡμῖν προβαίνειν δοκεῖ καὶ ἀόριστον οὐδέν (408). Πρὸς δὲ τούτοις πᾶν ἐξ ἀνομοίων σύνθετον χρόνῳ ποτὲ καὶ διαλύεται. Τοιοῦτος καὶ ὁ αἰσθητὸς κόσμος· καὶ οὐ τὰ μέρη φθίρεται ἐξ ὧν τὸ ὄλον (409), ἀνάγκη τὸ ὄλον τοῖς μέρεσιν ἐξ ὧν συνετέθη ταυτὰ πείσεσθαι (410), ἕως ἂν τὸ αἰθάνατον καθαρῶς λάβῃ. Πᾶς δὲ χρόνος θεῷ μὲν βραχὺς, θνητοῖς δὲ μακρότατος· οὐκοῦν εἰ μέχρι τοῦ τὰ θνητὰ σώματα διορίζεται, οὐκ εἰς ἀπειρίαν τὰς ψυχὰς ἐξάγομεν, ἀλλὰ στήσεται τῶν ψυχῶν ἡ φορὰ, ὅταν στῆ τὸ δεόμενον καὶ ὑποδεχόμενον, ὥστε (411) μέτρον ταῖς ψυχαῖς ἡ χρεία καὶ τὸ μέτρον ἐν δέοντι διορίζεται. Ἡ Ἀπόλλων μὲν τῆς ψάμμου πάσης τὸν ἀριθμὸν εἰδέναι ἐπαγγέλλεται (412), αὐτὸς δ' ὁ δημιουργὸς ἀγνοήσει τῶν ψυχῶν τὸν ἀριθμὸν ὧν αὐτὸς προβάλλεται (413); καὶ μὴν νοερῶν δυνάμεων μεστὸς ὄλος ὁ οὐρανὸς, μεστὸς δὲ καὶ αἰθὴρ, ἀγγέλων τε καὶ δαιμόνων πλήρης μὲν ὁ αἴθρ, πλήρης δὲ καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλαττα (414) καὶ τὰ ὑπὸ γῆν πάντα, καὶ, ὡς ἔφη τις τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν, κενὸν οὐδὲν οὐδ' ὅσον ἀθήρα καὶ τρίχα βαλεῖν (415)· ὥστε κἂν εἰ ἐβελήσειεν εἰς μυρία ἔτη τὸν αἰσθητὸν (416) βίον ἀνθρώποις ἐπεκτείνειν, οὐκ ἂν, οἴμαι, τῇ τῶν ἀγγέλων καὶ δαιμόνων πολυπληθείᾳ τῶν ἀνθρώπων αἱ ψυχαὶ γένοιεντ' ἂν ἰσάριθμοι· ὡς δὲ νῦν λέγεται (417), παντελής

1 ψυχῶν ἐπιλείψις γένοιτ' ἂν τῷδε τῷ βίῳ (418). Εἰ γὰρ αὐ-
 2 τὸς αἰεὶ τοιοῦτος διαμένει (419), καὶ εἰ μὲν ἀγαθοὶ, εἰς τὸ
 3 Ἡλύσιον ἀναδραμόντες, ἀθάνατα συμποσιάσουσιν, αἰεὶ τοῦ
 4 νέκταρος ἐμπιπλάμενοι (νόμος γὰρ καὶ οὗτος τῆς Πλάτω-
 5 νος (420) πολιτείας), οἱ δὲ κακοὶ, εἰς Τάρταρον ἐμπесόντες
 6 ὄθην οὐ ποτε ἐκθήσονται, αὐτοὶ μὲν οὐκ ἔτι ὀνίανται, πα-
 7 ραδείγματα δὲ γεγόμενοι τῆς δίκης εἰς αἰεὶ κείσονται (ταῦτα
 8 γὰρ ἐν Φαίδωνι καὶ Γοργίᾳ Σωκράτης διΐσχυρίζεται), ἐκ
 9 τοῦ μέτρου τοσοῦτων ἀφηρημένων (421), λάθοιεν ἂν παν-
 10 τελῶς ἔρημον τῶν ἀνθρώπων τὸν βίον καταλιπόντες. Καὶ
 11 οὐκ ἔτι φήσεις ὡς τόνδε τὸν βίον αὐθις ἢ ψυχὴ βιώσεται.
 12 ταῦτα γὰρ ἐξεληλεγχται καὶ, εἰ νεανικὸν εἰπεῖν, ἀδαμαντί-
 13 νοις δεσμοῖς δέδεται (422). Εἰ δὲ ἐν χιλίοις ἔτεσιν ἄπαξ
 14 φησὶν ὁ τοῦ Φαίδρου Σωκράτης ψυχὴν ἐκάστην σῶματι κοι-
 15 νωνεῖν καὶ εἰς μυριοστὴν περίοδον τῶν ψυχῶν τὸ μέτρον
 16 ἐξαρκεῖν λέγεται, ἡμεῖς ἐλαττόνων ψυχῶν δεησόμεθα· οὐ
 17 γὰρ εἰς τοσοῦτον χρόνον (423) τὰ θνητὰ σώματα φαμέν
 18 παρατείνεσθαι, ὥστε παρ' ἐμοὶ ἄλλον ἢ παρὰ σοὶ μέτρω
 19 τὰς ψυχὰς διορίζεσθαι.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ψυχῆς μὲν οὖν περὶ οὐδὲν ἀμφισβητήσιμον ἀπολεί-
 πεις, Εὐξίθεε· οἷε (424) δὲ τὸν κόσμον χρόνῳ ποτὲ δια-
 λύεσθαι;

ΕΥΞΙΘΕΟΣ.

Εἵπερ ἔνυλον γέγονεν, ὦ ἑταῖρε, καὶ μὴ αὐτόματον τὸ
 καλὸν τουτὶ θέαμα.

508 E

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πῶς λέγεις;

ΕΤΙΘΕΟΣ.

Ἡ τῶν σωμάτων γένεσις, οἷα δὴ κίνησις οὔσα, μένειν οὐκ ἐθέλει (ποία γὰρ κίνησις μένειν ἐθέλει;), αἰεὶ δὲ τοῦ τελείου καὶ ἐνός, ὅθεν προῆλθεν, ὀρέγεται, καὶ πρὸς ἐκεῖνο σπεύδει καὶ ἐπείγεται· οὐ γὰρ μάτην ἢ κίνησις, οὐδέ ποτε ἄρα στήσεται, ἕως ἂν τὸ ποθοῦμενον εὔροι· εὐρήσει δὲ ὅταν ὁ δημιουργὸς αὐτὸς βούληται· βουλήσεται δὲ, ὅταν ἐπιτήδειον ᾖ. Μετὰ γὰρ τὴν τῶν ψυχῶν δοκιμασίαν καὶ τὸν προφανῆ τῆς κακίας ἔλεγχον, τὸ αἰσθητὸν ὄλον ἐπὶ τὸ ἀθάνατον μεταλλάξει, ὥστε συνάδειν τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀθανασία καὶ πάλιν οἰκεῖον γενέσθαι τὸν τόπον τῇ τῶν οἰκούντων εὐδαιμονία (425)· ἔδει γὰρ θνητῷ κόσμῳ θνητὸν ζῶον ἐνδιδαιτᾶσθαι, ἀθανάτῳ δὲ τὸ ἀθάνατον· μία γὰρ τοῦ παντὸς σύμπνοια, καὶ ἄτακτον οὐδὲν οὐδὲ ἀσύμφωνον, ἀλλ' ἕκαστον ἐκάστῳ φίλιόν τε καὶ ἐπιτήδειον, καὶ τὴν τοῦ δημιουργοῦ βούλησιν πεποιήται φύσιν (426). Σοφοῦ δὲ οἶμαι καὶ δυνατοῦ τὰ αὐτὰ θνητὰ καὶ ἀθάνατα μεταποιεῖν. Ἡ πόσης σοφίας καὶ δυνάμειος μήτε τὸ θνητὸν ἡμᾶς ἄγνοεῖν, μήτε ἐν αὐτῷ διαμένειν;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Τί δέ; οὐκ ἀγένητος ὁ κόσμος καὶ ἄναρχος; ἢ πῶς δημιουργὸς ὁ δημιουργός, εἰ χρόνος ἦν ὅτε μὴ τὰ ἑαυτοῦ εἰργάζετο;

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

(Ἄκουε δὴ, φασί, μάλα καλοῦ λόγου (427). Ὁ πάντων βασιλεὺς, ἐξ οὗ τὰ πάντα, ἡ τῶν ὄντων ἀρχὴ καὶ (428) πηγή (οὐ γὰρ ἄγονος πηγή), αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ὁ τῆς σοφίας πατήρ, καὶ τῶν ὄλων δημιουργός, οὐ χρόνῳ τῆς τοῦ τόκου δυνάμεως (429) καὶ ἐνεργείας ἤρξατο (ἀεὶ γὰρ τοῦ λόγου καὶ σοφίας πατήρ), οὐ πάθει γεννήσας (οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης), οὐδὲ συναίτιον τῆς γεννήσεως παραλαβών (οὐ γὰρ ἦν ἄλλο), οὐδὲ ἑαυτὸν τῆς δυνάμεως κενώσας (ἀεὶ γὰρ ἐν ἑαυτῷ ὄν τέτοκεν ἔχει, ὄλον ἐν ὄλῳ, πληροῦντα καὶ πληρούμενον· μόνου γὰρ πατήρ εἶναι μόνος ἠβούλετο). Καὶ οὐ περιττὸν τὸ γέννημα (οὐ γὰρ ἂν εἶχεν ἐν ἑαυτῷ)· καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας (οὐ γὰρ σύνθεσις ἐν αὐτῷ). Διὰ τοῦτο τὸν λόγον οὐσιωδῶς τέτοκεν, ἵνα τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν τοῦ πατρὸς δύναμιν δηλώσῃ, αὐτολόγος ὢν, αὐτονοῦς, καὶ τῷ νοεῖν ἅπαντα συναθροίσας (430). Πάντα δι' αὐτοῦ ὁ πατήρ δημιουργεῖ· σοφία γὰρ εἶδετο τόδε τὸ πᾶν ἐξεργάζεσθαι (431). Καὶ ἅμα τῷ τόκῳ τῆς αὐτῆς οὐσίας Ἅγιον Πνεῦμα προήγαγεν, οὐ βία φύσεως, ἀλλ' ἐξουσία δυνάμεως (432). Διὸ δὴ καὶ τέτοκε βουλόμενος, καὶ προήγαγε δυνάμενος. Καὶ τούτῳ τῷ Πνεύματι τὰ τε νοητὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ ἐμπνέων δυνάμεως πληροῖ, καὶ συνέχει, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἔλκει. Ἐπιστρέφει γὰρ ἀεὶ πρὸς τὸν Πατέρα τὸ Πνεῦμα, καὶ πᾶν ἀνέλκει οὗ ἂν ἐφάψηται (433). Οὕτως ἄχρονος ἡ μεγάλη τοῦ Πατρὸς σοφία καὶ δύναμις, ἡ μονάς,

ἡ θεία τριάς, οὐ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιδεχομένη (οὐσία γὰρ μία), καὶ τὰς νοεράς οὐσίας πρὸ τοῦ χρόνου ποιήσκει καὶ συντάττειν (434). ἠβούλετο γὰρ ἔχειν οὐς ἂν εὖ ποιῆ (435). Διὰ τοῦτο τὰς ἄνω δυνάμεις προβάλλεται, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς πρώτης εὐεργεσίας ἱκανὰς ἀπολαύειν. ἀγαθῷ γὰρ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς φθόγος. Οὕτως οὐκ ἐν ἀρχῇ πρὸ τῶν αἰσθητῶν διέμεινεν. Οὐρανὸν δὲ ὄθεν ὁ χρόνος ἄρχεται (436), καὶ γῆν, αἶρα τε καὶ θάλατταν (437) μετὰ τὰ πρῶτα δημιουργεῖ. ἄλλοτε γὰρ ἄλλο κατ' ἐξουσίαν ἐργάζεται, αἰεὶ δὲ ἐργάζεται αὐτὸς, καὶ τὴν ὕλην χορηγεῖ τῷ παντὶ, ἐγείρει τε καὶ (438) συναρμόζει καὶ τάττει καὶ διακοσμεῖ. οὐ γὰρ ἀγένητος, οὐδὲ ἀναρχος ἡ ὕλη. Τοῦτό σε καὶ Χαλδαῖοι διδάσκουσι καὶ ὁ Πορφύριος. Ἐπιγράφει δὲ καθόλου τὸ βιβλίον ὁ εἰς μέσον προάγει τῶν Χαλδαίων τὰ λόγια, ἐν οἷς γεγονέναι τὴν ὕλην ἰσχυρίζεται (439). Καὶ, τὸ Πλωτίνου διανοίγων βιβλίον « Ὅθεν τὰ κακὰ (440) », φησὶ πῶς λέγων ἀγένητον δὴ εἶναι τὴν ὕλην, καὶ τὸ ἐν ἀρχαῖς τιθέναι ὡς ἄθεον δόγμα παραιτητέον. Εἰ τοίουν ἡ ὕλη γενητὴ καὶ οὐκ ἀρχὴ, ἀλλ' ἔσχατος, πῶς ὁ αἰσθητὸς κόσμος ἀγένητος, ἢ ἀναρχος ἢ πρὸ τοῦ χρόνου; οὐ γὰρ πρὸ τῆς ὕλης τὸ ἐκ τῆς ὕλης ποίημα (441). Αὐτὸς δὲ ἡμῖν ὁ Πλάτων μέμνησαι γὰρ ἐν Τιμαίῳ πῶς οὐδὲν σχηματιζόμενος ἀπεφαίνεται, πρότερον ἐρωτῶν πότερον γέγονεν ὁ κόσμος ἢ οὐ γέγονεν (442). εἴθ' ἡ αἰτία προσγεγραπταί. ἄρατός τε γὰρ ἐστὶν ἀπτός τέ ἐστι (443). Τοῦ οὐρανοῦ τὸ χαριέστατον οἱ ἀστέρες· ἀλλ' ὁμως καὶ οὗτοι γεγονόασιν.

Tim.

29 E

Tim.

38 B

αἶ τε γὰρ μεταικήσεις καὶ δρόμοι καὶ ὑπεστρεφαί, καὶ αἶ πρὸς τὸ βόρειον ἀναβάσεις καὶ αἶ πρὸς νότον κάθοδοι, ἡλίου τε καὶ σελήνης ἐκλείψεις, αἰσθητὰ πάντα· ἃ γίνεσθαι μὲν δοκεῖ Πλάτωνι, εἶναι δὲ βεβαίως οὐδέποτε.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οἱ τοῦ Πλάτωνος μυσταγωγοὶ τὸ γέγονεν οὐ γέγονε λέγουσιν, ἀλλὰ κατ' αἰτίαν ἐγένετο (444). οἷον τῆς ἐμῆς σκιᾶς αἴτιον τοῦμὸν σῶμα· ἀλλ' οὐκ αὐτὸ πεποιήκεν αὐτήν, ἀλλ' ἐκείνη τούτῳ συνηκολούθησεν.

ΕΥΕΙΘΕΟΣ.

Οὐκ ἄρα δημιουργὸς ὁ δημιουργός, εἰ μὴ βουλόμενος ὁ πεποιήκε δημιουργεῖ· ἀλλ' αὐτόματον τόδε τὸ πᾶν, εἰ μὴ γέγονεν. Ἀντιστατοῦν γὰρ τῷ ἡλίῳ τὸ σῶμα οὐ συγχωρεῖ κατόπιν γενέσθαι τὴν λαμπηθόνα, καὶ τοῦτο ἡ σκιά (445). ὅθεν οἷον τὸ σῶμα, τοιαύτη διαγράφεται. Ὁ δὲ δημιουργὸς ἀσώματος, ἀόριστος, αὐτοφῶς ὑπάρχων (446). Πῶς οὖν ἢ πόθεν συμβέβηκεν ἡ σκιά; πῶς δὲ ἀμείνων ἦν καὶ ὡς ἀληθῶς δημιουργός, αὐτὸς ποιῶν καὶ συναρμόζων ἢ βούλοιοτο, ἢ σκιᾶς ἐξ ἀνάγκης ἐπομένης (447); τίς δ' ἂν τὴν ἑαυτοῦ σκιάν κοσμεῖν ἢ καθαίρειν βούλοιοτο; Οὐκοῦν καὶ τὴν πρόνοιαν ὁ τῶν ἀνοήτων λόγος συνανεῖλεν· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο σκιᾶς ἐπιμέλεια. Ἐτι δὲ ἅμα τῷ σώματι σκιά παραφαίνεται· ἀλλ' ἀδύνατον ἅμα τῷ δημιουργῷ παραλαμβάνειν τὴν ὕλην. Καὶ τοῦτο Πλωτῖνος περιεργαζόμενος τὴν ὕλην σαφῶς πάνυ προλέγει, καὶ τὸν Ἀναξαγόραν κωμωθεῖ ὅτι μὴ προλέγει (448), ἀλλ' ἅμα τὸν δημιουργὸν καὶ

τὴν ὕλην εἰσῆγαγεν· ἀδύνατον δὲ ἅμα· δεῖ γὰρ εἶναι πρεσβύτερον τοῦ κοιήματος τὸν ποιητὴν· ὁ δὲ πολὺς Ἀττικὸς (449), ὁ τοῦ Πλάτωνος ἔραστής, τὰ τῷ ἔρωμένῳ δοκοῦντα διεξιὼν, ἔφη πού τοῦ κόσμου τὴν φύσιν καὶ τάξιν ἐπιζητεῖν, τοιοῦτον δ' αὐτὸν ὄντα οὐκ ἀγένητον οὐδ' αἰδῖον εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μείζονος τὴν δύναμιν καὶ τελειότερου θεοῦ τοῦ πρεσβυτάτου καὶ νοητοῦ γεγονέναι· ὁρατὸν γὰρ ὄντα καὶ ἀπτὸν καὶ πάντα σωματοειδῆ ἀμήχανον ἦν ἀγένητον εἶναι (450)· ὧν γὰρ ἡ οὐσία βοηθείας δεῖται τῆς παρ' ἑτέρου πρὸς τὸ εἶναι, πῶς ταῦτα μὴ ὁμολογοῦμεν γεγονέναι τε καὶ ὑπὸ τοῦ ποιήσαντος διασῶζεσθαι; Τὸν δὲ Ἀριστοτέλη καὶ γελοῖον ἀποκαλεῖ, ὁμολογοῦντα μὲν τόδε τὸ πᾶν ὁρατὸν εἶναι καὶ ἀπτὸν καὶ σωματοειδές, ἀγένητον δὲ καὶ ἄφθαρτον εἶναι φιλονεικοῦντα. Ἡ πῶς οὐ καταγέλαστος ἐκεῖνος, εἰ μὴδὲ τοῖς τῶν Αἰγυπτίων προφήταις ἐθέλει συνέπεσθαι, οἱ τοῦδε τοῦ παντὸς ἀρχὴν καὶ γένεσιν λέγοντες, ἐπέστησαν καρκίνῳ τοῦ κόσμου τὴν ὥραν (451); ἀλλὰ καὶ Ἀπόλλων ποτὲ χρησμοδῶν γενέσθαι καὶ τοὺς δαίμονας ἄδει καὶ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου γενέσθαι καὶ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς, καὶ πρὸς χρείαν ἀνθρώπου τῷ δημιουργῷ διακονεῖν· ὁ δὲ χρησμός· «ἐκτίσθη πρὸ ὑμῶν, θείας πρὸ κόσμου γονῆς, ἄφθαρτα πνεύματα εἰς ὑμῶν χρείας (452)». Πῶς οὖν οἱ τοῦ Πλάτωνος μυσταγωγοὶ, τὰ τε νοητὰ καὶ αἰσθητὰ ἅμα πάντα παράγοντες, οὐκ ἐναντία σοφίζονται τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῷ Πλάτωνι; οὐ γὰρ ἅμα δὴ πάντα (453). Νῦν τοῦ

θέρους ἢ ὥρα, καὶ τὰ φυτὰ τοῖς καρποῖς ἐγκαλλωπίζεται· οὐπω δὲ χειμῶν καταβρῆγνυται· ἄρ' οὖν τοῦ μὲν θέρους ἔστι ποιητῆς ὁ ποιητῆς, τοῦ δὲ χειμῶνος οὐκέτι; οὐδ' αὐτὸς ὕει, οὐδ' εἰς καρπογονίαν προευτρεπίζει τὴν γῆν, ὅτι μὴ τὸ θέρος ἅμα τῷ χειμῶνι συμφέρεται; ἀλλ' οὐκ ἀσθενείας, οὐδ' ἀταξίας, ἀλλὰ τάξεως καὶ δυνάμεως, τοῦτο σημεῖον (454). Ἡ σιωπὴ τοῦ Πυθαγόρου τὸ δόγμα· ἀλλ' ὅμως λογικὸς ἦν (455), εἰ καὶ τότε σιωπᾶν ἐγνώκει. Ἡ δὲ ἀγαματοποιία τοῦ Φειδίου τέχνη· ἀλλ' ὅμως δημιουργὸς ἦν, εἰ καὶ μὴ ἅμα τὸ ἐν Ἀκροπόλει (456) καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ πεποίηκεν ἄγαλμα.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πότερον οἶν κακῶς τὸδε τὸ πᾶν συνδέθη;

ΕΥΗΘΕΟΣ.

Οὔμενον ἦν ἄμεινον **

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πῶς οἶν λυθήσεται (457);

ΕΥΗΘΕΟΣ.

Ὅτι τὸ συνδεθὲν οὐχ ἀπλοῦν· ἄλλο γὰρ ἄλλῃ συμπλέκται· τὸ δὲ ἐκ πολλῶν καὶ ἀνομοίων καὶ ἐναντίων συντεθὲν εὐδιάλυτον τῇ δυνάμει· τὸ δὲ δύναμιν πρὸς διάλυσιν ἔχον ἐπιτηδεῖαν ἐνεργήσει ποτὲ τοῦτο ὅπερ ἡ δύναμις ἔδιδνε (458).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Τί δέ; τὸ καλῶς συνδεθὲν καὶ ἀρμοσθὲν λύειν (459)
σοφίας εἶναί σοι δοκεῖ;

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Εἰ τὰ μέρη θνητὰ καταλελοιπε, καὶ τὸ ὄλον διαλύειν προδιώρισεν· ἐξ ἐκείνων γὰρ τοῦτο. Εἰ ὀφθαλμὸς καὶ δάκτυλος καὶ μέρος ἕκαστον παθεῖν δύναται, οὐκ ἀπαθὲς τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ ὄλον τοῖς μέρεσι ταυτὸ πείσεται. Ἐπειτα εἰ μὲν ἢ λύσις φθορὰν εἰσήγε τῷ παντί, λύειν ἀνόητον ἦν· εἰ δὲ τὴν φθορὰν αὐτὴν ἢ λύσις καταλύσει, μεγάλης σοφίας καὶ ἀφάτου δυνάμεως τὰ θνητὰ ποιεῖν ἀθάνατα.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Τί οὖν μὴ τὴν ἀρχὴν πεποίηκε; πότερον οὐκ ἠδύνατο, ἢ οὐκ ἠβούλετο;

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Τῆς τοῦ θεοῦ βουλήσεως οὐκ ἀπολείπεται δύναμις. Βουληθεὶς γοῦν τὰ νοητὰ πεποίηκεν ἀθάνατα, τὰ δὲ αἰσθητὰ οἷα καὶ μετατίθεσθαι (460).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Διὰ φθόνον; ἢ τί;

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ἀγαθῷ περὶ οὐδενὸς φθόνος οὐδεὶς (461). Ἄλλ' εἰ πάντα ὁμοια ἦν, οὐδὲ ἦν (462)· ἐν γὰρ ἦν. Νῦν δὲ λογικὰς καὶ νοεράς οὐσίας, καὶ ἀπλῶς τὸν νοητὸν κόσμον ὄλον ἀθάνατον προεβάλετο (463), καὶ φθόνος οὐδεὶς· δεύτερα δὲ τὰ αἰσθητὰ καὶ θνητὰ προσέθηκε (464), καλὰ μὲν ὄντα καὶ μεγάλα, τῶν δὲ πρώτων ἐλάττονα· οὐκ ἄρα τὸ δεύτερα προσθεῖναι φθονοῦντος ἦν (465)· ἀλλὰ τι τῶν καλῶν μὴ.

παραλείπειν ὧν ποιεῖν ἠδύνατο, καὶ τὸ δημιουργεῖν οὐχ
 ὀρωμένην καὶ ὀρωμένην εὐταξίαν, αἰτία δυνάμεως ἦν, οὐκ
 ἀσθενείας· τελείου γὰρ λόγου καὶ δημιουργοῦ, μὴ μόνον
 διάφορα ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλοις ἐναντία, οἷον λευκὸν καὶ
 μέλαν, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ἀθάνατα καὶ θνητὰ,
 ἃ δι' ὑπερβολὴν δυνάμεως ἀθάνατα μεταποιήσει. Διὸ δὴ
 προκατέσπειρε κὰν τοῖς θνητοῖς τὸ ἀθάνατον, ὃ καὶ βλα-
 στήσῃ ποτὲ, καὶ κρατήσῃ, καὶ τὸ ἔλαττον ἐκτρίψῃ, καὶ
 πρὸς ἑαυτὸ μετασκευάσει, καὶ ἀειθαλεῖς ἔξει τοὺς καρπούς.
 Καὶ παράδειγμα τοῦδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι· τοῦ
 οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς τὸ ἀκραιφνέστατον ἀθάνατον καὶ νῦν
 διασώζεται (466)· ὃ δὴ Ὀλυμπόν τε καὶ Μακάρων Νήσους
 καὶ Ἥλύσιον πολλάκις ὀνομάζει τὰ λόγια εἰς ἀπόδειξιν ὅτι
 τὸ ὅλον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἔσται τοιοῦτον (467)· οὐ-
 δὲν γὰρ παρὰ τοῦ δημιουργοῦ γενόμενον παντελῶς θνη-
 τόν (468). Οὐκ οὐκ διαμένει θνητόν· συγχωρεῖ δὲ τὸ αἰσθη-
 τὸν καὶ ἔνυλον χρόνον τινὰ γενέσιν καὶ φθορὰν ὑποδέχασθαι,
 μείζον ἀγαθὸν προνοούμενος· ἅμα μὲν ταῖς ιδέαις καὶ τῶ
 ποικίλῳ τῶν εἰδῶν κάλλει χώραν διδούς, ὥστε τῇ φθορᾷ
 καὶ γενέσει πολλάκις ἐντυποῦσθαι (469), καὶ τῇ συνεχείᾳ
 τῆς μεταβολῆς τὰ καλὰ τῆς μορφῆς σχήματα ἐν τῇ ὕλῃ
 γυμνάζεσθαι, καὶ τοὺς περὶ τῶν εἰδῶν λόγους μελέτη βε-
 βαιοῦσθαι καὶ τῇ κινήσει διαδείκνυσθαι, ὥστε τῇ ποικιλίᾳ
 τῶν ἔξω θαυμάζειν τὰς περὶ τῶν ἔνδον νοήσεις (470), οἷον
 εἴ τις ζωγράφος, καλοῦ γε ὄντος τοῦ ἀρχετύπου, πολλὰς
 τοῦ αὐτοῦ εἰκόνας ἐξεργάσαιτο, ὡς μηδὲν τοῦ κάλλους δια-

Holms
 3, 2, 16
 268

1 λαθεῖν καὶ πανταχοῦ διαφαίνεσθαι, καὶ σεμνοτέραν δεικνύ-
 2 ναι τὴν τέχνην· ἅμα δὲ καὶ ταῖς λογικαῖς οὐσίαις ἐνδεικνύ-
 3 μενος, ὅτι μὴ δι' ἀνάγκην, ἀλλὰ κατὰ δωρεάν τὴν ἀθα-
 4 νασίαν αὐταῖς χαρίζεται, καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἐκὼν τίθησιν,
 5 οὐ τῶν δευτέρων ἀπορία, καὶ ὡς δεῖ τὰ πρῶτα τῶν δευ-
 6 τέρων ἐπιμελεῖσθαι καὶ μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἐμπίπλασθαι (471),
 7 ἀλλὰ τῶν ἐσχάτων ἐφάπτεσθαι, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξηρητη-
 8 σθαι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀεὶ βλέπειν (472), καὶ ποιεῖν τὸ κε-
 9 λευόμενον, καὶ ἄρχεσθαι μᾶλλον ἢ ἄρχειν βούλεσθαι· ελευ-
 10 θερία γὰρ καὶ ὡς ἀληθῶς δύναμις τῷ ἀγαθῷ δουλεύειν (473)
 11 ἐφίεσθαι. Δεῖ τοίνυν τοὺς λογικὴν οὐσίαν μεταλαχόντας
 12 σεμνῶς ἐκόντας ἄρχεσθαι, εἰ μέλλουσι τῷ αὐτεξουσίῳ (474)
 13 κερῆσθαι καλῶς· ὁ δὲ μέγιστον παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τῆς
 14 ἀθανασίας ἔχουσι σύμβολον. Εἰ δὲ ὑπηρετεῖν τῷ πρώτῳ
 15 βαρύνονται, καὶ ὅτι μὴ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος γέγονε δυσχε-
 16 ραίνει καὶ τυραννίδος ὀρέγεται καὶ παρανομεῖν ἄρχεται, τῆς
 17 τάξεως ἀποσπασθέντες εἰς ἀταξίαν πεσοῦνται (475), καὶ
 18 τῆς τοῦ βασιλέως ἀστραπῆς ἀποστάντες, θνητοὶ μὲν οὐκ
 19 ἔσονται (476), ἀθάνατοι παρ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον γενόμενοι,
 20 ἀλλ' οἷον ἐν σκότει (477) τῶν θνητῶν αἰσθήσονται, καὶ,
 21 ὥσπερ εἰς ποταμὸν ἐμπεσόντες (478), τῇ καὶ τῇ φέρονται
 22 κρατούμενοι μᾶλλον ἢ κρατοῦντες. Ταῦτα προγνοὺς ὁ δη-
 23 μιουργὸς προεξεῦρεν (479) ὅπως παύσῃ τοῦτο γιγνόμενον·
 24 καὶ οὔτε τὸ αὐτεξούσιον τῶν ἀρχομένων διὰ τοὺς ἀφιστα-
 25 μένους ἐξεῖλε, καὶ τὴν τῶν ἀφισταμένων ἀσθένειαν τοῖς
 26 ἐνύλοις ἐξελέγχει, ὅτι μεμονωμένοι διαφθεῖρουν, οὐ σώζειν

43 A

114 A, B

ἐπίστανται (480)· καὶ τούτους ἐλεήσας οὐκ ἐᾶ νοσεῖν ἀθάνατα, ἅτε θνητὸν ποιήσας οὐ τὸ πλεόν ἀπολαύειν (481) ὀρέγονται, οὐ λυθέντος καὶ ἡ τυραννὶς συνδιαλύεται· καὶ μετὰ τὴν τῶν τυράννων καταλύσιν ἀθάνατον αὐθις ποιήσει τὸ μέρος (482), ὃ δι' ἐκείνους θνητὸν τὸ πρῶτον ἀφῆκε. Καὶ τοῦτο συνήνεγκεν εἰς δέλεαρ, καὶ ἔλεγχον καὶ λύσιν τῆς τυραννίδος, εἰς ἐπίδειξιν δὲ τῆς τοῦ δημιουργοῦ δυνάμεως καὶ δικαιοσύνης καὶ πραότητος καὶ φιλάνθρωπίας (483). Οἶδε τὴν φθορὰν ταύτην ὁ Πλάτων, εἰ καὶ τὴν μέλλουσαν ἀθανασίαν ἠγνόησεν· οὐ γὰρ τῆς γῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ οὐρανοῦ φθορὰν ἐπεισάγει Τιμαίῳ, λέγων ἐκ τῆς οἰκειᾶς φθορᾶς τὸν οὐρανὸν τρέφεσθαι (484). Εἰ τοίνυν τροφή καὶ φθορὰ, ποῦ τὸ ἀθάνατον; εἰ μὴ τὴν φθορὰν ὁ δημιουργὸς μεταλλάξει τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὸ ὄλον εἰς ἀθανασίαν ἀναδησάμενος, μεθ' ἣν οὐκέτι τελευτῆ, οὐδὲ κακίας ἐπανάστασις, οὐδὲ θνητὸν οὐδέν. Τρεῖς δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἐδόκει πολλάκις μὲν φθείρεσθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πολλάκις δὲ ἀνανεοῦσθαι (485). Ἀλλ' εἰ πάλιν φθείρεσθαι μέλλοι, μεταλλάττειν περίεργον. Οὐκοῦν ἄμεινον ἢ εἰς ἅπαξ μεταβολή, μεθ' ἣν οὐκέτι μεταβολή, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀναβιώσεται, οὐχ ὥστε πάλιν τεθνάναι· οὐδὲν γὰρ ἔσται θνητὸν, ἀλλὰ πάντα καινὰ καὶ ἀθάνατα, καὶ ὁ πᾶς οὗτος κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πότερον δὲ μετὰ τοῦ σώματος ὁ ἄνθρωπος ἀναβιώσεται, ἢ οὐ;

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Μετὰ τοῦ σώματος, εἴπερ ὁ ἄνθρωπος ψυχὴ λογικὴ ὀργανικῶ σώματι χρωμένῃ (486).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ποίου δὲ σώματος; τοῦ αὐγοειδοῦς, ἢ τοῦ ἀερώδους, ἢ τοῦ ὄστρεώδους (487); τοιούτων γὰρ καὶ τοσοῦτων ἡ ψυχὴ σωμάτων ἐμπίπλῃται, δι' ὧν καὶ οἷον χωρίων παρέρχεται.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ποικίλων σωμάτων φορτίον (488) λέγεις τὴν ψυχὴν περιφέρειν. Καὶ ὥσπερ τὰ μικρὰ ζῶα, τοῖς ἀραχνίοις ἐμπεσόντα, εὐθὺς περιβάλλεται καὶ τεθῆραται, οὕτως, ὡς εἴκειν, ἡ ἀνθρωπεῖα ψυχὴ προσπελάζουσα σώμασι, καὶ διάφορα ἢ, ταχέως ἐνδύεται καὶ ἀλίσκεται· καὶ τὸν οὐρανὸν διαβαίῃ, οὐράνιον τὸ σῶμα παρεσπάσατο, εἰ δὲ διὰ τῶν ἀστρων, ἀστροειδές· εἰ δὲ διὰ αἰθέρος ἢ πάροδος, αἰθερίῳ σώματι περιστοιχίζεται· καὶ εἰς ἀέρα καταβῆ, τῷ ἀερώδει περιβρέϊται (489)· εἰ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθειῖ, γῆϊνον αὐτῇ τὸ σῶμα συμπήγνυται. Εἰ τοίνυν τῶν ἄλλων στοιχείων οὕτω βραδίως ἐμπίπλῃται, τί κωλύει, καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσοι, πυρίνῳ σώματι περιλάμπεσθαι, καὶ ὑπὸ θαλάττης κατακλύζοιτο, ὑδάτινον (490) ἀνιμᾶσθαι τὸ σῶμα; Βούλει τῶν τοιούτων σωμάτων πείραν λαμβάνειν, ὧ Αἴγυπτε (491);

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Οὐκ ἔστι μοι σχολὴ κατακαίεσθαι, οὐδὲ ὑδατι ἀποπνίγεσθαι.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

1 Ἀλλὰ πᾶν σῶμα φησὶν ὁ Θεόφραστος ἀρμόδιον εἶναι
 2 ψυχῇ καθάπερ ἰμάτιον· καὶ τριπλοῦς τις ὢν καὶ τετρα-
 3 πλοῦς ἡμᾶς ἐλάνθανεν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

4 Παιζεις σὺ, Εὐζίθεε, τὰ τῶν παλαιῶν ἀπόρρητα (492).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

5 Σὺ δὲ σπουδάζεις, ὦ Θεόφραστε. Καὶ οὐ γελοῖον εἶναι
 6 σοι δοκεῖ τὸ ἀσώματον ὄψωϋν σώματι ῥαδίως συμπλέ-
 7 κεσθαι, καὶ ἐπισυνάπτειν καὶ συρράπτειν ἄλλο ἄλλω, καὶ
 8 πολλὰ ἅμα σώματα ἐπενδύεσθαι; εἰ δὲ καὶ ἔμψυχα τὰ σώ-
 9 ματα (πάντως δὲ ἔμψυχα· ψυχῆς γὰρ τὰ σώματα), πολλὰ
 10 ζῶα τὴν μίαν ψυχὴν, ὥσπερ ἀγέλην συμπεφυκότων βοσκη-
 11 μάτων, φησὶ ἐλαύνειν καὶ ὀρμαθὸν ἀλλήλοις ἐμβεβηκότων
 12 ζώων συνείρειν (493).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

13 Ἔοικε μὲν ἄτοπα ταῦτα εἶναι, καὶ οὐδὲν ἔᾶς ἀνέλεγκτον.
 14 Ἀλλ' ἀκούεις οἷα τὰ περὶ τὰ μνήματα σκιοειδῆ φαντά-
 15 σματα (494); ταῦτά ἐστι τὰ ἀερώδη τῶν ψυχῶν σώματα,
 16 ἃ δὴ εἶδωλα καλεῖται (495).

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

81 D Οὐπω μεμάθηκας ὁ πάντα μαθῶν (496), ὡς δαιμόνια
 17 κακόεργα καὶ ἔνυλα (497) τὰς ἀνθρωπείας ψυχὰς ὑποκρί-
 18 νεται, καὶ οἱ γοητεύειν σοφίζόμενοι καὶ τὸν παλαιὸν τεθνη-
 19 κότα καλεῖν ἐπαγγελλόμενοι οὐκ ἄνθρωπον ταῖς ἐπωδαῖς
 20 ἔλκουσιν, ἀλλὰ τι δαιμόνιον, ὃ τοῦ ἀνθρώπου τὴν εἰκόνα,

τὸ εἶδωλον σχηματίζεται, καὶ τι πρὸς ἀπάτην τερατεύεται καὶ φθέγγεται; ἀλλ' ὁ ἥλιος ἄνω προσελαύνων τὴν κάτω σκηνὴν διαλύει (498). Εἰ δὲ ἦν ἀνθρωπίνη ψυχὴ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ τοῖς φιλτάτοις (499) μᾶλα ἠδέως προσδιελέγετο καὶ συνδιῆγεν (500). Ὁ γοῦν Πυθαγόρας, οὐχ ὁ Σάμιος, ἀλλ' ὁ Ῥόδιος (501), μέλλον ψυχομαντεῖαν παραδιδόναι, τίνες οἱ καλούμενοι τὸ πρῶτον ἐπιζητεῖ, πότερον θεοὶ ἢ δαίμονες ἢ τούτων ἀπόρροιαί, καὶ πότερον δαίμων εἰς ἄλλοτε ἄλλος εἶναι δοκῶν ἢ πολλοὶ καὶ σφῶν αὐτῶν διαφέροντες, οἱ μὲν ἡμεροί, οἱ δ' ἄγριοι, καὶ οἱ μὲν ἐνίοτε τάληθῆ λέγοντες, οἱ δ' ὄλωσ κίβδηλοι· καὶ πολλὴν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν ὕστερον παραχρῆν ὑπογράφων, τέλος προίεται δαίμονος ἀπόρροϊαν εἶναι τὸ φάσμα.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πῶς οὖν ἀλγήσει ψυχὴ τιμωρουμένη, εἰ τὸ ἀέριον ἀνέλοιμεν σῶμα; οὐ γὰρ ἄνευ σώματος ἀλγήσει.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ.

Ἢ καλῶς λέγεις « οὐκ ἄνευ σώματος »· ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον ἀναλήψεται καὶ ὧ φανερώς ἐχρήσατο, ὅταν ὁ τεταγμένος τῆς κρίσεως χρόνος καλοῖη· οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ἦσθιεν, ἄλλο δὲ ἀλγήσει, οὐδ' ἄλλο μὲν διηκόνει, ἄλλο δὲ πρὸς κρίσιν ἀπάγεται (502).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Τὸ γήϊνον λέγεις; μέγα θαῦμα! καὶ μὴν καὶ διαλέλυτα, καὶ διεσκέδασται· καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τῶν ἰχθύων διατέμενται, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ὀρνέων διασπαράττεται, καὶ ταῦτα ὑφ'

ετέρων ἀλίσκεται καὶ διόλλυται, ὡς μηδὲν εἶναι τοῦ ἀνθρώπινου σώματος γνῶρισμα (503).

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

504 C. Μορμολύττη (504), ὃ γενναῖε· μαθὼν δὲ ἡμερώτερος ἔση. Ἀλλ' ἀπάκριναι (505)· τὸ ἀνθρώπινον σῶμα πότερον ἀπλῶν ἢ σύνθετον;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Δῆλον ὅτι σύνθετον.

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Ἐκ τίνων δὲ ἡ σύνθεσις; ἐκ τῶν τεττάρων φῆς στοιχείων;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Φημί (506).

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Διαλυόμενον δὲ τὸ σύνθετον οὐκ εἰς ταῦτα πάλιν ἀναχωρεῖ ἐξ ὧν συνετέθη;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πάνυ μὲν οὔν.

ΕΥΤΙΘΕΟΣ.

Οὐκοῦν τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα, καὶ ὁ ἰχθὺς καὶ τὸ ὄρεον καὶ τὸ θηρίον, εἰς τὰ στοιχεῖα πάλιν ἀνέδραμε, καὶ ἕκαστον ὅθεν συνῆλθεν εἰς ἐκεῖνο διαλύεται. Εἰ τοίνυν (507) τὰ στοιχεῖα διασώζεται, καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου σώματος ἀφορμὴ συνδιασώζεται, καὶ, ὅταν ὁ δημιουργὸς καλῆ, πάντα πανταχόθεν συλλέγεται. Εἰ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἢ μικρά τις καὶ ἀνείδεος ὑγρότης (508) ὄλον ἀνθρώπον ἀπεκύησεν, οὐκ ἂν

ἔτι θαυμάσαιμι εἰ ὄλον τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα, τοῖς στοιχείοις κατασπαρῆν, οὐ πλέον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μέτρον, ἀπέδωκεν. Ἐἶδον ἔγωγε πολλήν τε καὶ καλὴν ἀμφιλαφῆ τε καὶ σύσκιον ἄμπελον, ἣ τὴν ἐμὴν οἰκίαν διεκόσμει, οὐχ ὑπὸ γεωργοῦ πεφυτευμένην, οὐδ' ὑπὸ βλαστήματος ἀνατεθραμμένην (509). ἀλλὰ γίγαρτον κατασαπὲν ὄλην ἐχορήγησεν. Ποῦ τοίνυν τὸ στέλεχος ἐκρύπτετο; ποῦ δὲ τὰ μυρία φύλλα; ὁ δὲ καρπὸς ποῦ διελάνθανεν; Οἱ δὲ γεωργεῖν δεινοὶ, σῦκον σχοινίῳ προστρίψαντες καὶ κεγχραμίδων ἐμπλήσαντες, κατέχωσαν τὸ σχοινίον· βραχὺς χρόνος, καὶ πρὸς μέτρον τῶν κεγχραμίδων συκαῖ κατὰ στίχον κείμεναι διεφάνησαν· καίτοι μικρόν τι καὶ ἄτομον καὶ οἶον σημεῖον ἢ κεγχραμῖς (510). ἀλλ' ὅμως προδιαφθαρεῖσα τὸ μέγα δένδρον ὠδίνοι. Καὶ τὸ δένδρον ὁ φοῖνιξ εἰς ἀέρα μετεωρίζεται· ἀλλ' ὁστέον ἀπεσκληκὸς τῆς γενέσεως ἢ πρόφασις. Ἔστι δὲ καὶ ἀνθρωπεῖα τέχνη, ἥς καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν, ἣ μελίσσας ἐργάζεται. Πῶς οὖν ἐργάζεται (511); Ταῦρον ἀνελόντες οἱ τῶν μελισσῶν ἐρασταὶ, καὶ νεκρὸν ἐν οἴκῳ καταχῶσαντες μετρίως καὶ συγκλείσαντες ἀκριβῶς, ἐῷσι διαφθεῖρεσθαι καὶ κατασῆπεσθαι· καὶ, τὸ παράδοξον, ἢ τοῦ ἐνὸς ἀναίρεσις καὶ φθορὰ μυρίων μελισσῶν γένεσις καὶ ζωὴ καὶ βίος ἐγένετο. Καὶ τὸ ὄρνεον ὁ φοῖνιξ εἰς πεντακόσια ἔτη βιῶναι λέγεται· τελευτήσας δὲ καὶ ὄλωσ διαχυθεὶς, αὐθις ἀνεβίωσε. Καὶ ἐπιρρεῖ πλῆθος (512) ζῶων ἐκ φθορᾶς λαχόντων τὴν γένεσιν. Ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδὲν ὁ Θεόφραστος θαυμάζει· εἰ δ' ἀναβιώῃ τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα,

τοῦτο τεθαύμακε καὶ ἀπιστεῖ, ὁ τοὺς προγόνους Ἀθηναίους αὐτόχθονας (513) εἶναι πειθόμενος. Καὶ μὴν ταύτην τὴν ἀπιστίαν (514) προανελών ὁ δημιουργὸς τοσαῦτα θεάματα παραπλήσια δίδωσιν, ὡς ἂν μὴδὲ ἐκεῖνο ὕστερον ἄπιστον ὀφθεῖη, καὶ τὴν γῆν ἐξάγειν κελεύει πολλὰ μὲν ζῶα, πολλὰ δὲ φυτὰ, μυρία δὲ σπέρματα, προγουμνάζων εἰς τόκον, ὡς ἂν μὴ καινὸν (515) αὐτῇ δόξῃ τὸ πρόσταγμα. Εἰ γὰρ ζῶντα σώματα καὶ ἔμφυχα δίδωσιν, οὐκ ἂν ἔτι ξένον ὀφθεῖη αὐτὰ μόνα τῶν ἀνθρώπων ἀποδιδόναι τὰ σώματα.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Ἔστιν ἡ πείθεις. Ἄλλ' εἰ μὲν τὸ σῶμα μεμορφωμένον διέμεινεν, οὐκ ἀπίθανον ἦν αὖθις ὥσπερ εἰς ἄγαλμα τὴν ψυχὴν ὑποδύναι· εἰ δὲ πολλῶν ἐτῶν ἡ τοῦ σώματος ἀρμονία λέλυται, πῶς ἂν ὕστερον αὐτῷ χρῆσαιτο (516);

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

Ἦ που ἄρα τὰ παρ' ἡμῖν σώματα (517) ῥαδίως ἀναβιώσεται· κεῖται γὰρ τεταριχευμένα καὶ πρὸς ὑποδοχὴν ψυχῆς ἔτοιμα.

ΕΥΕΙΘΕΟΣ.

Ὡς εὐχαρις ὁ Αἴγυπτος (518)! ὁ δὲ Θεόφραστος οὐπω κατενόησεν ὡς οὐδὲν διαφέρει νεκρὸς διαχυθεὶς καὶ ἔτι συμπεπηγῶς· ὁμοίως γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ἡ ἀρμονία διαλέλυται· οὐ γὰρ ἂν ἀποσταίῃ σώματος ἡ ψυχὴ, μὴ τῆς ἀρμονίας λυθείσης, ὥστε τοῦ γεγραμμένου ὁ νεκρὸς ἄνθρωπος οὐδὲν ἀμείνων, ὅτι μὴ καὶ (519) ἀσθενέστερος. Ὁ μὲν γὰρ καὶ εὐχρους τε καὶ ἐν ὥρᾳ· ὁ δὲ ἀπνηθηκῶς καὶ ὄλως ἔξωρος. Ἦ

τοίνυν τὰ χρώματα καὶ τοὺς εἰργασμένους λίθους εἰς ὑποδοχὴν ψυχῆς νεκροῦ σώματος χρῆ προτιμᾶν, ἢ οὐδὲν διαφέρειν ὁμολογεῖν εἰς κοινωνίαν ψυχῆς τὸ συνεστακὸς σῶμα τοῦ διεσκεδασμένου, ἐπεὶ καὶ νῦν ἀφικνουμένη οὐ τέλειον εὐρίσκει τὸ σῶμα, ἀλλ' ἄμορφον τὸ σπέρμα. Ἀλλ' οὐ τὸ φαινόμενον (520) ἰσχυρὸν, ἀλλ' ἡ ἔνδον λανθάνουσα δύναμις.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πῶς οὖν ἐκάστη ψυχὴ τὸ ἑαυτῆς ἀναλήψεται σῶμα;

ΕΥΞΙΘΕΟΣ.

Ἐξ ὕλης καὶ εἶδους τὸ σῶμα. Ἡ μὲν οὖν ὕλη φθείρεται καὶ διαλύεται· μένει δὲ σῶος καὶ αὐτὸς τοῦ εἶδους ὁ λόγος (521). Ἡ οὐχ ὄρας ὅτι καὶ ὁ σῖτος, ὅταν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι σπεύραντες γῆ κρύψωσιν, αὐτὸς μὲν ἐφθάρη καὶ ἐξεχύθη καὶ τέθνηκεν (522), ὁ δὲ δημιουργικὸς αὐτοῦ λόγος πεπηγὼς καὶ συγκεκροτημένος καὶ οἷον ἀθάνατος καὶ ἐρρώμενος διαμένων, καὶ τὴν ἐν κύκλῳ τοῦ σπέρματος γῆν συλλέγων καὶ τὸ περιεχυμένον ὑγρὸν ἐφελκων καὶ τῆ θερμῆ περιθάλπων, ἀναζωπυρεῖ κατασβεσθέντα τὸν σῖτον καὶ ῥίζας ἐγκατέπηξε, καὶ φύλλον ἐξέφυσε, καὶ τὴν καλάμην διήγειρε καὶ τοὺς στάχους ἐξέθρεψε, καὶ ἀπλῶς ἄνω τὸν κάτω σῖτον αὐτῆς ἀναβιῶναι πεποίηκε (523); Καὶ ὁ τῶν ὀλυρῶν λόγος ὀλύρας διέσωσε, καὶ ὁ τῶν κυάμων κυάμους. Καὶ ἄπιστον τούτων οὐδέν. Εἰ δὲ δεοὶ τὸν ἄνθρωπον ἀνασωθῆναι, φθόνος δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων ἀπιστία (524). Εἰ τοίνυν ἐν τοῖς θνητοῖς ὁ τοῦ εἶδους λόγος ἀθάνατος,

ἦπου γε τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἀθάνατος ὁ λόγος, καὶ οὐ ποτε χρόνῳ διόλλυται· ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ μένων, ὅταν ἡ προθεσμία παρῆ (πάντα γὰρ εὖ μάλα προεῖρηται καὶ τέτακται), διεγείρει τὴν ὕλην καὶ κοσμεῖ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τὸν ἀρχαῖον τρόπον (525), ὥστε τῇ ψυχῇ γνωριμώτατον εἶναι τὸ εἶδος· καὶ αὐτὸς ὁ συγκαλῶν θεὸς ἐκάστην ψυχὴν πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐκπέμπει καὶ διαχωρίζει καὶ διανέμει, καθάπερ οἱ παρ' ἡμῖν ἀγαθοὶ νομεῖς, οἱ, μυρίων ὄντων τῶν βοσκομαμάτων, διακρίνουσι ῥαδίως ἢ χρῆ ἕκαστα, καὶ οὐδέος μή ποτε συνταραχθεῖη. Καὶ νῦν ὕει μὲν ὁ θεὸς, μυρία δὲ καὶ διάφορα δένδρα καὶ φυτὰ καὶ βοτάναι, ἐν δὲ τὸ ὕδωρ· ἀλλ' ὅμως ὁ ἐκάστου λόγος, ὁ τὸ ὕδωρ ἔλκων, πρὸς τὸ οἰκεῖον μετέβαλεν εἶδος (526) καὶ σχῆμα καὶ χρῶμα καὶ μέγεθος, καὶ ἠδὺ καὶ πικρὸν, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ εὐῶδες καὶ οὐκ εὐῶδες. Καὶ αἰεὶ μὲν παράδοξον τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ὅμως οὐ διετάραξε τοὺς σοφούς· εἰ δὲ τοῦ δημιουργοῦ προῆλθε τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἀθάνατος ψυχὴ μεμνημένη τὸ οἰκεῖον εἶδος ἐπέγνω καὶ ἀνέλαβε, πρὸς τοῦτο μόνον ἀποροῦσι καὶ διαμάχονται. Τὸ μὲν οὖν εἶδος, οἷον τὸ πρῶτον προῆλθε, τοιοῦτο διέμεινεν· ἡ δὲ ὕλη (ὑπόκειται γὰρ πάσῃ ποιότητι, δεξαμένη τις (527) οὔσα) μεταβολὴν ὑποδέχεται· οἷον εἰ Ἀχιλλεὺς σταίη χαλκοῦς, λυθείη δὲ τῷ χρόνῳ οὗτος ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ τινες τὸν χαλκὸν ἡμελημένον λαβόντες καὶ κατακερματίσαντες πανταχοῦ διασπείρουσιν, σοφὸς δὲ τις ἤδη δημιουργός, ἐπαινέσας τοῦ χαλκοῦ τὴν ὕλην ὡς ἐπιτηδεῖαν τῇ τέχνῃ, τὸν χαλκοῦν

συλλέγων τὸ ὄλον ἐξεύροι, εἶτα συγχωνεύσας (528) καὶ ἐκκαθάρας, καὶ σοφίᾳ τινι καὶ δυνάμει τὸν χαλκὸν εἰς χρυσὸν μεταβαλὼν (529), τοῦ Ἀχιλλέως ἐπάγοι τὸ εἶδος, ὀφθεῖν ἂν χρυσοῦς ὁ πάλαι χαλκοῦς Ἀχιλλεύς, Ἀχιλλεύς μέντοι. Οὕτω τῶν σωμάτων ἡ ὕλη, τὸ βαρὺ καὶ κεχυμένον καὶ θνητὸν διαφυγοῦσα, τῇ τοῦ δημιουργοῦ φιλοτιμίᾳ καὶ τέχνῃ καθαρὰ καὶ κούφη καὶ ἀθάνατος γίγνεται. Ἔδει γὰρ αὐτὴν, πρὸς τὸ ἀθάνατον τῆς ψυχῆς κοινωνίαν πεποιτημένην, ἀθανασίας ποτὲ μεταλαγχάνειν, ἥς καὶ τὸ πρῶτον ἀπῆλαυεν ἂν (530), εἰ μὴ, δι' ὃ πολλάκις εἴρηται (531), χρόνον τινὰ τεθνάναι συνεχωρήθη καὶ ὡς ἂν ἡ κακία διακοπήν καὶ αὐτὴ αὐτῇ τὴν τιμωρίαν ἐξεύροι. Εἰ γὰρ εἰς τὸ μηδὲν τὰ σώματα διελύετο, τί ποτε ἄρα τοσοῦτον ἰσχύος αὐτοῖς ἐναπέμενεν, ὥστε μείζον ἰσχύειν ἐν θήκαις καθιδρυμένα ἢ ὅτε πανταχοῦ γῆς ἦει σεμνῶς (532). Ἀκούεις τὸν Οἰδίπουν ὡς ἐν Κολωνῶ κείμενος ἐν καιρῷ κεῖσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐδόκει (533); λέγεται δὲ Ἀθηναίους, ἐπειδὴ ἐνόσουν, τὸν Ἀπόλλω χρῆσαι Θησέα τὸν Αἰγέως ἐπὶ τὰς Ἀθήνας μεταβιβάζειν (ἐν Σκύρω δὲ κατορώρυκτο· ἐκεῖ γὰρ δολοφονηθεὶς ἐτελεύτησεν), ὑπειπόντα οὐκ εἶναι τῶν παθημάτων λύσιν πρὶν ἂν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τεθνηκῶς ὁ Θησεὺς συνοικισθεῖν· ἅμα τε τῆς Ἀττικῆς τοῦ Θησεῶς τὸ λειπόμενον ἐπέβη καὶ ὁ λοιμὸς οὐκέτ' ἦν (534). Ἡ οὐπὼ μεμάθηκας ὡς ὄλος Ὀρέστης ἐν σορῶ παρὰ τοῖς Ἀρκάσι ἐκρύπτετο, συχνῶ δὲ χρόνῳ μετὰ τὴν Ὀρέστου τελευτὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς ἄλλους πολέμους εὖ πράττοντες,

ἀπὸ τῶν Ἀρκάδων οὐχ ὡς ἤθελον ἀπηλλάττοντο; ὡς δὲ οὐκ εἶχον οἵτινες γένωνται, ὃ τι χρῆ ποιεῖν ἐρωτῶσι τὸν Ἀπόλλω· ὁ δὲ αὐτοῖς ἀνείλεν οὐχ ὀπίτας παρακαλεῖν, οὐδὲ ἰππέας συλλέγειν, ἀλλ' ἓνα νεκρὸν ἄνθρωπον εἰς συμμαχίαν ἐξευρίσκειν (535), καὶ ἐδίδασκεν ἀσαφῶς μὲν, ἀλλ' ὁμῶς ἐδίδασκεν ὡς ἐν χαλκίῳ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁ παῖς κείοιτο, καὶ ὡς τοῦτον ὑποκλέψαντες μεταθήσουσι (536) μετ' ἐκείνου τὴν νίκην. Εὐρίσκουσι τὸν Ὀρέστην καὶ ὑποκλέπτουσι, καὶ τὸ λοιπὸν ἐνίκων. Εἰ τοίνυν Οἰδίπους ὁ τῆ μητρὶ συγγενόμενος, καὶ Ὀρέστης ὁ τὴν μητέρα ἀπεκτονῶς, καὶ Θησεὺς ὁ σωφρονοῦντα τὸν παῖδα ταῖς ἀραῖς κατασφύρων (537), ὑπὸ γῆν ὄντες, τὴν γῆν διασώζειν λέγονται, ἧ που γε ἄνδρες τὸν βίον ὅλον ταῖς ἀρεταῖς συμμετρήσαντες καὶ τὴν τελευταίην αὐτὴν ὑπὲρ εὐσεβείας λαμπρῶς ἀναδειξάμενοι· ὡς ἐγὼ κατανενοήκα ἀνδρῶν ἀγαθῶν συχνὰ σώματα (538) τοσοῦτον ἐκδειματοῦντα τῶν δαιμόνων τὰς φάλαγγας, ὅσον ἐκείνοι τὸν τεθηραμένον ἄνθρωπον, καὶ τὰ μυρία νοσήματα, ἐν οἷς τῶν ἰατρῶν ἠσθένησεν ἡ τέχνη, ῥαδίως χαλῶντα καὶ ἐκκαθαίροντα καὶ ὅλως ἐκκόπτοντα. Εἰ δὲ μελλούσης ἀθανασίας τὰ σώματα παντελῶς ἄμοιρα ἦν, ἀσθενῆ τε καὶ περικτὰ καὶ εἰκῆ κείμενα ἦν, καὶ μάτην ἡμῖν ὁ Πλάτων παρακελεύεται τῆς αὐτοῦ πόλεως τοὺς φύλακας τελευτῶντας τιμᾶν καὶ τῶν σωμάτων τὰς θήκας προσκυνεῖν (σὺ γὰρ τούτων ἔμπειρος)· καὶ ἄλλως (539), εἰ τοὺς πονηροὺς ἀνάγκη μετὰ σώματος ὀποτέρου βούλεσθε εἰς τὸ τῆς τίσεως ἰέναι δεσμωτήριον, πῶς οὐ δίκαιον τῶν

τῆς ψυχῆς καλῶν ἀπολαύειν τὸ σῶμα, εἴπερ (540) ἐν ταῖς 1
 συμφοραῖς οὐκ ἀποδιδράσκει τὴν κοινωνίαν; σοφὸν δὲ τὸ 2
 μηχανήμα (541) τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ἀπανίστασθαι, 3
 ὡς ἂν τὸ πάθημα μάθημα γένοιτο ὅση μὲν ἢ τῆς ψυχῆς. 4
 δύναμις, οἷα δὲ τοῦ σώματος ἡ ἀσθένεια· νόμος δὲ (542) 5
 αὐθις ἀναβιῶναι (οὐ γὰρ ἔδει τὸ σῶμα ἐς αἰὲ μάτην ἐρ- 6
 ρίφθαι, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ψυχῆς ἀθανασίας ἐγεύσατο), ἀλλ' 7
 οὐκ εἰς τόνδε τὸν βίον ἀναβιῶναι· ἰκανὴ γὰρ ἡ πρώτη γέ- 8
 νεσις τοῦ παρόντος ἀγῶνος ἐκδιδάξαι τὴν πείραν· καὶ 9
 ἄλλως περιέρχου ἢ τελευτῆ, εἰ πρὸς τὸν αὐτὸν αὐθις ὑπέ- 10
 στρεφε βίον· Ἡ ταῦτα μὲν μυθολογία, ὡς καὶ πρότερον 11
 ἡμῖν ἀποδέδεικται· οὐ γὰρ ἐπιλέλησαι, μνημονικώτατος 12
 ὢν· τὸ δὲ ἀληθέστερον, εἰς ἀθάνατον ἀναβιώσεται βίον, 13
 τοῖς μὲν ἀγαθοῖς πάλαι ποθοῦμενον, φοβερόν δὲ τοῖς οὐ· 14
 πρότερον πεφοβημένοις κακίαν (543). 15

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Οὐκ ἀγεννῶς ἐπεξέρχῃ τῷ λόγῳ· Ἄλλ', εἰ τὰ σώματα 16
 διὰ τὴν τῆς ψυχῆς κοινωνίαν ἀπαθανατίζεται, καὶ τὰ τῶν
 ἀλόγων ζῶων, ὡς ἔοικεν, ἔσται τοιαῦτα· μετέσχε γὰρ
 κάκεινα ψυχῆς.

ΕΥΣΕΒΕΟΣ.

Ἄλλ' ἀλόγου (544) καὶ θνητῆς, ὧσφοτώτατε, ἢ τῷ σώ-
 ματι σύνδιελύετο. Εἰ τοίνυν ἐκλείπειν ἡ ψυχὴ, περιέρχον
 διεγείρειν τὸ σῶμα· οὐ γὰρ ἑαυτῶν ἔνεκα, ἀλλὰ πρὸς χάριν
 τῆς ψυχῆς τὰ σώματα διανίσταται. Τοῖς μὲν οὖν ἀλόγοις
 οὐδὲν ἀθάνατον ἐγκατέσπαρται, ἐπεὶ καὶ τῆς ἐκείνων ψυχῆς.

κρείττων ὁ θάνατος· ἡ δὲ ἡμετέρα ψυχὴ (ἀθάνατος γάρ), εἰς ἐν ἑλθοῦσα τῷ σώματι, ἀθανασίας αὐτῷ σπέρμα καταλέλοιπε· καὶ τὸ μέγιστον, ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ οἶον γέννημά καὶ ποίημα. Οὐδὲν οὖν τῆς (545) ἀνθρωπίνης οὐσίας παντελῶς θνητὸν διαμένειν ἠδύνατο. Τῶν δὲ ἀλόγων ζώων τὴν γένησιν τοῖς στοιχείοις ἐξάγειν προσέταττε· καὶ τὸ πρόσταγμα φύσις ἦν καὶ δύναμις (546). Οἷα δὲ ἐκ τοιούτων πατέρων προελθόντα, ἐκεῖνα μὲν παντελῶς διαλύεσθαι· οὐ γάρ ποτε τῆς ἀθανασίας ἐγεύσατο (547)· τὸ δὲ ἀνθρώπιον σῶμα ψυχῇ συνεργαζόμενον ἀθανάτῳ παρέτρεφετο, καὶ, πρὸς πᾶσαν τέχνην ἐπιτηδείως καὶ μάλα χαριέντως συγκινούμενον, ἀθανασίας τι παρеспάσατο, καὶ, τοῦ νέκταρος οὐ παντελῶς ἄγευστον, οὐκ ἄρα πεσὸν ἐς αἰεὶ κείσεται (548). Εἰ γάρ, ἡλίου προσπίπτοντος ὕδατι ψυχρῷ, θέρμη τε ἐπεγένετο καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος πῦρ ἀνῆκε καὶ φλόξ (549), τίς ἂν ἀπιστήσειεν, εἰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα, ψυχὴν ὅλην ἀθάνατον εἰσδεξάμενον, δύναμιν καὶ ἀκτίνα τῆς ἀθανασίας ἐκτῆσατο, οἶον γῆ πυρωθεῖσα τὸ θεῖον· ἡ τέως μὲν κεῖται ψυχρὰ τῷ ἀπτομένῳ καὶ ἄτυφος, ἐπειδὴν δὲ πυρὸς ἐγγὺς γένοιτο, τοῦτο ῥαδίως ἀνῆρπασε, πρὸς ὃ τὸ πρῶτον ἐπιτηδείως ἐλάνθανεν ἔχουσα, καὶ ταχέως ἐξήφθη καὶ ἐνεργεία δύναμιν ἔδειξε καὶ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς τάξιν ἐπέιγεται. Οὕτω δὲ τῶν ἀνθρώπων τὰ σώματα, τῇ τῆς ψυχῆς ἀθανασία συμμίξαντα, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ψυχρὰ καὶ ἀκίνητα παντελῶς ἀπέρριπται· ψυχῇ δὲ κοινωνεῖν ἐπιτήδεια, καὶ ποτε αὖθις συμμίξῃ, ἐτοιμῶς περιθάλπεται, καὶ διανίστα-

69 C.

καὶ τὸ νέκταρ
καὶ τὸ σπέρμα

ται, καὶ ἡδέως συνέπεται (550), καὶ πρὸς ἀθανασίαν ἀνέδραμε. Καὶ οὐκ ἀπίθανος ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον τῆς ὕλης μεταβολή, ἐπεὶ καὶ παρ' ἡμῖν οἱ περὶ τὴν ὕλην σοφοί, ἄργυρον καὶ καττίτερον παραλαβόντες καὶ τὸ εἶδος ἀφανίσαντες, καὶ συγχωνεύσαντες καὶ χρώσαντες, ἐπὶ τὸ σεμνότερον μεταβαλόντες τὴν ὕλην χρυσὸν καὶ κάλλιστον ἐποίησαν (551). Καὶ ἡ ψάμμος διεσκέδασται καὶ τὸ λίτρον διασέχεται· ἀλλ' ἀνθρωπεία τέχνη καινὴν τινα καὶ διαφανῆ τὴν ὕαλον ἐκ τούτων ἐπενόησε (552). Τὴν δὲ τῶν φυτῶν μεταβολὴν ἄδουσι τῶν γεωργῶν οἱ παῖδες (553). Τί οὖν ἀνθρώπων τὸν ἀνθρώπων δημιουργὸν ἀσθενέστερον καὶ ἀπειρότερον ὑπελήφατε, καὶ οὐδὲ τῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν γιγνομένων ἢ πίστις τὴν περὶ τῶν μελλόντων ἀπιστίαν ἐξήλασεν; ἀλλὰ πολλὰ μὲν πρὸ τοῦ ἀγῶνος τὰ γυμνάσια, πρὸς δὲ τὸν ἀγῶνα πάντων ἐπιλελησμένοι διαλύεσθε. Εἰ γέγονεν ὁ κόσμος, ὥσπερ οὖν γέγονε, γηγενὴς κατὰ τὸ σῶμα τὸ πρῶτον ὁ ἀνθρώπος· πόθεν γὰρ ἄλλοθεν; οὐκοῦν κατὰ φύσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὕστερον γενέσθαι τὸν ἀνθρώπον. Τί οὖν πρὸς τὰ ἀληθῆ καὶ τὰ ὁμολογούμενα νεανικῶς ἀντιμάχεσθε, οἱ τὰ ἀφανῆ καὶ τὰ ἄτοπα μάλα ἡδέως προσιέμενοι; ὑμεῖς γὰρ, εἰ τὸν Γλαῦκον τὸν Μίνωος ἀποπνιγέντα τῷ μέλιτι Πολύειδος ὁ μάντις ἐξ Ἄργους εἰς Κρήτην ἀφικόμενος ἀναστῆσαι λέγοιτο παρὰ τοῦ δράκοντος μαθὼν τὴν πόαν, ἀθασανίστως δέχεσθε (555)· καὶ ὅτι τὸν Ἰππόλυτον ὁ Ἀσκληπιὸς ἢ τὸν Τυνδάρεων (λέγεται γὰρ καὶ τοῦτο), καὶ ὡς τὴν Ἄλκηστιν Ἡρακλῆς καὶ τὸν Θησέα

1 καὶ Τύμωνα Λυδὸν καὶ Τιμοσθένην τὸν Ἀθηναῖον (556),
 2 Εὐδόξω (557) τὰ τοιαῦτα συγγράφοντι πείθεσθε. Πίνδαρος
 3 δὲ ὁ Θηβαῖος καὶ Ἡρόδοτος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Ἀριστέαν
 4 φασὶ τὸν Προκοννήσιον εἰσελθόντα παρὰ τὸν κναφέα ἐν
 5 Προκοννήσῳ ἐκεῖ καὶ τεθνάναι, καὶ ἀφανισθέντα Κυζικηνοῖς
 6 φανερῶς διαλέγεσθαι, καὶ διακοσίοις ὕστερον ἔτεσι καὶ
 7 τεσσαράκοντα ἐν Ἰταλίᾳ Μεταποντίνοις ὀφθῆναι καὶ κε-
 8 λεῦειν ἑαυτὸν θυσίαις τιμᾶν καὶ τὸν Ἀπόλλω· « Συνέπομαι
 9 « γάρ » ἔφη « τῷ Ἀπόλλωνι τότε κόραξ ὑπάρχων ὁ νῦν Ἀρι-
 10 « στέας »· καὶ τοὺς Μεταποντίνους πέμψαντας εἰς Δελφοὺς
 11 ἔπερωτᾶν τὸν Ἀπόλλω εἰ χρὴ τῷ Ἀριστέᾳ πείθεσθαι, καὶ
 12 τὴν Πυθίαν χρῆσαι ὡς πειθομένοις ἄμεινον ἔσται. Καὶ νῦν
 13 ἄνδριὰς ἔστηκεν ἐπωνυμίαν Ἀριστέας παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλ-
 14 ματι τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ὡς θεοῖς ἀμφοτέροις ἢ θυσία
 15 κοινῇ νομίζεται (558). Καὶ τούτοις ἀπερισκέπτως συνέ-
 16 πεσθε, καθάπερ πρὸς θαλλὸν τὰ θρέμματα (559), καὶ
 17 ἀλλήλοις συνήδεσθε κορυβαντιῶντες (560). Οὐδεὶς γοῦν
 18 τάναντία γράφειν ἀνταίρει (561). Εἰ δὲ αὐτὸς ὁ δημιουργ-
 19 γὸς ἀθανάτῳ ψυχῇ ἀθάνατον αὐτῆς καὶ τὸ σῶμα ποιεῖν
 20 ἐπαγγέλλεται, πρὸς τοῦτο ἄσπονδον πόλεμον καὶ ἀκή-
 21 ρυκτον (562) διεγείρειν ἀλλήλοις παρακελεύεσθε. Καὶ τοι
 22 καὶ Πλάτων τῷ σώματι τὸν Ἀρμένιον (563) ἐξ ἄδου πρὸς
 23 τοὺς ζῶντας ἀνάγει· ὁ δὲ Ζωροάστρης (564) προλέγει ὡς
 24 ἔσται ποτὲ χρόνος ἐν ᾧ πάντων νεκρῶν ἀνάστασις ἔσται.
 25 Οἶδεν ὁ Θεόπομπος ὃ λέγω καὶ τοὺς ἄλλους αὐτὸς ἐκδι-
 26 δάσκει. Ἀλλὰ γὰρ πρὸς ἐλείνους μὲν τῶν πάλαι σοφῶν

ἀντεῖπεν οὐδείς· οἱ δὲ νέοι θρασύνονται καὶ θείῳ λόγῳ πο-
 λεμῆν ἐπαίρονται· οἱ δὲ, θείας μοίρας (565) ἀφροσύνητες
 καὶ πολὺ τὸ ἄλογον ἐπισύροντες, οὐ μόνον τὸ σῶμα θνη-
 τὸν εἰς αἰὲ καταλείπουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπ'
 ἀλογίας τεθνάναι προσαναγκάζουσι· θάνατος γὰρ ψυχῆς ἡ
 τῆς ἀρετῆς ἄγνοια (566). Τὰ δὲ τῶν Ἑβραίων λόγια, ἃ
 τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνύμνησε λόγια, πανταχοῦ προλέ-
 γει (567) οὐ τοῦ ἀνθρώπου τι μέρος, ἀλλ' ὅλον ἀναβιῶναι
 τὸν ἄνθρωπον. Νῦν γοῦν ἔτι παρὰ τοῖς Σύροις εἰσὶ καὶ ἄλ-
 λοθι ἄνθρωποι, ἐκ παιδὸς εἰς γῆρας σεσωφρονηκότες καὶ
 τὴν ψυχὴν (568) πρὸς τὰ νοητὰ μετεωρίσαντες, καὶ τὸ
 σῶμα δουλεύειν αὐτῇ καὶ τοῖς ὕπνοις ἀναπείσαντες, καὶ,
 πράξει καὶ θεωρίᾳ φιλοσοφίας εἰς ἄκρον ἀφικόμενοι, τὴν
 τοῦ θεοῦ δεικνύντες συγγένειαν καὶ αὐτὸν καθαρῶς προσ-
 καλούμενοι, νεκροὺς ἀναβιῶναι πεποιήκασιν, ταύτην ἰκανὴν
 ἀπόδειξιν τοῦ δόγματος προεισφέροντες· οὐδὲν γὰρ πρ'
 αὐτοῖς δόγμα μέχρι τῶν λόγων ἴσταται, ἀλλ' ἀπὸ ἔργων
 εὐθὺς λαμβάνει τὴν πίστιν· καὶ ὁ τοῦ θαύματος θεατῆς
 ἀπῆλθε τοῦ δόγματος οὐκ ἀμφίβολος ἀκροατῆς. Καὶ οὐ
 μῦθος τὸ λεγόμενον, οὐδὲ πάλαι τὸ θαῦμα γενόμενον χρόνῳ
 διακόπτεται· ἀλλὰ εἶδον ἔγωγε πρεσβύτην (570) μάλα
 καλὸν καὶ τὸ ὅλον θεῶ κεχαρισμένον· τούτῳ συνήθης ἦν
 γεωργός, ἀπλοῦς ἀνὴρ καὶ ἐνὸς παιδαρίου πατήρ. Οὗτος
 μετὰ τοῦ παιδὸς θαμὰ παρὰ τὸν πρεσβύτην ἐφοίτα, χρη-
 στὸν τι μαθεῖν καὶ ποιεῖν βουλόμενος (571), καὶ τῶν καρ-
 πῶν τὰς ἀπαρχὰς ὥσπερ εἰς ἱερὸν ἐκεῖ διεκόμιζε. Χρόνος

140
 6η 111

βραχύς, καὶ ὁ παῖς νοσήσας τελευτᾷ τὸν βίον. Καὶ, ἐπειδὴ ἀπέθανεν, οὐ γῆ κρύπτει, καθάπερ ὁ νόμος κελεύει, ἀλλὰ σπυρίδι καταθείς ὁ πατὴρ τοῖς φύλλοις συγκαλύπτει, καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενος παρὰ τὸν πρεσβύτην εἰσέρχεται· καὶ τὸ φορτίον ἀποθέμενος, καὶ οἶον εἴωθει προσειπῶν, καὶ πεπηγῶσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καθήμενος, μικρὰ εἰπὼν καὶ ἀκούσας (572), αὖθις ἀπῆλθε, τὸ παιδίον ὡς εἶχε καταλιπὼν ὡς τῶν βοτρυῶν τὰς ἀπαρχάς. Ὡς οὖν ὁ ἥλιος ἔδω, καὶ ὁ πρεσβύτης προσευξάμενος ἡμελε τῶν καρπῶν ἀπτεσθαι, καὶ, τὰ φύλλα μετακινῶν, οὐ βότρυς, ἀλλὰ νεκρὸν εὐρίσκει τὸν παῖδα. Ἐθαύμασεν ὁ γέρον ἡλικίον ὁ πατὴρ ἤλπισε, καὶ πρὸς τὸ θεῖον μετεωρίσας τὸν νοῦν, ἐπὶ τὸν παῖδα καταπεσὼν, οὐ πρότερον ἔστη εἰ μὴ τὸ παιδάριον ἀνέστη. Οὕτω δὴ τὸν μὲν ἀποστέλλει παρὰ τὸν φύσαντα, αὐτὸς δὲ φυγὰς ἀπαλλάττεται, ὡς ἂν μὴ ἐνοχλοῖεν θαυμάζοντες ἄνθρωποι. Οὕτω τὸ ἔργον συνάδει τῷ λόγῳ. Καὶ οὐκ ἂν τσοῦτον ἐκεῖνος εἰργάσατο, εἰ δόξαν ψευδῆ παρεδέξατο· ἀλλὰ, παρὰ θεοῦ τὸν λόγον μαθὼν, εἰς ἔργον μετὰ τοῦ θεοῦ προφέρει τὸν λόγον. Τουτί δὲ μέγιστον εἶδος ἐλέγχου, ποιεῖν ἐκαῖνο ὅπερ ὑπισχνῆ (573) δυνατὸν εἶναι γενέσθαι.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Παράδοξον μὲν ἀληθεῖ δὲ θεατῆ ῥαδίως ἀπιστεῖν οὐ θέμις.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

Ἐχω δέ σοι καὶ ἕτερόν τι λέγειν. Ἄλλ' ἄκουε ὅπερ ἐγώ

τεθέαμαι. Ἄνδρὸς ἀγαθοῦ μαθητῆς οὐ φαῦλος ὑπῆρχεν· ἀλλὰ, τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος ἔχων, τῶν ὀφθαλμῶν ἐστέρητο (574). Ἐπειδὴ δὲ τὸν βίον μεταλλάττειν ἤμελλεν ὁ διδάσκαλος, παρεστῶς ὁ τυφλὸς ἐδεῖτο βοηθεῖν αὐτῷ ὅ τι ἔχοι. Ὁ δὲ ἔφη· « Εἰ ἀληθῆς ἐμοὶ δόξα, εἰ θεὸς εὐμενης (575), ἐβδόμη ἡμέρα, τῆς ἀγλῦος διαλυθείσης, του- « τὸν θεωρήσεις τὸν ἥλιον ». Τοσοῦτον εἰπὼν, ὁ γέρων ἀπέπνευσε. Καὶ οὐκ ἀπέβη ἄλλως αὐτῷ· ἀλλ' ἡμέραι μὲν ἑπτὰ, ὁ δὲ τυφλὸς ἐκεῖνος, τέως χειραγωγούμενος, ἐξαίφνης ἐθαύμασε τοῦ ἡλίου τὴν ἀκτῖνα. Καὶ, ἀναλαβὼν τὰ λόγια καὶ ἀναγνούς δημοσίᾳ, καταπλήττει τὸν θεατὴν, καὶ πειθεὶ φιλόνοιον ἀχροατὴν καὶ ὡς ἀθάνατος ἡ ψυχὴ καὶ ὅτι μετὰ καλῆς τροφῆς καὶ παιδείας ἀπελθοῦσα τὸ τεθνηκὸς τοῦ σώματος διανίστησιν (576).

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Εὐδαίμων εἶ, καὶ σοὶ τῆς θεᾶς καὶ τοῦ λόγου συνήδομαι.

ΕΥΕΙΘΕΟΣ.

Ταῦτα μὲν παρ' ἡμῖν γέγονε· καὶ ἄλλοθι τοιαῦτα πλεῖστα καὶ γέγονε καὶ γενήσεται (577). Τὸ δὲ χθὲς καὶ πρόωγην γενόμενον καὶ αὐτὸς, οἶμαι, τεθέασαι.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΕΥΕΙΘΕΟΣ.

Τὴν μεγίστην Διθύην πικρὰ κατέχει τυραννίς (578). Ἄπιστον δὲ τυραννίδι φιλανθρωπία καὶ ἀληθεῖς λόγοι. Ὁ

γούν τύραννος ἔγκλημα ποιεῖται τὴν τῶν ἀρχομένων εὐσέβειαν, καὶ τουτὶ τὸ καλὸν δόγμα τοὺς ἱερέας ἀρνεῖσθαι κελεύει· οὐ πειθομένων δέ (ὦ τῆς ἀσεβείας!) θεοφιλῆ γλῶτταν ἐκτέμνει, καθάπερ ὁ τοῦ μύθου Τηρέως (579) βεβιασμένης παρθένου, προανελεῖν κατηγορίαν οἴομενος, τὴν γλῶτταν ἀπέκειρεν. Ἄλλ' ἢ μὲν κόρη ἐνουφαίνει τῷ πέπλῳ τὸ δρᾶμα καὶ ἐρμηνεύει τῇ τέχνῃ· οὐ γὰρ ἔτι λαλεῖν παρέσχεν ἢ φύσις· οἱ δὲ, πέπλου καὶ τέχνης οὐδὲν δεσθέντες, τὸν τῆς φύσεως καλοῦσι δημιουργόν. Ὁ δὲ νεωτέραν αὐτοῖς φύσιν ἡμέρα τῇ τρίτῃ χαρίζεται, οὐ γλῶτταν ἑτέραν διδούς, ἀλλ' ἄνευ γλώττης σαφέστερον ἢ πρότερον διαλέγεσθαι (580). Ἐγὼ δ' ἐπεσθόμην ὡς ἀδύνατον αὐλητὴν ἐν ἀπορίᾳ τῶν αὐλῶν αὐλητικὴν ἐπιδείκνυσθαι, ἀδύνατον δὲ κιθαρωδὸν ἐν ἀπορίᾳ τῆς κιθάρας μουσικὴν ἐργάζεσθαι· νῦν δὲ τουτὶ τὸ καινὸν θέαμα ἀναγκάζει μετανοεῖν καὶ μηδὲν τῶν ὀρωμένων πεπηγένοι νομίζειν, εἰ θεὸς ἐθέλει (581) μετακινεῖν. Εἶδον ἔγωγε τοὺς ἄνδρας καὶ λαλούντων ἤκουσα, καὶ τῆς φωνῆς τὸ ἔναρθρον θαυμάζων, τὸ τῆς φωνῆς ὄργανον ἐζήτησαν, καὶ τοῖς ὡσὶν ἀπιστῶν, τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπέτρεπον τὴν κρίσιν, καὶ τὰ στόμα διανοίγων (582), ὄλην ἐκ ῥίζων (583) ἀνασπασθεῖσαν ἐθεώρουν τὴν γλῶτταν, καὶ ἐκπλαγεῖς ἐθαύμαζον οὐχ ὅπως τὸν λόγον συνήρμωσαν, ἀλλ' ὅπως ἐσώθησαν. Τοῦτο καὶ τοῦ ἀγνώμονος λυέτω τὴν ἀπιστίαν, εἰ σώματα πεσόντα διανίσταται. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐκ τῶν ὄντων ἢ τῶν σωμάτων ἀνάστασις, ἐνταῦθα δὲ ἐξ οὐκ

ὄντων ἢ τῆς φωνῆς ἀρμονία. Εἰ ταῦτα δρῶσι, τίς οὕτως
ἠλίθιος ὥστε μὴ οἷς ἐκεῖνοι γιγνώσκουσιν ἀκολουθεῖν;

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πῶς γὰρ ἐμελλεν, ὦ φιλότης; Ἄλλ' εἰπέ μοι, πόθεν οἱ
σοφοὶ μαθόντες ἀναπειθουσι τοῖς ἔργοις ἂ τοῖς λόγοις προ-
διδάσκουσιν (584);

ΕΠΙΘΕΟΣ.

Μηδεὶς περὶ θεοῦ διαλεγέσθω, μὴ παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦτο
μαθών. Τούτους γοῦν ἀμέλει τοὺς σοφοὺς ταῦτα ποιεῖν
καὶ λέγειν οὐκ Ἰταλὸς ἀνὴρ ἐκδιδάσκει, οὐδ' Ἕλληνας, οὐδὲ
Χαλδαῖος, οὐδὲ Αἰγύπτιος, ἀλλὰ θεὸς, ὦ γενναῖε, θεὸς
μείνας ὅπερ ἦν, διὰ φιλάνθρωπίαν ἄνθρωπος γενόμενος,
τὴν τοῦ λόγου σοφίαν καὶ τοῦ ἔργου τὴν δύναμιν τοῖς ἐπι-
τηδείοις (585) ἐνέπνευσε, καὶ αὐτὸς πρῶτος, οἶα θεὸς,
ἀναστήσας τὸ ἑαυτοῦ σῶμα πρὸς ἀθανασίαν, κοινὴν τὴν
δωρεὰν ἅπασιν ἐπαγγέλλεται· ψευδολογίας δὲ ἀλῶναι οὐδὲ
ἄνδρα σοφὸν θέμις, μήτι γε θεόν. Καὶ ὁ τοῖς ἐκείνου νό-
μοις πειθόμενος «θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός (586)»·
ὥστε τῆς ἀθανασίας μεταλαχόντα ταῖς νοεραῖς οὐσίαις
ταυτὸν ἐργάζεσθαι καὶ σεμνῶς ἤδη τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ
παρεστάναι καὶ βεβαίως πανταχοῦ συνέπεσθαι.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

Πείθομαι· ἤδη γὰρ τῆς εὐμενείας αἰσθάνομαι τοῦ
θεοῦ (587). Ἄλλὰ χαιρέτω μὲν Ἀκαδημία, πρὸς ἐκεῖνον
δὲ ἴωμεν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Πλάτων μέχρι τούτου κελεύει

πειθεσθαι Πλάτωνι, ἕως ἂν αὐτοῦ σοφώτερος ἀναφανῇ (588). Θεοῦ δὲ σοφώτερον οὐδέν.

ΕΥΣΙΘΕΟΣ.

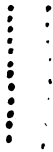
Ἄλλ', ἐπεὶ δὴ πεπεύκαμεν, χαριστήρια τῷ θεῷ θύσωμεν, οὐχ ἑκατόμβην, ὡς παρ' Ἀθηναίοις τῇ Ἀθηνᾷ, οὐδὲ μύρμηκα (589), ὥσπερ ἐν Ἰσθμῷ Ἡλίῳ καὶ Ποσειδῶνι, οὐδὲ τὸν υἱὸν, καθάπερ ὁ Κρέων Μενοικέα, οὐδὲ τὴν παῖδα, καθάπερ ὁ Λεῶς τὴν Πραξιθέαν, οὐδ' ὄλιως ἄνθρωπον, ὥσπερ ἐν Ἀρκαδίᾳ τῷ Κρόνῳ· ἀλλὰ τὸν νοῦν (590) ἐκκαθαίροντες, ὡς αὐτῷ τῷ θεῷ προσεικάζεσθαι (591). Μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι οὐ θεμιτὸν εἶναι νομίζεται (592).

Ὁ βασιλεῦ καὶ πάτερ (593) καὶ δημιουργεῖ τῶν ὄλων, ὃ πρώτη Σοφία τοῦ πατρὸς, καὶ Λόγος, δι' οὗ τὰ πάντα προήγαγε (τίνι γὰρ ὁ θεὸς, ἢ σοφία καὶ λόγος δημιουργεῖ;), ὃ Πνεῦμα Ἅγιον, δι' οὗ θεὸς ἅπασιν ἐμπνέων συνέχει καὶ διασώζει καὶ ἐπὶ τὸ τέλειον ἀνάγει (594), ὃ θεία τριάς καὶ μονὰς ἁγία, δοίης ἡμῖν τοῦ ἄνω κάλλους τὴν μνήμην· δοίης δὲ τῷ παντὶ τὴν ἀθανασίαν (595). Ἰκανῶς ἡμῖν ἤκτα· ἀλλ' ἴωμεν (596).

ΖΑΧΑΡΙΟΥ

ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ

ΑΜΜΩΝΙΟΣ.

ΖΑΧΑΡΙΟΥ

ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

ΤΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΙΓΥΛΗΝΗΣ

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΜΜΩΝΙΟΣ.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ *.

Ὅτι οὐ συναΐδιος τῷ θεῷ ὁ κόσμος, ἀλλὰ δημιούργημα αὐτοῦ τυγχάνει, ὃ, ἀπ' ἀρχῆς χρονικῆς ἀρξάμενον, καὶ φθείρεται ὅταν παραστῆ τῷ δημιουργήσαντι (1) τοῦτο μεταποιῆσαι· καὶ οὐδὲν ἐκ τούτου ὁ τῆς ἀγαθότητος τοῦ θεοῦ βλάπτεται λόγος. Ἐξ ὧν συνάγεται μὴ θεὸν εἶναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεοῦ δημιούργημα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Φοιτητῆς (2) τις Ἀμμωνίου, τοῦ δῆθεν φιλοσόφου, γένόμενος, καὶ ἡρέμα πρὸς ἑλληνισμὸν ἀποκλίνας, παραγέγονε κατὰ τὴν Βηρυτίων νόμους ἀναγνωσόμενος. Οὗτος ἤρξατό τισι τῶν ἐταίρων τὰς ἑλληνικὰς τοῦ διδασκάλου περὶ τοῦ κόσμου προτείνειν ἀντιθέσεις. Οἱ δὲ ταύτας μοι διαπορθμεύσαντες, καὶ τῶν λύσεων ἀκούσαντες (ἔτυχον

γὰρ (3) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς Ἀμμώνιον καὶ Γέσιον τὸν
 ἰατροσοφιστὴν (4) πολλὰς περὶ τούτων διαλέξεις ποιησά-
 μενος), ἤτησαν γραφῇ ταύτας παραδοθῆναι. Ἔστιν οὖν τὰ
 τοῦ διαλόγου πρόσωπα ταῦτα· τὸ μὲν ἔχον τὸ ἄλφα προ-
 τεταγμένον, ἐμόν· τὸ δὲ ἔχον τὸ βῆτα, ἐκείνου τοῦ δε-
 δωκότος τὴν ὑπόθεσιν τῷ διαλόγῳ· καὶ λοιπὸν τὸ Ἀμμω-
 νίου, εἶτα τὸ Γεσίου τοῦ ἰατροσοφιστοῦ. Ἐν μέντοι ταῖς
 πρὸς αὐτοὺς διαλέξεσι τὸ ἐμόν πρόσωπον Χριστιανὸς ἐπι-
 γέγραπται. Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ διαλόγου πάλιν τὰ πρῶτα
 πρόσωπα διαλέγεται, τὰ διὰ τῶν εἰρημένων στοιχείων
 δηλούμενα. Ἔστι δὲ ἡ πᾶσα διασκευὴ πλατωνικὴ ὅσον
 ἦκεν εἰς φράσιν καὶ τῶν ἐκεῖθεν λειμώνων (5).

ΖΑΧΑΡΙΟΥ

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΜΜΩΝΙΟΣ.

A.

Τί νεώτερον γέγονεν, ὦ φίλε ἑταῖρε, ὅτι σὺ, τὰς ἐν Αἰγύπτῳ καταλιπὼν διατριβάς, καὶ τὸν Νεῖλον, τό τε μέγα τοῦ Μακεδόνοσ ἄστυ (6), ἐνθάδε νῦν διατρίβεις (7);

B.

Νόμων με, ὦ φίλος, ἔρωσ ἄγει παρὰ τὴν μητέρα τῶν νόμων (8). Καὶ ἰδοὺ Ἀριστοτέλη τάμὰ παιδικὰ (9) καταλιπὼν καὶ τοὺς τῶν αὐτοῦ ὀργίων μυσταγωγούς (10), τῇ Φοινίκη ἐπιδημῶ, εἴ που δυναίμην μαθεῖν ὅπως νομίζουσι τῶν Ῥωμαίων οἱ νομοθέται. Βούλομαι γὰρ καὶ τὸ τοῦ νόμου δίκαιον πυθέσθαι (11).

A.

Καλῶς γε ποιεῖς, ὦ ἑταῖρε. Ἰκανῶς γάρ μοι δοκεῖς μνεῖσθαι τῶν τῆσ φιλοσοφίας ὀργίων, καὶ μὴ εἶναι ἄμουσός τις, ἢ τὴν ψυχὴν ἀτέλεστος τοιαύτης ἀγιστείας ἢ τοιούτων ἀκουσμάτων (12)· πρὸς δὲ καὶ πολιτικὸς εἶναι βούλει (13).

B.

Καλῶς λέγεις.

A.

Ἄλλὰ μοι φράζε, ὦ δαιμόνε (14), ὅπως ἔχει ὁ τῶν

Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους δοξασμάτων ἐξηγητῆς, ὁ τὰς Ἀθήνας μὲν καταλιπὼν, ἤκων δὲ παρὰ τοῦ φιλοσόφου, μᾶλλον δὲ ἀφιλοσόφου τε καὶ ἀσόφου (15), καὶ νῦν βρενθούμενος (16) εἶναι σοφὸς παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ τοὺς ἄλλους σοφοὺς ἐμμελῶς ποιεῖν ἐπαγγελλόμενος, ὅσοι ἐς αὐτοῦ φοιτῶσι καὶ τὰ ὅσα αὐτῷ παρέχουσιν.

B.

Ἀμμωνίου (17) πέρι πυνθάνεσθαι μοι δοκεῖς, ὦ μακάριε. Τοιοῦτοις γὰρ αὐτὸν λόγοις εἴωθας ἀποσκώπτειν.

A.

Καὶ γὰρ οὕτως ἔχει (18). Φράζει δὴ οὖν ὅπως αὐτῷ τὸ φροντιστήριον ἔχει καὶ ὁ τῶν ἀκρατῶν σύλλογος, καὶ εἰ φοιτῶσιν ἐς αὐτοῦ (19) τανῦν νέοι τινὲς ἀγαθοὶ τε καὶ καλοὶ καὶ τὴν ψυχὴν ἄσυλοι (20). Καὶ γὰρ με δέος ἴσχει ἀκέραιον (21), ἀγωνιῶντα (22) μὴ ἐμπλήσῃ τῆς αὐτοῦ ἀδολεσχίας τοὺς νέους. Δεινὸς γὰρ ὁ ἀνὴρ (23) διαφθεῖραι νέων ψυχᾶς, ἀφιστῶν θεοῦ τε καὶ τῆς ἀληθείας.

B.

Πῶς τοῦτο; εἰπέ.

A.

Οὐκ οἶσθα (συγγέγονας γὰρ τῷ ἀνδρὶ καὶ τῆς αὐτοῦ συνουσίας ἰκανῶς μετείληφας) ὅπως δοξάζει τοῦ οὐρανοῦ πέρι καὶ τοῦ θεοῦ; ὡς ἀναβιβάζει πρὸς τὴν αὐτὴν τῷ θεῷ ἀξίαν καὶ τὸν οὐρανὸν, γεγενῆσθαι μὲν λέγων, κατ' αἰτίαν δὲ μόνην, συναΐδιον δὲ εἶναι τῷ πεποιηκότι, καὶ οὐκ ἄν ποτε φθαρῆναι τόδε τὸ πᾶν;

B.

Μανθάνω τε και ἀληθῆ λέγεις. Καὶ ἠδέως ἂν σε ἐραΐ-
μην εἰ μὴ τοῦτο οὕτως ἔχει. Δοκεῖ γάρ μοι πιθανῶς και
οὐκ ἀκόμψως ἐπιχειρεῖν (25).

A.

Βούλει οὖν, ὦ ἐταῖρε, ἐμὴν τε και αὐτοῦ συνουσίαν διη-
γῆσωμαί σοι πέρυσσι γεγενημένην (26), και τίνες μὲν οἱ
παρ' ἐκείνου, τίνες δὲ οἱ παρ' ἐμοῦ πρὸς ἐκεῖνον ἐτύχα-
νον λόγοι πυθέσθαι ;

-B.

Λέγε δὴ ἠδέως γάρ ἂν ἀκούσαιμι.

A.

Ἄλλ', ὅπως μὴ τις ἐλθὼν ἐκκόπῃ μου τὸν λόγον (27),
δεῦρό σου τῆς χειρὸς λαβόμενος ἀπάγω παρὰ τὸ τέμε-
νος (28) τοῦ θεοῦ. Καὶ πρῶτόν σε ξεναγῆσας πρὸς θέαν
τοῦ ἱεροῦ (φιλοθεάμων γάρ εἰ), και ἱστορῆσαι καλῶς παρα-
σκευάσας, τότε γε ἀφηγήσομαί σοι ἡσυχῇ τε και ἡρέμα τὴν
συνουσίαν (29).

B.

Ἀλλά μοι χαρίζῃ τοῦτο ποιῶν (30), ὦ μακάριε. Ἰπερ-
φυῶς γάρ μοι τὰ ὄντα διαθεβρῦλληται (31) ὡς τῶν πάποτε
γεγονότων θεαμάτων τιμαλφέστατον καταφαίνεται. κατα-
πεποικιλται γάρ, φασίν, ἀτεχνῶς ὕλαις παντοδαπαῖς και
δαιμονίαις, και τὸ κάλλος εἶναι ἀμήχανον (32), ὡς μηδένα
ἂν ποτε τῶν φιλοθεαμόνων κόρον λαβεῖν τῆς αὐτοῦ θέας·
τοσοῦτον αὐτῷ κάλλος ἢ τοῦ δημιουργοῦ τέχνη και σοφία

περιέθηκε, και ἡ τοῦ ἀρχιερέως ἐκείνου (33) φιλοτιμία, ὧν φασιν ἐσπουδακέναι τοῦτο περὶ τὸ φιλοτέχνημα (34).

A.

Ἀληθῆ λέγεις. Καὶ πόθεν σοι οὕτω δημηγορεῖν (35);

B.

Πονθάνομαι ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ὦ μακάριε.

A.

Ἀλλὰ γὰρ μηκέτι πονθάνου· ἀλλὰ καὶ ἄθρει ταῦτά γε.

B.

Βαβαὶ τῆς σοφίας τοῦ δημιουργοῦ, ὃ φιλότης, καὶ τῆς παγκάλου ταύτης ἱστορίας (36)! ὡς ἔχει κάλλους καὶ ἀναλογίας καὶ ἀρμονίας τὸ ἀνάκτορον τοῦ θεοῦ (37)! ὅπως τε μέγεθος τοσοῦτον δις πέντε κίθισιν ἀνέχει τε καὶ ἐρήρευσται (38)! καὶ ὡς ἐκ μιᾶς ὕλης εἰσὶν οὗτοι ἐκκεκολαμμένοι, καὶ τὴν αὐτὴν διασώζουσι πρὸς ἑαυτοὺς ἰδέαν τε καὶ ζυγένειαν! λευκοὶ γὰρ πάντες καὶ λεῖοι καὶ τῇ λευκότητι καὶ λειότητι μᾶλα πως τυγχάνουσιν ὄντες (39) κατηγλαϊσμένοι, καὶ τὸ αὐτὸ σχῆμά τε καὶ εἶδος ἐμφαίνουσιν. Ἄγαμαι δὲ καὶ τὴν γραφὴν τοῦ ζωγράφου καὶ τὰ ποικίλα θεάματα καὶ χαρίεντα, καὶ τὰ παντοδαπὰ κάλλη τῆς ζωγραφίας καὶ τῶν ὑλῶν τὸ εὐχαρί τε καὶ γλαφυρὸν καὶ τὰς εὐχροίας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐσαυθὶς ἐπισκεψόμεθα (40)· σὺ δέ μοι φράζε τοῦ φιλοσόφου τὴν συνουσίαν καὶ τοὺς παγκάλους ἐκείνους λόγους, μηδὲν ἐπικρύψας τῶν παρ' ἐκείνου λεγομένων τε καὶ προτεινομένων, ὅπως μὴ ἀκέφαλος (41) ἡμῖν ἡ τοῦ προβλήματος ζήτησις ᾗ. Οὐ γὰρ θέμις ἀνδρὶ φιλοσοφίαν προῖσχυ-

μένω ἀδικεῖν μὲν ἀλήθειαν, ἀδικεῖν δὲ καὶ φιλίαν (42)· εἴπερ μέγιστη ἀδικιῶν τυγχάνει οὔσα ψευδῆς δόξα θεοῦ περὶ καὶ τῶν θείων (43) ἐν ψυχῇ συνισταμένη. Πρὸς δὲ καὶ οὐ χρεῶν πανταχόθεν θηραῖσθαι νίκην τινὰ Καδμείαν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι (44), καθάπερ ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῶν γενναίων ῥητόρων οἱ παῖδες (45), ἢ οἱ περὶ τοὺς ἐριστικούς ἐνδιατρίβοντες λόγους (46).

Α.

Ἄτεχνῶς με τοῖς λόγοις τούτοις θέλγεις καὶ κατακληῖς (47), ὦ δαιμόνιε. Μανθάνω γὰρ ὡς μέλει σοι τῆς φίλης ἀληθείας (48) καὶ τῶν ὀρθῶν δοξασμάτων (49), ὧν οὐδὲν ἀνδρὶ σωφρονοῦντι μακαριώτερον (50) καὶ τιμαλφέστερον καταφαίνεται. Πρὸς δὲ καὶ ἡ φιλοσοφία τὰ κοινὰ παιδικὰ τοῦτο βούλεται, ὡς πάσης εὐδαιμονίας καὶ εὐζωτίας ἐν τούτῳ συνισταμένης. Ἄκουε οὖν, ἄκουε, ὦ μακάριε (51), ἀληθείας ἀδικαζούσης τοῖς λόγοις. Καὶ αὐτὸς δὲ, εἴ τι παραλιμπάνειν δοκῶ, οὗ τι ἐκῶν, φέρων εἰς μέσον προτίθει· οὐ γὰρ πρὸς ἀγνοοῦντα τάκειναι (52) ἐς τὸ παρὸν τόνδε ποιοῦμαι τὸν λόγον.

B.

Φάθι.

A.

Ἐτυγχάνομέν ποτε ἐγώ τε καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ἐπαίοντες ἔνδον ἐν τῷ φροντιστηρίῳ (53), ὥρα θέρους, ὅτε δὴ ζέφυρος πνεῖ ἡδύ τι μάλα καὶ λιγυρὸν, καὶ ὁ μέγιστος ποταμὸς (54) ἐπιεικῶς τοῖς βέυμασιν ἐπικλύζει (55) τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς

Αιγυπτίας ἀρούρας (56) ἄρδει περιλιμνάζων. Αὐτὸς δὲ ἡμῖν, καθάπερ οἱ τοὺς χρησμούς ἐξηγοῦμενοι, τὴν Ἀριστοτέλους σοφίαν καὶ τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς, ἐν ὑψηλῷ τιμῆματι σοφιστικῶς μάλα καὶ σοβαρῶς (57) καθήμενος, ἀφηγεῖτό τε καὶ ἰσαφηνίζει. Καὶ πινος λόγου παραρρέντος τοῦ οὐρανοῦ περὶ, εἴτε κατὰ σπουδὴν αὐτοῦ, εἴτε τῆς ἀκολουθίας τῶν λεγομένων καὶ τῆς ἁρμονίας ἀπαιτούσης (οὐ γὰρ δὴ ἐπιμέμνημαι τοῦτό γε), τοιαύτην τινὰ πρότασιν ἐποιεῖτο· Καλὸν (58) ὁ οὐρανὸς χρῆμα καταφαίνεται, ἢ οὐ; Καλὸν, ἦν δ' ἐγώ. — Ἄγαθὸς δὲ καὶ ὁ τούτου δημιουργός; — Πῶς γὰρ οὐ; — Εἰ τοίνυν, ἦ δ' ὅς, καλὸν μὲν χρῆμα ὁ οὐρανὸς (59), ἀγαθὸς δὲ καὶ ὁ τοῦδε τοῦ παντὸς πατὴρ καὶ ποιητής, πῶς οὐ τὸ καλὸν τῷ ἀγαθῷ τὰν ἅπαντα αἰῶνα συνέπεσθαι καὶ συνεζυῆσθαι χριστιανῶν βούλονται παῖδες (60); καὶ εἰ καλὸν (61), ὥσπερ οὖν ὠμολόγηται, τότε τὸ πᾶν, πῶς τὸ καλῶς ἔχον καὶ ἁρμοσθὲν εὐ λύειν ἐθέλειν οὐ κακοῦ (62); ἄπερ διανοεῖσθαι περὶ τοῦ πρώτου ἐκείνου καὶ μόνου οὐθόλως θέμις· φθόνος γὰρ ἔξω τάγαθου καὶ ἐνός, καὶ πάντος δὴ θείου χοροῦ (63) ἢ οὐ φαίνεται; — Πάνυ γε. — Καὶ τοῦτό γε ἄθρει. — Τὸ ποῖον δὴ; — Ἄγαθόν τὸν θεὸν συνομολογοῦσιν; — Πῶς γὰρ οὐ; — Καλὸν δὲ καὶ τὸ πᾶν; — Ναί. — Πῶς τοίνυν μὴ ἰσαεὶ τὸ καλόν; εἰ γὰρ ἐν χρόνῳ γέγονε τότε τὸ πᾶν, καὶ δευτερόν ἐστι τοῦ δημιουργοῦ, οὐ (64) τῇ ἀξίᾳ (ταῦτα γὰρ καὶ ἡμεῖς συνομολογοῦμεν), ἀλλὰ τῷ χρόνῳ, ὡς ἐκ μεταμελείας ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν τούτου δημιουργίαν ὀδεύσας φαίνεται, ἢ ἀγνοία τοῦ καλοῦ ἢ φθόνῳ μὴ ἀνέκαθεν δα-

μιουργήσας· ἐκάτερον δὲ ἀλλότριον τῆς μακαρίας ἐκείνης φύσεως, εἴπερ καὶ ἐπιστήμων αἰεὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ὁ θεός. Ἄθρει δὲ καὶ τοῦτο. — Τὸ ποῖον φῆς; — Προνοία διοικεῖται τόδε τὸ πᾶν; — Ναί. — Πόθεν οὖν ἐπεισφρητέον (65) αὐτῷ τὴν φθοράν; ἦτοι γὰρ κατὰ γνώμην τοῦ θεοῦ ἢ παρὰ γνώμην. Εἰ μὲν οὖν παρὰ γνώμην, ἀδύνατος βοηθεῖν, φυλάττειν γλιχόμενος (66)· εἰ δὲ κατὰ γνώμην, ὅτου χάριν ἀπόλλυσι (67) τὸ ἄριστον τῶν γεγονότων; ἦτοι γὰρ κἀλλίονα ποιήσων· καὶ οὐ δυνατόν· ἢ χεῖρονα· καὶ οὐ θέμις· ἢ ὁμοῖον· ἀλλὰ παιδικὸν ἄθυρμα τοῦτό γε παρ' ἠϊόνα παιζόντων καὶ ἐκ ψάμμου οἴκουσιν συντιθέντων καὶ λυόντων (68). Τίς γὰρ οὕτω ματαιόπονος (69) τεχνίτης, ὡς ἐναλλάττειν ἑαυτοῦ τὰ καλῶς τῶν ἔργων γεγονότα (70); Συνάγεται τοίνυν ἐκ τῶν τεθέντων ἢ ἀδύνατον (71) τὸν θεὸν λέγειν ἢ ἀνόητον, ἢ, ὃ μὴ θέμις ποιεῖν, εἰπεῖν (72). Ἀλλὰ μὴν οὔτε ἀδύνατος οὔτε ἀνόητος ὁ θεός, πρὸς δὲ καὶ ἀγαθός. Ἄφθαρτος ἄρα ὁ κόσμος· εἰ δὲ ἄφθαρτος, καὶ ἀγέννητος κατὰ χρόνον (73)· αἰδίου γὰρ ὄντος τοῦ δημιουργικοῦ αἰτίου, αἰδίων κατὰ χρόνον τὸ δημιουργημα, ὡς φησὶν ὁ Πορφύριος (74), καὶ ἡ ἀλήθεια φαίνεται. — Ἄκουε οὖν, ἦν δ' ἐγώ. Ταῦτα γὰρ θαμὰ τοῖς ἀμελετήτως ἔχουσι (75) χριστιανῶν περὶ τοὺς τῆς ἀληθοῦς καὶ μόνης αὐτῶν εὐσεβείας (76) καὶ διδασκαλίας προφέροντες λόγους, μορμολύττειν (77) ὑποτοπάζετε τοὺς ἀπλουστέρους καὶ ὑποσυλᾶν, μεγαληγόρους τινας καὶ ἀλαζόνας καὶ τετεχνασμένους (78) ὑφαίνοντες λόγους, οἰόμενοι τὸν χριστιανισμὸν μόνῳ τῷ

πιστεύειν (79) τειχίζεσθαι, καὶ μὴ πρὸς τούτῳ λόγους ἀφύκτοις καὶ ἀποδεικτικαῖς ἀνάγκαις (80) ἐπιγανύσκεσθαι τε καὶ ἀβρύνεσθαι, ὡς μόνην εἶναι ταύτην εὐσέβειαν τὴν πίστει ἀγαθῇ καὶ λογισμοῖς ἀκιδήλοις καὶ ἀποδείξει ταῖς διὰ τῶν λόγων καὶ ταῖς δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐπανθουσαν τε καὶ καλλυνομένην. Οὐ γὰρ δὴ οἱ παρ' ἡμῖν θεολόγοι (81) κεκαλλιεπημένοις λόγοις καὶ ῥημάτων κομψείαις καὶ ἀττικῶν ὀνομάτων ἀρμονίᾳ τε καὶ συνθήκῃ (82) καὶ τῷ γλαφυρῷ τῆς φράσεως γοητεύουσι (83) τῶν ἀκρωμένων τὰς ἀκοάς, ἀληθῶν ἀποδείξεων ἀπορία (84), ὥσπερ ὁ ὑμέτερος Πλάτων (85), καὶ οἱ λοιποὶ ὅσοι τῶν ὑμετέρων περὶ γεγράφασι θεῶν, μᾶλλον δὲ πονηρῶν δαιμόνων, τὰς Σειρήνας (86) μιμούμενοι τὰς Ὀμηρικὰς τῆ τῆς μουσικῆς ἠδονῆ τῶν φιλακροαμῶνων κατακηλούςας τὰ ὦτα καὶ θανάτῳ ζῆμιάσας τοὺς πειθομένους· ὅθεν ἐπαινῶ τε καὶ ἄγμαι τὸν Ἰθακήσιον ἐκεῖνον στρατιώτην μηδὲν ἀγεννὲς παθόντα, φρονήσει δὲ μᾶλλον (87) νενικηκότα τὰς τούτων ἐπιβουλάς. Οὐ τοίνυν τὰ παρ' ἡμῖν τοιαῦτα. Καὶ γὰρ ὁ τε σωτὴρ ὁ ἡμέτερος, καὶ οἱ θεσπέσιοι τούτου φοιτηταί, καὶ οἱ πάλαι προφῆται τὰ περὶ αὐτοῦ χρησαμφοδῶντες, οὐ ποικιλίᾳ λόγων καθάπερ κομμωτικῆς ὑπο διεσκευασμένην, ἀλλὰ γυμνὴν παντὸς προκαλύμματος (88) καὶ πάσης ἐπιτεχνήσεως καὶ στωμιλίας (89) προτιθέασι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ φυσικὸν διαφαίνεται κάλλος, καὶ οἱ λόγοι τοῖς πράγμασι συμβαίνουσι, καὶ τὰ ὑμέτερα φροῦδα (90) οἴχεται πάντα. Ἀλλ' ἵνα μὴ με ἐξαγώνιον τινα λά-

γον ποιῆσθαι ὑποτοπῆσης, τὰς ὑμετέρας προτάσεις ἀποφυγάνοντα μηδὲν τῶν ἀραχνίων ὑφασμάτων διαφερούσας (91), ἥδη πρὸς τὴν ἀπορίαν ἀποκρινοῦμαι τὴν σὴν, καὶ τὰ σὰ καταλύσων ἀφῆγμαι, Χριστῷ τῷ μόνῳ καθηγεμόνι τε καὶ θεῷ πεποιθώς. Ἐλέγετο παρὰ σοῦ ὡς, Εἰ ἀγαθὸς μὲν ὁ θεὸς, καλὸν δὲ καὶ τόδε τὸ πᾶν ὡς τοῦ ἀγαθοῦ δημιουργήμα, πῶς οὐ τὸ καλὸν ποιήμα τῷ ποιητῇ συνέπεσθαι (92) θέμις; καὶ ὡς οὐ πρὸς ἀγαθοῦ τὸ καλῶς ἔχον καὶ ἀρμοσθὲν εὖ λύειν (93), καὶ ὡς, δυοῖν θάτερον, ἢ ἀγνοία τοῦ καλοῦ τὸ καλὸν οὐκ ἐδημιούργει ὁ ἀγαθός, ἢ φθόνῳ· καὶ ἀμφοτέρα συνήγετο ἀλλότρια εἶναι τὰγαθοῦ. Ἡ οὐ ταῦτα ἐλέγετο; — Πάνυ γε. — Ἄρ' οὖν, ὦ μακάριε, Σωκράτη καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς κατὰ μέρος ἀνθρώπους καλόν τι χρῆμα φῆς εἶναι· ἢ οὐ; συνωμολόγησας καὶ (94) θεοῦ δημιουργήματα καὶ ποιήματα; — Πῶς γὰρ οὐ; — Πῶς τοίνυν οὐκ αἰεὶ Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι; διὰ τί δὲ ἐν χρόνῳ γίνονται καὶ ἀπόλλυνται; ἢ οὐκ ἐτελεύτα μὲν Σωκράτης, ἐτελεύτα καὶ Πλάτων, καὶ οἱ κατὰ μέρος ὁσημέραι τελευτῶσι τὸν βίον ἄνθρωποι; — Φαίνονται. — Καὶ τούτων τελευτώντων καὶ φθειρομένων ἀγαθὸς ὁ θεός. — Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν. — Καὶ ἐπιστήμων τοῦ καλοῦ (95), τούτων ἐν χρόνῳ (96) γινομένων καὶ ἀπογινομένων. — Πᾶσα ἀνάγκη. — Καὶ φθόνου πάθος (97) οὐ κατηγοροῦμεν τὰγαθοῦ. — Οὐδαμῶς. — Εἰ τοίνυν ἀγαθὸς ὁ θεός, καὶ ποιητὴς (98) Σωκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, καλῶν ὄντων

καὶ ἐν χρόνῳ γινομένων καὶ ἀπογινομένων, καὶ οὐδὲν ὁ τῆς ἀγαθότητος τοῦ θεοῦ βλάπτεται λόγος (99), τούτων οὕτως ἐχόντων, πῶς οὐκ ἀγαθὸς καὶ τότε τὸ πᾶν δημιουργῶν, καὶ ὅτε βούλεται, δημιουργῆ (100), καὶ λύων καὶ μετασκευάζων, ὅπη αὐτῷ δοκεῖ καὶ ὡς ἂν αὐτῷ παρασταίῃ καὶ μόνῳ (101); ἢ οὐκ αἰσθάνη, ὦ δαιμόνιε, ὡς ὁ τὰ μέρη φθείρεσθαι συγχωρῶν καὶ τὸ ὅλον τὰ αὐτὰ παθήματα τοῖς οἰκείοις μέρεσιν ὑποστῆναι βούλεται; οἶα γὰρ ἂν ἤ τὰ μέρη τοῦ ὅλου, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ὅλον, οὐ τὰ μέρη, πᾶσα ἀνάγκη (102). — Οὐκ οἶδα ὄντινά μοι τρόπον δοκεῖς εὐλέγειν, πέπονθα δέ τι περὶ τὸ ἡμέτερον δόξασμα, καὶ οὐ πᾶν σοι πείθομαι (103). Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνων φημί ὡς σὺ δημιουργὸς Σωκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων ὁ θεὸς, ἀλλ' ὁ καθ' ἕκαστον πατήρ τε καὶ ἥλιος (104). — Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. Καινοὶ ἄρα δημιουργοὶ πεφήνασι καθ' ὑμᾶς πατήρ τε καὶ ἥλιος. Χρεῶν οὖν ἕκαστον τὸν αὐτοῦ πατέρα θεολογεῖν ἀντὶ τοῦ μόνου δημιουργοῦ καὶ ποιητοῦ τῶν ὄλων. — Οὐ τοῦτ' αὖτε φημί, ἀλλ' ὅτι ὁ καθ' ἕκαστον πατήρ (105) αἴτιος τῆς ἐκάστου γενέσεως διὰ τῆς τοῦ σπέρματος καταβολῆς γίνεται. — Ἄλλ', ὦ μακάριε, ἦν δ' ἐγώ, οὐ τοῦτο νῦν σκεπτέον, ὅτι δὴ ὄργανοις κέχρηται τοῖς πατράσιν ὁ θεός, διὰ τούτων ἐργαζόμενος τὰς πρώτας ἀρχὰς καὶ τὸ σπέρμα τῆς γενέσεως καταβάλλων, ἀλλὰ τίς τὸ καταβαλλόμενον διὰ τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως ἐμόρφωσε καὶ εἰς εἶδος ἤγαγε, τίς δὲ ὁ τὴν τῶν μορίων ἐνθεῖς ἀναλογίαν καὶ ἀρμονίαν, ὃς ἐξ

ὀστέων καὶ νεύρων καὶ φλεβῶν καὶ σαρκὸς καὶ τῆς καθ' ἕκαστον συμπνοίας καὶ εὐαρμοστίας καὶ συμφωνίας συνηρμόσατο τόδε τὸ ζῶον καὶ συνεστήσατε, τίς δὲ ὁ τὴν ψυχὴν μορφωθέντι τῷ σώματι δεσμῶν, ἵνα μικρὰ βανίς ὑγρότητας (106), καταβληθεῖσα ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ (107), ζῶον λογικὸν θνητὸν ἀποτελεσθεῖν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, τοῦτο δὴ τὸ μέγα, ὁ ἄνθρωπος (108). Οὐ γὰρ τὸν ἥλιον ἂν εἴποι τις· καὶ αὐτὸς γὰρ δημιουργημὰ ἂν τυγχάνει θεοῦ (109), εἴ τι Πλάτωνι πειστέον (110). Ἢ σοι φαίνεται τὸν ὑφ' ἑτέρου γεγονότα, ἢ μὴ κατὰ φύσιν θεὸν ὄντα, δύνασθαι τι δημιουργεῖν; — Οὐ. — Θεὸν δὲ οἶει τὸν ἥλιον; — Ἐγώμηναι, εἰ μὴ ἄλλο τι φῆς. — Ἴθι δὴ οὖν πρῶτον ἐπισκεψώμεθα εἰ θεὸς ὁ ἥλιος (111). Καὶ, εἰ ὁμολογηθεῖν τοῦτό γε, καὶ τὸ εἶναι αὐτὸν τῶν σωμάτων δημιουργὸν συγχωρήσομεν, οὐ δήπου δὲ καὶ τοῦ δεσμοῦ αἰτιασόμεθα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα· οὔτε γὰρ αὐτὸς συγχωρήσοιτο Πλάτων, ἐν τῷ Φαίδωνι (112) διδάσκων ὡς οὐ δεῖ «ἀνακτίμπλασθαι τῆς τοῦ σώματος φύσεως, ἀλλὰ «καθαρεύειν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς ἀπολύσῃ «ἡμᾶς», μῆδαμοῦ τὸν ἥλιον εἶναι τὸν ἀπολύοντα φήσας, ἀλλὰ τὸν θεὸν αὐτὸν, σαφῶς τῇ προσθήκῃ τοῦ αὐτὸς τὸν μόνον θεὸν αἰνιττόμενος, μᾶλλον δὲ φανότατα παραδεικνύς· ὃς καὶ ἐν ὄλῃ τῇ συνουσίᾳ τὸ μὴ δεῖν ἐξάγειν ἑαυτὸν (113) διὰ Σωκράτους (114) φιλοσοφῆσας, μήτε φεύγειν τὸν δεσμώτην καὶ τὸ δεσμωτήριον (115), ἀλλ' ἀναμένειν τὸν συνδήσαντα ἵνα καὶ λύσῃ, οὐδαμοῦ τοῦ ἡλίου ἐπιμέμνηται.

Ἰθι δὴ οὖν ἀποδεικνύωμεν ὡς οὔτε θεὸς ὁ ἥλιος, οὔτε δημιουργὸς τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων. — Ἄλλὰ τοῦτο ποιεῖ. — Τὸν θεὸν νοερὸν τι χρῆμα (116) καὶ ἀσώματον οἶει; — Ναί. — ἔτι δ' αὖ ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον, καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχον, καὶ περιγραφῆς πάσης ἐλεύθερον (117); — Πάνυ γε. — Πρὸς δὲ καὶ ἀπλοῦν καὶ ἀσύνθετον καὶ σώμασιν ἀμιγῆς (118), καὶ ἀλλότριον παντὸς δεσμοῦ, ὡς μακάριον καὶ ἀπήμαντον καὶ ἀλώβητον, αὐταρκές τε καὶ τέλειον καὶ ἀγένητον, καὶ πάντων διαφέρον (119) τῶν ὑπὸ γένεσίν τε καὶ φθοράν; — Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν. — Ναὶ μὴν ἀόρατον καὶ ἀσχημάτιστον, ἀναφές τε καὶ ἀμερὲς καὶ παντὸς ὄγκου καὶ ποιοτήτων καὶ ποσοῦ κευρωρισμένον, ὡς ἀσώματον; — Πάνυ γε. — Τί δέ; τὸν ἥλιον φῆς οὐκ αἰσθητὸν ὡς σῶμα, καὶ γενητὸν ὅτι σῶμα, ἔτι δ' αὖ φθαρτὸν ὡς γενητὸν καὶ οὐκ ἀπηλλαγμένον περιγραφῆς (περιέχει γὰρ τοῦτον ὁ οὐρανός), οὐδ' αὖ συνθέσεως καὶ σχήματος καὶ ποσοῦ καὶ τῶν οἷα σώματος; ναὶ μὴν καὶ γινόμενον καὶ ἀλλοιούμενον, τροπῶν τε καὶ ἐκλείψεων ὀσημέραι δοῦλον, ὄντως δὲ οὐδέ ποτε ὄν (120); — Φαίνεται. — Τὸ δὲ οὕτως ἔχον οὔτε αὐταρκές οὔτε τέλειον, ὡς ὑφ' ἑτέρου γεγονὸς καὶ ἡρητημένον τῆς ἐκείνου προνοίας, κἀκεινοῦ δεόμενον πρὸς τὸ εἶναί τε καὶ ὑφεστάναι. — Καλῶς λέγεις. — ἥκιστα δὲ δημιουργὸν ἢ θεὸν τὸν τοιοῦτον ὑποτοπαστέον. — ἔοικεν. — Ἰθι δὴ οὖν ἀνακεφαλαιωσώμεθα τὰς προτάσεις· καὶ δις γὰρ τοι καὶ τρίς καλὸν φασιν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ

ἐπισκοπεῖσθαι (121). Τὸν θεὸν νοερόν τι χρῆμα καὶ ἀσώματον ὠμολογήσαμεν. — Ναί. — Ἔτι δ' αὖ ἀνώλεθρον καὶ ἀθάνατον καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχον, ὡς ἀπλοῦν καὶ ἀσύνθετον καὶ ἓν, καὶ παντὸς ἐλεύθερον δεσμοῦ καὶ περιγραφῆς καὶ σχέσεως. — Ἐλέγομεν. — Πρὸς δὲ τέλειον καὶ αὐταρκες καὶ ἀγένητον (Συνωμολόγησε)· τὸν δὲ ἥλιον αἰσθητὸν (123) ὡς σῶμα καὶ γενητὸν, ἧ ἔπεται τὸ φθαρτὸν εἶναι τοῦτον καὶ διαλύεσθαι ὡς σύνθετον, ἔτι δ' αὖ περιγραφπτόν τε καὶ ἐσχηματισμένον, ὡς ὑφ' ἑτέρου γεγονότα κάκεινου δεόμενον. — Καὶ τοῦτο ἐλέγετο. — Ἡκιστα δὲ τέλειον ἢ αὐταρκες τὸ οὕτως ἔχον ὠμολογεῖτο. — Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν. — Κάκεινο δὲ συνωμολογεῖτο — Τὸ ποῖον δὴ; — τὸ μὴ τὸν τοιοῦτον ὑποτοπάζειν δημιουργὸν ἢ θεὸν, ὡς τοῦ τελείου μὴ ἐφαπτόμενον· ἔξω γὰρ τῆς θείας φύσεως καὶ τοῦ μακαρίου θεοῦ τὸ ἀτελές. — Καλῶς λέγεις. — Εἰ τοίνυν, ἦν δ' ἐγὼ, ταῦτα οὕτως ἔχειν ὁ λόγος ἀπέδειξε, πῶς δημιουργὸς τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων ὁ ἥλιος; εἰ δὲ καὶ τοῦτο συγχωρηθεῖη κατὰ τὴν τῶν τὰ τοιαῦτα δοξαζόντων αὐτονομίαν (124) καὶ πλάνην, καὶ τὴν πολλὴν ταύτην ἀβελτερίαν, τὸ σωμάτων εἶναι δημιουργὸν τὸν ἥλιον καὶ ὅλως θεὸν, πῶς οὐχ ἡ αὐτὴ ζήτησις ἐσαυθὺς ἀναφανήσεται; ἀνάγκη γὰρ δήπου τὸν θεὸν καὶ τὸν ἥλιον μυθολογοῦντας καὶ γιγαντιῶντας θεὸν ποιεῖν τε καὶ ἀγαθὸν ὀμολογεῖν καὶ παντὸς καλοῦ ποιητὴν καὶ δημιουργόν. Πῶς τοίνυν τὴν θαυμασίαν ὑμῶν καὶ γενναίαν ἀπορίαν ἀποφυγάνειν ἐξετε; καὶ τὸν ἥλιον ἡμῖν θεὸν αὐτοσχεδιάζοντες ἐπεισφρήση-

τε (125), καθάπερ οί ἐπὶ σκηνῆς τὸν ἰδιώτην πολλάκις βασιλέα (126) ποιούντες. Κάνταῦθα γὰρ ὁ φθόνος καὶ ἡ ἄγνοια τοῦ καλοῦ, καὶ ἡ ἐκ μεταμελείας δημιουργία (127), καὶ ἡ τοῦ καλῶς ἔχοντος καὶ ἀρμοσθέντος εὐλύσις ἀκολουθήσει, καὶ τᾶλλα σοφὰ καὶ ἠλίθια τῶν ὑμετέρων προβλημάτων ἀπορήματα. Τίς δὲ ὁ τὰς ψυχὰς τοῖς σώμασι συνδεσμῶν; οὐ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο τῷ ἡλίῳ ἀναθετόν (128), καὶ οἱ τὰ πάντα κυκῶντες καὶ κορυβαντιῶντες (129) ἄνω καὶ κάτω τὰ ὄντα στρέψωσιν, ἄγνοια καὶ πλάνη τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου δημιουργοῦ εἰς θεῶν δῆμον κατασυρόμενοι καὶ πίπτοντες· καὶ σειράς ἡμῖν δημιουργῶν ξένων τε καὶ ὀθνείων τῆς δημιουργίας (130) καὶ τῆς ποιήσεως ἀναπλαττόμενοι, ὥσπερ καὶ δαιμόνων τινῶν μοχθηρῶν καὶ πλάνων, εἰς ὄρμαθούς θεῶν παρελήφασιν, μηδαμοῦ πρὸς τὴν Ὀμηρικὴν (131) ἐπιτραφέντες σοφίαν « Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη » νομοθετοῦσαν, « εἰς κοίρανος (132) ἔστω, εἰς βασιλεύς », δημοκρατίαν δὲ τὴν ἄτακτον (133) καὶ αἰσχίστην τῶν πολιτειῶν καὶ πεφυρμένην αἰεὶ καὶ στασιάζουσαν κατὰ τῶν θεῶν (134) κατηγοροῦντες, τὸ δὲ κάλλος τῆς μοναρχίας (135) ἀθρῆσαι μὴ δυνθέντες μηδὲ ὀριγόμενοι τοῦ ἀύλου καὶ μακαρίου ταύτης φωτός· ἰλιγγιῶντες (136) γὰρ περὶ τῆν τῶν δοξασμάτων ἀλήθειαν, τάγαθὸν μὲν ὁμολογοῦσι καὶ τὸν δημιουργὸν μέχρι μόνης φωνῆς, ὑποσυλῶσι δὲ τούτου τὴν τοῦδε τοῦ παντός δημιουργίαν, οἷς βούλονται πᾶσαν ἢ τὰ μέρη ἀνατιθέντες· καὶ οὐκ ἐθέλουσι ξυνιέναι τί μὲν δημιουργὸς καὶ ποιητής, τί δὲ θεοῦ δημιουρ-

γήματα καὶ ποιήματα, καὶ ὡς ὁ ἥλιος, λύχνου δίκην ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεθεὶς ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ αὐλῇ, τόδε τὸ πᾶν καταλαμβάνει, ἥμιστά τι ποιεῖν ἢ ἐνεργεῖν δυνάμενος ἢ ὁ τέτακται (137) ὑπὸ τοῦ ταξιάρχου καὶ μόνου δημιουργοῦ, φωτίζειν φημί τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ θερμαίνειν, τὴν δὲ ἐπιπολάζουσαν ὑγρότητα καὶ τὰ τῶν σήψεων χωρία τε καὶ μέρη ἀναλίσκειν τε καὶ αὐαίνειν· ταύτας γὰρ αὐτῷ μόνας τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς τοιαύτας ὁ δημιουργὸς ἐπέθηκε καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν φύσιν δεδώρηται· ὅθεν τῷ ἐκείνου (138) νόμῳ πειθόμενος, δίκην τροχοῦ (139) περιπολεῖ τόδε τὸ πᾶν, μονοειδῆ μὲν ἔχων τὴν φορὰν καὶ ἀκούσιον ὡς δούλος (140) καὶ ἄψυχος (141) καὶ μηδὲν ζῶον λογικὸν τυγχάνων (142), ὡς ὑποτοπάζουσιν οἱ τοῦτον θεολογοῦντες ἢ πρὸς τὰ δύστηνα τούτων δοξάρια (143) κεχηνότες· ἐμμελῆ δὲ ποιούμενος τὴν κίνησιν καὶ ἐναρμόνιον, καὶ μὴ ἐκβαίνων τοὺς τεθέντας ὅρους (144) ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ καὶ τὴν τάξιν ἣν ἔλαχεν, ἀλλὰ κηρύττων μετὰ τοῦδε τοῦ παντὸς φιλία τε καὶ συμπνοία καὶ ἐν ἀφωνίᾳ (145) τὸν δημιουργόν, καθάπερ οἰκία καλῶς κατεσκευασμένη (146) καὶ πρὸς κάλλος ἡσκημένη τὸν οἰκοδόμον πολλακίς ἀπόντα καὶ οὐχ ὀρώμενον, καὶ τὴν ἀξιάγαστον τοῦ τεχνίτου σοφίαν. Ὅθεν καλῶς τῷ θεσπεσίῳ ἀποστόλῳ (Παῦλος δὲ οὗτος ἦν) πεφιλοσόφηται τοῦ θεοῦ πέρι καὶ τοῦ κόσμου· ἔφη γὰρ ὧδε· « τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοραῖται (147) »· ναὶ μὴν καὶ Σολομῶνι τῷ σοφῷ, ὃς τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἐτέροις ὀνόμασι

διεσάφησεν, ὡδὲ πως λέγων (148)· « ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ
 « καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν κα-
 « θοράται ».

Τοιαύτην τινὰ διάλεξιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ποιησάμενοι,
 ἐγὼ τε καὶ ὁ φιλόσοφος, διελευσάμεθα τὴν συνουσίαν. Τέλος
 γὰρ εἶχε καὶ αὐτῷ τῶν προκειμένων Ἀριστοτέλους θεωρη-
 μάτων (149) ἢ ἀνάπτυξις. Πολλοὶ δὲ τοῦ παρόντος τμη-
 καῦτα συλλόγου, οἳ καὶ ἐτύγγανον ἐπαίοντες τῆς διαλέ-
 ξεως, ὄντες καὶ αὐτοὶ τῶν περὶ τὰς ἀποδεικτικὰς μεθόδους
 καὶ τοὺς ποικίλους τῶν συλλογισμῶν λαβυρίνους (150)
 στρεφομένων, καὶ τὸν Ἀριστοτέλην τὰ σὰ παιδικὰ (151)
 καὶ Πλάτωνα (152) θαμὰ πνεόντων καὶ ἀγαμένων (153),
 τοῖς ἡμετέροις ἔθεντο (154) καὶ ἐπεψηφίζοντο λόγοις,
 μᾶλλον δὲ τοῖς τῆς ἰερᾶς καὶ φίλης χριστιανοῦς ἀληθείας,
 καὶ ἀνεχώρουν οἴκαδε θαυμάζοντες τὰς χριστιανικὰς ἀπο-
 δεῖξεις, καὶ διαφερόντως γλιχόμενοι (155) θαμὰ τῶν τῆς
 ἀληθείας λόγων ἐπαίειν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τῶν αὐτοῦ φοιτη-
 τῶν ὁ κορυφαϊότατος, Γέσσιος (156), ὃς νῦν αὖχεϊ τὴν
 Ἴπποκράτους τοῦ Κῶου καὶ Γαληνοῦ τοῦ ἐκ Περγάμου σο-
 φίαν καὶ τῶν ἰατρικῆν φιλοσοφούντων διδάσκαλος παρὰ τὸν
 Νεῖλον (157) προκάθηται, ἠξίου τὴν αὐτὴν ἀνακινεῖσθαι
 ὀμιλίαν καὶ συνουσίαν, ὡς δὴ τι τοῦ διδασκάλου πλέον λέ-
 γειν δυνάμενος. Καί μου τῆς δεξιᾶς λαβόμενος ἀπάγει
 παρὰ τὸ τέμενος τῶν Μουσῶν (158), ἔνθα ποιηταὶ καὶ ῥή-
 τορες καὶ τῶν γραμματιστῶν οἳ παῖδες (159) φοιτῶντες
 ποιοῦνται τὰς ἐπιδείξεις.

Ἄρχεται δὲ τοῦ λόγου ἐνθένδε· Πῶς δημιουργὸς ὁ θεός, ὦ ἐταῖρε, εἰ μὴ αἰεὶ δημιουργεῖ (160); — Ὡς ἔχων, ἦν δ' ἐγὼ, τοὺς δημιουργικοὺς λόγους ἐν ἑαυτῷ, αἰεὶ δημιουργὸς ὁ θεός, ὡσπερ καὶ ὁ ἰατρὸς, ἔχων τοὺς ἰατρικοὺς λόγους ἐν ἑαυτῷ, ἰατρὸς ἐστὶ τε καὶ λέγεται· ἔτι δ' αὖ καὶ ὁ τεκτονικὸς καὶ ὁ οἰκοδομικὸς καὶ ὁ ῥητορικὸς· ἦ σοι οὐ φαίνεται (161); — Πάνυ γε. Ἄλλ' οὐκ ἂν, ἡδ' ὅς, ἰατρὸν καλέσαιμεν ἢ ὀνομάσαιμεν τὸν μὴ ὑγιάζοντα, οὐδ' αὖ τεκτονικὸν ἢ οἰκοδομικὸν τὸν μὴ τὴν τεκτονικὴν ἢ οἰκοδομικὴν τῇ ἐνεργείᾳ προάγοντα· ὡσπερ οὐδὲ μουσικὸν τὸν μὴ τοῖς κρούμασι δεικνύοντα τὴν μουσικὴν καὶ τῇ τῶν κρουμάτων ἀρμονίᾳ θέλγοντα τὰς τῶν ἐπαϊόντων ψυχὰς καὶ κατακλιούοντα τούτων τὰς ἀκοάς. Ἄλλὰ μὴν οὔτε ῥητορικὸν λέγομεν τὸν μῆτε πανηγυρίζοντα (162), μῆτε τοῖς λόγοις πειθόντα ἐν δικαστηρίῳ δικαστὰς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστάς. Οὐκοῦν οὔτε δημιουργὸς ἂν εἴη ὁ μὴ τῇ ἐνεργείᾳ δημιουργῶν καὶ τοὺς λόγους οὓς ἔχει ἐς τοῦμφανὲς προφέρων καὶ τὴν ἀνείδειον ὕλην εἰς εἶδος καὶ σχῆμα μετασκευάζων τε καὶ μεθαρμότων. — Καλῶς, ἦν δ' ἐγὼ. Ἄλλ' ἄκουε, ὦ μακάριε, ὅπως ὀρθότατα τοῦ θεοῦ πέρι διαλαμβάνομεν καὶ δοξάζομεν. Φαμέν γάρ τὸν θεὸν αἰεὶ δημιουργόν, ὡς ἔχοντα τοὺς δημιουργικοὺς λόγους ἐν ἑαυτῷ, καὶ, ὅταν ἐθέλη, προάγοντα· οὐ γὰρ ἀργίαν καθόλου τοῦ θεοῦ κατηγοροῦμεν, οὔτ', ἐπειδὴ ποτε μὴ δημιουργεῖ, δημιουργὸν εἶναι τοῦτον ἀρνούμεθα· ἀλλ' ἐκ τῶν γεγονότων δημιουργὸν ἐπιστάμενοι

πάσης σγέσεως αὐτὸν καὶ ἀνάγκης καὶ τυραννίδος, ὡς θεὸν ὄντα καὶ ἐν, ἐλεύθερον εἶναι ὑποτοπάζομεν. Οὐ γὰρ ἀνάγκη δημιουργεῖ ἢ ἐλευθέρα καὶ μακαρία φύσις· οὐτ', ἐπειδὴ ποτε (163) μὴ δημιουργεῖ, μὴδὲ ἀτάκτως μὴδὲ ἅμα πάντα, ἤδη καὶ τοῦ εἶναι δημιουργὸς ἔξω κείσεται. Ἡ οὐκ ἐπιεικῶς ἄτοπόν σοι, ὦ φίλος, καταφαίνεται ἰατρὸν ἐκεῖνον εἰδέναι καὶ ὁμολογεῖν τὸν τῆς ἰατρικῆς ἐπιλημμένον τέχνης καὶ ἐν ἔξει ταύτης γεγονότα καὶ ταύτην ἐν ἑαυτῷ περιφέροντα, ἕνα δὲ που ἢ δεύτερον τὸ σῶμα καμύοντα, καὶ κινδυνεύσαντα τῆς τῶν στοιχείων ἀρμονίας διαλυθῆναι, διὰ τῆς ἰατρικῆς εὐεργετήσαντα τέχνης, κἂν μὴ περὶ τὴν ἰατρικὴν ἔσαι εὐεργῆ, τὸν δὲ θεὸν μὴ δημιουργὸν ὑποτοπάζειν ὅταν ἐθέλῃ δημιουργοῦντα; — Πάνυ γε. — Ἄτὰρ καὶ τὸν τεκτονικὸν καὶ οἰκοδομικὸν, μουσικὸν τε αὖ καὶ ῥητορικὸν οὐδὲν ἂν λωβήσαιτο ἢ ἐν τινι χρόνῳ περὶ τὰ πραττόμενα αὐτοῖς ἀργία. — Οὐ γάρ. — Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· τούτους μὲν ἅπαντας ἐλευθερία τε γεραίρομεν, ἀφετούς τε καὶ αὐτονόμους καὶ πάσης ἀνάγκης ἐκτὸς εἶναι τίθεμεν περὶ τὴν τῶν οἰκείων τεχνῶν ἐνέργειαν· τὸν δὲ πάντων βασιλέα, τὸν μόνον ἐλεύθερον καὶ τῆς ὄντως οὔσης ἐλευθερίας τοῖς ἄλλοις χρηρῆγον καὶ διανομέα, τῇ πάντων τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ κρατούση ὑποζεύζομεν ἀνάγκῃ, καὶ ταύτη δουλεύειν καὶ αὐτὸν ὑποτοπήσομεν; ἴν', ἢ μὴ δημιουργὸς ὁμολογοῖτο πρὸς ἡμῶν ἐλευθερία τετιμημένος καὶ μὴ ἀναγκαζόμενος δημιουργεῖν, μήτε ὑφ' ἑαυτοῦ (οὔτε γὰρ στάσις καὶ μάχη περὶ τὴν ἀστασίαστον καὶ ἀμάχητον καὶ ἡρεμοῦσαν καὶ εἰ-

ρηναίαν, μᾶλλον δὲ αὐτοειρήνην (164) τυγχάνουσαν, θείαν φύσιν· ἐπειδὴ πᾶσα ἀπλότης (165) καὶ αὐτὸ τὸ ἐν, καὶ σύνθεσις οὐδαμοῦ), μήτε ὑπὸ του (οὐ γὰρ τοῦ πάντων βασιλέως ἔστι τι ἐπαναβεβηκός), ἢ, εἰ δημιουργὸς ὑποτοπάζοιτο, δεσμοῖς ἀνάγκης τοῦτον δημιουργεῖν νομίσαιμεν (166). — Καλῶς λέγεις. — Ἡ οὐκ οἶσθα, ὦ φίλη κεφαλή, ὡς οὐκ ἀνάγκη, ἀλλὰ μόνη ἀγαθότης, τῆς δημιουργίας καὶ ποιήσεως τοῦδε τοῦ παντός καθηγῆσατο καὶ προσταεῖ καὶ ἡγεμονεύει; καὶ, εἰ βούλει, ἄκουε καὶ τοῦ ὑμετέρου Πλάτωνος ταύτην καὶ μόνην αἰτίαν εἶναι λέγοντος τῆς τῶν ὄλων συστάσεως, ὅς τὸν Τίμαιον συντιθεὶς ὧδέ φησι (167)· « λέγωμεν τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ συνιστὰς τόδε « τὸ πᾶν συνεστήσατο· ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς οὐδέποτε περὶ οὐδενὸς ἂν γένοιτο φθόνος ». Πρὸς δὲ καὶ τοῦτο ἄθρει. — Τὸ ποῖον δὴ; — Εἰ, ἐπειδὴ ἐξ οὐπὲρ ἐστὶν ὁ θεός (ἐξ αἰδίου δὲ ἐστίν) οὐκ ἐδημιούργει, οὐκ ἔστι δημιουργός, πρὸς δὲ καὶ εὐεργέτης καὶ ἀγαθός, ὡς μὴ αἰεὶ δημιουργῶν, τί νῦν ἄρα δημιουργεῖ; οὐ γὰρ δὴ κόσμους ἐτέρους φήσεις, εἴπερ μονογενὴς ὁδὲ ὁ κόσμος, κατὰ τὸν Πλάτωνα (168). — Τοῦτον τὸν κόσμον καὶ νῦν δημιουργεῖ. — Ἄκουε οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, ὡς ἀσύμβατος τοῖς ὑμετέροις δοξάσμασιν ἢ τοιαύδε θέσις τε καὶ ὁμολογία. — Φάθι. — Τὰ ὄντα τέλεια πεποίηκεν, ἢ ἐξ ἀρχῆς ἀτελεῖ τινα καταλείλοιπεν. Εἰ μὲν οὖν τέλεια, παρέλκον ἂν εἴη ἢ περὶ τὰ τελείως ἔχοντα καὶ ἀρτίως ἀρμοσθέντα ἀσχολία τε καὶ ἐνέργεια· εἰ δὲ ἀτελεῖ, ἢ φθόνῳ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐπιούει τὰ τέλεια ἢ ἀγνοίᾳ

τοῦ τελείου· ἐκάτερον δὲ θεοῦ ἀλλότριον, καὶ ἀνάξιον τοῦ μόνου ἐπιστήμονος καγαθοῦ (169). Καὶ πῶς ἀποφύξει (170) τὸ σὸν περιδέξιον καὶ τὰς γενναίας ὑμῶν τῶν σοφῶν καὶ μακαρίων ἀντιθέσεις καὶ ἀπορίας; Ἡ οὐκ ἄτοπον ὅλως τὸ θεοῦ περὶ ταῦτα διανοεῖσθαι; — Πῶς γὰρ οὐ; — Οὐκ ἄρα ἀνάγκη τὸν ἀγαθὸν αἰεὶ δημιουργεῖν. Ἡ παρὰ τοῦτο οὐκ εὐεργέτης ὁ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς καὶ ἐπιστήμων τοῦ καλοῦ καὶ τελείου, ἢ ἐν χρόνῳ δημιουργῆ (171). Πῶς δὲ ἄρα καὶ τοῦτον τὸν κόσμον ἐς τὸ παρὸν ποιεῖ; καὶ τοι, κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, οὔτε ψυχὰς νῦν δημιουργεῖ, οὔτε σώματα. Τὰς γὰρ ψυχὰς οὐ νῦν δημιουργεῖσθαι φατέ· πεπερασμένας (172) γὰρ αὐτὰς ἐξ ἀρχῆς τὸν θεὸν δεδημιουργηκέναι ὁ ὑμέτερος πρεσβεύει λόγος, προβιῶναί τε αὐτὰς (173) τῶν σωμάτων καὶ πολλὰ μεταμπίσχεσθαι σώματα ζῶων τε ἀλόγων καὶ ἀνθρώπων ὑπότινος περιττῆς σαφίης καὶ βαναυσίας Πυθαγόρας (174) καὶ Πλάτων οἱ παρ' ὑμῖν σοφοὶ ὄνειρώττουσι, τὸν τῆς μετενσωματώσεως μῦθον παρὰ τῶν σοφῶν Αἰγυπτίων (175) λαβόντες καὶ μετ' ἐκείνων παραληρήσαντες· ἀλλ' οὔτε τῶν κατὰ μέρος τικτομένων ἀνθρώπων δημιουργὸν εἶναι τὸν δημιουργὸν συνεχωρήσατε· πατέρας γὰρ αἰτιᾶσθε καὶ ἥλιον. Πρὸς ταῦτα σκοτοδινιάσας καὶ συμπεδηθεὶς πάμμεγά τι καὶ ἐξαίσιον ἀνεβόησεν ὁ ἰατροσοφιστής· Ὡς ἄτοπος εἶ (176), ὦ ἐταῖρε, τὰς τῶν παλαιῶν δόξας μελετῶν ἀνασκευάζειν καὶ ἀνατρέπειν! καὶ οὐδεμία σε αἰδῶς ἢ λόγος εἰσέρχεται τῆς τῶν μακαρίων ἐκείνων καὶ σοφῶν παρὰ πᾶσιν, ὅσαι

φιλολογίας μεταποιούνται (177), δόξης τε καὶ περιφανείας! — Οὐ γὰρ, ἦν δ' ἐγὼ· ἐπειδὴ τὰ παλαιὰ τιμαῖσθαι θέμις, ἠνίκα καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔχει ἐπανθοῦσαν τῷ χρόνῳ (178)· ὅτε δὲ μῦθος τῆν ἄλλως ἐστὶ κεκαλλιεπαμένους ἀνόμασι (179) καὶ τῷ γλαφυρῷ τῆς εὐεπίας γοητεύων τὴν ἀκοὴν, τότε δὴ τότε τὸν κηρὸν τοῖς ὤσιν ἐπιτίθεμεν τὸν Ὀμηρικόν, οὕτω τε τὴν ὀλέθριον ὠδὴν τῶν θανατηφόρων Σειρήνων (180) ἀποφυγάνομεν τοῦ δηλητηρίου (181) τὴν κύλικα μέλιτι παραρτυθεῖσαν καὶ περιχρισθεῖσαν (182) ἐπιγνώσκοντες. Ἡ οὕτω γοῦν τοὺς Ὀμηρικούς περὶ θεῶν μύθους, οὓς καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων τῆς ὑπ' αὐτοῦ συντεθείσης πολιτείας ἀποπέμπεται (183), τὸν τούτων ποιητὴν ἀλείψας μύρῳ, καθάπερ αἱ γυναῖκες τὰς χελιδόνας (184), ἀγασθέντες παραδεξόμεθα. Καί τοι γε αὐτὸς ὁ Πλάτων, μηδεμίαν φροντίδα θέμενος τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἀρχαιότητος, μήτε τῆς εὐεπίας αὐτῆς, μάλα σεμνῶς τὸν ποιητὴν ἔξω τῆς αὐτοῦ πολιτείας (185) τίθησιν, ὡς διαφθεροῦντά γε τοὺς νέους, εἰ ταύτης αὐτῷ μεταδοθεῖη (186). Οὐ τοίνυν καὶ ἡμῖν μελήσει τοῦ χρόνου, ἕως ἂν τὸ ψεῦδος παρενοχλῆ καὶ μηδαμοῦ τὰ καλὰ παιδικὰ ὅ τε λόγος καὶ ἡ ἀλήθεια φαίνεται (187). — Ἀλλὰ τί ταῦτα δημηγορεῖς, ἦδ' ὅς, ὡς ἡμῶν λόγου καὶ τῆς συντρόφου ἀποδείξεως ἀπορούντων, καὶ τοῦτο περὶ τὰ κυριώτατα τῶν δοξασμάτων; — Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγὼ, τῷ λόγῳ ἀνάγκη, ἥπερ ἂν ἐπώμεθα (188)· ὡς εὔ ἴσθι, μηδὲν μοι τῶν καλῶν ἀπάντων τιμαλφίστερον καὶ ἀγιώτερον καὶ σεμνότερον κατα-

φαίνεται τούτου γε. Φάθι τοίνυν πῶς νῦν δημιουργὸς ὁ θεός, καὶ τί δημιουργεῖ; — Τῷ συνέχειν, ἡδ' ὅς, τὰ ὄντα καὶ προνοεῖσθαι δημιουργεῖ. — Ἄλλ' οὐ τοῦτο, ἦν δ' ἐγὼ, ἂν εἶη τὸ δημιουργεῖν· εἴπερ δημιουργός ἐστι καθ' ἡμᾶς μὲν ὁ τὴν οὐσίαν αὐτὴν ἐκ μηδαμοῦ μηδαμῶς ὄντος (189) παραγαγὼν καὶ τῷ εἶδει τὴν ἀρμόττουςαν ὕλην (190) συναπογεννήσας (οὐσίῳν γὰρ τὸν θεὸν ποιητὴν εἶναι φαμέν, οὐ γὰρ δὴ μόνων σχημάτων)· κατὰ δὲ τὸν ὑμέτερον λόγον δημιουργός ἐστιν ὁ τὴν ἀσχημάτιστον καὶ ἀνείδρον ὕλην εἰς εἶδος καὶ σχῆμα μεταπλάττων καὶ τῆς προτέρας ἀπαλλάττων ἀμορφίας καὶ ταραχῆς καὶ τοῦ ἐνόητος φερμοῦ. Οὗτος μὲν ὁ τοῦ δημιουργοῦ κατ' ἄμφω τὰς δόξας ὕρος καὶ λόγος· τὸ δὲ συνέχειν καὶ προνοεῖσθαι ἕτερόν τι παρὰ τὸ δημιουργεῖν ἂν εἶη. Συνέχειν γὰρ ἐστὶ, τὸ τὰ ὄντα καὶ γεγεννημένα περισφίγγειν τε καὶ φυλάττειν· προνοεῖσθαι δὲ, τὸ τοῖς οὐσί τε καὶ γεγεννημένοις φροντίδα τινα νέμειν. — Εὐλέγεις. Τί δέ σοι συνάγεται, ἡδ' ὅς, ἐκ τοῦ νῦν δημιουργεῖν ἢ μὴ δημιουργεῖν τὸν θεὸν ἡδέως ἂν σου πυθοίμην. — Φημί δή. — Φάθι. — Εἰ μὴ νῦν δημιουργεῖ, ἦν δ' ἐγὼ, δημιουργὸν δὲ εἶναι φῆς διὰ τὸ ἤδη δεδημιουργηκέναι (οὐ γὰρ ἀνάγκη τοῦτον αἰεὶ δημιουργεῖν), τῷ αὐτῷ λόγῳ ἔσται δημιουργός ἐξ ἑαυτοῦ καὶ μηδέπω τὰ ὄντα δημιουργήσας (191), ὡς μηδενὸς δεόμενος, ἀλλὰ γὰρ ἔχων τοὺς δημιουργικοὺς λόγους ἐν ἑαυτῷ καὶ μέλλων καὶ ἐνεργεῖα δημιουργεῖν· οὐ γὰρ ἀνάγκη τὸν δημιουργὸν αἰεὶ δημιουργεῖν, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξε. Πρὸς δὲ κάκεινο ἄθρει. — Τὰ

ποιόν δὴ (192); — Εἰ συναΐδιον τῷ θεῷ τὸν κόσμον εἶναι φήσομεν, ἔσται που πάντως κατὰ γε τοῦτο καὶ ὁμότιμος (193) αὐτῷ· οὐ τί ἂν γένοιτο πρὸς ἀσέβειαν μεῖζον, εἰ τὸν περιγεγραμμένον καὶ ὄρατὸν καὶ ἀπτὸν καὶ σῶμα ἔχοντα ὑλικὸν ἐς ταυτὸν δόξης καὶ τιμῆς τῇ ἀπεριλήπτῳ καὶ ἀοράτῳ καὶ ἀνωτάτῳ πασῶν (194) ἀναγάγωμεν φύσει; — Οὐ ταυθ' οὕτως ἔχει, ἧδ' ὅς· και, εἰ βούλει, παραδείγματί σέ τιτι τῶν γνωρίμων ξαναγήσω (195) πρὸς τὸ ζητούμενον. Φασὶ γὰρ ὅτι, καθάπερ αἴτιον τὸ σῶμα τῆς ἐκάστου σκιας (196) γίνεται, ὁμόχρονος δὲ τῷ σώματι ἡ σκιά (197) καὶ οὐχ ὁμότιμος, οὕτω δὴ καὶ ὅδε ὁ κόσμος παρακλούθημά ἐστι τοῦ θεοῦ αἰτίου ὄντος αὐτῷ τοῦ εἶναι (198), καὶ συναΐδιός ἐστι τῷ θεῷ, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ὁμότιμος. — Εἶτα οὐ συνοραῶς ὅλως γε, ἦν δ' ἐγὼ, τὴν ἀτοπίαν τῶν λεγομένων; πρῶτον μὲν δὴ ἀπροαίρετον αἰτίαν καὶ ἀβούλητον τῇ συστάσει τῶν ὄντων τὸν θεὸν μυθοπλαστοῦσι, παρακλούθημα τούτου τὸν κόσμον εἶναι ὑποτοπάζοντες, ὡς δὴ καὶ τοῦ σώματος ἡ σκιά τυγχάνει οὔσα παρακλούθημα· οὐ γὰρ δήπου βουλομένοις ἡμῖν ἡ σκιά παρέπεται (199)· οὐκοῦν, μὴ θέλοντος τοῦ θεοῦ, ὁ κόσμος αὐτῷ παρηκολούθησε, καὶ ἀπλῶς ἐκ ταυτομάτου παρπέστη· καὶ τινάλλως τὸν θεὸν αἴτιον εἶναι φασίν. Ἔτι δὲ κάκεινο οὐ διασκοποῦνται, — Τὸ ποῖον φῆς; — ὡς ἕτερόν τι συναΐτιον γίνεται τῆς σκιας· οὐ γὰρ δὴ μόνον τὸ σῶμα. Τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ φῶς, οὐ μὴ ὄντος οὐκ ἂν σχηματισθεῖη ἢ παρακλούθησοι σκιά· δεῖ γὰρ φῶς εἶναι καὶ σῶμα ἐν

μέσω τὰ ποιοῦντα τὴν σκιάν (200). Ποῖον ταῖνυν συναίτιον τῷ θεῷ ἐπεισφρήσουσιν οἱ ἀβούλητον αἰτίαν καὶ ἀπροαίρετον εἶναι λέγοντες τοῦ κόσμου τὸν θεὸν ὡσπερ τῆς σκιάς τὸ σῶμα, αὐτοῦ ὄντος φωτὸς νοεροῦ (201), καὶ μηδενὸς σώματος ὄντος ἐν μέσῳ, ᾧ εἴωθε παρέπεσθαι ἡ σκιά; ἀντιστατοῦν γὰρ, φησί τις τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν (202), τῷ ἡλίῳ τὸ σῶμα οὐκ εἶα κατόπιν γενέσθαι τὴν λαμπηδόνα (203)· καὶ τοῦτο ἡ σκιά· ὅθεν τοιαύτη διαγράφεται (204) οἷονπερ ἂν ἦ τὸ σῶμα. Ἄλλ' ὡς ἄτοπα ταῦτα καὶ λώβης (205) τὴν ψυχὴν ἐμπίπλησι θεοῦ πέραν διανοούμενα καὶ λεγόμενα παντί που ἀριδηλότατα νοῦν γε ὅπως οὖν (206) μέτριον κεκτημένῳ. Τίς δὲ οὐκ ἂν ἀγάσαιτο, μᾶλλον δὲ γελάσειε τὸ παράδειγμα; φασὶ γὰρ μὴ ὁμότιμον (207) εἶναι τῷ σώματι τὴν σκιάν, καὶ οὐ περιαθροῦσιν, ὡς κατ' ἄλλον λόγον (208) οὐκ ἂν εἴη ὁμότιμα ταῦτά γε· τὸ μὲν γὰρ σῶμα τριχῆ διαστατόν (209) ἐστὶ τε καὶ λέγεται· τὴν δὲ τοῦ σώματος εἰδῶλον (210) εἰπὼν τις οὐκ ἂν ἀμάρτοι· τῷ μὲν τοι ὁμόχρονα εἶναι οὐδεμία τούτων διαφορὰ (211). — Καλῶς λέγεις. Ἄλλ', ὦ μακάριε, ἡδ' ὅς, εἰ πᾶν τὸ γινόμενον ἐν χρόνῳ γίνεται, χρόνος δὲ ἅμα οὐρανῷ καὶ οὐρανὸς ἅμα χρόνῳ, ἔσται καὶ ὁ χρόνος γενητὸς ἅμα οὐρανῷ· μέτρον γὰρ οὗτος (212) τῆς τοῦ κόσμου περιστροφῆς τε καὶ περιδινήσεως· ὁμοῦ δὲ τῷ μέτρῳ τὸ μετρούμενον (213) εἶναι ἀνάγκη, ἐπεὶ πρὸς τι, καὶ ἅμα τῇ φύσει τὰ πρὸς τι (214). Εἰ δὲ γέγονεν ὁ χρόνος, πᾶν δὲ τὸ γινόμενον ἐν χρόνῳ, ὁ χρόνος ἄρα ἐν χρόνῳ (215) γέ-

γονε, καὶ ἦν χρόνος ἵνα ὑπάρξῃ χρόνος· ἦν ἄρα καὶ πρὸ τοῦ εἶναι ὁ κόσμος (216), ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, ἀγέννητος ἄρα ὁ χρόνος καὶ ὁδε ὁ κόσμος, ἐπεὶ πᾶν τὸ γινόμενον ἐν χρόνῳ γίνεται. — Καλῶς, ὦ ἐταῖρε, ἦν δ' ἐγώ. Τοῦ σοφοῦ Πλάτωνος τὰς δόξας ἀνασκευάζειν (217) ὑμεῖς μεμαθήκατε, καίτοι γε μαθητιᾶν αὐτῷ ἐπαγγελόμενοι καὶ πλατωνικοὶ προσονομάζεσθαι πρὸς τῶν ἀνθρώπων γλιχόμενοι (218). Ἡ οὐκ ἐκείνου ταῦτα; «χρόνος ἅμα (219) οὐρανῷ γέγονεν, ἔν, ἅμα γενόμενα, ἅμα καὶ διαλυθῶσιν, « ἦνπερ ἄρα λύσις αὐτῶν γένηται ». Ἴνα οὖν τῇ τε ἀληθείᾳ καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ συμμαχήσωμεν ἡμεῖς, οὕτω συντόμως καὶ ἀπλῶς τὴν ἐκ ψάμμου οἰκοδομίαν (220) τῶν παραλογισμῶν (221) ὑμῶν διαλύσομεν. Φαμέν γὰρ ὡς οὐκ ἀληθὲς τὸ πρῶτον λημμάτιον (222), ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἐν χρόνῳ γίνεται. — Ἐν τίνι αὖν ὁ χρόνος, ἡδ' ὅς, γενήσεται καὶ ὁ οὐρανός, εἰ μὴ ἐν χρόνῳ; — Ἐν αἰῶνι, ὦ μακάριε (223)· εἰκὼν τούτου γὰρ ὁ χρόνος. Οὐκ ἄρα ἀνάγκη τὸν χρόνον ἐν χρόνῳ γίνεσθαι· ἢ ζητηθήσεται γελοίως καὶ γριφοειδῶς χρόνος ἄχρονος (224), ἵνα ὑπάρξῃ ὁ χρόνος. — Καλῶς λέγεις. Ἀλλὰ μοι τοῦτο φάθι, ἡδ' ὅς· πῶς, τὸν θεὸν ἀγαθὸν εἶναι ὁμολογῶν, καὶ τοῦτον ἀγαθότητι (225) τόδε τὸ πᾶν πεποιηκέναι λέγων, καὶ ταύτην μόνην αἰτίαν φάμενος τῆς τῶν ἄντων διακοσμήσεως, φθειρεσθαι φῆς τάνδε τὸν κόσμον, πρὸς ἀγαθοῦ γεγονότα, καλὸν ὄντα (226), ἐπειδὴ τᾶγαθὸν πάντα καλὰ δημιουργεῖ; ἄρα τραπήσεται ὁ ἀγαθός, καὶ ὁ μὴ θέμις εἰπεῖν γενήσεται, ἵνα τὰ καλῶς γεγενημένα καὶ εὖ

ἀρμοσθέντα φθαρῆναι θελήσοι; — ἤκιστα, ἦν δ' ἐγώ· μὴ τοῦτο περὶ τάγαθου (227), μὴδὲ μέχρι διανοήματος εἰσδεξώμεθα κατὰ τὴν ψυχὴν, τοῦ μόνου καὶ ἐνός, καὶ ὄντος μὲν αἰεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχοντος, αἰεὶ τε παγίως μένοντος καὶ ἀραρότως, καὶ μηδέποτε δεξομένου μεταβολῆν. Ἡ μόνη γὰρ ἀτρεψία (228), καὶ τὸ μόνιμον καὶ βέβαιον, καὶ τὸ ὄντως ὄν, καὶ αὐτὸ τὸ ἐν (229), καὶ ἡ πᾶσα ἐλευθερία, καὶ ἐδραιότης, καὶ ἡ ἄκρα μακαριότης, καὶ ἡ ἄφθονος καὶ αἰδίου ἀγαθότης εἰς ἣν πᾶσα ἔφρασις σπεύδει, τάγαθὸν καὶ ἡ φύσις τάγαθου (230). — Πῶς τοίνυν, ἦδ' ὅς, φθείρεσθαι φῆς τόνδε τὸν κόσμον ἢ ἐξ αἰδίου μὴ γεγενῆσθαι, καὶ διαμῆναι (231) ἐν ἀγαθότητι τὸν θεόν; — Ἐγώ σοι, ἦν δ' ἐγώ, ὁ καὶ χθὲς τῷ φιλοσόφῳ ταυτὰ σοι ἐρομένην ἔλεγον, ἐρῶ. — Λέγε· ἡδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι (232). — Φημί δῆ. — Φάθι. — Σωκράτη τὸν Σωφρονίσκου καὶ Πλάτωνα τὸν Ἀρίστωνος καὶ Ἀλκιβιάδην (233) τὸν Κλεινίου, καὶ τὸν ἀρχηγέτην τοῦ Περιπάτου, τὸν Ἀριστοτέλη φημί, καὶ τοὺς κατὰ μέρος ἅπαντας ἀνθρώπους καλὸν τι φῆς εἶναι, ἢ οὐ (234); — Ναί. — Καὶ δημιουργήματα τάγαθου; — Φαίνεται (235). — Πῶς τοίνυν ἐτελεύτα μὲν Σωκράτης, ἐτελεύτα δὲ καὶ Πλάτων, ναὶ μὴν καὶ Ἀλκιβιάδης ὁ καλὸς, καὶ ὁ τοῦ σεμνοῦ Περιπάτου (236) καθηγεμὼν Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ κατὰ μέρος δὲ τελευτῶσιν ἄνθρωποι, ἀγαθοῦ μὲν ὄντος τοῦ θεοῦ τοῦ καὶ δημιουργήσαντος ἐν χρόνῳ τὰ καλὰ (οὐ γὰρ δὴ ἐξ αἰδίου· ἴδιον γὰρ μόνου τοῦ θεοῦ τὸ αἰδίον, καὶ οὐκ ἂν ὁ κόσμος αὐτῷ τοῦτο συνεπιμερίσαιτο), καὶ

φθείρεσθαι ταῦτα νομοθετήσαντος, ἐπειδὴ οὕτως ἔδει (237); πρὸς τὸ συμφέρον γὰρ τῶν γεγονότων καὶ πρὸς τὸ συν-εῖσον αὐτοῖς ἡ μακαρία καὶ ἄφθονος κινεῖται φύσις. — Ἐγὼ σοι (238), ἡδ' ὅς, παραδείγματί τινι τῶν γνωρίμων τὴν πλάνην ἐκκαθαίρω. — Ἀλλὰ μοι χαρίζῃ (239) τοῦτο ποιῶν, ὦ μακάριε· ὡς εὔῃ ἴσθι μὴ ἄλλο τί μοι χαριούμενος τοιοῦτον, φίλω γε ὄντι, ἡ πλάνης τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἀπαλλ-λάττων καὶ δοξασμάτων οὐκ ἀληθῶν. Ὀπότερος δ' ἂν ἡμῶν τοῦτο ποιῶν (240) θατέρω τὰ μέγιστα χαριεῖται· ἡ οὐ σοι δοκεῖ (241); — Πάνυ γε. — Φάθι τοίνυν ὅ τι καὶ βούλει. — Καθάπερ στρατηγός, ἡδ' ὅς, ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν τριάκοντα ἢ ἑκατὸν στρατιώτας (242) γυμνάζει τούτους πρὸς πόλεμον καὶ παιδεύει τὰ τακτικὰ, εἰ δέ ποῦ τις τούτων ἀποθάνοι, ἕτερον προστίθησι (243) τῷ καταλόγῳ, καὶ οὕτως οὔδε-μίαν τὸ ἔργον τῶν τριάκοντα (244) ἢ τῶν ἑκατὸν καὶ ἡ πᾶσα ἐργασία λώβην ἢ ἀργίαν (245) ὑπομένει, ἀντισταγο-μένου τοῦ λείποντος (246) τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἀρτίου μένοντος· οὕτω δὲ καὶ ὁ θεός, ἀντὶ τῶν κατὰ μέρος τελευτώντων ἑτέρους δημιουργῶν, οὔδε-μίαν πρὸς τὴν πᾶσαν τοῦ παντὸς ἀρμονίαν καὶ σύστασιν βλάβην ὑπομένει, οὕτω τε διαμένει ἐν ἀγαθότητι, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἐν χρόνῳ γινομένων τελευτώντων τε καὶ φθει-ρομένων. — Βαβαί, ἦν δ' ἐγὼ, τῆς τοῦ παραδείγματος ἀγγινοίας καὶ τῆς περιττῆς ταύτης καὶ δαιμονίας σοφίας! οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ ἀβελτερίας καὶ βαναυσίας (247) αἰσθάνεσθαι τῶν λεγομένων, οὔδὲ τὴν τρίχα (248) τῶν πονηρῶν

καὶ ἀθέων δοξασμάτων καὶ τῆς συντρόφου πλάνης, ἣν κατὰ τὴν ψυχὴν περιφέρετε, λήμην (249) ὡσπερ τινὰ τῶν τῆς διανοίας ὀμμάτων (250), ἀποκεῖραι βούλεσθε. Ὁ γὰρ στρατηγὸς ὁ σὸς, ὦ μακάριε, ἐβούλετο ἂν μὴ ἀποθανεῖν ἐκείνους τοὺς πρώτους στρατιώτας· ἀβουλήτως δὲ τούτους καὶ ἀκουσίως ἀπολέσας (οὐ γὰρ δὴ ἀθανάτους ποιεῖν ἠδύνατο), δεύτερον πλοῦν ποιεῖται, τὸ δὴ λεγόμενον (251), ἐτέρους ἀντεισάγων ἀντὶ τῶν τετελευτηκότων, καὶ δι' ἄλλων ἀναπληρῶν τῶν κενωθέντων τὸν ἀριθμὸν, οὕτω τε τοῦτον ἄρτιον διαφυλάττων καὶ τῇ προσθήκῃ τῶν ὑπεξεληθόντων διασώζων τὴν χρεῖαν. Τοῦτο δὲ ἐπὶ θεοῦ τοῦ ἀθάνατα δημιουργεῖν δυναμένου λέγειν, μὴ καὶ λῆρος ἢ καὶ βλασφημία περιφανῆς (252). Οὕτω μὲν οὖν τὸ παράδειγμα καθόλου ἀνάρμοστον (253) καὶ ἀνοίκειον· ἐγὼ δὲ ὑμῖν τοῦτο γε ἀντιπεριτρέψω, καὶ τὸ ὑμέτερον ἡλίθιον (254) ὑμῖν προβαλοῦμαι. Ἐὰν γὰρ λόγῳ φατέ (255) ὡς οὐδὲν ἠδίκηται πρὸς τὸ ἔργον ὁ στρατηγὸς, οὕτω δὴ καὶ ὁ θεὸς οὐ λωβηθήσεται (256) ἢ ζημιωθήσεται τὸ εἶναι δημιουργὸς καὶ ἀγαθὸς, τόνδε τὸν κόσμον μεταποιῶν καὶ μετασκευάζων, καὶ φθείρων, οὐκ εἰς αἰδῖον (μετασχηματίζει γὰρ τοῦτον), οὐδ' αὖ ἐξ αἰδίου, μὴ δημιουργῶν αὐτόν· ἐποίει γὰρ τὸν νοητόν (257). Οὕτως οὐκ ἐν ἀργίᾳ διέμεινεν ὁ θεὸς πρὸ τῆς (258) τῶν αἰσθητῶν διακοσμήσεως. Ἀλλὰ μετὰ τάξεως δημιουργεῖ (259)· τὸ γὰρ ἄτακτον οὐ θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ αὐτομάτου. Καὶ φθείρων δὲ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον καὶ ὀρώμενον κόσμον, ἔστιν ἀγαθὸς καὶ διαμένει ἐν ἀγαθότητι·

οὐ γὰρ ἄρδην ἀφανίζει οὔτε ἀναιρέσει πάμπαν καταδικάζει (260) τόδε τὸ πᾶν· ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν καὶ μεταβολὴν ἐργάζεται, καὶ μετασχηματισμὸν ἀμείνονα ποιεῖται (261). « καινοὺς γὰρ οὐρανοὺς καὶ καινὴν « γῆν », φησὶ τὰ θεῖα λόγια (262). Ὅτι δὲ ἀνάγκη φθαρῆναι τόδε τὸ πᾶν καὶ ἐκ τῶν τούτου μερῶν ὀσημέραι φθειρομένων ἐστὶ βραδίως καταμαθεῖν· οὐ γὰρ τὰ μέρη φθίρεται, τούτου καὶ τὸ ὅλον ἀνάγκη ποτὲ τὰ αὐτὰ παθήματα τοῖς οἰκείοις μέρεσιν ὑποστῆναι, ὡς φησὶ μὲν Βασίλειος ὁ κλεινὸς καὶ θεσπέσιος (263). Τίθενται δὲ τῷ λόγῳ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (264). Καὶ οὗτος ὁ λόγος τῆς τοῦ κόσμου φθορᾶς ἀβραγῆς τε καὶ ἀναγκαστικὸς καὶ ἄφυκτος, καὶ γεωμετρικαῖς ἀνάγκαις (265) καὶ δεσμοῖς, ὃ δὴ λέγεται, περιελίττεσθε, μὴ δυνάμενοι τὸ ἀραρὸς καὶ ἰσχυρὸν τῶν ἀποδείξεων καὶ τοῦ λόγου ἀποφυγάνειν. Ἴνα δέ σε μὴ μόνον τῷ λόγῳ ἄγχωμεν, καὶ ἐπὶ τὰ σὰ παιδικὰ δραμούμεθα. Ἴδοὺ γὰρ σοὶ τὴν Πλάτωνος τοῦ σοφοῦ (266) ἐκθήσομαι δόξαν, ὅς, τὸν Τίμαιον συντιθείς, οὕτω που φησὶ τοῦ θεοῦ πέρι καὶ τοῦδε τοῦ παντός· « τί τὸ ὄν μὲν αἰεὶ, γένεσιν « δὲ οὐκ ἔχον; καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν, ὄν δὲ οὐδέποτε; « τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτὸν, αἰεὶ κατὰ τὰ « αὐτὰ ὄν· τὸ δ' αὖ αἰσθήσει ἀλόγῳ δοξαστὸν, γιγνόμενον « καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν (267). » Πάλιν δὲ περὶ τοῦ δημιουργοῦ φησὶ (268): « τὸν μὲν οὖν πατέρα « καὶ ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντός εὐρεῖν τε ἔργον, καὶ εὐ- « ρόντα εἰς πάντα ἐξειπεῖν ἀδύνατον. » Καὶ αὖθις τοῦ οὐ-

ρανοῦ πέρι (269)· « πότερον ἦν αἰεὶ γενέσεως ἀρχὴν ἔχων
 « οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς τινός ἀρξάμενος; γέγονεν·
 « ὁρατὸς γὰρ ἀπτὸς τέ ἐστι καὶ σῶμα ἔχων· πάντα δὲ τὰ
 « τοιαῦτα γενητὰ ἐφάνη ». Καὶ πάλιν (270)· « χρόνος ἅμα
 « τῷ οὐρανῷ γέγονεν, ἴν', ἅμα γενόμενα, ἅμα καὶ διαλυ-
 « θῶσιν, ἄνπερ ἄρα λύσις αὐτῶν γένηται ». Καὶ αὐθις τῶν
 πάντων βασιλέα πρὸς τοὺς ἄλλους οὓς θεοὺς ὑποτοπάζετε
 οὕτω που δημηγοροῦντα ποιεῖ· « θεοὶ θεῶν (271), ὧν ἐγὼ
 « δημιουργός, ἄλυτοι ἐστέ ἐμοῦ γε ἐθέλοντος· τὸ μὲν δὴ
 « δεθὲν πᾶν λυτόν ». Καὶ πάλιν· « διὸ ἐπέειπερ ἐγένεσθε,
 « οὐκ ἀθάνατοι μὲν ἐστέ, οὐδὲ ἄλυτοι τὸ πάμπαν· οὔτε γε
 « μὴν λυθήσεσθε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς
 « βουλήσεως μεῖζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρας λαχόντες
 « ἐκεῖνων οἷς ὅτε ἐγίγνεσθε (272) συνεδείσθε ». Ἄρά σε κα-
 ταφαρμακεύομεν (273), ὦ φίλος, τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ
 ὀψὲ πείθομεν ποτίμῳ λόγῳ ἀλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσα-
 σθαι (274); ἢ δεῖ σου κατεπάδειν (275) μακρότερα; Ὅρα
 γὰρ ὅπως αὐτὸς ὁ Πλάτων καὶ γενητὸν οἶδε τὸν οὐρανὸν,
 καὶ, ἢ γέγονε (276), λυόμενόν τε καὶ φθειρόμενον, λύσεως
 ἐξ ἀνάγκης τῇ συνθέσει παρεπομένης· πᾶν γὰρ σύνθετον καὶ
 διαλύεσθαι πέφυκε. Μὴ δέ σε μορμολυττέτω (277) λέγων,
 « ἄνπερ ἄρα λύσις αὐτῶν γένηται », καὶ ὡς « οὐ τεύξεσθε
 « θανάτου μοίρας »· ἔφη γάρ· « τὸ μὲν δὴ πᾶν δεθὲν λυ-
 « τόν »· καὶ ὡς « οὐ πάμπαν ἄλυτοι ἔσεσθε ». Καὶ ἐκ τῆς
 οἰκειᾶς δὲ φθορᾶς τὸν οὐρανὸν φησὶ τρέφεσθαι αὐτῷ Τι-
 μαίῳ προσδιαλεγόμενος (278)· φύσει τε φαρτὰ χρήματα

πάντα ταῦτα γινώσκει, καὶ δεκτικὰ λύσεως οἶδεν, ἐπειδὴ καὶ γέγονεν, εἰ δὴ βουλῆσαι τοῦ δημιουργοῦ ἀθάνατα ταῦτα εἶναι φησὶν (279), ἀσχάλλων ὅτι καὶ φήσειεν, ἐναντιολογῶν τε καὶ καθάπερ ἐν νυκτομαχίᾳ μαχόμενος (280) ἑαυτῷ (ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἐστὶν ἀξία (281) καὶ οὐδενός), τῶς τῇ φύσει αὐτῶν προσμεμαρτύρηκε τὸ δύνασθαι φθαρῆναι, ἐπειδὴ καὶ γέγονεν· ἢ οὐ; — Φαίνεται. Εἰ δὲ φύσει φθαρτὰ ταῦτα, σχολῆ γ' ἂν τοὺς φύσει φθαρτοὺς θεοὺς ὑποτοπητέον. Ἢ σοὶ δοκεῖ ὅδε ὁ κόσμος θεὸς εἶναι, γεννητὸς ὦν καὶ φύσει φθαρτὸς, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξε, καὶ ὁ Πλάτων τίθεται; — Οὐκ οἶδα ὃ τι φῶ. — Οὐκοῦν φέρε συλλογιστικώτερον τῷ λόγῳ προΐωμεν· προθυμήθητι δὲ τούτῳ παρακολουθῆσαι. Τοῦτο γὰρ σε ποιεῖν, λόγιον ὄντα καὶ φίλιον, γλίχομαι. Τὸν θεὸν ἀσώματον καὶ ἀγένητον (282), ἀφθαρτόν τε καὶ ἀνώλεθρον, καὶ συνθέσεως ἐλεύθερον ὁμολογεῖς, ἢ οὐ; — Ναί. — Ὁ δὲ κόσμος αἰσθητὸς ἐφάνη καὶ γεννητὸς, σύνθετός τε οἷα ἐξ ὕλης καὶ εἶδους καὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων συγχείμενος, κατὰ Πλάτωνα (283), καὶ διὰ τοῦτο διαλύεσθαι πεφυκώς (284); — Ἐφάνη. — Εἰ οὖν, ὦ μακάριε, ὁ μὲν θεὸς οὐχ οὕτως, ὁ δὲ κόσμος οὕτως, οὐκ ἄρα θεὸς ὅδε ὁ κόσμος· εἰ δὲ μὴ θεὸς οὗτος οὔτε τι τῶν τούτου μερῶν, οὐκοῦν ἄρα θεὸς ὁ ἥλιος, οὔτε ἡ σελήνη, οὔτε τι τῶν κατ' οὐρανὸν κινουμένων· μέρη γὰρ ταῦτα τοῦ παντὸς καὶ δημιουργήματα τοῦ θεοῦ (285). — Εὖ λέγεις. — Εἰ τοίνυν μέρη ταῦτα τοῦ παντὸς, ἀπεδείχθη δὲ τὸ πᾶν γεννητὸν καὶ διαλύεσθαι πεφυκὸς, ὡς σύν-

θετον ὄν καὶ γενητόν, τὸ δὲ οὕτως ἔχον ἔξω που κείσθαι τῆς μακαρίας τοῦ θεοῦ φύσεως δίκαιον ἐφάνη, οὐκ ἄρα θεολογητέον οὔτε τὸν ἥλιον, οὔτε τὴν σελήνην, οὔτε τῶν ἄλλων πλανητῶν οὐδένα. — Οὐ γάρ. — Συναπεδείχθη οὖν ἄρα τὸ μὴ τὸν ἥλιον τινὸς εἶναι δημιουργόν, εἶπερ μὴ θεὸς ὁμολογεῖται, δημιουργήμα δὲ θεοῦ· μόνος γὰρ ὁ θεὸς δημιουργός, ὡς οὐ πρὸς ἐτέρου δημιουργηθείς. — Καλῶς λέγεις. Ἀλλὰ τοῦτό μοι τὸ ἀπόρημα (286) λύσον. — Τὸ ποῖον δὴ; — Εἰ οὐκ ἦν ὁ κόσμος ποτὲ, πῶς ἦν ὁ θεὸς ἐν τῷ ἑαυτοῦ κατὰ τρόπον ἦθει (287); πῶς δὲ χωρὶς τοῦ παντός εἶναι δύναται; πῶς δ' ἂν εἴη εὐεργέτης, μὴ ὄντων τῶν εὐεργετουμένων; τίνος δὲ καὶ εἴη θεὸς ὁ θεός; — Ἐοικᾶς μοι, ὦ μακάριε, ἦν δ' ἐγὼ, ὡσπερ ἐξ ὕπνου διαναστάς (288), ἐπιλελῆσθαι μὲν ὧν πρῶην ἐλέγομεν (289), τὸν δὲ κολοφῶνα (290), ὡσπερ οἶει, τῶν ζητημάτων σὺν ἡμῖν διαφερόντως προῖσχεσθαι· καὶ οὐ λογίζη ὅτι θεὸς εὐεργετῶν οὐκ ἀνάγκη εὐεργετεῖ, καθάπερ οὔτε δημιουργεῖν (291) ἀναγκάζεται, ὡσπερ ἐλέγομεν (292)· μόνη γὰρ ἡ θεία φύσις ἀνάγκης ἐστὶν ἐλευθέρα. Ὑμεῖς δὲ μοι τὸν θεὸν οὐκ αὐτάρκη εἶναι οἴεσθε καὶ ἀνευδεᾶ καὶ τέλειον, καὶ ἡμιστά τινος τῶν πρὸς αὐτοῦ γεγονότων δεόμενον. Εἰ γὰρ μὴ δύναται χωρὶς εἶναι τοῦδε τοῦ παντός, μεγίστην αὐτοῦ μοῖραν τῇ ὑπάρξει ἢ τάχα τὸ ὅλον καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι τότε τὸ πᾶν χαρίζεται (293)· καὶ αὐτοῦ τούτῳ γε τῷ λόγῳ τὸ πᾶν αἴτιον, καὶ οὐκ αὐτὸς τοῦ παντός. Τὸ γὰρ τινος δεόμενον πρὸς σύστασιν, ἐκείνου ἂν εἴη αἰτιατόν καὶ οὐ αἰ-

τιον (294). Πῶς τοίνυν αὐτὸς συνεστήσατο τὸδε τὸ πᾶν; εἰ γὰρ συνεστήσατο αὐτὸ, ὡς φησὶν ὁ Πλάτων (295), πρὶν αὐστηῆναι οὐκ ἦν. Οὐκ ἐννοεῖς (296) δὲ ὅτι ἀναιρεῖ τὸ δι' ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ συστήναι τὸ λέγειν ὡς δι' ἑαυτὸν καὶ χρείας ἔνεκεν οἰκείας τοῦτο συνεστήσατο; ὅπερ ὁ ὑμέτερος ἄνω καὶ κάτω κατασκευάζει καὶ διακυκᾷ (297) λόγος, εἴπερ χωρὶς τοῦδε τοῦ παντὸς εἶναι οὐχ οἶόν τε ἦν. Εἰ δ' ἀγαθὸς ὢν (298) ἐβουλήθη εἶναι τὰ ὄντα, οὐ δεόμενος αὐτῶν πρὸς τὸ εἶναι (ἦν γὰρ πρὸ τούτων ὡς τέλειος καὶ οὐθενὸς δεόμενος, αὐτὸς ὢν ἢ πᾶσα (299) αὐτάρκεια), οὐκ ἄρα ἀνάγκη συναίδιον εἶναι τῷ πεποιηκῶτι τὸ ποίημα· δεῖ γὰρ πρεσβύτερον εἶναι τοῦ ποιήματος τὸν ποιητὴν καὶ τῶν δημιουργημάτων τὸν δημιουργόν, εἴπερ τὸ ποιούμενον δευτερόν ἐστι τοῦ ποιούντος αἰτία καὶ χρόνω, εἰ μέλλει μὴ ἀβούλητος αἰτία τυγχάνειν καὶ οὐ λελογισμένη, ὥσπερ τῆς σκιᾶς τὸ σῶμα καὶ τῆς λαμπηδόνος τὸ ἀπαυγάζον (300). Πῶς γὰρ ἂν εἴη δημιουργὸς ὁ δημιουργός, εἰ μὴ βουλόμενος ὁ πεποίηκεν εἴη δημιουργός; ἢ εἰ ὥσπερ τῷ σώματι ἢ σκιᾷ, οὕτως ἀπλῶς καὶ τῷ δημιουργῷ παρηκολούθησεν ἐκ ταυτομάτου παρυσποστὰν τὸδε τὸ πᾶν, εἴη δ' ἂν ὁ θεὸς εὐεργέτης καὶ μηδέπω ὑφεστώτων τῶν εὐεργετούμενων, ὡς ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰ εὐεργετεῖσθαι μέλλοντα καὶ πρὶν ἢ πρὸς ὑπαρξιν ἐλθεῖν καὶ αὐτὰ τὰ εὐεργετούμενα, ὥσπερ γέννημα (301) λέγομεν τὰ πεφυκότα γεννᾶν, καὶ μηδέπω ἢ τὰ γεννώμενα (302)· οὕτω γὰρ καὶ δημιουργόν ἐλέγομεν εἶναι τὸν θεόν, καὶ μὴ ὄντων τῶν δημιουργημάτων, ὡς ἔχοντα τοὺς

δημιουργικούς λόγους (303) ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐνεργείᾳ δημιουργεῖν μέλλοντα. Παρὰ γὰρ τῷ μακαρίῳ θεῷ καὶ τελείῳ καὶ αἰεὶ ὄντι μόνῳ καὶ ἀγαθῷ τὰ μηδέπω ὄντα μηδὲ γεγονότα τῷ μέλλειν ἔσεσθαι ὡς ὄντα καὶ γεγονότα λογίζεται, καὶ τῷ δύνασθαι τοῦτον ἐν στιγμῇ χρόνου καὶ ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ (304) πάντα παράγειν (305) πρὸς γένεσιν· συνάναρχον γὰρ καὶ συναΐδιον τῇ μακαρίᾳ φύσει τὴν περὶ τῶν εὐεργετηθησομένων (306) καὶ δημιουργεῖσθαι μελλόντων ἐκέκτητο βούλησιν. Παρήγαγε δὲ, ὅτε συνοίσειν ἔμελλε τοῖς γενομένοις, καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ τάξις ἤβούλετο. Οὕτω τε ἡ περὶ τῶν ὄντων τοῦ θεοῦ βούλησις καὶ εὐεργεσία οὐκ ἐν χρόνῳ, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις αὐτῶν, καὶ οὐδὲν τῶν γεγονότων ἀναφανήσεται ποτε ὑφαρπάζον ἑαυτῷ καὶ ὑποσυλῶν τὸ μόνου τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἐξαίρετον· τοῦτο δ' ἂν εἶη τὸ αἰεὶ εἶναι· ἢ πῶς ἂν εἶη ἀμφοῖν καὶ ἅμα ὄντων καὶ αἰεὶ, θεῷ τε φημί καὶ κόσμῳ, τῷ μὲν δημιουργός, τῷ δὲ δημιούργημα (307); ἢ τις ἡ ἀποκλήρωσις (308) τοῦ τὸν μὲν ποιεῖν, τὸν δὲ πάσχειν; τίς δὲ ὁ λόγος (309) τοῦ μὴ τοῦμπαλιν ὑποτοπάζειν, ὅπερ καὶ διανοεῖσθαι οὐ θέμις, εἰ συναΐδιῳ ἅμφω, καὶ οὐκ ὁ μὲν θεὸς αἰεὶ τε καὶ ἀνάρχος, ὁ δὲ κόσμος ἤρξατο καὶ οὐκ αἰεὶ ἦν; αὕτη γὰρ τάξις δημιουργοῦ τε καὶ δημιουργήματος, ἔν' ἔχομεν καὶ ἡμεῖς εἰδέναι, καὶ μεθ' ἡμῶν εἴ τις ἄλλη λογικὴ φύσις, τί μὲν δημιουργός καὶ ποιητής (310), τί δὲ δημιουργήματα καὶ ποιήματα, καὶ τί μὲν ἡ τελειοτάτη καὶ αὐταρκεστάτη καὶ πάντων δια-

φέρουσα φύσις καὶ δεσποτεία, τί δὲ τὰ γινόμενα καὶ τῆς τοῦ δημιουργοῦ δυνάμεως καὶ βουλήσεως ἐξηρητημένα καὶ ὑπ' αὐτοῦ συγκρατούμενα καὶ αὐτοῦ μόνου δεόμενα κἀκείνου. δοῦλα. Εἰ γὰρ ἅμα τῷ δημιουργῷ καὶ αἰεὶ πάντα, ποῦ τὸ κρεῖττον τοῦ δημιουργοῦ κατὰ τὸ ἅμα εἶναι τούτω τὰ πάντα καὶ αἰεὶ; πῶς δ' ἂν εἴη καὶ δημιουργὸς τῶν ἅμα ὄντων αἰεὶ καὶ συμπεφυκότων αὐτῷ; ποῦ δ' ἂν εἴη ἐν τοῖς ὁμοτίμοις κατὰ τὸ ἅμα εἶναι καὶ αἰεὶ (311) ἢ δεσποτεία καὶ ἡ δουλεία, καὶ τὸ ἐν πᾶσι προὔχον τοῦ θεοῦ καὶ τιμαλφέςτερον. (312); οὕτω μὲν οὖν αἰεὶ δημιουργὸς ὁ θεὸς καὶ εὐεργέτης, οὐκ αἰεὶ δὲ τὰ δημιουργήματα· οὕτω καὶ θεὸς τῶν μηδέπω γεγονότων ὁ θεός, ὡς ὄντων ἐν αὐτῷ καὶ πρόγενέσεως· ἅπαντα γὰρ περιέληφε τῇ προγνωστικῇ δυνάμει τὰ πρὸς γένεσιν παράγεσθαι μέλλοντα· ἕκαστον δὲ οἷον ἐθέλει καὶ ὅτε προσήκει καὶ ὡς ἂν κάλλιστα ἔχοι, σοφία τινὲ καὶ τέχνη καὶ δημιουργικῇ δυνάμει προβάλλεται, καὶ ἔστι δημιουργὸς οὐκ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον γινομένων. (313), ἀλλὰ παρ' ἑαυτοῦ. Ἡ οὐ καλεῖς τὸν εὐεργέτην τοῦ κάμνοντος καὶ ἰατρὸν (314), ἠνίκα διακνοεῖται καὶ βουλεύεται τῷ κάμνοντι βοηθεῖν, κἄν μηδέπω εἰς ἔργον ἀγάγη τὴν βούλησιν, μικρὸν ὕστερον ἐπιθήσοντα τῷ διανοήματι καὶ τὸ ἔργον; — Πᾶσα ἀνάγκη. — Οὕτω τοίνυν (ἀλλ', ὅσον εὐσεβὲς τοῦ παραδείγματος (315) λαβῶν, τὸ ἀπεμφαῖνον ἀποπέμπου) εὐεργέτης ἔσται καὶ δημιουργὸς ὁ θεός καὶ θεὸς τῶν μελλόντων εὐεργετεῖσθαι καὶ δημιουργεῖσθαι, οὐκ ἀνάγκη εὐεργετῶν ἢ δημιουργῶν, οὐδ' ἵνα ἡ θεὸς παράγων.

πρὸς γένεσιν τὰ ὄντα (ἔχει γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ὃ ἐστίν), ἀλλ' ὡς ἀγαθὸς καὶ θεός. Ἄθρει δέ μοι καὶ τοῦτο (316). — Τὰ ποῖον δὴ; — Οὐ φῆς τὸν σιωπῶντα ἄνθρωπον λογικὸν τῷ δύνασθαι λόγῳ κεχρῆσθαι; — Πάνυ γε. — Τί δὲ Πυθαγόρας καὶ οἱ εἰς αὐτοῦ φοιτήσαντες, καὶ κατὰ τὴν Ἰταλίαν πάλαι φιλοσοφήσαντες, ἄρά σοι λογικοὶ ἐδόκουν εἶναι; ἤνικα μετὰ τῶν ἄλλων τὴν σιωπὴν ἐφιλοσόφουν (317); — Πῶς γὰρ οὐ; — Οὐκοῦν, ὦ ἑταῖρε, καὶ ὁ θεός, εἰ μὴ χεῖρων ἐστὶ παρ' ὑμῖν (318) Πυθαγόρου καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ θεὸς ἂν εἴη καὶ δημιουργὸς καὶ εὐεργέτης, καὶ ἐνεργεῖα ποτὲ μὴ δημιουργῆ, τῷ δύνασθαι δημιουργεῖν αἰεὶ καὶ τῷ ἀναρχον ἔχειν τὴν περὶ τὰ εὐεργετούμενα καὶ θεούμενα (319) βούλησίν τε καὶ προθυμίαν. Ἰμεῖς δέ μοι δοκεῖτε, μικρὸν δοκοῦν ἄτοπον ἀποφυγγάνειν ἐθέλοντες, μεγάλῳ κακῷ περιπίεσθαι. Ἰνα γὰρ δῆθεν τὸν θεὸν μὴ ἐν ἀργίᾳ ποτὲ καθῆσθαι, ἀλλὰ γὰρ εὐεργετεῖν ἐξ αἰδίου φήσητε (320), ἀβούλητον τῶν ὄντων αἰτίαν καὶ οὐκ ἔμφρονα τοῦτον εἰσάγετε (321), καὶ τὴν ὁμόδουλον ποιήσιν ἐπανίστατε τῷ ποιητῆ (322), καὶ συναΐδια τῷ πεποιηκότι φαντάζεσθε τὰ ποιήματα, εἰς θεοὺς ἀναβιβάζοντες ταῦτα, καὶ τὸ μέγα ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα (323) οἷς βούλεσθε διανέμετε, ὥσπερ τι τῶν ἄλλων χρημάτων, μὴ συγχωροῦντες τὸν μόνον θεόν, αὐτὸ τὸ ἐν καὶ τάγαθὸν κατὰ πάντων ἐν πᾶσι τὰ πρωτεῖα φέρειν (324), καὶ ἐν εἶναι καὶ μόνον καὶ μόνως (325). Εἰ γὰρ συναΐδιος τῷ θεῷ ὁδε ὁ κόσμος, ἐστὶ τι καθ' ὃ οὐκ ἔστιν ὁ θεός ἀμείνων τοῦδε τοῦ κόσμου (326).

τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ αἰδίως εἶναι (327). Καὶ πῶς πάντων
 αὐτὸν (328) ἐν πᾶσι διαφέρειν φήσομεν; καὶ εἰ ἅμα ὁ
 θεὸς ἅμα κόσμος, αἰεὶ δὲ ὁ θεὸς, καὶ συμπεφυκέναι
 δεῖ τῷ ποιητῇ τὰ ποιήματα, πεῦ τὸ ἐν τοῦ μακαρίου
 θεοῦ καὶ τὸ πάσης ἐλεύθερον σχέσεως (329) καὶ τῆς σω-
 ματικῆς ἐκτὸς εἶναι φύσεως; τὰ γὰρ ἅμα τῶν πρὸς τι,
 τὰ δὲ πρὸς τι τῇ σωματικῇ συνέζευκται (330) φύσει,
 ὁ δὲ θεὸς ἀσώματόν τι χρῆμα καὶ νοερόν (331). Οὐκ
 ἄρα ἅμα θεὸς ἅμα κόσμος, ἐπεὶ μήτε σῶμα ὁ θεὸς ὧ· τὰ
 πρὸς τι συνέζευκται, μόνος δὲ ἀγέννητος καὶ ἀτίδιος, ὡς ἐν
 καὶ θεός. Οὐ συνορῶ δὲ ὅπως εἰς ἐναντιώματα δοξασμάτων,
 ὥσπερ οἱ μεθύοντες (332), πυκνὰ περιστρέφουσι. Εἰ γὰρ τὴν
 ὕλην, ἣν δεξαμένην (333) καὶ τιθηνὴν ὀνομάζειν ὑμῖν φίλον
 ἀνείδον καὶ ἀσχημάτιστον, πεφυρμένην τε αὐτῇ καὶ πλημμε-
 λῶς κινουμένην, σὺν ἀταξίᾳ ἄρα λαθεῖν τὸν δημιουργὸν καὶ
 εἰς τάξιν ἀγαγεῖν καὶ ἡσυχίαν ἀντὶ τῆς ταραχῆς ἐνθεῖναι,
 ποιῆσαί τε καὶ μορφῶσαι καὶ τῆς προτέρας ἀμορφίας ἀπαλ-
 λάξαι φησὶ μὲν ὁ Πλάτων τὸν Τίμαιον συντιθεὶς, πείθεσθε δὲ
 ὑμεῖς (334), ἄρα ἦν ὅτε ἦν (335) ἀκοσμία ἐν τῷ παντὶ,
 κατὰ τὸν Πλάτωνα, καὶ οὐκ ἦν ὁδὸς ὁ κόσμος καὶ ἡ νῦν
 ἀρμονία· εἰ δὲ τοῦτο, ἡ μὲν ὕλη ἔσται συνατίδιος τῷ θεῷ,
 κατὰ γε τὸν Πλάτωνα, ὁ δὲ κόσμος οὐκ ἔτι· ὅπερ εἰ οὕτως
 ἔχει, χρόνῳ ἄρα δεδημιουργῆσθαι τὰ ὄντα καὶ ὑμεῖς συνο-
 μολογεῖτε, καὶ εὐεργετεῖν τὸν θεὸν οὐδαμῶς ἐξ αἰδίου φατέ,
 ὅπερ ἄνω καὶ κάτω θρυλλεῖτε καὶ περιφέρετε, μορμολύττον-
 τες τοὺς ἀπλουστέρους, καὶ ἡ μὲν ἀταξία (336) τῆς ὕλης

καὶ ἡ ἐσχάτη ἀμορφία τῷ θεῷ συνάναρχος ἔσται καὶ συναϊ-
 διος καὶ ὁμότιμος τοῦτό γε, τῶν αὐτῶν πρεσβείων καὶ τῆς
 αὐτῆς προεδρίας τῷ θεῷ τῷ σοφῷ καὶ παγκάλῳ (337)
 ἀξιουμένη, ὡς ἀγέννητος· τὸ δὲ σχῆμα καὶ τὸ εἶδος καὶ ὁ
 κόσμος ὑστερόν ποτε ἐπιτεθέντα τῇ ὕλῃ φανήσεται, ᾧ
 ἀκολουθήσει τὸ ποτὲ παυθήσεσθαι ταύτης καὶ χωρισθῆναι
 τὸ σχῆμα καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ὕλην ἐπανελθεῖν εἰς τὴν
 προτέραν ἀταξίαν καὶ ἀμορφίαν· τὰ γὰρ χρόνῳ ἀρχόμενα
 χρόνῳ καὶ παύεσθαι πέφυκεν (338). Ὅρας ὅσος λῆρος καὶ
 ὄση ἀβελτερία παραπέπηγε τοῖς ὑμετέροισι δοξάσμασι,
 μὴ βουλομένοις τὸν θεὸν οὐσιῶν εἶναι ποιητὴν, ἀλλὰ γὰρ
 μόνων σχημάτων, δίκην τεκτόνων τε καὶ ζωγράφων καὶ
 οἰκοδόμων, οἷς εἰ μὴ ἐτύγγανεν οὔσα ἡ ὕλη, οὐκ ἂν τὴν
 ἑαυτῶν ἐπεδείξαντο τέχνην (339). οὕτως οὖν ἄρα καὶ τῷ
 θεῷ εἰ μὴ ὑπῆρξεν ἡ ὕλη, οὐκ ἂν τόνδε τὸν κόσμον ἐτεκτή-
 νατο, οὔτε εἶχε καθ' ὑμᾶς ποῦ τοὺς παγκάλους αὐτοῦ λό-
 γους ἐνθείη τῆς εἰδοποιουῦ δυνάμεως, τάχα δὲ καὶ ἐνδεία
 ὕλης ἐλάττονα ἤπερ ἠβούλετο (340) τόνδε τὸν κόσμον πε-
 ποιήκεν· ἢ, εἰ ἐξήρκεσεν ἡ ὕλη πρὸς τὴν αὐτοῦ βούλησιν,
 καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην ὑπεδέξατο καὶ τοὺς δη-
 μιουργικούς λόγους, αὐθις τὴν ἀτάκτως καὶ πλημμελῶς
 κινουμένην ἐξισοῦτε καὶ ἀντιπαρεξάγετε τῇ μεγάλῃ καὶ ἀμε-
 τρήτῃ τοῦ θεοῦ δυνάμει, ἥπερ ἐδυνήθη πάντας αὐτοῦ τοὺς
 λόγους ὑποδέξασθαι καὶ τοσαύτη εἶναι ὄσηνπερ αὐτὸς ἐβού-
 λετο (341). Οὕτω πανταχόθεν τὸ εἶναι αὐτὴν ὁμότιμον
 τῷ θεῷ ἢ τοῦ λόγου ἀκολουθία ἐφώρασεν· οὐ τί ἂν γένοιτο

πρὸς ἀσέβειαν μείζον, τοῦ τὴν ἄμορφον καὶ ἀνείδρον καὶ ἀσχημάτιστον ἐξισοῦν τῷ θεῷ, οὐ μόνον κατὰ τὸ εἶναι, ἀλλὰ γὰρ καὶ κατ' αὐτὴν, ὡς εἰπεῖν, τὴν δύναμιν (342). — Νόθῳ λογισμῷ ταύτην εἶναι ληπτὴν φασιν, ἡδ' ὅς (343), καὶ διδασκαλίας ἀπλῶς χάριν (344) ὡς ἐν ὑποθέσει ταῦτα διεξεληλυθέναι τὸν Πλάτωνα. — Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγὼ, εἰ μόνῳ λογισμῷ ταύτην λαμβάνομεν, καθάπερ τὸν τραγέλαφον (345) ἀναπλαττόμεθα, ἔσται ἄρα καὶ ἀνυπαρκτος καὶ ἀνυπόστατος. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἄρα ἐξ ὕλης ὁ θεὸς τόδε τὸ πᾶν ἐτεκτῆνατο προὔποκειμένης, ἀλλ' ἐκ μηδαμοῦ μηδαμῶς ὄντος· γενητὸς γὰρ ὅδε ὁ κόσμος ἐφάνη τε καὶ ὠμολόγηται, τάξιν ἔχων καὶ ἀρμονίαν, αἱ ὑπὸ τινος γίνονται τοῦ ἀρμόζοντος· οὐ γὰρ ἀπὸ τύχης οὐδὲ αὐτομάτως. Ἄλλ' οὗτος μὲν ὁ μῦθος τῆς ὕλης καὶ ἡ πλημμυλία (346) τοῦ δοξάσματος πολλοῖς τῶν ἡμετέρων οὐκ ἀγεννῶς πάλαι διεληλεγκται· ὅθεν ἐς τὸ παρὸν καταπαύομεν (347) τὸν λόγον. — Καλῶς μὲν ὁ λόγος, ὦ φιλότῃς, τὸ σπουδάζομενον ἀπέδειξεν· βρα δὲ ὅπως κατακομψεύονται τὸν κόσμον ἀναρχον εἶναι καὶ ἀτελεύτητον. — Φάθι. — Τελειότατον σχημάτων τὸ σφαιρικὸν εἶναι γεωμετρία φησὶν, ὡς μήτε ἀρχὴν ἔχον, μηδ' αὐτὴν τελευτὴν· τοῦτου δὲ τόνδε τὸν κόσμον μεταλαγχάνειν ἡ ὄψις δείκνυσιν (348). Ἐδὲ γὰρ τὸ ἄριστον καὶ τελειότατον σχημάτων τῷ ἀρίστῳ τῶν γεγονότων καὶ τελείῳ περιτεθῆναι. Ὅρα οὖν ὅπως καὶ διὰ τοῦ σχήματος, φασὶ, τὸ ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον τοῦδε τοῦ κόσμου διαφαίνεται, εἴπερ τὸ σφαι-

ρικὸν σχῆμα οὔτε ἀρχὴν ἔχει, οὐδ' αὖ τελευτήν. — Ἄλλ', ὦ μακάριε, ἦν δ' ἐγὼ, ἐμοὶ καὶ σοὶ ἡ ἀρχὴ τοῦδε τοῦ σχήματος ἄληπτος· πᾶς μέντοι κύκλος ἀρχὴν ἔχει καὶ τελευτήν. Ἐπεὶ παρίτω γεωμέτρης, καὶ καταγραφέτω τόδε τὸ σχῆμα ἐπίπεδον· ἄρ' οὐκ ἀπ' ἀρχῆς τινος ἄρχεται, ἢ φησι Βασίλειος ὁ σοφὸς (349), κέντρῳ τινὶ καὶ διαστήματι περιγράφων αὐτό; — Πῶς γὰρ οὔ; — Οὕτω δὴ ὁδε ὁ κόσμος, κἂν σχῆμα σφαιρικὸν ἔχειν ὑποτοπάζοιτο, ἀπ' ἀρχῆς τινος ἤρξατο χρονικῆς, καὶ πρὸ τοῦ δημιουργηθῆναι οὐκ ἦν. Καὶ τέλος ἴσχει, ὅταν τῷ δημιουργῷ δοκοίη συμπέρασμα τῇ φύσει ἐπιθεῖναι τῇ τούτου. Οὕτως ἡ μακρὰ καὶ διωλύγιος ὑμῶν ἀβελτερία (350) δόξειεν εἶναι οὐδὲν πρὸς τοῦ λόγου καὶ τῆς ὑποδείξεως φωραθεῖσα καὶ διελεγχομένη. Ὅτι γὰρ γενητὸς καὶ φθαρτὸς ὁδε ὁ κόσμος συμπροθυμήθητι παρακολουθῆσαι τῷ λόγῳ, καὶ φανερώτερόν σοι τουτὶ τὸ δόξασμα τῆς ἀληθείας γενήσεται (351). — Συνέπομαι. — Εἴ τι ἀγένητον, ἐστὶ καὶ ἄφθαρτον (352), ἢ οὔ; — Φαίνεται. — Καὶ εἴ τι ἄφθαρτον, ἀγένητον; — Ἀνάγκη. — Καὶ μέντοι τοῦμπαλιν· εἴ τι γενητὸν, ἐκεῖνα καὶ φθαρτόν· καὶ εἴ τι φθαρτόν, ἐκεῖνο γενητόν; — Καλῶς λέγεις. — Φθαρτὸς δὲ ὁ κόσμος, ὡς δείκνυσι τὰ μέρη· ἄρα καὶ γενητὸς ἐφάνη. Ἔτι δ' αὖ εἰ τὸ ἄφθαρτον ἀγένητον ἐλέγομεν, καὶ τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον, γενητὸς δὲ ὁδε ὁ κόσμος, ἐπεὶ πᾶν σῶμα γενητὸν, καὶ φθαρτὸς ἄρα ὁ κόσμος. Καὶ πάλιν εἰ οὐδὲν τοῦ ἀφθάρτου** γράμματα (353) λέγεται. Καὶ σκάφος ἐν Λι-

βύη πρῶτον ναυπηγηθῆναί φασι (354). Καὶ οὐδεὶς πόνος τὸ τῶν ἐτῶν ἐξ ὅσου πέφηνεν ἕκαστος τούτου (355) γενεαλογεῖν καὶ διαριθμεῖν. Εἰ τοίνυν μῆτε τὰ κοῖλα τῆς γῆς συμπεπλήρωται, μῆτε τὸ ἄλμυρὸν τῆς θαλάττης ἐπικεκράτῃται, μῆτε ἄφθαρτόν ἐστὶν οὐ τὰ μέρη φθαρτὰ, μῆτε ἄπαυστον καὶ ἀναρχὸν τὸ ὠρισμένην ἔχον τὴν φύσιν, μῆτε αἰδίδιον ἐν ᾧ τέχνη καὶ ἀνθρωποὶ ἀπ' ἀρχῆς χρόνου συνέστησαν, μῆτε πρόνοια τῷ παρ' ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ἔχοντι (356), γέγονεν ἄρα ὁ κόσμος· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ φθαρῆσεται· ἄμφω τῇ φύσει συγκεκληρωμένα ἔχων τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι.

Τοιαύτη τις ἦν ἢ πρὸς τὸν αὐχοῦντα τὴν ἰατρικὴν τέχνην διάλεξις, ὅς ἐπὶ σοφίᾳ πάσῃ βρενθύεται (357) καὶ γανύσκεται (358) παρὰ πάντας τοὺς οἰκοῦντας τὸν Νεῖλον (359). Ἴνα δέ σε τελείως ἐστιάσας (360) ἀπέλθω καὶ μηδὲν παραλίπω τῶν συντεινόντων πρὸς τὸ θεώρημα, ἐτέραν σοὶ συνουσίαν ἐμήν τε καὶ τοῦ φιλοσόφου διηγήσομαι. Ἐν ἐτέρᾳ γὰρ ἡμέρᾳ, παρόντος αὐτῷ τοῦ χοροῦ τῶν φοιτητῶν, ἐτύγγανεν ἡμῖν ἐτέραν Ἀριστοτέλους ἐξηγούμενος πραγματεῖαν ἣν ἠθικῶν ἀρετῶν περὶ ἐκεῖνος συνέγραψε, καὶ μου συνήθως πυνθανομένου καὶ προθύμως ἐπαίοντος τῶν λεγομένων, ὁ περὶ τῶν ιδεῶν λόγος ἐξαπιναιῶς παρεβέρβυη. Ἐλεγον δὲ ἐγὼ τὸν Ἀριστοτέλη μὴ τίθεσθαι τῷ λόγῳ (361), ἀλλὰ καὶ πρὸς Πλάτωνα τούτου περὶ διαμάχεσθαι, καθάπερ καὶ ἐτέρων πλείστων περὶ δοξασμάτων· μὴ γὰρ δὴ συμφάρεσθαι ἄμφω τῷ ἀνδρὶ περὶ αὐτὰ μάλιστα τὰ κυριώτατα.

καὶ συνεκτικώτατα τῶν δοξασμάτων· καὶ τοῦ «ἐβρέτωσαν ἰδέαι· τερετίσματα γὰρ εἰσιν» ἐμεμνήμην πρὸς τοῦ Σταγειρίτου ῥηθέντος (362). Ὁ δὲ ἐπειρᾶτο συγκαλύπτειν τὴν μάχην. Κάντεῦθεν οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ περὶ τοῦ παντός αὐθις ἀνενεῦτο λόγος ἡμῖν καὶ ἀνελίττετο. Διεβεβαιοῦτο γαῦν τὸν κόσμον ὁ φιλόσοφος, ὡς δὴ μηδενὸς κινήθεντος λόγου τούτου περὶ τῆ προτεραία, συναΐδιον εἶναι τῷ θεῷ. Ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν ὀξύτερον καὶ προθυμότερον ἤδη δὲ καὶ δριμύτερον (363) ἀποβλέψας, καὶ ὡσπερ ἐρμαιῶ (364) τῷ λόγῳ περιτυχῶν, μεανικώτερον ἀντελαμβανόμεν τούτου, καὶ ἤδη τοιαύτην τινὰ πρότασιν ἐποιούμην.

Φῆς τὸν θεὸν, ἦν δ' ἐγὼ, τὴν πρώτην αἰτίαν καὶ μόνην τῶν ὄντων ἀπάντων προὔχειν, καὶ εἶναι κρείττονα διαφοραῖς ἀσυγκρίτοις κατὰ πᾶν ὅτιοῦν; — Καὶ τίς τούτοις ἀντερεῖ; ἢ δ' ὅς. — Ἐν δὲ τῶν πάντων φῆς καὶ τὸ αἰδίως εἶναι; — Πῶς γὰρ οὔ; — Εἰ τοίνυν οὐκ ἀσχάλλεις, ἦν δ' ἐγὼ, περὶ τὸ ὁμολόγημα, πάντων δὲ διαφέρειν ἐν πᾶσι τὸν θεὸν τὴν πρώτην αἰτίαν καὶ μόνην καὶ αὐτὸς συνομολογεῖς, ἐν δὲ τῶν πάντων φῆς εἶναι τὸ αἰδίως εἶναι, ἄρα καὶ κατὰ τοῦτο αὐτὸ πραῦχειν καὶ κρείττονα εἶναι τὸν θεὸν τοῦδε τοῦ παντός ἀνάγκη. — Πάνυ γε, ἢ δ' ὅς. Ὁ μὲν γὰρ θεὸς ποιητικὸν ἐστὶν αἰδίον, ὁ δὲ κόσμος αἰδίως γινόμενον. Τοσαύτη τοίνυν ἔσται ἀμφοῖν ἡ διαφορὰ, ὅση μεταξὺ ποιοῦντος καὶ γινομένου καὶ δημιουργοῦντος καὶ κτίζομένου. — Ἄλλ' οὐχ ἡ μὲν ποιεῖ, ἡ δὲ γίνεταί, ἦν δ' ἐγὼ, διαφέρειν φαμέν τὸν θεὸν τοῦ παντός· οὐδὲ τοῦτο ὁ λόγος

κατασκευάζειν ἐσπούδακε (τοῦτο γὰρ δὴ πᾶσι καὶ ὁμολόγηται)· τὸ δὲ κοινὸν ἀπάντων ὁμολόγημα κατασκευάζειν (365), μὴ καὶ λίαν ἀβέλτερον ἢ καὶ οὐκ ἐπιστήμονος ἀνδρὸς καὶ φιλοσόφου (366). Οὐ κατὰ τὸ ποιεῖν τοίνυν καὶ πάσχειν πρόκειται νῦν ἡμῖν ἀνιχνεύειν καὶ θηρᾶσθαι τὴν διαφορὰν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερέχον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἢ ὁ μόνος (367) αἰδῖός ἐστι, καὶ κοινονίαν οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τοῦτον, κατὰ γε τὸ αἰεῖν εἶναι. Εἰ δὲ τοῦτο, ἐπανερόμαι καὶ ἐσαυθίς· οὐκ αἰδῖον φῆς εἶναι τὸ αἰεῖ ὄν; — Ναί. — Ὁ δὲ θεός, αἰδῖος ὢν, αἰεῖ ὢν ἐστιν; — Οὕτω φημί. — Καὶ ὁ κόσμος δὲ, αἰδῖος ὢν κατὰ σέ, αἰεῖ ὢν ἐστιν. — Πάνυ γε. — Εἰ τοίνυν αἰδῖον φῆς εἶναι τὸ αἰεῖ ὄν, τοῦτο δὲ οὐ μόνου (368) θεοῦ, κατὰ τὸ ὑμέτερον δόξασμα, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου, ποῦ τὸ ὑπέρτερον τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ χωρὶς συγκρίσεως ἀπάσης ὑπερ-ἀναβεβηκέναι τοῦτον τοῦ παντός κατὰ τὸ αἰεῖν εἶναι, ὅπερ ἐστὶν αἰδῖως εἶναι, εἴπερ μὴ ὁ μόνος αὐτὸς ἔχει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὁ κόσμος αὐτῷ τὸ τοῦ αἰδῖος εἶναι ἀξίωμα συνεμερίσατο, τῶν αὐτῶν πρεσβείων ἀξιούμενος καθ' ὑμᾶς; Οὐ διανοῆ δὲ καὶ τοῦτο, ὡς θύ χρεῶν τὸν φιλοσοφίας μεταποιούμενον παραπολὺ σοφιστικῶς διαλέγεσθαι τε καὶ ἐριστικῶς καὶ Καδμείαν νίκην γλίχεσθαι νικᾶν (369).

Ταῦτα ἔφη μὲν ἐγὼ· ἐσιώπησε δ' ἐκεῖνος, λίθων τε καὶ ἰχθύων ἀφωνότερος (370) γεγονώς. Ἐώρα γὰρ τοὺς περυστώτας θαυμάζοντας τὰ ἡμέτερα καὶ τὰς χριστιανῶν ἀποδείξεις ἀγαμένους, καὶ ψιθυρίζοντας (371) πρὸς ἀλλη-

λους ὡς μάλα εἶεν νεανικαί τε (372) καὶ ἰσχυραί· ὅτε δὴ καὶ τινας, οὓς ἔτυχεν ἐμπλήσας πάλαι τῆς αὐτοῦ ἀδολεσχίας καὶ ἀβελτερίας, ἐκέλευεν ἔξω γίνεσθαι καὶ μὴ ἐπατεῖν τῶν λεγομένων, ὡς ἂν, οἶμαι, μὴ τι πάθοιεν ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀποδείξεως, καὶ χριστιανίζειν αὐθις ἀναπειθεῖεν. Ἐγὼ δὲ, τοῦ λόγου ἐχόμενος, ἔφην πρὸς αὐτόν·

Καὶ τότε μοι ἀπόκριται, ὦ μακάριε. — Τὸ ποῖον δὴ; — Φῆς ἐκάστῳ τῶν ὄντων ἴδιον εἶναί τι χαρακτηριστικὸν ὃ μόνῳ πρόσεστι (373) καὶ αἰεὶ, οἷον ἀνθρώπῳ μὲν τὸ γελαστικὸν (374), ἵππῳ δὲ τὸ χρεμετιστικόν; — Πῶς γὰρ οὔ; — Οὐκοῦν ἀνάγκη ζητεῖν τί ἂν εἴη θεοῦ ἰδιαίτατον (375) γνῶρισμα, ὃ μόνῳ καὶ μόνως αὐτῷ πρόσεστι καὶ αἰεὶ. Τί δ' ἂν εἴη ἀξιάγαστον μᾶλλον καὶ πρέπον τῇ μακαρία φύσει, ἢ τὸ αἰδιῶς δοξάζειν αὐτὴν εἶναι καὶ μόνην ἐν ἀτρεψία, οὐδενὸς δεομένην τῶν γεγενημένων διὰ τὸ τελείαν εἶναι καὶ αὐτάρκη, αἰεὶ τε ὡσαύτως ἔχειν ἀπλῶς καὶ ἐνοειδῶς, καὶ μῆτε ἀρχὴν ἔχειν μηδεμίαν μηδὲ αὐτὴν τελευτήν, δημιουργοῦσαν δὲ δι' ἀγαθότητα μόνην δημιουργεῖν, τᾶλλα δὲ γενητὰ καὶ τρεπτὰ χρονικὴν ἔχοντα τὴν ἀρχὴν (376) καταφάσκειν, ἵν' ἡ μόνου θεοῦ τὸ αἶδιον, συμπλεκόμενου περὶ αὐτὸν ἐνοειδῶς τοῦ αἰεῖτε αὐτὸν εἶναι καὶ μόνον, καὶ ἀτρέπτως εἶναι. Μηδὲν οὖν, τῶν Ἑλλήνων ὧ φιλοσοφία (ἐξάγομαι (377) γὰρ ὡς ἐμψύχῳ ταύτῃ διαλέγεσθαι), τῶν πεφυκότων τρέπεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι, καὶ ὄλωσ κινεῖσθαι καὶ ἡρεμεῖν, τῷ θεῷ συναἰδιον ὑποτοπῆσης (378). Οὕτω γὰρ ἂν τὸ μόνον ἴδιον αὐτοῦ καὶ μόνως καὶ αἰεὶ, κολοφῶνα ὄντα τῶν

ἀξιωμαίων τῶν αὐτοῦ, οὐ περιαιρήσομεν, κοινωνὸν αὐτο-
 σχεδιάζοντες αὐτῷ τι τῶν πεφυκότων τρέπεσθαι καὶ μὴ
 ὄντως ὄντων. Ἄλλ' ἵνα σοι, ὦ θαυμάσιε, καὶ ἐκ τῶν ὑμῖν
 συνήθων καὶ φίλων τὰς ἀποδείξεις ποιήσομαι, ἐρωτήσω καὶ
 τοῦτο, εἴ μοι τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινῆ· — Ἄλλὰ τοῦτο
 ποιήσω, ἦδ' ὅς. — ἄρα σοι δοκεῖ τὰ ἅμα ὄντα ἐξ ἀλλή-
 λων αἰτίαν ἔχειν δύνασθαι ποιητικὴν (379); — Οὐδαμῶς.
 — Φῆς δὲ τῶν ἅμα εἶναι τὰ συναίδια; — Ἀνάγκη. —
 Συναϊδίον δὲ τῷ θεῷ τὸν κόσμον; — Πάνυ γε. — Καὶ
 ποιητὴν τοῦ κόσμου τὸν θεόν; — Πῶς γὰρ οὐ; — Ἄθρει
 οὖν ὅπως τί τὸ συναγόμενον. Εἰ γὰρ συναϊδῖος ὁ κόσμος
 τῷ θεῷ, τὰ δὲ συναίδια τῶν ἅμα ἐστὶ, τὰ δὲ ἅμα ὄντα
 ἐξ ἀλλήλων αἰτίαν ἔχειν οὐ δύναται ποιητικὴν, ὁ ἄρα
 κόσμος ἐκ θεοῦ ἔχειν αἰτίαν οὐ δύναται ποιητικὴν, εἰ μέλλοι
 τὸ γινόμενον μὴ σκιά τις εἶναι (380), μηδὲ εἰς τὸν τοῦ
 εἶναι λόγον καὶ ὡς συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας τὸ αἰτιατὸν
 τῷ αἰτίῳ παραλαμβάνεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἡλίου καὶ
 τοῦ ἀπαυγάσματος, ἢ ὡς ὁμοούσιον αὐτῷ, ὡς ἐπὶ πατρός
 καὶ υἱοῦ (381), ἀλλ' ἢ αἰτία ποιητικὴ τις εἶναι καὶ ἔμ-
 φρων καὶ προαιρετικὴ, καὶ οὐσίας παρηλλαγμαμένης ποιη-
 τικῆ. Ποῦ τοίνυν χώραν ἔξει, ὦ δαιμόνιε, τὸν θεὸν τοῦ
 κόσμου τοῦ καθ' ὑμᾶς (382) αὐτῷ συναϊδίου ποιητικὴν
 τε καὶ ὑποστατικὴν αἰτίαν καταφάσκειν, τῆς τοῦ κόσμου
 ἐτέρας οὔσης παρ' αὐτὸν οὐσίας; ἢ ἅμα εἶναι τὸν θεὸν καὶ
 τὸν κόσμον ἐξ αἰδίου λέγειν, εἴπερ τὰ συναίδια καλῶς λέ-
 γομεν τῶν ἅμα εἶναι, τὰ δὲ ἅμα ὄντα ἐξ ἀλλήλων ποιητι-

κὴν αἰτίαν ἔχειν μὴ δύνασθαι; δυοῖν γὰρ ἀνάγκη θάτερον (ὡς τὰ κοινὰ ὁμολογήματα καὶ ἡ διαλεκτικὴ ἀπόφασις καὶ κατάφασις ἐδειξαν), ἢ, ποιητὴν λέγοντας τῆς τοῦ κόσμου οὐσίας τὸν θεὸν, μὴ συναΐδιον εἶναι τῷ θεῷ λέγειν τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν, ἢ, τοῦτο δεχομένους, τὴν ποιητικὴν αἰτίαν τοῦ παντὸς ἀπαρνεῖσθαι· ἢ οὐ φαίνεται; — Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν. — Οὐκοῦν τὸν αὐτὸν αὖθις γυμνάσωμεν λόγον, λακωνικὴν βραχυλογίαν (383) ὡς οἶόν τε μιμησάμενοι· τὰ γὰρ καλὰ τῇ συνεχεῖ γυμνασίᾳ καὶ συνασκήσει πέφυκε βεβαιότερα γίνεσθαι τοῖς ζητοῦσι. Ποιητὴν καὶ αἴτιον τοῦ κόσμου τὸν θεὸν συνομολογοῦμεν; — Ναί. — Συναΐδιον τῷ θεῷ τὸν κόσμον εἶναι ὑποτοπάζετε; — Πάνυ γε. — Τὰ συναΐδια τῶν ἅμα ἔστιν; — Πῶς γὰρ οὐ; — Τὰ ἅμα ὄντα ἐξ ἀλλήλων ἔχειν αἰτίαν οὐ δύναται ποιητικὴν. — Οὐ. — Ὁ ἄρα κόσμος, συναΐδιος ὦν τῷ θεῷ καθ' ὑμᾶς, ἐκ θεοῦ ἔχειν ποιητικὴν αἰτίαν οὐ δύναται. Ἀλλὰ μὴν ποιητὴν τὸν θεὸν τοῦ κόσμου ἐλέγομεν (384). — Ναί. — Οὐκ ἄρα συναΐδιος ἔσται τῷ θεῷ ὁ κόσμος· πᾶν γὰρ ποίημα τοῦ ποιήσαντος δευτερεύει αἰτία καὶ χρόνῳ. — Ἄλλ' εἰ τοῦτο, ἦδ' ὅς, φήσομεν, ἄθρει εἰς οἶαν ἀτοπίαν ἐμπεσοῦμεθα. — Λέγε· ἠδέως γὰρ ἂν ἀκούσῃμι. — Εἰ μὴ συναΐδια, ἦδ' ὅς, τῷ θεῷ τὰ ὄντα φήσομεν, ὁ θεὸς ἄρα ἠβουλήθη (385) ὑποστῆναι τὰ ὄντα, καὶ ἦν ὅτε τὴν περὶ τῶν ὄντων βούλησιν οὐκ εἶχε· χρόνῳ δὲ βουλευσάμενος, ἐξ ἀνάγκης ποτὲ καὶ μεταβουλεύσεται. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἔτ' ἂν ἡμῖν ἢ περὶ θεοῦ πρέπουσα ὑπόληψις διασωθῆσεται· τὸ γὰρ χρόνῳ βου-

λεύεσθαι καὶ μεταβουλεύεσθαι τρεπτόν εισάγει τὸν τοῖς τοιούτοις παθήμασιν ὑποκείμενον. — Μάλιστα μὲν οὖν, ὃ ἄν, ἦν δ' ἐγὼ, οὐκ ἀνάγκη χρόνῳ βουλευέσασθαι περὶ τῆς τῶν γεγονότων συστάσεως λέγειν τὸν θεόν. Εἰ δὲ οὐ συν-ἀναρχος (386) τῷ θεῷ λέγοιτο καὶ συναΐδιος τούτων ἢ φύσις, ἀλλ' εἶχε μὲν τὴν περὶ τούτων βούλησιν ἀναρχον, ὡς ἀγαθὸς καὶ θεός· ὑπεστήσατο δὲ, ὅτε συνοίσειν ἔμελλε τοῖς γινομένοις. Ἐπειτα δὲ τὸ βουλεύεσθαι, ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων λεγόμενον τροπὴν τε καὶ τὸ μεταβουλεύεσθαι παρέχει νοεῖν· ἐπὶ δὲ θεοῦ, τὸ βουλεύεσθαι οὐκ ἀνθρώπινον, ἐπειδὴ μὴ ἄνθρωπος ὁ θεός. Καταλλήλως οὖν ταῖς ὑποκειμέναις φύσεσι τὸ βουλεύεσθαι νοητέον. — Καλῶς λέγεις.

Γέγονεν ἡμῖν ποτε, ὃ ἑταῖρε, καὶ περὶ τῆς ἀρχικῆς καὶ μακαρίας Τριάδος λόγος. Καὶ ἡξίου μανθάνειν ὁ φιλόσοφος ὅπως τὴν αὐτὴν καὶ τριάδα φαμέν εἶναι καὶ μονάδα· ἀξύμβατα γὰρ πως ἔλεγεν εἶναι ταῦτα. Ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτόν·

Τριάδα φαμέν εἶναι, ὃ φίλος, ἐν μονάδι καὶ μονάδα ἐν τριάδι, τῷ τὰς μὲν ὑποστάσεις τρεῖς εἶναι, τὴν δὲ οὐσίαν μόνην. Ἡ γὰρ ἀρχὴ τῶν ὄντων, ἢ γονιμωτάτη φύσις (387), ἢ ἀφθονος ἀγαθότης, ἢ πηγὴ τῆς ζωῆς, τὸ νοερὸν φῶς, αὐτὸ τὰγαθὸν καὶ ἐν, ἢ πρώτη αἰτία, ὁ ὢν καὶ τὸ ὄντως ὄν καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχον, οἷα δὲ νοῦς καὶ πατήρ λόγον γεννήσας, οὐ προφορικόν, οὐδ' αὖ ἐνδιάθετον, ἀλλ' οὐσιώδη τε καὶ ἐνουπόστατον καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ οὐσίας, ἐξ αἰδίου τε καὶ συναΐδιον, οἷα τῆς αὐτῆς ὄντα θεότητος αὐτῷ καὶ

ταυτὸν ὄντα αὐτῷ, οὐ τῇ ὑποστάσει, τῇ οὐσίᾳ δὲ, καὶ ἑτέραν ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου προβαλλόμενος (388), ὁμοούσιον αὐτῷ τε καὶ τῷ Λόγῳ, ὃ δὴ Πνεῦμα Ἅγιον τὰ θεῖα καλεῖ λόγια, ἅμα τῇ τοῦ Λόγου καὶ Υἱοῦ καὶ τῆς Σοφίας γεννήσει, χωρὶς τινος ρεύσεως καὶ τομῆς (389) καὶ κενώσεως (ταῦτα γὰρ σωμαίων παθήματα), ὑπὲρ αἰῶνά τε καὶ χρόνον καὶ πᾶν διάστημα νοεῖσθαι δυνάμενον εἰς ἐστὶ μετὰ τοῦ Λόγου καὶ δημιουργοῦ καὶ τῆς σοφίας, καὶ τοῦ θείου Πνεύματος, ὡς εἰς αἷτιον αὐτὸν ἀναφερομένων, τοῦ μὲν γεννητικῶς, τοῦ δὲ προοδικῶς (390), εἴτουν ἐκπορευτικῶς, εἴπερ σοφία τε καὶ Λόγος ἡγεμονεύει τῆς συστάσεως καὶ δημιουργίας καὶ οὐσίωσεως τῶν ὄντων (391), Πνεῦμα δὲ θεῖον ἐστὶ τὸ ἐμπνέον πάσαις ταῖς λογικαῖς καὶ νοεραῖς οὐσίαις, καὶ τὸ τελειωτικὸν τῆς τούτων ὑποστάσεως. Τὸν οὖν Πατέρα τοῦ Λόγου καὶ τῆς σοφίας, καὶ προβολεᾶ τοῦ Πνεύματος (392) τοῦ Ἁγίου, τὴν πρώτην αἰτίαν (393) καὶ ἀρχὴν, φαμέν θεότητος εἶναι ἀρχὴν ἄχρονον, τῆς ἐν Υἱῷ τε καὶ Πνεύματι θεωρουμένης, ἣ φησιν ὁ ἡμέτερος θεολόγος Γρηγόριος (394). Οὕτως ἡ μακαρία καὶ ἀρχικωτάτη Τριάς καὶ τριάς ἐστὶ καὶ ἓνας, μῆτε εἰς πλῆθος ἄλογον καὶ ἑλληνικὸν (395) διεσκεδασμένη (ῥονὰς γάρ), μῆτε μιᾷ ὑποστάσει περικλειομένη φθονερῶς καὶ ἰουδαϊκῶς· τριάς γάρ. — Οὐκοῦν, ἡδ' ὅς, ταῖς μὲν ὑποστάσεσι καὶ τῷ ἀριθμῷ τρία (396) ταῦτά γε, τῇ δὲ οὐσίᾳ ἓν.

Ἀνεβόησε πάμμεγα καὶ ἀνευφήμησε τῶν ἀπροατῶν ὁ σὺλλογος μετὰ τινος ἡδονῆς καὶ χάριτος. Τουτὶ γὰρ ὃ ἡμῖν

ὁ λόγος δεικνύναι ἐσπούδαζεν ὁ φιλόσοφος συνήγαγέ τε καὶ συνεπέρανεν. Ὁ δὲ, ὑπομειδιάσας μάλᾳ τι σαρδώνιον (397) μετὰ τινος ἐρυθήματος, ἐσιώπα, καὶ ἑτέρου εἶχετο λόγου.

Αὐταῖ μοι τρεῖς γεγόνασι πρὸς αὐτὸν συνουσίαι· δύο μὲν τοῦ οὐρανοῦ περὶ καὶ τοῦ θεοῦ, ὡς οὐ συναϊδίος τῷ θεῷ ὄδε ὁ κόσμος· μία δὲ περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀρχικῆς Τριάδος, ἤγουν τρισσῆς ἐνάδος τε καὶ μονάδος. Γεγόνασί μοι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἑτέρων περὶ δοξασμάτων ἡμετέρων τε καὶ ἑλληνικῶν· ἀλλ' ὡς οὐδὲν τῷ προκειμένῳ σπουδάσματι καὶ θεωρήματι συντελούσας σιωπᾶν ἐς τὸ παρὸν καλὸν εἶναι μοι ἔδοξε. Βούλει οὖν, ὦ φίλος, ἀρκεσθεὶς τὰ νῦν τοῖς εἰρημένοις καὶ τυθόμενος τῶν πρὸς τὸν φιλόσοφον λόγων (398), ἀναχωρεῖν οἴκαδε;

B.

Οὐδαμῶς, ὦ μακάριε. Καὶ αὐτὸν γάρ μοι τὸν κολοφῶνα τῆς ἀπορίας βούλομαί σε τῆς ἐμῆς ἀπελάσαι ψυχῆς· ἀγχίνους γὰρ εἶ καὶ σοφὸς δημηγόρος.

A.

Ἄλλὰ τούτους γ' ἔα χαίρειν τοὺς λόγους· οὐ γὰρ ἐπαίνων ἕνεκα καὶ ἐπιδειξέως ταυτὶ διεξεληλύθαμεν, ἀλλὰ τῆς σῆς εὐεξίας καὶ ὑγείας (399) μεταποιούμενοι· λόγος δὲ ἐμοὶ τῶν ἐπαίνων οὐδεὶς, ἀλλὰ τῆς φίλης ἀληθείας καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δοξασμάτων καὶ διδαγμάτων. Τοὺς ἐπαίνους οὖν καταλιπὼν τοῖς φιλοτίμοις καὶ δόξης ἐρῶσί τε καὶ γλιγομένοις, φάθι ὅ τι καὶ βούλει καὶ τί σου τὴν ψυχὴν

θορυβεῖ τε καὶ διαταράττει περὶ τὰ τῶν δοξασμάτων τῆς ἀληθείας ὁμολογήματα.

B.

Ἐφης (400), ὦ ἀγαθὲ, τόνδε τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδημιουργῆσθαι μετὰ κὰ νοητὰ (401), ὅτε ἔδει αὐτὸν ἐπεισαχθῆναι τοῖς οὖσιν· ἐλευθερίᾳ γὰρ καὶ ἀγαθότητι, καὶ οὐκ ἀνάγκῃ, δημιουργεῖν τὸν θεόν· οὕτως τὸν θεὸν μὴ ἐν ἀργίᾳ (402) πρὸ τῆς τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου δημιουργίας διαμένειν ἔλεγες, ὡς ἐργαζόμενον τὰ νοητὰ καὶ ταῖς νοεραῖς φύσεσι πρῶτον τὰς εὐεργεσίας ἐκχέοντα καὶ αὐτὰς τῶν αὐτοῦ χαρίτων ἐμπιπλῶντα, ἄλλως τε μηδενὸς δεδῆσθαι τῶν πρὸς αὐτοῦ γεγονότων· ἐξ ἑαυτοῦ γὰρ εἶναι δημιουργὸν, καὶ οὐκ ἐκ τῶν γεγονότων· αὐτάρκης γὰρ καὶ τέλειος ὁ θεός. Ἡ οὐ ταῦτα διεβεβαιοῦ (403) ;

A.

Πάνυ γε· καὶ ὄξυς εἶ καὶ ἀγχίνους καὶ μνημονικὸς, καὶ οὐδὲν σε τῶν σπουδαζομένων τῷ λόγῳ διέλαθε.

B.

Παίξεις, ὦ μακάριε, περὶ τὴν τῶν ἐπαίνων ἀντίδοσιν (404), καὶ οὐκ ἐθέλεις μὲν αὐτὸς ἐπαινεῖσθαι, ἐπαινεῖν δὲ, καίτοιγε τὴν ἰσότητα καὶ τὸ δίκαιον διὰ βίου τιμῶν (405).

A.

Ταῦτά γε, ὦ ἀγαθὲ, τὰ νῦν ἐάσαντες, τῆς προκειμένης ἐχώμεθα θεωρίας. Φάθι τοίνυν ὅ τι σοι ὁ λόγος διατρανοῦν ὤρητο·

B.

Ἐφης, ὁ δὲ εἶλεγον, ὦ μακάριε, μετὰ τὸν νοητὸν κόσμον τὸν αἰσθητὸν δὲ τοῦτον γεγενῆσθαι, ἥνικα καὶ φθαρτὸν εἶναι τοῦτον ἢ γέγονε διεσάφης· μένειν δὲ τὸν θεὸν ἐν τῇ οἰκειᾷ ἀγαθότητι, μηδεμιᾶς λώβης αὐτῷ καὶ ζημίας περὶ ταύτην γινομένης, καὶ τοῦ κόσμου φθειρομένου, παγκάλως ὁ λόγος καὶ ἀνδρείως ἀπέδειξέ τε καὶ διηγώνισται. Ἐλέγετο δὲ παρὰ σοῦ καὶ τοῦτο, ὡς ἀνάγκη μεταποιηθῆναι τὸν κόσμον καὶ ἀπαθανατισθῆναι καὶ ἀλλοίωσιν ὑπομείναι τινα καὶ μεταβολὴν τὴν πρὸς τό γε τὸ κρεῖττον καὶ μετασχηματισμὸν δέξασθαι τῆς παρουσίας καταστάσεως ὑψηλότερόν τε καὶ ἀγιώτερον καὶ θεϊότερον. Ἡ οὐ ταῦτα εἰλέγετο;

A.

Ἦάνυ γε.

B.

Ἰθι οὖν μοι τὸ ἐρωτώμενον ἀπόκριναί.

A.

Τὸ ποῖον δὴ;

B.

Εἰ ἀπαθανατίζειν (406) μέλλει τόνδε τὸν κόσμον ὁ θεὸς καὶ μεταποιεῖν καὶ ἀναπλάττειν ἐπὶ τὸ κάλλιον, τίς ὁ λόγος τοῦ μὴ τὴν ἀρχὴν τοιοῦτον (407) αὐτὸν πεποιηκέναι, ἀλλ' ὕστερόν ποτε τὴν ἀθανασίαν αὐτὸν μεταμπίσχεσθαι (408); ἡ γὰρ ἀγνοία τοῦ καλοῦ τοιοῦτον οὐκ ἐποίει, οἷον ποιήσει ποτὲ ὥσπερ ἐκ μεταμελείας, ἢ μὴ δυνάμενος· ἢ, ὁ μὴ θέμης

εἰπεῖν, φθόνου πάθος οὐ διαφεύξεται· πόρρω δὲ τῆς μακαρίας φύσεως ἄγνοια καὶ ἀσθένεια καὶ φθόνος καὶ μεταμέλεια. Τί λέγειν ἔχεις πρὸς ταῦτα;

A.

Οὔτε ἀγναία, ὦ ἀγαθὲ, τοῦ ὄντος καλοῦ ἀφθαρτον οὐκ ἐποίει, οὔτε ὡς μὴ δυνάμενος, οὐδ' αὖ φθόνου παθήματα κρατούμενος· ἔξω γὰρ φθόνος πᾶς τοῦ μόνου ἀγαθοῦ καὶ αὐτοαγαθοῦ, καὶ ἀσθένεια τῆς δυνάμεως, καὶ ἄγνοια τοῦ σοφοῦ καὶ αὐτοσοφίας, καὶ τοῦ ἀτρέπτου ἢ μεταμέλεια. Ἄλλ' ἔδει, ὦ μακάρις, κατάλληλον εἶναι τὸ χωρίον τοῖς μέλλουσιν οἰκεῖν τὸ χωρίον (409), καὶ μὴ ἀπάδειν τὸ οἰκητήριον παραπολὺ τῶν ἐνδιαιωμένων αὐτῷ. Ἀνάγκη τοίνυν, ἡμῶν φθαρτῶν γεγονότων καὶ βεόντων (410) ὁσημέραι, καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς τοιαῦτα γενέσθαι, πάλιν δὲ, εἰς ἀθανασίαν χωροῦντων, καὶ ταῦτα ξυνέπεσθαι (411). Ἢ οὐ δοκεῖ σοι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ χαίρειν καὶ φίλον εἶναι καὶ σύντροφον; Ἐβῆτο γὰρ καὶ τῆς παροιμίας ἀκήκοας (412) καὶ ὁ ποιητικὸς ἐδίδαξε λόγος.

B.

Μανθάνω ὃ λέγεις.

A.

Οὔτῳ τοίνυν καὶ ὁδε ὁ κόσμος φυτῶν τε καὶ εἰδῶν παντοδαπῶν ποικιλία καὶ ζῶων διαφοραῖς καὶ μυρίαῖς ιδέαις καταπεποικιλμένος τε καὶ ἐμπρέπων, καὶ τούτοις ἅπασι πρὸς τοῦ θεοῦ διαλάμπων, ἔτι δ' αὖ καὶ τὰς λογικὰς φύεις τοὺς ἀνθρώπους ἔχων περιπολούσας ἐν αὐτῷ, δι' οὓς

δὴ καὶ μάλιστα γέγονε πρὸς τοῦ θεοῦ (413), καὶ ἦν μόνη
 αἰτίαν (414) εἰπὼν τις τοῦ γενέσθαι τοῦτον οὐκ ἂν ἀμάρ-
 ται, ὁμοίως ἑαυτῷ γίνεται καὶ τὴν πρὸς τὰ μέρη συμφω-
 νίαν (415) ἀσπάζεται. Ἔδει γὰρ τοῦτον μὴ παντάπασιν
 ἀπαδόντως συναρμοσθῆναι, ἀλλ' ἔχειν ἀμηγέπη τινὰ πρὸς
 τοὺς ἐνοικοῦντας ἐμφέρειαν. Ποία δ' ἂν ἦν ἡ ἐμφέρεια, εἰ,
 τῶν μὲν γινομένων τε καὶ ἀπογινομένων, καὶ χρόνῳ τῆς
 εἰς τὸ εἶναι παρόδου λαγχανόντων καὶ αὐ μετ' οὐ πολὺ (416)
 φθειρομένων (τοιαῦτα γὰρ τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ), αὐτὸς
 ἀθάνατα διακεῖσθαι (417) ἔμελλε πρὸς τοῦ θεοῦ; πῶς δ'
 ἂν τοῦ φθειρομένου ὀφθαλμοῦ τὴν θεάν ὑπεδέξατο, καὶ τῶν
 ἄλλων αἰσθήσεων δεκτικὰ ἦν, οὐρανὸς καὶ τὰ κατ' οὐρανὸν
 κινούμενα, εἰ ἀθάνατα καὶ ἄφθαρτα καὶ ἀνώλεθρα ἐτύχα-
 νεν ὄντα; τὸ γὰρ ὁμοίον τῷ ὁμοίῳ πελάζειν ὃ τε λόγος καὶ
 ἡ τῶν παλαι γεγονότων ἀνδρῶν σοφία (418) καὶ αὐτὴ ἡ
 ἐνέργεια δείκνυσί τε καὶ διδάσκει. Ἄλλ', ἐπειδὴ προνοία
 καὶ εὐεργεσία τοῦ δημιουργοῦ αὐθις ἀναβιωσόμεθα, τὰ σώ-
 ματα λαβόντες ἀθάνατα (419) καὶ πάσης μεταβολῆς
 ὑπέρτερα μεθ' ὧν καὶ ἐπολιτευσάμεθα καὶ ἐς τόνδε τὸν
 βίον παρήλθομεν (οὐ γὰρ δὴ καθόλου καὶ διηνεκεῖ φθορᾷ
 κατεδίκασεν ἡμᾶς τὰ λογικὰ πλάσματα (420) ὁ ἀγαθός),
 ἔδει πάλιν τὰ περὶ ἡμᾶς τοιαῦτα εἶναι οἰάπερ καὶ τὰ ἡμέ-
 τερα σώματα, δόξης τε καὶ ἀθανασίας ἐμπλεα καὶ πάσης
 μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως ἐλεύθερα, ὅπως τὸ ὁμοίον τῷ
 ὁμοίῳ πελάζῃ τε καὶ θιγγάνῃ. Οὗτος ὁ λόγος, ὦ μακάριε,

τοῦ μὴ ἀνέκαθεν τόδε τὸ πᾶν ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον πρὸς τοῦ θεοῦ γεγονέναι.

B.

Ἀπορία μοι τὴν ἀπορίαν διαλέλυκας, ὦ ἐταῖρε. Εἰ γὰρ δὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀθανάτους ποιεῖν ἔμελλε, τί τὴν εὐεργεσίαν ἀναβάλλεται; τί δὲ μὴ ἅμα τῇ γενέσει ἀθάνατα πάντα ἐποιεῖ;

A.

Ἄκουε οὖν, φασί, μάλα καλοῦ λόγου (421), ὃν Μωϋσῆς μὲν ὁ θεσπέσιος προφήτης καὶ νομοθέτης συνέγραψεν, ἀληθῆ δὲ ὄντα ὁ λόγος ἐφώρασεν (422). Ὁ γὰρ δημιουργὸς καὶ ποιητὴς τοῦδε τοῦ παντός, μετὰ τὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάττης γένεσιν, ἡλίου τε καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων καὶ τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ γῆ, ἀέρι τε καὶ θαλάττῃ, δαιτυμένων, τὸν ἄνθρωπον δημιουργῶν (ἔδει γὰρ οἷα βασιλεῖ τε καὶ δαιτυμόνι (423) ὑπὸ τοῦ πάντων βασιλέως καὶ ἐστιάτορος (424) προετοιμασθῆναι τὰ βασιλεία καὶ τὸ συμπόσιον καὶ τὰ τῆς ἐστιάσεως, εἴθ' οὕτως τὸν ἐπὶ γῆς χειροτονηθῆναι καὶ προβληθῆναι βασιλέα καὶ δαιτυμόνα τῶν ἀγαθῶν (425) ὧν ὁ μέγας προὔθηκεν ἐστιάτωρ). ὁ γοῦν ἀγαθὸς ποιητὴς τὸν ἄνθρωπον δημιουργῶν καὶ νοεράν ψυχὴν, ἣν δὴ εἰκόνα αὐτοῦ οἶδεν ὁ λόγος (426), αἰσθητῶ σώματι συγχρίνων (427) τε καὶ συνδέων, καὶ ἀνέκαθεν τὰ τῆς ἀθανασίας σπέρματα διὰ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τοῖς σώμασιν ἐγκατασπεύρων, ὅπως ἂν τῆς εὐεργεσίας τάγαθοῦ καὶ

τῆς θεωρίας αἰσθάνοιτο καὶ τὰ ἀνάίσθητα, καὶ διὰ τῆς μί-
 ξεως τῆς νοεῶς οὐσίας καὶ συνανακράσεως τούτου μετέχου,
 αὐτεξούσιον ἐποίει καὶ ἀνάγκης ἐλεύθερον, ἀφετόν τε καὶ
 αὐτόνομον· τοῦτο γὰρ γνώρισμα καὶ σύνθημα λογικῆς μά-
 λιστα φύσεως, καὶ εἰκὼν καὶ μίμησις (428) τῆς ἄνω βασι-
 λείας· ἄθλόν τε τοῦτο ἀθανασίας νόμον παρεῖχεν, ὅπως
 γνωρίζουσι τὸν δεσπότην καὶ ὡς οὐκ εἶη ἀβασίλευτός τε καὶ
 ἀδέσποτος εἰδεῖν, εἰ καὶ τῶν ἐπὶ γῆς γεγόνει βασιλεὺς (429)
 εὐεργεσία τοῦ βασιλέα πεποιηκός· χρῆμα γάρ τι καλὸν
 ἢ τῆς δουλείας ἐπίγνωσις (430), ὑπερηφανίαν καὶ αὐθά-
 δειαν καὶ τυφον καὶ ἀλαζονείαν ὑπερορίζουσα, τὸ πρῶτον
 καὶ τελευταῖον κακὸν (431), καὶ ὅλως συνάγουσα τὰ φρο-
 νήματα καὶ τοῦ Γνωθὶ σαυτὸν τοῦ γράμματος ἀναμιμνή-
 σκουσα τοῦ Δελφικοῦ (432). Ὀλιγωρήσας δὲ τοῦ νόμου καὶ
 ἤττον φροντίσας ὁ ἄνθρωπος τοῦ νομοθέτου, τῆς ἀθανα-
 σίας, ἥς, εἰ φύλαξ ἐγεγόνει τοῦ νόμου, μετελάγχανεν, ἐκ-
 πίπτει, καὶ τιμᾶται τὴν διάλυσιν· ἔδει γὰρ μὴ τὸ κακὸν
 ἀθάνατον εἶναι, καὶ τοῦτ' εὐεργεσία τοῦ βασιλέως καὶ νο-
 μοθέτου καὶ δημιουργοῦ· κακὸν δ' ἂν εἶη ἢ τῶν βασιλικῶν
 προσταγμάτων (433) καταφρόνησις καὶ ἀφροντιστία, καὶ
 ἢ περὶ τὸν εὐεργέτην ὀλιγωρία (434) ἤκιστα γραφὴν (435)
 ἀχαριστίας ἀποφυγάνουσα. Ταύτην δὲ ἀρχὴν καὶ τοῦ
 ἄλλου τῆς κακίας ὁμαδοῦ καὶ τοῦ ἐσμοῦ (436) τῶν τῆς
 ἀβουλείας καὶ ἀκολασίας ἡδονῶν ὁ ἄνθρωπος ἐποίησατο.
 Οὗτος ὁ λόγος τῆς λύσεως, ἥδε τῆς ἀναπλάσεως καὶ τῆς
 ἀθανασίας αἰτία, ἕτερον οὐδὲν ἢ ἀγαθότης θεοῦ καὶ οἰκτός

περὶ τὸν πεπτωκότα καὶ φιλανθρωπίας ὑπερβολή. Ἐλέησας γὰρ ὁ δημιουργὸς τὸ πλάσμα καὶ νικᾶσθαι τοῦτο πρὸς (437) τῆς κακίας μὴ ἀνασχόμενος, διαλύει μὲν τὸ ὑποδεξάμενον τὸ κακὸν ἀγγεῖον, ἀναπλάττει δὲ αὖθις καὶ ἀναχαλκεύει τῶν μοχθηρῶν ἕξεων καὶ τύπων ἀπηλλαγμένον (438), ἵνα μήτε ἀθάνατα νοσῶμεν, μηδ' αὖ πάλιν αἰδίῳ φθορᾷ καὶ διηνεκεῖ τὸ πλάσμα καταδικάζοιτο, ἐπ' ἀθανασία τὴν ἀρχὴν γεγονός· ἀλλ' ἐπειδὴ κακία τῆς λύσεως προηγήσατο καὶ νόμου ὑπεροψία, ἔδει πάλιν ἀρετὴν καὶ νόμου φυλακὴν καὶ ἀναμαρτησίαν καθηγῆσασθαι ἀναπλάσεως καὶ τῆς ἀθανασίας. Διὰ ταῦτα, ὦ μακάριε, αὐτὸς ὁ θεὸς καὶ νομοθέτης καὶ βασιλεὺς ἄνθρωπος γίνεται καὶ μένει θεός, καὶ αὐτὸς ὁ τῆς φύσεως δημιουργὸς ἰᾶται τὰ τῆς φύσεως ἀρρώσταγματα, καθαρὰν δεΐξας ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐλευθέραν τὴν φύσιν καὶ ἀλώθητον καὶ ἀπῆμαντον, πρὸς δὲ καὶ ἀθόλωτον πάνπαν καὶ ἀναμάρτητον, καὶ ὁδὸς γίνεται τῆς ἀθανασίας τῷ πλάσματι καὶ καθηγεμῶν, καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀρχὴ καὶ ὑπόθεσις, ἀναστήσας τὸ σῶμα καὶ ἀπαθανατίσας ὅπερ ἐκ τῆς ἡμετέρας φύσεως καὶ οὐσίας αὐτὸς ὁ λόγος καὶ δημιουργὸς ἦνωσεν ἑαυτῷ μετὰ ψυχῆς ἀνθρωπείας καὶ νοεραῆς δηλονότι, ἵνα πᾶσαν ἀναχαλκεύσῃ τὴν φύσιν· ὧ γὰρ λόγῳ, τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ὑποδεξαμένου τὴν διάλυσιν καὶ τὴν πρὸς βραχὺ φθορὰν διὰ τῆς πλημμελείας, τὸ γένος ἅπαν τοῖς αὐτοῖς ἐτιμᾶτο, τούτῳ τῷ λόγῳ δι' αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ, τοῦ μείναντος θεοῦ καὶ γενομένου ἀνθρώπου, ἐν ᾧ μηδὲν εἶδος μηδὲ κίνημα ἑαυτῆς ἢ κακία (439) εὔρετο

(ἦν γὰρ ἡ πηγὴ τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἀγιότητος καὶ ἡ ἀτρεψία καὶ ἡ ἀναμαρτησία), ἐπὶ πᾶν τὸ γένος παραπεμφθήσεται ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀθανασίας καὶ τὰ τῆς ἀφθαρσίας συνθήματα (440). Ἔχεις, ὦ φιλότης, τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ τὴν ἀρχὴν ἡμᾶς ἀθανάτους ἅμα τῇ γενέσει κατασκευασθῆναι. Αὐτὸς τοίνυν, ἀντιπαράθεσι χρώμενος, ἐκ συγκρίσεως παρὰ σαυτοῦ τὸ διάφορον τῶν δοξασμάτων ἄθρει καὶ καταμάνθανε. Ἐκεῖνοι συναΐδιον τῷ δημιουργῷ τόνδε τὸν κόσμον ὑποτοπάζουσι, μὴ ἐὼντες τὸν θεὸν πάντων τῶν ὄντων κατὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι προὔχειν καὶ διαφέρειν· ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτὴν δόξαν ἀνάγουσι τὸν περιγεγραμμένον καὶ σῶμα ἔχοντα ὑλικὸν τῇ ἀπεριλήπτῳ καὶ ἀσωμάτῳ φύσει, ἣ φησι Βασίλειος (441), ὁ μέγας τῆς ἀληθείας διδάσκαλος (442), καὶ τὸν φύσει φθαρτὸν καὶ πάντως διαλυθησόμενον (ὡς δείκνυσι τὰ μέρη καὶ ἡ σύνθεσις, εἴπερ πάντως τὸ συντεθειμένον καὶ διαλύεται) ἴσον ποιοῦσι τῷ ἀνωλήθρῳ καὶ ἀφθάρτῳ καὶ ὄντως ὄντι (443) καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντι, θεολογοῦσί τε τοῦτον καὶ τὰ τούτου μέρη ἀμαθαίνοντες, καὶ ἀγροικιζόμενοι προνοία καὶ βουλήσει δημιουργὸν εἶναι τὸν θεὸν οὐ συγχωροῦσιν, ἀπροαίρετον αὐτὸν αἰτίαν τοῦ κόσμου διὰ τοῦ πολυθρυλλήτου παραδείγματος (444) ὑποτοπάζοντες· πάλιν δ' αὖ τοῖς ἰδίαις, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐάλωσαν πτεροῖς (445). Τὸν πρὸς ἀγαθοῦ γὰρ γεγονότα καὶ καλῶς ἀρμοσθέντα μὴ φθείρεσθαι δεῖν λέγοντες, περὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων ἐρωτώμενοι, δι' οὓς μάλιστα τότε τὸ πᾶν γέγονεν, ὅπως γίνονται καὶ

φθείρονται πρὸς ἀγαθοῦ τοῦ θεοῦ γεγονότες, καὶ καλῶς ἀρμοσθέντες ὡς ἀγαθοῦ θεοῦ δημιουργήματα, πεπηγάσι καὶ ἰχθύων καὶ λίθων ἀφωνότεροι (446) γίνονται· πάλιν δ' αὐτόνδε τὸν κόσμον μὴ ἐξ αὐτοῦ τὴν ἀθανασίαν ἔχειν ὁμολογοῦντες (ὡς γὰρ ἤκουσα τῶν Πλάτωνος μυσταγωγῶν τινος κομψευομένου, εἰ ἐπινοίᾳ χωρισθείη τοῦ παντός ὁ δημιουργός, ἢ τοῦ συνέχειν τε καὶ τὰ δημιουργηθέντα κρατύνειν καὶ περιδράττεσθαι τῶν πρὸς αὐτοῦ γεγονότων, φροῦδα τὰ πάντα οἰχῆσεται καὶ ἀναίρεσις καὶ φθορὰ γίνεται τοῦ παντός), τοῦθ' οὕτως ὁμολογοῦντες, ἡλιόν τε καὶ σελήνην καὶ, συνελόντι φάναι, τοὺς ἐπτὰ λεγομένους πλανήτας καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, θεοὺς εἶναι φασὶ καὶ τῶν κατὰ μέρος οἰκονομουμένων αἰτίους, τοὺς φύσει φθαρτοὺς καὶ τούτους θεοὺς ἡμῖν ἀναπλαττόμενοι καὶ τὸ μέγα καὶ περιμάχητον τῆς θεότητος ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα καθυβρίζοντες, καὶ καταβιάζοντες εἰς φθορὰν τὴν ἀκήρατον φύσιν καὶ ἀπήμαντον. Ταῦτα μὲν ἐκείνων τὰ δοξάσματα, μᾶλλον δὲ τὰ περὶ τοῦ παντός μυθώδη (447) διηγήματα καὶ ἀναπλάσματα, καὶ ἡ αὐτονομία τῆς πλάνης (448). Ἡ δὲ ἡμετέρα περὶ τῶν ὄντων δόξα καὶ ὁ τῆς ἀληθείας λόγος οὗτος· τὸν θεὸν μόνον ἀγέννητον καὶ φύσει ἀθάνατον, ἀναρχόν τε καὶ ἀτίδιον ὁμολογοῦμεν, τὸν δὲ κόσμον τοῦτον τὸν αἰσθητὸν καὶ ὀρώμενον γεγενῆσθαι μετὰ τὴν τῶν ὄντων (449) δημιουργίαν· τάξει γὰρ καὶ ἀκολουθίᾳ δημιουργεῖ ὁ δημιουργός, ἵνα μηδὲν ἐν τοῖς οὖσιν ἄτακτον εἴη· τὸ γὰρ ἄτακτον οὐ θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ αὐτομάτου. Οὕτω τὸν θεὸν ἐξ

ἑαυτοῦ μὲν εἶναι δημιουργὸν καὶ οὐκ ἐκ τῶν γεγονότων (450), μὴ διαμένειν δὲ ἐν ἀργίᾳ πρὸ τῆς τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου δημιουργίας φαμέν, ὡς ἐργαζόμενον τὰ νοητὰ (351), καὶ οὐκ ἀνάγκη ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων δημιουργίαν ἐλθόντα. Οὐδ' αὖ παρυποστῆναι τὸν κόσμον αὐτῷ φαμέν ἐξ αἰδίου καὶ παρακολουθῆσαι (452), ἵνα μὴ τοῦτον ἀπροαίρετον (453) αἴτιον εἰσάγωμεν τοῦ παντός, οἷον περιττωμά τι φυσικὸν (454) ἢ ἐφθλιον (455) ἐπαγόμενον· ἀλλ' ἀγαθότητος περιουσία καὶ βουλήσει δημιουργὸν εἶναι τῶν ὄντων ὁμολογοῦμεν. Τὸν δὲ κόσμον φύσει φθαρτὸν ἐπιστάμεθα (γέγονε γάρ)· φθείρεσθαι δὲ φαμέν οὐ πάμπαν ἢ ἐς αἶδιον (456), διὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ πεποιηκότος, ἀλλὰ μετασχηματίζεσθαι πρὸς τὸ κάλλιον (457) καὶ σὺν τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἀπαθανατίζεσθαι, μετὰ τὸ καθολικὸν συμπέρασμα (458)· οὐδὲν γὰρ τῶν δι' ἑαυτοῦ (459) πρὸς τοῦ ἀγαθοῦ γεγονότων διηνεκεῖ φθορᾷ παραδοθήσεται, καὶ ἢ πρὸς βραχὺ δὲ φθορὰ ἐπ' εὐεργεσία τῶν λογικῶν (460) ἐπῆκται πρὸς τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς ἂν μὴ ἀθάνατα νοσῶμεν (461), ἅμα δὲ καὶ διὰ τῆς τούτων πρὸς βραχὺ φθορᾶς καὶ τοῦ μετασχηματισμοῦ μαθηάνωσιν αἱ νοεραὶ φύσεις ὅτι μὴ δι' ἀνάγκην τῆς ἑαυτῶν φύσεως, ἀλλὰ κατὰ δωρεὰν τοῦ δημιουργοῦ (462), ἀθάνατοι γεγόνασιν, καὶ οὐκ ἀπορία δευτέρας μοίρας ἐν τῇ πρώτῃ ἐτάχθησαν, ὡς ἂν πρὸς τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ μόνην αὐτὸ τάγαθὸν καὶ τὸ ἐν βλέπειεν καὶ μηδέποτε κόρον λάβοιεν τῆς θεωρίας τοῦ εὐεργέτου, ἀγαπῶσαι τὸ ἄρχεσθαι καὶ τῆς ἐλλάμψεως ἀπολαύειν ἐς

αἰεὶ τὰγαθοῦ καὶ μισῶσι τὴν ἀναρχίαν. Ἄμα δὲ καὶ περιουσία δυνάμεως καὶ σοφίας θεοῦ καταφαίνεται τὰ θνητὰ ποιούντος ἀθάνατα, καὶ μήτε τὸ θνητὸν ἡμᾶς ἀγνοεῖν μήτε ἐν αὐτῷ διαμένειν συγχωροῦντος, ἧ φησί τις τῶν καθ' ἡμᾶς σοφῶν. Ἡ τοίνυν λύσις τῶν αἰσθητῶν οὐ διηνεκῆ φθορὰν εἰσάγει τῷ παντί· ἧ γὰρ ἂν θεοῦ ἀλλότριον ἦν τὸ γινόμενον καὶ οὐ πρὸς ἀγαθοῦ (463)· ἀλλ' ἐμψυχνήσατο ἡ μεγάλη καὶ παμποίκιλος τοῦ θεοῦ σοφία διὰ τῆς λύσεως τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων καταλύσαι τὴν φθορὰν ἣν εἰσενήνοχεν ἡ κακία καὶ τῆς ἀθανασίας μεταδοῦναι τοῖς θνητοῖς, ὡς ἂν οἱ ἄνθρωποι μετὰ τὴν πείραν τῆς φθορᾶς καὶ τῆς διαλύσεως μισοῖεν τὴν αἰτίαν τῆς διαλύσεως (αἰτίαν δὲ ταύτης τὴν κακίαν ἐλέγομεν), ἔτι δ' αὖ καὶ μανθάνειν ἔχοιεν διὰ τῆς τοῦδε τοῦ παντὸς λύσεως τε καὶ ἀναπλάσεως καὶ τῆς ἀμφιλαφестέρας καὶ εὐπρεπεστέρας (464) μεταβολῆς ὡς αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν ἀρχὴν δημιουργήσας τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν ὄρωμένων, καὶ ὡς ἔδει διὰ τῆς αὐτῶν θεωρίας τὸν ἀριστοτέχνην (465) ἀγασθῆναι τε καὶ θαυμάσαι, καὶ μὴ τοῖς πρὸς αὐτοῦ πεποιημένοις τὴν θεολογίαν ἀνάψαι διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐρυθμον συμφωνίαν καὶ ἀρμονίαν. Οὕτω τε δικαιοῦτατα κολάσει τοὺς θεολογοῦντας αὐτοῦ τὰ ποιήματα, καὶ τὴν μόνην αὐτοῦ δεσποτεῖαν ἀρνούμενους, καὶ συναῖδιον εἶναι τῷ μόνῳ αἰδίῳ τὸν κόσμον μυθολογοῦντας, καὶ τὴν κτίσιν ἐπανιστάντας τῷ κτίσαντι, ἧ φησιν ὁ μέγας τῆς ἀληθείας διδάσκαλος Γρηγόριος (466).

B.

Καλῶς λέγεις, καὶ ἀνακεφαλαιωσάμενος ἐκ παραθέσεως τὸ διάφορον ἔδειξας τῶν δοξασμάτων· καὶ, ὅσον τὸ φῶς τοῦ σκότους διενήνοχε, τοσοῦτον τὰ ὑμέτερα δοξάσματα τῶν ἐλληνικῶν μυθολογημάτων (467). Τοῦτο δέ μοι, ὦ μακάριε, σαφηνισθῆναι γλίχομαι καὶ ἀντιβολῶ.

A.

Χαρίζη μοι (468), ὦ ἄγαθὲ, ὃ τι καὶ βούλει πυνθανόμενος.

B.

Τὸν θεὸν αὐτεξούσιον πεποικημένοι τὸν ἄνθρωπον ἔλεγες;

A.

Ναί.

B.

Καὶ νόμον αὐτὸν εἰληφέναι πρὸς τοῦ δημιουργοῦ, ἤττον δὲ φροντίσαι τοῦ νόμου καὶ κατολιγωρῆσαι τοῦ νομοθέτου;

A.

Πάνυ γε.

B.

Καὶ ταύτην αἰτίαν ἔφης τῆς λύσεως (469);

A.

Καὶ γὰρ οὕτως ἔχει.

B.

Τίς οὖν, ὦ ἄγαθὲ, ἀνάγκη τιμῆσαι τὴν φύσιν ἐλευθερίᾳ καὶ τὸ αὐτεξούσιον δοῦναι, δι' οὗ ἔμελλεν εἰς φθορὰν κατα-

ούρεσθαι καὶ τόδε τὸ πᾶν συνεφέλεσθαι; ἢ πῶς τῆς ὀλιγωρίας τοῦ νόμου, ἣν καὶ αἰτίαν ἔφησ τῆς λύσεως, δευτέρας οὔσης τῆς τοῦ παντός δημιουργίας, αὐτὸς προλαβὼν (470) φθαρτὸν ἐποίει τὸν κόσμον;

A.

Ἦδει, ὦ ἄγαθέ, τῇ προγνωστικῇ δυνάμει ὁ δημιουργὸς, ὡς ὀλιγορήσει τοῦ νόμου καὶ ἔσται θνητὸς ὁ ἄνθρωπος· καὶ φθάσας θνητὸν αὐτῷ κατεσκευάζε κόσμον ἐπιτήδειον ἐνδιαίτημα. Ἐγὼ δέ σοι καὶ τοῦ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον τὴν αἰτίαν ἀποκρinoῦμαι· σὺ δέ, εἴ τι ἕτερον ἔχεις, πυνθάνου.

B.

Φάθι τέως τὸ προταθέν.

A.

Φημί. Ὁ δημιουργὸς, ὦ φιλότης, ἀγαθὸς ὢν, μᾶλλον δὲ ἢ αὐτοαγαθότης (471) καὶ τᾶγαθὸν, βούλεται μὴ ἀνάγκαις ὑποκεῖσθαι τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, δίκην ἀλόγων ἢπερ ἂν ἄγοιτο συνεπομένην (472), πρὸς δὲ καὶ τὸ καλὸν ἡμέτερον εἶναι (473), ἵνα, τὴν ἀρετὴν (474) ἐκόντες ἐργαζόμενοι καὶ τὰ καλὰ, ἐπαίνων τε καὶ ἄθλων ἀξιώμεθα. Οὐ γὰρ τὸ ἠναγκασμένον καλὸν αὐτῷ φίλον, ἀλλὰ τὸ ἐκ προαιρέσεως γεωργοῦμενον (475). Ἦ σὺ τὸν οἰκέτην τὸν σαυτοῦ μαστιγιᾶν (476) ὄντα καὶ δεσμώτην ἐπαινεῖς, εἴ πού τι ὢν κελεύεται διαπράττεται, ἢ ὅταν, μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἐπικειμένης καὶ μᾶστιγος, μηδενὸς ἀπολιμπάνοιτο τῶν τῆς δουλείας ἔργων, μηδὲ κατόπιν ἴοι τῶν σῶν

προσταγμάτων, ἀλλὰ προθυμίας ὑπο δουλείᾳ σὺν ἡδονῇ;

B.

Δῆλον, ὦ γαθέ, ὡς τὸ δεύτερον ἀγαμαί τε καὶ ἀσπάζομαι (477).

A.

Οὐκοῦν, ὦ μακάριε, καὶ ὁ δημιουργὸς τῷ δευτέρῳ τίθεται (478) καὶ τοῦτι ἀσπάζεται, μόνης τῆς ἡμετέρας εὐπραξίας γλιχόμενος, καὶ τοῦτο μόνον ἀπολαύων ἡμῶν ἢ σωζόμεθα, ὡς φησι Κλήμης (479) ὁ κλεινὸς καὶ θεσπέσιος. Οἱ τοίνυν τὸ αὐτεξούσιον ἀναιροῦντες, καὶ ὅτι μὴ γεγόνασιν ἀπροαίρετοι τὸν δημιουργὸν κατατιτρώμενοι, οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν ἄλογον ὁρμὴν τε καὶ φύσιν προτιμῶσι τῆς λογικῆς, τὴν ἀκούσιον φορὰν προτιθέντες τοῦ ἐκούσιου κινήματος καὶ τῆς λογικῆς ἀρετῆς, καὶ μονοναυχί χαλεπαίνοντες ὅτι μὴ θρέμματα καὶ πίθηκοι, κάμηλαί τε καὶ ὄνοι γεγόνασιν.

B.

Ἰού, ὦ μακάριε (480), ὡς ὄνον με καὶ πίθηκον καὶ κάμηλον κατὰ τὰ τῆς ἀλογίας γνωρίσματα διὰ τὴν ἀπορίαν πεποιήμας!

A.

Παίζεις, ὦ γαθέ. Ἐγὼ δὲ ὄμην μὴ πρὸς φρονίμοις εἶναι καὶ ἀνδρὸς συνετοῦ τὰ οὕτω μεγάλα διαπαίζειν.

B.

Χαριεντιζόμενος (481) ἔφην, ὦ μακάριε, οὐ γὰρ δὴ παίζων. Ἐγὼ γὰρ ξυνίημι τῶν λελεγμένων, καὶ χάριν οἶδα

τῷ δημιουργῷ ὅτι με λογικὸν καὶ αὐτεξούσιον εἶναι πέποιθε· νεμεσήσω δὲ οὐκ αὐτῷ (τί γὰρ καὶ νεμεσήσειεν ἄνθρωπος τῷ σοφῷ καὶ παγκάλῳ (482) καὶ ἀγαθῷ;), ἀλλὰ γὰρ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀβουλία ὅτι τὸ ἡδὺ προτιμῶσι τῆς ἀρετῆς, δελεαζόμενοι (483) καὶ ἀμαθαίνοντες· ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀγάσαιο τὸ κνήθεσθαι (484), καὶ, ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀπατῶμενος (485), ὅλον διαζέοι (486) τὸ σῶμα τοῖς ὄνουσι, τὰς ἐπομένας μὴ διανοούμενος (487) ψώρας.

A.

Καλῶς λέγεις, καὶ ἁρμονίως ἔχει τὸ τῆς εἰκόνας. Εἴ τι δὲ ἕτερον ἔχεις, πυνθάνου.

B.

Τουτὶ μόνον μοι τὸ ἀπόρημα περιλείπεται· πῶς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα εἰς μυρίας μοίρας καὶ τομάς, εἰ τύχοι, διαιρεθέντα ὑπὸ τε θηρίων πολλάκις καὶ τῶν ἐν γῆ τε καὶ θαλάττῃ λυμαιομένων αὐτὰ, πολλάκις δὲ καὶ πάμπαν ἀναλωθέντα καὶ ἀπολωλότα, λέγομεν ἀναβιώσκεισθαι καὶ ἀναστάσειος τυγχάνειν;

A.

Ἐγώ σοι τὸ πολυθρύλλητον τουτὶ ζήτημα διαλύσας; πέρας ἐπιθήσω τῷ διαλόγῳ, εἰ μὴ τι ἕτερον ἀπόρημά σου τὴν ψυχὴν διαταράττει.

B.

Τοῦτο μόνον ἐφεδρεύει τῇ ψυχῇ καὶ ἐγκάθηται· ὡς, εὐ ἴσθι (488), πολλῆς ἀδολοσχίας ἀπορημάτων καὶ πλάνης τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐξεκάθαρας.

A.

Αὐτῷ τῆ δημιουργῶ χάρις, ὡ ἕγαθὲ, τῷ ταῦτα λέγειν δεδωκότι. Προθυμήθητι οὖν καὶ τὸ δυνατόν καὶ τὸ εὐλογον (489) τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων πυθέσθαι.

B.

Λέγε· ἡδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι.

A.

Τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα, ὡ ἕγαθέ (πρὸς βραχὺ γὰρ φυσιολογεῖν ἀναγκαῖον), ἐκ τίνων συγκεῖσθαι φήσομεν (490);

B.

Ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ ὁ τῶν φυσικῶν λόγος φησὶ καὶ ἡ ἀλήθεια δείκνυσι.

A.

Ταῦτα δὲ διαλυόμενα εἰς τί χωρεῖν λέγομεν; ἄρ' οὐκ εἰς ἐκεῖνα ἐξ ὧν καὶ συνετέθη (491);

B.

Πᾶσα ἀνάγκη.

A.

Τί τοίνυν θαυμαστὸν φαίνεται ἢ ξένον, εἰ ὁ δημιουργὸς καὶ σοφὸς καὶ δυνατός, καὶ πάντων τοὺς λόγους εἰδὼς, εἰς μυρία τμήματα καὶ μοίρας κατακερματισθέντα (492) τῶν ἀνθρώπων τὰ σώματα ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων αὐθις συνάγει πρὸς ἁρμονίαν; ὁ γὰρ ταῦτα πρότερον συναθροίσας τε καὶ συναρμόσας, καὶ τινα κρᾶσιν (493) ἀξιάγαστον καὶ ἀξιοθέατον ἐκ τῶν ἐναντίων ἁρμολύμενος

μόνῳ τῷ βουλευθῆναι, ὁ αὐτὰς διαλυθεῖσαν τὴν ἁρμονίαν εἰς ἐκείνα ἐξ ὧν καὶ συνετέθη αἴθις καλέσει πρὸς ἀδιάλυτον (494) συμφωνίαν· ταῦτα δὲ πράξει τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ νεύματι (495). Ἡ οὐχὶ πάντα τὰ ὄντα τὰ τε ἄνω καὶ κάτω καὶ τὰ ἐν μέσῳ περιδέδρακται ἢ θεία φύσις καὶ περιείληφε; Καὶ ἔξω τοῦ παντός (496) ἐστὶ καὶ ἐν τῷ παντὶ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, καὶ οὐδὲν κενὸν τῆς θείας δυνάμεως καὶ τῆς ὑπερουσίας, τῆς μόνης ἀπεράντου καὶ περιορισμὸν οὐκ ἀνεχομένης. Ἄποσον γάρ τι θεότης καὶ ἀμέγεθες, ὡς ἀσώματον.

B,

Πάνυ γε.

A.

Εἰ τοίνυν τὰ πάντα πληροῖ, καὶ πνεῦμα Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, ἣ φησι τὰ θεῖα λόγια (497), καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς (498), ποία δυσχέρεια ἢ ποῖος πόνος τῷ μακαρίῳ τὰ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ εἰδέναι; ἢ σὺ ἀγνοεῖς ἂν τι τῇ χειρὶ περιφέρει;

B.

Οὐδαμῶς.

A.

Οὔτε ὁ δημιουργὸς ἄρα καὶ σοφὸς τοὺς λόγους τῶν σωμάτων ἀγνοεῖ, ἢ τὴν ἐξ ἐκάστου στοιχείου ληφθεῖσαν μοῖραν καὶ εἰς αὐτὸ πάλιν ἀναλυθεῖσαν· οὔτε μὲν ὁ δυνατὸς τὰ ἀνθρώπεια σώματα διαλελυμένα συνάγειν ἀθνατήσεις (499), Πρὸς δὲ καὶ τοῦτο ἄθρει.

B.

Τὸ ποῖον δὴ;

A.

Τουτὶ τὸ σπέρμα τὸ ἀνθρώπινον (500) τὸ ἐν τῇ μήτρῃ τῆς γυναικὸς καταβαλλόμενον ἄρα οὐ βανίδα τινὸς ὑγρότητος (501) φῆς εἶναι;

B.

● Ναί.

A.

• Τίς οὖν, ὦ μακάριε, ὁ τὴν βραχεῖαν ἐκείνην μοῖραν τῆς ὑγρότητος καὶ τοῦ θοροῦ σώμα κτεργαζόμενος ἀνθρώπου καὶ ψυχῇ συνδεσμῶν καὶ ποιῶν ζῶον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν; ἄρ' οὐχ ὁ δημιουργός;

B.

Πάνυ γε.

A.

Τί τοίνυν θαυμαστόν σοι φαίνεται, εἰ, καὶ ἐνταῦθα τοῦς λόγους τῶν σωμάτων καὶ μετὰ διάλυσιν εἰδὼς καὶ ἐπ' ἀνοδὸν τὴν εἰς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα καὶ αὐτὰ δὲ τούτων τὰ σπέρματα, ὡς σοφὸς καὶ δυνατὸς καὶ δημιουργός, αὐθις ταῦτ' ἀναβιῶναι κελεύει; Καὶ ὧδε μὲν τὸ δυνατόν τῆς ἀναστάσεως κατεφάνη. Ἄκουε δὴ λοιπὸν καὶ τὸ εὐλογον. Πρῶτον μὲν ὁ δημιουργός, ἵνα μηδὲν τῶν πρὸς αὐτοῦ γεγονότων ὑπὸ θανάτου καὶ φθορᾶς κρατοῖτο διηνεκῶς (503) εἶναι γὰρ τὰ πάντα βούλεται καὶ εὖ εἶναι καὶ αἰεὶ εἶναι. Ἐπειτα δὲ οὐ δίκαιόν σοι καταφαίνεται τὰς ψυχὰς τῶν

ἄθλων τυγχάνειν, τὰς καλῶς τόνδε τὸν ἀγῶνα διανυσάσας
καὶ τὸδε τὸ στάδιον εὖ μετὰ τῶν σωματῶν διαδραμοῦσας
μεθ' ὧν καὶ ἐβίωσαν καὶ τοὺς μυρίους ἰδρῶτας τῆς ἀρετῆς
ὑπέστησαν;

B.

Δίκαιον ἐφάνη καὶ εὐλογον.

A.

Πάλιν δ' αὖ τὰς κακῶς τόνδε τὸν βίον διακυβερνώσας
καὶ πτεροβρύησάσας μὲν ἐξ ἀρετῆς (504), ὑπὸ δὲ τοῦ
ἰσμοῦ (505) τῆς ἀκολασίας καὶ τῶν ἡδονῶν νικηθείσας, •
καὶ τῇ βάρει τοῦ ἐφορκίου συνεπομένας (506), καὶ κάτω που •
ὑπὸ τοῦ τῆς κάκης ἵππου καὶ τῶν ἐν ἡμῖν παιδίων φερο-
μένων (507), ἐκλαθομένας τε τῆς οἰκείας ἀθανασίας καὶ
τῆς ἄνωθεν συγγενείας, καὶ τῆς εἰκόνης ἐκείνης τῆς πρώτης
καὶ ἀθολώτου (508), μετὰ τῶν σωματῶν εἰς τὸ τῆς τί-
σεως ἱερὸν δεσμωτήριον (509) ἰέναι μεθ' ὧν καὶ κακῶς
διεφθάρησαν, καὶ τοὺς Πυριφλεγέθοντας οὐς ὁ Πλάτων (510)
φησὶ καὶ τὸν Κωκυτὸν διανήξασθαι, ἃ δὲ τὰ θεῖα λόγια
ποταμὸν πυρὸς καὶ ἀκοίμητον σκώληκα καὶ γέενναν (511)
καὶ αἰσχύνην αἰώνιον καὶ φυλακὴν καὶ κόλασιν καὶ τὰ
τοιαῦτα προσαγορεύει;

B.

Δίκαιον ἐφάνη καὶ τοῦτο.

A.

Εἶεν, ὦ μακάριε. Πεπλήρωται ἡμῖν τὰ τῆς διαλέξεως.
Νῦν δὲ καιρὸς, εἰς εὐχὴν τὸν νοῦν τρέψαντας, ὑμνεῖν

τὸν τοῦδε τοῦ παντός ποιητὴν καὶ δημιουργόν (512).

Ὡ δέσποτα καὶ δημιουργὲ τοῦδε τοῦ παντός, ὦ Πάτερ καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα Ἅγιον, ὦ θεία τριάς καὶ τρισσὴ καὶ ἁγία μονάς, Πάτερ ἀναρχε καὶ ἀγέννητε, Υἱὸς ἀνάρχως γεγεννημένε (513), Πνεῦμα θεῖον προελθὼν ἀνάρχως ἐκ Πατρὸς, τριάς ἄρρητος εἰς μονάδα ἀνακεφαλαιουμένη, μονάς ἀνεκφράστως ἐν τριάδι προσκυνουμένη καὶ μὴ καταλαμβανομένη (514), τριάς ἄκτιστε, αἰδιδε καὶ ὁμοούσιε, ἡ πρώτη καὶ μακαρία φύσις καὶ τῶν ὄντων ἀρχὴ, ἡ ἄφθονος ἀγαθότης καὶ τὸ ὄντως ὄν, δοίης ἡμῖν καθᾶραι (515) τὸν νοῦν καὶ ἄξιον ποιῆσαι τῆς σῆς ἐλλάμπσεως (516) καὶ θεωρίας, ἵνα καθαρῶς, ὡς οἶόν τε, σοῦ τοῦ καθαρωτάτου ἐφαπτώμεθα, εἰ θέμις ἐστὶ, καὶ τοὺς κακοὺς χαρακτῆρας καὶ τύπους τῆς ψυχῆς (517) ἐξέλᾳσαι, δεῖξάι τε τὴν εἰκόνα τὴν πρώτην ἀθόλωτον, καὶ μὴ εἰς μάτην ἡμῖν γενέσθαι τὴν μεγάλην σοῦ, τοῦ τῆς τριάδος ἐνὸς θεοῦ καὶ Λόγου, ἐπιδημίαν καὶ παρουσίαν καὶ τὰ σωτήρια καὶ ὑπερφυῆ παθήματα, δι' ὧν τῆς ἀμαρτίας λελύμεθα· ποιήσεως δὲ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς μὴ ἀμελετήτως ἔχειν πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ γὰρ μελετήσαι τὴν λύσιν (518) πρὸ τῆς λύσεως τῶν σωμάτων, ὡς ἂν μὴ παραχθῆμεν (519) λυομένων ἡμῖν τῶν δεσμῶν καὶ πυκνὰ στρεφόμεθα πρὸς τὰ ὧδε, δυσχεραίνοντες τὴν διάζευξιν· δοίης δέ γε διαφυγεῖν τὸν κατάλογον τῶν κολάσεων (520) καὶ μὴ πειραθῆναι πικρᾶς τῆς ἐκδημίας· ἀλλ' εἰς τὰς ἄνω μονὰς συνάπτοις καὶ συντάττοις (ἡνίκα σοι φίλον ἦ, καὶ

ἡμῖν ἔχοι τὰ τῆς μελέτης (521) καλῶς καὶ τοῦ μετὰ τῶν
σωμάτων βίου τῶν ἐπικήρων) εἰς κόλπους Ἀβραάμ καὶ
Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.

Ἰκανῶς ἡμῖν ἤϊκται. Ἄλλ' ἴωμεν (522).

NOTAE
IN
ÆNEAM GAZÆUM
ET
ZACHARIAM SCHOLASTICUM.

NOTÆ IN ÆNEAM GAZÆUM.

(*) Exhibui lemma Barthianæ editionis. Longius est lemma Wolfianæ (nam Jo. Wolfius Æneam ex codice Augustano Tiguri edidit apud Gesnerum a. 1560), quam repetivit in Bibliothecæ Veterum Patrum tomo secundo Parisiis a. 1624 Fronto Ducæus; scilicet : Αἰνείου Γαζαίου σοφιστοῦ Θεόφραστος, ἤτοι περὶ ἀθανασίας ψυχῶν καὶ ἀναστάσεως σωμάτων Διάλογος. Quam Bibliothecam, ex editoris nomine, in meis notis, brevitatis causa, litera D significabo. Inde Wolfii interpretationem, si quando erit opus, ad partes vocabo, quamvis sim non satis guarus an fuerit a Ducæo fideliter expressa; sed Tigurinum librum mihi non potui comparare. De Ducæi fide quod dubitem, in causa fuit ipsius hocce monitum : « De hoc auctore altum est silentium apud eos qui scriptorum ecclesiasticorum et illustrium catalogos contexuerunt. Ex his tamen quæ ad finem operis Æneas narrat de stupendo illo miraculo sanctorum confessorum in Africa, quos in persecutione Wandalica, præcis linguis ab Hunnerico rege ariano, clare postea et expedite loquendi usum non amisisse commemorat, cum ait [p. 75] heri et quidem paulo ante id factum et se quoque confessores illos sine linguis loquentes vidisse, manifeste ostendit se temporibus Zenonis imperatoris seu Anastasii vixisse. Nam mirandum illud sub Zenone contigisse S. Victor lib. 3 de persecutione Wandalica et alii omnes affirmant [vide infra n. 580]. Consule t. 6 Annal. Eccles. [Baronii] anno domini 484, c. 8 et 90. Latine redditus primum reperitur hic Æneæ dialogus ab Ambrosio Camaldulensi et prælo datus Basileæ a. 1516 [etiam ante Venetiis a. 1513, et

• serius Genuæ a. 1645]. Postea prodiit ex interpretatione Jo. • Wolfii, Tigurini hæretici, cujus interpretationi parum fiden- • dum ». Bibliothecæ Patrum Parisinæ a. 1644, t. 12 insertus est etiam Æneæ dialoγus. Illa editione, qua carui, usus est Wernsdorfius, quum Æneam prælo pararet, ad eamque instituit codicis Augustani collationem a Friedemannò in Miscellanea Critica, t. 2, p. 392, receptam. Cum Bibliotheca Ducæana conspirare omnino videtur. Lemma Augustani : Αἰνεῖου σοφ. διαλ. ó Θ. Et similem titulum legebat Ambrosius. Sed codices Parisini aliud exhibent nomen. Codex 460=A et codex 461=B : Αἰνέσου σοφιστοῦ διάλογος Θεόφραστος. Ἐλεγχος τῆς παρ' Ἑλλησι λογομαχίας. Codex 1058=C : Αἰνέσου Πλατωνικοῦ χριστιανικοῦ διαλογος Θεόφραστος. Sunt tres illi codices valde quidem recentes, a Pachomio videlicet, monacho monasterii Lauræ ad radices montis Atho, descripti, cujus hæc est notula ad calcem B : Παχώμιος μοναχός ἐν τῷ τῆς σεβασμίας λαύρας μοναστηρίῳ... sequentibus a bibliopogo recisis, quæ possunt fere suppleri e Zachariæ Mitylenæi codice Parisino 458, in cujus fine hæc sunt ejusdem hominis verba : Παχώμιος μοναχός ἐν τῷ τῆς σεβασμίας λαύρας μοναστηρίῳ α̅ φμ̅ α̅ (scilicet χιλιοστῶ πεντακκοιστῶ τεσσαρακοστῶ πρώτῳ). Sunt ii quidem libri optimæ notæ et Augustano valde præstantiores; sed tamen eorum non tanta esse auctoritas mihi videbatur, ut notum nomen sede antiqua moverem, præsertim quum sit Αἰνέσας vix græco more formatum nomen; Αἰνεσίας enim fuit dicendum, vel alia desinentia Αἰνεσίς aut Αἰνίσιος. An sic invenerit scriptum vel e conjectura ipse scripserit Bulengerus nescio, qui Eclogis ad Arnobium aliquoties nostrum istum philosophum e manuscripto citans, Ænesium vocat. Ceterum firmatur vulgatum Αἰνεῖου nomen epigrammate, quod e codice Augustano descripsit Barthius, ac, post Barthium, diligentius Wernsdorfius : ἀδῆλον εἰς Αἰνεῖαν τὸν Γαλαῖον (quod Barthianæ lemma non reperisse videtur Wernsd.). Αἰνεῖου πόνος οὗτος, ἧς ἕξοχος ἀτθίδι μούσῃ ῥητόρων γεγαώς (Ba, ῥήτορες εὐγεγαώς : sed legendum, ῥητήρων γ.) καὶ θειότεροι ἐνὶ μύθοις τοῦς νῦν καὶ τοῦς πρόσθε παρῆδραμεν, ὡς τότε γράμμα ἄτρεκέως ἤλεγξε μηκέτι πυκινὴ (Ba, * μηκέτι πυκινὴ *. Correctio non succurrit). Γὰρ μέγα φρονεῖς, ὅτι τοῖου πατρὸς ἐτύχθης, ὅστις καὶ ῥητῆρ' Ἐπιφάνιον ἐξεδίδασκεν. Quem Epiphanium quis fuerit ignoro. Post id epigramma in Augustano insunt lemmata capitum, quæ et suis locis ante ipsa capita iterum sunt scripta. Absunt a Wolfiana, saltem a Ducæana. Barthius illa sic exhibuit: 1) ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου

πρεβιοτή. Ante ipsum caput (p. 4, 15) lemma est auctius: ... πρεβιοτή, οὐδὲ κάλιν βιώσεται ἡ ψυχὴ. — 2) Ἐλεγχοῦ τῆς παρ' Ἑλλοισι λογομαχίας. Iterum ante verba Ἐγὼ σοι p. 5, 6. — 3) ὅτι οὐ μεταβαίνει εἰς ἄλλου ἀνθρώπου· καὶ ἄλογα ζῶα ἡ ἀνθρωπεία ψυχὴ, καὶ περὶ προνοίας. Iterum ante verba Ἦ καλῶς λέγεις, p. 9, 19, cum ἀνθρωπίνῃ ac sine tribus postremis verbis. — 4) Διὰ τί τῶν τιεκτομένων τὰ πάθη. Iterum ante verba Καλῶς, ὦ γενναῖε p. 30. — 5) Ὅτι χρῆσιμον τῆς τελευτῆς τὸ διάφορον. Iterum ante verba Εἴτ' οὐκ ἀνώμαλον p. 35. — 6) Ὅτι γίγνεται καὶ ἀθάνατοι αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί. Iterum ante verba Ἀλλὰ τί δήποτε p. 42, 10. — 7) Ὅτι πεπερασμένοι καὶ οὐκ ἀπέραντοι, καὶ περὶ κόσμου γενέσεως καὶ τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολῆς, καὶ ὅτι οὐ πολλὰ ἅμα σώματα τῆς μιᾶς ψυχῆς, ἀλλ' ἐν, ὁ καὶ ἀνίσταται καὶ ἀθανασίας μεταλαγχάνει. Iterum puto ante verba ponendum Τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν p. 46, 15. — 8) Διὰ τί μὴ καὶ τῶν ἀλόγων ἀνάστασις γίγνεται. Iterum ante verba Οὐκ ἀγεννῶς p. 69, 17. — 9) Ὅτι κἂν τῷδε τῷ βίῳ γέγονε πολλάκις νεκρῶν ἀνάστασις πρὸς ἀπόδειξιν τῆς μελλούσης. Iterum ante verba Νῦν γούν εἶτι p. 73, 9. In lemmatis, quæ in codicibus Parisinis posita sunt semel tantum, initio scilicet Dialogi, aliquid est varietatis, quod enotabo. 1) AB, ... πρεβιοτή, καὶ ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ. C, ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ· ὅτι οὐκ ἐστὶν ἀνθρ. πρεβιοτή. Ita ut hæc respondeant primo ac secundo lemmati Barthianæ. — 3) AB, ἀνθρωπεία. C, ἀνθρωπεία. ABC, καὶ π. προνοίας. — 6) ABC, καὶ ὅτι γίγνεται. Quæ in AC præcedentibus juncta sunt. — 7) AB, ὅτι πεπερασμένοι, cum variante πεπερ. in B. ABC sine ἅμα, et habent ἀθανασίας μεταλαμβάνει.

(**) • Aureum hunc, immo auro omni gemmisque pretiosorem commentariolum, quo tumidæ philosophorum rationes, animam pro sapientia differentes, christiana doctrina in rebus omnium difficillimis et summo opere scitu necessariis confutantur, et veritas homini persuadetur, alii non Æneæ isti, sed illi Zachariæ adscribunt, cujus pulcherrimum itidem Dialogum, dialogos dialogis novo artificio intextentem, non ita pridem edidit Joannes Tarinus. Sane magna similitudo comparet; non tamen patiuntur tempora, de quo finem vide harum notarum. Et Æneæ veterem inscriptionem docet clare Epigramma in codice scripto Bibliothecæ Augustanæ repertum, quod titulo subjecimus. Nominum hic ratio etiam adnotanda videtur. Axitheus enim *deo digna* loquitur; Ægyptus christianis scriptoribus notat *obscuritatem* [cf. n. 491]; Theophrastus magni philosophi personam gerit. Syrus est Axitheus,

quod ejus gentis eloquentia, licet græco sermone, conceptum sit maximam partem Novum Jesu Christi Testamentum; Alexandrinus Ægyptus, ob vanitatem et in ineptiis cæcutientibus studium; Atheniensis Theophrastus, quia urbs ea schola quædam aut theatrum humanæ fuit sapientiæ ». BARTH. In explicando nomine Axithei Barthius omnino lusit operam. Mei enim codices et Augustanus exhibent hic et ubique Εὐξίθεος. Est etiam Euxitheus in Ambrosii versione. Inventum etiam Εὐξίθεον maluit latine vocare Euchtium Bulengerus Eclogis ad Arnobium pp. 163, 164; nam Εὐξίθεος vix potuit a græco librario poni. Veram nominis formam jam restitueram ad Simoc. p. 244. Ἄξιθεος forma non est græca. Εὐξίθεος quidam nominatur in personati Themistoclis Epistola decima. Formosus puer Εὐξίθεος laudatur a Callimacho Ep. 32. Exstat apud Athenæum 4, c. 45, memoria Εὐξίθειου, pythagorici philosophi, loco ad pythagoricorum de anima sententiam cognoscendam maxime notabili, quem descriptum lege infra ad Zachariam n. 113. Pythagorici fere credo meminisse Æneam, quum Euxitheii personam in dialogum philosophicum de anima introduceret. Neque de Ægypti nomine rectius conjecisse Barthius videtur. Nam respici fere crediderim Ægyptum Isidori philosophi avunculum, Hermiæ illius, qui fuit Ammonii pater, amicum, cuique morienti Hermias animam esse immortalem nec interire posse etiam cum jurejurando affirmabat, teste Damascio Suidæ in Ἑρμείας.

(1) Idem initium Phædri platonici : ὃ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πρῶθεν;

(2) Παρὰ τῶν Σύρων] « Ex christianæ nimirum doctrinæ sede (nam Palæstina pars Syriæ) in sedem paganæ superstitionis, Ægyptum. Non autem discendi gratia Axitheus petebat Athenas, sed veritatem docendi, quod dissimulat, ut vanos tumidosque homines faciliores instructioni faceret, more Socratis toto illo suo Platone, Phædone præsertim, ignorantiam præferentis, ut doceret ignorantes. Syrorum monachos celebrat ipse sub finem Dialogi [p. 73, 10], ἡ παιδὸς εἰς γῆρας σεσωφρονιχότες καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ νοητὰ μεταωρίσαντες ». BA. D et Ba, παρὰ τ. Σ. καὶ πρὸς Ἀθηναίους. ABC sine καί. Est in Augustano καὶ deletum. Ambrosius illud non repererat, qui vertit : « e Syria Athenas ferebar ». Nec comparet in versione Barthii : « e Syria Athenas ibam ». Wolfius multis verbis : « a Syris

« quidem huc advenio et ad Athenienses contendebam ». Ceterum in Syrorum mentione plus quærit subtilior Barthius, quam inest, ut et infra n. 11.

(3) Σκαιὸς δὲ τις ἄνεμος] « Inamabilem, contrarium voto, cape. Æschines Epist. 1 [init.] : καθίσαντες δὲ ἡμέρας ἑνεία (σκαίος γὰρ ἦν ὁ ἄνεμος), εἶτα πάλιν λύσαντες εἰς Δῆλον ἤλθομεν. Infra mox [p. 2, 11 : cf. Barth. Advers. p. 315], quum felicitatem venti agnoscit, contra ἐρωτικὸν eum facit locutione sophistarum ejus ævi, quibus Amor et Gratia ubique in bonis rebus in ore. Cyrillus Magister in Glos-sis : σκαίος, scævus, oportunos. Qui facilis correctioni. Scævum pro tali sæpe usurpant Plautus, Apuleius, alii ». BA. In loco Æschinis codex Coislinianus 249 habet varietatem et aliunde notam : καὶ γὰρ ἦν ἄνεμος ἑναντίος. Mox idem codex : εἶτα ἑσπέρας λύσαντες. Et Mazarineus A, 87 : εἶτα ἑσπέρας πάλιν λύσαντες.

(4) Τὸν Νεῖλον, τὸν Ἰλισσόν] « Differentiam in eo pone, quod Atticæ hic fluvius, sacer Musis; alter Ægypti, superstitionioris, ut volebant Græci, populi. Pausanias Attica [c. 19, 6] : ἐθέλουσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλων θεῶν ἱερὸν εἶναι τὸν Εἰλισσόν· καὶ Μουσῶν βωμὸς ἐπ' αὐτῷ ἐστὶν Εἰλισσιᾶδων. Strabo torrenti similem, hyeme rapidum, æstate fere exsiccum tradit libro 6 [imo 9, p. 164] ». BA.

(5) Τὴν δὲ Φάρον] « Claustrium notissimum pelagi apud Alexandriam. Lucanus lib. 10 [509] : *Tunc claustrum pelagi cepit Pharon : insula quondam In medio stetit illa maris, sub tempore vatis Proteos; at nunc est Pellæis proxima muris* ». BA. Barthius solus, τὸν δὲ φ. Mox AB, πειρεῖ. Permutatio vocalium ai et e sexcenties fuit observata. Ex qua forte auxilium ferendum Phlegonti Trall. De mirab. c. 2, p. 30 : τοῦ δὲ ὄχλου συνδραμόντος καὶ περὶ τὴν ἄρσιν τοῦ τέρατος ἔχοντος. Quum vix placere possit editum ἄρσιν, sitque scriptum ἔρην in codice, puto fere antiquam fuisse lectionem αἴρσιν vel ἀναίρσιν. Philostratus V. A. 1, 14 : τὸ γὰρ φιλαίτερόν τε καὶ εὐμενὲς εἶχε. Quod recte conjecerat Huetius φιλείταιρον est in codice 1696. Dion Chrys. Or. 80, p. 440 : τί δ' ὁ Δακῶνων Καιάδας; codex 2958 καιάδας, ex usu.

(6) Ἡ πολλήν] Ba, ἦ π. Est ἦ π. in Aug. et ABC. D quidem H π. Sed Wolfius ἦ vertebat : « magnam mehercule vento gratiam ha-

beo ». Ambrosius voculam prætermisit : « ingentes auris habeo gratias ». Barthius : « ego vero gratiam memini multam ».

(7) D et Ba, κατάγειν. ABC, κατάρειν. Tacet Wernsd., unde puto esse κατάγειν in Aug.

(8) Ἱεροκλέους] « Philosophi nobilis, quem præceptorem sibi fuisse etiam infra scribit [p. 19] : Ἱεροκλῆς δὲ εὐχὴ διδάσκαλος, ἀλλ' ὁ προβαλλόμενος, etc. Juvat recreando aut delectando lectori ponere quæ insignia de hoc, puto, philosopho notavit ex alio auctore aliquo [Damascio] Suida : Ἱεροκλῆς, φιλόσοφος Ἀλεξανδρέως· οὗτος μετὰ τοῦ ἀτρέπτου καὶ μεγαλοπρεποῦς εὐρους τε τὴν διάνοιαν εἰς ὑπερβολὴν, καὶ διαφέρων εὐγλωττία καὶ εὐπορίᾳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, κατέπληττε πανταχοῦ τοὺς ἀκροωμένους. Ἦν δὲ αὐτῶ καὶ μαθητῆς Θεοσέβιος, ἀνὴρ, εἰπέρ τις ἕτερος ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, εἰθῶς ἀποδιέπειν εἰς τὰς ἀνθρώπων ψυχάς. Ἐλεγε γάρ ὁ αὐτὸς Θεοσέβιος ἐξηγούμενον φάσαι ποτὲ τὸν Ἱεροκλῆα κύβοις εἰκέναι τοὺς Σωκράτους λόγους· ἀπῶτας γὰρ εἶναι πανταχοῦ ὅπῃ ἂν πέσωσι. Τοῦ δὲ Ἱεροκλέους τὸ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος ἀπέδειξεν ἡ συμβαῖσα τύχη περὶ αὐτόν. Εἰς γὰρ τὸ Βυζάντιον ἀνελθὼν προσέκρουσε τοῖς κρατοῦσι· καὶ, εἰς δικαστήριον ἄχθεις, ἐτύπτετο τὰς ἐξ ἀνθρώπων πληγὰς· βρέμῃνος δὲ τῷ αἵματι, βάψας κοίλην τὴν χεῖρα, προσραίνει τὸν δικαστὴν ἅμα λέγων· « Κύκλωψ, τῆ, πῖ' εἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεια « κρέα ». Φυγὴν δὲ κατακρίβεις, καὶ ἐπανελθὼν χρόνῳ ὕστερον εἰς Ἀλεξανδρείαν, συνεφιλοσόφει τὰ εἰωθότα τοῖς πλησιάζουσιν· etc. Dixi dubitare an iste sit præceptor nostri sapientis; nam non unum hoc nomine floruisse infra [p. 19] ex Ænea eodem nostro patet. Et qui aureum illum in Aureum Epos commentarium publicavit hujusdem ætate altior videtur; idem autem ille est de quo Suidas ista transcripsit, ut sequentia indicant ibidem. Illustre nomen posteritati infamat diri principis Heliogabali incestator, ad principatum supra principem raptus ex circo, ut auctor est Dio [lib. 79, c. 15] ». BA. D et Ba, ἡ οὐ μέμνησαι τοῦ Ἱερ. καὶ τῆς τοῦ Ἱεροκλέους φιλοσοφίας παρ' ᾧ φιλοσοφίαν ἐκ παιδός. Exhibui quod exhibent ABC. Pro φιλοσοφίαν est in Augustano tantum φιλόσοφ, reliquis deletis, monente Wernsdorfio, qui φιλοσοφοῦντες proposuit. Ambrosius similem habuit meæ scripturam : « an vero non meministi Hieroclis philosophiæ, apud quem a puero sapientiæ studiis pariter instituebamur »? Wolfius ac Barthius, quamvis mala lectione usi, a loci sententia non erraverunt. De ipso illo Hierocle quæstio est ambigua. Fere crediderim

cum Warreno ad Hier. p. 2, et Reinesio ad Suid., interpretem Aureorum Carminum magistrum Æneæ fuisse.

(9) Εἶχομεν τοὺς ἐραστάς] « Scripserit forte Æneas noster : καὶ ἀλλήλων ἐρώντες πολλοὺς εἶχομεν τοὶ [voluit τοὺς] συναραστάς. Quod pulcre ad utrumque quod dictum est modo pertineat. Nullam tamen mutationem urgemus ». BA. Nil mutandum. Ambrosius recte : « quo in tempore cum mutuo singulari affectu astricti teneremur, plerisque etiam habuimus nostri studiosos ».

(10) Ἐγὼ γούν οὐκ οἶδα] « Multa sunt in antiquitate exempla sumorum ex disciplinæ ejusdem cultu amicorum. Adeo autem amore digna res, ut etiam sacra noverint condiscipulatus veteres. Lucius Cuspidius in Testamento, modo id germanum sit : vos igitur per sacra amicitiae atque condiscipulatus obtestor, per summum omnium opificem obsecro, curate memores quantum vestrae fidei committam. Sic a condiscipulatu conjunctissime cum Cicerone vixisse Pomponium Atticum scribit Cornelius Nepos in Vita [c. 5], caussam addens, similitudinem morum videlicet animis bonis mutuo inolentium a tenera ætate ». BA. Nimium tribuit personato illi Lucio Cuspidio Barthius, qui, in re vix aliunde nota, ejus testimonium citaverit. Et pariter idque sine ulla suspitione in Adversariis 22, c. 21, ejus testamenti nonnulla loca tractavit. In editione Aldi qui illud instrumentum, et primus, opinor, edidit ad Ciceronis Off. 3, p. 355, hæc sunt prima verba supposititii testatoris : « DEI OPT. MAX. numine invocato, absque cujus nutu neque quidquam rite inchoari, neque recte perfici potest. Hæc est Lucii Cuspidii dispositio et ultimæ voluntatis sententia, etc. ».

(11) Τοῖς Σύροις] « Christianos putem dici ab homine idololatriam præferente. Sic Judæos Christianis confundebant, ut notatum alibi, et ad Rutilii Itinerarium [1, 397]. De Syris in fine ». BA. Cf. n. 2.

(12) Locus olim male editus fuit. D et Ba, ἐγὼ γούν οὐκ οἶδα τοσοῦτον ἀλιγῆσαι (Ba, ἀλιγῆσαι) ὡς ἔτε παρ' ἡμῶν ἀπῆρες ποικ. σοφ. σεαυτὸν γεμ. τ. Σ... ὡσπερ ἂν εἶχε ἔτ' ἀπῆρες. Sequutus sum ABC, nisi quod ἐγὼ γ' οὖν ferant, cui scripturæ editam ἐγὼ γούν prætulī. Ambrosius : « Equidem, ut de me fatear, nunquam memini acriore mœrore

confectum... ita hactenus viget ac si heri profectus esses ». In Augustano est ἀλγη tantum, sine deleto, ac nitide εἰχθές. Loci emendationem jam feceram in Anecd. t. 3, p. 424. De participio ἀλγίσας post οἶδα quantum præstet infinitivo ἀλγῆσαι nihil addam; res est satis nota.

(13) Τύχη τις θηρεύει] • Locutiones ethnicae et subamatoriae, quilibet scaten Epistolæ quæ Aristæneto inscribuntur (utique autem sophistæ sunt alicujus celebrioris), adeo usitatae sophistis eloquentiæ laudem affectantibus, ut pauci fuerint qui non scripserint aliquid operis amatorii. Dictionem autem talem admiserunt etiam Patrum nonnulli, ut in Basilio M. aliisque videmus. Ejusdem generis sunt sequentia, amatorium tinnientia ». BA. De metaphora verbi θηρεύειν et similium in rebus amatoriiis notavi ad Philostr. Her. p. 418, ad Aristæm. p. 631. Vide et Jacobs. ad Anal. t. 6, p. 309, t. 10, p. 21, t. 11, p. 316. — Est in ABC τὸν ποθεύμενον, in Ba et Aug. τὸ ποθ., in D καὶ ποθ. Ambrosius invenit τὸ ποθ. : « quod cupiebam præter omnem spem et expectationem ut adesset effecit » Mox τὸν ἐρώμενον, quod τὸν ποθ. confirmat. Ceterum et τὸ ποθ. valde bonum fuerit. Cf. p. 49, 8.

(14) D et Ba, συνῆδεν. ABC, συνήδομαι. Aug. συνήδ..., apparentibus ita reliquis literis, ut Wernsdorf. συνήδομαι inesse crederet. Ambrosius vertit συνήδομαι : « jam nunc fortunæ congratulor ». Wolf. et Barth. συνῆδεν, ut poterant, vertebant.

(15) D, παρ' ἡμῖν : « apud nos », Wolfio vertente. Ba et ABC, παρ' ὑμῖν. Ambrosius : « apud vos ». Non est dubitationi locus.

(16) Δεικνόντες τὰς τελετάς] Diodorus Sic. 1, 20 : τούτου δὲ καὶ τελετάς καταδείξει. Δεικνόναι, ut *monstrare* Latinis, de magistris ac doctoribus illustrant H. Stephan. ad Diod. Sic. 1, 22; Mitscherl. ad Hom. Hymn. 473; Wyttenb. ad Plut. De educ. p. 128. Adde Reisk. ad Liban. t. 1, p. 420; Lobeck. ad Ajac. 1181. Idem Lobeckius Aglaoph. pp. 129, 130, metaphoram nominum τελετή, μυστήριον, ἔργια, doctissime illustrat, cui jungas Wernsdorf. ad Himerii verba Ecl. 10, 4 : μύστην τε ὄμου καὶ προφήτην τῆς ἱερᾶς τελετῆς τῶν λόγων. Adde n. 116, et ad Zachar. n. 10. Statim τὸν μυσταγωγὸν de magistro. Cf. p. 5, 6 : ὡσπερ ἐν ἱεροῖς...

(17) D et Ba, φορτώσιν νέει κ. κήγαθοί ... ἐκείνος A. ὁ ἐμοὶ μὲν ἡλικιώτης. Sequor ABC. Et Augustanus videtur habere ὁ A., habet ἐμός. Ambrosius : « meum quidem æqualem ».

(18) Videtur meminisse Hippocratis Epistolæ apud Xenophonem Hell. 1, 1, 15 : ἔρρει τὰ καλὰ. Gregorius Naz. Epist. 39 : ἔρρει τὰ καλὰ, γυμνὰ τὰ κακὰ. Vide Diogenian. 4, 89; Erasm. Adag. 3, 5, 59; Walz. ad Arsen. p. 241.

(19) Εἰς τοὺς μαθητὰς ἐγγεγραμμένους] « Vides tabulas fuisse discipulorum, ut militum, nomina referentes, et tempora quum magistris se dederent ». BA.

(20) Καὶ ὀρχήστρα μὲν εὐθηναῖ καὶ ἵπποδρομία] D et Ba sine priore καί. Wernsd. ἵπποδρομίαι notat e Bibliotheca nescio an ex Augustano. Ambrosius : « et circus ». Basilius in Stephani Thesaurο: ὀρχήστρα εὐθηνουμένη θεάμασιν ἀκολάστοις. Gregorius Naz. Orat. 10, p. 164, Constantinopolim laudat, μετὰ τῆς ἀλλης λαμπρότητος πολλοῖς καὶ μεγάλους εὐθηνουμένην ἀνδράσι. Repetiit indiligentior Augerus εὐθηνουμένην, quum inter varias lectiones bonum εὐθηνουμένην exstaret.

(21) D et Ba, περιδραμών. ABC, παραδραμών. Et Aug. παραδρ... « Sigla non intellecta », inquit Wernsd., « quæ est παρα, non περι, tametsi speciem τοῦ ε habeat ». Mendum frequens, ac sæpe condonandum, tanta est utriusque compendii plerumque similitudo. Eustathius Epist. 7, p. 314, 75 : ὁποῖόν τι καὶ ἡλικὸν ταῖς καλάνδαις κατὰ τῶν ἄλλων ἡμερῶν τὸ ἐκνίκημα ὁ Σῦρος ἔχει περιστῆσαι σοι σοφιστής. Codex recte, παραστ. Ibid. p. 317, 1 : ἡ τῶν σχεδίων νοημάτων τύραννος ἀνάγκη τὴν παλαιὰν χρῆσιν βιασαμένη περινομεῖ. Reponas e codice παραν. Idem Epist. 48, p. 351, 93 : περὶ σοὶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπονοῶ. Codex, παρά σοι. Idem Epist. 39 : οὕτως διετέθη ὡς ἴάν ἀπέθανεν ἐμοὶ (cod. ἐμός) γνήσιος συγγενής ... ὃ περιμυθία τοῦ καλοῦ μου κυρίου Ἰωάννου ... περιμυθοῦ δὲ καὶ τὴν ἑλεσινήν ἐκείνου γυναῖκα τρόπος ἄλλοις τε καὶ διὰ τοῦ φαίνεσθαι σε μὴ πάντοτε κλαίοντα καὶ λυπούμενον οὕτω γὰρ καὶ ἐκείνη περιμυθίαν τινὰ λήψεται. Codex, παραμυθία, παραμυθοῦ, παραμυθίαν. Philostratus V. A. 3, c. 1 : δένδρα δὲ οἰ προσόμοια φέει περὶ τὰς ἄχθας. Est παρά in cod. optimo 1696. Ipse Wolfius in Ænea legisse videtur παραδραμών, qui verterit : « Ægypto præter-

ita ». Et sic Ambrosius legebat : « Ægypto obmissa ». Male Barthius : « Ægypto circumvecta ».

(22) Τὰς Ἀθήνας ἐζήτουν] « Sedem videlicet sapientiæ. Nam urbs hæc pro ipsa capitur sapientia. Martialis lib. 6, ep. 64 : *Sed tibi plus mentis, tibi cor limante Minerva Acrisus, et tenues finxerunt pectus Athenæ.* Sic mox Noster : ἐχεις τὰς Ἀθήνας ». BA.

(23) D et Ba, παρὰ Ἀθ. ABC, παρ', et sic esse puto in Aug. Cf. mox v. 14, et p. 4, 1.

(24) Πολλὴν παρέχει τὴν ἀπορίαν] « Sane vero. In hoc enim negotio omnis sapientiæ cardo vertitur, omnis doctrina vera, et animam contingens edocensque, concurrat atque absolvitur ». BA.

(25) D et Ba, ἄλλα καὶ περί. ABC et Aug. sine καί. Copulam non vertit Ambrosius, nec verterunt qui eam habent.

(26) Ἡ φιλότις] « Frequens Græcis locutio : perfecte amans et amate, quasi ipsa sis dilectio. Sic hominem virtutibus instructum virtutem ipsam dicimus. Vide ad Mallium Claudiani [an ad v. 140 Belli Getici? ubi explicatur periphrasis « Virtus Scipiadae » pro ipso Scipiade] ». BA. Adde Barth. n. 115, et mea ad Simoc. p. 180. Illam formulam habet quoque Zacharias non semel : pp. 86, 10; 139, 4; 144, 15. Dommerichium admiror, qui in Hermia Irris. § 18 ὃ φιλότη reliquerit mendum antiquum ac ridiculum, quum jam recte legeretur ὃ φιλότις in Maraniana.

(27) D et Ba, κλέος Ἀθηνῶν. Aug. κλέος τῶν Ἀθηνῶν. Sequor ABC. Ambrosius : « maxima Atheniensium gloria ».

(28) Καὶ τρίτην ἄγει ταύτην ἡμέραν] « Scribas : καὶ τρίτην ἄγει ἐν ταῦθα ἡμέραν. Etsi usus voculæ καὶ talis non insipidus ». BA. Favet conjecturæ Ambrosius : « tertiumque apud nos hunc agit diem ». Wolfius etiam : « et tertium hic jam agit diem ». Nihil tamen movendum. Nam quod præcessit pronomen ἡμῶν et in hoc altero membro vim exercet suam.

(29) Παρ' αὐτὸν [ωμεν] « Artificiose sermonem abrumpit, velut gavisus bono amici capitis, tantum quantocyus doctorem visuri ». BA. Statim accessit γὰρ ex C; de quo jam monueram ad Simoc. p. 264, n. 2. Ambrosius : « is enim te vel quæ cupis edocebit »; Inde invenisse γὰρ Ambrosium non statim sequitur, quum Barthius, qui conjunctione græca caret, latinam habeat : « nam aut hoc quod cupis edoceberis ».

(30) Οὐδὲ παρ' ἀνθρώπων] « Divinitati hominem admovet, ut solet omne genus sophistarum : vise singulas paginas Eunapii et aliorum ». BA. Plus in hoc loco videre sibi visus est Barthius, quam inest revera.

(31) D, σοφώτερος. Ba, σοφώτερος. « Melius scribes σοφώτερον. Et sic legisse vides [imo, video] veterem interpretem Ambrosium Camaldulensem ». BA. Ambrosius : « neque usque alibi Theophrasto sapientiore[m] cui congredi possis invenies ». Legerat Ambrosius σοφώτερον, quod edidi ex ABC et Augustano. De correctione jam monueram ad Aristæn. p. 640.

(32) Ἐρμαιον] « A Mercurio objectum lucrum. Hesychius : ἔρμαιον, εὐρημα ἢ κέρδος. Suida : ἔρμαιον, τὸ ἀπροσδόκητον κέρδος. Infra Noster [p. 30, ubi n. 278] ». BA. Nemesius De nat. c. 33, p. 278 : ὁ θησαυρὸν ἀπροσδοκῆτως εὐρῶν, ἰκουσίως μὲν ἔρμαιον περιέτυχεν, ἐν προαιρουμένως δέ. Philo Legat. § 43 : τούτοις ἔρμαιον ἦν ἡ φυγή καὶ ἰσότημος καθόδω. Heliodorus 7, 20 : οὐχ ἄρπαγμα, οὐδὲ ἔρμαιον ἠγείται τὸ πρᾶγμα. Codex Ven. 409, ποιείται. Et est quidem solennis junctura verborum ἔρμαιον ποιείσθαι, cujus exempla exhibui ad Phil. Her. p. 654. Ipse Heliodorus 8, 20 : ἄρπαγμα τὸ ῥηθὲν ἐποιήσατο ἡ Ἄρσάκη. Quem cf. et 7, 11; 8, 9; 9, 17. De nomine ἔρμαιον adde interpretes ad Aristæn. 1, 19; Kneb. ad Theagem p. 35; Krabing. ad Syn. Calv. p. 219; Barth. infra ad Zachar. n. 364.

(33) Παρὰ τὸν Νεῖλον] « Græco fastu, quem subsannat simul. Gens enim fatue fastuosa barbaras omnes alias vocabat ». BA. Mox, pro εὐρομ' ἄν, quod recepi ex ABC, D εὐρομεν ἄν, Ba, ερομεν ἄν. D et Ba, μεγάλη πιλάγη. ABC meo ordine.

(34) Παλαιὸς φύλος] « Velut usu ipso probatus : adeo egregia et

omni exceptione superior res est (innuere vult jactor) nostra hæc sapientia ». BA. Statim δ accessit ex ABC.

(35) Εἰς τὸ μηδὲν ἀπέβριπται] « Locutio proverbialis, in nihilum rejecta res, omnibus fere linguis atque idiotismis familiaris ». BA. Modo D et Ba, παντελῶς ἄγνωστος καὶ ἐς τ. Sequor ABC. Est in Aug. ἄγνωστος, et supra, γρ. ἐξελίλαται. Ambrosius habuit ἄγνωστος : « jam fere penitus ignota est et pro nihilo abjecta ».

(36) D et Ba, φῆς ἀξιώσεων καταλιπεῖν. AB, φῆς κατ. ἀξ. C, φῆς κ. ἀξ. Aug. ἀξ. κατ., sed, positis signis α β, librarius legi jussit, κατ. ἀξ. Maluerunt καταλείπεσθαι interpretes ; saltem id verterunt. Bene habet καταλιπεῖν, subaudito σε : « si neminem ibi te reliquisse ais ».

(37) D, εἰ κατὰ θεῖον, τόν. Wolf. vertit : « quando mihi, ceu deo ad philosophiam duce, præcipuum Atheniensium virum ad fluentia Nilii reperio ». Ba, εἰ Ἄξιθεον τὸν φίλ. Quam tamen lectionem non vertit : hæc enim apposuit latina : « numinis nos peculiaris quidam favor huc adegit, ut Atticorum præclarissimum sapientiæque divinæ virum hic apud Nilum offendam ». Et in nota κατὰ θεῖον τὸν φιλοσοφία προήκοντα male juncta male interpretatur : « divinum in modum, super mortales. Noverat fastum tumidorum nebulonum optimus scriptor; quem cum summa vanitate et ignorantia junctum toties irridet et incessit Lucianus ». Significat κατὰ τι θεῖον, quod ex ABC recepi, « divino quodam munere ». Ambrosius rectissime id intellexit. Infra p. 37, 25 : κατὰ θεῖον, οὐ κατ' ἐλπίδα, διαφυγόντων. Bene ibi Barth. : « numinis ope, contra omnem spem ». Ad sententiam conferam verba Æneæ p. 2, 7 : ἀλλὰ μοι τύχη τις συναγωνιζομένη τὸν ποθοῦμενον παρ' ἐλπίδα θηρεύει. Legendus Heraldus ad Arnobium 3, p. 143.

(38) Καινὸν οὐδέν] « Omnia innuit, quæ sub quæstionem cadant, sibi esse solutione facilia. Καινὸν, ad quod stupere aut deliberare usus opusque fuerit ». BA.

(39) Recepi τι ex ABC. In Aug., supra τῷ ἐκδιδάσκοντι, scriptum est τοῦ ἐκδιδάσκαι. Ambrosius : « felices plane sumus, qui eum virum nacti fuerimus, cujus cum doctrina benevolentia contendit, quique quos uberius docuerit, eos charius diligit ». Aliud vel

agebat vel legebat aliud. — Obiter τι restituatur Luciano Tyrann. 20 : ἀνεβόησε τοῦτο. Codex 2956, ἀνεβόησέ τι τοῦτο. Velim ἀνεβόησέ τι τοιούτο. Dion. Chrys. Orat. 70, p. 374 : οὐ μὰ τὸν Δία, ἀστρονομίαν ἡγησάμην ἂν ἔγωγε προσέκειν αὐτῷ, πολὺ δὲ μᾶλλον κυβεΐαν. Codex 3009 : ἀστρ. ἂν ἡγησάμην ἔγ. πρ. αὐτῷ τι, π. δὲ μᾶλ. κ.

(40) D et Ba, πρότερον. ABC, πόττερον, et sic fere Aug.

(41) Προβεβίωκεν] « Ante hanc suam vitam vixit ». BA.

(42) D, τῶν τῆ δὲ πρ. ABC et Ba cum Aug., τῶν τῆδε. Emenda-veram ad Theoph. Simoc. Epist. 5, n. 6, ubi similia apposni. Prava distinctio parilium syllabarum vitiat Lucianum Tyrann. 10 : τίς ὁ ἐκείνα μὲν παύσας, τάδε παρεσχημένος; Bene codex 2956, τὰ δὲ παρ. Melius, puto, foret, τάδε δὲ παρ.

(43) Ambrosius : « ut est veterum opinio philosophorum ». Quod est liberius scriptum. Sensus est : « id enim me docere volunt prisci sapientes » ; scilicet id mihi persuadere, si possint, conantur; id se docere profitentur. E quo loquendi modo videtur Theophrastus non firmissimam inesse sibi persuasionem innuere. Wolfius Ambrosio quidem liberior est, sed intimam pervidit sententiam : « si quidem verum est quod sapientes prisci tradiderunt ».

(44) D et Ba, λέγω γὰρ μὲν οὖν. In Aug. est γὰρ deletum, puto. AB, λέγωμεν οὖν. C, λέγω μὲν οὖν. Mox D et Ba, ἕξει δὲ πάλιν. ABC, ἦ. δὲ αὖθις.

(45) Ὅσπερ ἐν ἱεροῖς] « Nam mysteria indicia erant arcanarum rerum. Res ipsas docebantur, hoc est quæ mysteriis indicabantur, qui initiabantur. Omnis illa arcanorum series theologiam complectebatur, qualis erat in cæcis hominibus diversa, et sæpe criminosis obscœnisque factis dictisque velabatur et constabat ». BA. Cf. n. 16.

(46) Ἡράκλειτος] « Opiniones et scita tenebrionum vide in Plutarchi Placitis, in Stobæi Physicis, Laertio, aliisque philosophorum eclectis et biographis. De Heracliti hoc scito Stobæus Eclog. Phys. cap. περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς [Eclog. 1, c. 52, p. 906]. Omissum

mox aliquid suspicamur». BA. Vide Heeren. ad Stob. I.; Davis. ad Maxim. Tyr. Diss. 41, 4; Goens. ad Porphyry. De antro p. 90. Exstat de Heraclito Schleiermachers Commentatio, quam non novi, quam legant qui poterunt.

(47) D, Ἡρ. διαδοχὴν ἀν. τιθ. ἄνω κ. κ. τῆς ψ. τ. πορ. ἔ. γ. ἐπεὶ κάματος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἄνω μοχθεῖν καὶ τοῖς θεοῖς συμπεριπολεῖν καὶ ἀρχεσθαι· διὰ ... κάτω φ. φέρεσθαι τὴν ψυχὴν. Et sic Ba, nisi quod indiligens omiserit τῆς. Ambrosius etiam sic legerat, ut ex ejus versione patet. Ipse recepi codicum scripturam, quibus consentit Bulengerus hunc locum adponens Eclog. ad Arnob. p. 160. Sensus est : « quoniam ipsi labor est opificem comitari, et superne cum deo circa universum hocce circumagi, et sub illo poni et ejus imperio subjici, propterea ... ». In vulgata recensione verba ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς originem habent in Stobæi loco laud., quem describere integrum omnino est operæ pretium : Ἡράκλειτος ἀμοιβὰς ἀναγκασίας τίθεται ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁδὸν τε ἄνω καὶ κάτω τὰς ψυχὰς διαπορεύεσθαι ὑπέληψε, καὶ τὸ μὲν ἐν ταῖς αὐτοῖς ἔπιμείνει κάματος εἶναι, τὸ δὲ μεταβάλλειν φέρειν ἀνάπαυσιν. Prævit etiam Plotinus Ennead. 4, 8, 1, p. 468, quem legas omnino.

(48) De illa Empedoclis opinione, animas ad terram demitti ut pœnas ob delicta luant, Æneas iterum p. 7, 18. Vide omnino Sturz. Emped. p. 453, qui veterum locos congressit, inter quos hunc Plotini ibid. : Ἐμπεδοκλῆς τε εἰπὼν ἀμαρτανούσας νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς πεισὶν ἐνταῦθα. Inde sua sumsit Æneas. Porphyrius De antro c. 10 refert ex Heraclito τέρψιν εἶναι αὐταῖς (animabus) τὴν εἰς τὴν γένεσιν πτώσιν. Ibi Goens.

(49) D et Ba, ἐνταῦθα πεισὶν ὑποδεικνύς, mediis omissis quibus Ambrosius etiam caruit; et quæ ex ABC inserui, suntque apud Bulengerum. Ba et C, τὴν αὐτοκίνητον καὶ ἀεκίνητον ἐκ. ψυχὴν. Epitheta eodem ordine quo AB, posuit Hermes Stobæi Ecl. 1, 43, 4, p. 718, de anima : τυγχάνει οὐσα ἀεκίνητος κατ' οὐσίαν, καὶ κατὰ νόησιν αὐτοκίνητος. Dixit eis φυτόν ῥιζῶσαι animam Empedoclem ob sequens γενόμεν θάμνος. Ipsos Empedoclis versus tractavit erudite Sturz. p. 466 seqq. et 645. Prior, quem memoriter Æneas affert et imperfectum, etiam in codicibus vitiosus, qui habent κούρος τε, plenior est apud alios, scilicet : Ἢδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμεν κούρος τε κόρη τε. Cf. infra n. 99.

(50) Æneas iterum e Plotino profecit. Plotinus loco laud. Ἐμπεδοκλῆς ... τοσοῦτον παρεγόμενον ὄσον καὶ Πυθαγόρας, οἶμαι, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου ἤνιπτοντο περὶ τὸ τοῦτο, περὶ τὰ πολλῶν ἄλλων. ... Λείπεται δὲ ἡμῖν ὁ θεῖος Πλάτων, ὃς πολλὰ τε καὶ καλὰ περὶ ψυχῆς εἶπε. Quæ ultima proximis Æneæ verbis sunt similia.

(51) Πλάτων ὁ ἡμέτερος πρόγονος] « Noster rex, noster parens. Ut Romulum regem patrem populi dixit Ennius [Ann. 1, p. 38], qui improlis tamen fuit. *Majorem* nos maluimus, exemplo Senecæ alibi indicato [scilicet Barthius in versione latina scripsit: « major autem noster Plato ». Ita loquutum Senecam non reperio; sed Apulei sunt verba Floridorum initio: « major meus Socrates »]. Sic *filii*, discipuli sectarum quarum libet. Sed de stirpe ipsa Platonis originem jactare suam videtur iste Theophrastus [Cf. n. 64]. BA. Ambrosius: « avus autem noster Plato ». Wolfius: « proavus ». Puto nunc πρόγονον de antiquo magistro capiendum. Marinus Procli *πατέρα Syriarum* et *προπάτερα* Plutarchum vocat, qui instituerant eum, non genuerant: vide ibi Fabric. p. 127. Apsines Eunapii p. 70: περὶ τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις ἀγωνίων ἐληλύθειν. Discipulos τέκνα vocat. Ibi Wyttensb. Plutarchus De adul. p. 63, D: εἰκότα γε τέκνα φύεται γονεῦσιν ἐν φιλοσοφίᾳ. Psellus, Opusculis ineditis, p. 140 editionis futurae, de discipulis: εἴτα ἐγὼ τοιοῦτους ὄντας καὶ περιειπόμην καὶ ἔσαινον, καὶ νῦν μὲν παῖδας, νῦν δὲ ἀδελφοὺς ἐπωνόμαζον. Rursus idem p. 144: οὐς ταῖς λογικαῖς ᾧδῖσι φθίσσας ἐγεννησάμην. Elegans est locus Joannis Hier. Vita Jo. Damasceni p. 239: φιλοῦσι γὰρ ὡς περὶ οἱ πολλοὶ φυσικοὺς παῖδας τεκεῖν, ἐνγεῦθεν τὴν τοῦ γένους διαδόχην διαμείνειν οἰόμενοι, οὕτω καὶ οἱ φιλοσοφίαν ἐκμελετήσαντες τέκνα τεκεῖν διὰ φιλοσοφίας τε καὶ μυσείως ποθοῦσιν, ἵνα τὸ κατὰ φιλοσοφίαν γένος χρυσοῦν ἐν βίῳ μέχρι παντός διασώζηται. Vide et Elsner. Observ. t. 1, p. 59; Menard. ad Barni p. 8; Wolf. ad Liban. Epist. 285.

(52) D, καλὰ περὶ ψυχῆς διαλ. περὶ τὴς πορείας πολλαγῆ λέγων, οὐ ταῦτα πανταχοῦ λέγων. Ba, καλὰ ψυχῆς περιδιαλέγεται περὶ δὲ τῆς πορ. πολλ. λέγων, οὐ ταῦτα πανταχοῦ λέγει. August., καλὰ ψ. περὶ διαλ., et in fine λέγων. Sequutus sum ABC. Barthius etiam ταῦτα vertit, etsi ταῦτα scripserit. De reponendo ταῦτα monui alicubi ad Pselli Opuscula, quæ sibi tradita, ut vulgaret, domi tenet captivaille ipse qui redemit. Animæ πορείαν, quid sit ipse mox explicat auctor. Vide et Plotini locum infra n. 57. Plotinus ἀφίεν. dixit p. 469, 3:

περί τε ἀφίξεως αὐτῆς πολλαχῆ εἶρηκεν ... ἐν ταυτὸν λέγων πανταχῆ φαίνεται. Quæ verba respexit Æneas.

(53) Ba, μὲν ἐν Φ. Σ. αὐτῶ τό. D. et Ba sine ὡς. Respicitur Platonis Phædo c. 6, ubi Wytttenbachius est legendus, qui multis locis multa cum doctrina est usus, non neglecto Ænea, sed quem e vitioso Barthii textu tantum noverat. Vide et Heind. ad Phæd. § 16.

(54) D, ἐν σώματι θαπτομένη τῷ σώματι. Ba, ἐν σήματι θ. τῷ σώματι. Ordinem alium nominum dederunt ABC, quibus consentit Bulengerus p. 161. Et favet alter Æneæ locus p. 44, 8 : ψυχὴν ... δεσμῶν εἰς σῆμα τὸ σῶμα πέμπουσι. — « In Cratylo [§ 37] : Socr. τὸ σῶμα λέγεις; ΗΕΗΚ. Ναί. Socr. Πολλαχῆ μοι δοκεῖ τοῦτό γε, ἂν μὲν καὶ σμικρόν τις παρακλίη καὶ πάω. Καὶ γὰρ σῆμά τινες φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι, etc. Phædonem laudat nomine Noster. Heracliti parem, si non et meliorem, sententiam vide apud Sextum Pyrrhon. lib. 3, c. 24 ». BA. Adde Heindorf. ad Platonis verba, τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῖν σῆμα, Gorg. § 104; Anonymum (Helwichium) in Observ. Halens. t. 6, p. 236; Stallbaum. Prolegom. in Phileb. p. 25; Lobeck. Aglaoph. pp. 760, 795; et infra Barth. n. 387.

(55) Plato Phæd. § 6 : ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἐν τινι φρουρᾷ ἔσμεν οἱ ἄνθρωποι, ... μέγας τίς μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥάδιος δῦδειν. — Pro ἀποθαυμαζει, Barthius unus ἀποθαυματίζει. De Augustano tacet Wernsdorf. Verbum inauditum patientius tulit Wytttenbachius ad Phæd.

(56) D et Ba sine μὲν, quod est in ABC et Bulengero. Ad ποίηκεν adscriptum est in margine codicis C, γρ. εἶρηκεν. Bulengerus habet quidem εἶρηκεν. Sed præstat valde editum ποίηκεν, de poeta. Versibus scilicet dogmata inclusit Empedocles. Multi eum ejus verbi sensum illustraverunt, nuper Sinner. ad Symp. Plat. p. 82; Krabing. ad Syn. Calv. p. 228; Uster. ad Plut. Consol. p. 22. — Ἐμπειδοκλῆς ἄντρον] « Quom de vitæ retinaculo, non ipsa vita sermocinetur. Verba Empedoclis sunt : Ἠλύθομεν τόδ' ὄπ' ἄντρον ὑπόστεγον. Ita mundum vocat hunc, in quem animas demittit censebat. Vide Porphyrium De antro Nympharum Homericæ [c. 8 et Anim. p. 96]. » BA. Multa hucfacientia vide in Wytttenb. Opusc. t. 2,

p. 875 in Empedocle Sturz. p. 455; quæ inter Plotini hunc locum Enn. 4, 8, 1; p. 469, ab Ænea ferme descriptum: τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχῶ ἀτιμάσας (Plato) καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος, ἐν δεσμῶν τε εἶναι καὶ τετάφθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, ὃς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησὶν εἶναι. In usu verbi ἀτιμάζειν præibat ipsis Plato Phæd. § 59: τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀτιμάζων.

(57) Aug., μεταβάλλων, ut ceteri, sed cum superscripto aoristo μεταβαλόνι.—Ἐν Πολιτείᾳ ... σπῆλαιον] «Initio libri septimi De republica. Atque eo perlecto superior emendatiuncula cadit: τὸ πᾶν enim vitam omnem denotat. Quare et asteriscum ei notandæ posuimus, ut sequi et omittere nobiscum qui velit, possit». BA. Nescio quam dicat emendatiunculam, quem asteriscum. Intelligendum τόδε τὸ πᾶν de hocce universo mundo. Plotinus l. l. p. 469: καὶ τὸ σπῆλαιον αὐτῷ (Platoni) ὡσπερ ἔμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον. Τόδε τὸ πᾶν, δοκῶ μοι, λέγουσιν ἅπου γε λύσιν τῶν δεσμῶν καὶ ἀνοδὸν ἐκ τοῦ σπηλαιοῦ τῆ ψυχῆς φησὶν εἶναι τὴν πρὸς τὸ νοητὸν πορείαν. Loco Platonis usus est Porphyrius De antro c. 8, disertè: οἱ πυθαγόρειοι καὶ μετὰ τούτους Πλάτων ἄντρον καὶ σπῆλαιον τὸν κόσμον ἀπεφάναντο. — Μεταβάλλων] «Fuit enim Empedocles ante Platonem. Hic natus Olympiade est 88; Empedocles obiit 83, aut 84. Et Empedoclis alia Platonem expressisse constat. Sextus Empiricus lib. 1, Contra mathem. [§ 303]: τοῖς ὁμοίσις τὰ ὅμοια γινώσκειται, ὅπερ, ἀπὸ Πυθαγόρου δοκοῦν κατεκλυθῆναι, κεῖται μὲν καὶ παρὰ Πλάτωνι ἐν τῷ Τιμαίῳ· εἴρηται δὲ πολὺ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ ἔμπεδοκλέους· Γαίη μὲν γὰρ γαίαν ὀπάπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ, ἥέρι δ' ἥέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀίδηλον, Στοργῆν δὲ στοργῆν, νεῖκος δὲ τε νεῖκει λυγρῶ. Qui scriptor sapientiam hujus viri pluresque versus enarrat quam quisquam fere aliorum. Sed μεταβάλλων sententiam mutasse Platonem indicat, velut mox μεμψάμενος, τὸν Τιμαίον συντίθει, μεταβαλόμενος, τὴν ἀφίξιν ἔπαινεi». BA. Cf. n. 126, ubi μεταβαλόντες.

(58) D et Ba, ἐνταῦθα: Wyttenbach. ad Phæd. p. 136 legebat ἐνταῦθεν; quod dederunt ABC et Bulengerus p. 162. Locum Plotini, quem Æneas sequitur, vide in præcedente nota. Ceterum stetit in Bulengeri scriptura varietates non paucæ quas nēgligo; nam locum ad suum usum recitavit, non prorsus integrum.

(59) Ex Aug. notat Wernsd. τὴν γὰρ τοι πτερ. D et Ba, προσπι-

λάσασα· καὶ αὕτη τῆς ἀφίξεως αἰτία. Quæ inserui mediâ: superâ ex ABC. Male προσπλάσασαν in C. Memorabilissimus est Platonis locus in Phædro § 55: ἡ δὲ πτερορρύθασα φέρεται, ἕως ἂν στερεῦ τις ἀντιλάβηται. Et § 57: βρῖθει γὰρ ἡ τῆς κάκης ἵππος μετέχων. Plotinus p. 469: ἐν δὲ Φαίδρῳ πτερορρύθωσιν αἰτίαν τῆς ἐκταῦθα ἀφίξεως. Videndi Zacharias infra cum n. 507; Hansch. De enthusiasmo platonico 4, 16; Creuzer. Præp. ad Plotin. p. 37; Vallin. ad Boeth. p. 74. Basilius scholiis ineditis ad Gregorii Naz. Orationem 24, p. 425, B: τοῦ βίου τὸ πέρασ λέγει κατὰ λωμιν, διότι, ὡσπερ ἐν καταλύμασι μακρὰς ὁδοῦ, ἕκαστος ἡμῶν τὸ τοῦ βίου πέρασ τελείας, οἷον διακτεσάσεται τῶν συζυγῶν πάλων ἀπολυθέντων τῆς ψυχῆς.

(60) D et Ba, περίοδοι πάλιν ἀναλθοῦσαν ἀπὸ τῆν τῆ δὲ φέρουσιν. ABC, π. π. ἀν. ἀ. αὐθις τῆδε φέρουσι. Et in codice Augustana etiam fuit ante τῆδε olim aliquid in margine notatum, nunc evanidum, ut legi nequeat. Plotinus p. 469: καὶ περίοδοι αὐτῆν ἀνελθοῦσαν πάλιν φέρουσι τῆδε, καὶ κρίσεις δὲ καταπέμπεσθαι ἄλλας ἐκταῦθα, καὶ κἄλλοι καὶ τύχαι καὶ ἀνάγκαι.

(61) « Vitiata distinctio, ex excidit vocula. Scribe: εὐθὺς ἀνακταχῶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς καθόδον μεμψάμενος. Τὴν Τιμαίων δὲ συντιθεὶς, μεταβαλλόμενος τὴν ἀφίξιν ἐπαίνει. Recteque Ambrosius vertit ». BA. Barthiana scriptura locus non indiget, qui per se rectissime habet. Nec faveat Barthio Ambrosius, qui vertit: « Ita quæm omnibus in locis descensum animæ ad corpus detestatus esset, Timæum postea conscribens, mutata sententia, hujusmodi adventum laudat ». Plotinus p. 469: καὶ ἐν τούτοις ἅπασιν μεμψάμενος τὴν τῆς ψυχῆς ἀφίξιν πρὸς σῶμα, ἐν Τιμαίῳ περὶ ταῦτα τοῦ παντός λέγων, ἵπτε τε κόσμον ἐπαίνει. De platonico animæ descensu usitatissimum nomen καθόδον attigi ad Eunap. p. 263. Vide et Goens. ad Porphyri. p. 90; infra n. 101.

(62) D et Ba, παρ' ἀγ. γὰρ τοῦ δημιουργοῦ αὐτὴν δεδ. Ba, ἄνευ δὲ ψυχῆς οὐ τε, οἷον ἦν, γενέσθαι. ABC, γὰρ αὐτὴν δημ. Et sic voluit scribere librarius Aug. In AC e regione vocis ἔνονου scriptum est in margine γρ. ἔμπνονου. In C librarius scripsit tantum το. Plotinus p. 469: καὶ θεὸν λέγει εὐδαίμονα, τὴν τε ψυχὴν παρὰ ἀγαθοῦ τοῦ δημιουργοῦ πρὸς τὸ ἔνονον τότε τὸ πᾶν εἶναι δεδύσθαι· ἐπειδὴ ἔνονον μὲν αὐτὸ εἶναι, ἄνευ δὲ ψυχῆς οὐχ οἷον τε εἶναι τοῦτο γενέσθαι.

(63) Pergit ibidem Plotinus : ἡ τε οὖν ψυχὴ ἢ τοῦ παντός τούτου χάριν εἰς αὐτὸ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπέμφθη· ἡ τε ἑκάστου ἡμῶν, πρὸς τὸ τέλος αὐτὸ εἶναι· ἐπειδὴ ἔδει ἕσση ἐν νεότητι κόσμου τὰ αὐτὰ ταῦτα γίνεσθαι καὶ ἐν τῷ αἰσθητῷ ὑπάρχειν. — D et Ba, εἰβούλετο. Est εἰβούλετο in ABC. Aug., πρὸς τῷ μὴ ἀτ... ἡβούλ. Nec semel infra id augmentum pro syllabico dabunt codices. Cf. infra n. 341, ut et n. 340 ad Zachariam, Ducas Hist. p. 7, D : προκαταστήσας ... ἡγμῶνας οὕς αὐτὸς εἰβούλετο. Dehuisset Bullialdus codicis scripturam ἡβ. exhibere. Plerumque augmento per η Ducas utitur. Est tamen p. 18, G, εἰβούλετο etiam in codice. Heliodorus 1, 27 : ἕσσης εἰδυνάμην. Codex Venetus 409 : ἕσσης ἡδύν. Lucianus Tyrann. 10 : οὐκ εἰβουλήθη; Codex 2956 : οὐκ ἡβ. Ibid. 11 : εἰβουσα δι' ἣν ἐκίνας ἕην οὐκ εἰδύνατο. Cod. οὐκιδύνατο, id est, οὐκ ἡδύνατο. Ibid. 12, editum εἰβούλετο... ἡσσην γίγνεσθαι mutat codex in ἡβ... ἡσσην γίγνεσθαι, quæ fuit veterum editionum lectio. Sed totam sententiam, quæ non est nitida ac vexat interpretes, describam : οὐ γὰρ εἰβούλετο τοῦ πεπραγμένου ἡσσην γίγνεσθαι τὸ τῆς ἡδύνας. Nescio quid egerint recentes critici. Proposui legendum : οὐ γὰρ ἡβούλετο τοῦ π. ἡσσην γ. τὸ τῆς διανοίας· vitellices, noluit legislator scelere patrato minus esse mente conceptum scelus. Ceterum sunt in illo Luciani libello loci alii in quo εἰβούλετο, εἰβουλόμην, εἰδύνατο non mutantur in codice, saltem in meis schedulis; estque res levidensior, cujus causa nolim, qui non sim editor, codicem denuo explorare.

(64) Ὁ πρόγονος = Notavi [n. 51] stirpem Platonis jactare videri hunc sophistam. Eam opinionem confirmat absoluta ista appellatio ». BA. Est in Bibliotheca P., ταῦτα μὲν ὁ Πλάτων, teste Wernsdorfio, qui πρόγονος notavit ex Aug. Et πρόγονος in ABCD et Ba. Wolfius : « atque hæc quidem Plato ». Ambrosius : « hæc Plato noster ».

(65) Ὀνοματερομῶν] = Notat vanitatis Aristotelem. Sed et alii Eutychiam hanc exhibent. Vide pulcherrimum librum Nemesii capite secundo [p. 68]; quæ disputatio cum Æneæ nostri ista componenda erit. De Aristotelis autem super immortalitate animæ sententiæ magnopere nunc quoque interpretes disceptant. Et videtur ita scripsisse homo vaferrimus, ut certum quid scripserat nollet; quod et postea fecit, sed aperte, de tota animæ natura

Galenus. Nemesius [c. 2, p. 86]: Γαληνὸς δὲ ἀποφαινεται μὲν οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ διαμαρτύρεται ἐν τοῖς ἀποδεικτικαῖς λόγοις ὡς οὐδὲν εἶη περὶ ψυχῆς ἀποφνηάμενος. Quibus concurrunt eorum sententia, qui animam incomprehensibilem statuerunt: de quo vide Sextum Pyrrhonicarum libro 2, cap. 5 [§ 31, p. 74]. BA: — D et Ba, οὐ ταῦτ' ἀλλ' ἐντελέθειαν... εἶδος οὖσαν τῷ σώματι συνδιαλύεσθαι. Tum sequitur Euxitheii responsum, εὐδαίμων. Quam lectionem vertit Ambrosius. Exhibeo scripturam codd. AB, cui consentit C, nisi quod τούτων pro οὕτω ferat. Bulengerus, Eclogis ad Arnob. p. 124, hanc sententiam e codice prætulit, nonnulla, ut videtur, ipse pro libitu aut re sua immutans; habet τούτων. Apponit etiam opportune Aristotelem De gener. anim. l. c. 3: λείπεται δὲ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισεῖναι καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Ad ipsum nomen ἐντελέθειαν satis mihi sit admovere locum Ciceronis Tusc. 1, 10: « quintum genus (principiorum Aristoteles) adhibet vacans nomine, et sic ipsum animum ἐντελέθειαν appellat novo nomine, quasi quamdam continuatam motionem et perennem ». Ibi Davis, qui et Æneam non neglexit; coll. Schotto Tull. Quæst. 4, 21; Pag. Gaudent. De phil. cc. 120, 121.

(66) Sic D et Ba, quod prætuli scripturæ codicum ABC, οὕτω τὰ τῶν π. Et Ambrosius οὐ legebat: « ut tua, non aliorum inventa prosequi poteris ».

(67) Μνημονικὸς δὲ τοῦ Ἰππίου μᾶλλον] D et Ba, μᾶλλον τοῦ Ἰπ. Meo ordine ABC et Aug. — « Non notarunt proverbium. Est autem non sine sale in hominem jactatorem sumtum a prisco apud Platonem in Hippiam Majorem [§ 12]: ΣΩ. Ναι μὰ Δία, ὦ Ἰππία, εὐτετύχηκάς γε εἶσι γε Λακεδαιμόνιοι εὐ χαίρουσιν ἂν τις αὐτοῖς ἀπὸ Σόλωνος τοῦς ἀρχοντας τοὺς ἡμετέρους καταλέγη· εἰ δὲ μὴ, πράγματ' ἂν εἶχες ἐκμασθάνων. ΠΙ. Πέθεν, ὦ Σωκράτες; ἀπαξ ἀκούσας πεντήκοντα ὀνόματα, ἀπομνημονεύσω. ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐνενόησα ἔτι τὸ μνημονικὸν εἶχες. Quod posterius comma interrogationis notula erigas [Scilicet: ἀληθῆ λέγεις;]. Socrates enim primum percontatur hominem an serio talia pronunciet. Μνημονικὸν autem *memorativum* non inepte latine traducas ». BA. Hunc locum excitat ex « elegantissimo Procopii Gazæi libro » Borremansius Var. Lect. c. 3, p. 17 (ob errorem circa Procopii nomen notatus Wolfio ad Casauboniana p. 224), et Barthium reprehendit proverbium notantem quod nullum est!

Et p. 69, 12, Euxitheus iterum Theophrastum, ob insignem memoriam vim laudat : οὐ γὰρ ἐπιλέησαι ; μνημονικώτατος ὢν. Cf. Zachar. p. 132, 16.

(68) Οὐκ ἀμελέτητος] Memini primorum Platonis Symposii verborum : δοκῶ μοι περὶ τῶν πυθάνεσθε νῦν οὐκ ἀμελέτητος εἶναι. Nuper e paucissimis libris adverbium νῦν recepit doctiss. editor, quod jungit cum ἀμελέτητος εἶναι. Sed eo positum est modo, ut potius ad πυθάνεσθε referatur. Si dicere voluisset Plato, quod dixisse putat vir d., ipsi fere credo scribendum fuisse : νῦν δοκῶ μοι, δοκῶ μοι νῦν, δοκῶ μοι ... οὐ νῦν ἀμελέτητος εἶναι, οὐκ ἀμελ. νῦν εἶναι, οὐκ ἀμελ. εἶναι νῦν. Quæ sequuntur καὶ γὰρ ἐτύγχανον πρώην non probant esse *nunc* non imparatum qui loquitur, sed ad ea de quibus *nunc* interrogatur paratum esse ut respondeat. Si priori interrogationi tunc imparatus respondere non potuisset, id disertius nunc fuisset lectoribus significandum. Est etiam aliquid de sequentibus quod moneam. Τῶν εὖν, Plato ait, γνωρίμων τις ὄπισθεν κατιδὼν με, πέρβρωθεν ἐώλεσε, καὶ παίζων ἔμα τῇ κλήσει, Ὁ Φαληρεὺς, ἔφη, οὗτος Ἀπολλόδωρος, οὐ περιμνεῖς; Queritur quis jocus verbis insit. Alludi ad avem φαλαριδα nuperum est inventum, quod dici potuisse ingeniosum equidem non invideo; miror magis. Nihil fere est difficilius hodie quam jocos tales circa verba intelligere; sed et periculum faciam num et ipse possim ingeniosum quid proferre. Scilicet opinor jocum esse in interrogandi formula, ὁ Φαληρεὺς οὗτος! « heus tu homo a Phalero »! Talis compellandi modus potuit tunc habere aliquid ludicri, qui nunc quoque haberet. Addam nomen ipsum Ἀπολλόδωρος non valde desideratum iri, si abforet.

(69) Τί δράσω] « Sed incertus sum quid concludam, cui sententiæ adjiciam calculum. Tacita dissidentium philosophorum nota, qui altereando veritatem amiserunt. In Aristotele quidem φιλονεικίαν notat Noster infra [p. 53, 14.]. Tertullianus generatim philosophiam ab his turbis concussionem veritatis appellat c. 3 libri De anima; et in Apologetico [c. 46, p. 382] *mimice* eos *veritatem affectare* dicit, eam studio gloriæ corruptentes ». BA.

(70) Τίς γένωμαι] « Tanta pervicacia erat logodædalorum in sectis, ut humanitatem pene ipsam exuerent, quum in eas transirent, non tam homines videlicet, quam cynici, peripatetici, stoici, etc.;

uti multis demonstrat Lucianus, omnibus *εμπεδοκλείδων* et satiricis scriptor notandis vitiosis moribus sollertior. BA. Plurima ex Luciano et aliis congescit Haverc. ad Tertull. l. 1.

(71) «Ταῖς ψυχαῖς malint alii.» BA. Si quid mutandum, foret τῆ ψυχῆ facillima mutatio, ob solennem literarum ης η permutationem. De Heracliti opinione supra n. 46, 47.

(72) Ba, καὶ τῷ Ἐμπεδοκλεί. De Empedoclis opinione supra n. 48.

(73) Τέλειον εἶναι τὸδε τὸ πᾶν] «Ne qua pars universi *ἀθίος* esset. Sic enim infra Axitheus noster hanc sententiam declarat [p. 44, 9]: τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν τὴν γῆν διακοσμεῖν, ὡς μηδένα τόπον *ἄθειον* παρεωραῖσθαι. Vide Timæum Περὶ παντός [c. 4, 1]. BA, D et Ba, τέλειον ABC, τέλειον. Timæus Locrus l. c.: μετὰ δὲ τῶν τῷ κόσμῳ σύστασιν, ζῶων θνατῶν γέννασιν ἐμαχανάσατο, ἐν ᾗ τέλειος.

(74) Accessit φησὶν ex C, quod Ambrosius habuisse videtur. Δι' ὑπερβολὴν σοφίας, ut p. 30, 9: δι' ὑπερβολὴν δικαιοσύνης. Cf. p. 56, 6. Nemesius c. 42, p. 333: τὸ θειότατον καὶ δι' ὑπερβολὴν φιανθρωπίας ἀπιστότατον ἔργον τῆς προνοίας. Clemens Alex. Pæd. 3, c. 11, § 63: ἀπατώσι τοὺς ἄνδρας διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κόμης. Et § 79: τὴν Αἰγύπτου γυναῖκά φασὶ δι' ὑπερβολὴν σεμνότητος μηδὲ τῆς Τροίας ἀλίσκομένης περιεᾶ γενομένην ἀποκαλύψασθαι. Diodorus Sic. 1, c. 29; Philo De agric. § 35.

(75) Syntaxis est imperfecta, ut nonnihil periisse putem. Ba, διαλύοντες. D et Ba, ἑαυτοῖς. AB, αὐτοῖς. C, αὐτοῖς.

(76) D et Ba, ὡς οὐ διαφωνᾷ. ABC sine negatione, quam non vertit Ambrosius. Et abesse debere patet ex sequentibus, αἰσχυρόμενοι τὸ δοκεῖν διαφωνεῖν.

(77) Πρὸς τὴν ἑαυτῶν βούλησιν] «Sane versutia satis crassa deceptorum eo adigebat stultos, quum oracula ederentur, quæ ad summum quisque negotium posset deducere. Exemplum videas apud Apuleium libro 9, [p. 181], in his sortibus: *Ideo conjuncti terram proscindunt boves, Ut in futurum leta germinent sata. Ea sententia ambigua erant oracula; ut quod trifurcifer Alexander dedit Marco*

in Quados moventi : leonibus in Danubium projectis, vel ipsi vel hostibus obventuram victoriam. Quod, et alia ad totum hoc genus spectantia, vide in Luciani Pseudomante [c. 48] » BA.

(78) Notat Wernsdorf. e Bibl. PP. ὑβριάζεσθαι, ex Aug. ἐκδιάζεσθαι. Hoc est in ABCD et Ba.

(79) Ἐρμηνεῦσαι σαφῶς πᾶν ὃ τι ἂν ἐθέλη] Accessit ἂν ex ABC et Aug. — « Platonici styli laudat perspicuitatem. Pertinet huc prorsus quod in omnibus hono oratori necessariis eum excelluisse scribit Quintilianus, lib. 1, c. 20. Qui tamen abhinc paullum recedit, velut divino instinctu loquentem faciens, lib. 10, c. 1 : *philosophorum, ex quibus se plurimum traxisse eloquentiæ M. Tullius confitetur, quis dubitet Platonem esse præcipuum, sive acumine disserendi, sive eloquendi facultate divina quadam et Homericâ multum enim supra prosam orationem et quam pedestrem Græci vocant surgit, ut mihi non hominis ingenio, sed quodam Delphico videatur oraculo instinctus.* Quæ verba ideo lubens adscripsi, quod non inepte videam mutata in scripto exemplari, sive ista potius exinde corrupta. Scribunt membranæ, *sed quodam deifico*; ut non ad unum oraculum istud alliget suum semideum rhetor. De luciditate autem Platonis vide Dionysium Halicarnassæum de reprehendo ejus stylo ad Cn. Pompeium scribentem [§ 2] ». BA. Burmannus ad Quintil. p. 903 confutavit absurdum Barthii de lectione *deifico oraculo* commentum. Sunt et in meis ad Eunap. p. 286, ad Simocatt. p. 266, notis exempla similia. Plutarchus De adul. c. 14 : εἰτ' ἀκούσας ὃ τι ἂν εἶπη, χρησμὸν εἰληφέναι φήσας, ἐν γνῶμην, ἀπεισιν. T. Livius 34, 50 : « fremitus adprobantium dicta fuit, monentiumque « aliorum alios ut eas voces, *velut oraculo missas*, in pectora animosque demitterent ». Sed talia nunc nihil ad rem.

(80) Ἄσαφής] « Sane studio talis est, si est, ne divinæ res populo vilescerent. Quo sensu etiam abs se obscure scriptos commentarios Dianæ templo commendasse ferunt Heraclitum [vid. Diog. Laert. 9, 6, ubi Menag.]. Sane exigendorum scriptorum Platoni tempus non defuit. Octoginta enim Dialogis ejus annos aiunt impensos. Dionysius idem De compositione [c. 25, p. 406] : *Isocrates Orationem Panegyricam, quemadmodum scriptores asserunt, qui illi*

brevissimum tempus assignant, decem annis composuit; Plato vero Dialogos comens et calamistris inurens ac veluti coronis incingens, octoginta ipsis annis elaboravit. Qui numerus mihi tamen uno vicennio abundare videtur, nisi tricennium ipsum verius dixeris. BA. Falsus est interpretationis Barthius. Verba ipsa Dionysii eum satis refellunt: ὁ δὲ Πλάτων τὸς ἑαυτοῦ διαλόγους κτενίζων καὶ βοστρυχίων καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων οὐ διέλιπεν ἐγδοσίκοντα γεγονώς ἔτη. Plato annum natus octogesimum Dialogos comens non intermittebat; sed non eos per octoginta annorum decursum comserat et ornauerat.

(81) Τῶν Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων] « Inde illa cum Sacris Litteris congruentia. Apud has enim gentes Mosaicæ et Abrahamicæ sapientiæ erant reliquiæ. Lactantius lib. 4, c. 2 : *soleo mirari quod, quum Pythagoras et postea Plato, amore indagandæ veritatis incensi, ad Ægyptios et Magos et Persas usque penetrassent, ut earum gentium ritus et sacra cognoscerent (suspiciabantur enim sapientiam in religione versari), ad Judæos tamen non accesserint.* Platonici autem libri quid minus Sacris Litteris habeant vide apud B. Augustinum lib. 7 Confessionum c. 20, 21, etc. Multi Patrum Græci et Latini de hoc ». BA. Pausanias 4, 32, 4 : Χαλδαίους καὶ Ἰνδῶν τὸς μάγους πρώτους οἶδα εἰπόντας ὡς ἀθάνατός ἐστιν ἀνθρώπου ψυχή· καὶ σφισί· καὶ Ἑλλήνων ἄλλοι τε ἐπίεισθησαν καὶ οὐχ ἤμισα Πλάτων. Vide Buleng. Eclog. ad Arnob. p. 380. Ægyptios auctores esse dogmatis de animarum immortalitate earumque in varia corpora migratione tradit Herodotus, 2, 123. Clemens Alex. Strom. 6, § 27 : παρὰ Πυθαγόρου δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι Πλάτων ἔσπακεν, εἰ δὲ παρ' Αἰγυπτίων. Vide Zachariam infra p. 102, 18; Davis. ad Tuscul. 1, 16; Wyttenb. Opusc. t. 2, p. 522; Warren. ad Hierocl. p. 245, ubi et in sunt quæ utiliter admoveantur confutationi quam mox instituet Euxitheus.

(82) Ἐπιδεικνύς] « Reserans. Sæpius ita utitur hoc verbo; ut postea [p. 10] : ὁ δὲ δὴ Πλάτων τὸν Τίμαιον ἐπιδεικνύς τὰς τῶν ἀνδρῶν ἔφη ψυχὰς ἀναβιῶναι ». BA.

(83) Ba, ἄλλοθεν ἄλλων. ABC, διαλάθη. D et Ba, διαλάθοι. Permutantur passim η et οι. Sed ὡς ἂν διαλάθοι potui relinquere; nam

sæpius Æneas optativo utitur : p. 14, ὡς ἂν πάθοι, ὡς ἂν ὑβρίζοιτο : p. 16, ὡς ἂν εἰσδύνοι : p. 29, ὡς ἂν συνταχθεῖν : p. 32, ὡς ἂν μὴ συνταράττειτο, ὡς ἂν μάθοιμεν : p. 64, 4.

(84) Περὶ τῆς ὕλης] • De materia, sive, ut Chalcidius amat appellare [p. 379, ubi Fabric.], sylvā, diversas Platonis sententias notat reperiri. Laertius [3, 69] : δύο δὲ ὁ Πλάτων τῶν πάντων ἀπέφηνεν ἀρχάς, θεὸν καὶ ὕλην, ὃν καὶ νοῦν προσαγορεύει καὶ αἷτιον· εἶναι δὲ τὴν ὕλην ἀσχημάτιστον καὶ ἄπειρον, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὰ συγκρίματα. Ἀτάκτως δὲ ποτε αὐτὴν κινουμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ φησὶν εἰς ἕνα συναχθῆναι τόπον, τάξιν ἀταξίας κρείττονα ἡγησαμένου· τραπέσθαι δὲ τὴν οὐσίαν ταύτην εἰς τέτταρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν. Quæ doctrina manifeste infert ante dei opem accedentem fuisse materiam illam. Et ita docuisse Platonem tradit Apuleius [De doctr. Plat. 1, p. 3, 25]. Contra autem conditam Timæo docet, et in eum Chalcidius [§ 276, p. 381] : *factam vero, inquit, sylvam, et ita factam ut sit quæ non fuerit, sic probant, quod opificibus mortalibus apparatus ab aliis opificibus sylvæ præbeatur, hisque ipsis natura suppeditet, naturæ deus, deo nemo apparuerit [imo apparaverit, ut Fabriciana], quia nihil deo sit antiquius. Ipse igitur sylvestres impensas mundi fabricæ sufficientes utilesque constituit.* Et ejus opinionis veritatem agnovit Trismegistus, cujus ista verba refert Physicorum c. 14 Jo. Stobæus [1, c. 12, 2; l. 1, p. 316] : καὶ γέγονεν· ἡ ὕλη γὰρ ἀγγεῖον γενέσεως ἐστὶ, γενέσεις δὲ ἐνέργεια τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἀγεννητοῦ θεοῦ· τὸ σπέρμα οὖν τῆς γενέσεως λαμβάνουσα γέγονε, καὶ τρεπτὴ ἐγένετο καὶ ἰδέας εἶχε μορφοποιουμένη· ἐφέστηκε γὰρ αὐτῇ τρεπομένη ἢ τεχνιτεύουσα τὰς τῆς τροπῆς ἰδέας· ἀγεννησία οὖν τῆς ὕλης ἀμορφία ἦν, ἡ δὲ γενέσεις τὸ ἐνεργεῖσθαι. Materiam solam nullam existere statuunt physici, ut habes apud Nicephorum Blemmidam c. 6 [Epit. Phys. p. 56, 8]. Cedit ergo et hujus fictitiæ æternitas, quam asserebant præcipue stoici : vide Chrysippum et Zenonem dicto capite apud Stobæum [§ 5, pp. 322, 324]; Plotinum, peculiari libro de Materia; Joannem Saresburiensem Metalogici libro 4, c. 35. Sequutusque illos Hermogenes hæreticus. Tertullianus [Adv. Hermog. c. 1] : *a christianis conversus ad philosophos, de Ecclesia in Academiam et Porticum, inde sumsit a Stoicis materiam cum domino ponere, quæ et ipsa semper fuerit, neque nata neque facta, neque initium habens omnino nec finem, ex qua dominus omnia postea fecerit.* Cujus adversus eum librum legere præstiterit super hoc negotio, quam quicquid unquam alias

philosophorum effutiverint supputatiunculæ. Vide lib. 131, c. 19, Adversariorum ». BA. Quæ Barthianorum Adversariorum pars nondum lucem vidit, nec videbit. Interim consuletur non sine fructu lib. 54, c. 25.

(85) D, γεγενῆσθαι πῆ δὲ ἀγέννητον. Ba, γεγενῆσθαι π. δ. ἀγέννητον. ABC, γεγενῆσθαι π. δ. ἀγέννητον. Aug., ἀγέννητον. ABC, ὑποφαίνεται. Ambrosius : « alicubi factam, alibi vero infectam pronuntiat ». Habuit quod scripsi. Statim ABC, οἱ δ' ὕστεροι.

(86) D et Ba Theophrasto tribuunt verba ἀ πολλάς μοι παρέχει (ABC, παρεῖχε) τὰς ὠδύνας. Euxitheo demum τίττεις.....Ambrosius, mutans quæ non intelligebat : « nec Platoni jam, nec sibi ipsis cohæserunt. EUXITH. Præclare tu quidem Platonem tueris tuum ». Barthius ad verba ἀ πολλάς..... : « Quippe omnium quæstionum disceptationumque enodatorem et enucleatorem profitebatur, ut patet ex principio Dialogi ». Jam illis in se receptis significat Euxitheus talia magnas sibi intelligendi difficultates, magnos afferre labores, quæ facili quasi mentis partu exponit Theophrastus. Nota alia est Barthii, quam describam diligentiam tantum gratia, ad ὠδύνας : « parturientis instar; cui alter subjicit τίττεις οὐκ ἀγενῶς, ut irredeat veritatis conscius turgidam sophistæ sempervanitatem. Latius autem hæc traducere ut sonant velle, sit gravitatem styli ineptiis contaminare ». Qui ineptias tantopere fugiebat, Barthius vertit inepte : « quæ res multiplici me dolore afficit. AX. Sane recte tu hæc censuisti ».

(87) Πρὸς ταύτην διγυγίαιας τὴν ἀπορίαν] « Vertiginem quamdam passus; aut caligans, qui morbus oculorum apud Pollucem lib. 4, c. 25 [§ 184]. Vertiginare Tertullianus usurpat in vexatissimo illo Pallio [c. 3]; unde *vertiginans* hoc loci traducere possis. De vertigine Isidorus Orig. lib. 4, c. 7. « BA. Pari junctura verborum Synesius Epist. 44, p. 183, D : οὐκ διγυγίαιαις; οὐκ ἀπορήσαις; Libanius, etiam apud Lennep. qui multus est de illo verbo ad Phalar. p. 37 : μᾶλλον τῶν ἀνδραπόδων διγυγιῶντας καὶ ἀποροῦντας. Cf. Anecd. mea t. 5, p. 220; n. 136 ad Zachariam.

(88) D et Ba, ἀπολεησμένος. ABC et Aug., ἐπιλόλ. Passim obtinet

illa synchysis præpositionum. Phlegon De mirab. c. 3 : διαβάντας ἐπὶ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν. Leg. διαβ. ἀπό.

(89) Ba, συμπαραχθείς. ABC, συμπαραθείς. Aug., ut videtur, συμπαραχθείς. D, συμπαραχθῆς. Ambrosius : « si, hæc explorata habens et cognita, Pythagoram adhuc et Platonem, Chaldæosque et Ægyptios, infra supraque componens venerari persistis, quando non eadem eisdem de rebus sentiunt ». Legit ergo συμπαραθείς, unde se male extricavit, et, pro οἱ γε, εἰ γε. Est οἱ γε in D, Ba, ABC; sed in B, cum notula γρ. εἰ γε in C, superscripto si. Servo οἱ γε et συμπαραχθῆς, sicque intelligo : « si, hæc qui didiceris, adhuc cum Pythagora, ceteris, sursum vorsum abripi te patiaris, qui quidem... » Mox D et Ba, ταυτὰ ἕκαστοι. ABC, τὰ αὐτὰ ἐκ. D et Ba, εἰοικεν et ἡ γάρ.

(90) Ἀνθρωπίνη τις εἴησις] « Opinio, mentis humanæ ludibrium; cujus monstri plurima convicia sunt apud præstantissimos scriptores. Cebes in Tabula variabilis formæ meretrici eam comparat. Multus in ea vituperanda Marcus imperator. Generatim opinionum omnium confutationem inter sese commissarum profitetur Sextus Pyrrhonius, cujus scriptoris libris neque ingeniosius neque ineptius exstat quicquam ». BA. De Cebete lapsus est memoria Barthius. In Tabula sedet πεπλασμένη τῷ ἦθει mulier, non Οἴησις, sed Ἀπάτη. De οἴησι. Wyttenb. ad Plut. De aud. p. 39, D. Philo Fragm. p. 668 : οἴησις ἀκάθαρτον φύσει. Idem De circumc. extr. : γρῶναι τινὰ ἑαυτὸν καὶ τὴν βαρεῖαν νόσον τὴν οἴησιν ψυχῆς ἀπάσασθαι.

(91) D, τοῖς αὐτοῦ πείθ. ἕως ἂν θ. ἀνθρ. αὐτοῦ ἀναφανείς αὐτῷ τάληθες ἐκδιδάσκει, ὃ προσήκει πάλιν συνέπεσθαι. Ba, ... προσήκει πᾶσιν. AB, τοῖς αὐτοῦ. C, τ. αὐτοῦ. ABC sine αὐτοῦ ante ἀναφ., et αὐτοῦ deletum in Aug. In AB, αὐτὸ τάλ. ἐκδιδάσκει. C, αὐτὸ τάλ. ἐκδιδάσκει. Aug., προσήκει. AB, προσήκει πάλαι συνέπ. C, προσήκει πάλαι (superscripto πάλιν) συνέπ. Ambrosius : « quoad sacratior aliquis homo appareat in terris, qui ipsum fontem veritatis aperiat, quem rursus sequantur omnes ». Patet legisse πάλιν in suo codice. Sed potuit αὐτοῦ non reperisse. Quod tamen si repererit ac per verba in terris verterit falsus fuit. Nam αὐτοῦ ad ipsum Platonem retulerim, alio ductus Nostri loco sub finem Dialogi p. 77, 26 : αὐτὸς γὰρ ὁ Πλάτων μέχρι τούτου καλεῖται πειθισθαι Πλάτωνι, ἕως ἂν αὐτοῦ σοφώτερος ἀναφανῆ.

Wolfius: « dum aliquis diviniior homo in terris appareret, qui veritatem ipsam aperiat; cui conveniens sit omnes assentiri atque obtemperare ». Corrigebat αὐτὸ τάλ., quæ fuit et Ambrosii lectio, ac non suum πάλιν vertebat, sed πᾶσιν. Et inde venisse opinor πᾶσιν in Barthianum contextum. — Ἔως ἂν θεϊότερος] « Sententia Platonis reperitur in fine Dialogi ». BA.

(92) Ba, ἡ καλῶς. Aug. ABC, ἡ κ. D et Ba, ἡδὴ ποτέ. ABC, εἰ δὴ ποτε. Ambrosius: « rectissime omnino: sed dic, obsecro, num ... ».

(93) D et Ba, πάντα. ABC et Aug., πάντα. Ambrosius: « si cuncta didicisses ».

(94) Κατ' ἑμαυτὸν στάς] « Sensualium rerum emotus turbis, quæ animo incidentes non sinunt eum speculari solo intellectu. Sane emoveri his oportet, quum impediunt ne quid recte homo intelligere possit, ut ait alibi Plato: ἄνθρωποι μὲν δὴ, ἅτε τοῦ τῆς αἰσθήσεως πάθους ἐμπλάμενοι, ὥστε καὶ, ὅποτε νοεῖν προαιροῦντό τι νοητὸν, ἐμφανταζόμενον ἔχουν τὸ αἰσθητὸν ὡς καὶ μέγεθος συνεπινοεῖν καὶ σχῆμα καὶ χρῶμα, πολλάκις οὐ καθαρῶς τὰ νοητὰ νοοῦσι. Hoc autem non fieri aliter, quam quadam in sese mentis collectione experitur quisque; et ita describunt rem multi præclari auctores, perperam inter eos reprehenso Claudiano, ut ad eum docemus [Rapt. 1, 4; ubi *mens congesta*]. ». BA. Platoni Phæd. § 29, anima sic in sese collecta et recon dita dicta est συνηροισμένη αὐτὴ εἰς αὐτήν. Et § 33: αὐτὴ δὲ εἰς αὐτήν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀβροῖζεσθαι παρακελευομένη. Auctor Vitæ Syncreticæ § 9: εἰ μὲν καπνώδεις καὶ σκοτειναὶ ὀμίλια παρῆσαν, ταύτας ἀπέφυγεν, τοῖς ἔνδον ταμείοις τῆς ψυχῆς ἑαυτὴν συνάγουσα. Alia dedi ad Marin. p. 111; dederunt Matthiæ ad Hippocr. De hon. Proleg. p. 18; Warren. ad Hierocl. p. 293; Jacobs. ad Philostr. p. 659; Creuzer. ad Procl. in Alcib. p. 16.

(95) Hexameter versus Homericus ». BA. Ex II. A, 164. D et Ba, ἐξ ἀνδροκτασίας. ABC, ἐκ τ' ἀνδροκτασίας. Et ἀνδροκτασίας in Aug.

(96) Οἶον ἐκ περιωπῆς] « Hesychius: περιωπῆ, ἀποψις, τόπος ὑψηλὸς ὅθεν ἐστὶ περισκοπῆσαι, ἀκρόρωται. Aliter: περιωπῆ, περιάθρησις, ὡς Θεουκιδίδης [4, 86] · Pollux l. 2, c. 4 [§ 54] ». BA. Barthius Advers. 10,

12, ait quam vocat *Æneas arceem* esse animum a turbis et negotiis omnibus remotum, respectu ad hunc locum. Metaphora nominis περιωπῆ frequens est. Joannes Monachus in meis Anecdotis t. 4, p. 129 : ἐκβοᾷ πᾶσιν ὡς ἐξ ἀπόπτου τινός καὶ ὑψηλοτάτης περιωπῆς. *Ibī* not. Philo. De spec. legg. § 1 : τείνων ὡσπερ ἀπὸ σκοπιῆς τὸ τῆς διανοίας ὄμμα. Et § 8 : ὡς ἀπὸ σκοπιῆς ἐσωφρόνισεν ἀνθρώπους. Adde Barth. ad Claud. Gild. 249; Wass. ad Thucyd. l. 1. ; not. ad Hesych. ; Notit. Mss. t. 11, part. 2, p. 65 ; Hemsterh. et Jacobitz. ad Luc. Char. 2. Synesius Dione p. 42, C : εἰ μὴ φιλοκρινοίη τε αὐτάς καὶ τὴν μὲν ἐκ περιωπῆς ἀποσκοποῖτο, τὴν δὲ καὶ πρόσω ἰούσαν περιμερᾶζοιτο. Bene codex quem vidi φιλοκρινοίη, habet et ἰούσα. Reperi et in alio, πρόσω προῖούσα. Varietatem verborum φιλοκρινεῖν φιλοκρινεῖν tetigi ad Anecd. t. 2, p. 338 et alibi. Libanius t. 4, p. 11, 20 : οὐ γὰρ ἔνεστι ττηνικαῦτα τοὺς αἰτίους καὶ τοὺς φαυλοτάτους κρῖνειν. Augustanus Reiskii : τοὺς ἀναίτιους ἐξετάζειν φιλοκρινεῖν. Deleatur saltem ἐξετάζειν, quod est τοῦ φιλοκρινεῖν, imo τοῦ φιλοκρινεῖν interpretatio. Codex 963 : οὐ γὰρ ἐν. τ. τοὺς αἰτίους φιλοκρινεῖν. Photius contra Manich. 1, p. 127 : ἐξήταζόν τε καὶ ἐλογθεύον λεπτομερέστερον, καὶ τοὺς ὑπαιτίους τῶν ἀναιτίων φιλοκρινούσιν, τοὺς μὲν ἀπέλυον... Eustathius Opusc. p. 99 habet πεφυλλοκρίνηται, delendo altero lambda.

(97) « Φιλῆκος καὶ φιλομαθῆς; iterum ex fastu sunt sophisticō. Stolidus autem homo in recensendis ᾠμmentis ponit doctrinam, non eventilandis. Quam in eo vecordiam placide inducta veritate castigat abblāndiens Axitheus, suae mox doctrinæ inrefutabiliū effectum operatione fidem astruens ». BA.

(98) AB, μετεμπίσχισθαι. Habent μεταμπίσχισθαι ceteri, et Bulengerus qui *Æneæ* fragmentum, seu *Ænesii*, satis longum descripsit *Eclōgis* ad Arnob. p. 105, sed id liberrime mutilatum et immutatum. Cf. n. 127, et ad Zachar. n. 408. — De *Ægyptiorum* circa metempsychosim opinionationibus classicus est Herodoti locus 2, 123; ad quem consulantur Creuzeri *Commentationes* p. 315 sqq.

(99) Εἰς ἰχθὴν ὀλισθήσασα] « Velut de se nugatus est Empedocles his versibus : Ἦδη γὰρ ποτ' ἐγὼ γενόμενος κοῦρός τε κέρη τε, Θαμνός τ' οἰωνός τε καὶ ἐξ ἄλλος ἔμπυρος ἰχθύς [cf. supra n. 49]. Quo sane nihil potuit unquam quisquam stultius excogitare. Philosophiam autem istam ex *Ægyptiorum* sapientia attulit in Græciam Pythagoras.

Vide cum primis Iamblichum [Vita Pyth. § 151], licet audacissime mentientem; de Ægyptiis Herodotum in Euterpa [§ 123]». BA.

(100) D et Ba, κῆτος ἢ μεμβράς. In Aug. μεμβράς, suprascripto ἀσία, et in margine ἰχθύδιον εὐτελής, Wernsdorfio conjiciente ἀφύα. ABC, ἀφύα. Ambrosius: « balena seu rumbus ». Elegi nomen quod plus auctoritatis habuit. Infra p. 16 est ἀφύαις sine varietate. Potest μεμβράς pro glossemate haberi; nam Hesychius: ἀφύα, μεμβράς. Junxit tamen μεμβράδας καὶ ἀφύας μεγαρικὰς Alciphro 3, 53, ubi not.; quem locum monstrabat Wernsdorfius. Ceterum de aphyia antiquorum, quo nunc sit dicenda nomine non minima est difficultas. Legendus Camus. ad Aristot.; Cuvier. ad Plin. H. N. 31, 44. Cf. Barth. infra n. 154; Herald. ad Arnob. p. 147. — « Aristophanes Vespis [493]: Ἦν μὲν ὠνήται τις ὀρφῶς, μεμβράδας δὲ μὴ θέλη. Scholiastes: μεμβράς, εἶδος ἀφύας. Vide Suidam, Ἀφύα: Pollucem lib. 6, c. 9 [§ 51] ». BA. — Μοχ εἰς ὀρνέου φύσιν idem valet atque εἰς ὀρνεον. De qua periphrasi egi ad Simoc. Epist. 11, p. 237. Lucretius 1, 16: « omnis natura animantum ».

(101) D et Ba, sine ἄν. — Τὸ πρῶτον κατέβη. « Descensus animarum Platonicus. Vide Stobæi Physica [1, c. 52, § 35] ». BA. Supra p. 4 fin. ψυχὴ κάτειον. Cf. nn. 61, 383.

(102) Φεῦ τῆς τερατολογίας] « Ægypto detestationem et irrisionem tribuit dogmatum sophisticorum, sed raram et velut coactam; ne hominem turgidum opinione et fama excuteret studio audiendi: summo artificio, quali quidem totus ille dialogus compositus est in invidiam multorum ex principibus veteriorum. Sic ipsum etiam irrisorem majore miraculo castigat Axitheus ». BA.

(103) D, εὐδ. ἄν εἰ κάμ. ἢ μεμβράς ἢ κολ. γενοίμην. Ba sic, sed cum ἢ pro εἰ. AB, εὐδ. ἄν ἢ κάμ. ἢ κῆτος ἢ κολ. ἐγενόμην. C, quod edidi. Ambrosius: « quam sane felix fuero, si camelus et rumbus ac pica fiam »? habuit scripturam eandem Wolfio.

(104) D et Ba, εἶτι τ. Αἰγ. συμφέρεται. Aug. συμφέρεται, notante συμφέρεται e Bibliotheca PP. Wernsdorfio. ABC, ἐπι τ. Αἰγ. συμφέρ. Ἐπι φέρεσθαι et φέρεσθαι sæpissime confundantur (quod ostendunt notæ Creuzeri ad Plot. De pulcr.; Matthæi ad Eclogas Jo. Chrys.

p. 179; Krabingeri ad Syn. Calv. p. 227, 6; Segaar. ad Clement. p. 137; mea ad Andreopuli Syntipam, p. 181; coll. nn. 286, 454, infra), unius Bibliothecæ, et ad codices non recensitæ, lectio συμφέρεται non magni est æstimanda. Est in συμφέρεται aliquid ironiæ et aceti. Diceret aliquis vernacule oratione quidem humili, sed sana : « Je m'étonne que Théophraste, instruit si bien de tout cela, « *se vautre encore avec les Égyptiens* ». Supra p. 9, 6 : τηθαύμακα, εἰ ταῦτα καταμαθῶν ἐπι Πυθαγόρα καὶ Πλάτωνι, Χαλδαίους τε καὶ Αἴγυπτίους ἄνω κάτω συμπαραχθῆς. Quod quidem verbo συμφέρεται favere videtur.

(105) Ἀπόλλων] « Etiam serio Hebræis assentientem hunc laudat sub finem Dialogi Axitheus [p. 73] : τὰ δὲ τῶν Ἑβραίων λόγια, ἃ τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνούμνησε λόγια, πανταχοῦ προλέγει οὐ τοῦ ἀνθρώπου τι μέγας, ἀλλ' ὅλον ἀναβιώνει τὸν ἄνθρωπον. Et ita dæmonis responsis ad sua stabilienda solentes utuntur Christiani, jam inde a Theophilo, Justino, aliis. Vide Lactantium libro primo [c. 7] ». BA.

(106) Ὁ τούτου παῖς] « Divinitati Platonem consecrat. Apuleius [De doctr. Plat. init.] : *sunt qui Platonem augustiore conceptu pro-satum dicunt, cum quædam Apollinis figuratio se Perictionæ miscuisset*. Σπεύσιππος δὲ ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Πλάτωνος περὶ δειπνοῦ καὶ Κλέαρχος ἐν τῷ Πλάτωνος ἐγκωμίῳ, καὶ Ἀναξιλίδης ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ φιλοσόφων, φασὶν ὡς Ἀθήνησιν ἦν λόγος ὡραίας οὐσιν τὴν Περικτιόνην βιάζεσθαι τὸν Ἀρίστονα καὶ μὴ τυγχάνειν, παυόμενόν τε τῆς βίας ἰδεῖν τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ὄψιν· ὅθεν καθαράν γάμου φυλάξει, εἰς τῆς ἀποκυσήσεως : Laetius [3, 2]. Quem declarat Hesychius Illustris [in Πλάτων] : Πλάτων ὁ φιλόσοφος λέγεται μὴ γάμον τινὰ μηδὲ ὀμιλίαν σώματος καθάπαξ ἀνασχέσθαι· φασὶ δὲ ὡς ἐκ τινος θείας ὄψεως ἢ μήτηρ αὐτοῦ ἔγκυος γέγονεν, ἐπιφανέντος αὐτῇ τοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ ἠνίκα ἔτεκε τὸν Πλάτωνα, τότε αὐτῇ ὁ ἀνὴρ συνεγένετο. Vide Origenem lib. 6 in Celsum [p. 280] ». BA. Vide et Menag. ad Diogen., et infra n. 563.

(107) D, ὡς ἄξιθεε τοῖς Αἴγ. γεγόνασι· ὁ μὲν οὕτως πως. Ba, ὦ Ἄξ. τ. A. γεγόνασι· ὁ μὲν οὕτως πῶς. Quod mendum πῶς pro πως tetigi ad Simocattam. Quatuor habeo Hermiæ Irrisionis editiones, in quibus τὸ μέτρον οὕτω πῶς ἀποφαίνεται, conservante id religiosius Dommerichiana § 16. — Aug. ὦ Εὐξ. Et Ambrosius id legit. ABC, ὁμογενόμενες τοῖς Αἴγ. γεγ. ὁ μ. οὕτω πως.

(108) Videtur sibi Wernsdorf. legisse in Augustano χρησμευδῶν ὡς Ἀπόλλων. Unde nihil efficietur commodi. Putaverim fere delenda verba ὁ Ἀπόλλων, quippe scholium pronominis præcedentis ὁ μὲν. — Τοῖς τῶν Αἰγυπτίων εὐρήμασι] « Ægyptiorum sapientia græcicæ studiis præfertur. Theodoretus Therapeut. 5, [p. 557] : περί δὲ Αἰγυπτίων περιττὸν εἶναι λέγειν· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῶν φιλοσόφων οἱ πρῶτοι κρείττους εἶναι τούτους ἔφασαν τῶν ὀνομαστοτάτων γεγενημένων παρ' Ἑλλήσι. Quin apud eos vulgares habitæ disciplinæ, quæ acutissimæ Græcis. Justinus Martyr Responsione 25 [p. 450] : ἀστρονομία δὲ καὶ ἀστρολογία καὶ γεωμετρία παρ' Αἰγυπτίους τότε χυδαῖα τε καὶ πεζὰ καὶ ἀγοραῖα μαθήματα λελόγιστο. Et sapientiam inde petebant, qui in Græcia insignes ejus ergo esse laborabant; quibus innumerat Orpheum, Homerum, Solonem, Pythagoram, Platonem idem scriptor Parænetico [c. 14, pag. 18]. Vide Diodorum Siculum [1, c. 69]. » BA.

(109) Aug. ἀνδρῶν, superscripto ἄνων, id est ἀνθρώπων. Id compendium male puto fuisse intellectum a descriptore hujus sententiæ in Notit. mann. t. 6, p. 506 : ἀ γὰρ οὐδὲ τὸς βελτίστους τῶν ἄλλων ἐστὶν ἀμαρτ[άνειν], πῶς ὑπὸ τῶν οὐρανῶν ἐχόντων πλημμυλοῖτο; Fere affirmaverim esse in ipso codice ἄνων, nec legendum ἄλλων sed ἀνθρώπων. Sæpe compendia viris etiam doctissimis et in codicum manuscriptorum lectione versatissimis fraudi fuerunt. In Appendice Arsenii hocce exhibitum fuit grammaticastri fragmentum : « sequuntur φιλόσοργα· δεῖ τὴν ἐπιστολὴν μὴ κατεγλωτισμένην εἶναι μηδ' ὑπεραττικίζουσαν, ἀλλὰ τῆς μὲν συνηθείας ἀττικωτέραν, τῆς δ' ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀτθίδος συνηθεστέραν ». Quid significet φιλόσοργα nec editor ipse vir eruditissimus facile, puto, dixerit. Fuisse existimo in ipso codice compendium intricatum, quod non nomen φιλόσοργα, sed φιλοστράτου tenet inclusum. Est enim sententia e flosculis philostratis composita. Philostratus V. A. 1, 17 : λόγων δὲ ἰδέαν ἐπήσκησεν, οὐ ... οὐδ' αὖ κατεγλωτισμένη καὶ ὑπεραττικίζουσαν· ἀηδὲς γὰρ τὸ ὑπὲρ τὴν μετρίαν Ἀτθίδα ἦγαίτο. Idem Epist. 1 : δεῖ γὰρ φαίνεσθαι τὴν τῶν ἐπιστολῶν ἰδέαν ἀττικωτέραν (codices 1696, 2551, ἀττικωτέραν) μὲν συνηθείας, συνηθεστέραν δὲ ἀττικίσεως. — Ἐθλυνομένης] « Effeminate, amori mollius obsecundantes; qualibus Socratem et Platonem multi utriusque sermones non sine ratione adscripserint ». BA. Timæi Platonici locus de virorum animis in muliebrem figuram translatis et de migratione in ferarum formas exstat c. 28, p. 76.

Vide Wyttenb. De immortal. animi sect. 5, p. 572, vel Prolegom. ad Phædon. p. 16.

(110) Εἰς γυναῖκας] « Alibi tamen ipsemet Plato scribit ad multas egregias res mulieres viris esse habiliores. Vide quintum De republica [p. 329 Mass.]. Quin in septimo etiam De legibus [p. 814] armis adsuefaciendas mulieres censet: κόρας μὲν αὔσας ἔτι πᾶσαν τὴν ἐν ὅπλοις ὄρχησιν καὶ μάχην μεμελετηκίας· γυναῖκας δὲ διεξόδων καὶ τάξεων καὶ θέσεως καὶ ἀναιρέσεως ὅπλων ἡμμένας· εἰ μὴδενὸς ἔνεκα, ἀλλ' εἴ ποτε δεήσει πανδημεί παύσῃ τῇ δυνάμει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρατεύεσθαι, τοὺς φυλάξοντας παῖδας τε καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἰκανοὺς εἶναι τό γε τοσοῦτον· ἢ καὶ τούναντίον, ὧν οὐδὲν ἀπώμοτον, ἔξωθεν πολεμίουσ εἰσπεσοντάς ῥώμῃ τινὶ μεγάλῃ καὶ βίᾳ, βαρβάρους, εἴτε Ἕλληνας, ἀνάγκην παρασχεῖν περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν διαμάχην γίγνεσθαι, πολλή που κακία πολιτείας οὕτως αἰσχροῦς τὰς γυναῖκας εἶναι τετραμμένας, ὡς μὴδ', ὡσπερ ὄρνιθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὅτιοῦν τῶν ἰσχυροτάτων θηρίων, θέλει ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας κινδύνους κινδυνεύειν, ἀλλ' εὐθύς πρὸς ἱερά φερομένους πάντας βωμύς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλάναι, καὶ δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν, ὡς πάντων δειλότατον φύσει θηρίων ἔστί. Οὐκοῦν τιθώμεν τὸν νόμον τοῦτον μέχρι γε τοσοῦτου, μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυναίξι δεῖν, ἐπιμελεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας. Quæ lex si rationem habet, sane et hic poterat melior mulierum haberi. Sed Platonem, quam amavit pictoriæ artis licentiam in multis talibus suæ sapientiæ indulsisse, nos jam primum observamus. Scatet enim fictionibus sæpe contrariis ». BA. Sententiam Platonis in Legibus graviter reprehendit Lactantius 3, 22. Sed digressionibus nunc abstineo. Barthianæ satis sunt superque.

(111) D, κακίας δὲ ἐμπιπλαμένας εἰς θ. κατ. καὶ χερσ. συνδ. τοῖς τε πτηνοῖς. Sic Ba cum κακίαν. Sequor ABC, consentiente Bulenggeriano excerpto p. 105. Et est suprascriptum τοῖς μὲν in Aug.

(112) D et Ba, τὸν ὑπό. Phædonis locus de animarum in asinorum, luporum et milvorum figuras migratione exstat c. 31. Bulenggeriana lectio, ... συναγαλάξασθαι· ἐν Φαίδρῳ τοὺς ὑπό πλεον., ipsius, opinor, calamo debetur.

(113) Ba, τὸν Ὀρφέα λέγει. D et Ba, ἰταλύτησεν. — Κύκνον] « Odio mulierum in cynnum iisse Orpheum Plato tradit De republica 10

[p. 354 Mass.] : ἰδεῖν μὲν γὰρ ψυχὴν ἔφη τὴν ποτε Ὀρφέως γενομένην κύκνου βίον αἰρουμένην μίσει τοῦ γυναικείου γένους, διὰ τὸν ὑπ' ἐκείνων θάνατον. De obitu Orphei elegans exstat Phanoclis elegia a nobis ad Claudianum [De raptu Pros. 2, Præf. 19, p. 903] Latio data -. BA. Quæ præcedunt verba τὸν ἄνθρωπον φεύγοντα male vertit Wolfius, « dum homo fugeret »; bene Ambrosius, « derelicto quod erat homine »; nec male Barthius, « exoso homine ». Ad Moschum Idyll. 2, 79, ubi κρύψει θεὸν, exempla protuli quæ hanc loquutionem illustrent, in quibus hæc Cypriani verba : « Hercules, ut hominem exuat, OËteis ignibus concrematur ». Eumathius confereendus Hysm. 1, p. 14 : ἀπόθου τὸν πρεσβευτὴν, ἀπόθου τὸν κήρυκα. — Sequens μουσικὴν ἐργάζεσθαι redibit et infra p. 76, 15.

(114) Locus Platonis de Thersite in simiam converso est Rep. 10, p. 354. — D, ὑπ' Ἴλιον. ABC et Ba, ὑπό. Homerus Il. 2, 216, de Thersite : ἀσχιστος δὲ ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν. D et Ba, ἄγαμέμνονι καὶ τοὺς ἦρωας μιμ. ABC sine καὶ τ. ἦρ. Ambrosius : « Achillem Agamemnoni exprobrantem heroasque imitans ». AB, μετασχιματίζεται. quod videtur olim fuisse et in C. D et Ba, αὐτῶ μεταβάλλων. AB, αὐτῶν μεταβάλλων. C, αὐτῶν μεταβαλῶν. Aug., αὐτῶ μεταβαλῶν. Locum in quo errabant interpretes et librarii quod sententias male jungerent, feci facilem, illata meliore distinctione, sic ut ἐκμιμείται jam de Platone intelligatur, non de Thersite. In mutationibus quas facit Plato, imitatur res quæ fuerunt viventium, eorum faciem in aliam transformans, servatis quos habuerunt moribus. Est tamen vel sic quod in oratione possis carpere. Nam ἐκμιμείται post verba μιμούμενος et πίθηκον vix potuit non statim ad Thersitem trahi. Nunc ad Barthium accedamus. Quum edidisset male μετάσχη ματίζεται, quod tamen serius inter Errata in μετασχηματίζεται reformavit, hanc apposuit notam ridiculam : « vel una vel pauca vocolæ exciderunt. Nobis quum non nisi unum græcum fuerit hujus auctoris exemplar, talia non omnino nulla reliquimus inemendata, forte lacunis lacera. Neque non sunt alia transposita et luxata suo ordine in hoc divino libello, quæ libros scriptos quærent Hic nullo negotio scripseris : μετάσχη, ματίζεται δὲ καὶ, etc. Sensus paraphrasi expressi, quia plusculæ voces deesse videbantur ». Omitto paraphrasim. Sed quis non valde mirabitur credidisse Barthium hominem tantæ in literis famæ μετάσχη, ματίζεται in sententia græca sic poni posse posseque vèrti. Illo scripturæ portento

tacite ac secure usus jam fuerat ad Claud. in Eutrop. 1, 303. Libentius describam quæ de Thersite annotavit : « Hunc hominem in iudicio apud inferos Homerum convenisse ob iniusta sibi crimina scite finxit Lucianus, tamen ut ceciderit caussa [Vera Hist. 2, 20]. Aliud cum Nireo eidem certamen est apud Æneam nostrum, modo is sit, Epistola 15, ut victoria fuerit penes eum : ἦν δὲ ἡμῖν ὁ λόγος παρὰ τῷ Νείλω, οὐ παρὰ τὰς ὄχθας τότε ταῖς Μούσαις συνέπαλλον ἐκεκώμψευτο δὲ καὶ γελᾶν ἐδόκει σπουδαίων ὁ λόγος. Καλλίως ἦν ἀγῶν κριταὶ δ' ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἀγωνιστὰὶ δὲ Νιρεὺς, ὃς κάλλιτος γένετ' ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, καὶ Θεραΐτης, ὃς αἰσιμῶτος ἀνὴρ ὑπὸ Ἰλίον ἦλθε. Καὶ, τὸ χαριέστατον, τὸ πλέον ἔχειν ὁ Θεραΐτης ἤϊον. Καὶ παρέσχεν αὐτῷ τὸ ἄθλον ὁ λόγος· καὶ οὐδὲν ἐκώλυεν ἢ τοῦ Ὀμήρου κωμῳδία, μέρος ἕκαστον τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ πάθους ὀνειμάζουσα, καὶ μέχρι τριχῶς γελῶσα τὸν ἀνθρώπον. Et sic serio invenerunt quæ in hoc homine commendarent sapientes viri, ut Demonax apud Lucianum [Demon. c. 61] : ἐπήνει δὲ καὶ τὸν Θεραΐτην ὡς κυνικὸν τινα δημηγόρον. Et fuerunt qui encomia illi peculiariora conscripserunt ». Hactenus de Thersite Barthius, qui mouere debuerat ante Æneæ declamationem scripsisse Lucianum Dialogum, quo mortui Nireus et Thersites iudice Menippo de pulcritudine contendunt. Inter Libanii Progymnasmata est Thersitæ Laudatio. Polybius Fragm. lib. 12, 25 : ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολὴν τοῖς μειρακίαις τοῖς ἐν ταῖς διατριβαῖς καὶ τοῖς πόποις (an πόποις;) πρὸς τὰς παραδόξους ἐπιχειρήσεις, ὅταν ἡ Θεραΐτου λέγειν ἐγκώμιον ἢ Πηνελόπης προδῶνται ψόγον ἢ τινος ἐτέρου τῶν τοιούτων. (115) Ὡ φιλότης] « Sic sæpius affectus pro homine; ut latina sequior ætas *affectus* cognatos agnatosque suos nominavit ». BA. Vide supra n. 26. (116) Οἱ τῶν Πλάτωνος ὀργίων μυσταγωγοί] Sic pp. 52, 6; 53, 24; et apud Zachariam p. 83; ubi n. 10; p. 140, 5. Translate vocis ὀργια exempla admovi Simocattæ verbis Dial. Q. Phys. p. 6 : Τὰ τῆς φύσεως ἀνελιττούσιν ὀργια. Philo De prof. § 16 : ὃ μύστα καὶ ἱεροφάνται θεῶν ὀργίων. Synesius Epist. 136 : αὐτόπται γὰρ τοὶ καὶ αὐτήκοοι γεγόναμεν τῆς γησιᾶς καθηγεμόνος τῶν φιλοσοφίας ὀργίων. Adde supra n. 16. — Σοφίζονται] « Commentantur, auctoritate Glossarii Cyrilliani. Nos largam verborum paraphrasin dedimus, præter quidem morem ». BA. Quam non repetam. Wolfius sine paraphrasi, « subtiliter et acute excogitant »; quod satis facere debet. Exempla juncturæ

πλατύς γέλως vide in Notis ad Simoc. pp. 282, 300. Clemens Alex. Pæd. 3, § 4, de Ægyptio sacerdote pro deo felem aut similem bestiam monstrante : πλατὺν ἡμῖν ἐνδίδωσι γέλωτα τοῦ σεβάσματος. In Platone Epist. 3, p. 319, pro μάλ' ἀπλάστως γελῶν, displicet quæ fuit proposita correctio, μάλα πλατείως γελῶν.

(117) D et Ba, Πλάτων μαθητῆς γενόμενος καὶ παρ' ἐκ. AB, πλάτων καὶ παρ' ἐκ. Habet C quod habeo. Ambrosius : « non ignorantes Platonem Ægyptiorum imbutum disciplinis ». Legisse videtur quod edidi. Verbis quæ sequuntur, διατεθρυλλημένος τὰ ὄντα, prævit Plato Rep. 2, p. 86 Massey. AB, διατεθρυλλημ. Ceteri per duo λλ, ut et Plato. Vide ad Simoc. p. 206, n. 11. Mox D et Ba, πάντα ζῶα.

(118) Πλωτῖνος γοῦν καὶ Ἄρποκρατίων] « De Plotino nota omnia. De Harpocrate platonico philosopho ex Photio [cod. 167, p. 372, 30] et Suida mentionem facit Phil. Jac. Maussacus, homo doctissimus et ingeniosissimus [Dissert. de Harpocrate init.]. Suidæ verba sunt : Ἄρποκρατίων Ἀργεῖος, πλατωνικὸς φιλόσοφος, συμβιωτῆς Καίσαρος· ἔγραψεν ὑπόμνημα εἰς Πλάτωνα ἐν βιβλίῳ κδ', λέξει Πλάτωνος ἐν βιβλίῳ δυσίν. Hic Suidæ utique Nostri istius est Harpocratio Platonis exegetes; et locus scriptoris non caret mendo. Si enim Harpocratio iste Cæsaris tempore floruit, quomodo illum Plotino hic subjungit, prioribus interpretibus Platonis sepositis Æneas noster? cui consentit Stobæus in Eclogis Physicis Numenio eundem subjiciens, cap. περὶ μέτρου ψυχῆς [lib. 1, c. 52, § 36, p. 912] : οὐκ ἔχοντες δὲ, inquit, σκοπὸν τῆς διαφορότητος εἰς ταυτὸ συγγέουσαι τὰς ἐσωματώσεις τῶν ὄλων κακὰς τε εἶναι πάσας διῆσχυρίζονται, καὶ διαφερόντως οἱ περὶ Κρόνιον τε καὶ Νουμήνιον καὶ Ἄρποκρατίωνα. Quo pacto iisdem eundem stipitorem dat fine capitis περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς [ibid. § 33, p. 896]. Sane oportet Cæsare recentiore ex hoc esse sodalitis hunc sophistam, et in Suidæ verbis utique vocis unius lacuna est, quæ Cæsarum posteriorem aliquem nominaverit. Meam opem si quis poscat, audacter emiculem : Ἄρποκρατίων Ἀργεῖος, πλατωνικὸς φιλόσοφος, συμβιωτῆς Καίσαρος Οὐήρου· ἔγραψεν. De eo mentio apud Capitolinum in Vero [c. 2], licet grammaticam operam præstiterit is illi principi. Quo officio summos alios philosophos adfuisse principum liberis exempla possunt multa corrogari. Harpocratio ergo hic noster philosophus platonicus floruerit Veri principis ævo, ab Numenii ætate non magis quam

doctrina remotus, quum Numenium citet Porphyrius, ut in commentario Antri Nympharum [c. 21], et alibi, et Plotino superiorem eo modo ostendat, quod hunc libros illius sibi clam usurpasse rumorem fuisse sparsum scribat in Vita Plotini [p. 10, E]: τῶν δ' ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὰ Νομηνίου αὐτὸν ὑποβάλλεσθαι λεγόντων ... γέγραπεν ὁ Ἀμέλιος βιβλίον, ὃ ἐπιγράψαμεν Περὶ τῆς κατὰ τὰ δόγματα τοῦ Πλωτίνου πρὸς τὸν Νομηνίον διαφορᾶς. Plotinus autem decimo anno Galieni agebat suæ ætatis quinquagesimum nonum, eodem Porphyrio teste [ibid. p. 3, E]; quibus retro subductis natalis Plotini venit in Urbis conditæ DCCCCLVI annum. Jam si, quod certum est, Numenius præceptor fuit Plotini, Veri utique ætate vixit, qui obiit anno Urbis DCCCCXXII. Hinc ergo concludetur Harpocratonem, Numenio ab Ænea et Stobæo conjunctum, esse eum cujus meminit in Vero Capitolinus, et ita Suidam non male corrigi. Scio jam urgendo grammatici titulo imminere criticos, quem suo illi Capitolinus adscribit; sed utriusque nullam mihi ideo moram nectet illatio, quod et officium tale præstitum a summis philosophis meminerim liberis principum, et Capitolini non tanta sit vel diligentia, vel emendatæ lectionis constantia, ut sententiam eo nomine mutare debeamus. Vulgatam autem de Cæsare opinionem refutat etiam Diogenes Laertius, qui, quum Epictetum, Plutarchum et alios recentiores laudet, Harpocratonem utique memorasset etiam, si tantam ætatem habuisset. BA. Rationes Barthii sequutus est Fabricius in Catalogo Platonicorum Bibl. Gr. t. 3, p. 176. Equidem ferè crediderim, cum Casaubono ad Capitolinum, Veri præceptorẽm fuisse Ælium Harpocratonem sophistam, de quo et apud Suidam facta est mentio. Harpocratonis Platonicæ meminit Olympiodorus in Alcibiadem, p. 48, ubi Creuzer. n. 63.

(119) Ἀμέλει καὶ Βοηθός] « Emendandum Ἀμέλιος καὶ B. Amelii rerum cognitionem habere cupiens legat commentarium modo laudatum Porphyrii de vita Plotini. Gentiliano prius Romanum nomen fuit [Porphyr. p. 5, D]. Boethum citant tum alii, tum Laertius in Zenone [143]; sed hunc posteriore alium existimo ». BA. Verisimilima est Barthii conjectura Ἀμέλιος restituentis, quod nomen et in versionem suam recepit. Ambrosius ἀμέλει reperit: « Plotinus nempe et Harpocratio, Boethus item atque Numenius ». De Amelio adde Pagan. Gaudent. De pphia ap. Rom. c. 162; Creuzer. ad

Procl. in Alcib. p. 70; Wyttenb. ad Eunap. p. 49, ad quem et mea p. 167. De Boetho Fabric. Bibl. Gr. t. 3, catalogo Stoicorum; Creuzer. ad Cicer. Divin. 1, 13. Menagius ad Diog. Laert. l. I. accentum ut in nomine proprio retrahi jubet, qui fiat Βόηθος: cui etsi parere secure potuerim, codices sequi malui.

(120) De Numenio supra n. 118. Adde Goens. ad Porphyri. c. 21; Catalogum Platoniorum in Bibl. Gr. t. 3, p. 179; notas ad Suidæ Νομηνίος in præstantissima Gaisfordii editione. Arnobius 2, p. 49: « vos Platoni, vos Cronio, vos Numenio vel cui libuerit creditis; nos credimus et acquiescemus Christo ».

(121) Aug. bis ἕκτινον, sic; tertio loco infra, ἕκτινον. D, ἕκτινον his; infra ἕκτινον. Ba, ἕκτινον. ABC, ἕκτινον. Pag. 14, 25, omnes ἕκτινον. Quem accentum unice probo, quum sit ἕως productum. Arcadius p. 65: τὰ εἰς ἕως μακρὸν τὸ ἔχοντα, ἕσα ἐν ὕδατι διακίτῃται, προπερισπῶνται, ἔχῃνος... Objici tamen potest non habitare τὸν ἕκτινον in aqua. De re cf. supra n. 112. — D et Ba, παραδιδόσασιν.

(122) Aug., νομίζεται, suprascripto ὄνο, id est, notante Wernsdorffio, ὄνομαζεται.

(123) D et Ba sine κακίας, quod nec Ambrosius habuit, qui male vertit: « priusquam corpori jungatur anima ». Non discrepat Wolfii versio. Barthius: « animam, priusquam corpus subeat, posse vivere ». Wyttenbachius, qui ad Phæd. p. 213 Æneæ prolixo loco usus est, Barthii interpretationem verbi ἐμπεπλασθαι, « posse vivere », reprehendit, quod ait reddendum fuisse « contaminari »; ac remittit lectorem ad Ruhnken. Tim. p. 31. Qui sensus, quem illustrat Wyttenb. et ad Plut. De aud. poet. p. 36 D, recepto ex ABC nomine κακίας, erit manifestissimus. Hierocles in Aur. Carm. p. 10: ἐστὶ δὲ ὁ χρυσὸς ἀκίβδηλόν τι καὶ γῆς οὐκ ἀναπεπλισμένον. Plutarchus De adul. c. 9: ἂν μὴ τις εἶον ὀφθαλμίας ἀποβροῆ καὶ ἀνάχρωσις ἄκοντα δι' ὁμιλίαν καὶ συνθήβαν ἀναπλήρη φουλότητος ἢ πλημμυλείας τίνος. Æneas pag. 10 fin.: ψυχὰς κακίας ἐμπεπλισμένας. Zacharias pag. 13 e Platone, ubi melius se gessit Barthius n. 112. Vide et Creuz. ad Plotin. De pulcr. p. 319.

(124) « Porphyrii et Iamblichi res habes apud canem Eunapium.

Non enim alio nomine veritatis latratorem nuncupare soleo. BA. Sic enim solebat homo invenustus. Ipsi ad Rutil. 1, 200, 440, Rutilius, Eunapius et Zosimus « rabiosi canes » et « rabiosi canes diaboli » nuncupantur; et hunc vocat « canem paganum » ad Claud. Cons. Manl. 94. — Sequentia δὲ μὲν πολυμαθῆς, ὁ δὲ ἔνθους accesserunt nunc ex ABC; nec ea legerat Ambrosius. Cf. n. 137. Sunt epitheta utriusque philosophi propria, oraculi sancita auctoritate. David philosophus in Neumanni Dissertatione de Davide p. 51: Πορφύριος δὲ μαθητὴς ἦν ὁ Ἰάμβλιχος· περὶ ὧν δὲ, φημί τοῦ Πορφυρίου καὶ τοῦ Ἰαμβλίου, εἶπεν ἡ Πυθία, ἔνθους ὁ Σύρος, πολυμαθῆς ὁ Φοίνιξ· πολυμαθῆ λέγουσα τὸν Πορφύριον (ἀπὸ γὰρ Φοινίκης ἦν), ἔνθου δὲ Σύρον τὸν Ἰάμβλιχον (καὶ γὰρ Σύρος ἦν)· ἔνθου δὲ αὐτὸν λέγει, ἐπειδὴ περὶ τὰ θεῖα ἐνησχόλατο. Et Marino Vita Procli c. 26 ἔνθους Iamblichus est dictus.

(125) Ba, ἄλλη δὲ ἀλόγου. D et Ba, ἰδρυμένη. ABC et Buleng., ἰδρυμένης. Ambrosius etiam reperit εὐσίας ἰδρυμένης. Modo Buleng., οἷά τε τὸ πρῶτον προήλθον.

(126) D, ἀλλ' ὀνόδη. Ba, ἀλλ' ὀνόδη ἀνθρώπων· οὐ γὰρ ... mediis omissis quæ in Erratis redduntur. Wytttenbachius ad Phædon. p. 213, Barthiana editione usus, nec inspectis Erratis, locum conjectura tentavit inutili. Edita recte et sane habet. Ambrosius bene reddidit μεταβαλόντες : « priorum errore confutato » : cf. n. 57. — « Iamblichum laudat, velut optime mentem Platonis assecutum; qui scripserit animas hominum non nisi in homines redire. Nemesius sub finem cap. 2, quod est de anima, ubi ista sunt huc facientia [p. 116]: μάλιστα δὲ αἱ ἀπὸ Πλάτωνος περὶ τὸ δόγμα τοῦτο διηγήθησαν· εἰπόντες γὰρ Πλάτωνος τὰς μὲν θυμικὰς καὶ ὀργίλους καὶ ἀρπακτικὰς ψυχὰς λύκων καὶ λιόντων σώματα μεταμφιένυσθαι, τὰς δὲ περὶ τὴν ἀκαλασίαν ἠσυχολημένας ὄντων καὶ τῶν τοιούτων ἀναλαμβάνειν σώματα, οἱ μὲν κυρίως ἤκουσαν τοὺς λύκους καὶ τοὺς λέοντας καὶ τοὺς ὄνους, οἱ δὲ τροπικῶς αὐτὸν εἰρηκῆναι διέγνωσαν τὰ ἦθη διὰ τῶν ζώων παρμυφαίνοντα. Κρόνιος μὲν γὰρ ἐν τῷ περὶ πάλιγγενείας (οὗτω δὲ καλεῖ τὴν μετεσωμάτωσιν) λογικὰς πάσας βούλεται· ὁμοίως τε καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Πλατωνικός ἐν τῷ Ὅτι ἡ ψυχὴ πάντα τὰ εἶδη ἐστί· καὶ Πορφύριος ὁμοίως. Ἰάμβλιχος δὲ τὴν ἐναντίαν τούτοις δραμὸν κατ' εἶδος ζώων ψυχῆς εἶδος εἶναι λέγει, ἦθρον εἶδη διάφορα. Γέγραπται γοῦν αὐτῷ μονεβίβλων ἐπίγραφον ὅτι οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων εἰς ἄλογα οὐδ' ἀπὸ ζώων ἀλόγων εἰς ἀνθρώπους αἱ μετεσωματώσεις γίνονται, ἀλλ' ἀπὸ ζώων εἰς ζῶα καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων εἰς ἀνθρώπους. Καὶ μοι

Procl. in Alcib. p. 70; Wyttenb. ad Eunap. p. 46, ad quem et mea p. 167. De Boetho Fabric. Bibl. Gr. t. 3, catalogo Stoicorum; Creuzer. ad Cicer. Divin. 1, 13. Menagius ad Diog. Laert. l. 1. accentum ut in nomine proprio retrahi jubet, qui fiat Βόαθος: cui etsi parere secure potuerim, codices sequi malui.

(120) De Numenio supra n. 118. Adde Goens. ad Porphyrr. c. 21; Catalogum Platoniorum in Bibl. Gr. t. 3, p. 179; notas ad Suidæ Νουμῆνιος in præstantissima Gaisfordii editione. Arnobius 2, p. 49: « vos Platoni, vos Cronio, vos Numenio vel cui liberit creditis; nos credimus et acquiescemus Christo ».

(121) Aug. bis ἰκτῖνον, sic; tertio loco infra, ἰκτῖνον. D, ἰκτινον his; infra ἰκτῖνον. Ba, ἰκτῖνον. ABC, ἰκτῖνον. Pag. 14, 25, omnes ἰκτῖνον. Quem accentum unice probo, quum sit ἰκτῖνον productum. Arcadius p. 65: τὰ εἰς ἰκτῖνον μακρὸν τὸ ἔχοντα, ἕσα ἐν ὕδατι διαιτᾶται, προπερισπῶνται, ἔχτινος... Objici tamen potest non habitare τὸν ἰκτῖνον in aqua. De re cf. supra n. 112. — D et Ba, παραδιδόασιν.

(122) Aug., νομίζεται, superscripto ὄνο, id est, notante Wernsdorffio, ὄνομαζεται.

(123) D et Ba sine κακίας, quod nec Ambrosius habuit, qui male vertit: « priusquam corpori jungatur anima ». Non discrepat Wolfii versio. Barthius: « animam, priusquam corpus subeat, posse vivere ». Wyttenbachius, qui ad Phæd. p. 213 Æneæ prolixo loco usus est, Barthii interpretationem verbi ἐμπίπασθαι, « posse vivere », reprehendit, quod ait reddendum fuisse « contaminari »; ac remittit lectorem ad Ruhnken. Tim. p. 31. Qui sensus, quem illustrat Wyttenb. et ad Plut. De aud. poet. p. 36 D, recepto ex ABC nomine κακίας, erit manifestissimus. Hierocles in Aur. Carm. p. 10: ἐστὶ δὲ ὁ χρυσὸς ἀκίβδηλόν τι καὶ γῆς οὐκ ἀναπεπλησμένον. Plutarchus De adul. c. 9: ἂν μὴ τις εἶον ὀφθαλμίας ἀπορροή καὶ ἀνάχρωσις ἄκοντα δι' ὀμλίαν καὶ συνθήθειαν ἀναπλήρη φαυλότητος ἢ πλημμυλείας τινός. Æneas pag. 10 fin.: ψυχᾶς κακίας ἐμπεπλησμένας. Zacharias pag. 13 e Platone, ubi melius se gessit Barthius n. 112. Vide et Creuz. ad Plotin. De pulcr. p. 319.

(124) « Porphyrii et Iamblichi res habes apud canem Eunapium.

Non enim alio nomine veritatis latratorem nuncupare soleo ». BA. Sic enim solebat homo invenustus. Ipsi ad Rutil. 1, 200, 440, Rutilius, Eunapius et Zosimus « rabiosi canes » et « rabiosi canes diaboli » nuncupantur; et hunc vocat « canem paganum » ad Claud. Cons. Manl. 94. — Sequentia ὁ μὲν πολυμαθῆς, ὁ δὲ ἐνθους accesserunt nunc ex ABC; nec ea legerat Ambrosius. Cf. n. 137. Sunt epitheta utriusque philosophi propria, oraculi sancita auctoritate. David philosophus in Neumanni Dissertatione de Davide p. 51: Πορφύριου δὲ μαθητὴς ἦν ὁ Ἰάμβλιχος· περὶ ὧν δὲ, φημί τοῦ Πορφυρίου καὶ τοῦ Ἰαμβλίου, εἶπεν ἡ Πυθία, ἐνθους ὁ Σύρος, πολυμαθῆς ὁ Φοίνιξ· πολυμαθῆ λέγουσα τὸν Πορφύριον (ἀπὸ γὰρ Φοινίκης ἦν), ἐνθου δὲ Σύρον τὸν Ἰάμβλιχον (καὶ γὰρ Σύρος ἦν)· ἐνθου δὲ αὐτὸν λέγει, ἐπειδὴ περὶ τὰ θεῖα ἐνησχόλητα. Et Marino Vita Procli c. 26 ἐνθους Iamblichus est dictus.

(125) Ba, ἄλλ' ἀλόγου. D et Ba, ἰδρυμένη. ABC et Buleng., ἰδρυμένης. Ambrosius etiam reperit εὐσίας ἰδρυμένης. Modo Buleng., οἶά τε τὸ πρῶτον προήλθον.

(126) D, ἀλλ' ὀνώδη. Ba, ἀλλ' ὀνώδη ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ... mediis omissis quæ in Erratis redduntur. Wytttenbachius ad Phædon. p. 113, Barthiana editione usus, nec inspectis Erratis, locum conjectura tentavit inutili. Edita recte et sane habet. Ambrosius bene reddidit μεταβαλόντες: « priorum errore confutato »: cf. n. 57. — « Iamblichum laudat, velut optime mentem Platonis assecutum; qui scripserit animas hominum non nisi in homines redire. Nemesius sub finem cap. 2, quod est de anima, ubi ista sunt huc facientia [p. 116]: μάλιστα δὲ αἱ ἀπὸ Πλάτωνος περὶ τὸ δόγμα τοῦτο διηχέθησαν· εἰπόντος γὰρ Πλάτωνος τὰς μὲν θυμικὰς καὶ ὀργίλους καὶ ἀρπακτικὰς ψυχὰς λύκων καὶ λέόντων σώματα μεταμφιένυσθαι, τὰς δὲ περὶ τὴν ἀκολασίαν ἠσχολημένας ὄνων καὶ τῶν τοιούτων ἀναλαμβάνειν σώματα, οἱ μὲν κυρίως ἤκουσαν τοὺς λύκους καὶ τοὺς λέοντας καὶ τοὺς ὄνους, οἱ δὲ τροπικῶς αὐτὸν εἰρηκέναι διέγνωσαν τὰ ἦθη διὰ τῶν ζῶων παρεμφαίνοντα. Κρόνιος μὲν γὰρ ἐν τῷ περὶ κλιγγενεσίας (οὕτω δὲ καλεῖ τὴν μετεσσωματώσειν) λογικὰς πάσας βούλεται· ὁμοίως τε καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Πλατωνικός ἐν τῷ ὅτι ἡ ψυχὴ πάντα τὰ εἶδη ἐστί· καὶ Πορφύριος ὁμοίως. Ἰάμβλιχος δὲ τὴν ἐναντίαν τούτους δραμῶν κατ' εἶδος ζῶων ψυχῆς εἶδος εἶναι λέγει, ἦρουν εἶδη διάφορα. Γέγραπται γοῦν αὐτῷ μονόβιβλον ἐπίγραμμα ὅτι οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων εἰς ἀλογα οὐδὲ ἀπὸ ζῶων ἀλόγων εἰς ἀνθρώπους αἱ μετεσσωματώσεις γίνονται, ἀλλ' ἀπὸ ζῶων εἰς ζῶα καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων εἰς ἀνθρώπους. Καὶ μοι

δοκεῖ μᾶλλον εὐτος ἕνεκα τούτου καλῶς καταστοχᾶσθαι μὴ μόνον τῆς Πά-
τωνος γνώμης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, etc. Illud Iamblichi mono-
biblion citat hoc loco Æneas noster. Cronius autem iste Nemesii
celebris tum Platonius fuit, quem laudat aliquoties Stobæus
[Ecl. phys. l. 1, c. 52, § 33, p. 896], et Porphyrius in Plotino
[p. 9, D], ut et Eusebius Hist. Eccles. l. 6, c. 13 ». BA. De Cronio
Barthianis copiis adde Bibl. Gr. t. 3, p. 169; Heeren. ad Stob.
p. 897; Goens. ad Porphyr. p. 85; Matth. ad Nemes. p. 117. Adde
et locum Arnobii supra in n. 120. Ceterum etiam post Barthium
Nemesium cum Ænea composuit Wytttenbachius ad Phæd. l. 1.,
quo et alia multa omnino ad sententiam facientia contulit.

(127) AB, μεταμπέχσθαι. Cf. n. 98. ABC, τὸν ἀπταίωνα. Hæbuit
Ἄλκμαίωνα Ambrosius, quod et esse in Augustano ex Wernsdorfii
silitio opinor. Et passim junguntur duorum matricidarum no-
mina. Ælianus H. A. 1, 24 : τί οὖν οἱ ὀρέσται καὶ οἱ Ἄλκμαίωνες πρὸς
ταῦτα, ὃ τραγῶδοι φίλοι; Philostratus V. A. 4, 38 : εἰ δὲ καὶ ταῦτα
γένονεν ἐπ' ὀρέστη καὶ Ἄλκμαίονι. Oraculum apud eundem V. S.
Præf. p. 481 : Νέρων, ὀρέστης, Ἄλκμαίων, μητρεκτόνοι. Vide Luciani
locum in nota Olearii. Præterea fuerunt Orestes et Alcæon inter
celebria tragediarum nomina. Tragici qui Actæonis fabulam tra-
ctaverunt, Cleophon, Iophon, Phrynichus, nec heroi nec sibi fa-
mam comparaverunt.

(128) Δίνον λίνφ συνάπτουσι] - Παροιμία ἐπὶ τῶν τὰ αὐτὰ πρασσόντων,
Zenobius [4, 96]; ἐπὶ τῶν τὰ ἀσθενῆ ἀσθενέσι συναπτόντων, Diogenianus
[6, 16]; ἐπὶ τῶν τὰ ὅμοια ἐπιμιγνόντων, ἢ παρακρουμένων καὶ ἀπατών-
των, Suidas ». BA. Adde ad Euthydemum p. 298 Heindorf. et
Winckelm.; ibidem Ruth. p. 344; Erasmus Adag. 1, 8, 59;
Schott. ad Zenob. et ad Suidæ Adagia 9, 54; Gaisford. ad Suidæ
Δίνον. Damascius De princip. p. 352 : εἰ δὴ τὸ νοητὸν ὡς ἀληθῶς ἠνω-
μένον ἐστὶ, τίς μηχανῆ τὴν διωρισμένην οὐσίαν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ ἑτερότητι
συνῶσαν καὶ στοιχείων διορισμὸν ὅπως αὐὴν πεπονθυῖαν τῷ νοητῷ διακόσμη
συνάπτειν, οὐ λίνον λίνφ, τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τινα ποιητικὴν μισγάγκειαν
τῷ λόγῳ συνάγοντας ἐπὶ τῶν ἀγιωτάτων ἀτεχνῶς θεαμάτων;

(129) Κακῷ τὸ κακὸν ἰάσαντο] Et id dictum fuit in proverbio.
Multa congesi exempla ad Sophoclem Aj. 360 : κακὸν κακῷ διδούς
ἄκος. Aloid. fr. 13 : Κακοῖς ὅταν θέλωσιν ἰᾶσθαι κακά. Libanius t. 4,

p. 213 : πῶς οὐκ ἰσχύτης ἀνοίας κακῶ τὸ κακὸν ἐπιχειρεῖν ἰάσασθαι; Idem Epist. 653 : καὶ νῦν δὴ κακῶ τὸ κακὸν φασί, τῷ μὴ γράφειν τὸ μὴ γεγραφεῖναι. Ibi Wolf., cujus et consule Libanii indicem. Basilius Hom. Mor. p. 91 : εἰ δὲ ἀπορεῖς πρὸς τὴν ἔκτισιν, κακὸν κακῶ θεραπεύεις. Gregorius Naz. Or. 20, p. 338 : οὐδὲ κακῶ τὸ κακὸν ἰώμεθα, τὴν ἄθειον Σαβύλλου συναίρεισιν (Trinitatis) ἀσειεστέρᾳ διαιρίσει καὶ κατατομῇ (Arianorum) λύοντες. Hierocles in Aurea Carm. p. 166, de Medea : μακρικῶς κακοὺς ἰᾶσθαι τὰ κακὰ πεφωμένῃ· cujus et alium locum p. 162 descriptum videsis infra ad Zachar. n. 113. Adde Manassem Chron. p. 80, B; Arntzen. Hist. crit. Caton. p. 596; Duport. Gnomol. p. 90.

(130) ABC sine ἕτερον. Ambrosius : « in aliud corpus ». ABC sine καὶ μάτην εἰς μέσον παρεισφέρεται, quæ invenit ac vertit Ambrosius : « ociosa quippe jam videri potest mors, ac nequicquam in medium adduci ». D et Ba, ἐπιτείνετον. ABC et August., ἐπεκτείνετον. ABC, εἰς ὅσον δὴ τὴν τιμωρίαν παρατείνεσθαι.

(131) D et Ba, καὶ ὑπὸ μур... ἀναβιώη. ABC sine καὶ, habent ἀναβιώη. AB, δουλεύει. Mea scriptura, quæ codices repræsentat, omnino sana est, ac perspicua satis. Nihil est in ἐκπεμπομένη ἀναβιώη: quod morari debeat, « missa ut reviviscat ». Ambrosii versio, ut in loco quo impediabatur, paulo liberior, criticam nunc non habet utilitatem. — Ἐπιθυμιῶν ὥσπερ δεσποινῶν] « Creberrime vetus sapientia adfectus et libidines componit dominis improbe dominantibus. Vide nos ad illud Claudiani [De IV cons. Honorii 261] : *Si metuis, si prava cupis, si duceris ira, Servitii patiere jugum; tolerabis iniquas Interius leges* ». BA. Notum Sophoclis dictum, qui se senem aiebat voluptatem fugisse, λυττώντα καὶ ἄγριον δεσπότην, apud Philostr. V. A. 1, 13; 7, 31, ubi Olearius. Et Plutarchus De aud. init. δεσπότης vocat τὰς ἐπιθυμίας. Synesius De regno p. 11; δούλον εἶναι δεσποινῶν αἰσχίστων, ἠδονῆς καὶ λύπης. Gregorius Naz. Orat. 10, p. 165 : ὥσπερ τινὰ βαρὺν δεσπότην καὶ ἀρρώστημα χαλεπὸν, πᾶσαν φιλοτιμίαν ἀποσεισάμενος. Adde Heins. ad Ovid. Rem. 73.

(132) Κακίας χορηγίαν] « productionem, pompam, choragium, pro omni apparatu rei apud Apuleium [Met. 4, extr.]. Quam vocem non intellexit Fulgentius Planciades [Expos. p. 779]. Aliquoties ita pulcre utitur Æneas noster ». BA.

(133) ABC, παρέχει. Aug., ἀπίσθαι, et e correct. ἰφάντ.

(134) Ἀγρίων, videlicet τῶν παιδραστῶν, τῶν σφόδρα ἐκτοημένων περὶ τὰ παιδικά: verbis grammaticorum veterum. Barthius male: « rustica facie et barbaris moribus ». Nec bene Ambrosius ac Wolfius. Vide Wyttenb. ad Phæd. p. 207, ubi nomen ἄγριος tractat, non neglecto Ænea. Adde Jacobs. ad Callistrati verba de satyri statua p. 146: ἡ δὲ μελῶν στεβρότης τὴν ὥραν ἐκλεπτεν εἰς ἄθρων συμμετρικῶν ἀνδρικῶν τὴν ἰδέαν τραχύνουσα. Quum merito displiceat ἀνδρικῶν, Jacobsius apte conjecit ἀγρίων. Aptior forsitan conjectura fuerit ἀγροίκων vel ἀγροικικῶν.

(135) D, ταυτά. Et sic Ambrosius legit. ABC et Ba, ταῦτα, quod nec male habet. Libanius t. 1, p. 520: Μοίραις δὲ ἄρα οὐ ταῦτα ἐψήφιστο· codex 1000, ταυτά. Sed edita lectio servari potest. Synesius Epist. 131: καὶ σὶ ταῦτα ἐκείναις πλημμελεῖν. Inveni ταυτὸν in uno cōdice, ταυτά in duobus. Vel hoc, vel illud sumendum. Nota est illa permutatio. Exempla dedi ad Psellum. — Statim meæ editioni ex Barthiana male adhæsit μοιχίας. Reponas, μοιχίας, quod est in ABCD.

(136) D et Ba, τοῦ ἰού τῆς. ABC et Aug. bis ἰού. Cf. ad Zachariam n. 480. — Προαγωγὸς ἡ δίκη] « Lenocinii alligat justitiam. Glossarium Cyrilli: προαγωγὸς, πορνοβοσκὸς, lenocinator. Hesychius: προαγωγὸς, διδάσκαλος κακὸς, καὶ μαστροπὸς. Estque infame nomen. Pollux lib. 7, c. 33 [§ 201]: εἰ δὲ χρὴ καὶ τὰς αἰσχίους πράξεις τέχνας ὀνομαζεῖν, ἐρεῖς, πόρναι, πόρνοι, ἑταῖραι, ἑταιρεύντες, πορνεία, οἰκήματα, ματρυλλεῖα, πορνοβοσκοὶ, προαγωγοὶ, μαστροποὶ ». BA. De nomine προαγωγὸς vide not. ad Theophyl. Simoc. Epist. 54, p. 291.

(137) Ba, ἔνθιος. Hæc epitheta, quæ serio usurpavit modo Theophrastus, non sine ironia repetit Euxitheus: vid. modo n. 124. — Πολυμαθὴς Πορφύριος] « Φιλοσοφίας πᾶν εἶδος ἐμακροτόμενος Πορφύριος, ὥσπερ ἐρμαῖκή τις σιρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιτεύουσα, διὰ ποιικίλης παιδείας πάντα εἰς τὸ εὐγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγειλεν: Eunapius [pp. 8, 9]. Apud quem de polymathia hujus viri admiranda sequuntur. Stylus sane ejus præ omnibus scriptoribus id genus et perspicuus et elegans est; quod mihi assentietur qui Plotinum, Iamblichum, Julianum, Libanium, Themistium, Eunapium, Zosimum, cum

nonnullis aliis ejus census, contulerit. — Ἐνθους λαμδλιχος] Fastum hominis notat, qui jactabat in aliis talia et ipse sustinere gloria- batur. Θεϊότατον διδάσκαλον a discipulis nuncupari solitum auctor est idem Eunapius [p. 13]; apud quem plura huc pertinentia videntur: ὡς εὐχόμενος τοῖς θεοῖς μεταωρίζη μὲν ἀπὸ τῆς γῆς πλεόν ἢ δέκα πῆχεις εἰκά- ζεσθαι, τὸ σῶμα δὲ σοι καὶ ἡ ἐσθὴς εἰς χρυσοειδῆς τι κάλλος ἀμείβεσθαι, etc. Tetigisse tamen aliquando præ aliis veritatem vides in iis quæ de anima ipsius proponit Nemesius cap. 2 De homine [loco laudato n. 126]. — Ceterum sententiam hujus commatis neuter ante nos interpretum cepit, ut ex nostra translatione apparere poterit. Est ironia insignis in magnificos balatrones, absurditatis eos con- vincens ». BA. Si quid vertendo profecit Barthius, non tanti esse videtur, ut ejus latina describam.

(138) Τὸ ἐφ' ἡμῶν] « Nostra crimina, nostras hallucinationes ». BA. Sequentia verba ἀθροπίνων πταισμάτων cum similibus componuntur a Davisio ad Tuscul. 1, 30.

(139) Ultimam sententiam, τούτοις ... βούλεται, Ægypto tribuit B. Eam Ambrosius interrogative reddidit, quod non displicet. — Mox, ante Εὐξίθεε, neglecti ᾧ a solo Barthio oblatum.

(140) Συριανός] « Ἀλεξανδρεὺς, φιλόσοφος, ἠγησάμενος τῆς ἐν Ἀθήναις σχολῆς τε καὶ διατριβῆς, διδάσκαλος γενόμενος Πρόκλου, ὃ καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἐγένετο. Ἐγραψεν εἰς Ὀμηρον ». BA. Qui totum hunc eumque non brevem Suidæ de Syriano locum descripserat.

(141) Πρόκλος] « ὁ Δύκιος, μαθητὴς Συριανοῦ, ἀκουστῆς δὲ καὶ Πλευ- τάρχου τοῦ Νεστορίου τοῦ φιλοσόφου, καὶ αὐτὸς φιλόσοφος πλατωνικός. Οὗτος προέστη τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσόφου σχολῆς· καὶ αὐτοῦ μαθητὴς καὶ διάδοχος χρηματίζει Μαρῖνος ὁ Νεαπολίτης. Ἐγραψε πᾶνυ πολλά..... ». BA. Qui et hic plura eaque longissima e Suida transcripsit, quæ omitto. De Sy- riano ac Proclo inquirentibus satisfaciet Fabricius Bibl. Gr. et Prolegomenis in Vitam Procli a Marino scriptam. Cf. et ad Za- char. n. 15.

(142) D et Ba, αὐτοῖς. Est ἐκείνοις in ABC et Aug.; εὐρήμασι in D et Ba.

(143) C, τὴν λογικὴν, superscripto τὸ, ut sit τὸ τὴν λογ. μετατίθεσθαι.

Sed vulgata bene se habet. AB, εἰς κτηνώδη. AN κτηνώδη? Præstat ἑκτινώδη propter præcedentia, ubi ὄνος et ὀνώδης, λέων et λεοντώδης memorata sunt. Habuit Bulengerus ἑκτινώδη, habuit et Ambrosius : « neque in milvinum item hominem emittunt ».

(144) A, ἀνθρωπίαν. — Συνδιδίσθαι] « Convinciri. Hinc intelligendum, quod hujus philosophiæ sectator pervicax Claudianus lib. 2 [480] in Rufinum ait : *Nam juxta Rhadamanthus agit, quam gesta superni Curriculi totosque diu perspexerit actus, Exæquat damnum meritis, et multa ferarum Cogit vincla pati; truculentos ingerit ursis, Prædonesque lupis; fallaces vulpibus addit. Addit, inquit, manifesto hanc Syriani et Procli doctrinam sibi animo esse indicans* » BA.

(145) Sæpe apud Homerum Hector κορυθαίολος dicitur.

(146) « Cleonem dicit Aristophanis comici adversarium, impudentem, loquacem, turbulentum hominem. Vide Plutarchum in Nicia [c. 7], Diodorum Siculum [12, 55, ubi Wessel.], interpretes biographosque Aristophanis [illos ad Eq. imprimis] ». BA.

(147) D, καὶ καθὰ τὸν ὑπέρβολον ἔλκει· ἀναίδεια γὰρ ἑκατέρου τὸ γνώρισμα· καὶ διπλοῦς τις ὢν μύρμηξ, ὁ σφήξ, ὁ βάτραχος, ἡμᾶς οὐ διελάνθανεν. Wolfio vertente : « sicque ille quasi lapidem cervici alligatum trahet; impudentia enim utriusque est insigne. At formicas, vespas, ranas esse duplices non hactenus latuit ». Ba, ἀμφότεροι * μετὰ τὸν ὑπέρβολον..... ἡμᾶς διελάνθανεν. August., μετὰ τὸν ὑπέρβ..... ὢν ὁ μύρμ... ἡ μετὰ διελ. Cogitat Wernsdorf. de legendo, ἡμέτερα διελάνθανεν. Quod edidi est in ABC, fuitque repertum ab Ambrosio qui vertit : « musca item Hyperbolum trahet » (imo trahit); « quippe par fuit utriusque impudentia : porro duplicem formicam, duplicemque vespam et muscam et ranam hucusque ignoravimus ». De emendatione apte monitum erat a Barthio, cujus hæc est nota : « Locus fæde corruptus. Corrige, distingue : βοῶσιν ἀμφοτέροι· μυῖα τὸν ὑπέρβολον ἔλκει. Et mox : ἀναίδ. γ. ἐκ. τὸ γν. καὶ διπλοῦς ὢν ὁ μ., ὁ σφ., ὁ β., ἡ μυῖα διελ. Impudentem nimirum turpemque hominem muscæ comparat, ut de Ægyptiis Orus Apollo [1, c. 51] : ἰταμότητα δὲ δηλοῦντες μυῖαν ζωγραφοῦσιν, ὅτι συνεχῶς ἐκβαλλομένη οὐδὲν ἤττον πα-

ραγίνεται. Vidit lectionis veritatem vetus interpres Ambrosius Camaldulensis, quem recentior [Wolfius] perperam neglexit inspicere. Hyperbolus vero innuitur Thucydidis [8, 73], Aristophanis [Eq. 1300, etc.], Ciceronis [Brut. 62] litteris improbe litigiousus homo; de quo jam alii [Florens Christ. ad Irenam Arist. p. 71] commentati sunt. BA. Adde Pierson. ad Mær. p. 2; interpretes ad Thucyd. l. 1.; Larch. ad Plut. De Herod. mal. § 4; Fabric. et Harl. Bibl. Gr. t. 2, p. 488; Moser. ad Cicer. Rep. 4, 10.

(148) D et Ba, τὸν ἐτι τῆς τιμῶρ. AB, τὸν ἐπὶ τῆς τιμ. C, τὸν ἐτι τιμ. Statim D et Ba, οὐ μὲν οὖν. Est οὔμενον in ABC et Aug. Cf. n. 211.

(149) D et Ba, ὁ Ὀδυσσεύς ... δοκεῖ. D, τῇ μύρμηκι. Aug., τῷ μύρμ. Edidi quod exhibit ABC. Ad verba κριῶ παρὰ Κύκλωπι admove Odys. 9, 425 sqq.

(150) D et Ba, οὐ καταγέλαστος μυθολογία. Exhibui scripturam codicum. Ambrosius: « quis non rideat infelices homines præ tumore jactantiæ in amentiam adeo præcipitatos, ut inhonestis fabulis promte ac libenter accedant? » Non omnino male ad sensum, quamvis liberius. « Nonne enim ridiculum est præ tumore ac stupore fabulas non intelligere quid velint? » — AB statim ἐπισθάνισθαι. Sic passim αἰ et ε̄ confusæ. In Duce Historia p. 21, 3, Bullialdus scripsit ἐρήτας. Repererat in codice ἐραίτας, quod ipsum ducebat, ni fuisset in talibus valde cæcus, ad nomen ἐρήτας, a Bekkero bene rescriptum.

(151) D, ψάρων... φαίης τοῦ ἐπὶ σκηνῆς διατάττοντας. Ba, sic, cum διαταράττοντας. Dedi quod dant ABC. In Aug. supra σκηνῆς scriptum est στρατιᾶς. Ambrosius: « eorum qui in scena prestrepunt ». Non habuit στρατιᾶς. Wolfius suum διατάττοντας vertit, qui potuit: « qui in scena personatos exercitus ducunt ». Sequens καὶ συνταράττειν dubitationem omnem tollit; quibus tamen verbis carent ABC. — Τοῦς ἐπὶ σκηνῆς διαταράττοντας] « Publicorum gaudiorum et tranquillitatis popularis interturbatores nomine hoc æstimat, quod maximum crimen censet. Sic infra [p. 40, 12]: ἀλλὰ τὴν μὲν διακοσμήσαν τόνδε τὸν ἀγῶνα... τὴν δὲ... διαταράττουσαν μὲν τὸ θέατρον, τοῦς δὲ νόμους συγχίουσιν... ». BA.

Sed vulgata bene se habet. AB, εἰς κτινώδη. Αἱ κτινώδη? Præstat ἰκτινώδη propter præcedentia, ubi ὄνος et ὄνώδη, λέων et λεοντώδης memorata sunt. Habuit Bulengerus ἰκτινώδη, habuit et Ambrosius : « neque in milvinum item hominem emittust ».

(144) A, ἀνθρωπῖαν. — Συνδεδείσθαι] « Convinciri. Hinc intelligendum, quod hujus philosophiæ sectator pervicax Claudianus lib. 2 [480] in Rufinum ait : *Nam juxta Rhadamanthus agit, quam gesta superni Curriculi totosque diu perspexerit actus, Exæquat damnum meritis, et multa ferarum Cogit vincla pati; truculentos ingerit ursis, Prædonesque lupis; fallaces vulpibus addit. Addit, inquit, manifesto hanc Syriani et Procli doctrinam sibi animo esse indicans* » BA.

(145) Sæpe apud Homerum Hector κορυθαίολος dicitur.

(146) « Cleonem dicit Aristophanis comici adversarium, impudentem, loquacem, turbulentum hominem. Vide Plutarchum in Nicia [c. 7], Diodorum Siculum [12, 55, ubi Wessel.], interpretes biographosque Aristophanis [illos ad Eq. inprimis] ». BA.

(147) D, καὶ καθὰ τὸν ὑπέρβολον εἰλει· ἀναίδεια γὰρ ἑκατέρου τὸ γνῶρισμα· καὶ διπλοῦς τις ὦν μύρμηξ, ὁ σφῆξ, ὁ βάτραχος, ἡμᾶς οὐ διελάνθανεν. Wolfio vertente : « sicque ille quasi lapidem cervici alligatum trahet; impudentia enim utriusque est insigne. At formicas, vespas, ranas esse duplices non hactenus latuit ». Ba, ἀμφοτέροι * μετὰ τὸν ὑπέρβολον..... ἡμᾶς διελάνθανεν. August., μετὰ τὸν ὑπέρβ..... ὦν ὁ μύρμ... ἡ μετὰ διελ. Cogitat Wernsdorf. de legendo, ἡμέτερα διελάνθανεν. Quod edidi est in ABC, fuitque repertum ab Ambrosio qui vertit : « musca item Hyperbolum trahet » (imo trahit) ; « quippe par fuit utriusque impudentia : porro duplicem formicam, duplicemque vespam et muscam et ranam hucusque ignoravimus ». De emendatione apte monitum erat a Barthio, cujus hæc est nota : « Locus foede corruptus. Corrige, distingue : βοῶσιν ἀμφοτέροι· μυῖα τὸν ὑπέρβολον εἰλει. Et mox : ἀναίδ. γ. ἐκ. τὸ γν. καὶ διπλοῦς ὦν ὁ μ., ὁ σφ., ὁ β., ἡ μυῖα διελ. Impudentem nimirum turpemque hominem muscæ comparat, ut de Ægyptiis Orus Apollo [1, c. 51] : ἰταμότητα δὲ δηλοῦντες μυῖαν ζωγραφοῦσιν, ὅτι συνεχῶς ἐκβαλλομένη οὐδὲν ἦπτεν πα-

ραγίνονται. Vidit lectionis veritatem vetus interpres Ambrosius Camaldulensis, quem recentior [Wolfius] perperam neglexit inspicere. Hyperbolus vero innuitur Thucydidis [8, 73], Aristophanis [Eq. 1300, etc.], Ciceronis [Brut. 62] litteris improbe litigious homo; de quo jam alii [Florens Christ. ad Irenam Arist. p. 71] commentati sunt. BA. Adde Pierson. ad Mœr. p. 2; interpretes ad Thucyd. l. 1.; Larch. ad Plut. De Herod. mal. § 4; Fabric. et Harl. Bibl. Gr. t. 2, p. 488; Moser. ad Cicer. Rep. 4, 10.

(148) D et Ba, τὸν ἐτι τῆς τιμῶρ. AB, τὸν ἐπι τῆς τιμ. C, τὸν ἐτι τιμ. Statim D et Ba, οὐ μὲν οὖν. Est οὐμενουν in ABC et Aug. Cf. n. 211.

(149) D et Ba, ὁ Ὀδυσσεύς... δοκεῖ. D, τῆ μύρμηκι. Aug., τῶ μύρμ. Edidi quod exhibent ABC. Ad verba κριῦ παρὰ Κύκλωπι admove Odys. 9, 425 sqq.

(150) D et Ba, οὐ καταγέλαστος μυθολογία. Exhibui scripturam codicum. Ambrosius: « quis non rideat infelices homines præ tumore jactantiæ in amentiam adeo præcipitatos, ut inhonestis fabulis promte ac libenter accedant »? Non omnino male ad sensum, quamvis liberius. « Nonne enim ridiculum est præ tumore ac stupore fabulas non intelligere quid velint? »— AB statim ἐπισθάνεσθαι. Sic passim a et s confusæ. In Ducæ Historia p. 21, 3, Bullialdus scripsit ἐρήτας. Repererat in codice ἐραίτας, quod ipsum ducebat, ni fuisset in talibus valde cæcus, ad nomen ἐρίτας, a Bekkero bene rescriptum.

(151) D, ψάρων... φαίης τοὺς ἐπὶ σκηνῆς διατάττοντας. Ba, sic, cum διαταράττοντας. Dedi quod dant ABC. In Aug. supra σκηνῆς scriptum est στρατιᾶς. Ambrosius: « eorum qui in scena perstrepunt ». Non habuit στρατιᾶς. Wolfius suum διατάττοντας vertit, qui potuit: « qui in scena personatos exercitus ducunt ». Sequens καὶ συνταράττειν dubitationem omnem tollit; quibus tamen verbis caret ABC. — Τοὺς ἐπὶ σκηνῆς διαταράττοντας] « Publicorum gaudiorum et tranquillitatis popularis interturbatores nomine hoc æstimat, quod maximum crimen censet. Sic infra [p. 40, 12]: ἀλλὰ τὴν μὲν διακοσμήσαν τόνδε τὸν ἀγῶνα... τὴν δὲ... διαταράττουσιν μὲν τὸ θέατρον, τοὺς δὲ νόμους συγγέουσιν... ». BA.

(152) D et Ba, τῶν δεισμῶν γίνεται φυγή. Sequor ABC. Ambrosius : • ejusmodi mactationem fugam esse animæ •.

(153) AB, συνδέσθησαν. BD et Ba, φήσουσιν. — Οὐ γὰρ ἀθάνατον τὴν ἄλογον] « Vide sub finem Dialogi [p. 69, 22]. Argumenta ab elementis sunt, unde componuntur brutorum animæ, quod harmoniæ qua constant moventurque omnia incapacia sint animantia præter hominem. Multa talia congeri possint ex libris philosophorum; disputari contra ex Plutarchi duobus commentariis, Gryllo et De sollertia animalium ». BA.

(154) D et Ba, ἀφύαις συνδεθεῖν, εὐπράττοι δὲ καὶ τῶν ἀσπαλιευτῶν ἢ σ. Aug., εὐπράττοι δὲ καὶ τ., notato καὶ punctis delentibus. ABC, εὐπράττει, cetera ut ego. Infra D et Ba, AC, ἀφύων. B, ἀφύων. — Ἀφύαις συνδεθεῖν] « Speciem pro genere posuit; idque propter vilitatem apuarum, piscis, qui non ex concubitu, sed limo vulgo prognasci perhibetur. Oppianus Cyneg. 2, [565]: Ἴδῃ καὶ διεραῖσιν ἐν ὑδροπόροιο θαλάσσης Βίνθησιν αὐτόφρεκτα φύει καὶ ἀμύητρα φῦλα, ὄστρεον, ἠπεδαναί τ' ἀφύαι κόχλων τε γένεθλα, ὄστρακά τε στρόμβοι τε, τὰ τε ψιμάθοισι φύονται. Vide eundem sine libri primi Halieuticorum [767] ». BA. Vide et supra n. 100. — Mæris: ἀσπαλιευτῆς, ὁ τῆ ὀρμιᾷ χρώμενος ἀλιεύς ἀπτικῶς. Vide Fisch. ad Plat. Soph. § 3, Heind. ibid. § 7. Idem nomen notiori ἀσπαλιεύς. Theodorus Prodr. Rhod. 5, p. 214: Οὕτω τὰ πολλὰ τῶν θαλαττίων γένη ἄσπαλιεύς ἀνθρώπος ἀγριεύειν ἐχει, Τροφὴν προδακνύς, καὶ παρεργώπτων φόνον. Lego, φόνω: « Cervice prona piscium intentus neci ».

(155) D et Ba, ἀπολειπούσης. Lemma in Aug.: εἰτι ἐξ ἰχώρος βοῶς τεθνηκότος σμήνος μελιττῶν περισίρχεται. « Apum hanc confectionem celebrat etiam sub finem Dialogi [p. 63, 17]. Nota ea ex divino opere Georgicon Virgilio ejusque interpretibus. Accurata cum primis hæc est Æneæ nostri descriptio ». BA. Si accurata est descriptio rei quæ nulla est; nec immorabor refutandis quæ non sunt refutatione digna. Loca congescit Beckmann. ad Antig. Caryst. c. 23. Vide et Jacobs. ad Anal. t. 8, p. 181. Psellus Opusculis ineditis, p. 86 editionis futuræ: ὄνοι μὲν εὖν σπηδόμενοι κινθάρους ἀπογεννῶσι, καὶ ἴπποι σφῆκας καὶ ταῦροι μελίσσας, καὶ ὕδωρ διαφθαρὴν κώνωπας. Ruccelau recentissimus poeta, scilicet ut Virgilium suum præssius imitaretur et ineptiis esset antiquus, apes e bubulo sanguine nasci cecinit.

Heinsius, qui voluit esse facetus, Laude pediculi p. 512 : « quid apibus prudentius? quid vero foedum minus, magis autem necessarium? e corruptione bovis nascuntur ».

(156) D et Ba, εως ἀπέπειοι· καὶ ὁ μὲν ἑλενωῶς ἔκειτο, οἱ δὲ τὰς θ. ἀκρ. συγὰλ. ὡς μηδαμῶθεν εἰσδύνειν τὸ φνεῦμα, ποτὶ μὲν ἀπ. ἀριθμ. δι' ἡμ. τετταράκοντα. ABC mihi fuerunt duces. Est male εἶτω in A. ABC, εἰσδύνοιτο πν. — Ἡμέρας τεσσαράκοντα] « Hujus numeri magnum usum in rerum natura et sacris litteris observamus in commentariis Adversariorum [forsan in inedita parte], et alibi ». BA. De número quadragenario indefinite sumpto vide quæ ad Matthæi verba 4, 2, νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, animadvertit Munter. Misc. Hafn. fasc. 1, p. 5 et in Add.; vide et Bredow. ad Syncell. p. 33; Barthelem. Acad. Inscript. t. 26, p. 594, de Persarum heroe Rustano narrantem, corporis mensuram, si incollis fides sit, quadraginta cubitus æquasse. P. Chrysologus Serm. 166, qui est de quadragenarij jejunio : « quadragenarius iste numerus tam sacratus esse a saculis, tam mysticus reperitur, ut semper in efficiendis rebus divinis et maximis dei negotiis explicandis adhibitus lege inviolabili perscribatur ». Andreopulus Syntip. p. 89 : καθίσων ἐπάνω αὐτοῦ τεσσαράκοντά ἡμέρας καὶ νύκτας ὁμοίως ἐσθίων καὶ πίνων ὀλίγον. Sed quod magis sit ad rem monebo, scilicet, Florentino teste Geopon. 15, 2, 14, viviscere apes ex bove natas diē una et vigesima : vide ibi Niclas.

(157) D, τούτους. Ba, τούτοις. Aug. et ABC, τάτας. Mox D et Ba, ἀρ' οὖν... μελισσῶν ἀγ. συνέταττεν. ABC ut ego; et Aug., ἀρ' οὖν... μελιτῶν. Statim, pro διαφάνεται, malim καταφάνεται, quo verbo non semel usus est Zacharias : pp. 85, 22; 87, 11; 88, 8; 100, 6; 103, 26; 142, 2.

(158) Τοσαύτη τῶν δογματῶν ἡ πλάτη] « Notabile epiphonema. Veritas enim disceptationibus prorsus tandem interstinguitur ». BA.

(159) Ποῖ φέρεσθε, ὧ Ἀθηναῖοι] « Exclamatio ex majorum gentium oratore aut declamatore quopiam petita ». BA. Plato Clitophonē, verbis quæ multi deinde frequentaverunt : ποῖ φέρεσθε, ἄδρωποι; Plura dixi ad Planudis Metam. p. 399. Plutarchus De mul. virt. t. 2, p. 196 : ποῖ φέρεσθε, ὧ κάκιστοι πάντων ἀνθρώπων; Eusebius In-

Hierocl. c. 47 : ὁ ἄνθρωποι, θνατὸν καὶ ἐπίκτητον γένος, ποῖ δὴ φέρεσθε, τὸν τῆς ἀκρασίας ἄκρατον ἐμπιόντες; Himerius Orat. 20, 6 : ποῖ φέρεσθε, ὁ νόμφαι;

(160) D et Ba, οἱ τῶ μυθολ. Proposuit Barthius, οὕτω μυθολ. ABC, ὅτε γούν μυθ. Aug., οἱ τῶ συμμυθ., et de correctione ὁτῶουν μυθ. Quæ correctio mihi placuit. Infra p. 60, 9 : ὁτῶουν σώματα.

(161) Ba, ἐξέλαμπε. — Οἶον οἱ πυρφόροι τῶν λίθων] « Egregia comparatio, quam ponunt et alludunt frequenter boni scriptores. Exstat in schedis veteribus apud nos epigramma istud : *Collis silicis chalybem vigor urget in ignem, Et flammam inter se quassa mella vomunt. Durities vitæ fortunæque improba virtus Vitam emendantes scit generare preces. Sic anima in vivi scintillas emicat ignis, Et sua fert miti damna levanda deo. Sic quoque naturæ generant contraria lucem, Factoris pateant ut monumenta dei. Sic ratio sese peccantem cernit in usu, Admonet et superi lux peritura poli* ». BA.

(162) D et Ba, ἀνίστρεψε. D, πατέρων. Ba, πατρίων. Aug., πατερίων, teste Wernsdorf. ABC ut ego. — « Aliam lectionem videtur secutus Ambrosius, qui ita hoc commatium reddidit : *ista mihi sæpe antea consideranti ita esse videri solebant mentemque ad se rapiabant; sed partim magistrorum verecundia, partim socii et comparis, quicum ista conquirem, desideratio, properantem ac jamjam assentientem continuit*. Legit ille utique κατείργουσαν, τὴν διάνοιαν vide licet; quæ non inepta est sententia. Veritas ita : *sed patriorum dogmatum reverentia et commodi commilitonis inopia ab assensu mentem sustinuerunt*. Vel legas : τῶν δὲ πατρίων αἰδοῖ καὶ συμμαχοῦντος ἀπορία κατείργουσα ἀπέγειν. Wolfius, uti sæpius alias, nihil hic extricavit ». BA. Ipse Barthius, cum multa extricare putat, se multum intricat. Legit Ambrosius quod est in D. Omisit κατείργουσα in versione, et addidit ex sermonis abundantia « properantem et jamjam assentientem ». Quod si πατέρων « magistrorum » verterit, id apte factum, quum πατήρ sit sæpe pro magistro ac doctore : vide supra n. 51. Wolfius paulo pejus, quem non immerito reprehendit Barthius : « eadem mihi quoque, priusquam hoc ex te audirem, animo sederunt, mentemque inde sæpenumero retraxerunt; sed majorum reverentia, et ejus quocum disputabam rationis et consilii inopia, me adigebant ac continebant ». Ipse verterim : « illa mihi vel antea

cogitationi insidentia sæpe invertabant mentem; sed dogmatum antiquiorum reverentia et commilitonis defectus impediabant me ac retinebant». Nomen πάτριος, τὰ πάτρια, illustrat Krabing. ad Synes. Calv. p. 154. Est in κατείργουσα ἐπιύχην recordatio loci Platonici quem vide n. 193.

(163) D et Ba, πρὸ ἄλλων. ABC et Aug., πρὸ τῶν ἄλλων. Ambrosius sine Euxitheï persona, qui nec supra Theophrasteam habuit: « illud autem ante omnia subibat ». Mox pro καὶ γὰρ codicum meorum, D et Ba, καὶ τοι. Et ἀμίλει non est in D et Ba.

(164) Τὰς μαθήσεις ἀναμνήσεις ἀμ. καλεῦσιν οἱ παλαιοί] Locus est Platonis eo de dogmate classicus Phæd. § 20: κατ' ἐκείνον τὸν λόγον, ὃ Σώκρατες, ὃν σὺ εἴωθας θαμὰ λέγειν, ὅτι ἡμῖν ἡ μάθησις οὐκ ἄλλο τι ἢ ἀνάμνησις τυγχάνει οὐσα, καὶ κατὰ τοῦτο ἀνάγκη πῶς ἡμᾶς ἐν προτέρῳ τινὶ χρόνῳ μεμαθηκέναι ἢ νῦν ἀναμνησκόμεθα. Vide quæ ibi notavit Wytttenb. et in Opusc. t. 2, p. 574. Plato rursus Menone, inter alia, p. 62: τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μαθάνειν ἀνάμνησις ὅλον ἐστίν: ubi Stallbaum., quem vide et Proleg. ad Phileb. p. 27. Adde Reynnders. ad Symp. p. 122; Ast. ad Phædr. c. 29, p. 310; Creuzer. ad Plotin. De pulcr. p. 166; Elmenhorst. ad Arnob. 2, p. 74; Cellar. ad Lactant. 7, p. 868; Vallin. ad Boeth. p. 68; Hansch. De entusiasmo Platon. 4, 16. Leibnitius Epist. ad Hanschium: « longe ergo præferendæ sunt Platonis notiitiæ innatæ, quas reminiscentiæ nomine velavit, tabulæ rasæ Aristotelis et Lockii, aliorumque recentiorum, qui ἐξωτερικῶς philosophantur ».

(165) D et Ba, πρὸ τῆς τιμωρίας πολλάκις προλέγω. ABC ut ego. Ambrosius mutilum textum habuit.

(166) Μεμνησθαι ὡς.... προσπατεῖν] Notaverunt sæpe viri docti usum conjunctionis ὅτι cum infinitivo: Wessel. ad Diod. Sic. 15, 57; Wytttenb. ad Plut. De educ. p. 4, E, t. 1, p. 93; Ast. ad Plat. Alcib. p. 305; Jacobs. in Miscell. critic. Friedem. t. 1, p. 159. Proclus in Plat. Parmen. p. 30: νῦν δὲ τοσοῦτον ὑπομνησθεὶς διὰ τῶν εἰρημάνων; ὅτι μὴ δεῖ τὴν γυμνασίαν προτιθεσθαι. Est in codice quem citat editor v. d., ὅτι μὴ δεῖν: idque forsans scripsit Proclus. Hierocles fragm. p. 302: φημί τοίγουν καὶ σύμφορον εἶναι τὸν γάμον, πρῶτον μὲν ὅτι θεῖον ὡς ἀληθῶς φέρει καρπὸν, τὴν τῶν παιδῶν γένεσιν. Memorat

Neodham vulgatam φέρειν, quam servare debuit. Eodem modo conjunctio ὡς posita fuit cum infinitivo. Libanius t. 3, p. 19: εἶπε δὲ ἀπὸ στόματος οὕτως, ὡς δεῖν μεθιστάναί τὴν πολιτείαν. Reiskius, qui male δὲ aut δέοι, non erit audiendus. Planudes Laudatione inedita Diomedis martyris: συνελογίσαστο γὰρ καθ' ἑαυτὸν συλλογισμὸν τούτων ὑπερέτη τοῦ μόνου θεοῦ πρέποντα, ὡς εἰ μὲν πρὸς ἄβησιν καὶ αὐτὸς κληθεῖν, ἑτοίμως τε τῷ πράγματι προσδραμεῖσθαι, καὶ δεῖξιν μὴ μάτην ποσάτην δδὸν ἠκυκῶς ἐκ τῆς Κιλίκων ἐπὶ τὴν Βιθυνῶν. — Sed facilius ac melius nunc illa capio: μὴ μνησθαι τούτου, ὥστε μηκέτι προσκταίεν.

(167) D et Ba, τὰ ἔσχατα διορίζων ἐπιτίμια. Aug., διορίζων, et supra γρ. γνοῦς. Ambrosius: « cum extremos cruciatus constituerit ». Habuit διορίζων. Meum καταγνοῦς est in ABC. Et B, ἀτοχῆτα, permutatis αὶ et ε: quæ observatio prosit Photio Epist. 245, p. 374: ἴσα ἂν τις καὶ βουλεύσῃ τε καὶ πράξῃ, πάντα πρὸς ἐκείνην τὴν μόνην ἀπάγει. Codex 267x, βουλεύσεται bene, et optime μονήν.

(168) Wolfius: « dum plenum vindictæ sensum non infert ». « Mirum quæ ratio eidem [Wolfio] persuaserit negationis huc intrudendæ. Pariter erravit et Ambrosius: sed scelerum memoriam tollit, dum non exactum infert supplicii sensum. Contrarium immo vult auctor: injuste agi, si quidem memoria criminum nulla super sit, positiæ autem exquisitiæ inferantur velut conscio tantorum delictorum. Suadent hunc sensum omnia antecedentia et sequentia ». BA.

(169) D et Ba, ῥαδίως δέ. Ambrosius: « facillime autem ». Est τε in ABC. Est αὐτὸς αὐτῶ in AB, Aug. et Ba; αὐτὸς αὐτῶ in D et C. Tum λαγῶδες et ἀηδόνι in D et Ba; λαγῶς et κύκνος in ABC. Habuit Ambrosius ἀηδόνι: « lusciniam an milvum ». Junguntur κύκνος καὶ ἀηδῶν p. 20, 14.

(170) Ba, εἶη ποτ' Εὐφωρβος. — « Persona hominis, quem ante Pythagoram se fuisse docere voluit Pythagoras. Scholiastes Horatii [ad Od. 1, 28, 10]: Pythagoras prædicabat se apud Trojān Euphorbum Panthoi filium fuisse, qui, interfectus a Menelao, iterum revivens factus Pythagoras, idque eum cognovisset agnito olypeo quem in templo Euphorbus fixerat. Clypei autem illud signum jactabat pro indubitato. Diogenes Laertius [in Pythag. 45]: Τὸς φρένας ἦν

ἔθελος τὰς Πυθαγόρου νεῖσσι, Ἀσπίδος Εὐφώρῳ βλάφον ἐς ἄμαλῶν. Φασὶ γάρ· Ὅστος ἐγὼν ἦν προδροτος. Ὃς δ' ἔτι οὐκ ἦν, Φάσκον δὲ ἦν, δῆλον οὐκ ἂν ἔην ὅτι ἦν. Cuius epigrammatis vim vulgo mihiime capiunt; prorsus enim stultitiæ condemnat hoc seutum, tot philosophorum animis seductis nobile. Vide Gallum Luciani [c. 4]. BA. De Pythagora Euphorbo vide Davis. ad Maxim. Tyr. Diss. τ6, 2; Menag. ad Laert. 8, 5; Elmenh. ad Minuc. Fel. p. 98; Walch. ad Lactant. 3, 18; Lobeck. Aglaoph. p. 791; ipsum me ad Plautid. Metam. p. 663, et ad Phil. Her. p. 581. Hieronymus Epist. Sel. 3, 13: « quomodo Euphorbus in Pythagora renatus esse perhibetur, sic in isto [Vigilantio] Joviniani mens prava surrexit ».

(171) Ἡλαζονέετο. Et Micyllus Luciani l. l. Pythagoram vocat τὸν σοφιστῶν, τὸν ἡλαζόνα.

(172) D et Ba, δέκα ἔτη. ABC, ἔτη δέκα. — « Ipse dixit septem et ducentos annos apud inferos fuisse. Laertius [8, 14]: ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ γραφῇ φησι· δὲ ἕκτῃ καὶ διακοσίῳ ἑτίῳ εἰς ἀΐδιον παραγυνησθῆαι ἐς ἀνθρώπους. Qui ex Hieronymo memorat [8, 21] descendisse ad inferos et vidisse ibi animarum supplicia. Sed latibulum illum subiisse refert ex Hermippo idem Laertius [8, 41]: Ἐρμιππος λέγει· ὡς γινόμενος ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ γῆς οὐσίῃσιν ποιῆσαι καὶ τῇ μητρὶ ἐντεταλατο τὰ γινόμενά εἰς δέλιον γράφειν, σημειουμένην καὶ τὸν χρόνον· ἔπειτα κατιναὶ [ἴμῳ καθῆναι] αὐτῶν δὲ ἂν ἀνέλθῃ· τοῦτο ποιῆσαι τὴν μητέρα· τὸν δὲ Πυθαγόραν μετὰ χρόνον ἀνελθεῖν ἰσχυρὸν καὶ κατασκευασμένον, εἰσελθόντα τε εἰς τὴν λακκοσίαν φάσκων ὡς ἀφῆται εἰς ἄδου, etc. Alia non congruimus ». BA.

(173) AB, πλάτωνος. D, λέγω, mendo typorum. Ba, AB, Aug., λέγων. C, λέγοντος.

(174) « Vide Phlostratum lib. 3, c. 6; 7, etc. ». BA. Scilicet Vitæ Apollonii Tyanensis, quem nunc Æneas Cappadocem vocat, l. 3, c. 18.

(175) « De Ctesia nota veterum auctorum iudicia. Vide Plutarchum Astoxerxæ [c. 13]; Strabonem lib. 1 [t. 1, p. 65], Aristotelem H. Anim. l. 8, c. 28. Indicorum excerpta sunt apud Photium ». BA.

(176) « Non plane de fabulosis narrationibus excusat Arrianum, si verba attentius perpenderit. Locus autem ejus scriptoris est initio libri septimi Anabaseos [c. 1, 9], quem innuit Æneas ». BA. Duplicem comparativum, ἀληθέστερον μᾶλλον ἢ μυθωδέστερον, frequentat et Latinorum lingua. Aristides t. 2, p. 243 : Κερκυραῖοι δὲ σοφώτερα ἢ δικαιοτέρα ἐβουλεύοντο. Libanius t. 1, p. 633 : ἔστιν ἀκούειν ὀριζόντων, τῶν μὲν ὡς πολεμικώτερος εἴης μᾶλλον ἢ φιλανθρωπότερος, τῶν δὲ ὡς φιλανθρωπότερος μᾶλλον ἢ πολεμικώτερος. Dionysius Halic. de Isocrate t. 5, p. 432 : πανηγυρικώτερός ἐστι μᾶλλον ἢ δικανικώτερος. Longus 3, p. 72 : ὀξύτερα τοιμήσαντας ἢ σωφρονέστερα. ibi Schæfer. Plato Theæt. 5 : μακικώτεροι ἢ ἀνδρειότεροι φύονται. ibi Heindorf. Idem Rep. 3, p. 224 : σοφώτερος ἢ ἀμαθέστερος δοκεῖ. Gregorius Naz. t. 2, p. 17 : Ἄνδρός τι πάσχω (καὶ γὰρ οὐκ ἀρνήσομαι) Ἀπλουτέρου τι μᾶλλον ἢ σοφωτέρου. In Æneæ loco non urgebo pleonasmum adverbii μᾶλλον, cum possit jungi verbo συγγράφω.

(177) « Quum de insatiabili possidendi cupiditate Alexandri locutus fuisset Arrianus, ista subjicit : καὶ ἐπὶ τῷδε ἐπαίνῳ τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἰνδῶν, ὃν λέγουσιν εἶσιν τῆς... » BA.; qui multa transcribit, apud Arrianum ipsum potius quærenda.

(178) D et Ba, ἀφανεῖς βοῦς. Wolfius : « aliquibus quæ non videntur monstris perterrerent ». Et Barthius, qui etiam male αὐτὸν Ἄλεξ. edidit pro ἄν τὸν Ἄλ., vertit, « fictis monstris », hac addita nota : « monstra incognita et mentem terribiliter percipientia, quando rerum visibilibus nullam metuiturus videbatur Alexander : notandus autem usus βοῦς ἀφανεῖς ἀναπλάττειν proverbii ». Ambrosius : « uti Alexandrum, qui nihil mortale metueret, vel hujusmodi pavoribus terrerent ». Habuit non βοῦς, sed φόβους, quod habent ABC. Quos Æneæ adimo boves, Luciano dederat ολιῖν Barnesius, legens ἡελίου τὰς βόας, pro edito ἡελ. τὰς βολὰς De astrol. c. 22; quam certissimam emendationem ignoraverunt Luciani editores, forsitan non diutius ignorabunt, moniti a Buttmanno ad schol. Hom. p. 407, a Fritzschio Quæst. Luc. p. 187, nunc a me quoque.

(179) « Non cepit interpretes sententiam, quum ὀμοφύλους ποστρος homines reddidit Wolfius. Nam de Indis illis, tum in potestate iracundiæ obnoxii victoris constitutis, loquitur Æneas. Ἀνάστασις autem excidium, eversionem, notat hoc loco. Suida :

Ἀνάστασις, ἀντὶ τοῦ ἀναστάσεως. Πολύβιος· Μασσανάσσην δὲ Καρχηδόνι αἴτιον τῆς ἀναστάσεως γενέσθαι, πάντων αὐτὴν ἀσθενῆ Ῥωμαίους ὑπολείποντα». BA. Verba Polybii, imo Appiani, ex incorrecta Suidæ editione descripserat Barthius, quæ ex Gaisfordiana suscepi. Ceterum Ambrosius circa nomen ὁμόφυλοι non peccaverat: « cum de servitute *patriæ* ac vastitate periculum haud obscure immineret ».

(180) « Puto exstare aliquid hujus epistolæ, nec memini tamen ubi. De consensu cum Græca philosophia Brachmanum Strabo Hb. 15 [t. 3, p. 120]: περί πολλῶν δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὁμοδοξεῖν· ὅτι γὰρ γεννητὸς ὁ κόσμος καὶ φθαρτὸς λέγειν κάκεινους καὶ ὅτι σφαιροειδῆς, ὁ τε διοικῶν αὐτὸν καὶ ποιῶν θεὸς δι' ἑδου διαπεφοίτηκεν αὐτοῦ· ἀρχαὶ δὲ τῶν μὲν συμπάντων ἔτεραι, τῆς δὲ κοσμοποιίας τὸ ὕδωρ· πρὸς δὲ τοῖς τέτταροι στοιχείοις πέμπτη τίς ἐστι φύσις, ἐξ ἧς ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἄστρα, γῆ δὲ ἐν μέσῳ ἱδρύεται τοῦ παντός· καὶ περὶ σπέρματος δὲ καὶ ψυχῆς ὁμοία λέγεται καὶ ἄλλα πλείω· παραπλέκουσι δὲ μύθους, ὥσπερ καὶ Πλάτων, περὶ τῆς ἀφρασίας ψυχῆς καὶ τῶν καθ' ἑδου κρίσεων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Sed talibus fingendis luxuriatur græcanica licentia ». BA.

(181) ABC, τῶν προτέρων. Quod placet minus ob τῶν ὕστερον. Est tamen sine varietate p. 61, 11: τῶν παλαιῶν καὶ τῶν ὕστερον. Dixit of ὕστεροι, p. 8, 20. ABC, μόνος. Editi, μεμονωμένος. Aug., μεμονομένος, suprascripto γρ. μαινόμενος. Ambrosius, « solus ac destitutus Apollonius »; ut utramque scripturam habuisse videatur, μόνος καὶ μεμονωμ.

(182) D et Ba, Ἱεροκλῆς δὲ οὐκ ὁ δ. ABC, ὁ Ἱερ. δ' οὐχ ὁ δ. Notavit tantum οὐχ ex Aug. Wernsdorf. — « Est bonus ille Hierocles, contra quem Christo Domino comparantem magum Apollonium exstant diatribæ Eusebii ». BA. De illo Hierocle misochristo loca collegit Olearius ante Eusebii librum a se editum, non omisso Ænea, nec omisso mendo οὐκ ὁ διδ. De Hierocle alio, Æneæ magistro, n. 8.

(183) ABC, ἡταρηκώς. Ibidem infra recte, ἡταρηκώς. Lexicon Bekk. p. 262: ἡταρηκώς, πεπορευκώς, ἡτακτηκώς. Cf. Gesner. Socrat. sanct. pæder. p. 36. — Κερκυραῖος] « Nomen patriæ notat, notæ cujusdam latentioris causa, velut mollietiem incolis quampiam exprobrat ». BA. Vix putem id latere quod Barthius suspicatus est.

Patriæ nomen adiecit, quod veritatis color quidam historiæ conciliaretur.

(184) D et Ba, *νῆος*. Ba, *ὅτι πᾶρ' ἐκαί... τῷ πρὸ βίῃ*. ABC ut ego. Mox scripsi *οὐκουν* pro *celerorum οὐκοῦν*. AB, *ἀναμνημονεῖ*. C, *ἀμνημονεῖ*, ut editi. D et Ba, *ἐλαζονεύσται*, quod et Ambrosius legit. Est plurale verbum in ABC.

(185) D et Ba, *καὶ μέντοι καὶ παρὰ Χ.... ὅπη ἂν ἐθέλωσιν... ἐθέλοιεν καλεῖν... χαρακτηῖρα... προκαλεῖσθαι*. Ba quoque *ἐγείροντες... ἐκκαλεῖν... Φορωνέους*. ABC, *καὶ μὴν παρὰ... ὅποι... ἐθέλοις καλεῖν... χαρακτηῖρας... προσκαλ*. Et est in Aug., *χαρακτηῖρας... προσκαλ*. Scripturam *ἐκκαλεῖν*, etsi bonam, quum sit ab uno Barthio exhibitā cui parum fidentum, non servavi. Et est mox *καλούμενοι*. — « De evocationibus et sacrificiis ad ea, et spectris et dæmonibus, infinita notarunt docti homines, hic non expetenda ». BA.

(186) D et Ba, *ὅτι οὗ ὁ ἄνθρωπος... οὗ τὸ γύναιον*. Aug. ABC, *his οὐδέ*. Barthius verba *ἐδειξαν ἀ. χ. τ. δ. τ. π. κ. τ. γ.* omisit imprudens; nam omissa græca vertit latine. Lacunæ supplementum exhibueram ad Simoc. p. 190. Ipse Barthius loco integro usus fuit ad Stat. Th. 4, 512. Mox C, *ἀνισχῶν*. Eadem iisdem ferme verbis infra iterantur, ubi n. 498.

(187) *Γραῖς μυθολογία* [« De extreme ineptis fabulis proverbiis »]. BA. Porphy. De abst. 4, 16, p. 354: *ματαιολογίαν ἡγούνται τὴν τοιαύτην παραίτησιν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον γραῶν ὕβλον*. Ibi Rhoer. Plato Gorg. § 174: *τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθος σοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὥσπερ ἄρκος*. Ibi Heind. Basilii in Hexaem. Hom. 6, p. 73: *μῦθοί τινες καταγέλαστοι ὑπὸ γραϊδίων κωθωνιζομένων παραληρούμενοι*.

(188) D et Ba, *ἀτυχοῦσιν δ' ἀγαθοί*. ABC, *ἀτυχοῦσι δ' ἀγ.* — « Bono viro malum accidit nihil. Plena his philosophia Platonis, Pythagoræ, Senecæ, Marci Antonini, Epicteti, Boethii. Indis ex vetustioribus scriptorum eadem statui adnotat Strabo libro 15 [t. 3, p. 120] ». BA. Vide mox n. 197.

(189) D et Ba, *Ἐπέ μοι πρότερον δὲ τίνα φῆς ἀτυχίαν, ἢ νόσον*. ABC, *ἡδίων· ἀλλ' εἰπέ μοι τίνα φῆς ἀτυχίαν· ἦν!* Ambrosius conspirat cum editis. Tamen non habuit, saltem non vertit *πρότερον*.

(190) D et Ba, π. και στρεβλοῦσθαι και τὸ θλον ἀναρῆσθαι. *Edidi quod habent ABC.* Ambrosius : « num morbo et paupertate tabescere? num secari, uri, excarnificari, ac postremo interfici? » *Invenisse videtur aliud quid, και τέμνισθαι και καίσθαι και στρεβλοῦσθαι και τὸ θλ. ἀναρῆ.* — « *Notabile scitum Brachmanum apud Geographum modo nominato loco [l. 15, t. 3, p. 120]: mortem partum sive productionem esse ad veram vitam. Malum quid revera sit pulcre summatim indicat Marcus Imp. lib. 8 [§ 1]: πεπείρασαι γὰρ περι πόσα πλανηθεὶς οὐδαμοῦ εὔρες τὸ εὖ ζῆν· οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλοῦτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. Πῶ οὖν εἶστιν; ἐν τῷ ποιῆν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. Πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει; ἐπὶ ἀν δόγματα εἶχε, ἀφ' ὧν αἱ ὀρμαι και αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα; τὰ περι ἀγαθῶν και κακῶν· ὡς οὐθενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπου, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρείον, ἐλεύθερον· οὐθενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τἀναντία τοῖς εἰρημίνοις.* ». BA.

(191) Πρὸς πλοῦτον, τὴν δυναστείαν est in D typorum mendum. ABC, οὔτε αἰσχροῖα. D et Ba, οὐτ' α. ABC ἦγε π. π. ὠφέλησεν. Sed ἦγε, post πνία και νόσος και θάνατος, non convenit. D, εἶγε π. π. ὠφέλησεν. Ba, εἶγε π. π. ὠφέλησεν. E Wernsdorffii silentio, hic ut in aliis locis, fere sequitur consentire Augustanum cum D. — Πλοῦτον αὐτὴν ὀνομάζει] « *Videlicet animum continentem ne ulteriora cupiat, quam quibus vita sustinetur; qua in persuasione est ingens opulencia et ipsa beatitudo. Non inepte Gualterus versificator in Alexandreide l. 10: animum nullius egentem Non res efficiunt, sed sufficientia; quamvis Sit modicum, si sufficiat, nullius egebis.* Ausonius [Sap. Sent. Bias]: *Quis dives? qui nil cupit. Est quis pauper? avarus.* Appuleius Apologia [p. 24]: *is plurimum habebit, qui minimum desiderabit; habebit enim quantum volet, qui volet minimum.* Lucretius lib. 5 [1116]: *Quod si quis vera vitam ratione gubernet, Divitiæ grandes homini sunt vivere parce Æquo animo; neque enim est unquam penuria parvi.* Sic de Fabricio illo nobili Maro [Æn. 6, 844]: ... *parvoque potentem Fabricium.* Socratis rationes ex Platone, Xenophonte, Maximo, aliis, notissimæ sunt, quas isthic reponere non est animus, ut nec verba ipsa Platonis ». BA. Si quæ reponere nolebat Barthius, malim omisisset loci communis tractationem, in quem et exspatiatus est ad Claud. Ruf. 1, 200, et fontem ipsum monstrasset unde sua hausit Æneas. Socrates ad Charmidem in Xenophontis Symposio 3, 9: ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς; ἐγὼ αὖ, εἶφ, ἐπὶ

Needham vulgatam φέρειν, quam servare debuit. Eodem modo conjunctio ἄς posita fuit cum infinitivo. Libanius l. 3, p. 19: εἶπε δὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν οὕτως, ὡς θλίβεται τὴν πολιτείαν. Reiskius, qui melius dicitur, non erit audiendus. Planudes Laudatione inedita Diomedis martyris: συνελόγισατο γὰρ καθ' ἑαυτὸν συλλογισμὸν τῶν τε ὑπερέτη τοῦ μόνου θεοῦ πρέποντα, ὡς εἰ μὲν πρὸς ἄβλησον καὶ αὐτὸς κληθεῖν, εἰοίμως τε τῶ πράγματι προσδραμεῖσθαι, καὶ δεῖξεν μὴ μάτην προσάτην ὁδὸν ἠνωκῶς ἐκ τῆς Κιλικίων ἐπὶ τὴν Βιβλωνῶν. — Sed facilius ac melius nunc illa capio: μεμῆσθαι τούτου, ὥστε μάλιστα προσπταίω.

(167) D et Ba, τὰ ἔσχατα διορίζων ἐπιτίμια. Aug., διορίζων, et supra γρ. γούς. Ambrosius: « cum extremos cruciatus constituerit ». Habuit διορίζων. Meum καταγούς est in ABC. Et B, ἀσχηματα, permutatis αἰ et ε: quæ observatio prosit Photio Epist. 245, p. 374: ἴσα ἂν τις καὶ βουλεύσῃ τε καὶ πράξῃ, πάντα πρὸς ἐκείνην τὴν μόνην ἀπάγει. Codex 2671, βουλεύσεται bene, et optime μόνην.

(168) Wolfius: « dum plenum vindictæ sensum non infert ». « Miram quæ ratio eidem [Wolfio] persuaserit negationis huc intendendæ. Pariiter erravit et Ambrosius: sed scelerum memoriam tollit, dum non exunctum infert supplicii sensum. Contrarium immo vult auctor: injuste agi, si quidem memoria criminum nulla superat; poenæ autem exquisitæ inferantur velut conscio tantorum delictorum. Suadent hunc sensum omnia antecedentia et sequentia ». BA.

(169) D et Ba, ῥαδίως δέ. Ambrosius: « facillime autem ». Est τὴ in ABC. Est αὐτὸς αὐτῶ in AB, Aug. et Ba; αὐτὸς αὐτῶ in D et C. Tum λαγῶς et ἀηδόνι in D et Ba; λαγῶς et κύκνος in ABC. Habuit Ambrosius ἀηδόνι: « lusciniam an milvum ». Junguntur κύκνος καὶ ἀηδῶν p. 20, 14.

(170) Ba, εἴη ποτ' Εὐφορῶς. — « Persona hominis, quem ante Pythagoram se fuisse docere voluit Pythagoras. Scholiastes Horatii [ad Od. 1, 28, 10]: Pythagoras prædicabat se apud Trojâ in Euphorbum Panthoi filium fuisse, qui, interfectus à Menelao, iterum revivuit factus Pythagoras, idque eum cognovisse: agnito olypeo quem in templo Euphorbus fixerat. Clypei autem illud signum jactabat pro indubitato. Diogenes Laertius [in Pythag. 45]: τὰς φρένας ἦν

ἰθάλης τὰς Πυθαγόρου νοῦσαι, Ἀσπίδος Εὐφόρβου βλάψον ἐς ὀμφαλόεν. Φησὶ γὰρ Ὅδης ἔγων ἦν πρόβροτος. Ὡς δ', ὅτε οὐκ ἦν, Φάσκεν ἔτ' ἦν, δῆπου οὐκ ἂν ἔην ὅτε ἦν. Cujus epigrammatis vim vulgo mihiime capiunt; prorsus enim stultitiæ condemnat hoc scitum, tot philosophorum animis seductis nobile. Vide Gallum Luciani [c. 4]. BA. De Pythagora Euphorbo vide Davis. ad Maxim. Tyr. Diss. 16, 2; Menag. ad Laert. 8, 5; Elmenh. ad Minuc. Fel. p. 98; Walch. ad Lactant. 3, 18; Lobeck. Aglaoph. p. 791; ipsum me ad Planud. Metam. p. 663, et ad Phil. Her. p. 581. Hieronymus Epist. Sel. 3, 13: «quomodo Euphorbus in Pythagora renatus esse perhibetur, sic in isto [Vigilantio] Joviniani mens prava surrexit».

(171) Ἡλαζονέετο. Et Micyllus Luciani l. l. Pythagoram vocat τὸν σοφιστῶν, τὸν ἀλαζόνα.

(172) D et Ba, δέκα ἔτη. ABC, ἔτη δέκα. — Ipse dixit septem et ducentos annos apud inferos fuisse. Laertius [8, 14]: ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ γραφῇ φησὶ δι' ἑπτὰ καὶ διακοσίων ἐτίων ἐξ ἀίδεου παραγεγενηῖσθαι ἐς ἀνθρώπους. Qui ex Hieronymo memorat [8, 21] descendisse ad inferos et vidisse ibi animarum supplicia. Sed latibulum illum subiisse refert ex Hermippoidem Laertius [8, 41]: Ἑρμιππος λέγει ὡς γενόμενος ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ γῆς οἰκίσπον ποιῆσαι καὶ τῇ μητρὶ ἐντείλατο τὰ γενόμενά ἐς δέλιον γράψαι, σημειουμένην καὶ τὸν χρόνον· ἔπειτα κατιναί [ἴμω κακίνας] αὐτὰ ἕστ' ἂν ἀνέλθῃ τοῦτο ποιῆσαι τὴν μητέρα· τὸν δὲ Πυθαγόραν μετὰ χρόνον ἀνελθεῖν ἰσχυρὸν καὶ κατασκευασιμένον, εἰσελθόντα τε εἰς τὴν ἐκκλησίαν φάσκων ὡς ἀφῆται ἐξ ἄδου, ἐτc. Alia non congerimus. BA.

(173) AB, πλάτωνος. D, λέγω, mendo typorum. Ba, AB, Aug., λέγων. C, λέγοντος.

(174) «Vide Philostratum lib. 3, c. 6; 7, etc.». BA. Scilicet Vitæ Apollonii Tyanensis, quem nunc Æneas Cappadocem vocat, l. 3, c. 18.

(175) «De Ctesia nota veterum auctorum iudicia. Vide Plutarchum Aristoxeni [c. 13]; Strabonem lib. 1 [t. 1, p. 55], Aristotelem H. Anim. l. 8, c. 28. Indicorum excerpta sunt apud Photium». BA.

(176) « Non plane de fabulosis narrationibus excusat Arrianum, si verba attentius perpenderit. Locus autem ejus scriptoris est initio libri septimi Anabaseos [c. 1, 9], quem innuit Æneas ». BA-Duplicem comparativum, ἀληθέστερον μᾶλλον ἢ μυθωδέστερον, frequentat et Latinorum lingua. Aristides t. 2, p. 243 : Κερκυραῖοι δὲ σοφώτερα ἢ δικαιότερα ἐβουλεύοντο. Libanius t. 1, p. 633 : ἔστιν ἀκούειν ὀριζήτων, τῶν μὲν ὡς πολεμικώτερος εἶης μᾶλλον ἢ φιλανθρωπότερος, τῶν δὲ ὡς φιλανθρωπότερος μᾶλλον ἢ πολεμικώτερος. Dionysius Halic. de Isocrate t. 5, p. 432 : πανηγυρικώτερός ἐστι μᾶλλον ἢ δεικνυώτερος. Longus 3, p. 72 : ὀξύτερα τοιμήσαντες ἢ αἰφρονέστερα · ibi Schæfer. Plato Theæt. 5 : μανικώτεροι ἢ ἀνδρειότεροι φύονται · ibi Heindorf. Idem Rep. 3, p. 224 : σοφώτερος ἢ ἀμαθέστερος δοκεῖ. Gregorius Naz. t. 2, p. 17 : Ἄνδρός τι πάσχω (καὶ γὰρ οὐκ ἀρνήσομαι) Ἀπλουτέρου τι μᾶλλον ἢ σοφώτερου. In Æneæ loco non urgebo pleonasmum adverbii μᾶλλον, cum possit jungi verbo συγγράφων.

(177) « Quum de insatiabili possidendi cupiditate Alexandri locutus fuisset Arrianus, ista subjicit : καὶ ἐπὶ τῷδε ἔπεινῶ τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἰνδῶν, ὧν λέγουσιν ἔστιν τὸς... » BA.; qui multa transcribit, apud Arrianum ipsum potius quærenda.

(178) D et Ba, ἀφανεῖς βοῦς. Wolfius : « aliquibus quæ non videntur monstris perterrere ». Et Barthius, qui etiam male αὐτὸν Ἄλεξ. edidit pro ἄν τὸν Ἄλ., vertit, « fictis monstris », hac addita nota : « monstra incognita et mentem terriculamentis percellentia, quando rerum visibillium nullam metuiturus videbatur Alexander : notandus autem usus βοῦς ἀφανεῖς ἀναπλάττειν proverbii ». Ambrosius : « uti Alexandrum, qui nihil mortale metueret, vel hujusmodi pavoribus terrerent ». Habuit non βοῦς, sed φάβους, quod habent ABC. Quos Æneæ adimo boves, Luciano dederat olim Barnesius, legens ἡελίου τὰς βόας, pro edito ἡελ. τὰς βολὰς De astrol. c. 22; quam certissimam emendationem ignoraverunt Luciani editores, forsitan non diutius ignorabunt, moniti a Buttmanno ad schol. Hom. p. 407, a Fritzsche Quæst. Luc. p. 187, nunc a me quoque.

(179) « Non cepit interpres sententiam, quum ὀμοφύλους nostros homines reddidit Wolfius. Nam de Indis illis, tum in potestate iracundiæ obnoxii victoris constitutis, loquitur Æneas. Ἀνάστασις autem excidium, eversionem, notat hoc loco. Suida :

Ἀνάστασις, ἀντὶ τοῦ ἀναστάσεως. Πολύβιος· Μασσανάσσην δὲ Καρχηδόνι αἴτιον τῆς ἀναστάσεως γενέσθαι, πάλμπαν αὐτὴν ἀσθενῆ Ῥωμαίοις ὑπολείποντα». BA. Verba Polybii, imo Appiani, ex incorrecta Suidæ editione descripserat Barthius, quæ ex Gaisfordiana suscepi. Ceterum Ambrosius circa nomen ὁμόφυλοι non peccaverat: « cum de servitate patriæ ac vastitate periculum haud obscure immineret ».

(180) « Puto exstare aliquid hujus epistolæ, nec memini tamen ubi. De consensu cum Græca philosophia Brachmanum Strabo lib. 15 [t. 3, p. 120]: περὶ πολλῶν δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὁμοδοξεῖν· ἔτι γὰρ γεννητὸς ὁ κόσμος καὶ φθαρτὸς λέγειν κἀκείνους καὶ ὅτι σφαιροειδῆς, ὃ τε διοικῶν αὐτὸν καὶ ποιῶν θεὸς δι' ἴλου διαπεφοίτηκεν αὐτοῦ· ἀρχαὶ δὲ τῶν μὲν συμπάντων ἔτεραι, τῆς δὲ κοσμοποιίας τὸ ὕδωρ· πρὸς δὲ τοῖς τέτταρσι στοιχείοις πέμπτη τίς ἐστι φύσις, ἐξ ἧς ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἄστρον, γῆ δὲ ἐν μέσῳ ἵδρυται τοῦ παντός· καὶ περὶ σπέρματος δὲ καὶ ψυχῆς ὁμοία λέγεται καὶ ἄλλα πλείω· παραπλέκουσι δὲ μύθους, ὥσπερ καὶ Πλάτων, περὶ τε ἀφθαρσίας ψυχῆς καὶ τῶν καθ' ἄδου κρίσεων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Sed talibus fingendis luxuriatur græcanica licentia ». BA.

(181) ABC, τῶν προτέρων. Quod placet minus ob τῶν ὕστερον. Est tamen sine varietate p. 61, 11: τῶν παλαιῶν καὶ τῶν ὕστερον. Dixit οἱ ὕστεροι, p. 8, 20. ABC, μόνος. Editi, μεμονωμένος. Aug., μεμονοιμένος, superscripto γρ. μαινόμενος. Ambrosius, « solus ac destitutus Apollonius »; ut utramque scripturam habuisse videatur, μόνος καὶ μεμονωμ.

(182) D et Ba, Ἱεροκλῆς δὲ οὐκ ὁ δ. ABC, ὁ Ἱερ. δ' οὐκ ὁ δ. Notavit tantum οὐχ ex Aug. Wernsdorf. — « Est bonus ille Hierocles, contra quem Christo Domino comparantem magum Apollonium exstant diatribæ Eusebii ». BA. De illo Hierocle misochristo loca collegit Olearius ante Eusebii librum a se editum, non omisso Ænea, nec omisso mendo οὐκ ὁ διδ. De Hierocle alio, Æneæ magistro, u. 8.

(183) ABC, ἡτερηκῶς. Ibidem infra recte, ἡταιρηκῶς. Lexicon Bekk. p. 262: ἡταιρηκῶς, πεπορευκῶς, ἡταχτηκῶς. Cf. Gesner. Socrat. sanct. pæder. p. 36. — Κερκυραῖος] « Nomen patriæ notat, notæ cujusdam latentioris causa, velut mollietiem incolis quampiam exprobrat ». BA. Vix putem id latere quod Barthius suspicatus est.

Patrias nomen adject, quod veritatis color quidam historiæ conciliaretur.

(184) D et Ba, *ως*. Ba, *ὅτι παρ' ἐκεί... τῶ πρὸ βίῃ*. ABC ut ego. Mox scripsi οὐκουν pro celerorum οὐκοῦν. AB, *ἀναμνημονεῖ*. C, *ἀμνημονεῖ*, ut editi. D et Ba, *ἀλαζονεύεται*, quod et Ambrosius legit. Est plurale verbum in ABC.

(185) D et Ba, *καὶ μέντοι καὶ παρὰ Χ.... ὅπη ἂν ἐθέλωσιν... ἐθέλωσιν καλεῖν... χαρακτηρα... προκαλεῖσθαι*. Ba quoque *ἐγείροντες... ἐκκαλεῖν... Φορωνέους*. ABC, *καὶ μὴν παρὰ... ὅποι... ἐθέλωσιν καλεῖν... χαρακτηρας... προσκαλ*. Et est in Aug., *χαρακῆρας... προσκαλ*. Scripturam ἐκκαλεῖν, etsi bonam, quum sit ab uno Barthio exhibita cui parum fidentum, non servavi. Et est mox *καλούμενοι*. — « De evocationibus et sacrificiis ad ea, et spectris et dæmonibus, infinita notarunt docti homines, hic non expetenda ». BA.

(186) D et Ba, *ὅτι οὗ ὁ ἄνθρωπος... οὗ τὸ γύναιον*. Aug. ABC, *his οὐδέ*. Barthius verba *ἔδειξαν ἄ. χ. τ. δ. τ. π. κ. τ. γ.* omisit imprudens; nam omissa græca vertit latine. Lacunæ supplementum exhibueram ad Simoc. p. 190. Ipse Barthius loco integro usus fuit ad Stat. Th. 4, 512. Mox C, *ἀνισχεν*. Eadem iisdem ferme verbis infra iterantur, ubi n. 498.

(187) Γραβς μυθολογία] « De extreme ineptis fabulis proverbialium ». BA. Porphy. De abst. 4, 16, p. 354 : *ματαιολογίαν ἠγούνται τὴν τοιαύτην παραίτησιν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον γραῶν ὄβλον*. Ibi Rhoer. Plato Gorg. § 174 : *τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθος σοὶ δοκεῖ λέγεσθαι, ὥσπερ ἥραξ*. Ibi Heind. Basilus in Hexaem. Hom. 6, p. 73 : *μῦθοί τινες καταγέλαστοι ὑπὸ γραιδῶν κωθωνιζομένων παραληρούμενοι*.

(188) D et Ba, *ἀτυχοῦσιν δὲ ἀγαθοί*. ABC, *ἀτυχοῖσι δ' ἀγ.* — « Bono viro malum accidit nihil. Plena his philosophia Platonis, Pythagoræ, Senecæ, Marci Antonini, Epicteti, Boethii. Indis ex vetustioribus scriptorum eadem statui adnotat Strabo libro 15 [t. 3, p. 120] ». BA. Vide mox n. 197.

(189) D et Ba, *Ἐπέ μοι πρότερον δὲ τίνα φῆς ἀτυχίαν, ἢ νόσον*. ABC, *ἦδιον· ἀλλ' εἰπέ μοι τίνα φῆς ἀτυχίαν· ἦν!* Ambrosius conspirat cum editis. Tamen non habuit, saltē non vertit πρότερον.

(190) D et Ba, π. καὶ στρεβλοῦσθαι καὶ τὸ θλον ἀναρῆσθαι. *Edidi quod habent ABC.* Ambrosius : « num morbo et paupertate tabescere? num secari, uri, excarnificari, ac postremo interfici? » Invenisse videtur aliud quid, καὶ τέμνισθαι καὶ καίσθαι καὶ στρεβλοῦσθαι καὶ τὸ θλ. ἀναρῆ. — « Notabile scitum Brachmanum apud Geographum modo nominato loco [l. 15, t. 3, p. 120] : mortem partum sive productionem esse ad veram vitam. Malum quid revera sit pulcre summatim indicat Marcus Imp. lib. 8 [§ 1] : πεπείρασαι γὰρ περὶ πόσα πλανηθεὶς οὐδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν· οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. Πῶ οὖν εἶστιν; ἐν τῷ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. Πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει; ἐπὶ ἀνάγκῃσιν ἔχη, ἀφ' ὧν αἱ ὄρμαι καὶ αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα; τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ὡς οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπου, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δικαίον, σώφρονα, ἀνδρείον, εὐθέρονον· οὐδενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τὰναντία τοῖς εἰρημένους. » BA.

(191) Πρὸς πλούτον, τὴν δυναστείαν est in D typorum mendum. ABC, οὕτε αἰσχροῦ. D et Ba, οὕτ' α. ABC ἦγε π. π. ὠφέλησεν. Sed ἦγε, post πένια καὶ νόσος καὶ θάνατος, non convenit. D, εἶγε π. π. ὠφέλησεν. Ba, εἶγε π. π. ὠφέλησεν. E Wernsdorffii silentio, hic ut in aliis locis, fere sequitur consentire Augustanum cum D. — Πλούτον αὐτὴν ὀνομάζει « Videlicet animum continentem ne ulteriora cupiat, quam quibus vita sustinetur; qua in persuasione est ingens opulentia et ipsa beatitudo. Non inepte Gualterus versificator in Alexandreide l. 10: *animum nullius egentem Non res efficiunt, sed sufficientia; quamvis Sit modicum, si sufficiat, nullius egebis.* Ausonius [Sap. Sent. Bias]: *Quis dives? qui nil cupit. Est quis pauper? avarus.* Appuleius Apologia [p. 24]: *is plurimum habebit, qui minimum desiderabit; habebit enim quantum volet, qui volet minimum.* Lucretius lib. 5 [1116]: *Quod si quis vera vitam ratione gubernet, Divitiæ grandes homini sunt vivere parce Æquo animo; neque enim est unquam penuria parvi.* Sic de Fabricio illo nobili Maro [Æn. 6, 844]: *... parvoque potentem Fabricium.* Socratis rationes ex Platone, Xenophonte, Maximo, aliis, notissimæ sunt, quas isthic reponere non est animus, ut nec verba ipsa Platonis. » BA. Si quæ reponere volebat Barthius, malim omisisset loci communis tractationem, in quem et exspatiatus est ad Claud. Ruf. 1, 200, et fontem ipsum monstrasset unde sua hausit Æneas. Socrates ad Charmidem in Xenophontis Symposio 3, 9: ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς; ἐγὼ αὖ, ἔφη, ἐπὶ

πενία μέγα φρονῶ. Ἡ δὲ Ἰση, ἢ Σωκράτης, ἐπ' εὐχαρίστησιν γὰρ πράγματι. Stobæi tit. 97, 25, Democritus, ante Socratem : σικκρά γάρ ὄρεϊς πενίαν ἰσοσθενεία πλούτῳ πρᾶϊει.

(192) D et Ba, φιλοσοφίας φῶν. Aug., φιλ. φυλακῆν, e correctione, quum esset antea, ut visum est Wernsdorfio, κεφαλῆν. ABC, φ. φυλακῆν. Ambrosius : « philosophiæ tutissimum præsidium » ; id est φυλακῆν. Firmatur et φυλακῆν loco quem vide p. 32, 2. — Φιλ. φῶν] « Multa huic pertinentia sunt apud Appuleium Apologia, nobis etiam post alios longo sermone alibi illustrata ». BA. Appuleius Apologia p. 21 : « paupertas olim philosophiæ vernacula est ». Quod lectioni φῶν vicinum est. Barthius innuere videtur longum quem fecit sermonem de paupertate, coacervatis variorum scriptorum sententiis, ad Claudianum l. l. et Cons. Hon. 4, 414 : « Discitur hinc quantum paupertas sobria possit » ; et ad Rapt. Pros. 3, 32. Brevis fuit contra morem, ac justo brevior, in Racemationibus ad Petronianum c. 84 : « nescio quo modo bonæ mentis soror est paupertas » ; ubi reliqui interpretes minus fuerunt sobrii. Scripturæ φῶν illustrandæ potest et inservire quod de Atheniensibus ait Lucianus Nigr. 12, ὅτι φιλοσοφία καὶ πενία σύντροφοί εἰσι.

(193) D et Ba, Θεαγεῖ bis, et sine ἑταίρω, quod sumsi ex ABC, quibus εὐτω, pro εὐτωσῖ, reliqui. Locus Platonis quem Æneas respexit exstat Rep. 6, p. 36 Mass. : εἴη δ' ἂν καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου ἑταίρου Θεάγουε χαλινὸς οἷος κατασχεῖν· καὶ γὰρ Θεάγει τὰ μὲν ἄλλα πάντα παρειαυάσται πρὸς τὸ ἐκπεσεῖν φιλοσοφίας· ἡ δὲ τοῦ σώματος νοσοτροφία, ἀπειργάσσει αὐτὸν τῶν πολιτικῶν, κατέχει.

(194) D, τῆς ὑγίαιας. Ba, καὶ ὑγίαιας. D et Ba, ἀντικαταλλάσσομενος. Pag. 24, 3 : ἀντικαταλλάττεται. Verbum illud tractavit Wytenb. Philom. 3, p. 90. ABC sine ἑβρωτο γάρ· exhibent reliqua ut ego. — Νοσώδεις χωρίον καταλαβών] « Affligendo corpori ; nam pugilatui etiam aptum robur habebat, unde et Plato dictus est, quum ante Aristocles. Laertius [3, 4] : ἐγμυνάσατο δὲ παρὰ Ἀρίστονι τῷ Ἀργεῖω, παλαματῆ, ἀφ' οὗ καὶ Πλάτων διὰ τὴν εὐεξίαν μετωνομασθή, πρότερον Ἀριστοκλήε ἀπὸ τοῦ πάππου καλούμενος ὄνομα, καθὰ φησὶν Ἀλέξανδρος ἐν διαδοχαῖς. Abjicit ergo Plato corporis curam exactiorem ; quam tamen commendat, quæ bona eam sequantur docens, Socrates apud Xenophontem in fine libri 3 Ἄπομνημ. [c. 12]. Historiam

ipsam habes apud Ælianum Variarum lib. 9, c. 10 : ὁ Πλάτων νοσερῶ χωρίου λεγομένου εἶναι τῆς Ἀκαδημίας, καὶ συμβουλευόντων αὐτῶ ἰατρῶν εἰς τὸ Λύκειον μετακοῆσαι, οὐκ ἠξίωσεν, εἰπὼν· ἀλλ' ἐγὼ γε οὐκ ἂν οὐδὲ εἰς τὰ ἄκρα τὰ τοῦ Ἄθω μετόπισθα ἂν ὑπὲρ τοῦ μακροβιώτερον [imo μακροβιώτερος] γενέσθαι ». BA. Basilius Homil. De legendis gentilibus § 19 : Πλάτωνά φασι, τὴν ἐκ σώματος βλάβην προειδόμενον τὸ νοσῶδες χωρίον τῆς Ἄττικῆς τὴν Ἀκαδημίαν καταλαβεῖν ἐξεπίτηδες... Ibi Fremion p. 136. Adde Kuhn. ad Ælian.

(195) Θάνατον κακῶν ἐλευθερίαν] « Lege Phædonem [§ 13, 14], omnium utique platoniorum scriptum princeps. Vide et librum nonum eclogarum Marci imperatoris [§ 3] ». BA. D et Ba, θνήσκοντες αὐτῶ καὶ τὰ δεσμά κ.

(196) D et Ba, δειλία, αἰσχ. τ. κακῶν καὶ ἐστὶ τς. ABC ut ego.

(197) Ἄει δὲ πάριστιν εὐδαιμονία] « Bono enim homini mali quid contingere nequit, neque viventi neque mortuo. Plato Apologia Socratis [§ 33] : ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρῆ, ὧ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδες εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῶ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τοῦτου πράγματα etc. Pleni omnium egregie sapientium hac doctrina commentarii ». BA.

(198) ABC, οὐδ' ἀφαιρήσεται τούτων. Mox D et Ba, δύνηται. Verba βαλλάντιον περιχόπτειν vertit Barth., « corticem quidem aut pellem amputare circum », mirifice; male memor, ni fallor, Anaxarthei θυλάκου. Melius Ambrósius, « sacculum concidere »; et Wolf.: « marsupium amputare ». Respexit Æneas Platonem Gorgia § 137, οὐ φημι τὸ τόπτεισθαι ἐπὶ κόρρης ἀδίκως ἀσχίστον εἶναι, οὐδέ γε τὸ τίμνεσθαι οὔτε τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν οὔτε τὸ βαλλάντιον. Sic scripsit Heind. per duo λλ. In Anthologia Pal. 5, 159, ubi τὸ σὸν βαλλάντιον οἶδεν, scholiastes Planudeæ, id nomen illustrans, credere se ait per duo λλ scribi metri tantum causa. Et βαλλάντιον unice probat L. Dindorf. in Thesauro Stephani Didotiano, Epigrammatis auctori, quem Simonidis nomen mentiri ait, parum tribuens. — D, ἀρετὴ δὲ ἀδύσποτος. Ceteri et Aug., ἀδύσποτον. Id præstat, quum sic habeant Platonis libri De Rep. 10, p. 348 : ἀρετὴ δὲ ἀδύσποτον, ἦν τμῶν καὶ ἐτμῶν πλέον καὶ ἑλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἔξει. Alcinoüs Introd. c. 26 :

ἀδέσποτον οὖν ἡ ψυχῇ. — D et Ba, παραλαβούσα τὸν ἀνθρώπων θεὸν ἀπεργάζεται. Placuit mihi magis ordo verborum qui est in ABC. Hierocles in Aur. Carm. p. 8 : ἀνθρώπων δὲ ποιούσιν ἀγαθὸν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταί· θεοποιούσι δὲ αἱ πρὸς τὴν θείαν ἀρετὴν ἀνάγκουσαι. Ibi Warren. Cf. ultima nota mea in Pauli Silentiarrii Themas.

(199) Ba, ἄρ' οὐκ οὖν ἀμεινόν. Passim ἄρα et ἄρα permutantur. Heliodorus 2, 11 : τίς δὲ ἄρα ποτέ ἐστιν ὁ σὸς εὐεργέτης; melius codex Ven., τίς δὲ ἄρα... Iterum ἄρα scribam 5, 2, ubi editum est : ποῖ ποτε ἄρα τυγχάνεις; — ABC, ἀναρτῆσαι. Quam scripturam indicavi ac damnavi ad Anecd. t. 4, p. 214.

(200) D et Ba, γένειτ' ἀν... ἠναγκασμένη ψυχῇ. AB, γένοιτο ἀν... ἠναγκασμένη ψυχῇ. C, γένοιτο ἀν... ἠναγκασμένη ψυχῇ. Hoc, quod bonum est, servavi, etsi aliter jusserit Barthius : « tolle » ait, « subscriptionem literæ [in ἠναγκασμένη]. Nam de servitio virtutis loquitur, non animæ. Virtus enim coacta nulla sit virtus ». Dici potest ἠναγκασμένη ac coacta anima quæ careat libero arbitrio.

(201) D, βίαιον γὰρ οὐδέν. Ba, βέβαιον γὰρ οὐδέν. Et Aug., βέβαιον. In Corrigendis Barthius reponit βίαιον, quod et vertit. ABC, βίαιον οὐδέν κ. Habuit Ambrosius βίαιον γὰρ οὐδ. Mox D et Ba, γινόμενον. ABC, γιγνόμενον.

(202) D et Ba, πῶς δὲ... λίθως. Videtur in Biblioth. PP. correctum fuisse λίθως, et λίθως esse in Aug. notat Wernsdorf. ABC, πῶς δ'... λίθος. — Λίθος] « Ablata omni libertate, tantopere sapientibus in hominī divinitus collatis bonis commendata. Etiam ipsa bona non coactim admittere mortales statuit chorus philosophorum, quod declarat hic Æneas, ne ulla in re contra libertatem eos adigat Providentiā scilicet. Hierocles in Aurea Carmina [p. 270] : τὸ γὰρ αὐτεξούσιον οὐκ ἂν λάβοι τὰ ὄντως ἀγαθὰ, μὴ βουλόμενον λαβεῖν· ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας ἀεὶ καὶ ὡσαύτως πᾶσιν ἐλλαμπόμενα. Libertatem autem istam, quoad effectum bene agendi, egregie iidem philosophi rursum deo subjiciunt, ut homo opus habeat mediō limite precūμ, sitque ipstar manus exporrectæ ejus voluntas cui deus effectum operum insinuet. Idem Hierocles in illo eodem auro omni pretiosiore libro, versu 48 [p. 226] : εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῖν ἡ αἴρσις τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸ τὸ ἐφ' ἡμῶν θεοῖν ἔχοντες, τῆς παρ' ἐκείνου συνεργίας καὶ τελειώσεως τῶν ἀρεθέντων πάντως που χρῆζομεν· εἶκοι γὰρ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενον ἐκτεταμένη χειρὶ πρὸς λῆψιν τῶν καλῶν, τὸ δὲ παρὰ θεοῦ συντελούμενον χορηγία εἶναι καὶ πηγὴ τῆς δόσεως τῶν ἀγαθῶν· καὶ τὸ μὲν ἐξευρίσκειν παφικῆναι τὰ καλὰ, τὸ δὲ ἐκφαίνειν τῷ ζητοῦντι ἑρθῶς· ἡ δὲ εὐχὴ μεθόριον εἶναι τῆς τε παρ' ἡμῶν ζητήσεως καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόσεως, εὐ ἔχομεν τῆς αἰτίας ἡμῶν, τῆς εἰς τε τὸ εἶναι προαγούσης ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ εἶναι τελειούσης. Et reliqua, quæ ibi plane christiana legantur ». BA.

(203) Aug., A, ἡ τίνα φθ. D et Ba, παρ' ἑαυτοῦ παρεχ. ὄν εἰς τὴν ὅλην ἀρμονίαν ὁ δ. συντάττει. ABC, ἀφ' ἑ... ἄλλην ἀρμ. Non displiuit ὅλην, quod et Ambrosius vertit. Infra p. 27 extr. πρὸς τὸ ὅλον συντάττων. — « Rerum omnium conspirationem non potuerunt scitius meliusque proponere scriptores priscæ sapientiæ, quam harmoniæ vocum aut sonorum conferendæ collatione instituta. Hinc egregie qui tali sese harmoniæ subducatur peregrinum, mundi exsuleni, abscessum ulcusque communis civitatis perhibet atque declarat Marcus Imperator libro quarto [§ 29]. Harmonia ipsa notissima ». BA.

(204) Omissa Theophrasti persona, Ambrosius jungit sententias. — « Miraculum sane dignum tantæ præsumptionis philosopho. Qui odit malum, bonum [imo boni] etiam libertatem aboleat, ne peccare videlicet vel volens queat dilectus aliquis talis pupus. Homo hactenus non intellexerat videlicet necessitatem malitiæ collato velut pede bonis superandæ, ut mererentur coronationem, læti, non ultro fastidientes, susciperent. Quare introducit eum mysteriis, quem pro discipulorum vel postremo aliquo habebat ». BA.

(205) Accessit τὴν ex ABC et August.

(206) Κάλλι καὶ χρυσῷ διαλάμπουσαν] « Omnibus naturæ, fortunæ cultusque bonis et decoribus conspicuam; qualis forma optari summo aliquo voto valeat. Aurum in comædiis pretiosum omnem muliebrem ornatum notat ». BA.

(207) Μύρου τε ἔδουσαν] Ut illa mala boni Strepsiadis uxor, cui ipse συγκατακλίνετο ἔδων τρυγός· ἡ δ' αὖ μύρου. Isiadi Argentarius

Anth. Pal. 5, 118 : θεκάκις μύρον ὄσθεις. Sed puto cum Huschkio poetam scripsisse μύρου ὄσθεις. — Statim D et Ba, προσπαίξει τὴν εὐφωδῶς. Restitui veram lectionem e codicibus.

(208) « Hesychius : αἰμόλος· ἀστειός, συνετός, δεῖξεν ἐν τῷ λέγειν ». BA.

(209) D et Ba, ὁ δὲ τις γεωργίας... νεανικωτέρως τ. ἢ ἀνέχοιτο. ABC et Aug. ut ego. Infra p. 71, 20 : νεανικῶς ἀντιμάχεσθε. Cf. p. 37, 12, 16. De nomine νεανικῶς vid. Barth. ad Zachar. n. 372; monui et ad Eurip. Hipp. 1194.

(210) « Habitationi confert illam libertatem eximiam, dum in potestate et velut manu permanet domini, qui deus et verus paterfamilias est. Inducit hominem scite in laudem abstinentiæ a rebus, quibus minime coactus abstineas ». BA.

(211) D, οἰμενοῖν. Aug., οἰμενοῦν, teste Wernsdorf. ABC, οἰμενοῦν. Cf. nn. 148, 366. ABC, χωρεῖον.

(212) Omnes οὐκοῦν, quod mutavi in οὐκουν. Editi et ABC, ἐρωτῶντι. Aug., ἐρωτῶντι. D et Ba, ὁδε. Codices, ὁ δὲ. Ba, ἀντικαταλλάσσεισθαι — « Inepte recentior interpres [Wolf.] amores ἐρωτας hic legit. Notissima illa : τῆς ἀρετῆς ἰδρωτά θεοὶ προσπαροῖνεν ἴθικαν [Hes. E. 287] ». BA. Wolfius : « honestos amores turpi voluntati antetulit ». Forsan non cogitavit de legendo ἐρωτας, ac sensum interiorem potius quam ipsa verba sequebatur. Et ipse Barthius erudita fuit abusus memoria. Sudores Hesiódeos vix opinor innuere Æneam, cui καλοὶ ἰδρωταί sunt ἰδρωταί γεωργικαί : cf. Simocattæ Epist. 83, et ibi n. Ambrosius inde omnia miscet, codice usus, qui a meis et Augustano immane quantum discrepat.

(213) A, ἐθέλωμι, e correctione. C, ἐθέλωμι. D et Ba, ἀλλ' ἐχρῆν τοῖς. Aug., ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς. ABC, ἀλλ' ἴδει τ. D et Ba, τοῖς δ' ἄν. ABC et Aug., τ. δ' αὖ. — Ἄλλ' ἐχρῆν] « Mendose hæc vulgo adscribuntur Axithæo, qui eadem mox dedita opera confutat ». BA. Nescio quam vulgatam respiciat editionem Barthius. In D et ABC verba sunt Theophrasti loquentis.

(214) D, εἶθ' ὁ μ. τ. Σόλωνος οὐκ ἐᾷ νόμον ἐπ' ἄ. τοῦ. ἀλλ' ἢ τὸν ἀπὸ

ἐπι πᾶσιν ἀνθρώποις τίθεσθαι. Ba, εἰδ' ὅ... ἢ τὴν αὐτὴν ἐπι π. ἀ. τῆ. Lacunam quam peperit homœoteleutia implevi ex ABC.

(215) AB, τὸν δὲ προσβ. C, τοὺς δὲ προσβυτέραυ εἶναι τοῦ κόσμου τῆν τελευταίην. Editam lectionem vertit Wolfius : « alios vero priusquam generentur, si modo possit fieri, interire ». — « Acute velut abolandos dicat priusquam homines figerent aut existerent; quod de iis dicitur, qui matrem criminibus ante partum visceribus per toxica excutiuntur. Ovidius de tali crimine, ut quidem a nobis in Adversariorum commentariis [10, 27] emaculatus est, libro 2 Amorum Eleg. 14 : *Si mas antiquis placuisset matribus idem, Gens hominum vitæ præperitura fuit* ». BA.

(216) D, εἰ τοῦτο. ABC et Aug. cum Ba, ἢ τ. Ad ἰδέλαις Barthius : « vitium minutum. Scribe, εἰ δὲ θέλεις. Non enim citra hanc emendatiunculam cohærent sequentia. Si hoc, inquit, statuis, nimii hominis omnem substantiam æstimas ». Facta post διαμαρτεῖν interrogatione, visa est sententia recte satis procedere. Repetitio sequentis verbi θαυμάζεις, non utrobique eadem notione, poterit lectorem morari. Lusus est, ut in dialogo fieri amat. Quem etsi non servaverit Wolfius, ejus versio sensum bene est assequuta : « Nimirum tu quidem homini tribuis; minimeque mirum est, si quando is peccet, te tantopere mirari ».

(217) Ἔ Quæ tu summis rationabilium creaturarum adscribis, is eo loco eaque dignitate dignus non est. Multis hæc declarant sequentia, et magna vis aliorum philosophorum ». BA.

(218) « Non mihi hæc valde exacte christiana obveniunt, quam dissimulet conditionem hominis tota dissertatio, uti is factus est a deo, introducat vero eum tantum modo quali nunc est. Et sic tamen constat longo intervallo omnibus brutis superiorem esse; unde admonetur dignitatis suæ potius eorum collatione, quam ut ea in eo vituperetur. Hierocles in Aurea Carmina [p. 130] : τὸ γὰρ λογικὸν ζῶον μόνον συναίσθάνεσθαι τῆς δικῆς πέφυκε τοῖς μεγαλύτεροις εἰς βροτῶν διαφύλαξιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀλόγων διαπάσσει πάμπαν καὶ τῇ δικαιοσύνῃ χρῆσθαι προαίρει, etc. Ea quæ de corpore sequuntur animæ reatum demunt, quæ scilicet propter corpus solum peccet; itaque caute legendæ sunt; nisi sciamus de hominibus sanctis et spiritu

dei gubernatis sermonem esse, qui nunquam animum submittant desideriiis aut voluptati corporum, sed ad imbecillitatem tantum horum delinquant; quam vitam multi egregii veteris ecclesie viri omni conatu longissimaque sæpe ætate secuti sunt». BA.

(219) D et Ba, τὸ γινόμενον. ABC, τῶν γινομένων. — Οὐκ ἄρα παράδοξον] « Quum peccat nimirum homo tali corpore vinctus. Scite Pythagorici hominum peccantium misereri statuunt deum [imo deos], cognatorum videlicet, quosque norint tam misero alligatos esse vinculo. Κρίθονται γὰρ ἡμῶν ὡς συγγενῶν, ἐκπεσόντων· ὅθεν αἰδῶς καὶ ἡμεῖς καὶ αἰσχύνῃ ἀποτρέψουσαι τῶν κακῶν ἀνθρώπους· μόνους ἐπιστρέφουσαι λέγονται ὀρθῶς: Hierocles in versum 20 Aureorum [p. 130]. Qui libellus summa sapientie humanæ est ». BA.

(220) D et Ba, εἰ μὲν γὰρ... ἔροφῃ διασ. AB, εἰ μὲν γὰρ... τροφῇ διασ. C, εἰ μὲν οὖν... τροφῇ διασ. Statim Aug., καλῶς ἢ μετρίως.

(221) Θεοῖν ὁ δημιουργός] « Legem in voluntate aut jussione creatoris perpetuo ponit hic scriptor. Summa autem virtutum; moderari affectus; quibus subjugatis nascitur temperantia, ductrix imperatrixque omnium. Sermo autem est hic de cupiditate ad sustinendam vitam rebus præsentibus utendi, quæ, si secundum ordinem stringitur, obtemperat divinitati ». BA.

(222) Ba, γινώμενον, pro γενώμενον, puto, quod est in D et Aug. In ABC est γενόμενον, quod ætque bonum. Vide not. ad Anecd. mea t. 1, p. 458; Buttin. indice ad Plat. in Γίγνεσθαι. Illa varietas multum est obvia. Plato Legg. 6, p. 207 et ap. Athenæum 10, 39: τὸ γενώμενον ὅπως ἐστὶ μάλιστα ἐξ ἐμφορόνων ἀεὶ γίγνεται: ubi γενόμενον et γινόμενον est in libris. Idem 7, pp. 224, 225: τὸ γενόμενον πλάττειν... ἕως ἀντριετὶς ἀποτελεισθῆ τὸ γενόμενον. — Mox D, μωνόμενον, pro ἀμυνόμενον, quod habent recte ceteri.

(223) D et Ba, ἐτι μὴ τὰ πρῶτα διαγράψομεν. Sequor ABC. Res levidensis. — Ἐσχατα... πρῶτα] « Rerum creaturarum ordo est: aliæ sunt tantum, ut saxa; aliæ sunt et vivunt, ut plantæ; tertius census est, vivit atque sentit, ut animantia bruta; quarto loco, homo addit his omnibus rationem; perfecti loco quinto ponuntur spiritus corporum exsortes. Vide Plotinum apud [Theodoretum],

et ipsum Theodoretum Therap. sermone sexto, 96, 97 [p. 574], etc. De homine autem ista excusatio, magis philosophica est quam sincere christiana. Cogitare enim debebat Æneas noster statum primi parentis, a quo prolapsus posteritatem degenerare claritate creationis adegit; quod totum negotium hic ideo non attenditur, quia cum homine mere philosopho disceptatio est ». BA.

(224) Feci in græcis interrogationem : οὐκ ἂν φθάνομεν... διαλύοντες; Jam erat bene in versionibus latinis posita. Formulam ipsam multi illustrarunt; nuper Sauppium ad Xenophontis Commentarios.

(225) D et Ba, ἐκβαλεῖν ἐθέλομεν. Aug., ἐκβαλεῖν ἐθέλομεν. ABC, ἐκβάλλειν ἐθέλομεν, et οἶα τὰ φυτά. D et Ba sine τά. B, δίδωσιν. — Ἐκβάλλειν] « Omni usu submovere, frustra factum dicere. Est enim rerum omnium connexio, et omnia universo serviunt ad momenta sua ». BA. Sic ἐκβάλλειν apud Plutarchum De esu carn. 1, 6 : Διογένης δ' ὠμὸν φαγεῖν πολύπουον ἐτόλμησεν, ἵνα τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἐκβάλῃ κατεργασίαν.

(226) Aug. olim βούλεται, ut ceteri; nunc βουλεύεται e correctione probabili.

(227) « Possunt ista et fortasse debent ita intelligi, ut agricolam non ideo sui laboris operisque contemnendum dicamus, quod non possit ipse quæ severit animare, et cura sua in frugem producere, quæ coelestium sola est potestas : incrementa enim telluri creditorum de solo veniunt dei arbitrio. Unde nec qui serit, nec qui rigat, sed qui dat incrementum deus votis successum postulandus est. Docuerunt hoc etiam antiquissimæ gentilium fabulæ. Nihil enim de terra prodit mortalibus utile, cujus inventionem non ad numen retulerint ». BA. A sensu aberrat Barthius.

(228) D et Ba, ἀναβαίνοι τις ὡς οὐδ' αἱ ἄνω δυνάμεις. ABC, ἀναβαίνει τ. ὡς οὐδέ. Est οὐδέ et in Aug. — « Nonne inveniet etiam in supernis illis potestatibus quod reprehendat; videlicet quod non efficiant eæ per se quicquam, sed pareant, saltem ut ministri, ordini a creatore statuto »? BA. Infra D et Ba, εὐμενῆς μὲν καὶ ὁ δημ. ABC sine καί. In Aug. μὲν καὶ ὁ deleta credo.

(229) D et Ba, μικρόν γ. τῶν γινομ. Est γενομένων in ABC. — Σμικρόν] « Officiō suo indignum aut inferius. Hesychius : σμικρόν· μικρόν, ἢ τοῦ θεολοῦ τίμιον· ἐλάττη ὁμοιον [ultima duo verba aliena sunt]. Exiguū vocant latini, quod quam congruere videbatur brevius minutiusque erat. *Ineptum* hic verteris ». BA.

(230) Καλὰ καὶ μεγάλη] « Sæpe contra magna res utraque lingua ineptam denotat. At hic ut in illo Homeri Il. Φ [108] : Οὐχ ὄραας οἶος καὶ γῶ καλός τε μέγας τε ». BA. Jam sæpe ab omnibus auctoribus juncta fuerunt adjectiva καλός καὶ μέγας, et nomina κάλλος καὶ μέγεθος, in pulchritudine laudanda, ut mirer potuisse Barthium id notulæ effutire. Vide, si tanti sit, not. ad Eunap. p. 333.

(231) D et Ba, εἰ λίθος... εἰ δένδρον... κἄν ἐπίη. ABC, ἦ bis et κἄν ἐπίοι. Malim κἄν ἐπίη. Lucianus Amor. 44 : κἄν εἰς μουσικοῦ δέοι φοιτᾷ. Est δέοι in codice 2956. Putem tamen oportere scribi δέη.

(232) D et Ba, ἐν αὐτῷ. ABC, ἐπ' αὐτῷ, sensu non alio. Mox D et Ba, παρὰ λογὸν ποιῆ. ABC, παρὰ λ. ποιῆ.

(233) D, ἀλόγων σώματι. Ceteri, ἀλόγω σ. « Recte », Wernsdorfius ait; « nec enim bovis aut asini corpus habet ». — « Melius spirabit sententia, si transposito uno commatiolo, scribere animum persuadeas : ἀμφοτέρω γὰρ ὁ ἄνθρωπος· νοῦς ἀγαθὸς αὐτοκράτωρ τε [δὲ est in editis et ABC] γενόμενος, ἀλόγω σώματι χρώμενος, κατ' ἐξουσίαν ἄνω καὶ κάτω μεταχωρεῖ ἕτερον αἰρούμενος προτέρου [quæ scriptura D et Ba, Wernsdorfio in πρὸ ἐτέρου reformanda videbatur, quod inveni in ABC]· τεῦτο γὰρ ἡ ἀνθρώπου προαίρεσις δύναται. Animum hominis præstantem bonitate et imperatorem suarum rerum suique corporis, quomocumque eo utatur, suam vim in id servare et potestatem liberam exercere autumat; hoc homini divinitus tributum dicens, ut non coactus serviat vitis, sed habeat electionem, in utram partem, bonam malamve, velit eniti. Commendat vim humanæ electionis liberam, quam bene theologis non est opus hic dicere; philosophum suum sane bene sapere docet hic Axitheus. Duas statuit inclinationes, ut animus male corpori serviat, licet imperator a deo constitutus, et ut secundum rationem ei imperet; utriusque illi potestatem datam docens. Hæc explicat porro latius. Impeditior autem sensus est, una et altera, ut puto, particula ser-

monis omissa ». BA. Quam proponit commatioli transpositio Barthius non est utilis. Joannes monachus in meis Anecdotis t. 4, p. 132 : προαίρεσις, ἤγουν ἐπιλογή... ἐστὶ δύο προκειμένων τὸ ἐν αἰρεῖσθαι καὶ ἐκλέγεσθαι τοῦτο πρὸ τοῦ ἐτέρου. Et deinceps : προαιρετὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἕτερον πρὸ τοῦ ἐτέρου αἰρετόν. Ibi jam Æneæ locum emendatiorem apposueram. Quod sequitur αὐτοκράτωρ conferatur cum Eusebii loco Adv. Hierocl. c. 47 : ἀνθρώπων τε ψυχῆς ὄρος, αὐτοκράτερά τε καὶ κριτὴν, ἡγεμόνα τε καὶ κύριον αὐτὸν ἑαυτοῦ καθίστησι. Theodoret. Therap. 5, p. 547 : οἱ μὲν αὐτῶν αὐτοκράτερά τὸν νοῦν ἔφασαν εἶναι καὶ ἄγειν δύνασθαι ὡς ἂν ἐθέλη τὰ πάθη. Et αὐτοκράτωρ de ἀνθρωπείᾳ φύσει ap. Plat. Legg. p. 713. Vide et not. ad Simoc. Epist. 40, p. 275.

(234) D et Ba, ἡ τοῦ λόγου σπουδή... καὶ ὁ λόγος ἀργὸς ἤ. Sequor ABC. Firmatur lectio ἀργήσῃ loco alio p. 32, 15 : ὁ λόγος ἤργησε.

(235) Respicitur nobile Platonis phantasma animam bigæ comparantis. Cf. n. 59. Clemens Alex. Pæd. 3, § 53, huc alludens : δεινὴ γὰρ ἡ τρυφή... τὸν ἡνίοχον καὶ τὸν παιδαγωγὸν ἀποσεισασθαι, ὅς... ἄγει καὶ φέρεται πρὸς σωτηρίαν τὸν ἵππον τὸν ἀνθρώπειον, τὸ ἄλογον μέρος τῆς ψυχῆς.

(236) D, προὔπδειξε, et sic A distincte. Et sic B, puto, quum incidat divisio syllabarum in προ-υπέδ. Ba et C, προυπέδ. An προὔπδειξε. D et Ba, ἔταν δεῖ. Est ὅσα in ABC et Aug.

(237) D et Ba, οὐχ ὧν ἐποίησεν, ἀλλ' ὧν περιεῖδεν. In Aug. insertum, ἀλλ' ὧν μὴ ἐποίησεν. Pleniores etiam ABC. Statim C sine γάρ.

(238) D, τὴν ἐν ἡμῖν... ἄνω καὶ κάτω. Ba, τὰ ἐν ἡμῖν... ἄνω καὶ κ. ABC et Aug., τῶ. Et ABC sine καὶ, quod in illa formula sæpissime abest. Jam Wyllenbachius τῶ correxerat ad Phæd. p. 193, ubi irrationalem ac puerilem animi partem, τὸν ἐν ἡμῖν παῖδα, locis veterum explicans, Æneam non neglexit. Vide et Rhoer. ad Porphy. pp. 15, 69, 75. Ibi est etiam scholium : σημειῶσαι ἔτι παῖδα λέγει τὴν ἄλογον τῆς ψυχῆς δόναμιν. Cf. ad Zachar. n. 507.

(239) D et Ba, ὁ θυμὸς ταύτῃ συμμαχῶν. ABC, θ. ταύτης συμ. Apposite Nemesius De nat. hom. c. 21, quod est περὶ θυμοῦ : ἐστὶ δὲ ὁ θυμὸς τὸ δροσφορικὸν τοῦ λογισμοῦ· ἔταν γὰρ οὗτος ἀξίον κρίνη τὸ γενόμενον

ἀγανακτήσεως, τότε ὁ θυμὸς ἐπεξέρχεται, εἴαν κατὰ φύσιν τὴν οὐκείαν τάξιν φυλάττωσιν. Jam Plutarchus Quæst. Plat. 9, 1 : τῷ δὲ θυμοειδεῖ τὸ ἄρχεσθαι καὶ τὸ ἄρχειν κατὰ φύσιν ἐστίν, ὑπὸ κῶ μὲν ὄντι τοῦ λογισμοῦ, κρατοῦντι δὲ καὶ κολᾶζοντι τὴν ἐπιθυμίαν, ὅταν ἀπειθῇ τῷ λογισμῷ. Rursus : τὸ δὲ θυμοειδὲς εὐήνιον τὰ πολλὰ τῷ λογισμῷ καὶ σύμμαχον. Chalcidius in Tim. § 185 : « multa sunt quæ per virilem animi commotionem recte in hac vita fiunt et vindicantur, quoties justa iracundia [θυμὸς] comitem se et auxiliatricem rationi [σύμμαχον τῇ διανοίᾳ] præbet ». Olympiodorus in Gorgiam § 3, p. 564 Ruth. : ὁ θυμὸς... ὑπακούων μὲν τῷ λόγῳ, κελεύων δὲ καὶ τάπτων... τὴν ἐπιθυμίαν. Theodoretus Therap. 5, p. 558 : ὁ δὲ γε θυμὸς ξυνεργὸς ἐδόθη τῷ λογισμῷ, ἵνα τῆς ἐπιθυμίας κωλύῃ τὴν ἀμετρίαν...

(240) Ἀγαθὴ τροφή καὶ παιδεία] « Bona educatio, disciplina, conversatio honesta, victus commodus, non abundans, non deficiens. Multa enim complectitur ἀγαθὴ τροφή· παιδεία, omnem institutionem et disciplinam ». BA. Adde n. 576.

(241) Δόγος] « Sermones, quibus ad animum componendum maxima est efficacia. Horatius [Epist. 1, 1, 33] : *Fervet avaritia miseroque cupidine pectus? Sunt verba et voces quibus hunc lenire dolorem Possis et magnam morbi deponere partem.* Et proverbium est vetus : Ψυχῆς νοσοῦσης εἰσὶν ἰατρὸι λόγοι ». BA.

(242) D et Ba, τῶν κακῶν μελέτη. « Omnino scribendum τῶν καλῶν. Id enim cum primis opus est, ut lubens bona meditetur, meditationisque sermonum sapientiæ et probitatis animum homo corrigendus aut præservandus a vitiis dedat ». BA. Est καλῶν in ABC. Et jam verterat Wolfius καλῶν : « rerum honestarum studium ».

(243) Τοῦ παντὸς τάξις] « Vitæ omnis, omnis instituti ordinem et disciplinam dicit. Quam ut præ omnibus commendarent, sapientibus in discipulos omne arbitrium prisci dederunt morum correctores. Unde natum illud αὐτὸς ἔφα, etiam non intellectis aut intelligendis peccatis abarcens; modo arrogantia aut improbitas alia præceptorum animos non ducat. Τάξις· compositionem vocant sapientes latini. Dionysius Cato [Præf.] : *nunc te, fili carissime, docebo, quo pacto morem animi componas.* Virgilius, sive quis alius Ceiri [14] *pingere* vocat. Seneca Consol. ad Helviam c. 16 : *qui*

rationi cedit in perpetuum componitur. Hieronymus Vita Joannis monachi : *qui vitia et passiones resecent ex animo moresque componant, etc.* BA. Adde, si tanti est, interpretes ad locum Dion. Catonis.

(244) Ἐπιβρόντων] « Fortunæ nutu : fluendi verbo ad hujus instabilitatem designandam etiam latini scriptores utuntur. Claudianus [Ruf. 1, 3] : ... *incerto fluere mortalium casu.* Manilius lib. 4 [17] : ... *et opes et regna fluunt.* Boethius [Cons. 1, p. 20] : *fortunarum vices existimas sine rectore fluitare.* Fortunæ definitionem quamdam infert Philemon [Fragm. inc. 48] apud Theodoretum Therapeut. serm. 6 [p. 563] : *Ὅχι ἐστιν ἡμῶν οὐδεμία τύχη θεός, Ὅχι ἐστιν ἀλλὰ ταυτόματον, ὃ γίνεται ὡς ἐτυχ' ἐκάστῳ, προσαγορεύεται τύχη.* De fluxu ejus donorum lege aureolam Consolationem Boethii ». BA.

(245) D et Ba, διδασκάλιον... οἶον τῶν χρημ... προσεκτίσαντο ὡς ἀπίστου. In Aug., μεταβολαί, suprascripto γρ. ἀποβλαί. Habet et βέβλιον, quod notavit Wernsdorf. ob βεβλιῶν. Bibliothecæ PP., ut et D, scripturam. Habet et suprascriptum, τοῖς δὲ γυμν. παρεμ. Ipse edidi ad codices meos ABC.

(246) Ἄφυλάκτου] « Quod nulla custodia tueri tibi possis, quin ad aliam effluat potestate tua. Hinc poetis aliisque scitum scriptoribus, majoris operæ esse tueri rem partam quam parare possidendam ». BA. Innuebat forsitan Barthius Ovidianum A. A. 2, 13 : « Nec minor est virtus quam quærere, parta tueri ».

(247) In Aug., διανοηθεῖς, et suprascriptum est ἐνθυμηθεῖς... προσπταῖον. Tum omnes καλῶς. — « Scribe καλῶν. Horum non solum conspectum ἀμαθῆς illos non habere, sed nec ipsam suam agnoscere ignorantiam, loco maximæ miseræ dicit; exemplo in tenebris offendentium, qui bonas res objectas non cernunt; in alias impingentes male dicunt fortunæ; quum stultitiæ atque ignaviæ propriæ omnia sua mala debeant ». BA. Cum Barthio nolim καλῶν. Refero καλῶς ad εἰδῶς.

(248) Ἀπτην ἀμαθῶς ἀγνοήσας τὴν ἀγνοίαν] « Inscitam suam discere posse felix aliquando, si non semper, scientiæ exordium. Hinc illa πολυμαθῆς ἀμάθεια et oppugnatio mathematicorum apud scepti-

cos, et illa summi philosophi [Socratis] jactantia hoc solum scire se quod nihil sciret [ap. Diog. Laert. 2, 32, ubi Menag.]. Vide Lactantium libro 3 [c. 4] Divin. Instit. Cui scriptori hoc testimonium damus : nullum humanis litteris instructiorem veritatem unquam propugnasse. Ut enim Græci Latinique ceteri multa eidem officio de penitis gentilitatis litteris contulerint, hic tamen medullas ipsas eruit, tam candido et eleganti dicendi genere, tanta eloquentia præstans, ut nullum admiratorem adhuc idoneum consecutus videatur. Pretium tanti auctoris pauci agnoscunt, quia vulgaribus jam adscribitur; vitium autem ingeniosorum hominum id et peculiare et maxime indignum est, quærere quæ mireris, miranda negligere. Hic vero ideo quoque contemnitur, quod placidissime ingruit, nec vel scientiam vel sermonem affectat, utriusque, quantum oppugnationi errorum sufficit, citra ullius omnino comparationem, legitimus possessor ». BA.

(249) Respectu ad διπλὴν ἀγνοίαν, quæ sæpe post Platonem memorata fuit. Plato Legg. 9, p. 326 : τρίτον μὲν ἀγνοίαν λέγων ἂν τις τῶν ἀμαρτημάτων αἰτίαν οὐκ ἂν ψεύδοιτο· διττὴ μὲν διελόμενος αὐτὸ ὁ νομοθέτης ἂν βελτίων εἴη· τὸ μὲν ἀπλοῦν αὐτοῦ, κούφων ἀμαρτημάτων αἰτίον ἡγούμενος, τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν ἀμαθαίῃ τις μὴ μόνον ἀγνοίᾳ ζυνηχόμενος, ἀλλὰ καὶ δόξῃ σοφίας, ὡς εἰδῶς παντελῶς περὶ ἃ μηδαμῶς οἶδε. Philo De ebriet. § 40 : διττὸν δὲ τὸ ἀγνοίας γένος, τὸ μὲν ἀπλοῦν, ἢ παντελῆς ἀναισθησία· τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν μὴ μόνον ἀνεπιστημοσύνη τις συνέχεται, ἀλλὰ καὶ οἴηται εἰδέναι ἃ μηδαμῶς οἶδε. Et Synesius Dione p. 52, ἀπλὴν τὴν ἀμαθίαν τῇ διπλῇ ἀγνοίᾳ ὀppονit. Gregorius Naz. Orat. 34, p. 558 : ἀγνοῶν καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὴν ἀγνοίαν. Ibi Basilii scholiis ineditis : ἀγνοεῖν ἀγνοίαν ἐστὶ τὸ ἐξ ἄκρας ἀνοίας καὶ ἀμαθίας μηδὲ αὐτὸ τοῦτο νοεῖν καὶ συναισθάνεσθαι, ὅτι ἀμαθαίνει καὶ ἀνοηταίνει, καὶ οὐκ οἶδεν ὅτι οὐκ οἶδεν, οὐδὲ ὅτι ἀγνοεῖ ἐννοεῖ καὶ αἰσθάνεται, ὅπερ ἐστὶν ἡ λεγομένη διπλῆ ἀγνοία· οὕτω γὰρ Πλάτων βούλεται ταύτην καλεῖν, πρῶτος εἰς ταύτην ἐπληθῶς τὴν ἐννοίαν. Vide Bompert. ad Hippocr. Epist. p. 90; Heyler. ad Julian. p. 442. Atque meretur conferri Dionis Chrys. locus Orat. II, p. 323 : τούτου δὲ μηθὲν εἶναι νόσημᾶ χαλεπώτερον μῆτε ἐνὶ μῆτε πολλοῖς, ἢ ὅταν τις, ἀμαθῆς ὢν, σοφώτατον ἑαυτὸν νομίζῃ· τοὺς γὰρ τοιούτους τῶν ἀνθρώπων μηδέποτε δύνασθαι τῆς ἀγνοίας ἀπολυθῆναι. Panchymeres Hist. I, 1 : ἐκαῖθεν τῆς ἀπλῆς εἰσαγομένης ἐκείνης ἀγνοίας ἐξ ἧς οὐ μῶμος προστρίβεται, ἐντεῦθεν δὲ τῆς διπλῆς, ὡς τὸ μὴ εἰδέναι συμβαίνει τὸν εἰδέναι οἰόμενον, οὗ δὴ καὶ χειρὸν οὐδέν.

(250) Τὰ ἐν ποσί] B, ποσίν. = Pedibus objacentia. Græca breviloquentia. Sophocles Œdipo Tyranno [130] : Ἡ ποιικιλῶδὸς Σφίγξ τὰ πρὸς ποσὶ σκοπεῖν, Μεθέντας ἡμᾶς τὰφανῆ, προσήγεται ». BA. Adde notam ad Philostr. Her. p. 280.

(251) D et Ba, οὐχὶ θέλων. ABC, οὐκ ἐθέλων... δοκοῖ. Aug., αὐτῷ δοκῆ, suprascripto αὐτός. = Plurimos hodie hoc genus homines offendas, quos revera incurvicervicum pecus, renitens omnibus quæ fiunt, dixeris. At vulgatum illud præstat didicisse : *Non volo fata mihi, sed me volo subdere fati*. Sequentibus etiam illustrandis possis transpositiuncula adesse, quo genere non semel vitiatum hic auctor; tamen ut necessaria nulla sit mutatio ». BA.

(252) ABC, ὥστε ἀδικήσει μὲν... θεὸς ἢ ἀναίτιος... βάλλοντος... προτυχόντα. D et Ba, ὥστε ἂν ἀδικήσῃ μὲν... παρωξυμένος, θεὸς ἀναίτιος, ἀδικήσῃ δὲ... τοξότου μέλλοντος ἀνάγκη τὸν προστυχ. Est βάλλοντος et in Aug.

(253) Ἄλλ' ὁ μὲν πλεονέκτης] « Dicas nonnihil verborum excidisse ». BA. Vix dicam.

(254) Aug., τῆς ἐργασίας « suprascr. credo », Wernsdorf. ait, « τῆς γῆς οὐκ ἀφήθη ». Est turbatum hic nonnihil a Wernsdorfio. Puto οὐκ ἀφήθη varietatem esse infra ponendam ad verba οὐκ ἀφείθη, sic scripta in D et Ba, pro quibus ex ABC dedi οὐκ ἂν ἀφείθη. Cf. n. 282.

(255) D et Ba, εἴ γε. ABC, εἴ τε. Confusio particularum solennis. Dion Chrysost. Orat. 4, p. 145, de Alexandro : ἐπεθύμησε τιμαῖσθαι σχεδὸν, οὐχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων μόνον πανταχοῦ, ἀλλ', εἴ πως δυνατόν, ὑπὸ γε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι θηρίων. Codex 3009, ὑπέ τε, quod et conjecerat Reiskius.

(256) Τῶς εὖ φρονοῦσι... μὴ φόβῳ θανάτου] ABC, τ. εὐφρονοῦσι... μὴ φόβου θανάτου. — « Summum quod putatur malorum pro omnibus ponit. Mors enim supremum pro quocumque malo, intra quod cetera sint, usurpatur. Maximus etenim metus hujus. Lucanus lib. 1 [459] : *Felices errore suo, quos ille timorum Maximus, haud urget leti metus*. Mortem qui contemnet omnia facile contemnet

mala, et bonis fruatur. Cicero lib. 2 Tuscul. Quæst. [c. 13] : *qui mortem non timet unicum sibi ad beatam vitam presidium comparavit. Seneca lib. 6 Naturalium [extr.] : omnibus omissis hoc unum meditare, ne mortis nomen reformides : effice illam tibi cognitione multa familiarem, ut vel, si ita res tulerit, possis illi obviam ire. Sed contra animatum est vulgus, omnia mortis, ut dictum, timori postponens. Silius lib. 13 [883] : Proh quanto levius mortalibus ægra subire Servitia, atque hyemes æstusque, fugamque, fretumque, Atque fumem, quam posse mori. Quem qui vincit, vere rex et liber est. Seneca Agamemnone [606] : Qui vultus Acherontis atri, Qui Styga tristem tristis non videt, Audetque vitæ ponere finem, Par ille regi, par superis erit. Et ratione utitur etiam respectu doloris tantopere formidati. Ipse enim animi discessus a corpore fit sine dolore et fit plerumque sine sensu, nonnunquam etiam cum voluptate; totum hoc leve est, qualecumque sit : fit enim ad punctum temporis : Cicero ait [Tusc. 1, 34]. Sapiens ergo non metuet mortem, sed ita omnia sua disponet, ut quolibet eam momento sequi possit. Marcus Imperator libro 2 [§ 11] : ὡς ἤδη θύνατοῦ ὄντος ἐξίναί τοῦ βίου, οὕτως ἕαστα ποιῆν καὶ διανοεῖσθαι ». BA.*

(257) « Mortis metu nihil delinquendum viro bono docent omnes bene animatorum philosophorum scholæ. Infinita loca aggereres, si ageres philosophum, Tu de mortis universa ratione lege Marcum Antoninum libb. 2, 4, et fine libri 12. Vix erit ut meliora requiras ». BA.

(258) « Hæc enim omnia virtutis amor pro nihilo habet, abjicit, contemnit, contentus vitam secundum naturam deducere ». BA.

(259) « Ipsa enim sibimet pretium sui est. Vide ad principium Claudiani in Consulatum Mallii in commentario recensito [v. 1 : Ipsa quidem virtus pretium sibi] ». BA.

(260) D et Ba, τῶν καλῶν. ABC, τ. ἀγαθῶν. Quis συγχωρεῖ? Deus scilicet; quod moneo ob interpretes latinos, qui sententiam facillimam non ceperunt. « Ac tristia lætis præire permittit ». Statim C, καὶ μὴ βουλόµενος. Infra D, δύνασθαι. Ba, ABC et Aug., δύναται : ut videatur δύνασθαι Wolfio conjectanti deberi.

(261) D et Ba, οὐκ ἀδοξασίας τὸ πάθος ἐπιθαιξίς γίνεται. Sequor ABC.

(262) Τελωτίσσαντα ζῆν] « *Qui per virtutem peribitat, non interit* [Plaut. Capt. 4, 5, 32]. Consolatio malorum præsentium a futura illic felicitate regnat per omnes platoniorum et christianorum libros. Epicurei post discessum e vita nihil unquam ad hominem pertinere deinceps posse delirarunt; quo diro scito simul verum virtutis et divinitatis amorem hominibus expectarunt. Vide Lucretium lib. 3, qui cœnosum solum eburneis rastris versat ». BA.

(263) « *Procul terrenis aut corporum, voluptatem [an? corporibus, vel corporum voluptate, voluptatem] et delicias puræ animæ convenientes. Ne quis alias imaginetur, secutus futillum hominum furorem, qui tamen, spe corporearum post hanc vitam voluptatum, maximam, bonam certe, nunc hominum partem vero sensu avertit* ». BA.

(264) ABC, μεταβέθηκε δεσπότης. D et Ba, μεταβέβηκε δεσπ., id est, sæpe dominos permutaverunt. Sed vertit male Wolfius : « quæ multis etiam ipsorum dominis damnum sæpenumero dedere ». Male etiam Barthius : « quæ suos sæpenumero læserunt possessores ». Qui Barthii error hanc ejus peperit notam : « Multi divitias nacti per eas perierunt, scito philosophis exactissimo. Boethius lib. 2, c. 5 [p. 37] : *ego vero nego id esse bonum, quod noceat habenti : atqui divitiæ possidentibus persæpe nocuerunt ; cum pessimus quisque, eoque alieni magis avidus, quicquid usquam auri, gemmarumque est, se solam qui habeat dignissimum putat. O præclara opum mortalium beatitudo, quam cum adeptus fueris, securus esse desistis!* Cebes sine Tabulæ [c. 39] : οὕτως οὐδὲ συμφέροι ἄρα ἐνίοις πλουτεῖν, ὅταν μὴ ἐπίστανται τῷ πλούτῳ χρῆσθαι. Simplicius in Epictetum [c. 38, p. 390] : *divitiæ improbis dantur in penam et castigationem ; ... propterque divitias in maxima pericula devocantur : etc.* Xenophon Pædia 8 [15, 21]. Dites mendicis miseriores notat Seneca c. 13 De tranquill. Aliæ infinita tradunt, colligunt, argumentantur horsum philosophi ».

(265) Οὐτὶ ἀγαθὰ] « Cebes sine Tabulæ [c. 39] ; Boeth. [De consol. 2, p. 37] ; et *omnis* chorus sapientum ». BA,

(266) Σκιοειδῆ φαντάσματα] « Spectra umbratilia, quorum pos-

sessio sola constet opinione; non enim stabilis eorum usus est. Pulcre Hierocles in Carmen Aureum [p. 90]: ὁμοίως δὲ καὶ τὴν τῶν χρημάτων φύσιν οὐκ ἀγνοεῖ, ὅτι νῦν μὲν ἦλθε, νῦν δὲ ἀπῆλθε, κατὰ τινὰς ὀρισμένας αἰτίας αἷς ἀντιτείνεῖν ἀβέλτερον· τῶν γὰρ οὐκ ἐφ' ἡμῖν τῆς κτήσεως ἡμεῖς οὐ κύριοι· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, καὶ τὰ χρήματα, καὶ ἄπλῶς ὅσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας ἐξω κῦται, etc. Hæc vero omnia possis, verorum honorum comparatione, talia nuncupare phantasmata ». BA. Sumsit verba pulcherrima, σκιοειδῆ φαντάσματα, e Platonis Phædone § 30. Cf. n. 494.

(267) « Hesy chius : ἐφήμερα· εὐμετάβολα, εὐφάρτα. Interpres Helvetius [Wolf.] non vertit *et momentanea* [quod editum est]; sed scripsit *momentanea*; qua voce optime sensus exprimitur ». BA. Wyttenbachius, ad Phæd. p. 210, Æneæ imitatoris locum contulit, et Barthianæ typographicum mendum ἐφ' ἡμέρα correxit, quod non reliquerat ipse Barthius incorrectum.

(268) ABC, ἐνόησε σπεύδει. Ba, εὖ δοκεῖ ἔχειν. D et Ba, τάκειναι. — Ἐμπροσθέν γίγνεται] « Solus enim deus interna et videt et judicat ». BA. Mox D et Ba, ἄν τι πάθη. Sequor ABC.

(269) D et Ba, ἐνταῦθα συγχωρεῖ παθεῖν τι. ABC, ἰ. μικρὸν ἀναμένει παθ. τι. Et in Aug. μ. ἀναμ. scriptum est supra συγχωρεῖ.

(270) D et Ba, εἰ δέ τις ἀδικῶν ἄνθρωπον ἄλλον. ABC sine ἄνθρωπον. Ad sententiam conferendus Nemesius De nat. hom. p. 366 : ὁ φονεύων ἀδικῶς φονεύει, καὶ ὁ φονευόμενος ἢ δικαίως φονεύεται ἢ συμπερόντως· δικαίως μὲν ἔσθ' ὅτε, διὰ πράξεις ἀτόπους, ἡμῖν δὲ ἀδύλους... — Mox ABC; ἀμφοτέρα. Infra D et Ba, τὴν ἀρμονίαν. ABC sine τήν.

(271) D et Ba, χρῆσθαι... γενομένοις εἰς μορφάς. Sequor ABC.

(272) ABC, ἢ γάρ. — Παιδεις ἡδονῆ τι παρακαλούμενοι] Horatius Sat. I, I, 25 : « ut pueris olim dant crustula blandi Doctores, elementa velint ut discere prima ».

(273) Ba, διυλεχθαίς. — Προευτρεπίζει τὴν φλόγα] « Ipse adauget et sufflando velut sua per tormenta valentiolem facit ignem pœnalem. Felicitate malorum eorum pœnas crescere multis notamus

ad Claudiani Rufinum [1, 22 : *tolluntur in altum Ut casu graviore ruant*]. Ignis autem in Scriptura omnem cruciatum, omne infernum denotat. Et ita Græci. Sophocles OEdipo Tyranno [164] : *Εἴ ποτε καὶ προτέρας ἄτας ὑπερ Ὀρνυμένας πόλει, Ἡύσατ' ἐκτοπίαν φλόγα πῆματος* ». BA.

(274) D et Ba, *κάντεῦθεν πεισών*. Melius ABC, *κάγαῦθα π*. « Huc lapsus », scilicet in illum vastum materiæ a se coacervatæ rogum. Est *ἐνταῦθα* sic cum *πεισῶν* junctum p. 5, 14.

(275) D, *ἔχους... δι' ἀπορίαν οὐκ ἐβούθεις... ἐπλούτεις... περιεώρας ἀδικουμένους ἑτυράνεις... ἠττήθης*. Et sic Ba, cum *ἀδικούμενος*, pro quo esse « omnino legendum *ἀδικουμένους* » monuit. Sequor ABC, excepto quod sit *ρώμης* in B. — *Ἐπλούτεις* « Præsumendum eos malos esse et dici hoc loco, qui male usi donis divinis, divitiis, potentia, etc. Qui enim egens neminem ipse ditat, ipsa impotentia excludit animadversionem. Et ita in ceteris ». — *Ἐτυράνεις* « Habebas enim tantam potestatem, ut et tyrannice ea uti posses, a nemine prohibendus, nedum ut justitiam potueris excolere ». BA.

(276) *Θαυμάζειν τὴν ψῆφον* « Laudem æquitatis et justitiæ cum admiratione rescribere judici, confessione criminum et agnitione justæ poenæ. Toties talia in Psalmis, et tragœdia, aliisque veterum fabulis et historiis occurrunt, ut loca ipsa ingentem facere valeant commentarium ». BA.

(277) D et Ba, *ἐπεὶ*. Est in *νῦν δὲ* supplendum *οὐκ ἀπορῶ, οὐκ ἀπορητέον*. Elliptica formula *νῦν δὲ* ab interpretibus Platonis sæpe fuit tractata, ab Heusdio in Specimine, nuper ab Hommelio ad *Symposium*, ab aliis.

(278) *Ἐρμαιον* « Vere *ἐρμαιον*, divinitus oblatum munus aut lucrum. Cui enim merenti parata æterna erant supplicia, numquid non pro lucro habeat volens defungi posse caducis et nullius ad perpetua temporis? omnia autem hæc divina sunt, et providentiam egregie tuentia; quæ si diducere, philosophorum et christianitatis propugnatorum dictis illustrare velis, ex Ænea isto Polyphemum nullo negotio lectori confeceris ». BA. De *ἐρμαιον* supra n. 32. Imprimis notanda imitatio loci Platonici Phæd. 60,

p. 81 : εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντός ἀπαλλαγῆ, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπλλάσθαι καὶ τῆς αὐτῶν κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς· νῦν δὲ, ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται εἶσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ τῶν κακῶν οὐδὲ σὺν σωτηρίᾳ, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. Ibi Wyttenbachius *Æneæ* et *aliorum* meminit; quibus addam *Justinum Dial. p. 107, D* : ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀποθνήσκειν φημί πάσας τὰς ψυχὰς ἐγὼ· ἔρμαιον γὰρ ἦν ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς. *Jam monuerat Fischer. ad Axiochum p. 161, Æneam e Phædonis loco profecisse.*

(279) Ἐν τῷ ἰδιωτεύειν] « *Communem vitam hominum humanitas transigens. Sed verius est vitia aut delicta hac voce intelligi, quæ alteri injuriam non inferant, et minora sint omnibus hactenus commemoratis. Ἰδιωτεύειν opponitur τυρανίδι.* ». BA. Sic *Plato Rep. 9, p. 246 Mass.* : ὅς ἂν τυραννικῶς ὦν μὴ ἰδιώτην βίον καταβῶ.

(280) « *Videtur exēdisse vocula. Scribe πρὸ τῆς τῶν μελῶν ἁρμονίας αὐτῷ δικλυδίσῃς. Statuit enim manifeste toto hoc sermone vitam tantum hanc, et illic sive beatam sive miseram semper Axitheus; neque ratio patitur hic de pœna emendatrice tantum in altera vita sermonem haberi, cum de præsentī omnīa continuentur. Emendatio hī non placet, illa δὲ αὐτῶν ἁρμονίας τῶν μελῶν morbos insignes denotet quoslibet quibus homines ad defendenda peccata adigit deus, ut docent multi christianorum doctorum et Hiobi liber tractat cum Psalmis uberius. Illa verba, τὴν αἰτίαν μαθῶν, omnino excludunt sequentis vitæ mentionem. Quid enim justitiæ sit tormentis animam subdi, priusquam peccata cognoverit? quod a deo submoverit ipsemet antea p. 18 : ῥαδίως δὲ καὶ δικαίως κακίζει τὸν δικαστὴν ἐκείνος, εἰ, φαῦλον μηδὲν αὐτὸς αὐτῷ συνειδώς, ὑπομένει τὴν τιμωρίαν. Sed verum est τὸ μαθῶν agnoscens hic significare.* — Vera ut sint, quod arbitramur etiam, quæ modo diximus, constat tamen hujus scriptoris ævo fuisse, qui locum post hanc vitam animabus a minoribus vitiis expurgandis constitutum cum philosophorum non minimis traderent. *Boethius sic certe libro 4, De consol. cap. 4 [p. 101]: sed, quæso, inquam, te, nullam animarum supplicia post defunctum morte corpus relinquis? Et magna quidem, inquit; quorum alia pœnali acerbitate, alia vera purgatoria clementiæ exerceri puto.* Nos priorem sententiam tenemus: nimirum, ut morbo impeditis corporis officiis dicatur homo duci divinitus ad

agnitionem male actæ vitæ, ut lacrymis eam et pœnitentia emendet. Quam licet morborum causam connumerare iis, quas ex B. Basilio refert Anastasius, nisi (titulus fingit auctorem, Sinaita, Quæstione 17, et Christianus Grammaticus in B. Matthæum c. 21. Possis et vitiatum transpositiuncula autumare Æneam, et ita reliquisse: ἡδὴ γὰρ τις ἐν τῷ ἰδιωτεύειν μικρὰ διαμαρτῶν, τὴν κτίαν μᾶθον καὶ ταύτην ἐκδακρύσας, τῆς τῶν μελῶν ἀρμονίας αὐτῷ διαλυθείσης, τῆς ἐν ἔθου τιμωρίας ἀππλάγγη. Sane eo modo omnis mora fuerit extrita. Sententiam priorem nostram sequentia unice firmant. De generali enim corporis solutione ad specialia damna descendit. BA. Quam proponit Barthius transpositio non displicet. Sed si nihil mutabitur, cogitabo innui purgatoriam pœnam, de qua Boethius diserta, ad quem vide Vallinum.

(281) Ταύτην ἐκδακρύσας] = Quod veteres christiani necessarium omnino arbitrabantur. Paschalius Ratbertus: *Hæc est sola salus animæ et spes certa dolenti, Fulnera cum lacrymis medico resorare supremo.* Antiochus abbas Sermone 107 [in Maxima Bibl. PP. t. 12, p. 277]: *die ac nocte plorabimus in conspectu domini, qui fecit nos. Ubi enim lacrymæ, ibi exorabilis domini clementia... Lacrymæ præsentem exhibent deo orationem, eamque gratiosam reddunt et acceptabilem..... Rorulentæ aspergines lacrymarum, ut dulcor mellis sunt cordi, aut suave fragrans thymiana apud deum. Omnimodam ante igitur petitionem necesse sit lacrymarum utaris præsidio ad vitæ obtinendam correctionem.* Joannes Climacus Grædu 7 [qui totus est de lætifico luctu et pœnitentiæ lacrymis, p. 149]: *major ac potentior baptismate post baptismata, etsi audax dictu id videatur, fons lacrymarum est. Illud enim præcedentia delicta nostra purgavit, istud vero posteriora. Atque illud quidem omnes ab infantia acceptum inquamus, per hoc autem et illud repurgamus. Quod nisi divino munere datum esset omnibus, rarissimi omnino qui salvarentur inveniri potuissent. Mœstitia et gemitus ad dominum clamant, et timoris lacrymæ legatione funguntur.* Quæ ὑπερβολικῶς tamen dicta sunt; ut illud genus ea quæ laudat impetu mentis defixo commendare solet, sæpe immemor altiorum quæ deprimit elevandæ propositæ rei. Certum facere animum conciliati dei lacrymas docet Germanus abbas exemplo suo, apud Cassianum Collat. 9, c. 28 [in Max. Bibl. PP. t. 7, p. 159]: *frequentè, inquit, recordatione delictorum meorum obortis lacrymis ita sum hoc ineffabili, ut præfatus es,*

gaudio, visitante domino, vegetatus, ut desperare me illorum veniam non debere lætitiæ ipsius magnitudo dictaret: quo statu nihil reor esse sublimius. Laurentius Novariensis Homil. 1 [p. 469, t. 9 Max. Biblioth. PP.]: *peccatum corpus incestat? nunc aquam habet contrariam. Ubi? nonne in oculis? et merito de corpore de oculis stillat aqua quæ totius corporis contractas dissolvit et abluit fœditates.* Et ita infinitis locis sancti patres. Nam hyperbolen Climaci medicari possis iis, quæ notat vir doctissimus Jac. Pontanus [in Maxima Biblioth. PP. t. 22, p. 683] ad Simeonis abbatis S. Mamantis ad Xylocercum Orationem 30, etiam majora lacrymis adscribentem. Scitum autem lacrymas hoc genus medicamenti etiam loco fuisse, ut exemplum est apud Augustinum lib. 22 De civitate dei c. 8 [§ 19]. Sed de istis nos alibi universim ». BA. De lacrymarum pœnitentialium vi et efficacia addat qui volet collecta Buhursio in Sententiis ingen. Patrum p. 69.

(282) D et Ba, *ἐκκοπις τῶ ὀφθαλμῶ.* Et sic Aug. Monuit Wernsdorf. de corrigendo τῶ ὀφθαλμῶ. Philostratus Her. p. 319: *τὰς ὀφείας ἀνακοπις, cum scholio ἀπολίσις.* Vide ibi editorem. Male ABC τὰς δίκας τῆσδ'. Aug. 1, ἀφίθη. Ceteri, ἀφείθη: cf. n. 254. Jo. Chrysostomus De sacerdot. 1, § 11: *τῆς ἀρετῆς τοῦ πατρὸς τοῦ σοῦ οὐκ ἀφείθη ἀπαλαῦσαι ἐπὶ πολὺ· ubi mirabar nuper servatam fuisse a viro d. scripturam Bengelianæ, ἀφίθη.*

(283) A, *ἡδίκη γάρ.* B, *ἡδίκη γάρ... εἰ μὲν προβεβ... οὐδὲν προήμαρτε.* D et Ba, *οὐδ' ἀπροδίμ.* C, *ἀλλ' ἐκείνον μὲν γὰρ ἡ δίκη τῶν ὀφθ. ἀφ.* Editiones etiam peccabant in formula πῶς γάρ; eaque notissima, quam nec vertebant nec recte distinguebant.

(284) Σώματος συντυχίαν] « Corpore quippiam non citra consuetudinem accidens. Συντυχία, ἡ κατὰ τύχην ἔκβασις· casus: Cyrillus glossographus ». BA.

(285) Ἀρχῆς μὴ ἀρχούσης] D, ἀρχούσης. Ba, Aug., ABC, ἀρχούσης. — « Non principante principio; ordine principali naturæ imperio suo et gubernationi non relicto. Id accidit defectu vel vitio necessariæ materiæ, aut alioquin impedito cursu necessario ». BA.

(286) AB, τὰ ἐπόμενα συμφύρεσθαι. C, τὰ ἐπόμενα συμφέρεσθαι. Cf.

n. 104. D et Ba, τὰς ἐπομένας συμφόρ. Malam scripturam τὰς ἐπ. male explicat Barthius, sic : « partes, caussas. Pulcrum exemplum sciti in semine virili vitiato. Illud enim, consensu multorum sapientum, vim principantem habet in digerendo et absolvendo foetu, fœminæ sanguine parente et obsequente ».

(287) D et Ba, τί γὰρ συνέχοι... εἰ μὲν οὖν ἡ τοῦ σπέρματος ἀρχή..... ἐπωκρατεῖ. Sequor ABC. Et est ἄν in Augustano. Τὸ κῆρυμα] « Quid hac voce notetur, vide Jos. Scaligeri Diatribam in Commentarium Melch. Guilandini de papyro [init.]. » BA.

(288) Ἐμψυχον ἄγαλμα γίνεταί] ABC, γίνεταί. « Vide Etymologum et alios. Simulacrum perfectam formam corporis notat; scilicet acerrima cura elaborata res. Petronius [c. 126] : *dominam producit e latebris, laterique adplicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem*. Hinc formam excellentissimam, at anima velut carentem, imaginem vocat Martialis lib. 11, Epigramm. 102. Tali quum vita accedat, perfectissimum exit opus, ut ἐμψυχον ἄγαλμα homo sit omnibus numeris absolutissima forma ». BA.

(289) D et Ba, τὸ ὕδωρ ἐπικλύζεται. Recte εἶδος in ABC.

(290) Τὸ φύμενον] « Quod parabatur a natura, nascebatur, fiebat intus; τὸ φύμενον, nondum factum, sed fieri jam incœptum aut incipiens ». BA. Non est μεταβάλλειν in ABC.

(291) Τὰ ἀσθενῆ.. τῶν παιδῶν] Sic τὰ τῶν ἰχθύων apud Simocattam Dialogo de Q. Phys. p. 17 : ibi nota p. 196. — ABC, ἐξήρτηται. D et Ba, ἐξήρται.

(292) Τὸ μὲν παρῆλθε τὴν φύσιν] « Excedit naturam, superfluo nimirum aliquo; vel ut non secundum eam procedat atque progignatur ». BA.

(293) Κατόπιν ἐγένετο] « Sensus esse debet interpretationi : et hoc quidem præterit, excedit naturam; alterum deficit, ejus ope destitutum legitima. Κατόπιν ἐγένετο, ante tempus nascitur; παρῆλθε τὴν φύσιν, legitimum tempus excedit. Κατόπιν etiam de præteritis et anticipantibus dici notant lexicographi. At nos sensum hic Suidæ

secuti sumus. Κατόπιν, inquit, μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τοῦ ὀπισθεν εἶναι· ἀλλὰ κατόπιν ἦκε τοῦ καιροῦ, etc. » BA. Verterat pessime Wolfius: « alius quidem secundum naturam; alius obverso tergo in lucem prodit ». Sensus est: « alius naturalem ac consuetum statum excedit, alius eum non attingit ».

(294) In Aug. supra ἐπισύρεται scriptum est φέ, pro ἐπιφέρεται.

(295) D et Ba, ὁ μὲν τ. π. δίστραπτι. ABC, ὁ δὲ τ. π. δίστραπται. Et hoc in Augustano. Statim D et Ba, συνισταμένην. ABC, συνσταλήμενην. Infra D et Ba, ἐθέλουσιν.

(296) ABC, τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Malui sequi D et Ba. Sed ex ABC, Aug. et Ba sumsi μᾶλλον οὐ τιμωρία, pro Wolfiano μᾶλλον ἢ τιμ. Syntaxis minus vulgaris cum negatione post μᾶλλον præferenda fuit. Vide ad Simoc. Epist. 42, v. 2.

(297) Οἶον ἐν σκότει πλανηθέντας] Quæ debet fere Platoni Phæd. § 50, p. 68: ψηλαφώντες οἱ πολλοὶ ἄσπερ ἐν σκότει.

(298) Ψυχῆς τὸ ὄμμα... ἀτάλῃς καταλιπόντες] D, καταλείποντες. Ba et Aug., καταλειπόντες. ABC, καταλιπόντες. De animæ oculis multi, ipse ad Marin. p. 93. Vide Creuz. ad Procl. t. 1, p. 36; Reynd. ad Plat. Symp. p. 141; Rhoer. ad Porphy. p. 81; Heyl. ad Julian. Ep. 75, p. 506; Kuinoel. ad Demetr. p. 105; Jacobs. ad Anal. Epigr. inc. 584; Barth. ad Rutil. 2, 18, et infra ad Zachar. n. 250; Blomf. Gloss. ad Choeph. 841; Gatak. ad M. Anton. 2, 13, p. 52, et ad 4, 29, ubi philosophus: τυφλὸς ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι: quod mutandum putem in κατ. τῷ νοερῷ ὄμματι.

(299) « Inde dicta providentia, velut longe prospiciens, non prævidentia. Boethius libro 5, cap. 6 [p. 139]: *si præscientiam pensare velis, qua cuncta dignoscit, non esse præscientiam quasi futuræ, sed scientiam nunquam deficientis instantiæ, rectius æstimabis: unde non prævidentia, sed providentia potius dicitur, quod, porro ab rebus infimis constituta, quasi ab excelso rerum cacumine cuncta prospiciat* ». BA.

(300) D, καὶ τὴν ἀξίαν. Ba et ABC copula carent. Statim unus C

habet ex additione καὶ ante τὸν μὲν. Tum B, ἀφῆκεν. AC, καταλόγειον. ABC, ἐχρήσατο πλούτω. D et Ba, ἔμελλε. ABC, ἤμελλε : cf. n. 341. D et Ba, ὀξέως πρὸς ἀπάτας ἐξάγειν τὸν πεισόντα. Quo reperto et in Augustano, Wernsdorfius : « malim προσπεισόντα, id est ἐντυχόντα · sic est p. 37, 3 ». Exhibui, quam jam memoraveram ad Anecd. t. 4, p. 208, lectionem codicum ABC.

(301) Animæ sedem in cerebro ponit Socrates in Phædone § 48, p. 64 : ὁ δὲ ἐγκεφάλος ἐστὶν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων... ἐκ τούτου δὲ γίγνεται μνήμη καὶ δόξα... ubi Wyttenbach. p. 254, et inprimis Heind. p. 174. Theoph. Nonnus Præf. : ἀπὸ κεφαλῆς ἀρχάμενοι, διὰ τὸ ἕκαστοι ἰδρυσθῆναι τὸ ἱερὸν τῆς λογικῆς ψυχῆς. Ibi Bernard. p. 8. Theodoret. Therap. 5, p. 546 : Ἰπποκράτης μὲν γὰρ καὶ Δημέκριτος καὶ Πλάτων ἐν ἐγκεφάλῳ τούτου (τὸ ἡγεμονικόν) ἰδρῦσθαι εἰρήκασιν. Soranus Vita Hippocr. 10, Hippocratem plerumque capite operto pingi narrat, ὡς μὲν τινες λέγουσιν... δι' ἔμφασιν τοῦ δεῖν τὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ χωρίον φρουρεῖν. Gregorius Nyssen. De hom. opif. c. 12, t. 1, p. 67 : οἱ δὲ τῷ ἐγκεφάλῳ τὸν νοῦν ἐνδιατεῖσθαι φασίν, ἐπιπολεῖσι τοῖσι πιθανότασι τὰς τοιαύτας ἐπινοίας κρατοῦντας... τὸν ἐγκεφάλον ἀφαιρουντες τῷ λογισμῷ, ὥσπερ ἀκρόπολιν τινα τοῦ παντὸς σώματος τὴν κεφαλὴν δεδομηθεῖσθαι παρὰ τῆς φύσεως λέγουσιν. Ausonius Ephem. 10 : « Et locum mentis sopor altus urget ». Lactantius De opif. c. 8 : « ejus prope divina mens, quia non tantum animantum quæ sunt in terra, sed etiam sui corporis est sortita dominatum, in summo capite collocata, tanquam in arce, sublimis speculatur omnia et contuetur ». Quem cf. c. 16. Cassiodorus De anima c. 8 : « plurimi autem in capite [eam] insidere manifestant (si fas est cum reverentia tamen dicere) ad similitudinem aliquam divinitatis ». Cicero Tusc. 1, 10 : « Plato triplicem finxit animum, cujus principatum, id est rationem, in capite, sicut in arce, posuit ». Idem 1, 9 : « aliis pars quædam cerebri visa est animi principatum tenere » : ubi Davis. Claudianus Cons. Hon. 4, 235 : » hanc alta capitis fundavit in arce Mandatricem operum ». Ibi plurima Barthius.

(302) Distinguebant D et Ba, ... δῖεμεινέν· οὗτος ὁ ἄνθρωπος οἰονεῖ τις... Et male vertebant. C, ... δῖεμεινεν· οὗτος ὁ ἄνθρωπος, οἶον εἶ τις... Sequor AB, excepto quod οἰονεῖ habeant, cui prætuli οἶον εἶ τις ex C.

(303) ABC, τυφλὸς ὁ παῖς. D et Ba sine τοῖς. ABC, συγκαλεῖσθαι

καταλείπει· τούτω τῷ πεπ. D et Ba, συγκ. συνεχώρησεν, τούτω τῷ πεπ. Aug., συνεχώρησε, et in margine, γρ. καταλιπών. Quis καταλείπει? quis συνεχώρησε? Providentia, respondent interpretes latini. Sed ejus nomen longius abest, quam ut possit facile mente intelligi. Puto scripsisse auctorem : διὸ συγκεκλείσθαι τῷ πεπονθῶτι συνήνεγκε. Quum posset quæri ad quod nomen referendum esset συγκεκλείσθαι, scripserat fortasse glossator ad marginem, λείπει τούτω, scilicet τῷ ὀφθαλμῶ. Et ea notula corruptionis fuerit causa, introducto primum λείπει τ., dein mutato in καταλείπει, tum proprietatis et elegantix causa in συνεχώρησε. Saltem oportuit συνεχώρησεν ὁ θεός. Infra αὐτὸς ἔταξεν, quod pronomen hic legendum ὁ θεός fere suadet.

(304) *Αυγκίως εὐδαιμονέστερος*] « Non dicit oculatior, sed felicior. Et sic modo χειραγωγούμενος οὗτος τῷ λόγῳ· hoc est, si iste bene ratione uteretur, quum oculis aut sensuum principe visu dicere debuisset. Felicitas enim quodammodo est in nobilissimo hoc sensu. Quintus Serenus [v. 192]: *Summa boni est alacres homini contingere visus; Quos quasi custodes defensoresque pericli Prospiciens summa natura locavit in arce.* Ad quem pluribus alibi. Sane fenestræ animi sunt oculi, secundum Salvianum lib. 3, [p. 55] *Dē gubernat.*; quibus secundum vitam nihil carius hominibus, ut ait Aponius initio Commentarii 6 in Canticum Cantorum. Itaque merito humanæ felicitatis bona pars hoc sensu censetur. Lynceus autem celeberrimus acumine visus. Notissima fabula, cui tamen neque ipsi fictores crediderunt. Apollonius Argonautic. 1, [153]: *Αυγκίως δὲ καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο Ὀμμασίν, εἰ ἐτέον γε πέλει κλέος ἀνέρα κείνον Πηϊδίως καὶ νέρθεν ὑπὸ χθονὸς ἀνγάζεσθαι.* *Penetrabilem ei aciem,* velut nullo loco exclusam, dat Arnobius libro 4, [p. 142]. Felicitatem tamen justitiæ dicit Æneas noster. Et melior interpretatio nostra hac notatione quæ omitti facile poterat ». BA. In vertendis verbis χειραγωγούμενος τῷ λόγῳ non Lynceus fuit bonus Barthius; nec ea Wolfius intellexerat, qui vertit: « sed prodeat in medium cæcus ille puer, qui ratione duce alias uti solet, quo de nobis antea quoque sermo ». Idem est sensus nominis λόγος in utroque casu. Ludit Æneas ut sophista circa nomen, nec inepte: « sed nobis prodeat in medium cæcus ille puer, de quo sermo, ab ipso manu ductus sermone ». Frequenter λόγος fit quasi persona, quæ σπουδάζει, ζητεῖ, διεξέεισι, cetera. Loca dabit Warren. ad Hierocel. p. III. De Lynceo illo perspicacissimo vide quæ notavi ad Si-

nocat. Epist. 33, n. 2. Plotinus Enn. 5, 8, p. 545 : εἶον εἴ τις γένοιτο τὴν ὄψιν τοιοῦτος, εἶον ὁ Διὸς ἐλέγετο (id sumo e margine pro ἐγένετο), καὶ τὰ εἶσω τῆς γῆς ὄρᾶν.

(305) D, συγχωρεῖν γίγνεσθαι, ὡς ἂν μὴ συνταραχθεῖ φύσιν ἦν αὐτὸς ἔταξεν· εἶδει δὲ συγχωρεῖν ὡς ἂν μάθοιμεν. Ba, παρὰ φύσιν συγχωρεῖν ὡς ἂν μάθ. mediis omissis, casu et oculis propter homæoteleuton errantibus; nam sunt a Barthio latine conversa. Wolfianum συνταραχθεῖν φύσιν est typorum mendum. Augustanus exhibuit φύσιν Wernsdorfio; mihi mei ABC quod scripsi. Si ἀεὶ sincerum est, erit significationi fere simile adverbio ὁμως, quam peculiaritatem animadverti ad Aristoph. Lys. 1131. Pronomen αὐτὸς absolute positum, ut latinum *ipse* nonnunquam, de domino, de magistro. Vide Barth. infra n. 363.

(306) D, ἀκριβεστέρα γάρ. Ba et ABC, ἀκρ. δέ. Omittunt ABC ἀλλ' ante ἄλλο ἄλλω. In repetitione id genus sibi placebant. Euripides *Œneō* 8 : Ἄλλ' ἄλλος ἄλλω μᾶλλον ἤδεται τρόποις. Archilochus : Ἄλλ' ἄλλος ἄλλω καρδίαν ἰαίνεται. Quæ duo loca post Gatakerum protulit Matthias ad Eurip. Fragm. inc. 118 : Ἄλλ' ἄλλ' ἐπ' ἄλλη φάρμακον κεῖται νόσῳ, sic bene integratæ additione adverbii ἄλλ'. Ac notandum Euripidei versiculi fere meminisse *Æneam*. Infra ante τὰ πάθη accessit copula ex codicibus.

(307) ABC, τοῦ κακῶς ὄρᾶν. D et Ba, ἐρᾶν, quod ob sequentia servandum videbatur. Et vertit Ambrosius ἐρᾶν. Permutari illa verba sæpe notatum fuit, etiam a me ad Aristænetum, si bene memini. — « Non est hæc latine sic dicere. Huic non videre præstat non ardere, amore scilicet. Immensa commentaria sequentibus digerendis implere possis. Sed nos jamdum harum notarum spatium odimus ». BA.

(308) D et Ba, ἐφάνη. Est ἀνεφάνη in ABC. In Aug. ἂν supra-scriptum est. In sequentibus πῦρ ἀναμένει καὶ σίδηρον fit allusio ad duo præcipua medicinæ veteris remedia, τομάς καὶ καύσεις· de quibus vide quæ notavi ad *Æschyl. Agam.* 824; ad *Anecd. t. 12, p. 311. Claudianus* in *Eutrop.* 2, 14 : « ferro sanantur et igni »; ubi Barth.

(309) D et Ba addunt copulam : καὶ ἄλλω ἄλλο. Abest ab ABC, nec eam desiderabam.

(310) D et Ba, τοῦτο πᾶσιν. Aug., ταὐτὸ πᾶσιν. ABC, ταυτὸν π. Infra B, συνήνεγκεν.

(311) « Mandragoræ vis insita soporifera; adeo ut quibus partes corporis absecundæ, sopiantur hujus succo. Dioscorides lib. 4, c. 76. Venenum ejusdem succi quomodo curetur memini legere apud medicos Paullum [Ægin. 5, c. 44], Valerianum, et Aetium [T. 4, S. 1, c. 45] ». BA. De mandragora vide Wytttenb. ad Plut. De aud. poetis p. 15, F, utentis et Xenophontis loco, Symp. 2, 24, quem respexit Æneas : ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς, τὰς μὲν λύπας, ὡσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους, κοιμίζει, τὰς δὲ φιλοφροσύνας, ὡσπερ ἔλαιον φλόγα, ἐγείρει. De comparatione olei ignem excitantis vide Erasmi Adagium « oleum camino addere » 1, 2, 19; Hæschel. in Sirach. 8, 4, p. 330.

(312) Τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων] - Hippocrates libro De flatibus [p. 296] : ὁ τι γὰρ ἀνλωπὴ τὸν ἀνθρώπον, τοῦτο καλεῖται νοῦσος. Τί οὖν λιμοῦ φάρμακον; ὁ τι παύει λιμόν· τοῦτο δὲ ἐστὶ βρωσίς· τούτῳ ἄρα ἐκείνο ἵηται. Αὐθὶς αὖ δύψην ἔπαυσε πόσις· πάλιν εὖ πλησμόνη ἵηται κένωσις, κένωσιν δὲ πλησμονή, πόνον δὲ ἀπονή, ἀπονίην δὲ πόνος. Ἐνὶ δὲ συντόμῳ λόγῳ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἴηματα· ἱητρικὴ γὰρ ἐστὶ πρόσθεσις καὶ ἀφαιρέσεις, ἀφαιρέσεις μὲν τῶν υπερβαλλόντων, πρόσθεσις δὲ τῶν ἑλλειπόντων. Idem De locis in homine : ἐκατέρου ἐστὶ φάρμακον τὰ ὑπεναντία τῶν ὑπεναντίων. Galeni loca longum sit nominare. Aetius lib. 1, t. 2, c. 94 : *sanitatem corporibus asseruimus contraria adhibentes*. Quomodo capiendum sit hoc scitum, nempe contrariis contraria curari, tanquam ad subjectum sibi ipsis corpus relata docet Stephanus Atheziensis Commentario in primum therapeut. Galeni c. 100 [c. 99, p. 79] ». BA. Planudes in meis Anecdotis t. 2, p. 327 : δεῖ γὰρ ἀντιοστῆσαι τῷ μὲν θερμῷ τὸ ψυχρὸν, τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ, εἰ μέλλοι τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία ἰάματα ἐσθαι : ubi similia apposui. Adde Bernard. ad Theoph. Nonn. t. 1, p. 77.

(313) D et Ba, οὐδ' ἂν εἴη. Et sic Augustanus. Est οὐδὲν in ABC, idque verterunt Wolf. ac Barth., « nihil prorsus esset »; obscurius. Sensus est, ἡ πρόνοια οὐδὲν ἂν εἴη : « nihilque esset providentia, esset pro nihilo ». Mox ABC, γίνονται.

(314) « Libro De aere, locis et aquis [§ 82] : ὁ γόγος πανταχόθεν ἔρχεται, ἀπό τε τῶν ὑψηρῶν ὑψηρὸς τοῦ σώματος, ἀπό τε τῶν νοσερῶν νοσερός· εἰ οὖν γίγνεται ἐκ τε τῶν φαλακρῶν φαλακροὶ καὶ ἐκ γλαυκῶν γλαυκοὶ καὶ ἐκ διστραμμένων στρεβλοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ περὶ τῆς ἄλλης μορφῆς ὁ αὐτὸς λόγος, τί κωλύει καὶ ἐκ μακροκεφαλῶν μακροκέφαλον γίγνεσθαι; Hebræorum et Spartanorum leges, quas memorat postea, nemini sunt ignotæ, sed ubique obvixæ ». BA.

(315) Νήφοντας εἰς παιδοποιεῖαν ἰέναι] Plutarchus De educ. 3 : τοὺς ἔμκα παιδοποιεῖα πλεσιάζοντας ταῖς γυναῖξιν, ἤτοι τὸ παραπάνω αἰόνους ἢ μετρίως γούν οἰνωμένους ποιῆσθαι προσήκει τὸν αὐνουσιασμόν. Vide ibi Heum. et Wytenb., etiam locum Platonis supra n. 222.

(316) D et Ba, τὸν καθαρόν. ABC, τὸν κἀθαριν, quod in Aug. scriptum est super καθαρόν. Vertunt λαλοβημένον « mutih, mutilati », quum sit vertendum « leprosi »; quem verbi sensum monstravi plurimīs ad Anecd. t. 4, p. 391; ipsumque Æneæ locum recte intellexerat Reiskius, de illa græca leprosorū appellatione agens ad Constant. p. 106. Ceterum nescio num quod ait Barthius, nemini esse ignotam illam legem Hebræorum, doctissima qua vivebat ætate verum omnino fuerit; equidem fateor nec sine pudore a me prorsus ubi lateat ignorari. Sequentibus ἢ τῆς ὕλης πλεονεξία ἀφαιρεταὶ p. 31, 13. Clemens Alex. Præd. 2, c. 10, § 92 : Μωυσῆς καὶ ταῖς γαμεταῖς αὐταῖς ἀπαγορεύει πλεσιάζειν, ἣν ταῖς ἐπιμακρίαις καθάρσειν ἐνεσχημέναι τύχῃσιν· οὐ γάρ πως εὐλογον τῶ ἀποκαθάρματα τοῦ σώματος πρὸ γυναικώτατον τοῦ σπέρματος καὶ μετ' ὀλίγον ἀνδρωπον μολύνειν, οὐδὲ μὴν ἀποκλύζειν τῶ ῥυπαρῶ τῆς ὕλης.

(317) Vide de hoc Lacedæmoniorum instituto Crag. lib. 3, tab. 9, instit. 4, quem indicavit videndus et ipse Barthius ad Claud. Manl. 153 : « Spartanis potuit robur præstare Lycurgus Matribus et sexum leges vicere superbæ ». — ABC, ἀμφοτέρων ὄντων, sive γάρ. Mox auctoribus ABC sustuli εἰ editum post ἄπειροι.

(318) Locutio est Homerica et a multis adhibita, ἐπὶ γήραος οὐδῶ. Vide Schott. ad Isidor. Epist. 5, 231; Fischer. indice Axiochi; Meinek. ad Men. inc. fr. 125; Uster. ad Plutarchi Consol. p. 59, bene de ipso senectutis ac vitæ termino intelligentem.

(319) Scripsi ἐπ' ὠφελείαις ex ABC pro edito ἐπ' ὠφελεία, quod sine varietate legetur p. 38, 1. Plurali ταῖς ὠφελείαις usus est Isocrates Areop. 21, qui pluralia rara amat. — ABC statim carent edita particula μὲν post διακόμῃσαι, quæ nec inutilis est omnino, et multum ad concinnitatem valet, quum sit infra in ἀποδόσαι : εἰ δέ τις... κίνδυνος μὲν, μπιζόνων δὲ τῶν ἀθλων...

(320) ABC, pro edito τῆς βλάβης, exhibent τῆς ὕλης, quod sensui adversari videtur. « Priusquam detrimenta sentiret », Ambrosius ait, βλάβης vertens. Mox D, γνώσεως. ABC, γενέσεως, recte omnino. « Γνώσεως vulgo editum est. Sed veram lectionem uterque interpret agnoscit, Ambrosius et Wolfius ». BA.

(321) Ἐφυγον κακὸν, εὖρον ἄμεινον, quæ solennis initiatorum formula forsā Æneæ observabatur.

(322) Ex ABC inserui τὸ μέγιστον, quo et caruit Ambrosius. Illis reliqui brevius verbum κατέπειρε. — Ἀθανασίας τὸν λόγον] « Λόγον, convenientiam indelebilem, sive formæ rationem perpetuam in rerum specie quaque, intellige. Sic infra p. 65 : ἐξ ὕλης καὶ εἶδους τὸ σῶμα. ἢ μὲν οὖν ὕλη φθείρεται καὶ διαλύεται, μένει δὲ ὁ ἄνισος τοῦ εἶδους ὁ λόγος. Et mox : καὶ ὁ τῶν ὀλυρῶν λόγος ὀλύρας δεισσοσε. Et post paullo : εἰ τοίνυν ἐν τοῖς θνητοῖς ὁ τοῦ εἶδους λόγος ἀθάνατος, ἢ που γε τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἀθάνατος ὁ λόγος, καὶ ὁπότε χρόνῳ διόλλυται. — Ἐγκατέπειρε] Alibi hoc Dialogo concludit fieri omnino non posse, ut corpus humanum prorsus aboleatur. Anima enim mori nescia, quum semel id habitaverit, reliquit in eo semina immortalitatis eamque ipsi impressit indelebilem ». BA.

(323) D et Ba, τοὺς ὄντας. Ambrosius, « viventes ». Legit τ. ζῶντας, quod est in ABC. Editi αὐτῆ. Aug., ABC, αὐτή. Ambrosius, « illa », quo ad αὐτῆ ducimur. Editi, ἢ γὰρ... τοῦτον ἄπασιν... εἶτε ἄμεινον εἶτε μή. Sequor ABC. Et est in Aug. ταυτὸν suprascriptum.

(324) D et Ba, αὐτῆ πρὸς τὸ... ἔχει. Ambrosius id vertit : « hæc enim differentias pro utilitate molitur ». Sequor ABC. Optima est syntaxis αὐτῆ ἴσχει.

(325) Fischerus, indice Axiochi in Οὐδὸς γήραος, confert Ho-

merica, ἐπὶ γῆρας ἕστο, et latina Ciceronis, « venire ad senectutem ». Cf. p. 36, 3.

(326) ABC *sine* καὶ ἐπιστήμην, quæ vertit Ambrosius. — Γῆν διακοσμήσας] « Sane hoc respectu etiam talium artium, doctrinarum, artificiorumque auctores in deos relati sunt antiquitus ». BA.

(327) D et Ba, ἢ γὰρ ἂν ἀσ. συζήσαντες... ἐπερείδοντο. Sequor C. Est in AB, ἢ γὰρ ἂν ἀσέλγεια συνακμάσαντες, σωφροσύνη π. τ. π. ἐπήρ. Est διωρίσθαι in Aug., suprascripto διορίζεσθαι. Est et in eo συζήσαντες, « suprascr. credo ἄμα », ait Wernsdorf., quem male legisse credo, et non ἄμα, sed ἀκμά, super συζή reperisse scriptum. Statim editi, προὔβαλοντο.

(328) Εἰ μέγρι τῆς ἐσπέρας βιώσονται] « Cicero Catone Majore [c. 19]: *quis est tam stultus, quamvis sit adolescens, cui sit exploratum se ad vesperam esse victurum?* Idem lib. 2, De finibus [c. 8]: *nemini exploratum potest esse, quomodo se habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad vesperum.* Euripides apud Stobæum Serm. de morte [tit. 117, 14; ex Alcest. 785: Κούκ ἐστι θνητῶν ὅστις ἐξελπίσται τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται] ». BA.

(329) D et Ba, παιδίων. ABC, παίδων. Similia Platonis verba Legg. 5, p. 729: μὴ δὴ τις φιλοχρημονεῖτω παίδων γ' ἕνεκα.

(330) Θεῖος καὶ οὗτος ὁ νόμος] Vide locum Hieroclis infra n. 333. Ante νόμος accessit articulus ex ABC. — Τὸν ἀριστόν] « Vitam longævam scriptura divina infinitis locis præmio bonorum morum proponit; et pro magna re omnes eam vovent sibi. Qua de re meministi veteris poetæ Drosithei vel Dorothei hoc epigramma legere, hactenus quidem ἀνέκδοτον, qualibus scatent scrinia nostrarum opum: *Fortiter in vita mortem contemnere jactant, Quos fortuna suis pulverulentat equis: At quibus alba dies procedit tramite læto, Dulcius ætherea nil sibi luce ferunt. Omnia sed passæ * nunc hoc; nunc tempore in illo, Communi superos mens prece cuncta petit. Quicquid in hospitio succedat corporis isto, Siderè vel retro vota ferente cadat; Unius ambitio non est expleta senectæ; Centum annos etiam prima juventa cupit. At cui canities sparsit jam sera capillos, Deficiunt toto quem sua membra gradu, Sena licet vitæ vicennia com-*

pleat, optat, Sperat et æstates addere posse decem; Has quoque si addiderit, semper sitit insuper unam; Unus in immensos, si queat, annus eat. Nemo satur vitæ mensa discedit ab ista; Incusant omnes fata, retroque vident. At quia nulla dies, ars, virtus, prorogat istos, Hoc patitur meriti nescia vita sui. BA.

(331) Εἰ καιρὸς καλοῖη καὶ χρεῖα] Heliodorus 1, 12 : αἰφνιδίου τινὸς χρεῖας καλούσης. Cantacuzenus Hist. 1, 14, p. 46, D : καιροῦ καλοῦντος. Plutarchus De adul. c. 29 : δταν... οἱ καιροὶ παρακαλῶσιν. Adde not. ad Eunap. pp. lix, 595; infra n. 375.

(332) ABC, πρὸς καλὸν τιθέναι. Plutarchus De adul. p. 49, E : τὸν φίλον εἰς τὸ καλὸν τιθέμενοι.

(333) Πάγιως ὁ ὄρος ἴδρυτο] « Quod statuunt clamantque philosophi. Seneca, sive quis alius, Hercule Furente [188] : Certo veniunt ordine Parcæ; Nulli jusso cessare licet; Nulli scriptum proferre diem. Verus Seneca [Cons. ad Marc. 20, 9] : fixus est cuique terminus; manebit semper ubi positus est; nec illum ulterius diligentia aut gratia promovebit. Hierocles [in Aur. Carm. p. 90] : γινώσκει γὰρ ὡς θανεῖν πέπρωται ἅπαντες, καὶ τίς ὠρισμένος ἐστὶ χρόνος πρὸς διαμοσὴν τοῖς θνητοῖς σώμασιν ἡμῶν, οὐ ἐνοστάντος οὐ δεῖ χαλεπαίνειν, ἀλλ' ὡς θείῳ νόμῳ ἐκόντας ἐπισθαί ». BA.

(334) BC, σύμβολα γίνεται. ABC, μὴ δὲ θαυμ. B, γίνεται. D et Ba, μὴ δὴ θ... ἐπιγίνεται... ἀδυνατήσασα ἢ ὕλη ἐπίσπασθαι (Ba, ἐπισπίσθαι) ψυχῆ. ABC, ἐπισθαί. Aug., ἐπίσπασθαι, scripto α super π: an ut fiat ἐπισπᾶσθαι: sed quo sensu? — Ἡ ὕλη] « Vide Plutarchum Περὶ ἀρεσκ., et Stobæi Physicas Eclogas; Theodoretum Therapeut. Serm. 4 [qui est totus de materia et mundo] ». BA.

(335) D et Ba, ἀπῆλαυσεν· ἤδη δὲ καὶ διακοσμηθεῖσα τοῦ σώματος ἢ ὕλη : quibus Ambrosius consentit. Sequor ABC. Mox D et Ba, ἢ οὐδὲν πεπωκώς. AC, καὶ οὐδὲν π. B, καὶ οὐδὲς π. Ambrosius : « aut minimum bibens ». Mox ABC sine τ. Infra D et Ba, θάλασσα.

(336) D et Ba, ἐναντίον μὲν γὰρ ἄλλω ἄλλο. « Omnia enim secundum litem fiunt. Quod Heracliti scitum memini me adolescentem bono volumine illustrare, quod proœmii loco serviat Characterum

commentariò . BA. Heraciteum dogma apud Diogenem Laert. 9, 8 : γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα· et 9, 7 : διὰ τῆς ἐναντιοτροπῆς ἡρμόσθαι τὰ ἄντα. Stobæus Eclog. 1, 42, p. 690, ex Aristotele De mundo c. 5, 6, p. 180, ipsa verba refert Heracliti : οὕτως οὖν καὶ τῶν τῶν ὄλων σύστασιν... διὰ τῆς τῶν ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μία διεκόσμησεν ἀρμονία. Non abludunt Diodori Siculi 1, 11, Ægyptiorum cosmogoniam enarrantis verba de anni tempestatibus : ταύτας, ἐναντιωτάτων φύσιν ἀλλήλας ἐχούσας, ἀσπαρτίζειν τὸν ἐνιαυτὸν ἀρίστη συμφωνία.

(337) D et Ba, ἀρμονίας γὰρ καὶ τοῦτο ἐξ ἐναντίων. Sequor ABC. Stobæus l. l. p. 688, ex Aristotelis l. l. p. 176 : μουσικῇ δὲ, δεξιῶς ἄμα καὶ βαρεῖς, μακροῦς τε καὶ βραχείς φθόγγους μίξασα ἐν διαφόροις φωναῖς, μίαν ἀπετέλεσεν ἀρμονίαν.

(338) D et Ba, ἴνα... ἔσται ματρ. ... εἰ δ' ἂν δίκαιος. Sequor ABC. Et est ei δ' αὖ in August. Sequentia verba ἤδη.... τελουτῆς absunt ab editis ; sunt in ABC cum mendo πρὸς τῆς ὥρας, et in Augustani margine cum ἡ, conjiciente ἡ Wernsd., ac cum meliore præpositione πρό. Ea non habuit Ambrosius. Est in τὸ γῆρας nonnihil impedimenti. Correctio ὁ γέρον ἐσσετ temeraria. Malim habere ἐποχούμενος pro casu absoluto : « qua spe quum sit innixus, ejus senectus facilius tolerat... ».

(339) AB, οὐδὲν νεανικόν. CD et Ba, οὐδὲ νεαν. Ambrosius : « nihil enim insigne, nil forte ». Videtur habuisse bis οὐδὲν. P. 43, 18 : οὐδὲν γὰρ ἀργόν, οὐδὲ περιττόν, οὐδὲ μάτην ἐργάζεται· sine varietate. Ambrosius ter in versione « nihil » : habuitne ter οὐδὲν? — ABC, ἡ γάρ. D et Ba, ἡ γάρ.

(340) « Apollodorus libro 1, [c. 9, 8, 1] : Τυρὸ δὲ ἡ Σαλμωνέως θυγάτηρ καὶ Ἀλκιδίης παρὰ Κρηεῖ τῷ Σαλμωνέως ἀδελφῷ τρεφομένη, ἔρωτα ἰσχεῖ Ἐπιπέως τοῦ ποταμοῦ, καὶ συνεχῶς ἐπὶ τὰ τούτου ῥέθρα φοιτῶσα, τούτοις ἀπωδύρετο. Ποσειδῶν δὲ, εἰκασθεὶς Ἐπιπέῃ, συγκρατελλίθη αὐτῇ· ἡ δὲ γεννήσασα κρύφα διδύμους παιδας ἐκτίθησιν· ἐκκειμένων δὲ τῶν βρεφῶν, παριόντων ἵπποφορβῶν, ἵππος μία προσαφάμενη τῇ χυλῇ θάτρευ τῶν βρεφῶν, καλὸν τι τοῦ προσώπου μέρος ἐποίησεν· ὁ δὲ ἵπποφορβὸς ἀμφοτέρους τοὺς καῖδας ἀνελέμενος ἔθρεψε, καὶ τὸν μὲν πελωθέοντα Πηλεῖν ἐκάλεσε, τὸν δὲ ἕτερον Νυλέα. De Telepho Hyginus Fab. 252. De Cyro nota omnia. Hominis miraculose per omnia discrimina

ad regnum servati longe illustrius exemplum apud Justinum ex Trogo libro 44, [c. 4] ». BA. Hæc et similia exempla conguessit Rav. Textor eo Officinæ titulo quo recensuit « animalia quorum ministerio sustentati homines ». Pro edito ἐρρίφιναι, ABC et Aug. ἐρρίφθαι.

(341) ABC, ἤμελλον, pro edito ἐμελλον. Alibi fuit et erit in codd., ut in editis, augmentum syllabicum. Modo omnes ἐμελλι. Vid. nn. 63, 300, 459.

(342) D, ὑπὸ κήτους καταποθῆναι καὶ διασώζεσθαι. Ba, ἀπὸ κήτους... ABC, ὑπὸ κ. ἀλῶναι καὶ ἐντὸς γερόμενος διασ. Quos sequutus sum, ita ut καταποθῆναι non amitterem, quod ob vim placebat, et quoniam sequens ἀλίσκονται verbo ἀλῶναι etiam nocere videbatur. Habuit Ambrosius καταποθῆναι. Quod verbum de belluis marinis usurpatum monstrat Jacobs. Anal. t. 10, p. 22. — « Lycophon Cassandrā [33] : Τριεσπέρου λέοντες; ὃν ποτε ἡνάθοις Τρίτωνος ἡμάλαψε κάρχαρος κύων. Isacius Tzetzes [ad Lyc. loc.] : ἐκ χρησμοῦ Λαομέδων ἀναγκασθεὶς, Ἡσιόνην τὴν θυγατέρα κομησίας βασιλικῶς, ὡς πρὸς εὐωχίαν τῷ κήτει ἐξέθετο· διερχόμενος δὲ Ἡρακλῆς καὶ ὑποσχεθεὶς παρὰ Λαομέδοντος ἀθανάτους ἵππους λαβεῖν, οἱ ἐδόθησαν αὐτῷ ἀντίποινον παρὰ τοῦ Διὸς τὸν Γανυμήδην ἀρπάσαντος, ἀδελφοὺν ὄντα τοῦ Λαομέδοντος, χωστὸν τεῖχος ποιήσας, καὶ στᾶς ὠπλισμένους περὶ τὸ στόμιον, ὡς κεχνηδὸς ἐπιήει τὸ κῆτος, ἀθρόως τῷ τούτου ἐμπεπτόθηκε στόματι· τριτὶ δὲ ἡμέραις ἐνδοθεν κατακόπτων, αὐτὸς ἐξῆλθεν ἀποβεβληκῶς καὶ τὴν τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τρίχων. Rara hujus fabulæ mentio. Ad Jonam prophetam, ut ipsum ad Christum Dominum, trahunt expositores nonnulli Christiani ». BA. Paucula huc facientia vide in Borremansii Vesperis Gorinch. p. 70; plura in Fabricii nota ad Sext. Empir. p. 270.

(343) D et Ba, sine εἰς, quod est in ABC et Aug. Ἐκπεπτωκότων, pro edito ἐμπεπτ., exhibent ABC. Loquendi modum ἐπιρρίβῃ πλῆθος illustravi ad Phil. Her. p. 414. Adde Jacobs. Animadv. in Athen. p. 208. Noster sic et p. 63, 24.

(344) Pro edito πάντως, ABC, πάντες. Habent et ἐστι. Malui editum ἴστη. Ambrosius : « id quoque pro illorum atque intuentium utilitate providentia molita est, dum ii quidem morbo animi erepti sunt ». Quem legisse ἴστη aut ἐστι non putem. Wolfius pro-

habiliter : « aliis morbus læsæ mentis sedatus est ». — « Sensum utcumque adsequaris. Inest tamen obscuritas, ut multis aliis hujus scriptoris locis, quibus medicari possit scriptus aliquis codex unius aliquando duarumve vocum auxilio aut mutatione. Aliis vetitum est ultra per vecordiam amentiamque grassari, dum e medio tolluntur; alii horum exitum videntes, timuerunt pariter insanire. Possit tamen et sequenti commati hæc periodus applicari ». BA. Mox sine ἐφάνη AB, φοβερὸν ἢ νόσος, et C, φοβερός ἢ ν.

(345) Δικσωθέντας] « Sæpe enim unus homo virtute sua ingentibus regnis et opulentissimis civitatibus imminet mala avertit. Tales nemo nescit ab simplici antiquitate nec quid nec quare diis adscriptos ». BA.

(346) « Thracæ instar barbarorum primorum dixit; nam hujus gentis barbaries opponitur sæpe græcæ humanitati ab hujus gentis scriptoribus. Numina Thracum notissima, Mars cum primis. De amplitudine gentis lege præter alios Thucydidem [2, 96...] ». BA.

(347) Ἄρχοντες] « Potestas tyrannica, imperitans aliis per violentiam, adegit subditos ad divinitatis de se opinionem. Vide multis Prudentium initio aureolorum librorum contra Symmachum et idololatriam ». BA. Legendus ea de re Cicero Tusc. 1, 12.

(348) D, Μενελαῖον καὶ νῆ Δία τὴν Ἑλένην μετὰ τ. Ἄλ. καὶ τὸν Δηίφοβον. Ba, ... Ἄλ., μετὰ τὸν Δηίφοβον. Aug., μετὰ τὸν Δ. AB, Μενελαίον καὶ Αἰῆδαν τὴν Ἑλ..... μετὰ τὸν Δ. Sic C, sed bene Αἰῆδας. Ambrosius : « Menelaum et medius fidius Helenam post Alexandrum, post Deiphobum ». Vertit textum Barthiano similem. Mea lectio tollit jurandi formulam νῆ Δία ut in Euxitheo indecoram. — Μετὰ τὸν Ἄλ. μετὰ τὸν Δ. « Non temere repetiit voculas. Ingerit enim duplex scelus Helenæ : adulterum prælatum marito, et alterum a Paride maritum proditum. Deiphobum enim Græcis Helena prodidit, ut ipse narrat Æneæ apud Maronem lib. 6, [511] : *Sed me fata mea et scelus exitiale Minervæ His mergere malis; illa hæc monumenta reliquit... Egregia interea conjux arma omnia tectis Emovet, et fidum capiti subduxerat ense. Intra tecta vocat Menelaum et limina pandit.* Hyginus cap. 240 : *conjuges suos occiderunt, Clytemnæstra Aga-*

memnonem, Helena Deiphobum. Aliter narrat Quintus Smyrnæus lib. 13, [354] ». BA.

(349) D et Ba, ἰν θεραπεΐναις τῆς Λακωνικῆς. Vertit Wolfius : « inter ancillas Laconicæ ». Eadem sunt Ambrosii verba. Barthius optime : « in Therapnis Laconicæ ». Scilicet corrigebat ἰν Θεράπναις, quod inveni in ABC. Correctionem jam proposuerat Rutgers. V. L. 2, 15, qui et eam in mentem D. Heinsio venisse monet. Sic in Hecuba 482 θεραπεΐναιν et θεράπναιν permutata sunt. — « Dudum fuit quum emendandum notavimus, ἰν Θεραπναιῖς Λακωνικαῖς. De ca civitate nihil attinet notare; est enim notissima. At potissimum Therapnas nominavit Æneas, quod locus quoque peculiaris Laconicæ hoc vocabulo censeatur cultui Ledæorum Laconum speciatim consecratus. Stephani Epitomator : Θεράπναι, πόλις Ἐλακωνικῆ, ἦν τινες Σπάρτην φασίν· ἔστι καὶ τόπος ἔχων ναὸν τῶν Διοσκουρέων, διὰ τὸ ἕκαστε τούτους τιμᾶσθαι· θεραπεύειν γὰρ τιμᾶν σημαίνει. Quem locum procul dubio Æneas noster aspexit. Cultam autem Therapnis Helenam cum Dioscuris tradunt Isocrates Encomio illius [c. 27], Herodotus lib. 6, [c. 61], etc. Et credible inde est, quod ibidem sepulcrum ejus fuerit commonstratum. Pausanias libro 3, [c. 19, 9] : Θεράπνη δὲ ὄνομα τῶ χωρίῳ γέγονεν ἀπὸ τῆς Δέλεγος θυγατρὸς· Μεγελάου δὲ ἔστιν ἐν αὐτῇ ναὸς καὶ Μεγέλαον καὶ Ἑλένην ἐνταῦθα ταφῆναι λέγουσι. Porro Helenæ cultus apud Græcos notus. Eam autem etiam Trojanos, licet imperii ipsorum eversi præcipuam causam nomine Adrastæ coluisse tradit Athenagoras initio Legationis : ἀλλ' ὁ μὲν ἕταυς θεὸν ἔκτορα λέγει, καὶ τὴν Ἑλένην Ἀδράστειαν ἐπιστάμενος προσκυνεῖ. Notum et astrum Helenæ, nautis certum interitus indicium, de cuius vi Lutatius Placidus in finem septimæ Thebaidos. Verba Papinii [Th. 7, 791] : *Non aliter cæco nocturni turbine cori Scit peritura navis, quum jum, damnata sororis Igne, Therapnæi fugerunt carbasa fratres.* Scholiastes : *quia nautæ, quum stellam Helenæ videriat, quæ Urania dicitur, cujus tanta vis est incendii, ut malum et navis ima pertundat, ut etiam si æs sit hoc calore solvatur : ergo si hæc stella navi insederit, sciunt se nautæ sine dubio perituros.* *Contra Castorum sidera sunt navigantibus salutaria* ». BA. Optime igitur Barthius, quem vide et ad Stat. Th. 3, 422, corrigebat Θεράπναις, sed male Λακωνικαῖς. Non mutandum τῆς Λακωνικῆς. Quod, etsi non indigeat probatione, probatione firmabo, solito editorum et erudito vitio, vitio tamen. Scholiastes Pindari Isthm. 1,

43 : ἰστέον ὅτι τῆς Λακωνικῆς ἐν Θεράπναις τὸ ἱερόν ἐστὶ τῶν Διοσκουρέων. Isocrates l. l. : ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐν Θεράπναις τῆς Λακωνικῆς θεοῖας αὐτοῖς (Menelao et Helenæ) ἀγίους καὶ πατρίους ἐπιταλεύουσιν, οὐχ ὡς ἤρωσιν, ἀλλ' ὡς θεοῖς ἀμφοτέροις οὐθεῖν : in quibus sunt quæ et præcedentibus admoveas. Et notandum in C super π nominis Θεράπναις scriptum esse μ, ut fiat Θεράμναις : cujus scripturæ exempla vide in Meursii Misc. Lac. 4, 12, ubi et de Therapne multis agit.

(350) ABCD, μετ' ἐκείνων. Ba et Aug., μετ' ἐκείνων. Ambrosius habuit μετ' ἐκείνων. — Ἄναθήμασι θεραπ.] - Anathemata fere post omnia negotia et quarumcumque etiam rerum suspendebant fanis suorum numinum Græci. Horum copiam videre potes apud Pausaniam, et nos in Superstitionum libris ». BA.

(351) D et Ba, ἡ Ἥρα τῷ Διονύσῳ. Aug., ἡ Ἥρα Διονύσῳ. Qui et modo Διόνυσσον habuit. ABC sine τῷ. Locum Porphyrii an supersit ignoro. — « Junonem igitur pro malo dæmonio habuit Porphyrius. Sane nec in fabulis frequentia sunt ipsius bona facinora ». BA., quem, si tanti est, vide ad Stat. Th. 11, 224.

(352) D, Ἡρακλεῖ, οἰκοῦσι τὴν Θράκην. Οἱ Γέται δὲ ποταμῷ Ἰστρῷ... Σάμολξις... ἀποσφάττοντες αὐτῶν, ἀθανατίζουσιν ὡς οἴονται. Ba, Ἡρακλεῖ. Οἰκοῦσι τ. Θρ. οἱ Γ. ποταμῷ δὲ Ἰ.... Σάμολξις... Aug., Γέται ποταμῷ Ἰστρῷ, suprascriptis a recentiore manu δὲ post Γ., τῷ ante Ἰ. AB Ἡρακλεῖ, οἱ οἰκοῦσι τ. Θράκην· οἱ Γέται π. τῷ Ἰ... Σάμολξις... ἀποσφάττοντες αὐτῷ ἀθαν. ὡς οἴον τε. C verba exhibet scripta, ut edidi, nisi quod et in fine vitiosum habet ὡς οἴον τε, quum sit editum οἴονται unice verum. Ambrosius vertit αὐτῶν, « optimos ex suis », et οἴονται. — Μόνον θεόν] « Scribendum suspiceres, Κρόνον. Zamolxin enim hunc sacrificiis humanis venerabantur Getæ et Saturnum autumabant. Diogenes Laertius [8, 2] : Ἰσχε δὲ (ὁ Πυθαγόρας) ἀδελφούς, πρῶτον μὲν Εὐνομέν, μέσον δὲ Τυβέρηον, καὶ δεῦλον Ζάμολξιν, ὃ Γέται θύουσι, Κρόνον νομίζοντες. Inconcinrior quidem hæc lectio; nec vulgata tamen vera est. Nam Martem etiam severissime coluisse Getas vel Jornandes [c. 21, p. 1386] evicerit. De cultu hujus, utque multis annis Pythagora prior fuerit, vide Herodotum libro quarto [c. 96]. Hominem autem, quem quotannis occidebant, Getæ aiebat legatum mittere ad Zamolxin. Clemens Alexandrinus Strom. 4, [p. 590] : λέγεται δὲ ἔθνος βάρβαρον οὐκ ἀγευστον φιλοσοφίας· πρῶτον

αἰρούνται πρὸς Ζάμολξιν ἥρωα κατ' ἔτος· ὁ δὲ Ζάμολξις ἦν τῶν Ἡυθαγόρου γνωρίμων· ἀποσφάττεται οὖν ὁ δοκιμώτατος κριθεὶς, ἀνωμένων τῶν φιλοσοφησάντων μὲν οὐκ αἰρηθέντων δὲ, ὡς ἀποδεδοκιμασμένων εὐδαίμονος ὑπερσείας. Zamolxin inter eos, qui extra Græcos Græciamque philosophati sunt, recenset Theodoretus Therapeut. primo [p. 469, D] Quod autem vir doctissimus Jo. Wowerius, ad Minutium Felicem [p. 161=p. 38], Æνεæ adscribit, servos Getas Zamolxi sacrificasse scribere eum, lapsus est memoriæ». BA. De Zamolxide, vel Zalmoxide (nam Wolfiana scriptura Σάλμοξις, potius Ζάλμοξις, etiam est valde bona), adi Bibliothecam Gr. in catalogo Pythagoricorum t. 1, p. 879, et in Legumlatoribus t. 2, p. 14; Chardonem Miscell. crit. t. 1, p. 58; Grodeckium disputatione peculiari, « Græcorum de Zamolxide fabulæ ». Apollonius Tyan. Epist. 28: Ζάμολξις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἦν καὶ φιλόσοφος, εἴ γε μαθητὴς Πυθαγόρου ἐγένετο· καὶ εἰ κατὰ τὸν χρόνον τοιοῦτος ἦν ὁ Ῥωμαῖος, ἐκὼν ἂν ἐγένετο φίλος. Niti-dior scriptura codicis Mazarinei A 87: κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον. Ambrosius ἀθανατίζουσι male ad Zamolxidem retulit: « hoc eum obsequio, ut putant, immortalitate donant ». Intelligendum de victimis, ut bene Wolfius ac Barthius ceperunt. Vide Raphael. ad Arrian. Alex. 1, 3; Heind. ad Plat. Charm. § 9.

(353) Πρωτεύς] « Rex quondam Ægyptiorum, post inter deos relatus. Notissimus ob varias species. Quam rem enarrat Diodorus Siculus libro 1, [c. 62]: βασιλεὺς, ὃν Αἰγύπτιοι μὲν ὀνομάζουσι Κέτην, παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησιν εἶναι δεκάϊ Πρωτεύς, ὁ κατὰ τὸν Ἰλιακὸν γενόμενος πόλεμον· τούτου δὲ παραδεδομένου τῶν τε πνευμάτων ἔχειν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν μορφήν μεταβάλλειν ὅτε μὲν εἰς ζῶων τύπους, ὅτε δὲ εἰς δένδρων, ἢ πῦρ, ἢ τι τῶν ἄλλων, ὁμολογούμενα συμβαίνει καὶ τοῖς ἱερεῖς λέγειν περὶ αὐτοῦ· ἐκ μὲν γὰρ τῆς μετὰ τῶν ἀστρολόγων συμβιώσεως, ἣν ἐποιεῖτο συνελθὼς, ἐμπειρίαν ἐσχηκέναι τὸν βασιλεῖα τῶν τοιούτων· ἐκ δὲ τοῦ νομίμου τοῦ παραδεδομένου τοῖς βασιλεῦσι, τὸ περὶ τὰς μεταβολὰς τῆς ἰδέας μυθολογηθῆναι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν· ἐν εἴθει γὰρ εἶναι τοῖς κατ' Αἴγυπτον δυνάσταις περιτίθεισθαι περὶ τὴν κεφαλὴν λέοντων καὶ ταύρων καὶ δρακόντων πρετομάς, σημαία τῆς ἀρχῆς· καὶ ποτὲ μὲν δένδρα, ποτὲ δὲ πῦρ, ἔστι δὲ ὅτε καὶ θυμαμάτων εὐωδῶν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὐκ ὀλίγα· καὶ διὰ τούτων ἅμα μὲν ἑαυτοὺς εἰς εὐπρέπειαν κοσμεῖν, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους εἰς κατάπληξιν ἄγειν καὶ δεισιδαίμονα διαθεσιν ». BA. Philo Legat. § 11: Αἰγυπτίῳ τρόπον Πρωτέως, ὃν εἰσῆγαγεν Ὅμηρος μεταβολὰς παντοίας ἐνδεχόμενον. Psellus Opusculis ineditis, p. 182 editionis futuræ: Πρωτεύς ἐκείνος,

ἀνήρ ἢ δαίμων, ὃν Ὀμηρος πλάττει καὶ μεταπλάττει, παντοδαπὸς ἦν καὶ μετέπλάττε τὰς μορφάς, καὶ νῦν μὲν λέων τοῖς ὄρῳσιν ἐδείκνυτο, νῦν δὲ ὄφις, νῦν δὲ σῦς, καὶ πῦρ καὶ δένδρον καὶ λίθος καὶ σίδηρος. Adde not. ad Simoc. p. 207; ad Anecd. t. 2, p. 302; ad Zachar. n. 410, coll. Wernsd. ad Himer. p. 744.

(354) «Helenam sceleribus infamem, tamen pro dea cultam, objecit modo noster. Ita et Theodoretus Therapeut. 3, [p. 511] : καὶ τὴν Ἑλένην δὲ, μετὰ τὴν πολυθρύλλητον καὶ παμπόλλην μοιχείαν, τοῦ Μενελεω χωρίσαντες, εἰς τὸν οὐρανὸν, ἣ φησὶν Εὐριπίδης, ἀνήγαγον. At propter virtutem talem honorem meritam auctor est Dio Chrysostomus Troica [p. 311] : ἔτι δὲ οὐκ ἄξιον οἶμαι παριδεῖν οὐδὲ τὸ τῆς Ἑλένης, ἣ, τοῦ Διὸς λεγόμενη, διὰ μὲν τὴν ἀδικον φήμην περιεσώπτος ἐπ' αἰσχύνῃ γέγονε, διὰ δὲ τὴν αὐτῆς αἰσχύνην θεὸς ἐνομίσθη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. Theodoretu et Nostro adstipulatur Diodorus Siculus libro 16 [imo Athenæus 6, c. 22], Helenes torquem sacrilegio raptum gestantem perhibens mulierem in ejus mores incidisse, corpore nimirum libidini vulgivagæ prostituto. Cum Proteo autem culta Helena, quod eam in Ægyptum cum Paride delatam isti eripuit rex ille μυριόμορφος, cum quo Helena postea Ξεινὸς Ἀφροδίτης nomine est consecrata. Herodotus lib. 2, [c. 112] : ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμενεῖ τοῦ Πρωτεύος ἱρὸν τὸ καλεῖται Ξεινὸς Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδαρέω : ubi sequentia vide Helenam, dum Troja oppugnatur, in Ægypto collocantia. Spectrum Helenæ Paridi substitutum, veram puellam a Proteo raptam tradunt alii. Isacius in Lycophronem [113] : λέγουσι γὰρ ὅτι, διαρχομένῳ Ἀλεξάνδρῳ δι' Αἰγύπτου ὁ Πρωτεύς Ἑλένην ἀφελόμενος, εἰδῶλον Ἑλένης αὐτῷ δέδωκεν, ὡς φησὶ Στрасίχορος· Τρῶες οἱ τότε ἔσαν Ἑλένης εἰδῶλον ἔχοντες. Vide Euripidis Helenam fabulam jucundissimam. Dio Chrysostomus [t. 1, p. 361] fabulosum illud totum censet, quod unquam Ægyptum Helena contigerit». BA. In allatis supra a Barthio Dionis Chrysostomi verbis memoratam non video Helenæ virtutem, ni pro δι' αἰσχύνην legere placeat δι' ἰσχύν, quod reperi in codice 2958.

(355) Ξένην Ἀφροδίτην ὀνομάζουσιν] «Conjectura est Herodoti [2, 112]; quam sequentia sæcula pro veritate rei habuerunt. Id sæpius eidem fabuloso auctori indultum, qui antiquitatem mythistoriis infinitis adulteravit, ut demonstramus alibi. Ipse quidem Herodotus tam plane fictiones suas non diffitetur, ut etiam Musarum

nomina libris suis inscripserit, ipso titulo lectores poesin suam docturus. Si vera hæc, Helena utique ob formam eximiam Veneris titulum nacta est: eo enim specierum speciosissima quælibet censetur. Musæus de Hero [33]: Ἄλλη Κύπρις ἄνασσα. Idem [66]: Ἀτρακίως ἱερεῖαν ἐπάξιον εὐρετο Κύπρις. Et denuo [68]: Κύπριδος ἀρίστηρα νῆν διεφαίνετο Κύπρις. Iterum [135]: Κύπρι φίλη μετὰ Κύπριν, Ἀθηναίη μετ' Ἀθήνην. Ad quem plura [n. ad v. 33] ». BA.

(356) Βασιλέας ἅπαντας] « Recenset hos diligenter Eutropius, quem eo fine historiolum suam instituisse arbitraris. Etiam pessimos principes Romani coluerunt, semper exortis eorum similibus, scilicet si non vita externa, at interiore affectu. Id queritur factum etiam Theodoretus, securus jam christianorum principum, de cetero infinitis et gentilibus et fidelibus scriptor doctior, Therapeut. 3, [p. 511]: οὐκοῦν οὐ τοὺς ἀγαθόν τι δεδρακότας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσελγεστάτους ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἰθεοποίησαν Ἕλληνας· ταῦτα καὶ Ῥωμαῖοι παρὰ τούτων μεμαθηκότες τοὺς σφετέρους βασιλέας μετὰ τὸ τέρμα τοῦ βίου θεοποιῆας ἤξιουν, καὶ οὐ μόνους τοὺς ἐννόμως βεβασίλευκούς καὶ τοῦ δικαίου πεφροντικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τυραννικῶς τε καὶ ἀδίκως καὶ παρανόμως ἰθύναντας τὴν ἀρχὴν· καὶ γὰρ Νέρωνα, πᾶσαν ἰδέαν ἀκολασίας καὶ παρανομίας κατακόρως μετεληλυθότα, καὶ Δομετιανὸν καὶ Κόμοδον, καὶ μέντοι καὶ ἄλλους μαιφόνους ἄνδρας καὶ λαγνεστάτους τῶ τῶν σφετέρων θεῶν καταλόγῳ ζυνετάξαν ». BA.

(357) Τρισκαιδέκατος θεός] « Honor eo tempore summis principibus habitus. Sic Alexandri pater Philippus referebatur in catalogum Duodecim Deorum a suis Ægis, Macedoniae oppido, presentibus etiam Atheniensium eorundem legatis et coronam auream offerentibus, paullo ante quam occideretur. Diodorus Siculus lib. 16, [c. 92]: τέλος δὲ τοῦ πότου διαλυθέντος, καὶ τῶν ἀγῶνων κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὴν ἀρχὴν λαμβανόντων, τὸ μὲν πλῆθος ἐτι νυκτὸς εὐσης συνέτρεγεν εἰς τὸ θέατρον, ἅμα δ' ἡμέρα τῆς πομπῆς γινομένης σὺν ταῖς ἄλλαις ταῖς μεγαλοπρεπέσι κατασκευαῖς, εἰδῶλα τῶν δώδεκα θεῶν ἐπόμπει, ταῖς τε δημιουργίαις περιττῶς εἰργασμένα, καὶ τῇ λαμπρότητι τοῦ πλοῦτου θαυμαστῶς κεκοσμημένα· σὺν δὲ τούτοις αὐτοῦ τοῦ Φιλίππου τρισκαιδέκατον ἐπόμπει θεσπεπὲς εἰδῶλον, σύνθρονον ἑαυτὸν ἀποδεικνύοντος τοῦ βασιλέως τοῖς δώδεκα θεοῖς. Demetrio et Antigono eundem honorem ab iisdem Atheniensibus [tributum] indicat Plutarchus, quum nomina eorum cum deorum intexta peplo dicit [Demetr. 10: sed imagines, non nomina] ». BA.

(358) « Alexandri rerum notæ sunt historiæ. De divinitate et vulneribus lege commentarium Plutarchi De virtute et fortuna ejus ». BA.

(359) Proverbialis dicendi formula, μαθήματα παθήματα, quæ redibit p. 69, 4. Eam quum tractarem ad Nicetam p. 151, adposui quæ huc multum faciunt Appiani verba : ἡγουμένου Τηγρόνους αὐτῶ γεγονόναί τὰ παθήματα διδάγματα. Herodoti : τὰ δέ μοι παθήματα ἀχάρτα μαθήματα γέγονε. Etiam facit huc optime Achilles Tat. 4, 14 : ἔφθανε τὸ παθεῖν πρὸ τοῦ μαθεῖν. ubi vide Jacobs. Vide et Damk. ad Agap. e. 29; Bernard. ad Nonn. t. 1, p. 136; Hist. crit. Cato-niana p. 391; Blomf. Gloss. Agam. 170; Casaub. ad Pers. Prol. 10; Walz. ad Arsen. p. 404; Lebeav. Observ. in Lys. p. 12; Vœmel. ad Demosth. De pace p. 232, qui et ad notas provocat Dunæi, quem mutum inveni. Apollonius Stobæi tit. 98, 12 : καλὸν πρὶν χεῖρην διδάσθῃαι. Tzetzes Epist. ad Grammat. p. 525 : ἡμεῖς δὲ τοῦ λοιποῦ τῷ πάθει μαθόντες. Democrates p. 629; Syntipas Fab. 33. Alciphro 3, 27 : τότε εἶση μαθοῦσα ὡς κακῶν σεαυτῇ ἐνδὸν ἴθηκα· ἴμο εἶση παθοῦσα.

(360) In editis fit saltus ab παθήματα γίγνεται ad Theophrasti responsum, ΘΕ. εὐ λέγειν μοι δοκεῖς. Quæ nunc media sunt, interposui ex ABC, mutato tantum sub finem ἦν δι' ἀπιστίαν in ἦν δι' ἀπ. ex Augustano, in quo ad marginem hic locus est adscriptus, sed ita ut ultima tantum verba Wernsdorf. legere potuerit. Ambrosius etiam lacuna laborat.

(361) D et Ba, καὶ οὐ καλὸν, ὡς εἶποιε μετατίθεσθαι· οὐ γὰρ ἐτι μετὰ τῶν ἐνταῦθα γηγομένων οὐδὲν ἐκβιάζεται ABC, καὶ καλὸν... ἐτι με τῶν ἐντ. γνῶμ. Ambrosius : « neque jam convenire dixerim corporibus in alia corpora migrare animas; neque eorum quisquam quæ hic contingunt, ultro me impellit... » Habuit negationem male, bene me. Quæ edidi verterim : « et pulcrum, ut videtur, sententiam mutare ».

(362) D et Ba, καλῶς γε ποιῶν. Præ tuli ποιῆς codd. meorum. Nam ποιῶν post οὐδὲν ἐκβιάζεται minus convenit. AB, οὐ γὰρ θελήσεις εἰ λόγῳ χρωμένη ψυχῇ; C, οὐ γὰρ θελήσεις ἢ λ., delete serius sigma, ut fiat θελήσει. Ambrosius : « neque enim volēt ratione utens anima ».

(363) DABC, οὐδ' ἑτέραν δοκ... DB, διαγινώσκοντες... προγινώσκοντες. A, διαγιν... προγιν. C, διαγιν... προγιν. Ba, οὐδετέραν δοκ... διαγιν... προγιν. — « Vitiata hæc esse sermonis impeditio ostendit. Scribam : ... οὐδὲ ἑτέραν δοκ..., ut de iudice, sive deo hæc dicantur, qui non egeat altera demonstratione virtutis animæ, sive in prævum sive in bonum, ut eam proinde aut honoret aut puniat, velut opus sit iis qui nec dignoscant præsentia, neque præsentiant futura. Vetus interpres [Ambrosius] ἀναμένουσι legisse videtur, quem expressit etiam alter Helvetius [Wolf]. Verterunt enim : *quocirca neque vita secunda neque altera probatione opus habent, ut ii qui nec præsentia dignoscunt, nec præsciunt futura*. Nostram autem opinionem confirmat quod sequitur, τοῖς αὐτοῦ νόμοις, quæ illud ἀναμένειν τοῦ κριτοῦ diserte respiciunt. Αὐτοῦ autem titulo ἀπλῶς etiam alibi deum intelligit; ut supra p. 32, 24 : οὐ γὰρ ἔδει πολλά παρὰ φύσιν συγχωρεῖν γίγνεσθαι, ὡς ἂν μὴ συνταραχθεῖη φύσις ἦν αὐτὸς ἔταξεν. Non enim proxime deum nominavit ». BA.

(364) B, τόνδε ἀγῶνα. D et Ba, καὶ πᾶσι τοῖς. AC, ἑστεφάνωσεν. A, χορείας. In Aug. super ἤξίωσεν, Wernsdorf. legere sibi visus est ἐξέσωσεν. — « Græcis festivitatis nihil fere commendatum sine saltatione; unde choreas etiam cœlestibus gaudiis intulerunt. Sic tamen et Scriptura ». BA. Plotinus Enn. 6, 9, p. 767, circa deum choros esse fingit : εἶταν εἰς αὐτὸν ἴδωμεν, τότε ἡμῖν τέλος καὶ ἀνάπαυλα καὶ τὸ μὴ ἀπάδειν χορεύουσι ὄντως περὶ αὐτὸν χορείαν ἔνθεον. Cf. Creuz. ad Olymp. in Alcib. p. 25.

(365) D et Ba, ῥάθυμον καὶ ἀνανδρον. ABC, inverso ordine : ἄν. x. ῥαθ. D, εὐθὺ ἐκ τῆς φρουρᾶς. Ba, ABC et Aug. sine præpositione. Ambrosius : « simul atque custodia corporis exiit ». Unde non collegerim invenisse præpositionem. Wolfius : « statim ut vinculum corporis soluta fuit ». Barthius : « statim carcereis cruciabilium pœnarum tenebris emersit ». Est plerumque ex regula εὐθὺς de tempore, εὐθὺς de loco; quod sæpe tractatum, nec nunc retractandum. Lucianus Amor. 42 : εὐθὺ τὰ μακρὰ λουτρά· bene εὐθὺς in codice 2956. Vertam εὐθὺ τῆς φρουρᾶς « recta in custodiam »; quod fecit Heindorf. in Gorgia p. 269, loco quem ante oculos Æneas habuit : ἰδὼν δὲ, ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν εὐθὺ τῆς φρουρᾶς οἱ μάλιστα ἀναλῆσαι τὰ προσήκοντα πάθη. Verba quæ sequuntur, ac redibunt p. 69, 26, εἰς τὸ τῆς τίσσεως δεσμοκτήριον, quid sit εὐθὺ τῆς φρουρᾶς.

explicant. Zacharias p. 150, n. 509 : εἰς τὸ τῆς τίσσεως ἰερὸν δεσμω-
πῆριον.

(366) ABC et Aug., οὐμνεουν, pro edito οὐ μὲν οὖν. Cf. nn. 211, 457.

(367) D et Ba, οὐκοῦν πόθεν. Sequutus sum ABC, nisi quod in-
terrogationem fecerim post οὐκοῦν. Ambrosius : « unde ergo quæso
te ». Videtur invenisse eundem verborum ordinem.

(368) D et Ba, ποιῖται τὰ γιν. Ba, οὐ γὰρ ἀλλά. ABC, ποιῖ...
ἄλλα. Formula οὐ γὰρ ἀλλά, de qua monui ad Eurip. t. 3, p. 310,
non est hujus loci. Phoenix Athenæi 12, 40 : ἄκουσον... οὐ γὰρ ἄλλα
κηρύσσω. Puto rescribendum, οὐ γὰρ ἀλλά κηρύσσω : quod a nupero
editore viro doctissimo an factum fuerit ignoro.

(369) D et Ba, καθέκαστον γινομένων. ABC, καθέκαστον γιγνομ. D et
Ba, ἀφήρηται οὐδὲ εἰ. ABC sine οὐδέ. D et Ba, τῆς αὐτοῦ προνοίας.
ABC, τῆς παρ' α.

(370) Ba, ὑπὲρ ἐμὲ γάρ. D et ABC, περὶ. Esse in Barthiana ὑπὲρ
calami lapsu scriptum videtur; nam in nota repetens verba Bar-
thius περὶ exhibuit. — « Indignam uti rem quæstione, unde sit
tanta animarum oriunda copia, inter nos ventilanda, omittens,
credensque jam mulieribus, qui omnia condere potuit, ei impos-
sibile nihil omnino esse. Est tamen impeditior locus, quam ut
sanum ego esse eum existimem. Neuter interpres assecutus est
sensum sequentium verborum. Non enim ait ex animabus ipsis
quærendum unde veniant. Ad mulieres autem quæstionem rejicit,
quod, quum ipse pariant homines vitæque introducunt, nesciant
tamen ipsæmet unde veniant animæ. Ambigua est sententia et
verba adscripta omnino abesse possunt. Expectemus meliores
libros, quum uni tantum editio græca debeat. Legebam ali-
quando : ἀναθέμενοι οὖν τὸ πόθεν τοῦτο ταῖς γυναιξὶ πείθομεν ὡς περὶ ἐμὲ
καὶ σὲ, ὥστε τῶν ἔλων δημιουργῶ οὐδὲν τῶν ἔλων ἀδύνατον. Sed codices
græcos expectare omnino consultius. Ad se ipsos quidem suaque
initia homines remittit etiam paullo post narrator, quum ait : οὐκ
εἴ ἐνός δημιουργοῦ τὰ πάντα καὶ ἐκ μιᾶς ἀρχῆς πᾶσα λογικὴ καὶ νοερά δύ-
ναμις καὶ οὐσία προῆλθε καὶ ὅτι πρόεισι μὴ ἀπιστήσετε, εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς
νεωστὶ φουομένους ἀποβλέποντες. Suggestitur alia lectio. Scribendum :

τοῖς δὲ Σύροις παιθόμενος. Quæ, si ex libro est aliquo, vera est existimanda. Et sic eam expressimus ». BA. Scilicet Barthius plus quam temere edidit, nescio quo quem non nominat auctore, τοῖς δὲ Σύροις παιθόμενος ὅτι, ac vertit, « unde de me et te Syris credamus quod... » Tota loci difficultas mihi videtur inesse verbis περὶ ἐμὲ καὶ σὲ τοῦτο. Ambrosius : « missam ergo faciens hujusce inquisitionem, quæ nostræ fragilitatis est propria (de nobis enim si ista dicerentur merito inquirere pergeres), unde ac potius mulieribus accedens, creatorique omnium nihil omnino esse impossibile certissima fide ac pietate credens, ne quære... » Wolfius : « omitte ergo quod quærehas, unde sit hæc in theatrum prodeuntium tanta copia, quando de nobis ipsis hoc potius quam de summorum conditore quæri posset; quodque omnium opifex præstare et efficere possit omnia, vel mulieribus asseverantibus credo ». Wolfius non omnino male se gessit. Ita autem intelligo : « differens igitur quæstionem unde : ad me enim et te id pertinet (non ad deum) »; me enim et te peculiariter tangit, non deum.

(371) « Illa vocatio vita est et creatio rerum vocatarum. Sane et universa natura hinc exordium ordinemque habet ». BA. Cf. n. 426.

(372) Οὕτω βουληθείς] « Sola voluntate. Deo enim voluntas effectum facit. Martianus Capella [1, p. 9] : *Anxia quum trepidis nutat sententia rebus, Fluctuat incertis aut sors ignota futuris, Consultat mortale genus, quod id indaga veri Cura facit dubium vel spes incerta fatigat. At præscire deis vacuum est, cunctatio nulla est : Quod superi voluere liquet, de pectore fixis Præoptare carent : si quod placet, atque necesse est* ». BA. Quum imprudens scripsisset Barthius « illico atque necesse est », monet in Erratis delendum « illico, quæ glossa est τοῦ atque ».

(373) Πόθεν ἐρωτᾶν] « Hinc vides aversari hominem istam quæstionem, ut quæ curiosior sit quam majestas creatoris fere ferat; propendere ad traductionem, quod ex subjectis exemplis apparet ». BA.

(374) Διεκόσμετ] « Pari ratione. Unde etiam flores cæli vocantur sidera ». BA. A quo vocantur non memini, nec quæram. Sed con-

trario acuminē Columella 10, 96 : - Pandite tunc varios, terrestria sidera, flores ».

(375) Accessit μὲν ex ABC, quorum non prætuli γνωμένους edito γνωμένους. — Καιρὸς καλῆ] « Melius forte καιρόν. Nam cum hoc omnium perfectionem et productionem provocat deus. Nihil tamen muto ». BA. Nihil certe mutandum. Vide n. 331, et p. 61, 20.

(376) ABC, πάλιν πολλάκις... ἔτι καὶ βεβ. D et Ba, ἀλίσκεται. Barthius proposuit : τῆς δυνάμεως, δι' ἧς τ. πρ. ἀπεγέννησεν καὶ πάλιν καὶ π. ἔνδον μενούσης· τῶν καρπῶν δὲ ἀφθονία τῆς ῥίζης οὐδὲν ἀλίσκεται, ἔτι μὴ κ. Nihil mutandum.

(377) D et Ba, ἅπαντα... σοφία καὶ τέχνη πρ. Ambrosius : « sapientia et arte ». ABC, πάντα· et σοφία αἰεὶ καὶ τέχνη πρ., nominative, nam ubique jota subscribunt.

(378) D, προκύστησαν... ἔτι καὶ νῦν πρ. Ba, προῦπ... καὶ νῦν ἔτι πρ. ABC, προῦπιστ... ἔτι κ. γ. Aug., προῦπ.

(379) D et Ba, ὁ ἀγαθὸς νομοθέτης οὐκ ἀναμένει πάντ' ἀνθρώπων τὰ πάθη· δικαστοῦ... D unus, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀρχὴν γεν. Ceteri μηδὲ, quod et habet August. Et textu mutilo, quem nec bene vertit, usus est Ambrosius. Meum mihi dederunt ABC. — « Judicis est expectare quid acturus sit per omnia homo, et ita imminere ejus rebus. At benignus legislator peccata etiam illius nonnulla avertit, ne fiant unquam, occasionem erroribus præcidendo, antequam impingere in illos mortalium labor possit ». BA. Vide p. 257, 7.

(380) D et Ba, οἱ καὶ τόν. Ba, ἱπαινίσαντες. Non habent ἔφασαν, ut nec AB, quod in C est ad marginem additum, prima manu corrigente. Ἐφασαν Ambrosius vertit : « deum ingenitum ac sine principio dixere ». Nihil ex August. notatum, nisi οἶ.

(381) De formula διὰ τοι τοῦτο vide n. 2 ad Epist. 22 Simocattæ. D et Ba, προῦφιστηκότων. ABC, προῦφιστώτων. Fulengerus, Eclogis ad Arnob. p. 96, citat ab διὰ τοῦτο ad πρόμισι. D et Ba, καὶ ἔτι πρόμισι μὴ ἀπιστήσῃτε εἰς ἡμᾶς. Ambrosius sic divisit : « quod autem illæ quoque processerint facile credetis, si vos ipsos... ». Ex Aug. no-

tatur ἡμᾶς, sed ita obscure scriptum, ut ἡμᾶς legi possit. Sequor ABC. Jam poterit lector præterire sequentem Barthii notam. « Καὶ ὅτι πρόεισι] « Nec hæc satis facilia sunt. Inde ortas atque ex uno fonte omnes illas potestates oriundas esse, neminem videlicet ullam principio carere, exinde videre potestis, quod animæ vestræ pariter illis ad prima pervenire principia cogitando possint; quas tamen, in hanc vitam quum mittuntur, ortum suum indipisci cuique sua testimonium dicere cogitur. Sensus tamen et hic esse possit: neve statueritis inconsulto prius esse animas quam corpora ingrederentur, quas videretis trans omnia immortalitatem intelligere posse. — Παράδειγμα μὴ ἀπιστήσῃτε ὅτι πρόεισι. Sententia etiam esse potest: documentum etiam ne credere nolitis priores animabus vestris creatas illas esse potestates, quum paria facere illas his posse videretis. Ei rei data est origo animæ in hac sua cuique vita agnoscenda. Vel scriptor ipse, more optimorum, parcit nimis interdum verbis; vel librarii, de consuetudine pessimorum, omiserunt nonnunquam facientia ad sententiæ claritatem. Potest et τὸ πρόεισι ad totum sequens comma protendi. Sequere nostram traductionem ». BA. Quam traductionem non describam, quum jam satis nitidus sit locus.

(382) D et Ba, ὑπ' ἀλογίας. ABC, ὑπό. D, τὸ ἀνωτέρω. Ba, τὰ ἀν. ABC, τοὺς ἀν. Mox A, ἀνθρωπίας. Bulengerus p. 97 citat ab οἷον ἀμίλει ad πιιδεύμεθα. Fert καὶ τοῖς οὐρανόις... πάθωμεν. Cf. n. 83.

(383) D, εἰ δὲ ἐνός... τὴν μίαν ψυχὴν... ἀργῆτις ἦν... οὐκ εἶδειξεν ἐνεργεία τὴν δύναμιν οὐδὲ ἔγνω... Et sic Ba, nisi quod exhibeat pejus ἀργῆς ἦν. ABC, εἰ δ' ἐνός... τὴν μὲν ψ... ἀργῆτις... οὐκ εἶδειξεν ἐνεργείας τὴν δ. οὐσ' ἔγνω. Et ἀργῆτις in Aug. Ambrosius non habuit μίαν, habuit ἐνεργεία. Non prorsus malum ἐνεργείας, sed ἐνεργεία præstat. Infra p. 44, 14: τῷ μηδὲν τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν τὴν αὐτῆς δύναμιν παντελῶς ἀγνοεῖν. Verba καταβῆναι κατιούσα, ut et infra κατέβη, sunt philosophica. Vide n. 101.

(384) D et Ba, ἡ μὴ πρότερον ἐπειράθη σώματος. ABC, ἀδιάφορον... εἰ μὴ πρότερον. Habuit Ambrosius, ἡ μὴ πρότερον. Sincerum esse ἀδιάφορον probant quæ respexit Æneas Phædri Platonici verba §§ 66, 71: ὁ μὲν οὖν μὴ νεοτελής ἢ διεφαρμένος... ἔως ἂν ἡ ἀδιάφορος καὶ τὴν τῆδε πρώτῃν γένεσιν βιοτεύη. — Ἐπειράθη σώματος] « Quod non

esse credendum supra probavit, et nihil huc pertinet; etiamsi de alio quam præsentē corpore ceperis. Nam de primo omnium sermo est, ante quod animam ipsam extitisse dixerint». BA.

(385) D et Ba, οἷάπερ ἡ τοῦ Διονύσου καὶ Ἡρακλέους. Sic legit Ambrosius. ABC, οἷα περὶ τοῦ Δ. Permutatio vocalium η et ι mendum id peperit, quod rursus absonam peperit Barthii notam, quam diligentiae causa describam. « Incorrūptibilis scilicet atque recens facta. Non video tamen usum verborum horum hic, et facile persuadeat aliunde esse intrusa. Dicas ita, transpositis verbis, scripsisse Æneam: εἰ δ' ἄνω τις διωρισμένη αὐτῇ [? αὐτῆ] προσεργάζετο, οἷάπερ ἡ τοῦ Διονύσου καὶ Ἡρακλέους ἐν Θήβαις λέγεται γενέσθαι· ὕστερον ἐπειδὴ... Tamen nec isthic idoneus sensus suberit. Jovis sane soboles hæ duæ animæ Thebanis censebantur, solis eam gloriam adeptis, ut in ea civitate deos pepererint fœminæ mortales. Sophocles apud Dicæarchum in Vita Græciæ: Θήβαις λέγεις μοι τὰς πύλας ἐπταστόμους, Οὗ δὲ μόνον τίττουσιν αἱ θνηταὶ θεοῦς. Mihi videntur aliunde verba intrusa esse, et commodum locandis locum quærendum. Infra meminit eorum, qui vivi terrarum orbem peragrarunt, post mortem potentiore corporibus vi præditi; sed illuc non satis etiam congruit. Quam vero trajectionibus maculatus sit aureolus hic liber, vel Ambrosii translatio docet; ut et in textu isto una res frustatim variis locis intrusa. Bacchus autem et Hercules, non ob patriam tantum communem, sed et virtutis paritate jungi possunt. Herculem notum multas regiones circumvectum, ut terrarum orbem malis hominibus exoneraret. Idem de Baccho scribitur. Diodorus Siculus libro 4, [c. 2]: περιάγεισθαι δ' αὐτὸν καὶ στρατόπεδον οὐ μόνον ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν, ὧς τοὺς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς τῶν ἀνθρώπων κολάζειν ». BA. Adde n. 532, ubi rursus infelicem protulit Barthius de hoc loco sententiam.

(386) D, εἰ δ' ἄνω τις διωρισμένη αὐτῇ προσε... καὶ ἐν ἀργείᾳ τήν... Ba, εἰ δ' ἄνω τι διωρισμένη αὐτῇ προσε... AC, εἰ δ' ἄνω τι διωρισμένον αὐτῇ πρ... καὶ ἐναργῆ τήν... B, εἰ δ' ἄνω τι διωρισμένον αὐτῇ... καὶ ἐναργῆ τήν... In Aug. Wernsdorfius legere sibi visus est διωρισμένον αὐτῇ. Exemplum suspectæ vocis ἀργεία, quam permutatio solita vocalium εἰ et ι peperit, opportune delevi usus codicis B varietate ἐναργῆ. Et mox ἐν ἀργείᾳ, lectionem D et Ba, pariter mutavi in ἐν ἀργίᾳ ex ABC. Vide Schæfer. ad Dionys. Halic. De comp. p. 377. Monueram

ad Simoc. p. 227, n. 13, ubi sunt exempla formulæ ὄψέ ποτε, qua Æneas usus est p. 44, 8, et statim utetur. Restituatur Eustathio sic edito Epist. 15: γένοιτο δέ μοι καλόν τι παθεῖν καὶ γλυκείας ἀγγελίας ἐπισταλαχθῆναι μοι νέκταρ ὄψέ ποθεν. Codex, ὄψέ ποτε.

(387) Εἰς σῆμα τὸ σῶμα] « Plato in Cratylo [§ 37]: ΗΕΡ. ἀλλὰ τὸ μετὰ τοῦτο πῶς φῶμεν εἶχειν; ΣΟΚΡ. τὸ σῶμα λέγεις; ΗΕΡ. Ναί. ΣΟΚΡ. Ἡλλαχῆ μοι δοκᾷ τοῦτό γε, ἂν μὲν καὶ μικρόν τις παρακλίη καὶ πάνυ· καὶ γὰρ σῆμά τινες φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι, καὶ διότι αὐτὸ τούτῳ σημαίνει ἃ ἂν σημήνη ἡ ψυχὴ, καὶ ταύτη ὀρθῶς σῆμα καλεῖσθαι. De appellationibus corporis huc facientibus multas alibi collegimus ». BA. Forsan innuit Barthius Adversariorum locum p. 1873, ubi corpus carcerem, antrum, vincula, tunicam, vocatum fuisse ostendit. Similia collegit Betuleius ad Lactant. 7, 8: adde Duport. Gnomol. p. 139; Jacobs. Anal. t. 10, p. 260. Cf. supra n. 54.

(388) Aug., αὐτὴ προστέταται: quod et bonum est, forsan melius. Videtur Ambrosius habuisse αὐτῆ προστ., ceterorum scripturam. D, ἐπεὶ οὐδὲ ἀνθρώπου εἶη, ἂν πάυση τὰ τοῦ θεοῦ κηρύττειν ὄργια. Sic Ba, eum ἂν πάυση. Aug., οὐδὲ ἀνθρ... κὰν ταύτη. ABC, οὐδ' ἀνθρ... κὰν ταύτη. Ambrosius non legit κὰν πάυση, legisse videtur κὰν ταύτη. Verba ἐπεὶ οὐδ' ἀνθρώπου εἶη præteritit Ambrosius, nec sunt facilia. Verterim: « æqui terram ornare ei fuit injunctum, quando quidem nec hominis esset, nec in hominis corpus descendisset, et in illa terra dei prædicare mysteria... » — Κηρύττειν ὄργια] « officio suo fungendo. Commonstrat simul his verbis quale illud sit, quæ propterea ita expressimus [dei prædicare laudes et mysteria]. ὄργια autem alioquin θεοῦ κηρύττει omnia statione sua rite fungentia. Harmonia enim universi ab omni ejus parte juvatur, eaque et tota et per partes deum laudat ». BA.

(389) Μηδένα τόπον ἄθεον] « Deus enim ubique, et ubique vim suam ostendit et laudum suarum benignam suppeditat materiam. Infinita congeres, si id commenteris ». BA.

(390) D et Ba, τῷ μὴ τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν. ABC, μηδέν. — « Dum non operatur a primordio sui, sed partem temporis sui ignave otioseque transigit; dum non operatur exeritque vim suam. Ab-

surdum est talem creaturam vel momento ignaviæ addicere, quum quidem suam vim possit ostendere, quod utique ante corpus potuit melius, si fuit, quam sepulcro tam incommodo irretita ». BA. Circa sensum vocum μηδὲν τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν erravit Barthius; erraverat et Wolfius, vertens : « quod initio nihil agat ». Parilis fuit Ambrosii lapsus : « quod initio non statim operata sit ». Vertendum : « quod nihil omnino agat ». Supra ad n. 379 quæ tanguntur verba, ἀλλὰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι προλέγει, male etiam a Barthio intellecta, verterim : « sed nec omnino fieri prædicit ». Quæ significatio formulæ τὴν ἀρχὴν a multis fuit tractata. Vide Pium Annot. Poster. 1, 38; Fischer. Ind. Axiochi in Ἀρχή; Locellam et Peerlk. ad Xenoph. Ephes. 1; c. 11; Steinhel. Observ. ad Joh. 8, 25; Wolf. in Thes. Lacroz. t. 2, p. 12; Wernsd. ad Himer. p. 82; Munck. ad Anton. Liber. c. 26; Ellips. Gr. pp. 682, 728; Huet. in Walzii Rhet. t. 1, p. 426.

(391) D et Ba, προσέρχεται. ABC et Aug., προέρχ. Mox, pro ἐκείνας τε, quod scripsi ex ABC, D et Ba, ἐκείνός τε. Monebat Barthius de correctione facienda, et Wolfius ἐκείνας vertebat, quod et malebat Wernsdorf. Longe diversum habuit Theophrasti sermonem Ambrosius, cujus apponam latina : « THEO. Nihil dici verius potest. Verum id me monet quod, cum omnia quæ condita sunt [et] initia conditionis suæ acceperunt mortalia omnino esse labique ac defluere certum sit atque difinitum, humanas animas immortales esse dicimus, quæ quotidie profecto novæ singulis corporibus addicuntur. Nam cœlestes illas virtutes, etsi initium aliquando accepere, quod simul conditæ sint multisque jam sæculis beatitate potiantur, facile ut immortales conditas putem ipsa ævi diuturnitate admoneor. At vero animas dum singulis singulas creari dicimus, una cum corpore occidere rationi fere propius videtur, quam immortales fore. EVXI. Non alius superiores illas virtutes, alius, etc. ». Cf. n. 395.

(392) ABC, χρόνω τοῦ θεοῦ. δύναμις ἀπομαραίνεται, οὐδ' ἐπιστ. μέχρι τοῦ. D et Ba, χρ. ἢ τοῦ δ. δ. ἐναπομ. οὐδὲ ἐπ. μ. τοῦ. Infra D, οὐδεμίαν γε. Ba, οὐδεμίαν δέ. ABC, οὐδ. γάρ. Ambrosius vertit δέ. D et Ba, ἦν ὁμοούσιον μὲν οὐ πεποίηκεν. Id vertit Ambrosius. Sed malui exhibere meos ABC; et in Aug. supra ὁμοούσιον scriptum est : γρ. ἐκ μὲν τῆς ἰδίας οὐσίας. Quæ sequuntur, ὁμοίαν καὶ ὡς σικάννα, similitia

sunt verbis Geneseos nobilissimis de homine creato dei κατ' εὐκρίνη καὶ ὁμοίωσιν. Cf. n. 400. D et Ba, καὶ εἰ φιλοσοφοῖη τῷ θεῷ προσεικάζεσθαι. Id Ambrosius habuisse videtur. Nec deserui hic codices. Pag. 78, 9 : τὸν νοῦν ἐκκαθαίροντες, ὡς αὐτῷ τῷ θεῷ προσεικάζεσθαι. De philosophia illa et morali hominis cum deo similitudine vide quæ indicavi ad Anecd. t. 4, p. 46, collatis Grot. De verit. relig. chr. 1 extr.; Walch. ad Lactant. De ira dei c. 19; Vallin. ad Boeth. Consol. p. 23; Stalb. Proleg. ad Phileb. p. 29; Krabing. ad Syn. Calv. p. 143. Themistius Orat. 14, p. 330, ex Platone: μηδὲν ἄλλο ἐστὶ φιλοσοφία ἢ ὁμοίωσις κατὰ τὸ δυνατόν θεῷ. Scholiastes Aristidis apud Creuzerum l. 1. : φιλοσοφία ἐστὶν ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ.

(393) Τὸ δὲ τῷ ἀθανάτῳ προσόμοιον καὶ ἀθάνατον] « Longe enim immensus intervallum est inter immortalitatem et mortalitatem, quam ut aliquid hujus illi simile esse possit. Vide Cassiodorum cap. 8 libri De anima. Plura ad Claudianum Mamertum ». BA. Mox D et Ba, θνητὸν ἀθανάτῳ. ABC et Aug. τῷ inserunt.

(394) Πλάτωνα καταπιών] Agathias Hist. 2, p. 66, D : ἔλον τὸν Σταγειρίτην καταπιών. Joannes Sarisb. De nugis 7, 3, de Distichis Catonianis : « in libello quoque quo parvuli initiantur, ut virtutis instructio et usus teneris ebibitus animis facile nequeat aboleri ». Quum Cannegieterus Rescriptis Boxh. c. 3 voluisset legere « imbibitus », ex Augustino De Civit. 1, 3, ipsi ipsum Augustinum opposuit anonymus doctus (forsan Barbeyracus) in Biblioth. Ratiocin. t. 18, p. 364, sic loquentem : « ut videlicet poeta magnus... teneris ebibitus annis non facile oblivione possit aboleri ».

(395) Δίγεις πᾶν γενόμενον] « Hoc enim interrogatio magistri infert hac pagina supra [p. 44, 18] : εἰ χρόνῳ προσέρχεται ἡ ψυχὴ, πῶς ἀθάνατος; quæ verba pessime Axitheo adscribit vulgatus textus [Ducaei; sed mendo, puto, typorum : saltem Theophrasto adscripsit Wolfii versio]. Ambrosius Camaldulensis, interpres veterior, loco eorum verborum hæc locat latina, alio codice vetique usus : *Nihil dici verius potest..... immortales fore* [quæ plena descripsi n. 391, nec iterum describam]. Sane perierunt nobis græca Æneæ verba ista, siquidem ista auctoris sunt, non interpretis, qui minime tamen solet tantas paraphrases commentari. Et vero

ad ista respondet Axithæi dissertatio, quam nunc isthic tractamus. Penitius rem intuenti interpretis verba sunt, brevem istam interrogationem volentis explicare. Græca velim inquiri; ambigua enim nobis res est ». BA.

(396) Διαλύεσθαι] « Hinc vel finxit Ambrosius sua, vel confutantur verba Theophrasti ». BA.

(397) Θεοὶ θεῶν] « Chalcidius [§ 27] hæc ita reddidit: *Dii deorum, quorum opifex idemque pater ego; opera siquidem vos mea, dissolubilia quidem natura, me tamen ita volente, indissolubilia.* Cujus vide et commentarium [§ 137] ». BA. A Chalcidio sic reddita verba sunt ipsa Platonis, quæ Æneas recitans, ut videtur memoriter, valde immutavit. Cf. Tim. p. 41; Elmenh. ad Arnob. p. 82. — Ἀθάνατοι μὲν πάνπαν οὐκ ἔστε] « Non conditas immortales, neque natura tales ingerit animas, sed beneficio dei eximī mortalitati. In qua sententia christiani etiam auctores non postremæ notæ fuerunt. Tatianus Contra Græcos [c. 13]: οὐκ ἔστιν ἀθάνατος, ἄνδρες Ἕλληνες, ἡ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν, θνητὴ δέ· ἀλλὰ δύναται ἡ αὐτὴ καὶ μὴ ἀποθνήσκειν· θνήσκει μὲν γὰρ καὶ λύεται μετὰ τοῦ σώματος, μὴ γινώσκουσα τὴν ἀλήθειαν· ἀνίσταται δὲ εἰς ὕστερον ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ κόσμου σὺν τῷ σώματι, θάνατον διὰ τιμωρίας ἐν ἀθανασίᾳ λαμβάνουσα. Qui ita tamen loquitur ut aliqua ratione erroris excusari possit. At palam dictam sententiam profitetur Arnobius lib. 2 [p. 65]. Contra aliis visum nihil omnino a deo conditum penitus aboleri posse. Zacharias Scholasticus De creatione mundi contra philosophos; in fine disputationis [p. 149, 22]: ἄκουε δὲ λοιπὸν καὶ τὸ εὐλογεν... ». BA.

(398) ABC, καὶ μὴ πεποιῆσθαι. Quæ negatio sententiæ adversatur, nec est in editis. Infra ABC, ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ. Mox accessit ὄργανικῶ ex ABC; et accedet ex eisdem fontibus infra n. 486. Iamblichus Stobæi Ecl. 1, c. 52, § 30, p. 926: οἱ μὲν γὰρ εὐθὺς τὴν ψυχὴν αὐτῷ τῷ σώματι τῷ ὄργανικῶ συνοικίζουσιν, ὅσπερ οἱ πλείστοι τῶν πλατωνικῶν. Stobæus Ecl. 1, c. 52, p. 796: Ἀριστοτέλης (animam dixit) ἐντελέθειαν πρώτῃν σώματος φυσικοῦ, ὄργανικοῦ, δυνάμει ζῶνι ἔχοντος. Hierocles In Aur. Carm. p. 178: τὸ θνητὸν σῶμα πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς διαγωγὴν ὄργανον δοθέν.

(399) « Quod ex se ipso vitam habet, immortale est. Talis autem

anima. Gregorius Thaumaturgus [De anima p. 142]: πᾶν τὸ ἐκ τῆς κινουμένου οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ ἔχον τὸ ζωτικόν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κινουόντος, τρσοῦτον διαμένει, ὅσον ὑπὸ τῆς ἐνεργούσης ἐν αὐτῷ διακρατεῖται δυνάμει· ἐπειδὴν δὲ παύσῃται τὸ ἐνεργεῖν, διαλείπει καὶ αὐτὸ τὸ ἐξ αὐτοῦ τὴν κίνησιν ἔχον· ἢ δὲ ψυχὴ, αὐτοκίνητος οὐσα, οὐδέποτε τοῦ εἶναι διαλείπει· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ αὐτοκινήτῳ τὸ αἰεὶ κινητὸν εἶναι· τὸ δὲ ἀκίνητον ἀπαστόν ἐστι, τὸ δὲ ἀπαστον ἀτελεύτητον, τὸ δὲ ἀτελεύτητον ἀφθαρτον, τὸ δὲ ἀφθαρτον ἀθάνατον· εἰ τοίνυν ἡ ψυχὴ αὐτοκίνητος, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, ἔσται ἀφθαρτος καὶ ἀθάνατος, κατὰ τὸν προτεθέντα συλλογισμόν. Lactantius De opificio dei cap. 17; Cassiodorus [De anima] cap. 8 [potius c. 2, p. 629, 2]; alii». BA. Illud argumentum, quo ex propria animæ mobilitate ejus demonstratur immortalitas, tractavit fuse Wyttenbach. Proleg. ad Phæd. p. 19 sq. Vide et Creuzer. ad Plotin. De pulcr. p. 436.

(400) Τὴν ἐνδον δύναμιν] « Anima humana internis suis donis tam est formosa, ut spiritibus corpore liberis longe sit dotatior, et inde invidia ab iis appetatur et amore suspiciatur; incomprehensibilis sibi ipsi, ut vere dei imaginem sortita appareat. Anastasius Sinaita De imagine dei in homine [p. 569]: διὸ καὶ σώματι ἐνούμενη, καὶ ὡς κατ' εἰκόνα θεοῦ οὐσα, καὶ τοῦτο ζωοποιούσα, ἀπαθὴς μένει, μὴτε ἐρμηνευομένη, μὴτε καταλαμβανομένη τῇ φύσει, οὔτε τῷ εἶδει, οὐ σχήματι, οὐ μορφῇ, οὐ ποιότητι, οὐ ποσότητι, οὐκ ὑπάρξει, οὐ συστάσει, οὐ κάλλει· ζῆναι καὶ φρεῖ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ Συμποσίῳ ὁ Μεθόδιος [Or. 6, p. 73] ἀμήχανον καὶ ἀδιήγητον κάλλος ἔχουσιν, καὶ τούτου χάριν ὥσπερ ζηλοτυπεῖσθαι καὶ ἐρᾶσθαι αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἐναντίων πνευμάτων ὡς κρείττονα αὐτῶν τῶν νοερῶν περικειμένην μορφήν· πᾶσα δὲ περὶ αὐτῆς ἀκαταληψία καὶ ἀσάφεια καὶ ἄδηλον οὐδὲν ἕτερον αἰνίττεται, εἰ μὴ τὸ κυρίως καὶ ἀληθῶς εἰκόνα αὐτὴν εἶναι τοῦ ἀκαταλήπτου θεοῦ. Vide multa apud Claudianum Mamertum, Sextum Empiricum, Platonem, Plotinum, Aristotelem, Nemesium, Nazianzenum, Cassiodorum, Tertullianum, Augustinum, Hugonem Eterianum [De regressu animarum ab Inferis, in Max. Biblioth. PP. t. 22, p. 1176], Auctorem Celebrium Opinionum a Joanne Tarino editum, alios infinitos». BA.

(401) Ποικιλίας τῶν ἔξω] « Intus enim animam nemo perspicit præter deum; sed, ut creatoris ipsius, ab externis actionibus ejus mira vis considerari valet. Idem Anastasius [p. 568]: τὸ δὲ πάντων παραδοξότερον τῶν ἐν ἡμῖν κατ' εἰκόνα, ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι οὔτε τῆς τοῦ θεοῦ

ὑπάρξῃως τῆς λογικῆς ἀνθρώπινος νοῦς καταλαβέσθαι δύναται, εὖτε μὴ τῆς [editio male, τὰς] τῆς ψυχῆς ἡμῶν οὐσίᾳ, πῶς εἰς ὑπάρξιν πέφυκε τε καὶ παραγίνεται. Idem [p. 570] : ἔθεν πάντα τὰ κατ' αὐτὴν ἀγνοοῦντες ἐκ μόνων τῶν ἐν σώματι ταύτης ἐνεργειῶν τὴν ὑπάρξιν αὐτῆς πιστούμεθα, καθὰ καὶ τὸν θεὸν, ἐκ τῶν ἐν τῇ θρωπείᾳ κτίσει αὐτῶν ἐνεργημάτων τὴν αὐτοῦ βεβαιούμεθα ὑπάρξιν. *Multa huc facientia collegit Claudianus Mamertus* ». BA. Cf. p. 56, 23.

(402) D et Ba, ἰκανὸν τὸ τῆς ψυχῆς ἑρμηνεύει ἀθάνατον. Sequor ABC.

(403) D, κόσμον τουτονὶ καὶ γ. καὶ θνητὸν εἶναι ἀθάνατον διασώζονται. Ba, κ. τουτονὶ κ. γ. κ. θν. εἶναι, ἀθάνατον δὲ διασ. Non videtur esse δι in Aug. ABC, τούτων... εἶναι καὶ ἀθά. διασ.

(404) Πάντως που καίεται] insertum που ex ABC et Aug. — « Ut ab incendio conservari non possit. Hoc argumento plurima philosophorum deliria eliduntur ». BA.

(405) ABC, οὐκ ἴδουσι. D et Ba, οὐκ ἴδωσι. « In verbis ab Ambrosio interpretatis [n. 391], in hoc codice præteritis ». BA.

(406) Supra D et Ba, οὐκ ἔστιν μὴ οὐχί. Infra D, θεὸς δὲ ἔσα τε περιέλαβεν. Ba, θεὸς δὲ οἶά τε παρ. Sequor ABC. Et Ambrosius vertit, θεὸς δὲ ἠρίθμησεν. — Καὶ αὐτοῖς μέτρον γίνεται] « Quia voluntate ejus definitus est iis numerus. Itaque ipse est iis loco numeri, qui numerum earum sua voluntate comprehendit. Ambrosius vertit : *nobis quidem infinita, illi autem comprehensa atque definita sunt; isque illis modus efficitur quem jubet is qui eas comprehendit.* Quæ interpretatio deficere aliqua arguit textum nostrum græcum. Non, puto, melius ex facili verteris, quam nostra sonat translatio ». BA. Quæ translatio sic habet : « cumque ea complectitur, modus fit ipse illis deus ». D et Ba, ὧν περιέλαβεν, quod mutavi in ᾧ παρ. ex ABC. Id fere vertit Barthius. Ambrosius quid legerit nescio; erravisse scio. Statim Ba, ταῖς ἀόλαις ταῖς λογικαῖς, mendo; puto, typonum.

(407) Ἐκαστον δλον ἐπλήρωσε] « Mira sane rationi res, et tamen vera. Specimen dederit anima etiam humana, quæ, quum in corpore sit, ubi in eo sit non potest dici, nisi dicas quod tota est in

toto et tota iidem in quolibet ejus loco; qua ex re divinitatis similitudo in ea clarissime conspici potest. Anastasius Sinaita, libro jam sæpius memorato [p. 567]: ζωοποιὸς καὶ συστατικὴ καὶ προνοητικὴ ἡ ψυχὴ ὑπάρχει τῆς τετραστοίχου τοῦ σώματος φύσεως, κατ' εἰκόνα θεοῦ τοῦ προνοητικοῦ πάσης τῆς τετραπεράτου καὶ τῆς ἀνω κτίσεως· διόπερ οὐδὲ τὸν τοῦ θεοῦ τόπον ἔγνωμεν ἔνθα κατοικεῖ, ἀλλὰ μόνον πιστεύομεν ὅτι πάντῃ ἐστίν· οὔτε μὴν τὸν τόπον τῆς ψυχῆς ἔνθα οἰκεῖ ἐν σώματι ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ μόνον οἶδαμεν ὅτι ἐν τῷ παντὶ σώματι ἐστὶ καὶ ἐνεργεῖ, etc. De dei hac ratione videas Victorini rhetoris et dialectici cum primis nobilis libros contra Arrium; et Plotinum Enneadis 6, lib. 5, peculiari huc scripto ». BA.

(408) ABC, ἐξ ἐνὸς δένδρου βλαστ. μυρία... ζωῆς ὤς. Consentit codex quo usus est Bulengerus, qui Ecl. ad Arnobium recitat hunc locum ab ἐν ταῖς λογικαῖς οὐσίαις ἀδ ἐξ οὗ τὰ γενόμενα. Supplet conjectura ἔχει post ζωῆς, quod est in D et Ba. Bulengeriana scripturæ minutas alias variationes, vel ipsi vel typis debitas, prætereo. Ba, ἀπειρατὰ γινόμενα· quod correxeram ad Simoc. p. 193 ex codicibus; et est ἀπειρα τὰ γ. in D. Statim D et Ba, οὐδὲν ἐκεῖνο ἐξ οὗ τὰ γενόμενα, καὶ εἰς ἀπειρίαν ἡμῖν προβαίνειν δοκεῖ. Sequor ABC. Ambrosius: « nullusque sic prodiens ille esse dicitur unde processit: in infinitum porrigi nobis ista videntur; sed cuncta plane finita sunt ». Habuit igitur, οὐδὲν ἐκεῖνο... καὶ... δοκεῖ.

(409) Τὰ μέρη φθ. ἐξ ὧν τὸ ὅλον] « Essentiales partes dicunt scholastici ». BA.

(410) D, ἀνάγκη τὸ ὅλον τοῖς μέρεσιν ἐξ ὧν συνετέθη ταῦτα πείσασθαι. Ba, ἀν. τὸ ὅλ. ἐξ ὧν τοῖς μέρ. ἐξ ὧν συν. ταῦτα π. Aug., ἀν. τὸ ὅλ. ἐξ ὧν τοῖς μ. συν. « Vitiata scriptura. Lege, ἀν. τὸ ὅλ. ξὺν τοῖς μέρεσιν ἐξ ὧν συν. ταῦτα πείσ. ». BA. Sequor ABC.

(411) ABC, πᾶς τε χρόνος. D et Ba, μέχρι τούτου τὰ σώματα διορ. ABC, μέχρι τοῦ τὰ θνητὰ σώμ... τῶν ψυχῶν ἢ φθορά... δεόμενον ὧστε. Ambrosius: « si igitur mortalia corpora ad certum numerum finita sunt... sistetur animarum modus, cum subsident corpora quibus illæ infundantur ». Habuit quod edidi. Permutatio nota est nominum φορὰ et φθορὰ. Dion. Chrys. Orat. 75 extr.: ὥσπερ δὲ ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ διανοίας διοικεῖται καὶ σώζεται τῶν ἀνθρώπων ἕκαστος, ἡ

δι ταύτης διαφορά μανίαν καὶ παρακοπὴν φέρει. reperi διαφορά et in codice 3009; assentior tamen legenti διαφορά Casaubono. De hac permutatione agere memini ad Eunapium, ubi et φορὰν pro proventu illustravi. Quem sensum tractavit et Wernsdorf. ad Him. Ecl. 2, 13, Ænea non neglecto; in eo tamen falsus, ni ipse falsus sim, quod ad illam significationem referat hæc Himerii verba Orat. 10, 2: δειξὼ μὲν ὑμῖν τὸν Μαραθῶνα ἐν τῇ γραφῇ καὶ τοὺς πατέρας τοὺς ἑμετέρους καὶ τὴν Περσῶν φορὰν δρόμῳ καὶ τομαῖς ἐλέγχοντας. Male vertit « fœcundum Persarum proventum », quum scribere debuerit « impetum Persarum ». Scholiastes Philostrati Her. p. 534, φορᾶς interpretatur ἄρμης, quæ interpretatio loco Himeriano unice convenit.

(412) D et Ba, Ἀπόλλων μ. τ. ψάμμου πάσης εἶδέναι τὸν ἀριθμὸν. ABC, τὸν ἀρ. εἶδέναι. — « Ex oraculo quodam. Vide et Hymnographos. De deo optimo maximo eadem loquitur sacra scriptura. Pro dæmone autem hoc loco Apollinem habet Axitheus, qui et ipse se [ap. Lactant. 1, 7] in oraculis eo nomine censuit, licet epitheta minime vera adjiciens ». BA. Oraculum Delphicum apud Herodotum 1, 47: Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης. κ. τ. λ. Quem versum recitat Basilius Hom. 24, t. 2, p. 195; recitat et Philostratus V. S. Proœm. p. 481: καὶ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ Πυθίου ἀκούειν ἐστίν, Οἶδα... Ibi bene codd. 1696, 3059: καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦ.

(413) D et Ba, αὐτὸς ὁ δὴμ. ABC, αὐτὸς δ' ὁ δ... ὢν αὐτὸς προε. Ambrosius habuit ὄν: « ipse animarum conditor ignorabit numerum, quem ipse producit? »

(414) AB, πλήρης μὲν ἀήρ. ABC, καὶ γῆ καὶ θάλ. Duportus Gnomol. p. 248 Æneæ locum cum similibus composuit.

(415) CD et Ba, παρ' ἡμῖν. Ambrosius: « quidam ex nostris scriptoribus ». AB, παρ' ὑμῖν. In Aug. κενὸν, superscripto καινόν. D, ὅσον αἰθέρα. — « Ineptissima lectio, quam tamen noluit animadvertere recentior interpres [Wolfius], licet Ambrosius indicaverit interpretatione sua veritatem. Scribe: κενὸν οὐδὲν, οὐδ' ὅσον ἀκίστραν ἢ τρίχα βαλεῖν, vel ὅσον ῥαφίδα καὶ τρ. βαλ. Ambrosius: *ne tantum quidem, quantum vel acus pungere, vel capillus capere injectum possit* ». BA. Et tamen in contextu edidit Barthius, οὐδ' ὅσον ἀχωρα.

ABC, ἀέρα, quod divinavit Lobeck. ad Phryn. p. 91. Et Hasius in Thesouro H. Stephani Didotiano sub ἄθρη, recitatis Æneæ verbis, scripto etiam, lapsu forsan calami, ἡ θάλασσα, legendum monet ἀέρα, et vertit « paleam »; fere malim « spicæ barbulam ».

(416) D et Ba, καὶ εἰ θελήσουεν. ABC, καὶ ἐθελήσουεν, ac sine αἰσθητόν. Sed de quo ἐθελήσουεν dictum? de deo, puto. Ambrosius: « si propagare volueris ».

(417) ὧς δὲ νῦν λέγεται « Puto hoc dicere: ut vero nunc quidam statuunt, etiam in hanc vitam certo omnes numero venient animæ, nullis deinceps addendis, modo verum sit vitam hanc tum talem permansuram. Finem rerum mortalium et generationis hominum innuit ex opinione nonnullorum, qui post resurrectionem omnes homines in terra aliquamdiu victuros sunt dicere ausi. Vide Lactantium libro 7, cap. 14, et ad eum doctissima commentaria Xysti Betuleii; Q. Julium Hilarionem in fine [cf. Fabric. Bibl. med. et inf. latin. lib. 8, p. 251]; Justini, si est, Dialogum cum Tryphone [§ 80.....]; aliosque qui de Chliastis scripserunt. Aliud quid qui hoc loco intelligere volet, per me suo utatur sensu. Potest et illud innuere, quod ex Platone refert Eusebius, lib. 11 [p. 330] Præpar., exacto tempore defecturum genus humanum cum mundi magna concussione; qui ne plane intereat, principem deum ejus gubernationem suscepturum, eumque juvena perpetua donaturum ». BA. Intelligo simplicius verba ὧς δὲ νῦν λέγεται de opinione Theophrasti circa finitum animarum numerum.

(418) D, ψυχῶν ἐπίλειψις. ABC, ψ. ἐπίλειψις. Et sic Ba, plaudente Wernsdorfio Proleg. § 9. — « Ut certo numero expleto, earum cesset in sæculum intrmissio ». BA. Ob pronunciationem similem vocalium η et εἰ, sæpissime permutata sunt nomina λειψις et λῆψις. Arsenius p. 218: εἰς τὴν λῆψιν τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ Μάρδαρις ἀγγέλως· δηµόδως καὶ σαφῆς. Sensu caret λῆψιν, etsi potuerit Pantinus vertere quæ sunt similia Apostolii 7, 56: « in nunciorum comprehensionem etiam Mardaris nunciis ». Recipienda omnino varians lectio λειψιν, idque erit: « deficientibus nunciis, Mardaris quoque nunciis esto ».

(419) Αὐτὸς αἰε τοῦτος] D et Ba sine αἰε, quod accessit ex ABC.

— « Dicere vult : quanquam potior sententia ipsam tunc hanc vitam sublatum iri definiat. Notat obiter Chiliastar ipsos ». BA.

(420) D, συμποσιάζουσιν. Ba, συμκοσιάζουσιν. ABC et Aug. συμποσ. C, ex correctione ἐμπιπλάμενοι. Ceteri ἐμπιπλ. Vide n. 471. Et sic exhibet codex C infra pag. 59, 7. — « Suaviter sese aptat hominis intellectui, Platonice doctrinam christianæ jungens. Suaviter huc etiam faciunt, quæ ex Chiliastarum somniis scribit idem Lactantius cap. 8 Epitomes Divin. Instit., et auctor Dialogi cum Tryphone Judæo, qui, si Justinus est, etiam hic tale quid sensit ». BA. Quod sequitur νόμος τῆς Πλάτωνος πολιτείας dici videtur respectu ad l. 2, p. 100 Mass. : Μουσαῖος δὲ τούτων νεανικώτερα τάγαθά καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρὰ θεῶν διδάσκει τοῖς δικαίοις· εἰς ἄδου γὰρ ἀγαγόντες τῶ λόγῳ, καὶ κατακλίναντες καὶ συμπόσιον τῶν ὁσίων κατασκευάσαντες, ἐστεφανωμένους ποιοῦσι τὸν ἅπαντα χρόνον ἧδη διάγειν μεθύοντας. Potest et alludi ad Heris Armenii narrationem quæ exstat l. 10. Similia sunt et in descriptione futuræ vitæ piorum, in Axiocho Dial. c. 20: εἰς τὸν τῶν εὐσεβῶν χώρον οἰκίζονται, ἐνθα... ζυμποσιά τε εὐμελῆ καὶ εὐλάττωται αὐτοχορήγητοι...

(421) D et Ba, ὀνήνεται... παραδείγμα... εἰς αἰ... δύσχυρίζετο. Sequor codices ABC, quibus reliqui suum ἰσχυρίζεται. Nec id tamen malum legeturque sine varietate p. 51, 15. — Ἐν Φαίδωνι καὶ Γοργίᾳ] « Loca Platonis obvia sunt; nec nobis tantum otii, ut chartas verbis expleamus, quorum sensus isthic ponitur ». BA. Cujus miror describendi pigritiam, quum tot inutilia locorum fuisse passim lectori proferanti objecerit. Plato igitur Phæd. § 65 : οἱ δ' ἂν δοξῶσιν ἀνιάτως ἔχειν διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἀμαρτημάτων... τοῦτους δὲ ἡ προσήκουσα Μοῖρα ῥίπτει εἰς τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὐποτε ἐκβαίνουσιν... ταῦτοι δὲ ἐμπροσθεν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη. Idem Gorgia § 171 : οἱ δ' ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι... ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίνονται, καὶ οὕτω αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνήνεται οὐδὲν ἄτι ἀνιάτοι οὖντες, ἄλλοι δὲ ὀνήνεται οἱ τοῦτους ὀρώντες διὰ τὰς ἀμαρτίας... ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀμνηστῆτους ἐκεῖ ἐν ἄδου. Quæ huc faciant multa nec trita reperientur in Windeti libro De vita functorum statu § 7. — In sequentibus habet D, ἐκ τοῦ μέτρου τοσαύτον ἀφρημένον. Ba, ἐκ τ. μ. τοσαύτου ἀφρημένου. Vertunt Wolf. et Barth. : « animarum numero tantopere immunito ». — « His etiam adhuc idoneam sententiam quaero. Ut hæc quadrent superioribus, alius sensus exquirendus, Platonice ni-

mirum cujusdam traditionis, quam indagandam aut adnotandam aliis linquimus ». BA. A, τοσούτων ἀφρημένων. BC, τοσούτων ἀφρημένων. Ambrosius : « tot sublatis ex numero ». Habuit τοσούτων ἀφρημένων. Incassum se torquet bonus Barthius.

(422) D et Ba, καὶ οὐκ ἔτι φ... ἀδαμαντίνους δέδεται. ABC, καὶ οὐ φήσεις. AB, ἐξελήληκται, facta in A correctione; ἐξελήληκται. C et Aug., ἐξελήληκται. Ex ABC δεσμοῖς accessit. Fundus orationis est in Platonis Gorgia § 138: ταῦτα ἡμῖν ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οὕτω φανέντα... κατέχεται καὶ δέδεται, καὶ εἰ ἀγροικότερόν τι εἶπειν ἔστι, σιδηροῦς καὶ ἀδαμαντίνους λόγους. — « Νεανικὸν εἶπειν » jactantia juvenili. Adamantina vincula insolubilia, proverbio quodam, sunt, ob eum lapidem omium metallorum firmissimum ». BA. De lapide adamante male cogitavit Barthius, quum adamas veteribus sit ferri durissimi quædam species. Vide quæ fuse notavi ad Philostr. Her. p. 405, ad Planudis Metam. pp. 163, 273, ad Æschyli Prom. 6; ad Pindar. Scol. fragm. 2 : coll. Peerlkamp. viro d. et plus quam hypercritico ad Horatianum 1, 6, 13 : « Quis Martem tunica tectum adamantina Digne scripserit »? Quo in loco pronomen *quis* sententiarum nexum valde impediens videant critici num possit in *is* mutari. Jam cuncta bene procedent : « Scriberis Varius; nos hæc dicere non conamur : is Varius Martem digne scripserit; nos convivia cantamus ».

(423) D et Ba, εἰ δ' ἐν χιλίαις. AB, μυριοστὴν. C, μυριοστὴν, addito σ e correctione. Aug., οὐ γὰρ ἐς τοσούτον χρόνον. Locus Platonici Phædræ sic habet § 61 : εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ ὄθεν ἔχει ἡ ψυχὴ ἐκάστη οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων, ... πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφῆσαντος ἀδύλως ἢ παιδευαστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας· αὐτὰ δὲ τριτῇ περιόδῳ τῇ χιλιετῇ... Legendum puto πλὴν ἡ τοῦ φιλ. ἀδ. ἢ ἡ τοῦ παιδ., vel καὶ ἡ. Pronomen αὐτὰ id postulare videtur. Quum noverim quam sit sæpe vel ab optimis scriptoribus diligentior syntaxis neglecta, nil mutandum fere censerem, ni facillima vocolæ omissio librario videretur imputanda.

(424) D, οὐδὲν ἀμφισβήτησιν ἀπολείπεις· οἴσι. Ba, οὐδὲν ἀμφισβήτησιν ἀπ. οἴσι. ABC, οὐδὲν ἀμφισβήτησιμον ἀπ. Εὐξίθεε, οἴσι. In Aug. οὐδὲν, quod Wernsdorf. mutandum censet in οὐδὲ vel οὐδεμίαν. Scilicet invenit ἀμφισβήτησιν, vel potius invenisse sibi visus est, compendio adjectivi non intellecto. Et in Aug. est Εὐξ. Mox ABC, τοῦτ' ἐπὶ

καλὸν θέαμα. Statim quæ tribui Theophrasto ex ABC verba πῶς λέγεις, Euxitheo tribuuntur in D et Ba, nihil notante Wernsdorffio. Ambrosius : « De anima quidem nihil prorsus ambiguum relinquis, Euxitheæ. Ceterum putasne mundum tempore aliquando solvendum? Eux. Non puto equidem; sed certissime scio. Th. Quid vero? nonne infectus est mundus caretque principio? » Saltum facit ad τί δὲ οὐκ ἀγέννητος. Latina « non puto, sed certissime scio » monstrant reperisse græca similia Platoniciis Symp. § 1 : οὐκ οἶμαι, ἀλλ' εὖ οἶδα.

(425) D et Ba, εἰ τῶν σωμάτων γέν. οἷά δὴ κίν. οὔσα μένειν οὐκ ἐθέλει, αἰεὶ δὲ... ἔταν ὁ δὴμ. αὐτὸς βούλοιο. ABC, ἡ τῶν σ... ἐθέλει, ποία γὰρ κίνησις μένειν ἐθέλει, αἰεὶ... στήσεσθαι, εὐρήσει... ὁ δὴμ. βούληται. ABC, ὥστε συνάδει. D et Ba, ὥστε συνάδαιν. In fine Aug. εὐδαιμονία ut ceteri, et ad marg., γρ. ἀθανασία.

(426) D et Ba, σύμπνοια, ἄτακτον. ABC, σ. καὶ ἄτ. In Aug. est copula supra scripta. — Τὴν τοῦ δημιουργοῦ βούλησιν πεποιήται φύσιν] « Superius dixit voluntatem conditoris esse naturam; hoc est ordinem omnium rerum viventium istum ex sese semper esse urgentem, quo generantur servanturque omnia. Pag. 41, 18 : αὐτοῦ γὰρ τὸν ἀγῶνα τιθέντος κήρυγμα φύσις γίγνεται » et alibi [p. 45, 26]. Possis tamen non inepte hæc mutanda suspicari ». BA. Infra D et Ba, δυνάμ. καὶ σοφίας... ἀγέννητος... τὰ αὐτοῦ. Sequor ABC.

(427) Ἄκουε δὴ, φασί, μάλα καλοῦ λόγου] « Fabulatoris alicujus solemne exordium esse videtur. Hic vero sermo palam incipit hominem christiana veritate imbueri. Itaque merito sermonem commendat pulcritudinis, si alium quemquam ». BA. Sumsit sibi Æneas ipsa Platonis verba in Gorgia § 166 : ἄκουε δὴ, φασί, μάλα καλοῦ λόγου. Ibi Heindorf. Sumsit etiam ea Zacharias ad quem vide n. 421.

(428) D et Ba, ὁ πάντων βασιλεὺς ἐξ οὗ τὰ πάντα, ἡ τῶν ὄντων ἀρχὴ καὶ γονή. ABC, ἀρχὴ καὶ πηγὴ, sine γονή. Omisi γονή, quod non sine impropriate positum videbatur, et sequentibus οὐ γὰρ ἀγονος πηγὴ accommodatum, quæ sine hoc additamento apte dici possunt; quod et ignoravit Ambrosius : præterea optime sociantur ἀρχὴ καὶ πηγὴ, quorum vocabulorum frequentem juncturam illustravit

Cruzer. ad Plotin. De pulcr. p. 393. — Ἐξ οὗ τὰ πάντα, ἡ τῶν πάντων ἀρχή] « Repetitio rei arduæ potest ut sit auctoris; nobis tamen errore exscriptoris iterata verba videntur. Possis correctiuncula adesse : βασιλῆως οὗ ἴστιν τὰ πάντα, ἡ τῶν ὄντων ἀρχή. Et ita arbitror Æneam scripsisse. Quæ sequuntur de deo optimo maximo et generatione ejus ingenti commentario deduci possint ex scriptoribus qui de Trinitate contra Judæos, Arrianos, Saracenos, scripserunt, si id ageretur. Semina enim hic sunt quædam innumera- bilium disputationum et assertionum ». BA.

(429) ABC, τῆς τοῦ καλοῦ δυνάμεως. Ambrosius : « non tempore genuit, per quod fierent omnia ». Puto mutatum fuisse τόκου ab correctore orthodoxo, qui ab hæresi quadam sibi ac lectoribus providebat. Infra n. 432, τόκω pariter editum pariter mutat C in κόσμω, ubi hæresis de processione Spiritus Sancti a Patre, non et Filio, erat delenda.

(430) D et Ba, οὐ πάθει γενήσας. AC, πάθη. B, πάθη, superscripto si. Ambrosius : « non autem passione genuit ». Mox ABC, παραλαβών, pro edito λαβών. ABC, οὐδὲ αὐτόν. Tum D et Ba, μόνον γὰρ πατήρ. Ba, ἐβούλετο. Ceteri, ἦδ. D et Ba sine ἄν, quod est in ABC. Juncta erant οὐ γὰρ ἄν εἶχεν ἐν ἐκωτῶ και τῆς αὐτῆς οὐσίας, quæ distinxi, ut sit και τῆς αὐτῆς οὐσίας τὸ γέννημα ἦν. Statim Aug. et Ba, σύνθεσις ἐν ἑαυτῶ. D, ἵνα τὴν ὑπόστασιν και τοῦ π. δ. διηγήσεται ἀπὸς λόγος ἄν, αὐτὸς νοῦς και τῶ νοῖ ἅπαντα συναβροίσας. Sic Ba, sed cum διηγήσεται αὐτολόγος ἄν. AB, ἵνα τὴν ὑπ. και τὴν τοῦ π. δύναμιν αὐτολόγος, αὐτονοῦς και τὸ νοεῖν ἀπ. συναβρ. C, ἵνα τὴν ὑπ. κ. τ. τοῦ π. δύν. δηλώσῃ, αὐτολόγος, αὐτονοῦς, και τὸ (superscripto τῶ) νοεῖν ἀπ. συναβρ. Ex Aug. notatum fuit, διηγήσεται αὐτολόγος. Cf. n. 446. Zacharias dixit p. 101, 1, deum esse αὐτοειρήνην, p. 134, 8, esse αὐτοαγαθὸν et αὐτοσοφίαν, p. 144, 16, esse αὐτοαγαθότητα. Joannes Hieros. Vita Joannis Damasc. p. 245 : κακεῖ ἕως τελευταῆς προσμεμενηκῶς, πρὸς τὴν αὐτοῦ σοφίαν θεὸν μετασεχώρηκα. Puto nomine composito scribendum, τὴν αὐτοσοφίαν θεόν.

(431) D et Ba, ὁ πατήρ δι' αὐτοῦ Aug., ὁ π. δι' ἑαυτοῦ : quod habuit Ambrosius. A, πάντα δι' αὐτοῦ ὁ π. δημιουργῆ. BC, π. δ. α. ὁ π. δημιουργεῖ. D et Ba, σοφία γὰρ ἔδει τοδε τὸ πᾶν ἐργάζεσθαι. AB, σοφία γ. ἔδειτο τοδε τὸ π. ἐξεργάζ. C, σοφία γ. ἔδειτο τ. τ. π. ἐεργ.

(432) C, ἀμα τῷ κόσμῳ : vide n. 429. D, προσήνεγκε, οὐ βία φησίν, ἀλλ' εἴ. θυν. Ba, προήνεγκε, οὐ β. φησίν... Aug., προσήνεγκεν, οὐ β. φύσεως, ἀλλ'. ABC, προήγαγεν οὐ βία φύσεως. Ambrosius : « atque una cum prole ejusdem substantiæ protulit Spiritum Sanctum, eoque spiritu intelligibilia et sensibilia ». Saltum facit ab προήγαγεν ad alterum προήγαγε, pauculis infra versibus positum. — « Cautè hæc intelligenda sunt, ne ex solo Patre procedere Spiritum Sanctum dicere videatur; quæ fuit non incelebris olim hæresis. Verba singula hæc singulos poscant commentarios ». BA.

(433) ABC, οὗ ἐάν ἐφάφηται. Malus is voculæ ἐάν usus pro potentiali ἀν castigatissimæ Æneæ orationi non convenit. Ideo editum ἀν prætulī. Vide not. ad Anecdota mea t. 1, p. 65; t. 4, p. 490. Vix puto Theopompum Athenæi 12, 14, scripsisse ipsum : δειπνεῖν... παρ' οἷς ἐάν τύχῃσι τῶν παρόντων, καὶ προπίνουσιν οἷς ἐάν βούλωνται.

(434) D et Ba, οὐσίας συνέταττε καὶ πεποίηκεν. Et initio sententiæ, Ba e conjectura, ut videtur, οὐσία γ. μία ἢ τὰς νοεράς... Sequor ABC. Ambrosius : « et intellectuales quoque substantias ante tempora condidit atque constituit ». — * « Legendum arbitror, addita voce : καὶ πεποίηκεν τὰς λογικάς. De ambabus enim his loqui debent sequentia. Et ita jungit angelos cœlestesque potestates rationabili creaturæ, homini scilicet, supra p. 47. Nec obstat quod cœlum subjungit, quod homine prius conditum est, quum de iis qui beneficia dei agnoscere possent sermo hic sit, non de tempore creationis. Alioquin manifeste tamen statuit angelos ante omnia alia conditos; quæ fuit multorum opinio, ut notavit vir doctissimus, Lambertus Danæus, tractatione De angelis. Non pertendimus tamen hac nota, et asterisco eam suo notavimus, quum sequentia solum de angelis hoc dictum intelligi jubeant. Omnino nihili est. Συνέταττε ad ordinem hierarchiarum decantatissimum Græcæ ecclesiæ pertinet, cui illustrando ingentia volumina conscripta sunt ». BA.

(435) ABC, ἔχειν οὐσίαν εὐποιῆ. Mox D et Ba, ἰκανῶς ἀπολαύειν, nec id male. Sequens sententia, ἀγαθῷ οὐδεις φθόνος, est sumta ex Platonis Timæo p. 18 : ἀγαθὸς ἦν ἀγαθῷ δὲ οὐδεις περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνεται φθόνος. Cf. n. 461. Mox B, οὐκ ἐναργίαι πρὸ τῶν αἰσθητῶν διέμεινε.

(436) Οὐρανὸν δὲ θεὸν ὁ χρόνος ἀρχεται] Et hoc Timæo Platonis debet, ubi p. 27 : χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγενεν. Ac multa præcedunt suo loco legenda, non huc transferenda.

(437) D, γῆν καὶ αἴρα καὶ θάλ. Ba, γῆν αἴρα καὶ θ. In Aug. καὶ αἴρα deletum. AB, γῆν αἴρα τε καὶ θ. In C αἴρα additum ad marginem. Ambrosius, « aeromque ». Id nomen fere invitus reliqui, insertum, ni fallor, a librario qui noverat sæpissime jungi αἴρα γῆν τε καὶ θάλατταν. Juncta sunt apud Libanium t. 1, p. 516; et supra p. 47, 20; et apud Zachariam quoque p. 136, 14. Non negligam cujus forte memini Theodorum Prodr. Rhod. 6, p. 241 : Οὐτως ἀφουκτός ἐστὶν ἡ πεπρωμένη· Κἂν σοὶ τὸ νῆμα τοῦ βίου τμηθῆν φθάσοι, Οὐκ ἂν βιώσης, κἂν μακρὸν δρόμης (leg. δρόμης) δρόμον· Κἂν ποὺ φύγης θάλασσαν, ἢ χέρσος πέλας (leg. ἡ χ. π.), Κἂν γῆν, ἀνήρ (imo ἀήρ) πάρεστι· πανταχοῦ θεοί. Ut existat, quam esse credidit Gaulminus, sententia, « ubique præsentēs dei », oportet scribi θεοί. Sed sic malus est, ut in fine versus, accentus ultimæ syllabæ. Propono, dum fiat e condice lux, ἀήρ πάρεστι πανταχοῦ· θεία.

(438) D et Ba, αὐτὸς δὲ αἰὶ ἐργάζεται, αὐτὸς κ. τ. ὕλην. AB, ἐργάζεται, αἰὶ δὲ ἐργ. αὐτὸς καὶ τ. ὕλ. C, ἐργ. αἰὶ δὲ ἐργάζεται αὐτὸς, καὶ τ. ὕλ. Mox C, ἐγείρει τε γὰρ καὶ. Non invenit γὰρ Ambrosius. Statim D et Ba, ἀγέννητος. Sed AC, ἀγέννητος. Et in B alterum ὦ scriptæ vocis ἀγέννητος puncto inferius posito delendum esse significatur. Est in tali electione aliquid incerti; vide nn. 426, 450 : non hic tamen, quum sequatur γεγονέαι τὴν ὕλην.

(439) D, ἐπιγράφει δὲ καθ' ὅλον τὸ βιβλίον ὁ εἰς μέσον πρ. Ba, ἐπ. δὲ καθ' ὅλου. ABC, ἐπ. δὲ καθ' ὅλου... In C super ὁ scriptum est ᾧ. Ambrosius : « hoc te Chaldæi docent; atque Porphyrius in eo libro quem inscribit καθόλου, ubi Chaldæorum rationes in medium profert, in quibus asserere materiam carere principio ut impium dogma confutat »; facto sub finem saltu ad sententiam sequentem. Wolfius : « quod te Chaldæi docent, itemque Porphyrius in eo quem καθόλου inscribit libro, quum rationes Chaldæorum in medium omnes affert, iis materiam esse natam affirmat ». Barthius : « ... et Porphyrius libro quem Catholon inscripsit, producendis eorundem dogmatis compositum; in hoc factam esse materiam convincit ». Mirum est non intellexisse homines doctos esse τὰ

Χαλδαίων λόγια Chaldæorum Oracula, toties a Platoniciis laudata. Infra p. 56, 13, τὰ λόγια, inaccurate vertunt *veteres et sapientes*. Vide Warren. ad Hierocl. p. 287. Id non latuit Holstenium, qui, Vita Porphyrii c. 10, reprehensa Wolfii versione vel Ambrosii, locum sic verti deberi putat : « neque materia generationis (ἀγέννητος) et principii expers, quod et Chaldæi et Porphyrius te docent : ille enim integrum librum conscripsit, quo Chaldæorum Oracula producit, quibus materiam genitam esse confirmatur ». In qua interpretatione sunt quæ reprehendas, scilicet ἐπιγράφει et ἰσχυρίζεται male conversa. Melius, nec omnino recte, locum intellexit Fabricius Bibl. Gr. t. 1, p. 309, ubi et repudiandam memorat Lambecii conjecturam καθ' ὕλης pro καθόδου. Innuere Æneas fere videtur Porphyrii librum qui περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας, ἢ τῶν λογίων συναγωγῆ, ab aliis nuncupatus fuit : vide Bibl. Gr. t. 5, p. 744, § 23. Verterim : « et universim librum a se vulgatum inscripsit *Chaldæorum Oracula*; quibus in Oraculis factam fuisse materiam affirmat ». Quod non plane nitidum est, ut nec sunt græca. Quæ sic reformanda crediderim : ἐπιγράφει δὲ περὶ καθόδου τὸ βιβλίον ᾧ... « et inscripsit de descensu animæ librum quo Chaldæorum Oracula in medium producit, quibus... » Permutata καθόλου et καθόδου ostendi ad Eunapium. Cf. ad Zachar. n. 75.

(440) D, ὅθεν τὰ κατὰ φύσιν που λέγων ἀγέννητον δὴ εἶναι τὴν ὕλην καὶ τὸ ἐν ἀρχαῖς τῶνάι ως... Et sic Ba, cum λέγει. ABC, ὅθεν τὰ κατὰ φησί που λέγων ἀγέννητον δὲ εἶναι τ. ὕ. καὶ τὸ μὴ ἐν ἀρχ. τ... Textum probabiliter concinnavi. In Plotini opera commentatum esse Porphyrium notissimum est : consulesis Bibl. Gr. t. 5, p. 746, § 33 ; not. ad Eunap. p. 152. Jam Plotini liber ὅθεν τὰ κατὰ octavus est *Enneadis primæ*. Nihil remanet difficultatis. — « Plotini illius celeberrimi, præ quo sane verum est philosophos ceteros in rebus præcipue spirituum umbras esse, discipulus insignis fuit iste Porphyrius, cujus et vitam nobis eleganter et accurate conscriptam reliquit. Utinam christianis calumniandis abstinuisset. Libros sane Porphyrii expressim contra veritatem scriptos adducit testimonio et diræ blasphemiae arguit Theodoretus contra Græcos [2, p. 493]; ut et Justinianus imperator. Scripsit idem Philosophicæ Historiæ commentarios [Bibl. Gr. t. 5, p. 746, § 40], eidem laudatos; qui utinam vel soli exstarent ». BA.

(441) D, ἡ ὄλη γεννητὴ... ἀλλ' ἔσχατον... ἀγέννητος. Ba, γεννητὴ... ἀ. ἔσχατος... ἀγέννητος. Et carent verbis: τὸ ἐκ τῆς ὄλης. Aug., ἔσχατος. ABC habent quod scripsi, consentiente et Ambrosio. Ceterum ἔσχατον et bonum est, potestque firmari loco simili p. 36, 22. Synesius Calv. p. 69 sententiam illustrat: τὰ πρῶτα τῶν ὄντων ἀπλᾶ, κατιούσα δὲ ἡ φύσις ποικίλλεται· ἡ δὲ ὄλη τῶν ὄντων τὸ ἔσχατον, ταύτῃ καὶ ποικιλώτατον.

(442) D et Ba, Πλάτων μέμνηται ἐν Τιμαίῳ πῶς... Exhibeo scripturam ABC. Ambrosius: « ipse nempe in Timæo Plato meministi quod nihil fingens nihilque dissimulans... » Forsau: αὐτὸς δὲ ἡμῶν ὁ Πλάτων (μέμνησαι γάρ) ἐν Τιμαίῳ πῶς οὐδέν... Respicitur locus Timæi p. 28: πότερον ἦν αἰεὶ, γενέσεως ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν, ἀπ' ἀρχῆς τινὸς ἀρξάμενος; γέγονεν.

(443) D et Ba, ὁρατὸς τε γὰρ ἐστὶν· αὐτὸς τε ἐστί. — « Omnino scribendum ἀπτός τε. Sic p. 53, 8: ὁρατὸν γὰρ ὄντα καὶ ἀπτόν καὶ πάντη σωματοσιδῆ. Vertit ergo recte, ut nos, Ambrosius. Non est assecutus Wolfius, vitiatu codici addictior ». BA. Ambrosius: « visibilis enim est atque tangibilis ». Invenit scilicet ἀπτός, quod est in ABC, et in loco Platonis eodem: ὁρατὸς γὰρ ἀπτός τε ἐστί καὶ ὄμμα ἔχων. Cf. ad Zachar. n. 269. Quod in fine sententiæ dictum est de τοῖς αἰσθητοῖς respicit Platoniam rerum divisionem in Timæo ibid., inter τὸ ὄν αἰεὶ, καὶ τὸ γιγνόμενον μὲν ὄν δὲ οὐδέποτε· atqui τὰ αἰσθητὰ, inquit, γιγνόμενα καὶ γενητὰ ἐφάνη· sequitur εἶναι βεβαίως οὐδέποτε.

(444) De nomine μυσταγωγοὶ vide n. 116. D et Ba, τὸ γέγονεν λέγουσι, ἀλλὰ κατ' αἰτίαν γέγονεν. ABC ut ego; et sic Aug., cum αἰτίας. Ambrosius, qui Theophrasti personam non exhibet, sic vertit: « Porro qui Platonem exponunt, quod ille factum dixit non sic tradunt, sed secundum causam factum ». Mox Aug., κακίας αἴτιον. Et est in margine adscriptum κρεῖττον ἐγένετο, quod quo referendum sit nescire se ait Wernsdorf.

(445) D et Ba, πεποιήκεν. ABC, κατώπιον, quod fuit correctum in C. — Τοῦτο ἡ σκιά] « De umbra mirifica et serio quidem commenti sunt et memorarunt antiqui. Vide elegantem librum Joannis Wowerii [cui titulus: *Dies æstiva, sive de umbra pægnion*]; cuius

insigne ingenium vitam isthac omnem suam illustrandæ antiquitati impendere debebat, adeo ei rei factum fuisse videtur. Sed abstulere fructum hunc tempori præterito ambitiosi spiritus et inconsulta juvenia. Quod quum adolescentulo olim mihi quæretur, gratificatus sum poema ipsi De peregrinatione juventutis Germanicæ, quod revisum et ad momenta prudentiæ non inutilia redactum aliquando editurum polliceor. Sed hæc οὐδὲν πρὸς ταύτην τὴν σκιάν, cujus mentio hic etiam non est non umbrosior æquo. Vide omnino Zachariam De mundo p. 105 et sqq. ». BA. In Wowerii libello de umbra nihil invenio quod huc faciat, nisi memoratam cap. 2, Procli libro de æternitate mundi sententiam, sua quodammodo umbram substantia consistere, cujus addit refutasse argumenta Pererium Physices libro 15.

(446) D et Ba, αὐτὸ τὸ φῶς. ABC, αὐτοφῶς. Cf. n. 430.

(447) ABC, συναμύζων ἠβούλετο, εἰ σκιάς ἐξανάγκης ἐπομένης. Editiones expressi.

(448) D et Ba, τοῦτο Πλωτῖνος. AB, καὶ τοῦτον Πλ. C, καὶ τοῦτο Πλ. ABC sine καὶ τὸν Ἀναξαγόραν κωμῶδει ὅτι μὴ προλέγει. Ambrosius codice usus est integro. — « Porphyrus modo commentariis Plotinianis hæc disserentem introduxit. Anaxagoram autem in eadem re notat Plotinus libro de materia c. 7, qui est quartus Eneadæ secundæ. Verba apponam : Ἐμπειδοκλῆς δὲ τὰ στοιχεῖα ἐν ὄλῃ θέμενος ἀντιμαρτυροῦσαν ἔχει τὴν φθορὰν αὐτῶν. Ἀναξαγόρας δὲ τὸ μίγμα ὕδωρ ποιῶν, οὐκ ἐπιτηδειότητα πρὸς πάντα, ἀλλὰ πάντα ἐνεργεία ἔχειν λέγων, ὃν εἰσάγει νοῦν ἀναιρεῖ, οὐκ αὐτὸν τὴν μορφήν καὶ τὸ εἶδος διδόντα ποιῶν, οὐδὲ πρότερον τῆς ὕλης, ἀλλ' ἅμα· ἀδύνατον δὲ τὸ ἅμα· εἰ γὰρ μετέχει τὸ μίγμα τοῦ εἶναι, πρότερον τὸ ὄν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ὄν καὶ τὸ μίγμα κάκεινο, ἄλλου ἐπ' αὐτοῖς δεήσει τρίτου· εἰ οὖν πρότερον ἀνάγκη τὸν δημιουργὸν εἶναι, τί ἔδει τὰ εἶδη κατὰ σμικρὰ ἐν τῇ ὕλῃ εἶναι; etc. ». BA.

(449) D et Ba, ὁ δὲ πολλὸς καὶ ἀττικῶς. ABC sine καὶ, et C, ἀττικῶς, cum lineola, quæ nomen esse proprium significat. — « Corrupta lectio. Ambrosius : *enimvero Atticus ille priscus Platonis in primis studiosus observator, dum quæ amantissimo suo videntur exponeret.* Sed nec prisci nomen convenit Attico, et τὸ πολλὸς non habet in se alterius auctoris nomen, cum de uno sermonem esse

omnia sequentia satis evincant. Alii legunt, ὁ δὲ Πρόκλος καὶ Ἄττικός. Quæ lectio, si ex libris est, vera est, et ad eam dirigenda interpretatio. Attici quidem nomen necessarium restitui. Fuit enim celebris ille platonicus. Stobæus Eclogarum Physicarum lib. 1, cap. περὶ ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς [t. 1, p. 894]: ἦδη τοίνυν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Πλατωνικοῖς πολλοὶ διασπασαίχουσιν, οἱ μὲν εἰς μίαν σύνταξιν καὶ μίαν ιδέαμ τὰ εἶδη καὶ τὰ μέρη τῆς ζωῆς καὶ τὰ ἐνεργήματα συνάγοντες, ὥσπερ Ἰωαννῆς τε καὶ Παρφύριος· οἱ δὲ εἰς μάχην ταῦτα κατατείνοντες, ὥσπερ Νουμῆσιος· οἱ δὲ ἐκ μαχομένων αὐτὰ συναρμολογῶντες, ὥσπερ οἱ περὶ Ἄττικῶν καὶ Πλούταρχον. Et, cap. περὶ διαφορᾶς καθόρου τῶν ψυχῶν [p. 908], idem Atticum cum Platonico, velut principem eorum ducemve, ponit: ἐτι μὲν αἱ καθαραὶ ψυχαὶ καὶ τέλειαι καθαρῶς εἰσοικίζονται εἰς τὰ σώματα ἄνευ παθημάτων καὶ τῆς στερήσεως τοῦ νοεῖν, αἱ δὲ ἐναντία ἐναντίως· Ἄττικῶ ἢ Πλατωνικοῖς οὐ συνδοκεῖ, etc. Male ibi interpretes Gul. Canterus novam velut sectam tanto viro facit, vertens, *Attici sectatoribus non videtur*: nimia libertate suis amoribus hominem semovens. Eundem citat Theodoretus lib. 6 Therapeut. seu De providentia [p. 573, 8]: ὅτι δὲ ἀξίει τῶν ἀνθρώπων τὴν πονηρίαν τὸ μὴ πιστεύειν ἰθύνεσθαι προνοίᾳ τὰ ζῆμπα πάντα Ἄττικὸς ὁ Πλατωνικὸς βοᾷ. Cujus sequentia verba cum primis clarum inter Platonicos fuisse indicant. Dissertationes Attici nonnullas ponit Eusebius lib. 15 De præparat. Evang. Hunc haud dubio Atticum loquitur hoc loco Axitheus noster, qui dissimulato nomine ita ut editum est utique minime scripsit. Ἐραστὴν vocat specialiter addictum, ut singulares amicos suos christiani *dulcissimos, dulces suos*; de quo alibi. Ipse Plato solebat ἑταίρους sive sodales nuncupare. Suida [in ἑταῖροι]: ὁ Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι φιλόσοφοι τοὺς γηνησίους ἐραστὰς τῶν λόγων ἑταίρους ἐκάλουν· οὗς ἐμίμειτο Ἰουλιανὸς, ἑταίρους πάντας καλῶν ἐν ταῖς συνουσίαις, οὐκ ἀπαυθαδιζόμενος τῇ βασιλείᾳ. Potest ut laus aliqua, sive patriæ Attici nomen in verbis Æneæ sit corruptum, sive et christianismi encomium. Nam eum philosophum veritatem cognovisse testantur nunc quoque exstantia ejus scripta, ut quod contra Aristotelem pro Moyse et Platone superest in Bibliotheca Bavarica. Et ex eo libro legendum hic existimo: ὁ δὲ Μωϋσείως καὶ Πλάτωνος ἐραστῆς ὁ Ἄττικός. Vide Eusebium dicto libro ». BA. De Attico Platónico adi Heeren. ad Stob. t. 1, p. 894; Bibl. Gr. in Catalogo platoniorum t. 3. Sed in epitheto πολλῆς sic nude posito est aliquid quod desideretur, veluti πολλῆς τὴν σοφίαν, aut aliud simile; ni corruptum sit, mutandumque in καλῆς, παλαιῆς.

(450) D et Ba, *ἔφη ποῦ... ἐπιζητῶν τοιοῦτον δι' αὐτὸν ὄντα οὐκ ἀγέννητον... ἀγέννητον* (Ba, ἀγέννητον casu) εἶναι. Etiam infra ἀγέννητον utrobique. Notatum est ἀγέννητον bis ex Augustano. Edidi ex ABC. Ambrosius habuit ἐπιζητῶν. Infra D et Ba, Ἀριστοτέλῃν. Est apud Eusebium Præpar. 15, p. 468, Attici locus huc conferendus.

(451) Locus est disertus Porphyrii De antro c. 24 : Αἰγυπτίους δι' ἀρχὴν ἔτους οὐχ ὑδροχόου, ὡς Ῥωμαῖοις, ἀλλὰ καρκίνου· πρὸς γὰρ τῷ καρκίνῳ ἢ σῶθις ἦν κυνὸς ἀστέρα Ἕλληνας φασί· νομηνία δ' αὐτοῖς ἢ σῶθωος ἀνατολή, γενέσεως κατάρχουσα τῆς εἰς τὸν κόσμον. Apud Syncellum p. 5, D, nonagesimo tertio die ab creatione mundi solem et lunam sub cæcero fuisse dicitur. Hæc commenta quæ mihi tetigisse satis sit doctiss. viros nimium defatigaverunt.

(452) D et Ba, ἐκτίσθη πρὸ ἡμῶν θείας τοῦ κόσμου γοντὸς ἀφθ. πν. εἰς ἡμετέρας χρείας. Ambrosius, qui græca non vertit, sed apposuit ipsa : ἐκτ. πρὸ ἡμῶν θείας τε κόσμου γ... ABC, ἐκτ. πρὸ ἡμῶν θείας πρὸ κ. γ. ἀφθ. πν. εἰς ἡμῶν χρείας. Quod sumsi, sed bis rescripto ἡμῶν, duce Barthio. — « Homines utique allocutus est Apollo. Itaque nihil certius est quam scribendum, πρὸ ἡμῶν, et mox εἰς ἡμετέρας χρείας. Alii legunt, πρὸ ἡμῶν καὶ τῆς δέ [?]. Optime ». BA. Vide Lobeck. Aglaoph. p. 456.

(453) De nomine μυσταγωγοὶ n. 116. D et Ba, καὶ τὰ αἰσθητὰ ἅμα πάντα παραγαγόντες... οὐ γὰρ δὴ ἅμα δὴ πάντα. ABC sine τὰ et cum παράγοντες. AB, οὐ γὰρ ἅμα δεῖν πάντα. C, οὐ γὰρ ἅμα ἐστὶ πάντα. Aug., οὐ γὰρ ἅμα δὴ πάντα. Ambrosius : « non enim simul sunt omnia ».

(454) D et Ba, ἐστὶ ποιητὴς, τοῦ δὲ χ. οὐκέτι; οὐδ' οὗτος... συμφύρεται... δυνάμειος σημεῖον. Sequutus sum ABC. Ambrosius editis consentit.

(455) D et Ba, λογικὸς ἦν. ABC, λογικόν. Ambrosius : « attamen loqui norat ». — « Ad eloquium maluit interpretari Ambrosius. Sane vero et rationi videbatur adversari tam diuturnum silentium. Ille autem legit λόγιος ». BA. Wolfius : » et tamen nihilominus rationis compos erat ». Melior videtur Ambrosii interpretatio, qui λογικὸς legit, non λόγιος, quod putabat Barthius.

(456) ABC, εἰ καὶ μὴ πῶς τὸ ἐν Ἀκροπόλει. Servavi editum, εἰ καὶ μὴ ἅμα τὸ... Ambrosius : « Non tamen unam statuam quæ in Arce et quæ in Olympia erecta est, fecit ». Voluit scribere *una*, non *unam*. Non simul ambas fecit statuas, sed medio inter utramque intervallo, et per hoc intervallum erat statuarius. — « Ambo hæc fecit Phidias; non minus tamen fuisset statuarius, si non fecisset. Neuter interpres satis sensum assecutus est. Olympius autem Jupiter summum artificium humanarum manuum. Valerius Maximus libro 3, c. 7, [ext. 4] : *Phidias quoque Homeri versibus egregio dicto allusit. Simulacro enim Jovis Olympii perfecto, quo nullum præstantius aut admirabilius humanæ fabricatæ sunt manus*, etc. Acropolis κατ' ἐξοχὴν Atheniensium arx. In ea Apollinis a Phidia elaborati meminit Pausanias in Atticis [24, 8], et quidem noxia regione insecta expellentis. Sed haud dubie Minervæ simulacrum innuit Æneas inter omnia Phidiæ opera præclarissimum, quod Lemnii dedicarunt, ut idem Pausanias memorat. Δύο δὲ, inquit [1, 28, 2], ἄλλα ἐστὶν ἀναθήματα, Περικλῆς ὁ Σανθίππου, καὶ τῶν ἔργων τοῦ Φειδίου θέας μάλιστα ἄξιον, Ἄθηνᾶς ἄγαλμα, ἀπὸ τῶν ἀναθέντων καλουμένης Ἀθηνῆας. Olympius vero ejusdem artificis Jupiter tantum testimonium habuit, ut ipsi etiam deo probatus perhibeatur, uti memorat idem scriptor libro 5, [11, 4]. *Tradunt, inquit, ipsius dei auctoritate Phidiæ artem comprobata: nam quum, expolito jam opere, Jovem rogasset significationem ut sibi aliquam daret numquid illud ipsi acceptum esset et gratum opus, eam pavimenti partem de celo tactam memorant, quo loco urna ætate mea ex ære, quod loci esset insigne, posita est. Acropolis, etsi notum Atheniensium arcis vocabulum, duas tamen etiam civitates indicat diversas, alteram Libyæ, Ætolix alteram. Stephani correptor : Ἀκρόπολις Διεύας [imo Διούης]. ἔστι δὲ καὶ Αἰτωλίας. BA.*

(457) D et Ba, συνεδέθη et οὐμενοῦν. ABC, συνετέθη et οὐμενοῦ. Hoc etiam in Aug. Cf. n. 366. Locus mancus est et apposui lacunæ indicium. Ambrosius meliore codice usus : « Τη. Assentior : sed num prius hoc omne male connexionum erat, ut necessario solvendum sit? Eux. Minime vero. Quid enim ab eo, qui summæ bonus, imo ipsa bonitas est, nisi optime fieri potuit? Indicio est tanta constantia rerum, quam id præclaro initio conditum sit. Τη. Qui ergo solvetur? »

(458) D, ἐτι τὸ συντεθὲν οὐχ ἀπλοῦν· ἄλλο γὰρ ἄλλω συμπλέκεται... συντεθὲν εὖ διαλύεται· τὸ δὲ δύναιμι... ὠδίνε. B, ἐτι τὸ συντεθὲν οὐχ ἄ· ἄλλὰ γὰρ ἄ· συμπλέκεται... συντεθὲν εὐδιάλυτον τῇ δυνάμει, τὸ δὲ δ... ὠδίνεν. Sic A, cum ὠδυνεν e correctione, deleto ὠδίνεν. Et sic C, cum ὠδυνε, et Ba, ceterum cum D consentiens, habet εὐδιάλυτον τῇ δυνάμει; quod ex Aug. est notatum. Ambrosius habuit τὸ δὲ συντεθὲν οὐχ ἀπλ. ἄλλο γὰρ... συντεθὲν.

(459) D, συντεθὲν. AB et Ba, συντεθὲν... λύσειν, correcto συντεθὲν. Ambrosius : « connexum ». Plato Tim. p. 31 : τὸ μὲν οὖν δὴ θεθὲν πᾶν, λυτόν· τὸ γέ μὴν καλῶς ἀρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ λύσειν ἐθέλειν, κακοῦ. — Mox B, καταλείπειν. C, διαλύσειν pro διαλύειν. Infra edito ταυτὲν substitui ταυτὸ ex ABC. Iidem paulo post, ἡδύνατο ἢ οὐκ ἐβούλετο : vide n. 341, 575.

(460) D et Ba, τὰ νοητὰ πάντα πεπ. ἀθ. τὰ δὲ αἰσθητὰ οὐκ ἠβούλετο. Quibus consentit Ambrosii versio. Sequutus sum ABC. Mox in Aug. supra ἢ τί; additum est ἄρα φῶ. Verba ἢ τί non habuit Ambrosius, saltem non vertit.

(461) Flosculum e Platonis Timæo jam vidimus supra p. 51, 6. Cf. ad Zachariam n. 97. — « Pulcre Hierocles in Aurei Carminis primum versum [p. 24], ubi et ordinem rerum conditarum pariter exsequitur : αἰτία γὰρ τῆς τῶν πάντων ποιήσεως αὐτῶ οὐδεμία ἄλλη πρόσ-εστιν εὐλογος, πλὴν τῆς κατ' οὐσίαν ἀγαθότητος· ἀγαθὸς γὰρ ἦν φύσει· ἀγαθῶ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίνεται φθόνος· αἱ γὰρ παρὰ τὴν ἀγαθότητα λεγόμεναι (γινόμεναι) αἰτίαι τῆς δημιουργίας τοῦδε τοῦ παντὸς ἀνθρωπίνης μᾶλλον περιστάσεσιν ἢ τῷ θεῷ πρέπουσιν· ἀγαθὸς δὲ ὢν τὴν φύσιν ὁ θεὸς τὰ μάλιστα ὁμοιωμένα αὐτῷ πρῶτα φύσει παρήγαγε, καὶ δεύτερα τὰ τὴν μέσσην ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸν κεκτημένα, τρίτα δὲ καὶ ἔσχατα πάντων τῶν ἐσκότων αὐτῶ τὰ πρὸς τὴν θείαν ἐμίωσιν μάλιστα ὑφειμένα· τῇ δὲ οὐσίᾳ τῶν γενομένων σύνδρομος ἦν ἡ τάξις ὥστε τὸ φύσει κρεῖττον προτεταγμένον εἶναι τοῦ καταδεεστέρου, ἐν τε ταῖς ὁλοῖς γένεσιν, ἐν τε ταῖς καθ' ἕκαστον γένεσιν τὴν κατ' εἶδος ὑπόστασιν κεκτημένοις· οὐ γὰρ τύχαις ἐκληροῦτο τὴν τάξιν τὰ πάντα, οὐ δὲ προαιρέσεως μεταβολαῖς· ἀλλὰ νόμοις δημιουργικαῖς διάφορα προήγητο καὶ τὴν τάξιν ἀνάλογον ταῖς τῶν φύσεων ἀξίαις ἐλάττανε. Quæ sane sunt e myrotheciis cœlestis hausta sapientiæ doctrinæque, cum hisce nostri ». BA.

(462) D et Ba, οὐδὲν ἦν. ABC, οὐδέ τι ἦν. Ambrosius : « nihil essent ». Habuit οὐδὲν. Sed ob sequens ἐν γὰρ ἦν malui οὐδέ. Vertam : « sed si « similia omnia forent, ne quidem forent (similia); unum quippe « forent ».

(463) D et Ba, τῶν νοητῶν τὸν κόσμον ὅλον προεβάλλετο. Ambrosius : « intelligibiliumque mundum omnem ». Sequor ABC, nisi quod BC προεβάλλετο habere videntur.

(464) D et Ba, δεύτ. διὰ αἰσθητὰ καὶ θνητὰ προσέθηκε. AB, δ. δ. τὰ αἰσθητὰ πρ. C, δ. δ. τὰ αἰσθητὰ προσέθηκεν. Ambrosius : « secundo item mortalia etiam addidit ». Habuit δεύτ. διὰ τὰ θνητὰ προσέθε.

(465) ABC, τὸ δεύτερα προθῆναι. Ambrosius : « non igitur secunda adjicere invidentis est ». Legebat, quod est in editis, προσθεῖναι. Statim D et Ba, τῶν καλῶν παραλείπειν, et sic Ambrosius. ABC, τ. κ. μὴ παραλείπειν. Infra AB, προκατέσπειρες καὶ τοῖς θνητοῖς... ἐαυτόν. C, προκατέσπειρε καὶ τ. θν... ἐαυτό.

(466) D, ἐλάχιστον ὅτι τοῦ... ἀκραιφνέστατον καὶ ἀθάνατον νῦν διασώζεται. Ba, Aug. ABC, ἐλάχιστόν ἐστι τοῦ... ἀκραιφνέστατον ἀθ. καὶ νῦν διασ. Ambrosius : « indicium hujus rei haud exiguum est, quod... » Videtur habuisse ὅτι.

(467) « Olympus peculiaris cœli locus, in quo deorum ipsorum supremorum concilium degere et providentiæ sedem esse statuunt sapientes prisci. Julianus Cæsaribus [p. 307]: θύων δὲ Ῥωμύλος τὰ Κρόνια πάντα ἐκάλει τοὺς θεοὺς, καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς Καίσαρας· κλῖναι δὲ ἐτύγγανον παρεσκευασμένοι τοῖς μὲν θεοῖς ἄνω κατ' αὐτὸ, φησὶν, οὐρανοῦ τὸ μετέωρον « Οὐλυμπόνδ' ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ ». Dictus ab Olympo præalto monte Macedoniae, diis præcipue sacro. Scholiastes Homeri Iliade A, [353]: Ὀλύμπιος· ὁ τὸν Ὀλυμπον κατοικῶν Ζεὺς· ὁ δὲ Ὀλυμπος ὄρος Μακεδονίας, ἱερὸν οἰκητήριον τῶν θεῶν, ἀλληγορικῶς δὲ ὁ οὐρανός. Idem ad principium hujus libri [18]: Ὀλυμπος, κατὰ μὲν Ὅμηρον, ὄρος τῆς Μακεδονίας μέγιστον, ἱερὸν τῶν θεῶν, κατὰ δὲ ἀλληγορίαν, Ὀλυμπος ἐστὶν ὁ οὐρανός παρὰ τὸ ὀλολαμπῆς εἶναι. Pro beatorum sedibus ubique poetarum exstat. Ipsum etiam Jovem hoc nomine censent quandoque. Manilius de ara, quam fecerat diis supremis, si qui forent, cum adversus Gigantas proficisceretur [5, 18; cf.

Barth. Advers. 24, c. 10] : *Aruque divorum cui votum solvit Olympus* ». BA.

(467) ABC sine εἰς ἀπόδειξιν · quæ habuit verba Ambrosius, vertens : « ut ex eo id colligatur ». — Ἔσται τοιοῦτον « nimirum soluto isto elementari mundo. Quum enim beatis hominibus talem tribuant sedem, iis omnibus suscitatis e mortis vinculis, necesse videbatur totum etiam universum beata forma tali induendum. Potest speciatim alluisse nomen Elysiorum camporum. Didymus in Odysseam 4, [563] : Ἠλύσιον πεδίον, τὸ τῶν ἡρώων ἐνδαιίτημα, κεκλημένον ἀπὸ Ἠλυσίου τοῦ Ἐλευθῆρος, εὐσεβεστάτου γενομένου · ἢ παρὰ τὸ ἄλυτα ἐν αὐτῷ μένειν τὰ σώματα · ὁ δὲ τόπος ἐν ταῖς καλουμέναις Μακάρων νήσοις ». BA.

(468) Παντελῶς θνητόν] « Zacharias De mundo [p. 149] : πρῶτον μὲν ὁ δημιουργὸς, ἵνα μηδὲν τῶν πρὸς αὐτοῦ γεγονότων ὑπὲρ θανάτου καὶ φθορᾶς κρατοῖτο διηκεῶς · εἶναι γὰρ τὰ πάντα βούλεται, καὶ εἶ εἶναι καὶ αἰεὶ εἶναι ». BA.

(469) D et Ba, οὐκοῦν δ. θν. πεποιήκα δὲ τὸ... καὶ τῆ γενέσει. Ambrosius habuit πεποιήκα. Sequor ABC. — Ἐντυποῦσθαι] « Ut variæ nimirum formæ animantium generentur et formarum species. Et hæc enim formarum continuatio excludit mortalitatem, species gignendo decedentibus perpetuo sufficiens. Plato in Convivio [p. 206, C] : ἡ γὰρ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνουσία τόκος ἐστίν · ἐστὶ δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα καὶ τοῦτο ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζῳῷ ἀθάνατόν ἐστιν, ἡ κύψις καὶ ἡ γένεσις. Et post pauca [p. 207, C] : μὴ θαύμαζε · ἐνταῦθα γὰρ τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ λόγον ἡ θνητῆ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν αἰεὶ τε εἶναι καὶ ἀθάνατος · δύναται δὲ ταύτη μόνον τῆ γενέσει, ὅτι αἰεὶ καταλείπει ἕτερον νέον ἀντι τοῦ παλαιοῦ. Malim autem in Nostro legere εκτυποῦσθαι, et vertere exprimantur. Quum rem expendes, necessariam fere hanc correctionem existimabis ». BA.

(470) Cf. p. 45, 23. In Aug. supra ἠεσίσεις scriptum, γρ. διανοήσεις. Infra D, αὐτῆς χαρίζεται. AB, αὐτοῖς χ. C et Aug. cum Ba, αὐταῖς χ.

(471) Ba, ἐκὼν τίθ. εὐ τ. δ. ἀπορία καὶ ὡς δεῖ τὰ πρῶτα τῶν δευτέρων ἀπορία καὶ ὡς δ' ἐπιμέλειται, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἐπιπολεῖσθαι. D, ἔκοντι θήσειν, εὐ τῶν δ. ἀπορία, καὶ ὡς δεῖ τὰ πρ. τ. δευτ. ἐπιμέλειται καὶ μηδὲν

αὐτῶν ἐμπίπλασθαι. ABC, ἐκὼν τίθησιν. AB, οὐ τῶν δ. ἀπορίαί, καὶ ὡς δ. τ. πρ. τ. δ. ἐπιμελεῖσθαι, κ. μ. ἐξ αὐτῶν ἐμπίπλ. C, οὐ γὰρ τ. δ. ἀπορίαί καὶ ὡς δ. τ. πρ. τ. δ. ἐπιμελεῖσθαι κ. μ. ἐξ α. ἐμπίπλ., superscripto ab eadem manu ἐμπίπλ. Cf. n. 420. Wernsdorfius notat ex Aug., δευτέρων ἀπορίαί καὶ ὡς δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, et addit : « ergo idem bis ». — « Καὶ ὡς δεῖ τὰ πρῶτα τῶν δευτέρων ἀπορίαί] Ut pareat potiora illustrari minorum defectibus. Sensus ambiguus est; nam et vertere possis aliter. Mea autem sententia illa καὶ ὡς δ' ἐπιμελεῖσθαι sana satis non sunt; et scripsit, si fides probabili admodum conjectationi, Æneas noster : οὐ τῶν δευτέρων ἀπορίαί καὶ ὡς δεῖ τὰ πρῶτα τῶν δευτέρων ἀπορίαί δικαίως ἐπιμελεῖσθαι καὶ μηδὲν αὐτῶν ἐμπίπλασθαι. Vere ita scripsit Æneas, et interpretatio ad hanc emendationem constituenda est. Confer omnia et antecedentia et consequentia; nihil videbis fieri posse convenientius ». BA. Convenientius feci, qui ex meis codicibus textum constitui probabilem nec difficilem.

(472) Πρὸς αὐτὴν ἀεὶ βλέπειν] « Ad summum, perfectissimum, unicumque principium respicere, ut, invento illic quantum ipsis desit, minorum etiam curam agere ex jure æquitatis adigantur. Omnia pendent ex voce δικαίως. Inapte editum est βλέπειν [nescio ubi: forsā in Wolfiana ipsa, quam non vidi]. Elegantissime hæc vertit Ambrosius, in quo homine fuit pulchra utriusque linguæ peritia, si potuisset libris emendatis uti. Idem de Laertio ejus judicamus, in quo plurima melius interpretatus est, quam quemlibet nostri ævi facturum puto fuisse, si in eos codices incidisset ». BA.

(473) B, ποεῖν τὸ καλ. — Τῷ ἀγαθῷ δουλεύειν] « Ipsi illi unico bono. Idem de bonis aliis dominis licet perhibere. Claudianus [De cons. Stilich. 3, 113] : *Fallitur egregio quisquis sub principe credit Servitium : nunquam libertas gratior extat Quam sub rege pio*. Gunterus libro 8 Ligurini : *Præcipuam fateor certamque salutem; Nec placido regi victos parere pigebit. Nullus honor siquidem populi, vel gloria major, Quam domino servire pio*. Sic Nervam Cæsarem principio ipso principatus miscuisse *duas dissociabiles res, principatum et libertatem*, dicit Tacitus Agricola cap. 3; quia videlicet tali principi servire singularis sit libertas. Et Marcus imperator laudat Verum fratrem a quo didicerit animo concipere reipublicæ talem formam, in qua libertas subditorum maxime sub principe ipso floreret :

lib. 1, [§ 14]: παρὰ ἀδελφοῦ δέ μου Οὐήρου τὸ φιλοσοφικὸν καὶ φιλαλληθές καὶ φιλοδίκαιον, καὶ τὸ δι' αὐτὸν γινώσκαι Θερασίαν, Ἐλπίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἑσόντομον, κατ' ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διουκουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἑλευθερίαν τῶν ἀρχομένων. Quos sane et studuit et unus omnium optime confecit is princeps ». BA.

(474) D et Ba, οὐσίαν λαχόντας ἐκόντας ἀρχεσθαι, εἰ μ. τῷ αὐτεξουσίῳ. ABC, ο. μεταλαχ. σεμνῶς ἐκ. ἀρχ. εἰ μ. τῇ θεωρίᾳ. Aug., τῷ αὐτεξ., superscripto τῇ θεωρίᾳ. Ambrosius: « libero arbitrio rite uti ».

(475) Εἰς ἀταξίαν πεσοῦνται] « Malorum spirituum exemplum insinuat ». BA.

(476) Θνητοὶ μὲν οὐκ ἔσονται] « Quod optabunt mali, conscientia scelerum. Quod votum innuere videtur sagax et acutus scriptor, Hierocles in versum 29 Aurei Carminis [p. 162]: τί γὰρ ἄφαλος ἐπιποικίας ἢ φόνοιο ἢ ἄλλαις τισὶ κακοπραγίαις λήισασθαι χρήματα, καὶ πλουτεῖν τὰ ἔξω, πενόμενον τὴν ψυχὴν τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῇ καλῶν, καὶ πρὸς τοῦτο ἢ ἀναισθητῶς ἔχειν καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπιτείνειν τὸ κακόν, ἢ εἰς αἰσθησιν τῶν εἰργασμένων ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἰλκόμενον στρεβλοῦσθαι τὴν ψυχὴν καὶ δειμαίνειν τὰ ἐν ἔδου κολαστήρια, καὶ μόνην ἴασιν εὐρίσκειν τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγὴν, δθεν αὐτῷ περισταταὶ κακῶ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι, φθορᾶ τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν παραμυθωμένῳ, καὶ τὴν μετὰ θάνατον οὐδένειαν ἑαυτοῦ καταψηφίζεσθαι φυγῆ τῶν τῆς κρίσεως πόνων; οὐ βούλεται γὰρ ὁ κακὸς ἀθάνατον εἶναι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἵνα μὴ ὑπομείνῃ τιμωρούμενος, καὶ φθάνει τὸν ἐκεῖ δίκαστὴν, θάνατον ἑαυτοῦ καταψηφίζόμενος, ὡς πρέπει τὴν πονηρὰν ψυχὴν μηδὲ εἶναι· ἀλλ' οὗτος μὲν ὡς ἀβουλία πρὸς κακίαν ὑπενεχθεὶς εἰσέτωρ ἀμετρία τὴν καθ' ἑαυτοῦ ψῆφον ἐκφέρει· οἱ δὲ ἐν ἔδου δίκασταί, ἅτε πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα τὴν κρίσιν ποιούμενοι, οὐ κρίνουσι μὴ εἶναι δεῖν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ πονηρὰν μὴ εἶναι. Quæ recolere juvat, ut humano animo partim excogitata. Quamlibet enim jactent ingenia sua omnes hoc genus philosophi veram sapientiam professi excolentesque, certum tamen nobis neminem eorum sine principiis aliunde haustis tetigisse veritatis regulam ». BA.

(477) D, οἶον μὲν σκότει. Warnsdorf. id esse in Augustano notat, et conjecit legendum οἶον ἐν σκ., quod est in Ba, et ABC.

(478) Εἰς ποταμὸν ἐμπεσόντας] « Quales inferorum locis non soli poetæ, sed et divinus Plato adscribit. Vide quatuor ejus flumina et ipsum Tartarum in Phædone [§ 64]. Eamque in eo opinionem christiani auctores commendant, solum tantum finem iis animi cruciatibus dementes. Vide Theodoretum Serm. 11 [p. 647 sq.] ». BA. Cf. ad Zachar. n. 510.

(479) D et Ba, φέροντο. ABC, φέρονται. Idem, προσεξῶρεν. D et Ba, προσεξ. Ambrosius id legit ac vertit, « præcavit ».

(480) Μεμονωμένοι διαφθείρειν, οὐ σώζειν ἐπίστανται] « Futilis et contraria sententiæ lectio, quam tamen uterque interpretes retinuit. Sane omnis ordo rei sensum postulat quem nos reddidimus; et facilis eo castigari græca lectio. Scribe: ὅτι μεμονωμένους σώζειν, οὐ διαφθείρειν ἐπίσταται ». BA. Reddidit scilicet Barthius: « et ipsorum inobedientium imbecillitatem materialibus rebus concastigavit, uti desertores servare, non perdere posset ». Barthio sæpe id accidit ut se torqueat incassum et in planis titubet.

(481) Sic D. Pro οὐ τὸ πλεόν, Ba, οὐτε. Est οὔτε in Aug. — « Diserte emendandum duximus οὐτε. Et eam lectionem antea sequuti erant ambo interpretes ». BA. Habent ambo « quo », unde non sequitur vertisse οὔτε potius quam οὐ. ABC, καὶ τοῦτο ἐλεήσας οὐκ ἐξ νοσεῖν, ἅτε θνητὸν ποιήσας οὐ τὸ πλεόν ἀπολ. Sequens potius οὐ reformaverim, legens, οὐ τε λυθέντος. Male ommissum esse ἀθάνατα in ABC probat Zachariæ similis sententia, ad quem vide n. 461.

(482) Μέρος] « Corpus intelligit mortale et omne in universo moriturum ». BA.

(483) D et Ba, πραότητος τῆς φιλ. καὶ νίκης. Aug., πραότ. καὶ φιλ. Et sic ABC, etiam sine νίκης. Mox D et Ba, τὴν ἀθαν. τὴν μέλλουσαν. ABC, τὴν μέλλ. ἀθαν.

(484) Plato Tim. p. 33: αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφήν τὴν ἑαυτοῦ φθίον παρέχον. Cf. Plut. Placit. 2, 5; Stob. Eclog. 1, c. 22, 1; Zachar. infra n. 278. Mox D et Ba, τροφή καὶ ἡ φθορά. ABC sine ἡ. Idem statim; cum Ba et Aug., ἀναδυσάμενος. D, ἀναδυσ. D et Ba, οὐ θνητόν. ABC et Aug., οὐδὲ θν.

(485) De sententia Stoicorum, mundum esse corruptibilem, vide Lipsium Physiol. Stoicæ 2, diss. 19...; Menag. ad Diog. Laert. 7, 141; Grotium De verit. relig. christ. n. ad l. 2, p. 244.

(486) D et Ba; ἡ οὐ μετὰ τοῦ σώματος. ΑΞ. ἦπερ ἄνθρωπος ψυχῆ λογικῆ σώματι χρωμένῃ. Exhibui bonam scripturam codicum ABC. Sicque Ambrosius vertit, sed in maxima opusculi partium perturbatione, quam non persequar. De σώματι ὀργανικῷ n. 398.

(487) D, τοῦ ἀστροειδοῦς. Quod et vertit Ambrosius, « ejusdem speciei ». Ba et ABC, ἀγγοειδοῦς. Locis plurimis philosophorum notum est ἀγγοειδῆς σώμα. Hierocles in Aur. Carm. p. 286 : δεῖ σὺν τῇ ἀπῆσει τῆς ἀρετῆς καὶ τῇ ἀναλήψει τῆς ἀληθείας καὶ καθαρότητος ἐπιμέλειαν ποιῆσαι τῆς περὶ τὸ ἀγγοειδῆς ἡμῶν σώμα, ὃ καὶ ψυχῆς λεπτὸν ὄχημα οἱ χρηστοὶ καλοῦσι. Damascius Suidæ in Ἀγγοειδῆς : ἐφασκε δ' οὐδ' ἐπὶ ἐκείνου καὶ ἐκείνο ἀκηκοέναι ὁ Ἰσίδωρος, ὡς ἔχει τι ἡ ψυχὴ ἀγγοειδῆς ὄχημα λεγόμενον, ἀστροειδῆς τι καὶ ἀίδιον· καὶ τοῦτο μέντοι τῷ ἀστροειδῆι σώματι τῷδε ἀποκέκλεισται, ἐνίοις μὲν εἰσω τῆς κεφαλῆς, ἐνίοις δὲ εἰσω τοῦ δεξιοῦ ὤμου. Quo loco Suidæ et aliis jam usus est Spencer. p. 40, ad Origenem omnino legendum p. 97. Alius auctor Suidæ in Πνευματικόν : φασὶ μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος ἐξῆσθαι ταύτης σώμα λεπτομερὲς, ἀερωδέστερον καὶ ἀγγοειδέστερον. Scholiastes Platonis ad Gorg. § 167 in Catalogo Clarkiano p. 93 : γυμνὸς ὁ κριτὴς οὐ μόνον τοῦ ὀστρεώδους σώματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀερώδους φυράματος, καὶ μόνον ἔχων τὸ ἀστροειδῆς ὄχημα· οἱ δὲ κρινόμενοι γυμνοὶ μὲν τῆς παχύτητος τοῦ ὀστρεώδους, περιφέροντες δὲ τὸ ἀέριον φύραμα καὶ δεόμενοι καθάρσεως. Pro ἀστροειδῆς velim reponi ἀγγοειδῆς. Memorat Plutarchus S. N. V. τὴν ψυχὴν ἀγγοειδῆ· ibi Wytenb. p. 112. Lectio ἀστροειδοῦς ob id péccat, quod non aliud hic vellet quam ὀστρεώδους, quum hoc de terreno corporis operculo philosophice dicatur. Vide notata ad Marin. p. 67; Heind. ad Plat. Phædr. p. 262. His sic expositis nominibus et assertis, vix restat dubitationi locus. Attamen dubitavit Barthius, quem nunc audiamus. — « Potest ut tam mira fingentis socraticæ sapientiæ hic aliquid innuatur, quod nos non inquirimus; non enim scribimus commentarios vulgo. At scribi melius video posse, ἀστροειδοῦς. Sic enim mox : καὶ τὸν οὐρανὸν διαβαίη, οὐράνιον τὸ σώμα παρσιπάσατο· εἰ δὲ διὰ τῶν ἀστρων, ἀστροειδῆς, εἰ δὲ διὰ αἰθέρος ἢ πάροδος, αἰθερίῳ σώματι περιστοιχίζεται. Sane ergo sic scribatur, et ita nos traduximus; spretris interpretibus. Nam

Ambrosius, loco hoc multis retro paginis collocato [vide n. 486], in folium nimirum decimum a vigesimo quarto [p. 28, edit. Gen. = fol. vers. post B iij edit. Venet.], ita vertit, ut non intellexisse vocem fateatur, vel certe, exemplari vitiato, legere non potuisse. Sic enim ait: *cujus modi corpore, quæso; ejusdem speciei, an æreo, vel alterius cujuslibet generis.* Wolfius autem: *ostrei similem audacter suam istam animam fecit.* Hactenus Barthius. Ambrosius videtur quidem reperisse ὄστρεώδους ac de vertendo desperasse. Erit ὄστρεώδους, « testacei, crustacei, et terreni ». Infra, γίνων αὐτῆ τὸ σῶμα συμπήγνυται, quod nominis ὄστρεώδους et originem simul præbet et explicationem. Et huc potest conferri locus Joannis monachi in meis Anecdotis t. 4, p. 13, 10: ἐν τῷ ὄστρακῳ τούτῳ σῶματι.

(488) Φορτίον « Cyrillus Magister in Glossis: φορτίον ὄνυς, faseis, merces, merx, sarcina. Non ineleganter mercem traduxeris ». BA. Sequentia, ὡσπερ τὰ μικρὰ ζῶα τοῖς ἀραχνίσις ἰμπεσόντα, apte comparavit Kuinæel. cum Cydonii sui verbis p. 60: ἄνθρωπον δὲ ὁ λόγος τοῖς ἀραχνίσις τούτοις ἐνδεδυμένον οὐκ ἠνείχετο ζῆν.

(489) ABC, καὶ διάφορα, sine ἤ. Aug. et Ba, διαβαίη. Ceteri διαβαίη. ABC, εἰ δὲ διὰ αἰθέρος ἢ πάροδος ἤ. Prætulit quod erat editum, quia displicebat εἰ ἤ. Libanius t. 4, p. 38, 20: εἰ δὲ ἐφ' ὑμῶν τὸ αὐτὸ συμβαίη, τίς ἡμῖν ἔσται πόρος; Sed est εἰ συμβαίη prava mutatio vulgatæ εἰ συμβαίνει a Reiskio facta. Est συμβαίνει et in codice 3017, qui etiam ὑμῖν habet, rectius pro sententia. — D et Ba, περιαιρεῖται. BC, περιρρέϊται. A, περὶρρεῖται.

(490) ABC, πυρίνη σῶματι περιλαμβάνεσθαι. AB D et Ba, ὑδάτιον. C, ὑδάτινον. Et ad marginem AB: γρ. ὑδάτινον. Mox Ba et Aug., ὑδάτιον ἀποπνίγεσθαι. Sed D, ἵπ' ὑδάτων ἀπ. ABC, ὑδατι ἀπ.

(491) ἢ Αἴγυπτος « Ridiculi velut gratia hominem compellat. Et nomen sane eorsum fictum videtur, quum religionem ridiculosisimam fictionibus Ægyptia gens obsuderit; de quibus affatim scripsimus alibi ». BA.

(492) AB, ἐλάνθανεν. AD et Ba, ἐλάνθανε. D et Ba, παίζεις σὺ, ἄξιθας. Aug., π. σὺ εὐξ. ABC sine pronomine; quod pronomina

non displicet, ob sequens σὺ δὲ σπουδάξεις. Jam p. 5, 7, dixit τὰ τῶν παλαιῶν ἀπόρρητα.

(493) ABC, καὶ γελοῖον. D, κ. οὐ γὰρ εἶναι σοὶ δ. τὸ ἀσ. ὁ τωοῦν σώμ. ῥαδίως συμπλ. Ba, κ. οὐ γ... ἀσώματον ὄν οὕτως σώματι ῥαδίως σ. Aug., ἀσώματον ἔστ' οὖν σώμ. συμπλ. Mox D et Ba, σώματα πολλά ζῶα... συναίρειν. Exhibui lectionem codicum ABC, excepto quod est in B, τὴν ἀγέλην, forsitan reformandum in τιν' ἀγέλην. Lacuna non laborabat Ambrosii liber.

(494) D et Ba, ἔοικεν μὲν. Jam supra n. 266 ostensum est verba σκιοειδῆ φαντάσματα Platoni deberi Phæd. § 30, quo loco describitur anima, περὶ τὰ μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους κυλινδουμένη, περὶ δὲ δὴ καὶ ὥσθη ἄττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαντάσματα, ὅλα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἰδῶλα. Ibi Wyttenbachius similia apposuit, Ænea non neglecto. Procopius Gaz. Schol. in Reg. 1, c. 27, ap. Meurs. t. 8, p. 32 : εἰώθεσαν δὲ ἐν ταῖς νεκρομαντείαις, δαίμονων ἀπάταις, σκιοειδῆ βλέπειν φαντάσματα. Psellus De oper. dæm. p. 69=p. 26, 7, editionis futuræ : δαίμόνιον φάσμα σκιοειδές.

(495) D et Ba, καλοῦσιν. Ambrosius : « quæ idola appellant. ABC, καλεῖται. Est καλεῖται in Eclogis Arnobianis Bulengeri, qui p. 164 hoc loco usus est, cum pauxilla varietate. — Εἰδῶλα] « Spectra. De dæmonum censu lege commentarium Michaelis Pselli, a præstantis doctrinæ viro Gilberto Gaulmino nuper promulgatum. Εἰδῶλα larvas proprie latine interpretere, sicut nobis notat Cyrillus glossographorum magister ». BA.

(496) Ὁ πάντα μαθῶν] « Ironia, quam non illibenter tamen, etiam sentiens, in suam arrogantis laudem traxerit Theophrastus aliquis hujusmodi ». BA.

(497) Ἐνύλα] « Non pura, sed concretum aliquid elementare trahentia. Vide Psellum. Animas hominum eodem modo vitis deditas inquinari docent Platonici. Ἐνύλον *materialem* interpretatur Onomasticon priscum [nunc inter Glossaria Labbæi]. Ἄνύλους Angelos sæpius appellat Joannes præsul Euchaitensis ». BA. Ἄνυλος, non ἄνυλος, exstare videtur apud Joannem Euch. Sic p. 15, v. 1025, de Michaelē Archangelo : Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς τῶν ἄνυλων

ταγμάτων. Rursus pag. 18 : Ἀρχιστράτηγοι τῶν ἄλλων ταγμάτων.

(498) ABC, ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον. D, ἀλλὰ τι δ... φθέγγεται; ἀλλ' ὁ ἥλιος ἀνίσχει καὶ τὸ φάσμα διαλύεται· et sic Ba, cum διαλύεται. Cui scripturæ consentit Ambrosius. Prætuli quam obtulerunt ABC, ne nimia foret similitudo cum loco superiore p. 20, 21, ubi parilia de mortuorum apparitionibus et in eas lucis vi traduntur. — « Spectra talia orto sole diffugere atque evanescere est traditio vulgaris experientiaque confirmata. Omnia enim vita functa solis non jam jus usurpandi habere scitum est antiquis. Nos quod antiqui tradunt usu comperimus, de quo non paucis alibi. Neque enim spectra nos semel vidimus, neque semel ad ortum solem coram oculis nostris evanuisse testari possumus ». BA. Bonus ille Barthius, homo melancholicus et hypochondriacus, cerebelli congestionem chronicam laborabat : quæ solita istorum est conditio doctrinæ hellenorum, notis et adversariis conscribendis marginibusque librorum varietate lectionum sæpius ineptissimarum maculandis constantius assidentiam. Hallucinationibus idcirco noctu vexabatur, et horridas easque vanissimas facies cernere sibi videbatur, quas spectra vocat, et interdum oculis apertis non percipiendas. Prudenter Psellus De oper. dæm. p. 57 = p. 22, 4, editionis meæ emendatioris : ἔτις' ἄττα πειθοῦσιν ἡμᾶς φρονεῖν ἰατρῶν παῖδες, οὐ δαιμόνων ἐκγονα τὰ πάθη ταῦτα λέγοντες εἶναι, χυμῶν δὲ καὶ αὐχμῶν καὶ πνευμάτων μοχθηρῶς ἐχόντων· ἀμέλει φαρμάκοις καὶ διαιτημασιν, ἀλλ' οὐκ ἐπωδαῖς καὶ καθαρμοῖς ταῦτα θεραπεύειν ἀποπειρῶνται. Expulisset si quis tunc peritus medicus Barthii morbum bilemque atram meraco elleboro et venæ sectione et balneis, rediisset ad sese nec jam spectra vidisset ac phantasmata. Sed ad rem.

(499) « Noctu adesse animas carorum et visere cognatos credebant veteres. De statua Domitiani ipsius vicem, Papinius Equo M. [Silv. 1, 1, 94] : *huc et sub nocte silenti, Quum Superis terrena placent, tua turba relicto Labetur cælo, miscetisque oscula juxta; Ibit in amplexus natus fraterque paterque Et soror; una locum cervix dabit omnibus astris* ». BA.

(500) D et Ba, συνδιτῆγε. ΘΕΟ. πῶς οὖν ἀλγήσει. Media inserui ex ABC, quibus et caruit Ambrosius.

(501) De Pythagora Rhodio Bibl. Gr. t. 1, p. 778; Menag. ad Diog. 8, 47.

(502) Ba, ἢ καλῶς. ABC, ἤσθιεν. Id imprudens recepi, pro lectione optima ἤσθη editionum, quam et vertit Ambrosius. D et Ba, ὑπάγεται. ABC, ἀπάγεται, melius.

(503) D et Ba, καὶ μὴν διαλ. Ex ABC altera copula. Idem ἀπὸ τῶν ἰχθύων. D et Ba, ὑπό. — « De argumentis pro resurrectione, utque ex elementis corporis particulæ reparandæ, lege elegantissimum librum Athenagoræ [§ 4...]; item Tertulliani [Apol. c. 48]; Chrysostomi, Theodreti, Ephræmi, sermones; Damascenum lib. 1, c. 38; Rufinum Expositione Symboli [§ 42...]; Lactantium libro 7, [c. 23]; Augustinum lib. 22 De civitate dei; Minucium Felicem Octavio [p. 38, cum nota Elmenh. p. 99]; Ambrosium sermone De fide resurrectionis; Cyrillum Catechesi 14; Justinum Martyrem Quæst. 112 [imo 109]; etc. ». BA.

(504) Μορμολύττη] Vertente Barthio : « terriculamentis agitaris agisque ». — « Utrumque designare potest quod interpretatio nostra agnoscat. Hesychius : μόρμη, χαλιπτή, ἐκπληκτική· μορμολυκεία, τὰ τῶν τραγωδῶν πρόσωπα· μορμολύξασθαι, ἐκφοβῆσαι· μορμολύττει, φοβερίζει· μορμολύττεται, φοβᾷται. Vide Pollucem [10, 167], Suidam, alios ». BA. Adde Barth. infra ad Zachar. nn. 78, 277; Rigalt. ad Commod. p. 90; Florent. Christ. ad Aristoph. Pac. p. 45; Dempster. ad Claudian. Eutrop. 1, 124; Gesner. ad Luc. Philops. c. 2; Wyttenb. ad Phæd. p. 193; Krabing. ad Syn. Calv. p. 211. Basilius Hom. Mor. p. 294 : καὶ μὴ με νομίσης ὥσπερ μητέρα ἢ τροφὸν ψευδῆ σοι μορμολύκία ἐπισείειν, ὥσπερ εἰκῆναι ποιεῖν περὶ τοὺς νηπίους τῶν παίδων εἰώθασιν... Ceterum Barthius non debuit vertere μορμολύττη passivo sensu.

(505) B, ἡμέτερος ἔση. Ceteri, ἡμερώτερος ἔση. Simili errore codex, apud Krabinger. ad Syn. Calv. p. 191, habet ἡμετέρας pro ἡμέρας. — D et Ba, ἀπόκρινον. ABC, ἀπόκρινε. Unde, quod faciendum monueram ad Simoc. p. 252, feci ἀπόκριναι, permutatione usus vocabulum αὶ et ε.

(506) D et Ba, δηλονότι.... τετάρων φής; ΘΕΟ. Στοιχείων φημί. AC,

ἄλλον ἔτι... τεττ. φῆς στοιχείων; ΘΕΟ. φημί. B, ommissis personis : σύνθετον· δηλονότι σύνθετον· ἐκ τίνων... ΘΕΟ. φημί. Ambrosius : « compositum scilicet. Eux. Ex quibus constat ista compositio? Th. Ex quatuor profecto elementis ». Facile vides quid legerit. Varietas nullius est pretii.

(507) D et Ba, διαλύεται. ΘΕΟ. πάνυ γε. ΑΞ. Εἰ τοίνυν: Quod vertit Ambrosius. Personam Theophrasti assentientis omittunt ABC. Habent infra διασώζεται, pro edito et bono composito συνδιασ.; omittunt et πάντα, quod Ambrosius reperit.

(508) AB, ἀνείδεος. D Ba et C, ἀνείδειος. Hoc bene. Joannes Damasc. De imagg. 1, p. 9, 2; πῶς ποιωθήσεται τὸ ἀνείδειον; idem 3, p. 125, 2 : πῶς γραφήσεται τὸ ἄποσον καὶ ἀμέγεθες καὶ ἀόριστον καὶ ἀνείδειον; Nectarius Homil. in S. Theodorum p. 3 : ὁ πλάσας αὐτὸν θεὸς τὸν χοῦν ἐκείνον, τὴν γῆν τὴν ἀνείδειον. In Pselli versibus loquens de se ἡ Τεκτονική: Ἰλην τὴν ἀνείδειον εἰς εἶδος φέρω, καὶ εἰδοποιῶ τοῖς ὀπισθοῦν χρωμένους. Theodorus Hyrtac. Epist. 26 : τὸν ἕνα δὲ καὶ πρῶτον θεῶ τῶ ἀδύλω καὶ ἀνείδειῳ τετήρηκα. Photius de Olympiodori historici oratione : οὕτως ἄμορφος καὶ ἀνείδεος καὶ αὐτῶ τοῦ λόγου ὁ χαρακτήρ καταφαίνεται. Scribendum ἀνείδειος. Est vir d. qui in Clemente Alexandrino, pro ἀνείδεος καὶ ἀσχημάτιστος, malit ἀνίθεος, scilicet ab ἰδέα. Sed melius esse credo ἀνείδειος ab εἶδος. Exempla videsis Plutarchi De plac. 1, 9; Philoponi in Budæi Commentariis pp. 474, 475; Athenagoræ infra in n. 106 ad Zachariam; Zachariæ pp. 99, 18; 104, 9; 119, 14; 121, 1. — « Μικρά τις καὶ ἀνείδεος ὑγρότης] Zacharias Dialogo supra citato [p. 149, 4] :... τοῦτι τὸ σπέρμα τὸ ἀνθρώπινον τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς γυναικὸς καταβαλλόμενον, ἄρα οὐ βραδίᾳ τινὲς ὑγρότης φῆς εἶναι... Idem non longe principio Dialogi [p. 93, 4] : ἵνα μικρὰ βραδίς ὑγρότης καταβληθεῖσα ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ ζωῶν λογικῶν θνητῶν ἀποτελεσθεῖν... » BA.

(509) D et Ba, ἀνατραμμένην. Aug. et ABC, ἀναθερ. Interpretes tamen bene verterunt. Ad sequentia, γίγαρτον κατασαπῆν..., cf. locum Ambrosii infra in n. 522.

(510) B, ἐχορήγησεν. Ceteri, ἐχορήγησας. D et Ba, κεχρημίδων et infra κέχρημις, et χρόνος βραχύς. Pag. 73, 26 : χρόνος βραχύς καὶ ὁ παῖς νοσήσας τελευτᾷ τὸν βίον. At p. 2, 4 : συχνὸς μὲν ὁ χρόνος, οὕτω δὲ κατέ-

λωσ τὸν ἔρωτα. Exhibui verba quæ exhibent ABC. Notatum est κεχρημῖς ex Aug. Geoponica 10, 45. extr. : φανεῖσθαι δὲ καλῶς οὐκῆ καὶ ἀπὸ κεχρημίδων. Rursus 10, 53, 3 : δύο εἰκῶν διαφόρων κεχρημίδας συνδήσαντες ἐν ἰθύνῳ φυτεύουσι. Mox D et Ba, τὶ μέγα δ. ἄδῃται; sed τὸ μ. in ABC et Aug. — Σῦκον σχονίῳ κροστρίφαντες] = Rem quam intelligit dicas esse in Varrone lib. 1 De re rustica cap. 41 : *in seminariis surculos de ficeto, quam grana de fico expedit obruere, præter si aliter nequeas : ut si quando quis trans mare semina mittere aut inde petere vult : tum enim resticulas per ficos quas edimus maturas perserunt, et eas cum inaruerunt complicant ac quo voluero mittunt, ubi obrute in seminario pariant. Sic genera ficorum transmarina in Italiam perlata.* Eandem innuere Didymum Geoponicon lib. 10, cap. 45 : *Ficus, inquit, plantatur alio modo : si quis enim ficus maceret easque funiculo circumlitas et eum eodem riget plantatas, multæ plantæ innascentur, quas transplantare convenit.* Non est ad manum græcus Geoponicorum codex; vitiosa vero interpretatio [quam nunc e correcto exemplari descripsi]. Æneæ tamen narratio aliorum abit. Et forsitan, pro κατέχουσαν τὸ σχονίον, scripsit κατέχουσαν τῷ σχονίῳ. Nam solam restem defodere credibile non arbitramur. Ad verbum locus ita sonat : *scum fune affricantes et seminio implentes, obruunt aut defodiunt funem.* Quod sit miraculosius. Tamen locus suspectus est; et utique eadem res cum Varronis et Didymi. BA. Se nimis impedit Barthius. Nihil hic est miraculosi. Affricato funiculo semina adhærent; et sic granulis coopertus terræ mandatur, idque extensus, ut plantulæ recte serie germinet, κατὰ στίχον. — Πρὸς μέτρον τῶν κεχρημ.] = Singulis granis seminis singulas enasci ficus traditur agriculturæ scriptoribus. Vide Petrum Crescentium libro 2, cap. 2. Cetera nemini ignota sunt. BA.

(511) D et Ba, ἔτι δὲ καὶ. ABC, ἔστι δὲ καὶ, quod et exhibet Augustanus, in quo sub τέχνη scriptum est φύσις. ABC sine πῶς εἶδη ἐργάζεται; Meminit supra fabulosæ illius apum e tauro generationis circa n. 155, quam videsis. Infra D et Ba, ἴως διαφθείροσθαι... ἐνὸς φθορὰ καὶ σπῆσις μωρίων. Scripsi ut ABC.

(512) ABC, ἐγένετο καὶ ἐκίρηται πλῆθος, mediis omissis quæ sunt de phœnice eva. Verba καὶ ἐκίρηται πλῆθος ζώων ἐκ φθορῆς λαχόντων τὰν γένεσιν, quibus et admove. n. 343, optime quidem, omisso phœ-

nice, ad apes retuleris; sed nec sic absolute posita reprehenderis. Et enim multas insectorum species, vermes, pediculos, pulices, credebant antiqui e putredine nasci. Cyrillus Catech. 18, p. 216: τρααβαται μυριάδες ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρηνέχθησαν. Eoque magis servanda videbatur ea de phœnice narratio, quod fuerit et aliis inter argumenta, quum de resurrectione disputarent; Tertulliano videlicet De Resurrectione c. 13, qui, narrata fabula, «quid expressius atque signatius in hanc causam?» exclamat, quam ridicule! Et Cyrillus Catech. 18, p. 213 asserit phœnicem ob id ipsum esse creatum ut hominum incredulitas redargueretur: ἦδει θεὸς τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀπιστίαν, καὶ ὄρεον εἰς τοῦτο κατεργάσατο φοίνικα οὕτω καλούμενον. Epiphanius quoque in Physiologo c. 11, ubi nota Pontii: καὶ πῶς εὖν οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι ἠπίστησαν τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπαίειν τὸ ὄρεον διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐζωοποιήθη; O Judæi plane σαλπροτράχηλοι, quos tam firmum ac validum argumentum ad meliorem cultum non convertit! Plurima huc facientia quæresis collecta a Larchero ad Herod. 2, 72; a Gatakero Advers. Misc. 1, 2; a Patr. Junio et Felto ad Clem. Epist. ad Corinth. p. 34 et p. 57. Hanc opinionem innuit Theophylactus Bulg. Epist. 72: ὁ δὲ γὰρ τοῦ ἡλίου παῖς φοινὴ καὶ τερφωθεὶς ἐξανίσταται, ἵνα μὴδὲν εἶπω θεϊότερον καὶ ἡμέτερον. Præterea notandum orationem ab Æneæ dicendi usu non abhorrere. Nam participium διαχυθεὶς, quod paulo rarius esse videtur, firmatur loco simili p. 64, 21; et dixit p. 65, 15: ἐφθάση καὶ ἐξεχύθη καὶ τίθηκεν.

(513) Ἀθηναίους ἀτόχθονας • Lege Thucydidis primum [c. 2]. Athenis quod esset oriundus μέγα φρονέοντα et initio introduxit suam hunc platonice sapientiæ histrionem • BA. Αὐτόχθονες δ' ἴφικεν, ait Atheniensis regina in Euripidis Erechtheo fr. 1, 8: ubi vide meam notulam; collato Creuzer. ad Orationem suam De civitate Athenarum extr.; Pric. ad Apul. Met. p. 665; Duebner. ad Justin. 2, 6, 4.

(514) Ἀπιστίαν • Occasionem ipsi non credendi ob arduam rei fidem conditionemque. Quare melius verteris, *credendi difficultatem* • BA. Scilicet, verterat idque bene Barthius «incredulitatem». Ambrosius: «hujusmodi cunctationem et incredulitatem». Wolfius pejus: «naturam hanc ad credendum adeo difficilem».

Barthius sibi frustra litem movit. Cyrillus Catech. 18, p. 213 :
εἰδὼς γὰρ ὁ θεὸς τὴν σὴν ἀπιστίαν ἐν τοῖς φαινομένοις τούτοις ἀνάστασιν
εἰργάσατο κατ' ἐναυτὸν, ἵνα βλέπων τὰ ἐν τοῖς ἀψύχοις καὶ περὶ τῶν ἐμ-
ψύχων πιστεύσης.

(515) D et Ba, μηδ' ἐκαίνο... καίνον. ABC, μὴ δὲ καίνον. Ambrosius
vertit καίνον.

(516) D, ἔστιν ἡ πείθεις. Ba, ἔστω α π. AB, ἔστιν ἡ π. C, ἔστιν ἡ π.
D et Ba, ἀπίθانون ἦν... ὑποδύναμι... ἡ τοῦ σ... χρήσται ἐτι. ABC, ἀπί-
θانون μὲν ἦν... ὑποφύμαι... ἐτῶν τοῦ... χρήσαιο. Aug., ὑποδύναμι.

(517) Ba et Aug., ἡ που. ABC, ἡ π. D, Η που. — Τὰ παρ' ἡμῖν σώ-
ματα] « Admirandam illam nunc etiam Ægyptiorum condituram
cadaverum jactat homo Alexandrinus. Eam descriptam vide apud
Herodotum [2, 86] et Diodorum Siculum [1, 91] ». BA.

(518) ὣς εὐχαρις] « Ut delicias facit! Sermo notat hominem, per
jocum ista loquentem, non esse rudem veritatis doctrinæ ». BA.

(519) ABC sine ἄν. Idem, οὐδὲν ἀμείνων ἔτι μὴ καί. D et Ba,
ἄμεινον εἰ μὴ καί. Aug., ἄμεινον ὅτι μὴ κ., superscripto εἶνω, id est
ἀμείνων. Verba ὡσπερ τοῦ γεγραμμένου poterunt illustrari ex notis
meis ad Philostrata Her. pp. 295, 659, ἄμπελοι αἰνοὶ ὡσπερ γεγραμ-
μένοι : ad Ranas 541. Porphyrius Abst. 4, 4, p. 304 : κείμενον, ὡσπερ
γραφὴν, ἀψυχον καὶ ἀκίνητον. Scholiastes Gregorii Naz. Stel. 1 extr. :
οἱ πλείστοι δ' ἡμῶν, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θεωρητικόν, ὡς ὁ ἐν εἰκόνι γραπτὸς
ἄνθρωπος, ὃς σχῆμα μὲν ἀνθρώπου φέρει καὶ τύπον, κίνησιν δ' οὐκ ἔχει οὐδ'
ἐνέργειαν. Cf. Blomf. Gl. ad Agam. 233.

(520) D, ὁ μ. γὰρ εὐχρους τε καὶ ἐν ὥραις δὲ ἀπ. καὶ ὄλος ἔξ....
ἀφικνουμένης... ἀλλ' οὔτε φαινόμεν. Sic Ba, cum ἀφικνουμένους. Sequor
ABC. Aug., ἀφικνουμένη.

(521) D et Ba, ὅπως οὖν. Mox D, μένει δὲ ὁ ἀνιστος τοῦ εἶδους ὁ
λόγος. Ba, μ. δὲ ἀφθιτος τοῦ... In Aug., notante Wernsdorf., « con-
rectio dubiam facit lectionem utrum sit ἀλυτος an ἀήττητος ». Se-
quor ABC, in quibus pro αὐτὸς velim esset ἀλυτος.

(522) Σίτος] « Utitur similitudine Scripturæ exquisite apta ». BA.

Videlicet est apud Joannēm 12, 7 : ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὴν καρπὸν φέρει. Et hoc eodem argumento usus est Paulus, magnus ille gentium doctor, prima Ad Cor. 15, 35, ut resurrectionem probaret: ἀλλ' ἐρεῖ τις· πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἄφρον, οὐδ' σπειρέεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ἡ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γεννησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου ἢ τινος τῶν λοιπῶν : κ. τ. λ. Argumentum debillissimum, quod tunc validissimum esse videbatur, multi veterum adhibuerunt. Tertullianus Apol. c. 48 : « certe semina non nisi corrupta et dissoluta sæcundius surgunt ». Quem et vide De resurr. c. 12 ; Adv. Marcion. c. 10. Rufinus Expos. in Symbolum § 42 : ... « quod ergo in seminibus quæ tu in terram jacies per annos singulos fieri vides, hoc in carne tua, quæ dei lege seminatur in terra, futurum esse non credis ? » Ambrosius De fide resurr. p. 329 : « putrescere videmus acinum ; vitem resurgere ; etc. » Hippolytus Contra Plat. t. 1, p. 221 : τὸ μὲν σπαρὲν κόκκος γυμνὸς σπείρεται, κελεύσματι δὲ τοῦ δημιουργήσαντος θεοῦ θάλλων, ἡμφισμῆτος καὶ ἔνδοξος ἐγείρεται, οὐ πρότερον εἰ μὴ ἀποθανὼν λυθῆ καὶ συμμιγῆ (an addendum τῇ γῆ?)· ὥστε τὴν ἀνάστασιν τοῦ σώματος οὐ μάτην πεπιστεύκαμεν. Cyrillus Catech. 18, p. 213 : σπείρεται σίτος, εἰ τύχοι, ἢ ἄλλο τι σπερμάτων γένος· πεσὼν δὲ ὁ σπόρος τελευτᾷ καὶ σήπεται, καὶ ἔστιν ἀχρηστός εἰς βρώσιν λοιπὸν· ἀλλ' ὁ σάπεις ἐγείρεται χλοερὸς, καὶ μικρὸς πεσὼν ἐγείρεται καλλίστος. Alia dabit Barth. Advers. 35, 18. Valde miror vel tunc talia serio dici potuisse.

(523) D, σπείροντες... δημιουργὸς αὐτοῦ λόγος ἀδιάφθορος καὶ συγκροτημένος... ἐφέλικων... ἀναζωπυρεῖ καὶ σεθεθέντα τὸν σίτον καὶ ῥίζαν... ἐξέφυγε... στάχυν... αὐθις ἀναβῶναι πεποίηκεν. Sic Ba, cum ἐξέφυσε. Aug., σπείραντες... ῥίζας... ἐξέφυσε. A, σπείραντες... δημιουργητὸς αὐτοῦ λόγος πεπηγὼς καὶ συγκροτημένος... ἀφέλικων... ἀναζωπυρεῖ κατασεθεντά τ. σ. κ. ῥίζας ἐγκατέπηξεν κ. φ. ἐξέφυσε... αὐθις βῶναι πεποίηκε. Sic B, cum δημιουργικός... ἐγκατέπηξε... τὸς στάχυν. Infra p. 69, 6, est αὐθις ἀναβῶναι sine varietate. Sic C, cum συγκροτημένος superscripto κε, ... τὰς στάχυν. Mox D, ὀλύρων, corrigente inter errata Barthio.

(524) Φθόνος δαυμόνων καὶ ἀνθρώπων ἀπιστία] « Verbum excidisse videtur. Ambrosius vertit : si vero servari hominem persuadeat ratio, invidia dæmonum homines ut credant induci vix possunt. Legit :

φρόνος δαιμόνων ἀνθρώπων ἀπιστίαν εἰσάγει. Ut invidia dæmonum homines adigat ad incredulitatem, quæ est ipsa veritas sententiæ. Et sic sæpius Æneas loquitur ». BA. Potuit non aliam habere lectionem Ambrosius, et liberius interpretari. Nihil mutando erit sensus : « tunc oritur invidia dæmonum et hominum incredulitas; tunc fiunt invidi dæmones et homines increduli ».

(525) D, ἦπου γε... ἐν αὐτῷ μένων, ὅταν ἡ προθυμία παρῆ (ταῦτα γὰρ εὖ μάλα προεῖρηται καὶ τέτακται) διεγείρει... Sic Ba, cum ἦπου γε. Aug., εἶπου γε. ABC ἦπου γε... ἐν αὐτῷ μ. ὅταν ἡ προθυμία παρῆ διεγείρει. Ambrosius scripturæ consentit quam edidi, excepto quod διεγείρει legisse videatur. Jam Lobeck. ad Phryn. p. 27 monuerat de legendo προθυμία.

(526) D et Ba, καθάπερ παρ' ἡμῶν εἰ ἀγαθοί... μυρίων ὄντων βοασημάτων. ABC, καθάπερ οἱ παρ' ἡμ. ἀγ... ὄντων τῶν βοασ. Tum D, εἰ χρῆ. Ba ABC, ἢ χρῆ. Aug., ἢ χρῆ, conjiciente ᾤ Wernsdorfio. — Statim ABC, καὶ οὐδὲ ὁσμῆ ποτε συντ.: quæ ultima puto invenisse Ambrosium, eo ipso quod non verterit; scilicet ea non poterat intelligere. — Μυρίων] « Μυρία pro infinitis dicit etiam supra p. 63, 7 : ποῦ τοίνυν τὸ στέλεχος ἐκρύπτετο; ποῦ τὰ μυρία φύλλα; Item alibi. Hesychnius : μυρία· πολλά ». BA. Occurret p. 68, 18, et statim μυρία in proxima sententia; ubi D, μυρία δὲ καὶ δένδρα καὶ βοτάναι. Ba, μυρία δὲ καὶ διάφορα καὶ βοτ. — « Omissa vox est in græco. Ambrosius : et vero cum imbris deus irriget terram, innumeræque sint et arbores et herbe, et aqua una, cujusque tamen ratio eandem aquam in suam speciem et figuram transfert. Ita et recentior interpret. Excidit ergo vox δένδρα. Sed ego malim legere : μυρία δὲ καὶ διάφορα φυτὰ καὶ βοτάναι. Nam generatim de omnibus loquitur, quibus per pluviam dat incrementum deus ». BA. D et Ba, ὁμοῦς ἐκάστου λόγος τὸ αὐτὸ ὕδωρ. Notatum fuit ex Aug., μυρία δὲ καὶ διάφορα δένδρα, et ὁμοῦς ὁ ἐκ. λόγος, ac statim supra διατέραξε esse scriptum, γρ. διατέραξε. Exhibui quod est in ABC.

(527) D et Ba, δεξαμένη τις. Ambrosius : « materia subjecta cum sit omni qualitati susceptionique exposita ». Wolfius : « quoniam subjecta est et ad suscipiendam quamlibet formam facta ». Non plene ceperunt quid esset quod legebant, puto, suis in codicibus, quodque est in ABC et Aug., δεξαμένη τις : « receptaculum quoddam ».

(528) D, οἰοῖται Ἄχ. εἴη χ. λυθ. δι' χρέων... διασπείρωσιν, ὁ δὲ σοφὸς δημιουργός... τέχνη καὶ χαλκοῦν συλλ. τὸν ἔλον ἐξέυρη συγχωνεύσας. Sic Ba, cum διασπείρουσιν. AB, οἶον εἰ Ἄχ. σταίη χαλκ. λ. δι' τῶ χρ. (et τῶ in Aug.)... διασπείρωσιν, ὁ δὲ σ. ἤδη δημιουργός... τέχνη καταχαλκοῦν (et Aug. καταχαλκοῦν) συλλ. τὸ ἔλον ἐξέυροι εἶτα συγχων. : et sic Aug. C ut AB, sed cum διασπείρωσιν, σοφὸς δὲ τις ἤδη δημ... τέχνη τὸν χαλκοῦν συλλ. τὸ ἔλον ἐξέυροι εἶτα συγχ. Credo ea selegisse quæ eligenda fuerunt. Ἄχλλεύς σταίη χαλκοῦς longe præstat vulgata. Philostratus Her. p. 398 : χαλκοῦς πολλαχοῦ ἴσθηκε · ubi mea nota poterit legi. Vide et Bergler. ad Alciphronis verba 1, 30; 16 : χρυσοῦν σε στήσομεν. Infra p. 73, 22, τὸ ἔλον sic adverbiascit. Lucian. Tim. 16 : μήτε ἀφεξομένους τοπαράπαν, μήτε προησομένους τὸ ἔλον. Vide Ruhnken. ad Longin. § 10. — Ceterum simili ex statua argumento ad confirmandam doctrinam de resurrectione usus est Joannes Chrys. Hom. De Lazaro 5, t. 1, p. 764, B : ἀνδριάντα τις ἔχων ἰὼ καὶ χρέων διεφθαρμένον καὶ πολλὰ τῶν μερῶν ἀποτεθλασμένον, συντρίψας αὐτὸν εἰς χωνουτήριον ἐμβάλλει, καὶ τήξας κτλ.

(529) Εἰς χρυσὸν μεταβαλὼν] « Dicas metallorum in aurum transigendorum fuisse gnarum hunc scriptorem. Certe nec improbabili-ter omnino nostro ævo profundissimam antiquitatem huic vindicant negotio, et Ægyptiorum inventa calluisse Æneam nostrum docet palam iste dialogus. Multa in vêtustis admodum membranis videre memini ad hanc artem spectantia, inter quæ Ausonii poetæ, si diis placet, Chrysopœiam, quam laudat etiam in Orphei Ciceroni pueriliter adscripti editione homo Italus Julius Cæsar Glusianus Squarzia jureconsultus. Eodem pertinet quod de transmutatione metallorum ait infra p. 71 [ubi n. 551] ». BA. Qui velit de Orptheo Ciceroniano, Ausonii Chrysopœia et Squarzia plura nosse, adeat Fabricii Bibl. Lat. t. 1, p. 315.

(530) D et Ba, χαλκοῦς, Ἄχλλεύς μέντοι. Accessit alterum Ἄχλλεύς, quo et Ambrosius caruit, ex ABC et Aug. — In B, πρὸς τὸ ἀθάνατον, infra scripto τὴν, relato scilicet ἀθάνατον ad κοινωνίαν · sed nihil mutandum. — D et Ba, ἀθανασίαν π. μεταλαγχάνειν. Codices iidem ἀθανασίας. Et infra p. 77, 19, sine varietate τῆς ἀθανασίας μεταλαχόντα. — D et Ba ; ἀπίλαυσεν. ABC, ἀπίλαυσεν.

(531) D et Ba, διὸ πολλάκις εἴρηται. ABC, δι' ὁ π. εἴρ. — « Nec

hæcarent contaminatione. Ambrosius quædam hic omittit, et transponit sequentia de pagina decima tertia ad vigesimam quartam [a pag. 37 ad p. 72 edit. Gen. 1645; a plagula B, fol. 8 verso, ad plag. D fol. 5 recto ed. Venet. 1513], aliam codicem secutus; quapropter ejus etiam translationem edendam cum nostra recensione jussi, quum nec illius ordo sit penitus adspemandus. Omnino autem integre codice opus habebit, qui elegantissimum et doctissimum hunc scriptorem in legitimum suum ordinem redigere volet. BA. Jusserat quidem Barthius, sed non paruerunt redemptores; et Ambrosii versio ejus editioni non est addita. Eam addi meæ valde quidem cupio; sed an id fieri possit nondum novi.

(532) D et Ba, διακοπή ἢ καὶ αὐτὴ ἑαυτῇ τὴν τ. ABC, διακοπιή καὶ α. αὐτῇ τ. τ. Vulgatum διακοπή ἢ, quod ob sequens ἐξέροι minus quadraret, ortum est ex iotacismo pronuntiationis syllabarum πείη=πῆ ἢ. — D et Ba, πανταχοῦ γῆς περιήει. ABC, π. γῆς ἦει σεμνωῶς. Habuit Ambrosius περιήει tantum. Vertit enim: «quam cum viventia ubique terrarum peragrarent». — «Suspiciatus sum hic congruere verba de Baccho et Hercule supervacua paginæ supra 44, 1, quum constet terrarum orbem eos homines peragrasse. Sic cohæreant ergo: εἰ γὰρ εἰς τὸ μηδὲν τὰ σώματα διαλύετο, τί ποτε ἄρα τοσοῦτον ἰσχύος αὐτοῖς ἐναπέμενον, ὥστε μᾶλλον ἰσχύειν ἐν θήκαις καθιδρυμένα, ἢ ὅτε πανταχοῦ γῆς περιήει, οἷάπερ τὰ τοῦ Διωνύσου καὶ Ἡρακλείους ἐν Θήκαις λέγεται γενέσθαι. Videant qui post nos hanc auctorem tractabunt. Non enim despero futuros qui meliorem librum nacti eum ante finem rerum sibi restituent». BA. Prorsus falsus est conjecturæ Barthius. Vide n. 385.

(533) D, Ba, ἐν Σκύρω κείσθαι. Codices, ἐν καιρῷ κείσθαι. Quod reponere jubebat Lobeck. Aglaoph. p. 280; et opportune apponit verba Aristidis t. 2, p. 230: τὸν ἐν Κολωνῷ καίμενον Οἰδίπουν, ἢ εἰ τις ἄλλοθί που τῆς χώρας ἐν καιρῷ τοῖς ζῶσι κείσθαι πεπίστευται. — «Pro magna re disceptatum ait de sepulcro OEdipi, quem vivum nemo mortalium magnificerat, propter summam infelicitatem. De sepulcro et morte OEdipi jam olim diversa a Sophocle et Homero scripta notat Pausanias [1, 28, 7; 1, 30, 4]. Sed fabulas fabulatoribus, pabulum suum, relinquamus. Mihi autem ex iis, quæ de eodem OEdipo pagina sequente dicuntur, locus iste mendosus videtur, et Colone sepultum Atheniensibus prodesse OEdipum cre-

ditum hoc sermone scriptum reliquisset *Æneas nostrum*. Ait enim: εἰ τοῖνυν Οἰδίπους ὁ τῆ μητρὶ συγγενόμενος, καὶ Ὀρέστας ὁ τὴν μητέρα ἀπαγορεύων, καὶ Θεαίης ὁ σφραγισσόμενος τὸν παῖδα ταῖς ἀραιῖς κατασφύρων, ὑπὸ γῆν ὄντες, τὴν γῆν διασώζειν λέγονται. Quæ male utique huc alludunt, nisi parem sententiam hic reliquit *Æneas noster*. Scribam: ἀκούεις τὸν Οἰδίπου, ὡς ἐν Κολωνῶν καίμενος εἰς κυρίαν κείσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἰδέσθαι; ipso videlicet Atheniensium dominationem. Hoc enim fatale *Œdipo* responderat *Apollo*: quæ mortem obiturum terra repelleret infelicem, fortunatam futuram quæ sepulcro susciperet. *Œdipus* ipse apud *Sophoclem* in se *Colono* v. 89: Ταύτην βίβλην παύλαν ἐν χρόνῳ μακρῷ Ἐλθόντι χώρην τερμίαν ἕπου Θεῶν Σαμῶν ἔδραν λάβομεν καὶ ξενόστασιν· Ἐνταῦθα κάμψειν τὸν ταλαίπωρον βίον, Κέρδη μὲν οἰκίσαντα τοῖς διεδεγμένοις, Ἄτην δὲ τοῖς πέμψασιν οἱ μὲν ἀπίπλασαν. Et v. 291 idem miserrimus mortalium ait: ἦλω γὰρ ἰσθὺς εὐσεβῆς τι καὶ φέρων ὄνησιν ἀστοῖς τοῖσδε. Inibidem v. 416 [= 582] oraculum memorat *Ismene* *Œdipo* patri de *Thebanis*: Σὲ τοῖς ἰσθὺς ζήτητὸν ἀνθρώποις ποτὲ Θανόντ' ἴσασθαι ζῶντά τ' εὐνοίας χάριν. Scholiastes [ad v. 381]: οἱ ὑπερμνηματιστάμενοι γράφουσιν οὕτω· χρῆσθαι τοιοῦτος γέγονεν· ὁπατέρῳ ἐν ὁ Οἰδίπους πρόσθηται, τοῦτον κρατήσιν· καὶ χωρὶς κατὰ κοινὸν ταῖς *Thebaίαις*, ὅτι ἴσται αὐτοῖς μεγάλων κακῶν αἴτιος, ἐὰν μὴ θάψωσιν αὐτὸν ἐπὶ τῆς χώρας. Qui rem a *Sophocle* fictam innuit, nullum oraculo firmando auctorem aut poetam produci indignabundus. Et *Pausanias* *Homero* contra *Sophoclem* assentitur [l. modo l.], *Thebis* videlicet sepultum esse *Œdipum*. Et ipse *Œdipus* *Atheniensibus* se mortuum fore servatorem pollicetur, ubi fuerit vivus receptus v. 472 [= 450]: Ἐὰν γὰρ ὑμῶς, ὡς ξῆναι, θάλαττέ μου Σὺν ταῖσι ταῖς σιμναῖσι δημούχοις θεαῖς ἄληθην ποιῆσθαι, τῆδε μὲν πόλει μέγαν σωτῆρ' ἀρεῖσθε, τοῖς δ' ἐμοῖς ἐχθροῖς πόνους. Scholiastes: χρῆσθαι γὰρ τῆν, ὡς, ἦν οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ τάφου τοῦ Οἰδίπου ἐγκρατεῖς γέγονται, ἔσοιτο αὐτοῖς ποτὲ σωτῆρ πολιορκουμένοις ὑπὸ *Thebaίων*, εἴτε κατὰ τὸν *Ἡελοποννησιακὸν πόλεμον*, εἴτε κατ' ἕτερον. Et jam moriturus apprecatur *Theseum* *Œdipus* ibidem v. 1592 [= 1512]: Τοῦτον δὲ φράζε μὴ ποτ' ἀνθρώπων τινί, Μήτ' οὐ κέλευθε μήτ' ἐν οἷς κείται τόποις, ἦς σοι πρὸ πολλῶν ἀσπίδων ἄληθην ἴδαι Δορός τ' ἐπακτοῦ γειτόνων αἰετῶν. Hæc præter morem prolixius huc adseripsi, ut ostenderem omnino veram me sententiam *Æneæ* reduxisse. Verborum tamen emendationem a codice aliquo manu exarato integriore constituendam auguror expectandam. *Colone* [imo *Colonus*] autem notus locus *Atticæ*: *Scyri* mentio ex sequentibus perperam illata. Emendatio aliorum est: ἀκούεις τὸν Οἰδίπου ὡς ἐν Κολωνῶν καίμενος ἐν ἕκῳ θέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἰδέσθαι. Quæ

scriptura fatua non est, si a libro aliquo est. BA. Sensum viderat Barthius. Pro verbis ἐν Σκύρω restituere ἐν καιρῷ difficilior erat. Ambrosius malam lectionem invenit ac vertit. Nec omit- tam animadvertere peculiarem, nec tamen rarum, præsentis ἀκούεις usum pro præterito ἀκήκουας, ἤκουσας. Lucianus D. M. 14, 3 : Θεβαίους δὲ ἴσως ἀκούεις ὅπως μετέβηον. Idem Pseudol. 1 : εἴπερ τινὰ πεικτὴν ἰάμβων ἀκούεις Ἀρχιλοχον. Chariton 2, 1, p. 32 : οὐκ ἀκούεις τῶν ποιητῶν ὅτι θεῶν παῖδες εἰσιν οἱ καλοί; Vide Buttm. ad Menon. 32; Lucell. ad Xenoph. Ephes. p. 213; mea ad Philostr. Her. p. 397.

(534) D, κατορώρυκτο... δολοφρονθεῖς... κητατεθνηκώς ὁ Θησεὺς συν- οικισθεῖ. Et sic Ba, cum δολοφρονθεῖς. B, κατορώρυκτο... δολοφρο- νθεῖς... καὶ τεθνηκώς ὁ Θ. συνακισθεῖ. A, κατορώρ. δολοφρον... καὶ τεθνη- κώς ὁ Θ. συνωκ. Et C sic, cum συνωκ. — « Plutarchus Cimone [c. 8] : πυθανόμηνος δὲ (ὁ Κίμων) τὸν παλαιὸν Θησεῖα τὸν Αἰγέως φυγόντα μὲν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Σκύρον, αὐτοῦ δ' ἀποθανόντα δόλω διὰ φόβον ὑπὸ Λυκομήδους τοῦ βασιλέως, ἐσπούδασε τὸν τάφον ἀνευρεῖν· καὶ γὰρ ἦν χρησμός Ἀθηναίσις τὰ Θησεῶς λείψανα κελεύων ἀνακομίζειν εἰς ἄστν, καὶ τιμᾶν ὡς ἤρωα πρε- πόντως· ἀλλ' ἠγρόουσι ὅπου κεῖται, Σκυρίων οὐχ ὁμολογούντων εὐδ' ἐόντων ἀναζητεῖν. Τότε δὴ πολλῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ σακοῦ μόγις ἐξευρεθέντες, ἐνθήμερος ὁ Κίμων εἰς τὴν αὐτοῦ τριήρη τὰ ὄστα καὶ τᾶλλα κοσμήσας μεγαλοπρεπῶς, κατήγαγεν εἰς τὴν αὐτοῦ δι' ἐτῶν σχεδὸν τετρακοσίων [potius ὀκτακοσίων]. Vide eumdem Theseo [c. 36]; Pausaniam Attica [17, 6]; alios. [Meursium scilicet Theseo c. 31] ». BA. Adde n. 535.

(535) D, μεμάθηκας ὅτι ὁ Ὀρέστης... οἵτινες γένωνται... εἰς συμμαχίαν, εὐρίσκουσιν. Ba sic, cum οἵτινες γινώτο. ABC, μεμ. ὡς ὄλος Ὀρ... εἰς συμμ. ἐξευρίσκουσιν. In Aug. εὐρίσκουσιν, et e correctione ἐξευρίσκουσιν. — « Pausanias libro 3, [c. 11, 8] et fide libri 8. Utramque de Theseo et Oreste historiam ex ejusdem Laconicis [c. 3, 5] hausisse Noster videtur. Verba Pausaniæ adscripsi : ἐπὶ τούτων βασιλευσάντων Λακα- δαμόνιοι προσέπαιον ἐν τῷ πρὸς Τεγεάτας πολέμῳ τὰ πλείονα· ἐπὶ δὲ Ἀναξανδρίδου τοῦ Δείοντος ἐπικρατέστεροι Τεγεατῶν γίνονται τῷ πολέμῳ· γίνονται δὲ οὕτως. Ἄνηρ Λακεδαμόνιος Λίχας ὄνομα ἀφίκετο εἰς Τέγεαν· τνηκαῦτα δὲ αἱ πόλεις ἄγχεσαι σπονδὰς ἔτυχον. Ἀφικεμένου δὲ τοῦ Λίχας, Ὀρέστου τὰ ὄστα ἀνεζήτου· ἀνεζήτου δὲ αὐτὰ ἐκ θεοπροπίου Σπαρτιάται. Συνῆκε οὖν ὁ Λίχας ὡς ἐστὶ κατακείμενα ἐν οἰκίᾳ χαλκίως· συνῆκε δὲ οὕτως. Ὅποσα ἐν τῇ τοῦ χαλκίως ἑώρα, παρέβαλεν αὐτὰ πρὸς τὸ ἐκ Δελ- φῶν μῦντευμα, ἀνέμοις μὲν τοῦ χαλκίως εἰσάγων τὰς φύσας, ὅτι καὶ αὐταὶ

βίαιον πνεῦμα ἤφισάν, τύπον δὲ τὴν σφύραν καὶ τὸν ἄκμονα ἀντίτυπον ταύτῃ, πῆμα δὲ εἰκότως ἀνθρώπων τὸν σίδηρον ὅτι ἐχρῶντο εἰς τὰς μάχας ἢ δὴ τῷ σιδήρῳ· τὰ δὲ ἐπὶ τῶν ἡρώων καλουμένων ἀνείπεν ὁ θεὸς ἀνθρώπων πῆμα εἶναι τὸν χαλκόν. Τῷ χρησμῷ δὲ τῷ γενομένῳ Λακεδαιμονίους εἰς τοῦ Ὀρέστου τὰ ὄσῳ καὶ Ἀθηναίους ὑστερον ἰουκότα ἐχρήσθη, καταγόουσι Ἀθηναίους ἐκ Σκύρου Θήσεια, ἄλλως δὲ οὐκ εἶναι σφισιν ἔλειν Σκύρον· ἀνεῦρε δὲ τὰ ὄσῳ τοῦ Θησείως Κίμων ὁ Μυτιάδου, σοφία χρησάμενος καὶ εὖτος, καὶ μετ' οὐ πολὺ εἴλε τὴν Σκύρον. In eo tamen alios auctores Æneas sequitur, quod morbo infesto ad Thesei ossa transferenda et Scyro adactos scribit Athenienses ». BA. Sequi potuit eos quos sequutus est scholiastes Pluti 627, qui fame laborantes tunc fuisse Athenienses narrat, vel peste, si Meursium corrigentem λιμώξαντες pro λιμώξαντες audias, quem audivit Hemsterhusius videndus p. 208; cuique favet, ut nunc e codice fuit editus, Scholiastes Aristidis p. 267.

(536) D, ὡς ἐν Χαλκίδι τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁ παῖς κείτο... μεταθήσουσι. Ba, ὡς ἐν χαλκείῳ τοῦ Ἀγ. παῖς ἦν. AB, χαλκείῳ ὁ τ. Ἀγ. π. κείτο: Et sic C, cum μεταθήσωσιν. Ex Augustano κείτο tantum enotatum est. — « Vitiatus iterum codex; nihil enim isthic Chalcidi negotii. Et bene quidem nomen hoc transiit interpretes Ambrosius. Emaculandum autem, ὡς ἐν χαλκείῳ. Χαλκείον, officina fabri ferrarii, secundum Cyrillum glossographum. Emendatio est clara ex verbis Pausaniæ, quæ equidem ob eam rem vel solam produximus. Χαλκείῳ etiam talem locum nuncupatum docemur ab Hesychio. Obscuritatem oraculi quam Æneas innuit officinam ærariam designantis ostendit nobis idem; utilissimus veterum memoriarum consignator, Pausanias ». BA. Ostendit etiam disertissime Herodotus I, 67, 68. Exstat oraculum et in Anthol. Pal. 14, 78.

(537) Τὸν παῖδα ταῖς ἀραῖς κατασύρων] « Chrysippum puerum dicit a Theseo ad stuprum raptum. Higinus Fab. 271 eum inter formosissimos epheros recenset, Pelopis filium et a Theseo ludis raptum. Τοῖς ἀρηίοις puto scribendum, et ludos Marti consecratos designari, quibus rapuerit scilicet puerum Theseus. Raptus hic pueri a Theseo non exstat creber apud scriptores. Chrysippum istum etiam a Laio amatum scribunt Apollodorus [3, 3, 5], et Plutarchus in Parallelis [c. 33]. Intellige de Hippolyto ». BA. Unice vera sunt postrema de Hippolyto verba; reliqua de Chry-

sippo nihil ad rem, ac delenda erant Barthio rem serius videnti, tamen videnti. Erraverat Ambrosius, qui vertit: « Theseus pudici pueri violator impurus ». Nec melior Wolfi interpretatio: « Theseus qui pudicum puerum corrumpit ».

(538) Ba et Aug., ἦπου γε. D et Ba, ἀναδειξάμενοι. — Σώματα] « Miracula dicit ad memorias beatorum Christi martyrum facta. Vide multis Augustinum lib. 22 De civit. dei; etc. Non autem belle corporibus tribuuntur, quæ ad ea operata est divina misratio ». BA.

(539) ABC, sine καὶ εἰκῆ. Tum D et Ba, καίμενα ἦν, καὶ ἄλλως, mediis omissis quæ restitui ex ABC, quibusque et Ambrosius caruit. Respici videtur locus Platonis Legg. 12, p. 947.

(540) ABC et Aug., εἴπερ. D et Ba, εὐπερ. Vertit Ambrosius εὐπερ.

(541) Σοφὸν δὲ τὸ μηχανημα] « Sapiens. machinatio; sapiens inventum. Commenti vox etsi aptior, tamen indignior illa summa divina majestate ». BA. Quod sequitur τὸ πάθημα μάθημα illustretur ex n. 359. Statim D et Ba, οἷα δὲ ἡ τοῦ σώμ. ἀσθένεια. ABC, οἷα δὲ τοῦ σ. ἡ ἀσθ. Aug., αἷα δὲ τ. σ. ἡ ἀσθ.

(542) Νόμος δὲ] « Deesse vox claret, indicans videlicet dignitatem hujus legis. Interpres vetustior [Ambrosius] videtur legisse, θεῖος δὲ νόμος. Reddidit enim cum ambitu etiam: *est vero divina omnino lex corpus reviviscere* ». BA.

(543) D et Ba, αἰῶνος. ABC, ἀγῶνος. Ambrosius vertit ἀγῶνος. — D et Ba, ὑπεστρέφετο. ABC, ὑπέστρεφε. — D, φοβερὸν δὲ τοῖς οὐδὲν φοβουμένοις τὸν βίον. Et sic Ba, cum φοβ. τὸν θεόν. Edidi ex ABC, consentiente Ambrosio. Supra, pro edito et scripto ἡ ταῦτα, posui ἡ τ.

(544) ABC sine ὡς εἰκειν, quod non legit Ambrosius. Ex iisdem inserui τὰ, quod et fuit additum in Augustano. Μετέσχε γὰρ κακίνα ψυχῆς] « Repetendam vocem postremam arbitror in responsione Axithi: ψυχῆς. AXITH. Ψυχῆς· ἀλλὰ ἀλόγου. Ita erigitur oratio; et

servavi ego interpretatione insertionem ». BA. Præibat interpretatio Ambrosii. Sed correctio est inutilis, nihil mutantibus ABC, excepto ἀλλ' pro edito ἀλλά.

(545) D, συνεδιεύετο. Ba ABC, συνδιεύετο. — D et Ba, αὐτοῦ τοῦ δημ. ὁ ἄνθρωπος. ABC, ὁ ἄνθρ. αὐτ. τ. δημ. Insertum statim τῆς ex ABC et Aug.

(546) ABC, προσέταττε. D et Ba, ἐξέταττεν. Aug., ἐξέταττεν, suprascripto πρὸς. Verba τὸ πρόσταγμα φύσις ἦν confer cum similibus p. 45, 26; n. 426. Statim ἐκεῖνα μὲν inserui ex ABC.

(547) Οὐ γὰρ ποτε τῆς ἀθανασίας ἐγέσαστο] ABC sine ποτε. Vulgarissimam quæ fit in verbo ἐγέσαστο metaphoram non tangerem, ni recurreret memoriæ corruptus Eustathii locus Epist. 39: νῦν δὲ εἶεν ἔπαθες ὀλίγον γευσάμενος τοῦ τοιούτου γλυκυτάτου. Codex, γευσ. τῆς τοῦ τοιούτου γλυκύτητος. Statim ex Aug. enotavit τι ante παρισπασσο Wernsdorfius, quoniam omissum, ut videtur, fuit in Bibliotheca Patrum qua utebatur. Est τι in D et Ba et codicibus meis.

(548) Ba, ἄγευστος... πεσὼν ἐς αἰεί. Aug., ἄγευστος. Ceteri, ἄγευστον... πεσόν. A, ἐς αἰεί. Aug. CD, ἐσασί. B, εἰς αἰεί χίσεται. — Πεσών] « Procumbens, cadens, id est moriens. Cadere enim mori, unde cadavera. Notavi plurimis alibi [Advers. 7, 19; 44, 29] ex Tertulliano [De resurr. c. 18] aliisque ». BA.

(549) Omnes, πῦρ ἀνήκε καὶ φλόγα, excepto C, in quo φλόξ. Ambrosius: « ita ut ex ea ignis et flamma consurgat »; ad sensum optime. Sed quid legerit non inde patet. Nihil lucratur ex Barthii nota hæc: « πῦρ ἀνήκε] Fit hoc plurimis modis. Et summum calorem potest flammam sive ignem ipsum nominare ». Raritas verbi neutri ἀνίημι potuit malam parere correctionem φλόγα.

(550) D et Ba, ἐπειδὴν... γίνηται. ABC, ἐπειδὴν... γένοιτο. Ex iisdem insertum ἐπιτηδείως. D et Ba, τὴν δύναμιν. Aug., ψυχῇ δὲ κοινωνῶν ἐπιτηδεία. D et Ba, σύμμιξις. ABC, συμμιξή. C, ἰδέως συνέπεται.

(551) D et Ba, μεταβολὴ τῆς ὕλης... κασσίτερον... ἀφανίσαντες ἐπὶ τὸ

σημν. Sequor ABC. Ambrosius cum editis consentit. Ex Augustano enotatum tantum καττίσερον. In B, χρυσὸν καὶ κάλλιστον. Ceteri sine καί: « aurum idque optimum ». — « Iterum tangit, quam supra, artem transmutandorum metallorum. *Duplicare metallum* hanc eandem rem dicit intelligens Manilius, quum nimirum stannum, gratia exempli, argento sociatum in hoc transit, utpote dignius; quem quæstum habebant isti materiarii. Verba Manilii apponam, ut a nota deletoria Jos. Scaligeri vindicem. Quum enim ut de re nota Æneas loquatur et clare idem dicat Manilius, quare non credemus potius eo etiam ævo notam hanc industriam fuisse, quam ut nec in formem et loco maxime congruentem versum contra omnium librorum vota ejiciamus immerentem, libro quarto [243]: *Vesta tuos, Capricorne, fovet penetralibus ignes. Hinc artes studiumque trahis: nam quicquid in usus Ignis agit poscitque novas ad munera flammæ Sub te censendum est: scrutari cæca metalla Depositus et opes, terræque exurere venas, Materiamque manu certa duplicari arte, Quicquid et argento fabricetur, quicquid et auro. Manu duplicari*, labore augeri, certa accedente arte. Certam dicit, quod videatur plerisque res tam inusitati exempli in natura rerum fieri non posse; ut nimirum industria humana efficiat quod solius videbatur de cetero naturæ. Ne intellexerunt quidem versum hunc doctissimi homines hactenus, quem Æneæ locus aperit tandem simul et asserit. Vir doctissimus Antonius Delrio in Disquisitionibus Magicis [1, c. 5, p. 69] retentum voluit versum; sed de bracteariis non ad rem interpretatus est. Aliorum castigationes non attendimus; non enim emendatione, sed explicatione opus habebamus. — Non nimium peritum rei fuisse Æneam oportet; aut vulgatiores ea sunt, quam credere nunc possint qui tanto tempore tantisque impensis eam inquirunt. Sane aliquando vulgatam artem fuisse docet, quod, pretium auro inde decessurum metuens, libros docentes exusserit Diocletianus. Suida: χημεία, ἡ τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατασκευὴ, ἧς τὰ βιβλία διερευνησάμενος ὁ Διοκλητιανὸς ἔκαστε διὰ τὰ νεωτερισθέντα Αἰγυπτίους. Idem in Diocletiano: τούτοις ἀνημέρωσ καὶ φονικῶς ἐχρήσατο· ὁ δὲ δὴ καὶ τὰ περὶ χημείας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τοῖς παλαιοῖς γεγραμμένα βιβλία διερευνησάμενος ἔκαστε πρὸς τὸ μηκέτι πλοῦτον Αἰγυπτίους ἐκ τῆς τοιαύτης προσγίνεσθαι τέχνης, μηδὲ χρημάτων αὐτοῦς θιβροῦντας περιουσίᾳ τοῦ λοιποῦ Ῥωμαίοις ἀνταίρειν. Quibus verbis patet tam argentum illos homines fecisse quam aurum. Unde firmior in sententia jam concepta: uimirum locum

ditum hoc sermone scriptum reliquisse *Æneam nostram*. Ait enim: εἰ τοῖνον Οἰδίπους ὁ τῆ μητρὶ συγγενόμενος, καὶ Ὀρέστης ὁ τὴν μητέρα ἀπαγογώς, καὶ Θησεύς ὁ σωφρονεῦντα τὸν παῖδα ταῖς ἀραῖς κατασφύρων, ὑπὸ γῆν ὄντες, τὴν γῆν διασώζειν λέγονται. Quæ male utique huc alludunt, nisi parem sententiam hic reliquit *Æneas noster*. Scribam: ἀκούεις τὸν Οἰδίπου, ὡς ἐν Κολωνῶν καίμενος εἰς κυρίαν κείσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἰδοῦσαι; ἰσχυρῶν videlicet Atheniensium dominationem. Hoc enim fatale *OEdipo* responderat *Apollo*: quæ mortem obiturum terra repelleret infelicem, fortunatam futuram quæ sepulcro susciperet. *OEdipus* ipse apud *Sophoclem* in se *Colono* v. 89: Ταύτην βλεῖν παύλαν ἐν χροῶν μακρῷ Ἑλλάθῃ χωρὶν ταρμίαν ἔπου Θεῶν Σμῶν ἔδραν λάβομαι καὶ ξενόστασιν· Ἐνταῦθα κάμψειν τὸν ταλαίπωρον βίον, Κέρδη μὲν οἰκίσαντα τοῖς δεδεδυμένοις, Ἄτην δὲ τοῖς πέμψασιν οἱ μ' ἀπίλασαν. Et v. 291 idem miserimus mortalium ait: Ἴκω γὰρ ἱερὸς εὐσιβὸς τ' ἐκείνους ὄντων ἄσποισ τοῖσδε. Inibidem v. 416 [= 582] oraculum memorat *Ismene* *OEdipo* patri de *Thebanis*: Σὶ τοῖς ἐκείνους ζῆταιόν ἀνθρώποις ποτὲ Θανάτῳ ἴσασθαι ζῶντά τ' εὐνοίας χάριν. Scholiastes [ad v. 381]: οἱ ὑπεμνηματιστάμενοι γράφουσιν οὕτω· χρῆμα δὲ τοιοῦτος γέγονεν· ὀπατέρῳ ἔν ὁ Οἰδίπου προσήται, τοῦτον κρατήσιν· καὶ χωρὶς κατὰ κοινὸν τοῖς *Thebaίοις*, ὅτι ἔσται αὐτοῖς μεγάλων κακῶν αἰτίας, ἐὰν μὴ θαψῶσιν αὐτὸν ἐπὶ τῆς χώρας. Qui rem a *Sophocle* fictam innuit, nullum oraculo firmando auctorem aut poetam produci indignabundus. Et *Pausanias* *Homero* contra *Sophoclem* assentitur [l. modo l.], *Thebis* videlicet sepultum esse *OEdipum*. Et ipse *OEdipus* *Atheniensibus* se mortuum fore servatorem pollicetur, ubi fuerit vivus receptus v. 472 [= 450]: Ἐὰν γὰρ ὑμεῖς, ὧ ξένοι, θάλαττά μου ἔν ταῖσι ταῖς σιμναῖσι δημούχοις θεαῖς ἄληθην ποιῆσθαι, τῆδε μὲν πόλει μέγαν Σωτήρ' ἀρείσθε, τοῖς δ' ἐμοῖς ἐχθροῖς πόνους. Scholiastes: χρῆμα δὲ γὰρ ἦν, ὡς; ἦν οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ τάφου τοῦ Οἰδίπου ἐγκρατεῖς γίνωνται, ἔσοιτο αὐτοῖς ποτὲ σωτήρ πολιορκουμένοις ὑπὸ *Thebaίων*, εἴτε κατὰ τὸν *Πελοποννησιακὸν πόλεμον*, εἴτε κατ' ἕτερον. Et jam moriturus apprecatur *Theseum* *OEdipus* ibidem v. 1592 [= 1512]: Τοῦτον δὲ φράζε μὴ ποτ' ἀνθρώπων τινι, Μήθ' οὐ κέκευθε μήτ' ἐν οἷς κείται τόποις, ἧς σοι πρὸ πολλῶν ἀσπίδων ἄλκην ὄθει Δορός τ' ἐπακτοῦ γαιθόνων ἀεὶ τιθῆ. Hæc præter morem prolixius huc adseripsi, ut ostenderem omnino veram me sententiam *Æneæ* reduxisse. Verborum tamen emendationem a codice aliquo manu exarato integriore constituendam auguror expectandam. *Colone* [imo *Colonus*] autem notus locus *Atticæ*. *Scyri* mentio ex sequentibus perperam illata. Emendatio aliorum est: ἀκούεις τὸν Οἰδίπου ὡς ἐν Κολωνῶν καίμενος ἐν ἔκρω θέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἰδοῦσαι. Quæ

scriptura fatua non est, si a libro aliquo est. BA. Sensus viderat Barthius. Pro verbis ἐν Σκύρω restituere ἐν καρῶ difficultius erat. Ambrosius malam lectionem invenit ac vertit. Nec omittam animadvertere peculiarem, nec tamen rarum, præsentis ἀκούεις usum pro præterito ἀκήκοας, ἤκουσας. Lucianus D. M. 14, 3 : Θεβαίους δὲ ἴσως ἀκούεις ὅπως μετῆλθον. Idem Pseudol. 1 : εἶπερ τινὰ ποιητὴν ἰάμβων ἀκούεις Ἀρχίλοχον. Chariton 2, 1, p. 32 : οὐκ ἀκούεις τῶν ποιητῶν ὅτι θεῶν παῖδες εἰσιν οἱ καλοί; Vide Buttm. ad Menon. 32; Lrocell. ad Xenoph. Ephes. p. 213; mea ad Philostr. Her. p. 397.

(534) D, κατορώρυκτο... δολοφρονθεῖς... κατατεθνηκώς ὁ Θησεύς συνουκισθεῖν. Et sic Ba, cum δολοφρονθεῖς. B, κατορώρυκτο... δολοφρονθεῖς... καὶ τεθνηκώς ὁ Θ. συνουκισθεῖν. A, κατορώρ. δολοφρον... καὶ τεθνηκώς ὁ Θ. συνουκ. Et C sic, cum συνουκ. — « Plutarchus Cimone [c. 8] : πυθανόμενος δὲ (ὁ Κίμων) τὸν παλαιὸν Θησεῖα τὸν Αἰγέως φυγόντα μὲν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Σκύρον, αὐτοῦ δ' ἀποθανόντα δόλω διαφθεῖν ὑπὸ Λυκομήδους τοῦ βασιλέως, ἐσπούδασε τὸν τάφον ἀνευρεῖν· καὶ γὰρ ἦν χρησιμὸς Ἀθηναίοις τὰ Θησεύς λείψανα κελεύων ἀνακομίζειν εἰς ἄστυ, καὶ τιμᾶν ὡς ἦρωα πρεπόντως· ἀλλ' ἤγησάν τε οὐκ εἶσθαι, Σκυρίων οὐκ ὁμολογούντων οὐδ' ἐόντων ἀναζητεῖν. Τότε δὴ πολλῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ σακοῦ μόγις ἐξευρεθέντος, ἐνθέμενος ὁ Κίμων εἰς τὴν αὐτοῦ τριήρη τὰ ὄστα καὶ τάλλα κοσμησας μεγαλοπρεπῶς, κατήγαγεν εἰς τὴν αὐτοῦ δι' ἐτῶν σχεδὸν τετρακοσίων [potius ὀκτακοσίων]. Vide eumdem Theseo [c. 36]; Pausaniam Attica [17, 6]; alios [Meursium scilicet Theseo c. 31] ». BA. Adde n. 535.

(535) D, μεμάθηκας ὅτι ὁ Ὀρέστης... οὔτινες γένωνται... εἰς σιμμάχίαν, εὐρίσκειν. Ba sic, cum οὔτινες γένωντο. ABC, μεμ. ὡς ὄλος Ὀρ... εἰς σιμμ. ἐξευρίσκειν. In Aug. εὐρίσκειν, et e correctione ἐξευρίσκειν. — « Pausanias libro 3, [c. 11, 8] et fine libri 8. Utramque de Theseo et Oreste historiam ex ejusdem Laconicis [c. 3, 5] hausisse Noster videtur. Verba Pausaniæ adscripsi : ἐπὶ τούτων βασιλευσάντων Λακεδαιμόνιοι προσέπταιον ἐν τῷ πρὸς Τεγεάτας πολέμῳ τὰ πλείονα· ἐπὶ δὲ Ἀναξανδρίδου τοῦ Δέοντος ἐπικρατέστεροι Τεγεατῶν γίνονται τῷ πολέμῳ γίνονται δὲ οὕτως. Ἄνηρ Λακεδαιμόνιος Λίχας ὄνομα ἀφίκετο εἰς Τεγεαν· τνηκαῦτα δὲ αἱ πόλεις ἀγρῶσαι σπονδὰς ἔτυχον. Ἀφικεμένου δὲ τοῦ Λίχας, Ὀρέστου τὰ ὄστα ἀνεζήτησαν· ἀνεζήτησαν δὲ αὐτὰ ἐκ θεοπροπίου Σπαρτιατάται. Συνήκεν οὖν ὁ Λίχας ὡς ἐστὶ κατακείμενα ἐν οἰκίᾳ χαλκείῳ· συνήκε δὲ οὕτως. Ὅποσα ἐν τῇ τοῦ χαλκείῳ ἑώρα, παρέβαλεν αὐτὰ πρὸς τὸ ἐκ Δελφῶν μάντευμα, ἀνέμοιοι μὲν τοῦ χαλκείῳ εἰκάζων τὰς φύσας, ὅτι καὶ αὐταὶ

βίαιον πνεῦμα ἤφισαν, τύπον δὲ τὴν σφύραν καὶ τὸν ἄκμονα ἀντίτυπον ταύτη, πῆμα δὲ εἰκότως ἀνθρώπων τὸν σίδηρον ὅτι ἐχρῶντο εἰς τὰς μάχας ἤδη τῶ σιδήρῳ· τὰ δὲ ἐπὶ τῶν ἡρώων καλουμένων ἀνείπεν ὁ θεὸς ἀνθρώπων πῆμα εἶναι τὸν χαλκόν. Τῷ χρησμῷ δὲ τῷ γενομένῳ Λακεδαιμονίους ἐς τοῦ Ὀρέστου τὰ ὄσα καὶ Ἀθηναίους ὕστερον εὐκοῦτα ἐχρήσθη, καταγόουσι Ἀθηναῖς ἐκ Σκύρου θήσασ, ἄλλως δὲ οὐκ εἶναι σφισιν ἐλεῖν Σκύρον· ἀνὴρ δὲ τὰ ὄσα τοῦ Θησεῶς Κίμων ὁ Μιλτιάδου, σοφία χρῆσάμενος καὶ εὖτος, καὶ μετ' οὐ πολὺ εἶλε τὴν Σκύρον. In eo tamen alios auctores Æneas sequitur, quod morbo infesto ad Thesei ossa transferenda et Scyro adactos scribit Athenienses ». BA. Sequi potuit eos quos sequutus est scholiastes Pluti 627, qui fame laborantes tunc fuisse Athenienses narrat, vel peste, si Meursium corrigentem λιμώξαντας pro λιμώξαντες audias, quem audivit Hemsterhusius videndus p. 208; cuique favet, ut nunc e codice fuit editus, Scholiastes Aristidis p. 267.

(536) D, ὡς ἐν Χαλκίδι τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁ παῖς κείτο... μεταθήσουσι. Ba, ὡς ἐν χαλκείῳ τοῦ Ἀγ. παῖς ἦν. AB, χαλκείῳ ὁ τ. Ἀγ. π. κείτο: Et sic C, cum μεταθήσουσι. Ex Augustano κείτο tantum enotatum est. — « Vitiatus iterum codex; nihil enim isthic Chalcidi negotii. Et bene quidem nomen hoc transiit interpretes Ambrosius. Emaculandum autem, ὡς ἐν χαλκείῳ. Χαλκείον, officina fabri ferrarii, secundum Cyrillum glossographum. Emendatio est clara ex verbis Pausaniæ, quæ equidem ob eam rem vel solam produximus. Χαλκείῳνα etiam talem locum nuncupatum docemur ab Hesychio. Obscuritatem oraculi quam Æneas innuit officinam ærariam designantis ostendit nobis idem, utilissimus veterum memoriarum consignator, Pausanias ». BA. Ostendit etiam disertissime Herodotus 1, 67, 68. Exstat oraculum et in Anthol. Pal. 14, 78.

(537) Τὸν παῖδα ταῖς ἀραιῖς κατασύρων] « Chrysippum puerum dicit a Theseo ad stuprum raptum. Higinus Fab. 271 eum inter formosissimos ephebos recenset, Pelopis filium et a Theseo ludis raptum. Τοῖς ἀρητοῖς putō scribendum, et ludos Marti consecratos designari, quibus rapuerit scilicet puerum Theseus. Raptus hic pueri a Theseo non exstat creber apud scriptores. Chrysippum istum etiam a Laio amatum scribunt Apollodorus [3, 3, 5], et Plutarchus in Parallelis [c. 33]. Intellige de Hippolyto ». BA. Unice vera sunt postrema de Hippolyto verba; reliqua de Chry-

sippo nihil ad rem, ac delenda erant Barthio rem serius videnti, tamen videnti. Erraverat Ambrosius, qui vertit : « Theseus pudici pueri violator impurus ». Nec melior Wolfi interpretatio : « Theseus qui pudicum puerum corruptit ».

(538) Ba et Aug., ἴπου γι. D et Ba, ἀναδειξάμενοι. — Σώματα] « Miracula dicit ad memorias beatorum Christi martyrum facta. Vide multis Augustinum lib. 22 De civit. dei; etc. Non autem belle corporibus tribuuntur, quæ ad ea operata est divina miserratio ». BA.

(539) ABC, sine καὶ εἰκῆ. Tum D et Ba, κείμενα ἦν, καὶ ἄλλως, mediis omissis quæ restitui ex ABC, quibusque et Ambrosius caruit. Respici videtur locus Platonis Legg. 12, p. 947.

(540) ABC et Aug., εἴπερ. D et Ba, οὔπερ. Vertit Ambrosius οὔπερ.

(541) Σοφὸν δὲ τὸ μηχανήμα] « Sapiens machinatio; sapiens inventum. Commenti vox etsi aptior, tamen indignior illa summa divina majestate ». BA. Quod sequitur τὸ πάθημα μάθημα illustretur ex n. 359. Statim D et Ba, οἷα δὲ ἡ τοῦ σώμ. ἀσθένεια. ABC, οἷα δὲ τοῦ σ. ἡ ἀσθ. Aug., αἷα δὲ τ. σ. ἡ ἀσθ.

(542) Νόμος δὲ] « Deesse vox claret, indicans videlicet dignitatem hujus legis. Interpres vetustior [Ambrosius] videtur legisse, θεῖος δὲ νόμος. Reddidit enim cum ambitu etiam : *est vero divina omnino lex corpus reviviscere* ». BA.

(543) D et Ba, αἰῶνος. ABC, ἀγῶνος. Ambrosius vertit ἀγῶνος. — D et Ba, ὑπεστρέφετο. ABC, ὑπέστρεφε. — D, φοβερὸν δὲ τοῖς οὐδὲν φοβουμένοις τὸν βίον. Et sic Ba, cum φοβ. τὸν θεόν. Edidit ex ABC, consentiente Ambrosio. Supra, pro edito et scripto ἡ ταῦτα, posui ἡ τ.

(544) ABC sine ὡς εἴκειν, quod non legit Ambrosius. Ex iisdem inserui τὰ, quod et fuit additum in Augustano. Μετέσχε γὰρ κακείνα ψυχῆς] « Repetendam vocem postremam arbitror in responsione Axithi : ψυχῆς. AXITH. Ψυχῆς· ἀλλὰ ἀλόγου. Ita erigitur oratio; et

servavi ego interpretatione insertionem ». BA. Præibat interpretatio Ambrosii. Sed correctio est inutilis, nihil mutantibus ABC, excepto ἀλλ' pro edito ἀλλά.

(545) D, συνεδιελύετο. Ba ABC, συνδιελύετο. — D et Ba, αὐτοῦ τοῦ δημ. ὁ ἄνθρωπος. ABC, ὁ ἄνθρ. αὐτ. τ. δημ. Insertum statim τῆς ex ABC et Aug.

(546) ABC, πρόσταττι. D et Ba, ἐξέταττεν. Aug., ἐξέταττεν, suprascripto πρόσ. Verba τὸ πρόσταγμα φύσις ἦν confer cum similibus p. 45, 26 ; n. 426. Statim ἐκεῖνα μὲν inserui ex ABC.

(547) Οὐ γὰρ ποτε τῆς ἀθανασίας ἐγέυσαστο] ABC sine ποτε. Vulgarissimam quæ fit in verbo ἐγέυσαστο metaphoram non tangerem, ni recurreret memoriæ corruptus Eustathii locus Epist. 39: οὐκ εἶεν ἔπαθες ὀλίγον γευσάμενος τοῦ τοιούτου γλυκυτάτου. Codex, γευσ. τῆς τοῦ τοιούτου γλυκύτητος. Statim ex Aug. enotavit τι ante παρισπάσαστο Wernsdorffus, quoniam omissum, ut videtur, fuit in Bibliotheca Patrum quæ utebatur. Est τι in D et Ba et codicibus meis.

(548) Ba, ἄγευστος... πεσὼν ἐς αἰεί. Aug., ἄγευστος. Ceteri, ἄγευστον... πεισόν. A, ἐς αἰεί. Aug. GD, ἔσαι. B, εἰς αἰεί κίσεται. — Πεισών] « Procumbens, cadens, id est moriens. Cadere enim mori, unde cadavera. Notavi plurimis alibi [Advers. 7, 19 ; 44, 29] ex Tertulliano [De resurr. c. 18] aliisque ». BA.

(549) Omnes, πῦρ ἀνῆκε καὶ φλόγα, excepto C, in quo φλόξ. Ambrosius : « ita ut ex ea ignis et flamma consurgat » ; ad sensum optime. Sed quid legerit non inde patet. Nihil lucratur ex Barthii nota hæc : « πῦρ ἀνῆκε] Fit hoc plurimis modis. Et summum calorem potest flammam sive ignem ipsum nominare ». Raritas verbi neutri ἀνῆκε potuit malam parere correctionem φλόγα.

(550) D et Ba, ἐπειδὴν... γένηται. ABC, ἐπειδὴν... γένοιτο. Ex iisdem insertum ἐπιτηδείως. D et Ba, τὴν δύναμιν. Aug., ψυχῇ δὲ κοινωθένι ἐπιτηδεία. D et Ba, σύμμιξις. ABC, συμμιξή. C, ἰδέως συνέπεται.

(551) D et Ba, μεταβολὴ τῆς ὕλης... κασσίτερον... ἀφανίσαντες ἐπὶ τὸ

σμεν. Sequor ABC. Ambrosius cum editis consentit. Ex Augustano enotatum tantum καττίτρον. In B, χρυσὸν καὶ κάλλιστον. Ceteri sine καί: « aurum idque optimum ». — « Iterum tangit, quam supra, artem transmutandorum metallorum. *Duplicare metallum* hanc eandem rem dicit intelligens Manilius, quum nimirum stannum, gratia exempli, argento sociatum in hoc transit, utpote dignius; quem quæstum habebant isti materiarii. Verba Manilii apponam, ut a nota deletoria Jos. Scaligeri vindicem. Quum enim ut de re nota Æneas loquatur et clare idem dicat Manilius, quare non credemus potius eo etiam ævo notam hanc industriam fuisse, quam ut nec in formem et loco maxime congruentem versum contra omnium librorum vota ejiciamus immerentem, libro quarto [243]: *Vesta tuos, Capricorne, fovet penetralibus ignes. Hinc artes studiumque trahis: nam quicquid in usus Ignis agit poscitque novas ad munera flammæ Sub te censendum est: scrutari cæca metalla Depositis et opes, terræque exurere venas, Materiamque manu certa duplicarier arte, Quicquid et argento fabricetur, quicquid et auro. Manu duplicari, labore augeri, certa accedente arte. Certam dicit, quod videatur plerisque res tam inusitati exempli in natura rerum fieri non posse; ut nimirum industria humana efficiat quod solius videbatur de cetero naturæ. Ne intellexerunt quidem versum hunc doctissimi homines hactenus, quem Æneæ locus aperit tandem simul et asserit. Vir doctissimus Antonius Delrio in Disquisitionibus Magicis [I, c. 5, p. 69] retentum voluit versum; sed de bracteariis non ad rem interpretatus est. Aliorum castigaciones non adtendimus; non enim emendatione, sed explicatione opus habebamus. — Non nimium peritum rei fuisse Æneam oportet; aut vulgatiores ea fuit, quam credere nunc possint qui tanto tempore tantisque impensis eam inquirunt. Sane aliquando vulgatam artem fuisse docet, quod, pretium auro inde decessurum metuens, libros docentes exusserit Diocletianus. Suida: χημεία, ἢ τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατασκευὴ, ἧς τὰ βιβλία διερευνησάμενος ὁ Διοκλητιανὸς ἔκαυσε διὰ τὰ νεωτερισθέντα Αἰγυπτίους. Idem in Diocletiano: τούτοις ἀνημέρωσ καὶ φρονικῶς ἐχρήσατο· ὁ δὲ δὴ καὶ τὰ περὶ χημείας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τοῖς παλαιοῖς γεγραμμένα βιβλία διερευνησάμενος ἔκαυσε πρὸς τὸ μὴ κίτε πλοῦτον Αἰγυπτίους ἐκ τῆς τοιαύτης προσγίνεσθαι τέχνης, μηδὲ χρημάτων αὐτοῖς θαβροῦντας περιουσίᾳ τοῦ λοιποῦ Ῥωμαίοις ἀνταίρειν. Quibus verbis patet tam argentum illos homines fecisse quam aurum. Unde firmior in sententia jam concepta: nimirum locum*

istum Æneæ sanum omnino non esse. Non enim ex argento et stanno aurum factum dixerit, nec hoc ulla metamorphosis pollicetur. Sed distinctim scripsit addito stanno homines eos argentum auxisse; alios, vel et eosdem, purum aurum potuisse ex materia congrua ipsis nota producere. Opus erit meliore exemplari quam fuit Augustanum, ut hic et alii hujus auctoris loci constituantur. Nam conjecturis solis postponent pauci, ut sunt hominum ingenia, lectionem editam, quam tamen defendere nemo unquam poterit. Possis scribere : καὶ οὐκ ἀπίθανος ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολὴ τῆς ὕλης · ἐπεὶ καὶ παρ' ἡμῖν οἱ περὶ τὴν ὕλην σοφοὶ ἀργυρον καὶ χαρτίτερον παραλαβόντες καὶ τούτου εἶδος ἀφανίσαντες, ἐπὶ τὸ σεμνότερον μεταβάλλουσι τὴν ὕλην, χρυσὸν ἄλλοι κάλλιστον ἐποίησαν. Prorsus persuasum habeo ita Æneam nostrum scripsisse. Quod conjecturas isti aspernantur, scire homines simpliciores æquo velim, quicquid non clarum legunt, primum indoctorum librariorum de prisca scriptura eos legere conjectationes, deinde eorum etiam qui præsent chalcographis; ad quorum utrorumque captum peccat quicquid in antiquis auctoribus mendosum legitur. Horum eos malle corruptrices quam ingeniosi alicujus doctique hominis restitutrices conjecturas de eadem est, quam modo innuebam, simplicitate, cujusque ego non audeo dicere nomen». BA. Patet e verbo χρῶσαντες, quo carebat Barthius, aurum de argento et stanno fecisse, vel facere se posse aliis persuasisse, ejus ætatis alchimistas. Absurdis nugis non immorabor.

(552) Aug., τὸ λύτρον, pro λίτρον scilicet; idque recepi pro ceterorum scriptura τὸ νίτρον, nimirum minus attica, quum et mox magis atticum ὕαλον darent ABC pro edito ὕελον. Ambrosius, «lytrum». De nomine λίτρον Keuchen. ad Sammon. c. 3, v. 38. ABCD, ἐπενόησε. Ba, ἐξεπόνησε, errore calami, ut videtur.

(553) Γεωργῶν οἱ παῖδες] «Discipuli. Vide ad Zachariam scholasticum [n. 45]». BA. Wolfius : «agricolarum pueri». Ambrosius : «rustici». Hic bene vertit; male Barthius ac Wolfius. Sunt οἱ γεωργῶν παῖδες ipsi agricolæ, ut οἱ ἱατρῶν παῖδες, medici ipsi, θεολόγων παῖδες Himerii Orat. 21, 5, ipsi theologi. Res est notissima, de qua egi ad Pselli verba De operat. p. 57 = p. 22 editionis meæ amplioris : ἐταρ' ἄττα πείθουσιν ἡμᾶς φρονεῖν ἱατρῶν παῖδες. Vide et Krabing. ad Synes. Calv. p. 170. — Statim D, τί οὖν; ἀνθρώπων

τὸν τῶν ἀνθρώπων. Ba, τί εὖν ἀνθρ. τὸν τῶν ἀνθρ. Sic ABC sine τῶν.

(554) D et Ba, ἀπὸ τῆς γῆς. ABC, ἐπὶ τῆς γῆς. Ambrosius, « de terra restitui », vertens ἀπό. Quæ præpositiones ob compendia fere similia facile permutantur. Libanius t. 4, p. 991 : τοὺς γὰρ παραφρονούντας δι' εἶνον ἔλαιον πέφυκεν εἰς νοῦν ἀπανάγειν. Quod malebat Reiskius, ἐπανάγειν est in codice 2918. Philostratus V. S. 2, 21, 2 : πᾶσαν ἀφίεις ἦνιαν. Codex 1696, ἐφίεις, quod prætulerim, favente etiam exemplo Platónico Protag. 70 : ἐφείναι καὶ χλάσαι τὰς ἦνιαι τοῖς λόγοις. Apostolius Adag. 4, 85 : αὐτὴ μὲν ἡ μήριθος εὐδὲν ἔσπακεν ἀπὸ τῶν ἀλιευτῶν εἴρηται τῶν ἀποτυχανόντων. Vertit Pantinus : « de piscatoribus usurpatum ». Legebat ergo ἐπί, quod et nuper suasit vir doct., non persuasit. Nam quid erit proverbii in illa sententia de vacuo funiculo, si de piscatoribus ipsis adhibeatur cui male piscatio successit. Proverbium fit, quando ad infortunia alius cuiusvis generis transfertur. Servandum ἀπό « ab piscatoribus dictum est successu carentibus ». Sic Apostolius 7, 76 : εἰς λιμένα ἀπὸ τῶν ἐν λιμένι ἐρεσσόντων. Et 12, 11 : λούσαιο τὸν Πελίαν ἀπὸ τῶν τῷ Πελία συμβάντων παρήχθη. Nectarius Hom. de S. Theodoro p. 3 : παρήσω ὅσα πάλαι ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πέπονθε παρακλαπείς δαίμονος, τὴν ἐντολὴν λέγω καὶ τὴν τῆς θεότητος δόκησιν, καὶ τὴν τῆς ἐντολῆς (φεῦ μοι τοῦ πτώματος!) παρατήρησιν καὶ παράπτωσιν καὶ παράδασιν, εἴτα τὴν γνῶσιν, τὴν ἀποκρυβὴν, καὶ ὅσα τούτοις ἀπηκολούθησιν. Codex 1538 recte ἐπηκολούθησιν, recte etiam γύμωνσιν pro γνῶσιν tuetur παρατήρησιν, pro quo nomine placeret ἀπαρατήρησιν.

(555) Ba, ὁ Πολύειδος. Ceteri sine articulo. Quum, ut videtur, invenisset in Bibliotheca Patrum Πολύειδος Wernsdorfius, notat esse Πολύειδος in Augustano. Wolfii quidem in latinis est Polydius, quum sit in ejus græcis Πολύειδος. Tum D et Ba, τὴν πόαν μαθῶν. ABC, μαθ. τ. π. De Glauco et Polyido vate et serpente herbam commonstrante nunc audiamus Barthium. « Claudianus Bello Getico [442] : *Cretaque, si verax narratur fabula, vidit Minoum rupto puerum prodire sepulcro, Quem senior vates avium clangore repertum Gramine restituit; miræ nam munere sortis Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.* Vide Palæphatum cap. 27, Hyginum Fab. 136, Apollodorum cum primis libro 3, [3, 1; 10, 3]. Reliquas fabulas excutere animus non est. Mirum vero, ignorasse plerasque Hyginum, qui caput 251 hinc poterat sibi suum auctius

ponere. *Æneæ summa eruditio jam hinc apparet, qui intimas etiam et vulgo parum tritas fabellas noverit producere*. De Glauco adi Fischer. ad Palæphatum; Contaren. Var. Lectt. c. 8; Jacobs. ad *Ælian.* H. A. 5, 2; rursus Barth. ad Claudiani locum; *Arsenium* Viol. p. 162, qui sic de Polyido: *ἰδὼν δράκοντι πῶαν ἐπιβίνα τεθνεῶτα καὶ ἀναστάντα αὐτὸν, καὶ εὖτερος τὸ αὐτὸ ποιήσας εἰς τὴν Γλαῦκον, ἀνέστησε.* Quem vidit Polyidus ἐπιβίνα? Vidit scilicet δράκοντα: quod nomen, ex Apostolio 6, 32, sumendum, restituas ante δράκοντι.

(556) De Hippolyto et Tyndareo ab *Æsculapio* in vitam revocatis sufficiat laudare Apollodorum 3, 10, 3, cum notis Heynii et Claverii; *Anecdota mea* t. 4, p. 246. De Alcestide, cui non dicta? nihil dicam. Theseum ab inferis Hercules reduxit: vide Heyn. ad Apollod. 2, 5, 12. — D et Ba, καὶ Τίμων καὶ Αὐδόν. Ambrosius: « et Timonem Lydumque ». ABC, καὶ Τύμων καὶ Αὐδόν. Nomen Τύμων, Tymonem, etsi forma insolita, reliqui, quod videatur Τύμων e correctione non certa scriptum. Lydus fuit hic homo, et iunotuisse heroi puto, quum Omphalæ Lydorum reginæ serviret. De Timosthene Atheniensi nihil novi.

(557) « De Eudoxo Laertius [8, 90], alii ». BA. Tzetzes Chil. 7, 646; Fabricius Bibl. Gr. t. 4, p. 13; Vossius De hist. gr. p. 26; Meursius Rhodo 2, c. 9 (nam fuit Eudoxus e Rhodo oriundus).

(558) D Ba et C, ἄλικαρνασσεύς. AB et Aug., ἄλικαρνησεύς. D et Ba, ἄριστέα. ABC, ἄριστέαν. D, προκονήσιον. Ba et Aug., προκονήσιον, ABC, προκονήσιον, qui et mox habent προικονήσω, quum sit in D, προικονήσω, in Ba, προικονήσω. Prætuli duplex ny, ac prætulerit, opinor, qui conferet mea ad Her. Philostr. p. 541, et Duker. ad Thuc. 3, 32. Altera scriptura προικ. est et apud Tzetzem Chil. 2, 724, 738, res Aristæ narrantem. A, τὸν Κναφέα, cum lineola superiore, ut in nomine proprio; quem confutat locus Herodoti 4, 14, respectus ab *Ænea*: ἰσελθόντα ἐς κναφήϊον ἐν Προκονήσῳ ἀποθανεῖν, καὶ τὸν κναφέα κατακληθέντα τὸ ἐργαστήριον, κτλ. Sæpius articulo quem minime expectaverit lector græci scriptores utuntur. Ut *Æneas*, sic et nos loquimur: « il entra chez le foulou, chez le coiffeur »; etsi non peculiarem quemdam ac notum hominem significare velimus. Sic Plutarchus Alcib. 2: ἐπαίειν ἀστραγάλοις ἐν τῷ στενωπῷ. ut vernacule, « dans la rue ». Ibi Bæhr. — D Ba, συνείπετο γάρ.

Ἀριστοῦς... ἐρωτῆται... Ἀριστέϊ... ἐπωνυμία Ἀριστοῦς. Exhibui quod habent ABC. In Aug. supra ἐρωτῆται est scriptum ἐκ. Est ἐκτερωτῆται in Herodoti narratione. — « Vide Herodotum 4, [14]; Plutarchum Romulo [c. 28]; Apollonium Mirabil. c. 2; etc. Poetam hunc hominem fuisse discimus ex Atticis Pausaniæ [c. 24, 6], carmina ejus de gryphum historia commemorantis ». BA. Adde Valcken. ad Herod. l.; Meurs. ad Apollon. l.; Fac. ad Paus. l.; Bœckh. Pind. Fragm. 194.

(559) Καθάπερ πρὸς θαλλὸν τὰ θρέμματα] Plato Phædr. § 10, loco nobilissimo, quem plena manu illustravit Ruhnken. ad Tim. p. 136 : ὡςπερ γὰρ οἱ τὰ πεινῶντα θρέμματα θαλλὸν ἢ τινα καρπὸν προσαίοντες ἀγοῦσι, οὐ ἐμοὶ λόγους οὕτω προτείνων ἐν βελίκοις τήν τε ἄττικὴν φαίνη περιάζειν ἅπασαν.

(560) Κορυβαντιῶνες] « Furentes. Scholiastes Aristophanis Vespis [8]; Suida [in Κορυβαντιῶ]; Hesychius [in eadem voce...]; Plinius lib. 11, cap. 37 [54] ». BA. Adde Barthium infra ad Zachar. n. 129, ad Claud. Proserp. 1, 209; Galeum ad Lambl. Myst. p. 224; Sacyum ad S. Crucii Myst. t. 1, p. 80; Ast. ad Plat. Phædr. c. 2, p. 224; Usel. ad Minuc. Fel. p. 96; Jac. Has. in Bibl. Brem. Cl. 1, p. 299, Cl. 2, p. 1015; præsertim Lobeck. in Aglaophamo. Scholiastes Luciani Baccho 5 reddīt κορυβαντιῶν per μαίνεσθαι. Theophylactus Simoc. Q. Phys. p. 12 junxit κορυβαντιῶν πικρὰ καὶ μεμνημένοι.

(561) D et Ba, οὐδ. γὰρ τάν. γράφειν ἀντῆρον. Quod et vertit Ambrosius. Sequor ABC.

(562) D et Ba, πρὸς τοῦτον. Malui πρ. τοῦτό, ex ABC; et sic legisse videtur Ambrosius. — Ἄσπονδον πόλεμον] « Hesychius : ἄσπονδοι. ἀγριοὶ, ἐχθροὶ, καὶ μὴ μνημεύοντες φιλίας ἢ διαθήσεως, ἀδιάλλακτοι. Suida. — Ἀκήρυκτον] Sane secus censeas. Nam ex professo velut bellum indictum gerebant sophistæ hoc deo. Forte melius, ἀκήρυτον, quod μέγα καὶ ἀδιάλλακτον idem Hesychius interpretatur. Sed ἀκήρυκτον etiam legationes non admittens ». BA. Male Barthius usus est corrupto Hesychii vocabulo, ἀκήρυτος. Frequens est nomen junctura quam habet hic Æneas, ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος πόλεμος.

(563) ABCD, τον Ἀρμένιον. Wolfius vertit, « Harmonium ». Ba, Ἀρμένιον. Ambrosius præbat vertens, « Armenium ». Gatakerus ad Anton. p. 131 legi vult τὸν Ἀρμενίου. Respicitur narratio Ἡρῶς τοῦ Ἀρμενίου apud Platonem Rep. 10, de qua Grotius Annot. in l. 2, p. 38 De verit. relig. christ. Habuit Gatakerus Ἀρμενίου pro patris nomine, non patriæ. Locum Platonis quom non meminisset Barthius, credidit narrari a Platone ipso Armenium fuisse ab orco reductum. Et in errorem etiam indiligentem hominem traxit verbum ἀνάγει, qui bene tamen noverat quam sæpe scriptores ea facere ipsi dicuntur quæ facta narrant, vel præceptis tradunt. Aristophanes Ran. 14 : καὶ Λύκις κάμειφίας Οἱ σκυυφοροῦσ' ἐκδοτοὶ ἐν κωμῳδίᾳ. Lycis et Amipsias non ferebant sarcinarum onera, sed actores in scena exhibebant qui ea ferrent. Synesius De provid. 2, p. 124, B : λόγοι Βοιωτῆται τοὺς ἐναλλομένους καὶ ἐποπτεύοντας ὄργια Διονύσου σπαράττουσιν. Photius Epist. 82 : κείρουσιν οἱ παλαιοὶ λόγοι Προμηθεῖ τὸ ἦπαρ, ἀετὸν ἐφιστῶντες τὸν κείροντα. Horatius Sat. 1, 10, 36 : « Turgidus Alpinus *jugulat* dum Memnona »; quod non omnino bene Dacerius intellexit. Virgilius Ecl. 6, 62, de Silenō cante : « atque solo proceras *erigit* alnos ». Statius Silv. 4, 2, 2 de Virgilio : « Qui magnum Æneam Laurentibus *intulit* arvis »; de Homero : « Æquore qui multo reducem *consumpsit* Ulixen »; ubi Markl. Vide Burmann. ad Rutil. 1, 312; Dorvill. Misc. Observ. 2, p. 235; Cunæum ad Nonn. p. 3; Hurd. ad Horat. A. P. p. 85; Bak. ad Cleom. p. 363; Peerlk. ad Anacr. Od. 16. Legamus jam Barthii notam, quamvis a loco alienam. — « Non mirum de Platone hæc fingi, quem etiam in deorum numerum [imo « semideo- rum »; vide August. De civit. dei 2, 14; 8, 13] relatum ex Labeone scribit B. Augustinus, quom nulla non secta maxima certatim quæque de suo mentita sit principe. Vide quæ de Pythagora Iamblichus, alii; de sophistis suis paratragediatur Eunapius. Platonem e deo etiam genitum credidere, ut testantur Hesychius Illustris, Diogenes Laertius, Apuleius [cf. not. 106]. Mira verò fabula, quam de christiano quodam Platonem conviciari solito refert Sinaita Anastasius, si is est, Quæst. 111, quæ cum Christo resurrexisse philosophum docere vult. *Nequaquam*, inquit, *diris devovebis hominem ante Christi adventum defunctum; nam et ad inferos prædicatio Salvatoris pervenit. Fertur antiqua traditio de scholastico quodam, qui multa probra in Platonem philosophum jaciebat. Ei secundum quietem apparuit Plato, eumque sic est affatus: Heus*

tu, desine a maledictis in me vibrandis, ne quid mali tibi conficias; peccator fui, non nego: ceterum, quando Christus ad inferos descendit, ante omnes alios ego in illum credidi; etc. ». BA.

(564) « Addendum fragmentis Zoroastris, et de eo doctorum scriptorum elogiis ». BA. Dixit Zoroastrem Æneas pro magis. De magis enim loquitur Theopompus, cujus testimonio statim utetur, loco ab Diogene Laert. Proœm. § 9 conservato: ἀναβιώσασθαι κατὰ τοὺς μάγους φησὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔσσεσθαι ἀθανάτους. Grotius, qui De verit. christ. relig. p. 42 in hoc ipso argumento nomina jungit Zoroastris et Theopompi, Æneam in mente habuisse videtur. Verbum οἶδεν in hoc loco interpretatur per *refert, testis est*, Wyttenbachius (ap. Wichers. ad Theopomp. p. 160), quem et vide Opusc. t. 1, p. 262.

(565) In Aug. deleta verba καὶ τοὺς ἄλλους. D et Ba, οἶα δὴ θείας. ABC, ρὶ δὴ θ. Ambrosius vertit οἶα.

(566) Eadem sententia apud Hieroclem. In Aur. Carm. p. 18: θάνατος γὰρ λογικῆς οὐσίας ἀθετὰ καὶ ἄνοια. Hermes Pœmandro p. 62: νόσος δὲ μεγάλη ψυχῆς ἀθεότης. Philo Allegor. 1, § 33: ὁ ψυχῆς θάνατος ἀρετῆς φθορά ἐστι. Basilius in meis Anecd. t. 1, p. 3: ἁμαρτία ψυχῆς ἀβρωστίξ· αὕτη θανάτος ἐστι τῆς ἀθανάτου. Ibi not.; cf. et t. 4, p. 151, n. 5. Gregorius Naz. Orat. 23, p. 315: μία ζωὴ, πρὸς τὴν ζωὴν βλέπειν εἰς θάνατος, ἡ ἁμαρτία· ψυχῆς γὰρ ἐλευθρος. Addendus Platonis locus Rep. 4, p. 316 Mass.: ἀρετὴ μὲν ἀρα; ὡς ἔοικεν, ὑγίαιά τε τις ἂν εἴη καὶ κάλλος καὶ εὐεξία ψυχῆς· κακία δὲ, νόσος τε καὶ αἰσχος καὶ ἀσθένεια. Augustinus De doctr. christ. 3, c. 5: « neque ulla mors animæ congruentius appellatur, quam cum id etiam quod in ea bestiis antecellit, hoc est intelligentia, carni subjicitur sequendo literam ». Cf. similis sententia Justinii Martyris in Halloixii libro de Justino p. 249.

(567) D et Ba sine πανταχοῦ προλέγει. — « Oraculum [Apollinis] ponit Eusebius [Dem. Evang. 3, p. 67]: Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον ἧδ' ἄρ' Ἐβραῖοι, Αὐτογενέθλον ἀνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἀγνώως. [Vide Grot. Annot. ad l. 4, p. 88, De verit. relig. christ.] Sequentibus anachoretas populares commendat Syrus Axithus ». BA. Illa Syrorum anachoretarum mentione carent ABC, hoc modo scripti:

... ἀνθρώπων· εἰσι γοῦν οἱ ἐκ παιδός. Servavi editam scripturam, quæ est et in Aug. et fuit ab Ambrosio reperta. ABC, et Aug., σισωφ. καὶ τὴν ψυχὴν. D et Ba, εσο. περὶ τ. ψ.

(569) D et Ba, μετεωρίσαντες... κἀν τοῖς ὕμνοις. ABC, μετεωρίσαντες... κἀν τοῖς ὑμνοῖς. Infra p. 74, 12 : μετεωρίσας τὸν νοῦν, sine varietate. Ambrosius videtur habuisse ὕμνοις, vertens, « in divinis obsequiis ». ABC, θεωρεῖα... ἀφαικόμενοι. D et Ba, θεωρία... ἀφαικούμενοι.

(570) D et Ba, οὐδὲ καλαιὸν θαῦμα γεν. γρ. διακατέχεται, ἀλλ' εἶδον ἐγὼ πρεσβύτην... ABC, οὐδὲ τὸ πάλαι θ. γ. χρ. διακόπτεται· ἀλλὰ εἶδον ἐγὼ γε πρ. — « Infinita talia exempla suppeditant christianæ Sanctorum historię. Nec asscripseris, quum omnibus sint debeantque esse cognitę. Unam non possum transire, quam Georgius Elmacinus ponit in Historia Saracenicā p. 177 [lib. 2, c. 8, p. 140], quęque contigit circa annum christianum 834 : *Marco patriarchatum Jacobitarum Alexandrię obtinente, erat præfectus quidam nomine Macara e Nabrudo, qui patriarcham rogavit, ut in domum ejus ingressus panem ejus comederet. Erat autem jam tum nactus filium. Et patriarcha morem ei gessit. Post paucos autem dies obiit filius præfecti Macarę, qui, ferens eum super manibus suis, adtulit eum ad patrem patriarcham. Atque hic eum accepit et in sinum suum posuit, oravitque super eo et flevit. Cumque revixisset puer, dedit eum patri suo, dicens : Accipe filium tuum jam vivum. Prociditque in terram metu magno, et tertiam facultatum suarum partem pauperibus distribuit, misitque Hierosolymam, et exstruxit ibi templum destinatum Ægyptiis illuc se conferentibus ».* BA.

(571) D et Ba, μετὰ τ. παιδός ἄμα παρὰ τῷ πρεσβύτῃ ἐφ. χρηστόν τι ποιεῖν καὶ μαθεῖν βουλ. ABC, μ. τ. π. θαμὰ π. τὸν πρεσβύτην ἐφ. χρ. τι μαθ. καὶ ποιεῖν βουλ. Ambrosius : « is una cum puero senem frequens adibat, boni quippiam et facere et dicere gestiens ». Habuit θαμὰ et ποιεῖν καὶ μαθεῖν : nam « dicere » mendum est typorum pro « discere ».

(572) Aug., σπειρεῖδε. Ceteri, σπυρίδι. Cf. Wernsd. Proleg. § 9. — Philostratus Her. p. 6 : σμικρὰ τε εἰπὼι καὶ ἀκούσας. Ibi exempla formulę conguessi. Plutarchus Conviv. c. 2 : οὐ γὰρ ὡς ἀγγεῖον φρεσὶ κερκιῶν αὐτὸν ἐμπλήσαι πρὸς τὸ δεῖπνον ὁ νοῦν ἔχων, ἀλλὰ καὶ σπυρδα-

σαι τι καὶ παῖξαι, καὶ ἀκούσαι καὶ εἰπεῖν. — Mox D et Ba sine ὡς οὖν, quod Ambrosius vertit.

(573) D et Ba, τοῦτο τὸ ἔργον. ABC, οὕτω τὸ ἰ. Ambrosius vertit τοῦτο. Ex Augustano emotavit touti δὲ μέγιστον et ὑπισχυῆ Wernsdorfius, quæ sunt et in meis editis ac manuscriptis libris.

(574) D Ba et Aug., ἑτερόν τι. ABC sine τι, et mox sine τό. Aug., τῶν ὀφθαλμῶν ἰστέρωτο, cum varietate ἰστέρωτο. — « Summam corporis deformitatem collocat in oculorum privatione. Multa huc facientia alibi notavimus. Ipsi morti cæcitatem comparat Sophocles OEdipo Colonæo, ubi ait OEdipus, cæcitatem suam deplorens [110] : Οὐκ εἶρατ' ἀνδρὸς Οἰδίπου τόδ' ἄθλιον εἶδωλον· οὐ γὰρ δὴ τόδ' ἀρχαῖον δέμας. Amisso visu, non se jam suum habere corpus autumat miserrimus, sed esse umbram solam pristini se illius OEdipi. Et sic OEdipum enndem ablatis sese oculis occidisse dicit cap. 242 Hyginus. Non enim verum est eum sibi manus intulisse ». BA.

(575) D et Ba, ἡμελλιν. ABC, ἡμελλιν. Modo p. 74, 9, ἡμελλε lectum fuit sine varietate. Cf. n. 459. AB, εἰδῆτο οἱ βοηθεῖν αὐτῷ ἐτι ἔγοι. Placeret, εἰδῆτό οἱ βοηθεῖν εἰ τι ἔχ. Sequuntur sum CDBa. D, εἴθε εὐμανής. — Εἰ ἀληθῆς ἔμοι δόξα] « Gloriam suam dicit conversationem a morte cum Beatis, cujus gratia omnia vivens isthic spreverat. Δόξαν etiam doctrinam simpliciter capere possis, ut δόξα Arrianorum in Procopii mox [n. 580] adscribendis. Αἱ τῶν παλαιῶν δόξαι supra; etc. ». BA. Ambrosius vertit : « si vera mihi fides et verax opinio est ». Prima verba sunt superflua. Veritas : si vera mihi opinio est; si non falsus sum sententiæ; si me non fefellit opinio. Modo dixit p. 74, 17 : εἰ δόξαν ψευδῆ παρεδέξατο : « si falsam amplexus esset opinionem, aut doctrinam ». Sed nunc non putem posse senem de veritate suæ doctrinæ dubitare. Infra ABD et Ba, ἀληθεὺς δόξαι. C, ἀλ. λόγοι, quod malui.

(576) Aug., ἀλλ' ἢ ἡμέραι. D, καὶ ἀν λαβῶν. Ba Aug. ABC, καὶ ἀναλαβῶν. D et Ba, καταπλήγη. Aug. sic, sed suprascripto καταπλήττει. ABC, καταπλήττει. Nomina τροφή καὶ παιδεία tractantur a Wytttenbachio ad Phæd. p. 287, qui locum Æneæ adduxit ac vertit. Plato Tim. § 32 : ἀν μὲν οὖν δὴ καὶ συνεπιλαμβάνται τις ὀρθῶ

τροφή τῆς παιδείσεως, ἐλόκληρος ὑγιᾶς τε παντελῶς... γίγνεται. Cf. n. 240.

(577) D et Ba, ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν· γέγονε δὲ καὶ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα καὶ γενίσται. Aug., ἀλλάττα τοιαῦτα. Qua de scriptura nominis ἄττα vide ad mea Anecdota t. 3, pp. 106, 126, etc. AB, τ. μ. π. ἡμῶν γέγονε, καὶ ἄλλοι τοιαῦτα καὶ γενίσται. Exhibui quod est in C.

(578) « Tyrannidem Vandalicam notat, quæ, quum in omnibus chronologiis veterum annotata sit, ætatem Æneæ nostri, qui eam oculis contemplatum sese ait, manifesto indicio prodit. De tyrannide ipsa pulcre Victor Uticensis [Vitensis] eorumdem temporum auctor ». BA. Tyrannus, de quo statim Æneas, Hunnericus est, Genserici filius, Arrianus, catholicorum dirissimus persecutor. Statim D et Ba, τουτί καλόν. ABC et Aug., τ. τὸ x.

(579) Ὁ τοῦ μύθου Τηρεύς] Eadem loquendi modo Psellus Opusculis ineditis, editionis futuræ p. 117 : ἡ τοῦ μύθου κάμηλος περὶ κέρατος ἐξελιπάρει θεόν. Et rursus p. 118 : ὅσπερ ὁ τοῦ μύθου Βορῆας ἤρπασεν ἀφανῶς τὴν ἠρεθυσίαν. Eustathius Epist. 51 : πρὸς τὴν τοῦ μύθου ἀλώπεκα ἑαυτὴν περιβάλλουσα· imo παραβάλλουσα, quod habet codex : « sese comparans ». Jam notavimus nonnullas in Eustathii epistolis calami aberrationes, quas utriusque præpositionis similia compendia pepererunt; alias nunc notabo. Epist. 50 : μήτηρ περιμυθουμένη τούτου τὴν ἀμορφίαν· codex, παραμ., bene. Epist. 27 : τῆς ὀρθῆς περικινουῶν στάσεως· codex recte, παρακ. Epist. 49 : καὶ βραχὺ τι περικινήση τὴν κεφαλὴν· codex, παρακ. Epist. 62 : ἐτέρους περικινουῦντάς σε· et hic codex, παρακ. Epist. 37 : διὸ καὶ θαρρήσας περικαλῶ· imo παρακ., ut codex jubet.

(580) D et Ba, ἡμέρα τρίτη. ABC, ἡμ. τῆ τρ. — Ἄνευ γλώττης σαφέστερον... διαλέγεσθαι] « Idem de Romano martyre tradit Prudentius, poemate in ejus martyrium longe pretiosissimo. De eodem autem hoc negotio Victor Tunnunensis in Chronico [p. 25; vel in Canisii Lectt. Antiqq. t. 1, p. 324] : *Zenone Augusto consule, Hunericus Vandalorum rex, persecutioni per totam Africam nimis insistens, ... jam non solum sacerdotes, et cuncti ordinis clericos, sed et monachos atque laicos quatuor circiter millia exiliis durioribus relegavit, et confessores ac martyres facit, confessoribusque linguas abscidit. Quos confessores quod linguas abscissis perfecte finem ad-*

usque locuti sunt, Urbs Regia attestatur, ubi eorum corpora jacent. Ita alii multi. Miraculum præsens etiam vidisse testatur Marcellianus Comes; illud insuper addens inter eos fuisse natura mutum, qui, post linguæ exsectionem, demum fuerit locutus. Verba sunt [p. 42]: *tunc idem rex Hunericus unius catholici adolescentis vitam a natiuitate sua sine ullo sermone ducentis linguam præcipit excidi; idemque mutus quod sine humano auditu Christo credens fide didicerat, mox præcisa sibi lingua locutus est, gloriamque hæc in primo vocis suæ exordio dedit. Denique ex hoc fidelium contubernio aliquantos ego religiosissimos viros præcisis linguis, manibus truncatis, apud Byzantium integra voce conspexi loquentes.* Aliud miraculum addit Procopius, qui et ipse coram vidit hos confessores Byzantii, 1 Vandalicorum [c. 8, p. 196]: γέγονε δὲ Ὀνώριχος ἐς τοὺς ἐν Διούβῃ χριστιανούς ὁμιλιωτάτος τε καὶ ἀδικιώτατος ἀνθρώπων ἀπάντων· βιαζόμενος γὰρ αὐτοὺς ἐς τὴν Ἀρειανῶν μετατίθεσθαι δόξαν, ὅσους ἂν λάβοι οὐχ ἐτοίμους αὐτῷ εἰκόντας ἕκαστέ τε καὶ ἄλλαις θανάτου ἰδέαις διέφθειρα· πολλῶν δὲ καὶ τὰς γλώσσας ἀπέτεμεν ἀπ' αὐτῆς φάρυγγος, οἳ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ περιόντες ἐν Βυζαντίῳ ἐχρῶντο ἀκραιφνῆ τῇ φωνῇ, οὐδ' ὅπως οἰοῦν ταύτης δὴ τῆς τιμωρίας ἐπαισθανόμενοι· ὧν δὴ δύο, ἐπειδὴ γυναιξὶν ἐτέρας πλησιάζειν ἔγνωσαν, οὐκέτι φέγγεσθαι τὸ λοιπὸν ἰσχυσαν. Justinianus Imperator [Cod.] l. 1 De offic. Præfecti Præt. [Africæ, tit. 27] se quoque hos homines vidisse autumat: *vidimus venerabiles viros, qui abscissis radicibus linguis pœnas suas miserabiliter loquebantur.* Quam legem innuens libro 17, cap. 11 [p. 749, B] perperam Justino adscribit Nicephorus Callisti. Posse autem et aliter intelligi non nescimus. Freculfus t. 2, lib. 5, cap. 20: *qua tempestate Honericus rex Vandalorum Arrianus catholicas ecclesias clausit, plebem variis affectis suppliciiis. Et quidem innumeris manus abscindens et linguas, nec tamen loquelam catholicæ confessionis eripere potuit.* Victor Uticensis [Vitensis] libro 3 [libro 4, p. 662, B: Magnæ Bibl. Patr. t. 5, part. 3]: *præcepit ut in medio foro, congregata illuc omni provincia, linguas eis et manus dexteris radicibus abscideret. Quod cum factum fuisset, Spiritu Sancto præstante, ita loquuti sunt et loquuntur quomodo antea loquebantur. Sed si quis incredulus esse voluerit, pergat nunc Constantinopolim, et ibi reperiet unum de illis subdiaconum Reparatum sermones politos sine ulla offensione loquentem. Ob quam causam venerabilis nimium in palatio Zenonis imperatoris habetur, et præcipue regina mira eum reverentia veneratur.* Ecce testes irrefragabiles. Gregorius Magnus, modo titulo fides sit, libro 3, Dia-

logorum cap. 32 [Vid. p. 313] sese ipsum etiam novisse Constanti-
nopoly tradit seniore[m] episcopum, qui viderit audiveritque eosdem
confessores sine linguis loquentes, additque, sed mutilum, Pro-
copianum illud de uno ob libidinem loquentia privato. Miraculum
vero idem aliis quoque contigisse lectu observavimus; ut Romano
de quo Prudentius. De eodem Eucherius [Serm. De S. Romano]:
*licet intrinsecus honorabile labiorum perierit ornamentum, peragunt
tamen alienum labia, moderante deo, servitium; sine pulsu solito in
eloquium commoventur; seque [vulg. sicque] sine plectro suo Christum
resonare mirantur... Ecce elinguis præco [vulg. precum] auctorem re-
rum, muto licet ore, non reticet.* Sic legenda elegantissimi auctoris
verba, quæ his vulgo sub nomine Eusebii Emisæni [cf. Schott. ad
Zenob. 5, 85] vitata circumferuntur. De Aphrodisio commenta-
riensi, milite Christi ipsius temporum, paria scribunt martyrologi.
Notkerus [inter Canisii Lectt. Antiqq. t. 2, part. 3, p. 171] in ca-
lendis septembribus: *simul cum Longino coronatus est Aphrodisius
commentariensis, qui, etiam post abscissionem linguæ, Christum
expedite loquebatur*. BA. Miraculum illud confessorum quos mu-
tilavit Hunnericus sine lingua loquentium negavit anonymus An-
glus, libro peculiari quem vulgavit Londini a. 1730 et inscripsit *An
Enquiry into the miracle said to have been wrought, etc.* Confutavit
eum vel confutare voluit Zornius dissertatione « De veritate mira-
culi in martyribus elinguis et cognita et vindicata », quam inse-
ruit Gerdesius Miscellaneis Groninganis t. 2. Ibi argumenta, ac lo-
cos multos, multorum et scriptorum nomina, inveniet lector, si quis
erit cui obsoletæ hæc disquisitiones placeant. Quod si quis autem
miretur protestantes homines Zornium et Gerdesium pro miraculis
id genus calamis strictis propugnare, noverit, quod Zornius et
narrat et credit, esse et protestantibus martyres elingues seu elin-
guatos, qui, abscissa a carnifice pontificio lingua, nomen Domini
benedicebant, valedicebant peccato, carni, mundo ac diabolo,
spectatores ad virtutem diserte exhortabantur.

(581) Ba, ἐγὼ δὲ ἐπιθώμην. — Wyttenbachius ad Phæd. p. 126
verba μουσικὴν ἐργάζεσθαι ex hoc loco et aliis illustrat. Similia com-
posuit Krabing. ad Syn. Calv. p. 105. — D et Ba, ἰθέλει. ABC,
ἰθέλοι.

(582) D et Ba, ἐπίτροπον. ABC, ἐπιτρέπω. — Τὸ στόμα διανοίγων]

• Gregorius de illis suis ejusdem martyrii personis [Dialog. 3, c. 32] : *hi eo tempore profugi ad Constantinopolitanam urbem venerunt. Eo quoque tempore quo pro explendis responsis ecclesie ad principem ipse transmissus sum, seniores quemdam episcopum reperi, qui se adhuc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur, ita ut apertis oribus clamarent : Ecce videte quia linguas non habemus et loquimur. Videbatur enim a respicientibus, ut ferebat, quia abscissis radicibus linguis quasi quoddam burathrum patebat in gutture; et tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabantur* . BA. Quum Æneæ Euxitheus pro ipso Ænea possit haberi, multi qui de hoc miraculo scripserunt Æneam oculatum esse testem dixerunt; et Grotius, in ea critica non maximi ponderis auctor, multos illos non multos obiter ad rem suam adhibens Notis ad libr. 1 De veritate relig. chr. p. 226, « testes certissimos » vocat Justinianum, Procopium, Victorem Uticensem, Æneam Gazæum. Quorum tamen fidem elevat Anglus ille anonymus, Æneæ cum primis, argumento non malo, quod apud ipsum sibi querat lector, vel e Bibliotheca Britannica petat t. 5, p. 182.

(583) Ὀλην ἐκ ῥιζῶν] « Eadem medicus Asclepiadæ in Romano Prudentii [Peristeph. 10, 981...] ». BA.

(584) B, τίς οὗτος ἡλίθιος. D et Ba, πῶς γάρ ἔμαλλον, ὃ φιλότης; ABC, οὐδείς, ὃ φ. Aug., πῶς γ. ἔμ., ὃ φ., infra scripto οὐδείς. BC, προδιδάσκουσιν. Ceteri προδιδάσκουσι. Tum fit in editis saltus ad θεός, ὃ γεναίε. Media, quibus et Ambrosius caruit, sumsi ex ABC. In C, οὐδ' Διγύπτιος.

(585) ABC, ἔργου δόναμιν. — Τοῖς ἐπιτηδείοις] « Qui student sanctificare vitam suam universam et vanitatis opera seponunt. Vide priorem Petri capite primo ». BA.

(586) D et Ba, οὐδὲ ἀνδρα. ABC, οὐδ' δ. D et Ba, δ τοῖς., sine καί, quod accessit ex ABC. — Θεός ἀμβροτος...] « Est ex Aureo Pythagoræ Carmine [71]. De miraculis Sanctorum plena omnis antiquitas ». BA. Hierocles p. 18 : εἰκότως θεοὶ θνητοὶ λέγοντο ἀν αἱ ἀθρώπωναι ψυχαί... ubi Warren.

(587) ABC, πείθομαι τῆς εὐμενίας· αἰσθάνομαι τοῦ θεοῦ. Ambrosius id habuit quod ex D et Ba exhibeo.

(588) « Supra pag. 9, 14. Plato Timæo [pag. 72] : τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς ψυχῆς ὅσον θνητὸν ἔχει καὶ ὅσον θεῖον, καὶ ὅπη καὶ μεθ' ἧν καὶ δι' αὐτῆς χωρὶς ὤκισθη, τὸ μὲν ἀληθές, ὡς εἶρηται, θεοῦ ἐμφησίαντος, τὸ δ' ἄν οὕτω μόνως διισχυρίζομεθα· τό γε μὴν εἶδος ἡμῶν εἶρησθαι καὶ νῦν καὶ ἐτι μᾶλλον ἀνασκοποῦσι διακινδυνευτέον φάναι, καὶ πεφάσθω. Et alibi non uno loco ». BA.

(589) D et Ba, παρὰ Ἄθην. ABC, παρ' Ἄθ. — Μύρμηκα] « Ob augurium videlicet tempestatum. Ambrosius Hexaemer. lib. 6, cap. 4, [p. 88] : *novit etiam formica explorare serenitatis tempora; nam cum animadverterit madidatos imbre fructus suos humescere, explorato diligentius aere quando jugem possit servare temperiem, acervos reserat suos et de cavernis foras, suis humeris exportat, ut jugi sole propria frumenta sicentur. Denique haud quaquam illis diebus omnibus rumpi de nubibus imbres videris, nisi cum fruges suas horreis propriis formica revocaverit. Quia fuerunt qui rationem et colloquia tribuerent formicis, velut Celsus epicureus apud Origenem lib. 4, [p. 219] et Philocaliæ cap. 19, [p. 234]. Maxima autem et minima sacrificia conjunctim ponit Æneas ». BA.*

(590) D et Ba, ποσειδῶνι· ἀλλὰ τὸν νοῦν. Media suppeditarunt ABC et Aug., quæ nec Ambrosius reperit. Jam supplementum protuleram ad Theophylactum p. 239. De Creonte Menœceum immolante qui scripserit ignoro. Ipse se Menœceus, salutem civium morte sua redempturus, muro præcipitavit, vel ante portas urbis gladio percussit, testibus Hygino Fab. 68; Apollodoro Bibl. 3, 6, 8. Scholiastes Aristidis t. 3, p. 113 : Μενουκίεος ὁ Κρέοντος ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐκὼν ἑαυτὸν ἀνέτε. Adde Davis. ad hæc Ciceronis verba Tusc. 1, 48 : « Menœceus non prætermittitur, qui, oraculo edito, largitus est patriæ suum sanguinem ». Davisius non nitide intellexisse videtur duos fuisse Menœceos, unum Creontis patrem, Creontis filium alterum. De illo Scholiastes Phœn. 1010 : Σωσιφάνης ὁ τραγητὴς ὑπὸ τοῦ Δαίου φησὶ τεθνηκέναι τὸν Μενουκίεα, Νικίστρατος δὲ ὑπὸ τῆς Σφιγγός. Vide Staver. ad Hyg. F. 67, n. 11. — De Leo ejusque filiabus monui breviter ad Anecd. t. 2, p. 264. Adde Schol. Aristidis t. 3, p. 112 Dind., p. 43 Fromm. Ælianus H. V. 12, 28, nos docet vocatas fuisse Theopen (aliis Theopompen), Eubulen et Praxitheam; cui ultimo nomini, quod varie scriptum fuit, accedat Æneæ auctoritas. Quod sequitur de homine quem

Arcades Saturno immolabant nusquam legere memini. Megalopolitani, Porphyrio teste, De abstin. 2, 56, Jovis Latiarii festo die hominem sacrificabant. Vide Grot. Annot. ad lib. 2, p. 40 De verit. relig. christ. An memoria lapsus Æneas Κρόνῳ scripsit πρό Διός? sed et ibidem vel in alia Arcadiæ urbe potuit Saturnus cruore humano saginari.

(591) Animum a vitiis ac pravis affectibus purgare jubet Lysis epistola ad Hipparchum p. 739: διὰ τὸν τόγῃ πρῶτον τὰς ὕλας, ταῖς ἐνδαιψῆται (cod. 1038, ἐνδαιψῆται): ταῦτα τὰ πάθη, πυρὶ καὶ σιδάρεϊ καὶ πάσαις μηχαναῖς (cod. μαχ.) ἐκαθάραντ' αὐτὸν καὶ ῥυσάμενον τὸν λογισμὸν εὐθέτερον τῶν τοσούτων παθῶν, τοτηνία (codd. 1038 et 1810 τοτηνικάδῃ) φυτεύοντά τι χρηστὸν αὐτῷ παραδιδόμεν. Hanc Lysidis Epistolam allegat Synesius Ep. 142: τὴν δὲ Λύσιδος τοῦ Πυθαγορείου πρὸς Ἰππάρχου ἐπιστολὴν ἐπιζήτησον... τὸ γὰρ δαμοσία φιλοσοφίη (οὕτω γὰρ πῶς ὁ Λύσις ὑποδαρῖσας λέγει) μεγάλης εἰς ἀνθρώπους ἤρξε τῶν θεῶν καταφρονήσεως. Quo Synesii loco usus vir d. tacite idque pessime scripsit φιλόσοφον, et Hipparchum mutari suavit in Hipparchiam inconsideratius. Respexit Synesius Lysidis ad Hipparchum verba p. 739: λέγοντι δὲ πολλοὶ σὲ καὶ δαμοσία φιλοσοφίη, ὅτι ἀπαξίωσας Πυθαγόρας. — Τῷ θεῷ προσευχέσθαι tractatum n. 392.

(592) D et Ba, μὴ θεμιτῷ γὰρ καθαρῷ ἐφάπτεσθαι. ABC, μὴ καθαρῷ γὰρ..., ut est in Phædone § 13, loco nobili, a multis accepto, et quem illustrat, Ænea ipso correcto, Wytttenbachius p. 162. Cf. mea ad Theophyl. p. 249.

(593) « Rem divinam dei invocatione claudit. Zacharias fine suæ diatribæ [p. 150, 25]: πεπλήρωται ἡμῖν τὰ τῆς διαλέξεως· νῦν δὲ καιρὸς, εἰς εὐχὴν τὸν νοῦν τρέψαντας, ὑμνεῖν τὸν τοῦδε τοῦ παντός ποιητὴν καὶ δημιουργόν. Pariter et aliorum operum conditores pagani, ut Velleius fine historiæ; Cicero in Catilinam [Oratt. 1, 2, 3, extr.]; etc. ». BA.

(594) D et Ba, δι' οὗ ὁ θεός; ABC et Aug., δι' οὗ θεός. ABC, ἀνάγει pro edito ἄγει: monueram ad Theophyl. p. 298.

(595) Δοίης δὲ τῷ παντί] « Pro pulcherrimo isto secundum voluntatem dei opificio universo orat. Neuter interpretum id animadvertit. Ultima verba eadem ponit Zacharias, sed longe plenius.

christiano voto [p. 151]: δότις δὲ γὰρ διαφορεῖν τὸν καταλόγον τῶν κολάσεων... ἰανῶς ἡμῖν ἤταται· ἀλλ' ἴσμεν. Sane et hoc argumento sit eundem esse scriptorem, quod nonnulli voluerunt; sed temporum ratio omnino id non patitur. Possunt tamen, imo censenda sunt ficta tempora; cum citet B. Basilium Zacharias p. 500 [Tarin. = p. 111] et Gregorium Nazianenum p. 531 [= p. 130]. Zacharias enim scripsit vivo adhuc, ut ex ipsomet illo Dialogo clarum, Ammonio; Ammonius autem sub Commodō fuit præceptor Origenis. Theodoretus Serm. 6 Græc. Curationum [p. 573]: καὶ Ἐῤῥος καὶ Κόμμοδος· ἐπὶ τούτου δὲ Ἀμμώνιος ὁ ἐπίκλην Ζαχαρίας, τοὺς ἀσέβους καταλιπέων οἷς μετέφερα τοὺς κυροὺς, τὸν φιλόσοφον ἠσπάσκειτο βίον· τοῦτο φοιτῆσαι φασὶ καὶ ἠριγένην τὸν ἡμέτερον καὶ Πλωτῖνον τουτουί· τῆς δὲ Πλωτίνου διδασκαλίας τετύχκεν ὁ Πορφύριος. Et Plotinum undecim annos audiisse Ammonium in ejus Vita [p. 2, F] scribit Porphyrius. Vide quæ de ætate Plotini supra notavimus ad p. 12 [n. 118]. Jam inter eam ætatem et visos Constantinopoli confessores linguis exsectis loquentes tamen tantum interest spatii, ut neutiquam vivo possit Theophrasti istius auctor in vivis fuisse Ammonio, BA. Sed vide quæ infra moventur ad Zachariæ Ammonium p. 322, et nn. 60, 61.

(596) Eadem clausula dialogi usus est Zacharias.

NOTÆ IN ZACHARIAM.

(*) Editiones mihi fuerunt ad manum Tariniāna, quæ et princeps est; Ducæana (nam Fronto Ducæus Zachariæ Dialogum priori volumini Bibliothecæ Patrum a se curatæ inseruit, adjuncta vetere Genebrardi conversione); Barthiana. Lemma Tarinianæ et codicis regii 458, quo et Tarinus usus est, ac Ducæana: Ζαχαρίου σχ. χβ. τ. γεν. μ. τ. ἐπ. Μιτυλήνης, διαλέξεις. Nomen διαλέξεις de philosophica disputatione apte usurpari potest: vid. Krabing. ad Synes. Calv. p. 108. Lemma Barthianæ desinit in Μιτυλήνης. Præ tuli lemma codicis 460, deinceps vocandi B, quum A designet codicem 458, et codicis supplementarii 331, dicendi C. In B est ad marginem sigla literam P literæ Π insertam exhibens, in qua includi nomen προθεωρία visum est. De codice B=460 jam egi ad Æneam p. 156; ubi etiam de codice A=458. Codex C=331 est recentissimus, e Jesuitarum bibliotheca circa a. 1763 in Regiam inlatus, et, ut reor quidem, apographi ex Anglia ad Ducæum missi apographum: vide Ducæum infra p. 318, 19, et n. 188. — ΖΑΧΑΡΙΟΥ «In actis quintæ Synodi [imo secundæ: vid. Duc. p. 319, 323] secundum Agapetum tertius nominatur metropolita Mitylene Act. I. ». ΤΑΡΙΝ. — ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ] «Is non alius initio quam σχολῆς προηγούμενος, ut Dionys. Halicarnassæus Ammæo [§ 7]. Cujusmodi declamatorum et rhetorum σχολικοί χαρακτήρες eidem Περὶ Δημοσθένους δεινότητος [§ 46]. Et scholastici συναγωνισταὶ καὶ συσχολῆσταί, συμφοιτηταί. Seneca Præfat. lib. 3 [Rhetor Exc. contr. 3]: «scholastici intueri me quis essem, qui tam crassas cervices haberem». Quo nomine quoque derisus Cicero, cum primum e Græcia domum; Plutarchus [Cicer. c. 5]. Ibi nimirum scholastici,

ζῶα ὄν πάντες καταγελοῖσι : Arrian. lib. 1 Dissert. [c. 11, 39]. *Scholastica et umbratica literæ* [Plin. Epist. 9, 2, 3]. Et Isæus, rhetor ille torrens [Juven. S. 3, 74], *annum sexagesimum excesserat, et adhuc scholasticus erat*; Plin. lib. 2, [Epist. 3, 5]. Scholastici Socrates, Evagrius, Severus; viri clarissimi innumeri alii. Musæus Massiliensis *lingua scholasticus* Gennadio [Catal. § 81]. Eidem [Cat. § 69] *Salvianus scholastico et aperto sermone scripsit*. Scholasticus rerum ecclesiasticarum peritus, assessor, advocatus; Scripturarum denique scientissimus. Unde et ecclesiastici muneris nomen, sed posteriore sæculo natum; at hic Zachariæ, non honoris, sed eloquentiæ, ob exquisitam Platonicæ suppellectilis, qua totus nitet, elegantiam. Ταῦ. « Fuerat quidem in tribus prioribus Bibliothecæ Patrum editionibus hæc Zachariæ Mitylenæi Disputatio latine tantum in lucem emissa, beneficio doctissimi ac celeberrimi theologi parisiensis et Regii Professoris Gilberti Genebrardi interpretis; sed cum ad eam utraque lingua publici juris faciendam auxilia undique conquirerentur, missum est ad Parisenses bibliopolas manuscriptum apographum ex Anglia, in quod et varias lectiones et conjecturas suas viri docti congesserant [Montacutius, ut videtur : cf. infra n. 73], quibus regionum codicum auctoritas fidesque confirmari posset et omnis generis testium patrocinio fulciri. Cum vero tardiora sint grandiorum ejusmodi editionum molimina, prævenit hanc nostram altera diligentior, et cum Origenis Philocalia Zachariæ quoque Disputationem ex libris Regiis cum interpretatione sua curavit excudi vir doctissimus Joannes Tarinus Andegavus, qui et notas suas attexuit. Quamobrem cum Gallicis Anglicisque codicibus conferendam nobis duximus antiquiorem interpretationem; quam utpote a carissimo socio et collega suo elaboratam libenter præ exteris omnibus amplexurum fuisse Margarinum Bignæum [Bibliothecæ Patrum editorem, Genebrardi collegam; scilicet fuit uterque theologiæ doctor Sorbonicus] existimari par est; et eorum quæ a nobis immutata vel addita sunt rationem in notis hisce reddendam. Quod ad nomen et auctoritatem attinet scriptoris hujus ecclesiastici, cum non modo *scholasticus* in titulo dicatur *christianus*, sed etiam *episcopus Mitylenes*, id simul digitum intendit ad tempus quo eum floruisse possumus suspicari, cum in Synodo Constantinopolitana, sub Mena Patriarcha habita, Actione 1, reperiatur, post Apostolicæ Sedis Romanæ legatos, *Petrus Justinianopolis Metropolis secundæ provinciæ*.

Cappadociæ, et Zacharias Mitylæorum Metropolitanus [In Actis Concil. edit. Harduin. t. 2, p. 1188]. Porro coacta est Synodus illa Constantinopoli ex vicinioribus episcopis, aut iis qui tum in ea urbe versabantur, imperatoris Justiniani temporibus, hoc est anno Christi 534, si Onuphrium Panvinium sequamur, vel 536, si Baronium cardinalem. Verum hæc Synodus quinta non fuit, ut perperam a nonnullis appellatur, neque œcumenica, sed particularis, ut recte admonet Bellarminus cardinalis lib. 1 De conciliis c. 5. Antecessit autem œcumenicam quintam, cujus tempus in annum Christi rejicitur 553, communi chronologorum consensu, et sub eodem imperatore Justiniano ac pontifice Vigilio convenit. Est et aliud indicium temporis, quod ipsa nobis series disputationis suppeditat. Sic enim ait p. 83 Zacharias de adversario suo quocum disputat Ammonio : *ἤκων παρὰ τοῦ φιλοσόφου, μᾶλλον δ' ἀφιλοσόφου τς καὶ ἀσόφου*. Quo in loco per philosophum illum intelligit, ut scriptum fuit ad oram codicis Genebrardi et Anglici, Proclum Lycium insignem mathematicum et philosophum, contra quem scripsit de hoc ipso argumento, mundi nimirum æternitate, Philoponus [vid. Bibl. Gr. t. 10, p. 644]. At Proclus florebat sub Anastasio imperatore, cui Justinus successit, et Justino Justinianus. At regius liber Procli nomen ex margine in textum transtulit, quem editio Tarini sequuta est. Porro Scholasticus christianus appellatur Zacharias; qua voce designari advocatum et causarum in foro patronum constat ex Zonara in Commentario in canonem 10 Synodi Sardicensis [p. 374, 1] : *καὶ σχολαστικός, τευτέστι περὶ λόγους σχολάζων* : *quamvis scholasticus sit, hoc est dicendi studio operam impendens*; et in can. 96 [imo 108, p. 486] Carthagin. : *τοῦ καταστήσαι ἐκδικούς σχολαστικούς* : *constituere litium defensores scholasticos*. Augustinus in Joannem [c. 1, tract. 7, 11] : *qui habent causam et volunt supplicare imperatori, quærunt aliquem scholasticum jurisperitum, a quo sibi preces componantur*. Sed eo nomine designati sunt primum rhetores, ut Corn. Tacitus notat in lib. De oratoribus [c. 15] et declamatores causarum fictarum. Deinde a fictis litibus transiit ad veras : Plinius lib. 2 Epist. [3] : *adhuc scholasticus tantum est; quo genere hominum nihil aut simplicius aut sincerius*. Confirmat hoc etiam Jac. Cujacius leges codicis Theodosiani citans et scribens in Novellam 70 [Ab eo nomine ad confirmat ipsa Ducæus describit verba Cujacii in Nov. 70, qui codicem Theodosianum non citat]. Dictus est etiam scholasticus vir eloquens quivis, etsi nec causas fictas ageret, ut declamator, nec veras, ut advo-

catus; talisque dicitur a Walafrido Strabo De rebus ecclesiasticis c. 25, ut recte observat R. P. Heribertus Rosveidus ordinis nostri theologus in Onomastico ad Vitas Patrum [p. 1040]. Ita Serapion apud Hieronymum in Catalogo scriptorum eccles. c. 99: *Serapion ob elegantiam ingenii cognomen scholastici meruit*. Paschasius l. 7 De vitis Patrum c. 19, num. 3: *hic Eulogius scholasticus erat, sæcularibus literis eruditus*. Palladius c. 26 [Hist. Laus. c. 27]: οὗτος ὁ Εὐλόγιος σχολαστικός ὑπῆρχεν ἐκ τῶν ἑγκωλίων παιδεωμάτων, ὃς ἔρωτι θεῶν πληγίς: *hic Eulogius fuit disciplinarum liberalium scholasticus, qui divino amore sauciatus*. Ut igitur philosophi dicebantur inter gentiles et græcos qui philosophicis erant disciplinis exculiti, sic scholastici qui oratoriarum facultatis et politiorum literarum studiis eruditi. Quam ob causam, ut Athenagoræ Legatio dicitur Ἀθηναγόρου Ἀθηναίου φιλοσόφου χριστιανεῦ Πρασοβία περὶ χριστιανῶν, *Athenagoræ Atheniensis philosophi christiani Legatio pro christianis*; sic Zachariæ Disputatio, Ζαχαρίου σχολαστικοῦ χριστιανεῦ τοῦ γενομένου μετὰ ταῦτα ἐπισκόπου Μιτυλήνης ὁ διάλογος, *Zachariæ scholastici christiani, postea episcopi Mitylenes, Disputatio*. Posteriori quoque dicti sunt ævo scholastici inter canonicos, qui scholis episcopatus præerant et erudiendæ juventutis curam gerebant; ut videre est in historicis rerum Alemanicarum. Et in ecclesiis cathedralibus hodieque nomen est ecclesiasticæ dignitatis. DUC. — ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΙ] • Scholastici romanis moribus exercitantes eloquentiam in scholis rhetorum, unde, velut ex umbra in lucem, prodirent in forum, causarum patroni, quo patrocinio ad summos honores aditus constabat; eloquentia omnem politicam doctrinam complectente. Exempla obvia, et docuerunt nonnihil doctorum diatribæ ad Petronium, Quintilianum, Ciceronem, Senecam. Christianis doctrinæ titulus, ut qui quotidie ut doctior fieret laboraret, neque sibi videretur tamen excellere, scholasticus diceretur, forum adhuc nolens et Salutis doctrinæ totus devotus, quam in ecclesia erudienda demum defendendaque sistebat. Sic ubi sermo elegans cultum animi stipat, *scholasticos* perhibere scriptores *dictatoresve* videbis. Nam scholastica doctrina accessoria salutari. Ex eruditione humana B. Paulinus ad S. Severum [Epist. 9, p. 115]: *si illiantis historiæ causas non ediderit, qui et scholasticis et salutaribus literis græce juxta ac latine dives est, vereor ne apud alium in his regionibus frustra requiramus*. Gennadius c. 45 Catalogi de Juliano Capuano, post hæretico: *Julianus, episcopus Capuanus, vir acer ingenio, in divinis scripturis doctus, græca et latina lingua schola-*

sticus : prius ergo quam impietatem Pelagii in se aperiret, clarus in doctoribus ecclesie fuit. Idem de Museo Massiliensi cap. 79 : *Museum, Massiliensis ecclesie presbyter, vir in divinis scripturis doctus, et in earum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque scholasticus.* Et de Prospero cap. 84 : *Prosper, homo Aquitaniae regionis, sermone scholasticus, et assertionibus nervosus. Elegantiæ ingenii titulum hunc agnoscit tributum B. Hieronymus Catal. cap. 99 : Serapion, Thmucos Egypti urbis episcopus, qui ob elegantiam ingenii cognomen scholastici meruit.* Scholasticus, homo probus, cordatus, in studiis assiduus, Leontio Sphæra Aratea [non procul ab initio] : *ἐτύχωνον γὰρ καὶ τοιαύτην τινὰ σφαιρὰν ἐργαζόμενος Ἐλπίδιω τῷ σχολαστικῷ, ἀνδρὶ ἀξιολόγῳ ὁμοῦ καὶ φιλομαθεῖ.* Ita scholasticis multis scribit Isidorus Pelusiota, adeo quidem honorabili titulo, ut et presbyteris conveniat; velut lib. 4, Epist. 205 : *Ὀλυμπίῳ πρεσβυτέρῳ σχολαστικῷ.* Et libro quinto multis scribit scholasticis simul presbyterisque, et in una persona, licet [non?] uno forte tempore, episcopis. Sed et sæcularis eminentiæ magnæ scholasticus; ut Domitianum alloquitur Synesius Epist. 155 et 156, patronum cognatæ suæ potentibus adversariis opponendum, si non promus iudicem aut magistratum insignem gerentem. Hinc scholasticus, severitatis honos, cui opponitur levitas quævis, ut mimus apud Lactantium lib. 7, cap. 12 : *quæ sententia deliri hominis quoniam ridicula, et mimo dignior quam scholastico fuit, ne refelli quidem serio debuit.* Ita enim scripti codices eo loco. Proprie nonnunquam etiam scholastici forensium rerum disceptatores; unde *scholares materiæ* B. Hilario lib. 1 de trinitate [34] : *cum jam bene luserint bella militaturi, in militiam protrahantur; aut cum forenses lites scholares materiæ tentaverint, tunc mittantur ad tribunalium pugnas.* Generatim docti supra vulgum, quibus rustici opponuntur; et rustici, qui sermone utitur non scholastico. Arnulfus eremita in Epist. Petri Mauritii lib. 6 [imo 5], epist. 31 : *unum quod conceperam mente comprimere non potui, et, licet oppressus, stylo rustico rudis expressi.* Cogitosus Vita Brigittæ [apud Canis. Lectt. t. 1, p. 416] : *non quod memoria et mediocritas et rusticus sermo ingenioli mei tanti muneris officium explere valeat.* Engelhardus in Vita Mechtildis [Præfat., ap. Canis. Lectt. Antiqq. t. 3, part. 2, p. 531] : *ego rusticandi studiosus vitam aggrediar sæminæ beatæ scribere.* Ruralis sermo scholastico oppositus apud Dynamium Patricium [Vita S. Maximi Præfat. Vid. Barth. Advers. 59, 12]. Scholasticissimi,

sermonis artiumque studio clarissimi. *Fortunatus*, vir *prudens et scholasticissimus*, Hilduino abbati ad Ludewicum Pium. *Sidonius*, omnium *presulum scholasticissimus*, Wiperto, sive Sigeberto Gemblacensi in *Historia Hierosolymitana* [inter *Gesta Dei Bongars.* t. 1, p. 478: sed non confundatur Wipertus ille, potius Guibertus, cum Sigeberto Gemblacensi notissimi *Chronici* auctore]. Christiani sane auctores hoc titulo, modestiæ ergo, philosophos esse dicere voluerunt, perpetuos discipulos indicantes, etiamsi omnem doctrinæ operam impenderent; longe alieno nomine a paganorum scholasticis, quorum juvenus sub eo petulantia omni vacabat, circumscribens præceptores etiam factione inita pretio institutionis, ut vides apud Augustinum libro quinto *Confessionium* [cap. 12]. Patet ergo hinc quis fuerit *Scholastici* inscriptione *Zacharias* noster. Nam quod de officio in ecclesia canonico somniant alii, somnium merum est. Neque antiqua res est, ut neque *Isidorus*, neque *Amalarius Fortunatus* in *Officiis ecclesiasticis* meminerint; ut Græcos non commemorem. BA. De *Zacharia Mitylensium* episcopo, auctore ejus dialogi, adde *Lequien. Oriente Christ.* t. 1, p. 955; et de *scholastici* titulo, quæ notavi ad *Theophylacti Scholastici* opuscula p. 166; collato *Spanhem. ad Julian.* p. 120; *Barth. Advers.* 33, 14. Nostrum autem cognomen *Scholastici* more illius ævi accepisse *Hartelius* ait *Bibl. Gr.* t. 10, p. 633, quoniam *Beryti* causas egit. — *Ἐπιτομαῖος* « Quare puerile sit, nomen hic dignitatis aut officii ecclesiastici suspicari. Hac enim eum nota a cæteris sejungi umbratiliam declamationum artificibus scholasticis, quis non videt? » TAM. — AMMONIOS] « *Ammonius*, qui celebris philosophi personam gerit, nostra opinione est *Ammonius Hermeas*, qui *Vitam Porphyrii* scripsit. Nam alteri *Saccæ* prorsus obstant tempora, cum *Basilium* et *Gregorium* citet *Zacharias* noster, suum *Ammonium* ut præsentem introducens; *Saccas* autem ille *Vero* principe floruerit [cf. p. 316]. Non longe vero a *Porphyrio Noster* vixit, ut universa scriptio indicat, *Æneæ Gazzæ* imitata, ut arbitror, qui hunc *Dialogum* pro exemplo scribendi sui *Theophrasti* habuit. Vix enim persuasor ut illum *Zachariam* existimem de quinta *Synodo* sub *Justiniano* celebrata. *Librariorum* error facilis. Par enim solus litterarum fere, *Æneas Gazzæus* et *Zacharias*, ut necesse non sit unum de duobus facere. *Plura* lib. 126, cap. 2. BA. qui, puto, lectorem ablegat ad ineditos *Adversariorum* libros. Vellem

et disertius quid sentiret in fine aperuisset. Annonium Zachariæ eum esse ne dubites Hermiæ filium, Procli discipulum, præceptoram Simplicii, Aristotelis eruditum interpretem, qui docuit Alexandria, et a. 484 est mortuus: Vide et nr. 17, 60. Nihil obstant tempora quin Zacharias episcopus Mitylenes, Synodo Constantinopolitana, non quinta, sed secunda, a. 536, interfuerit. Et potuit eodem tempore Aeneas Theophrastum componere, ipse præbens Zachariæ exemplum, vel ab illo accipiens. — Quam in versione latina addidisset verba Tarinus «De officio mundi contra philosophos», Barthius eis assuit notas hasce: — «De officio mundi] ut ostendat factum eum esse et periturum. Contra docent multi professi, Timæus Locrus, Ocellus Lucanus et qui Philo inscribitur; præcipue autem paullo antè Proclus. Contra philosophos] turgentibus persuasione doctrinæ et multos seducentes veritate. Hos cum aperte et testimoniis veritatis confutarent christiani, negabant principia, historiam explodebant, testes abiciebant. Itaque suis armis eos adoriebantur dei athletæ, rationibus confundebant, salsis dictis ridendos proponebant, quod illi solebant, ut vides in scriptis maxime Juliani Apostatæ, Libanii Epistolis ad Basilium, etc., qui pari tamen aceto perfunduntur a Nazianzeno, Basilio, aliisque infantis. Eodem modo totus ironiis scatet hic Dialogus, ut et Theophrastus Aeneæ, inflatis hominibus cum sua recordia productis, bono tamen fine, ut converterentur et vere aspererent».

(1) Tar. Duc. Ba, παραστατῆ τῷ δ. ABC, παραστῆ τῷ δ. Bene tamen verterant: «ubi visum fuerit». Modo C, ὁ ἀπ'... ἀρξάμενος, cum conjectura marginali; ἴσ. καὶ βτι ἀπ'..., et τούτων μεταποίησις. Et ibi statim conector proponit, καὶ δτι οὐδέγ. Montacutio et alijs doctis ex Anglia viris tribuendæ sunt conjecturæ codicis C marginibus adscriptæ, ut manifestum est ex notis: cf. p. 318. Quam sæpius sint inutiles, inutilium earum describendarum sæpius fugi laborem.

(2) ATD Ba, ὑπόθεσις τῆς διαλέξεως. Φοιτ. BC, ὑπόθ. τοῦ διαλόγου τοῦ ὑποτεταγμένου. Φοιτ.

(3) ATD Ba, ταύτας Ζαχαρία τῷ σχολαστικῷ διαπ. B, ταύτας τῷ Ζαχαρία διαπ. et ad m. γρ. μοι. C, ταύτας μοι διαπ. Mox addidi ex BC, καὶ τ. λύσεων ἀκούσαντες. ATD Ba, ἔτυχς γάρ. BC, ἔτυχον γάρ.

(4) *Stēphanus Byzantinus* in *Γία* : *ἐν Πέτραις θὲ ἐκχωρεῖται κέριον ἔσχατα τὸ Γέσιος· ὅθεν ἦν ὁ περιφανὴς τῶν ἰατρῶν σοφιστὴς, ἴσως ἐνταῦθα κελυφμένος. Vide mea ad Eunap. p. 410, ubi monui de legendo τῶν ἰατρικῶν σοφιστὴς, et de nomine ἰατροσοφιστὴς. Cf. infra n. 192. Fabricius Bibl. Gr. t. 10, p. 634 : « exponit Zacharias quæ... disputaverat Alexandriæ cum Ammonio illo Procli discipulo, et Gessio iatrosophista sive medicæ artis doctore ». Infra nomen scriptum est *Γέσιος*, et sic apud *Josephum* citandum infra n. 156, ubi plura de *Gessio*.*

(5) A Ba, τὰ τῆς διαλέξεως πρόσ... προτεταγμένον τοῦ Ζαχαρίου... διαλέξει τὸ τοῦ Ζαχαρίου πρόσ... τέλει τῆς διαλέξεως... δηλούμενα· ἔστι δὲ... Sic TD, sed cum *ἔτι* male pro *ἔστι*. B, τὰ τοῦ διαλόγου πρόσ... προτετ. τοῦ Ζαχαρίου (et ad m. γρ. ἰμόν)... τὸ τοῦ Ζαχαρίου πρόσ. (et sic ad m. γρ. ἰμόν)... τέλει τοῦ διαλόγου... ἔστι... C, τοῦ διαλόγου... προτετ. ἰμόν... τὸ ἰμόν πρ. χριστ. ἐπιγράφεται... τοῦ διαλόγου ἔστι... In fine scribendo consentiunt ABTD Ba. C, ὅσον μὲν εἰς φράσιν. Adeo brevis est oratio, ut fere videatur nonnihil periisse.

(6) TD, *ὅτι μέγα*... et *Tarinus* conjicit *ὅτι*, quod etiam vertit : « ubi magna urbs Alexandri ». ABC, τό τε μέγα τοῦ *Μακεδόνης ἄστου*. C, ad m. *τουτέστι τὴν Ἀλεξάνδρειαν*. Ba, *ὅτι* : sed vertit quasi legisset τό τε. Sicque bene vertérat *Genebrard*. — « Velut de rebus sacris loquitur de *Ægyptiis*. Tumbat enim superstitiosissima gens profunda mysteriorum divinorum jactatione, etiam oraculo firmata. *Æneas* [p. 10, 20], αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ τούτου παῖς ὁ *Ἰδαίων* κτλ. : ubi summus philosophorum *Theophrastus* *Ægyptiis* disputationibus maxime deditus inducitur. Sermones *Ægyptiorum*, absconditæ sapientiæ jam *Herodoto*. Celebrantur a *Dione Chrysostomo* [t. 1, p. 322], contra *Græcorum* plerasque fabulas, veritatis conservatores. *Ægyptiaci* sermones venerandi *Heliodoro* ». BA. Cf. n. 175. — *Τὸν Νεῖλον* « Numen quoddam præsens, cujus et potum ingeniosiores reddere homines credebatur : dicimus ubertim alibi [ut infra n. 157]. Cælo delapsum flumen jam *Homerus* dixit [Od. 4, 581], notante libro 17, [p. 790] *Strabone* ». BA. — *Μέγα τοῦ Μακεδόνης ἄστου* « Sane maxima urbium ejus tractus *Alexandria* ; unde et speciatim *Πόλις*, ut *Urbs* *Roma*. Epitomator *Stephani* : *Ἀλεξάνδρεια, ἡ Αἰγυπτία ἦτοι Αἴβυσσα, ἐλέγγο κατ' ἐξοχὴν Πόλις, καὶ Πολίται* [οἱ] *ἐξ αὐτῆς, ὡς Ἄστου αἱ Ἀθήναι καὶ Ἄστοι καὶ Ἄστικαι*

οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς καὶ ἐπὶ Ῥώμης λέγεται Οὐρψ. Itaque Romæ fere æquabatur. Herodianus lib. 4, [3, 15]: τῇ δὲ βασιλείᾳ τῇ αὐτοῦ αὐτάρκη ἴσασθαι ὑποδοχὴν ὁ Γέτας ἐλαγεν ἢ τὴν Ἀντιόχειαν ἢ τὴν Ἀλεξανδρείαν, οὐ πολὺ τι τῆς Ῥώμης, ὡς ἔπειτο, μεγάλαι ἀπολειπούσας. Idem libro 7, [6, 2]. **Hinc** μεγάλη πόλις. Gregorius Nyssenus contra Apollinarium [initio]: οὐ μόνος ἐστὶ τῆς κοσμικῆς σοφίας εὐφορος ἡ μεγάλη τῶν Ἀλεξανδρέων πόλις· ἀλλὰ καὶ τῆς ἀληθινῆς, τῆς ὄντως σοφίας παρ' ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς βρούουσιν αἱ πηγαί. In illam velut metropolim Musarum omnis philosophiæ et medicinæ studiosa juvenus confluebat. Idem Vita Thaumaturgi [t. 3, p. 540]: οὐσης δὲ αὐτῷ τῆς διαγωγῆς ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν μεγάλην τοῦ Ἀλεξάνδρου πόλιν, εἰς τὴν καὶ ἡ πανταχόθεν συνέρρει νεότης τῶν περὶ φιλοσοφίαν τε καὶ ἰατρικὴν ἐσπουδακώτων. Itaque Noster medici in ea præsentis celeberrimi meminit infra p. 98, 21; ubi forte alia [alia ibi sunt et immensa]. Arx etiam huic civitati insignis, edito loco imposita, quam describit Aphthonius Progymn. [p. 90 = t. 1, p. 105, Walz.], stupendæ amœnitatis verbis: τὴν μὲν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν μέσος Ἀθηνῶν περιεῖληψε χώρος· ἀκραν δὲ, τὴν Ἀλέξανδρος τῆς οἰκείας τίθειαι πόλειως, οἷς προσηγόρευσεν εἰργασταί· πρὸς ἄκρον γὰρ ἔσθησε πόλειως, καὶ γνησιώτερον αὐτὴν ἐστὶ προσεπειν ἀκρόπολιν, ἢ ἐφ' ἢ φρονεῖν Ἀθηναῖοι παρέλαβον· etc. ». BA.

(7) « Non alius est Theophrasti Dialogi apparatus: Platonicus uterque; hic vero, hominis τὸν Πλάτωνα πάνυ πεπωκότες ». TAR. Euthyphronis initium Zacharias est imitatus: τί νεώτερον, ὃ Σώκρατες, γέγονεν ὅτι σὺ, τὰς ἐν Λυκαίῳ καταλιπὼν διατριβὰς, ἐνθάδε νῦν διατρίβεις;

(8) Παρὰ τὴν μητέρα τῶν νόμων] « Et τῶν νόμων μητέρα ipsam hanc Berytum vocat Eunapius [Prohæres. p. 85: Βήρυτον ἢ τοῖς τοιοῦτοις μήτηρ ὑποκάθηται παιδεύμασι] ». TAR. « Berytum intelligit, ubi studia legum summopere florebant; eratque nutrix urbs vitæ tranquillioris. Nonnus lib. 41, [390] Dionys.: Ῥώμη μὲν ζαθέη δωρήσεται Ἀδόνιος Ζεὺς Κοιρανίην, Βερόη δὲ χαρίζεται ἡνία θεσμῶν... Βηρυτός βίσιτοιο γαλκναίοιο τιθῆνη. Notat ibi Scholiastes [Falkenburg. p. 896], et jureconsultorum filii ad Justinianum conceptione Digestorum. Agathias lib. 2, [p. 51, C], ex terræ motu ruinam describens, plurimos inibi nobiles periisse autumat, discendarum legum nomine Beryti peregrinantes. Geographus rusticus [in Hudsoniana sylloge t. 3, p. 4: cf. infra n. 32]: *Berytus civitas valde deliciosa et aud-*

toria legum habens, per quam omnia judicia Romanorum. Inde etiam viri docti in omnem orbem terrarum adsident iudicibus, et scientes leges custodiunt provincias, quibus nituntur legum ordinationes. Gregorius Thaumaturgus Panegyrico Origenis [p. 186] : ἐπεὶ γὰρ ἐξεπαιδευόμενοι ἔκων καὶ ἄκων τοὺς νόμους τοῦσδε, δεσμοὶ μὲν πῶς ἤδη κατεβέβληντο, καὶ αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῆς ἐπὶ τὰδε ὁδοῦ ἢ τῶν Βηρυτίων πόλις ἢ δὲ αὐτῶν μακρὰν ἀποχέουσα [imo ἀπέχουσα] τῶν ἐνταῦθα πόλις, Ῥωμαϊκώτερα πῶς καὶ τῶν νόμων τούτων εἶναι πιστευθεῖσα παιδευτήριον. Neque uno loco sophistarum eorundem temporum Libanius [vid. index ad Epistolas Wolfianus], Eunapius [l. 1.]. Non erat procul Antiochia ea urbs, ut scribit Andronicus Constantinopolitanus c. 44 Dial. contra Judæos ». BA. Libanius Ep. 566 : ἐπὶ δὲ τὴν τῶν νόμων μακρὰ ἤκει. De Beryto adde Schott. ad Melam 1, 12 ; meas et Wyttenbachii notas ad Eunapium, has p. 315, illas p. 375.

(9) Ἀριστοτέλη τὰμὰ παιδικά] « Aristotelem vides magni fieri ab hoc scriptore. Minime ergo Æneas hic, nec ille iste. In Theophrasto enim [p. 53] etiam cum cachinno eadem hac de mundo tractatione seponitur philosophus. Nec obstat isthic persona loquentis, cum toti libro multa insint Aristotelis, etiam verbis ejus servatis. Omnino antiquior est iste Zacharias. Quanti autem Platonici veteribus sanius sapientibus Aristoteles fuerit docet vel unus Cicero, qui eum rerum omnium vim et naturam vidisse testatur lib. 2, [38, 160] De oratore; rationis inveniendi et judicandi principem vocat initio Topicorum [§ 2]. Suavitate insuper et brevitate dicendi prioribus omnibus præstitisse, rhetoresque in unum omnes se convertisse dicit initio lib. 2, [§ 2, 6] De inventione. Aristotelem pueris familiarem fuisse recte institutis hinc colligas. Et pariter Themistius Orat. in obitum patris [p. 234, C] : καθίζουσί σε παρὰ Σωκράτει καὶ Πλάτωνι, ἀγαγόντες καὶ τὰ σὰ παιδικὰ τὸν θεῖον Ἀριστοτέλην. — Παιδικά] Delicias, quibus a puero adsuetum se jactat. Pollux lib. 3, cap. 7, [70] generalem usum vocis notat : καὶ γυναῖκας δὲ ἐραστρίας Εὐπολις εἰρηκας καὶ ἀνδρράστριαν Ἀριστοφάνης· ἐρωμένοις δ' ἂν φαίης καὶ ἐρωμένη, παιδικά, στεργόμενος, στεργόμενη. Sic Xenophonti παιδικοί λόγοι, amatorii sermones [?] Pædia 1 [4, 27]. Scholiastes Aristophanis Vespis [1021] : παιδικά· ἐπὶ θηλειῶν καὶ ἀρρένων ἐρωμένων τὰττεται ἢ λέξις. Hesychius mancus videtur : παιδικά, τὰ ἐρωτικά καὶ οἱ ἐρωμένοι· ἐπὶ τῆς πρὸς γυναῖκας συνοῦσίας. Adde voculam : καὶ ἐπὶ τῆς... Rarior enim usus ad rem mulierum. Generatim tamen quæ

amantur παιδικά, amore etiam lascivo. Artemidorus Onirocr. lib. 1, cap. 1 : ποῖα τῶν παθῶν προσανατρέχειν πέφυκε καὶ προσανατάσσειν ἑαυτὰ τῆ ψυχῇ καὶ τοὺς ὄνειρωγμοὺς ἀποτελεῖν, οἷον ἀνάγκη τὸν ἐρώντα ἅμα τοῖς παιδικοῖς εἶναι δοκεῖν. Mox : οἷον ἐρώντα δοκεῖν ἅμα τοῖς παιδικοῖς εἶναι : quia et femellæ παιδία. Moschopulus [Π. σχ. p. 137] : παιδίον, παρ' ἄττιοῖς τὸ θυγάτριον. Ita παιδισκάριον tam *puellula* quam *puerus* Cyrillo Magistro in Glossario. Honestam usurpationem indicat Suida : τὸ παιδικὰ τινὲς ἐπ' ἀγαθοῦ ἐρωτος, τινὲς δὲ ἐπ' αἰσχροῦ λαμβάνουσι. Quæ totidem verbis Scholiastes Thucydidis lib. 1, [c. 132]. Zacharias noster infra p. 103, 20 : μηδαμῶ τὰ καλὰ παιδικὰ ὁ τε λόγος καὶ ἀλήθεια φαίνεται. Alioquin παιδικὰ expresse puer fœdus. Aristoteles 5 Polit. 10 [c. 8, 9] : Περὶ ἀνδρῶν συμπίνοντα μετὰ τῶν παιδικῶν ἐρωτῆσαι αὐτὸν εἰ ἤδη ἐξ αὐτοῦ κύει. Sæpius infandum illum amorem dicunt scriptores. Thucydides ibidem : ἀνὴρ Ἀργίλιος παιδικὰ ποτε ὦν αὐτοῦ καὶ πιστότατος ἐκείνω. Clemens Al. lib. 3 Pædag. cap. 8, [§ 44] de sodomitis : μοχερόντες μὲν ἀδελῶς, περὶ τὰ παιδικὰ ἐκμηνῶς ἐπισημαῖνοι. Xiphilinus ex Dione in Galba [Dion. 64, 4] : ἐπεὶ ὅτι γε παιδικὰ τοῦ Τιβερίου ἐγεγόνει, καὶ ὅτι ἀκολούθως τῇ ἀσελγείᾳ ταύτῃ ἔζη. Idem Adriano de Antinoo [Dion. 69, 11] : παιδικὰ αὐτοῦ ἐγεγόνει καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐτελεύτησεν. Abinde Cyrillus glossographus παιδικῶν *puerosum* interpretatur, solitus latina etiam fingere græcis proxima, non tamen sine charisin. Παιδικὰ ipse infamis actus et quidem utroque sexu. Mimus fuit Sophronis hoc titulo, ex quo citat Athenæus hæc verba, rite quidem emendata præstantissimo Casaubono lib. 7, cap. 21 [ad p. 324, F] : παιδικὰ ποιφύξεις, τριγύλα δ' ἐμπρόσθια, τριγύλα δ' ὀπίσθια. Noster suspicionem notæ demit cum infra ait [p. 87, 11] : ἡ φιλοσοφία τὰ κοινὰ παιδικὰ ». BA. Et τὰ παιδικὰ ad id quod honeste amatur retulit Noster etiam p. 98, 11; 111, 16. Vide Harduin. ad Themist. p. 456.

(10) Omnes, τοὺς τῶν αὐτουργιῶν μυσταγωγούς. Correxī fidenter, αὐτοῦ ὄργων μ. Non rara est ea nominis ὄργια translatio. Et eo magis miror tam contorte Barthiam αὐτουργιῶν explicantem, non emendantem, quum statim sequatur, μυσταῖσαι τῶν τῆς φιλοσοφίας ὄργων. Æneas Jam correxerat Wernsdorfius ad Himer. p. 178. — « Non alio magis tempore de philosophia velut re sacra locuti ejus cultores, quam quo veritas divinitus inclaruit. Sic mysteria, sacras doctrinas, divina initia, infinitis locis legas in Plotino, Euna-

pio, Iamblichō, ejusque census ceteris. Αὐτουργιῶν non sine nota etiam dixisse videtur. Ipsi enim inventores erant eorum quibus nomina divina indebant, quorumque doctrinam velut cœlo delapsam venerabantur. Sic infra p. 109, 8, Platonis et Aristotelis scita per contemptum ἀντι δογματῶν δοξάσματα vocat. BA. Est δόξα nomen mediæ significationis, quod adjecta definiunt. Ipso loco quem innuit Barthius adest epithetum : δοξασμάτων οὐκ ἀληθῶν. Rursus p. 87, 11, τῶν ὀρθῶν δοξασμάτων : p. 121, 15, ἡ πλημμέλεια τοῦ δοξάσματος.

(11) A, ἡπου δυνάμην. BCTD Ba, εἴπου δ. — « Εἴπου fecimus ex ἡπου. — Δίκαιον θεμιτὸν, νομικόν. Pollux lib. 8, cap. 1, [§ 6]. Hic δίκαιον non aliud quam δύναμις. Nam εἰδέναι νόμους ἴστιν οὐ τὸ γινώσκειν τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν lib. 2 Basilic. [tit. 1, κ']. Dicere et τὸν λογισμὸν, nisi eodem tit. λ' caveretur : οὐ δυνατόν πάντων τῶν νόμων ἀποδιδόναι λογισμὸν· οὐ δεῖ οὖν αὐτῶν ζητεῖν λογισμὸν » TAR. Τὸ τοῦ νόμου δίκαιον [Animam legis, non ipsam solum scriptam; quæ est ratio justitiæ et æquitatis : vires nimirum platonice virtutis et vitii, quas docendas legumlatoribus et custodibus docet, ut lib. 12 De legg. [p. 964] : τούτων δὴ περὶ, τοὺς ἐξηγητὰς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς νομοθέτας, τῶν ἄλλων τοὺς φύλακας, τῶν δεομένων γινώσκειν τε καὶ εἰδέναι, ἢ τῶν δεομένων κολάζεσθαι τε καὶ ἐπιπλῆξαι ἀμαρτάνοντι, πότερον οὐ δεῖ διδάσκοντα ἦν δύναμιν ἔχει κακία τε καὶ ἀρετή, καὶ πάντως δηλοῦντα, διαφέρειν τῶν ἄλλων; Justitiam et æquitatem se dicit velut artem disciturum Phœniciam venisse, quæ immutabilis et scripta lege potior : vide Aristotelem Rhetor. lib. 1, cap. 15, qui hoc sensu ait, ὅτι βελτίους ἀνδρῶς τὰ τοῖς ἀγράφοις ἢ τοῖς γεγραμμένοις χρῆσθαι καὶ ἐμμένειν· doctrinæ nimirum justitiæ animo impressæ. Magna autem legum, imo perpetua, cum ratione justitiæ affinitas; quam e vocibus græcis νόος et νόμος etiam eodem libro docet Plato [p. 957], et retulit Stobæus Serm. 44 [tit. 46, 104]. Eadem mente jureconsultos veros sacerdotes justitiæ dicit Ulpianus [Digest. lib. 1, tit. 1], numinis nimirum ejus mysteriorum gnaros et compotes arcanaque docentes, ne quis scriptorum tantum apicum mediastinos argutari possit. — Leges novisse omnium erat; nec philosophico, sed grammatico quodam modo aut adeo caussidicinæ inhiant studio, earum scientiæ incumbendum erat, ut vulgo incumbebatur. Iste autem justitiām earum discere aderat, docendus animam et fundamentum earum.

Qui enim justus esse vult, non nisi scientia justus fieri potest, ut demonstrat auctor Dialogi De justo Platoni adscripti; nedum qui juri dicundo operam aliquando daturus. — Δίκαιον. Rationem justitiæ licet appellare, ut causam discuti et pro justitiæ ratione sententiam proferri mandant Diocletianus et Maximianus, severi justique, nisi quoad christianos, principes, L. 40 [Cod. lib. 7, tit. 16] C. De liberali causa; rationem æquitatis cum Justiniano l. ult. De fideicommissis [Cod. lib. 6, tit. 50, 19]; juris, secundum Galienum et Valerianum l. 3 [Cod. lib. 4, tit. 62], Vectigalia nova institui non posse. Pari sensu jus ab æquitate separant jureconsulti ». BA.

(12) Ἀγιστίας... ἀκουσμάτων] « Quæcumque philosophiæ musicæque nomine venit. His enim nominibus cyclopædiam sapientiæ, quam humaniorem vocant et in sola contemplatione collocant, comprehendit. Absurde veterior interpres [Gentianus Hervetus?]: philosophiæ initiis et actionibus; nisi mendose editum, quod puto, pro auditionibus. Melius legas, παντοίης ἀγιστίας ἢ παντοίων ἀκουσμάτων ». BA.

(13) Πρὸς δὲ καὶ πολιτικὸς εἶναι βούλει] « Πρὸς δὲ, encalypticus sermo notissimus. Πρὸς δὲ καὶ τὸ πολιτικὸν εἶναι. Vel simpliciter, πρὸς, præterea. Πρὸς οἷς dicit Apollonius Alexandrinus lib. 1 Syntax. Plato 5 De republ. [p. 368 Mass.] : ὅτι κοινῇ στρατεύσονται καὶ πρὸς γὰρ ἀξίωσι τῶν παιδῶν εἰς τὸν πόλεμον ὅσοι ἀδραί. Notavit in compositis multis vindex primus græcitatibus venerabilis Gulielmus Budæus, quem quasi jure suo grammatici concipiant. Noster infra p. 87, 2 : πρὸς δὲ καὶ οὐ χρεῶν... eadem : πρὸς δὲ καὶ ἡ φιλοσοφία... Et sæpius. — Qui sapiebant, imbibitis philosophorum placitis, ut republicæ prodesse possent, Berytum ad discendam legum notitiam ibant; more sophistis non valde probato, ut videre potes apud Libanium Declam. 26 [Oratione scilicet contra Icarium in t. 2 Reiskianæ] ». BA. Sic πρὸς absolute ἀντὶ τοῦ πρὸς τούτοις pp. 89, 16; 95, 5; 101, 14, 17; 104, 26; 138, 15; 144, 18; 148, 26. Vide not. ad Psell. De oper. dæm. p. 190 futuræ meæ editionis. Post βούλει interrogationis est nota in AB.

(14) Δαιμόνι] « Blanditiæ solemnnes græcæ, nec sine ironia Socraticæ. Admirationem enim cum illusionem præfert. Δαιμόνιος, παρα-

δολος, ὑπερφῶς, Suid. Hesychius contraria componit : δαιμόνι, μακάριε, κακόδαιμον. Sic enim legendum. Quamvis malim librario tribuere et scribere, ἀγαθόδαιμον. Nisi inseras voculam : δαιμόνι, μακάριε· δαιμόνων κακοδαιμόνων ». BA.

(18) TD Ba, ἦεν δὲ παρὰ τοῦ Πρόκλου, μᾶλλον δὲ ἀφιλοσόφου... A, ἦ. δὲ παρὰ τοῦ φιλοσόφου μᾶλλον... eum miniata glossa Πρόκλου nomini φιλοσόφου superimposita. B,... π. τοῦ φιλοσόφου μ..., eum glossa marginali, Πρόκλου. C, π. τοῦ φιλοσόφου μ... Unde non capio quid sibi velit Duceus, qui supra p. 319 notaverit translatum in eodice regio scholium e margine in textum. Putavitne glossam miniatam et interlinearem pro ipso textu habendam? Ac qui non vidit Tarsius antithesim nominis φιλοσόφου requiri, ut ἀφιλοσόφου vim suam non amittat? Verum viderat Barthius, praeunte Herveto. --- Πρόκλου] « Is fuit Ammonii magister, qui θεωρημασι πολλάκις τὸ μακαρίου Διονυσίου κέρχεται et ἀνάτις δὲ ταῖς ἑρμῆς λέξει [ut est apud Suidam in Διον. ἑ Ἄριστ., t. 1, p. 1014 Gaisf.]. Lycias, Syriani et Plutarchi Nestorii discipulus, Domnini condiscipulus. Ἀφιλοσόφου] Qui decem et octo adversus christianos Epicherematis mundum ἀγέννητον et ἀφάρτον esse contendit, quibus Joannes Philoponus rescripsit [cf. p. 319]. TAR. Ἀφιλοσόφου καὶ ἀσοφου]. Ob impugnatam veritatem, ut recte notat doctissimus interpres. Suida : Πρόκλος ἐ' Ἀθήναις, μαθητὴς Σωκράτους, καὶ αὐτὸς φιλόσοφος πλατωνικός· οὗτος πρόβητη τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσοφίας (Aristotelis aut Platonis) [errat Barth. Est φιλοσόφου epithetum : « *philosophica scholae*] σχολῆς· ἔγραψε πᾶν πῶλλὰ φιλοσοφία τε καὶ γραμματικά... Ἐπιχωρήματα κατὰ χριστιανῶν ἠ/· αὐτὸς ἐστὶ Πρόκλος, ὁ δεύτερος μετὰ Περφόριον κατὰ χριστιανῶν τὴν μακρὰν καὶ ἐφύβριτον αὐτοῦ γλῶσσαν κινήσας· πρὸς δὲ ἔγραψεν ἑσθίας δὲ ἐπικληθεὶς Θεόσκοπος, πᾶν θαυμασίως ὑπαντήσας κατὰ τῶν ἐπ' ἑκακείνων αὐτῶν καὶ δείξας αὐτὸν καὶ τοῖς ἑλληνοῖς, ἐφ' οἷς μέγα ἐφρόνει, ἀμυθῆ καὶ ἀνόητον. Eadem sententia Zachariae, nec immerite calumniatore. Ex interprete altero veteri [G. Herveto?] cognoscimus nomen Procli non sermone Zachariae, sed interlineari spatia insertum in membranis repertum, scriptumque : ἦεν δὲ παρὰ τοῦ φιλοσόφου, μᾶλλον δὲ ἀφιλοσόφου. Quae lectio extra omnem controversiam genuina est et reducenda. Philosophus enim κατ' ἐξοχὴν Proclus, quia summi philosophi locum tenebat, quem ἀφιλοσόφου et ἀσοφου dicere sane erat magna de se promittere ». BA. Antithesis partis in Gregorio Naz. Oraz. 3, p. 50 : ἀπειρίας δὲ ἀμαρτίας

καὶ ἀφορᾶς, ἐν οὗτοις θεωροῦμαι, σοφία. Quis nos meminit Horatii?
« insipientis dum sapientiae consultus erro ».

(16) Βραβυόμενος] Infra p. 123 : ἐπὶ σοφία πάση βραβύεται· ubi Barth. n. 357. Id verbum tractavi ad Simocatts verba Epist. 69 : βραβύεται τῷ κάλλει.

(17) Ἀρμανίου] = Ἀρμανίου μικροῦ τοῦ Ἑρμείου, aliis. Is Joannis grammatici doctor, cujus [immo, qui hujus] ex colloquiis suis in Poster. Analyt. commentarius confectus proficitur. TAR. Ita enim concepto libri titulo : σχολικαὶ ἀποσημειώσεις ἐκ τῶν συνουσίων Ἀρμανίου τοῦ Ἑρμείου, κατὰ τινῶν ἰδιῶν ἐπιστάσεων. Vide Bibl. Gr. t. 10, p. 645, et supra p. 323, et n. 60.

(18) « Nihil mutes. Forte tamen : καὶ οὕτως γὰρ ἔχει. « Same », inquit; « non enim aliis titulis excipi meretur bellus ille sapiens ». BA. Nihil mutes. Id unum bene in ea nota.

(19) AB, φοιτῶσιν ἑαυτοῦ. C, φ. εἰς αὐτοῦ. TD Ba, ἐς αὐτοῦ. Fuit et modo in C εἰς αὐτοῦ, ceteris exhibentibus ἐς αὐτοῦ.

(20) Τῶν ψυχῶν ἄσυλοι] « Nondum inquinati demonum doctrina ex sophisticis argumentationibus; quales venabantur illi corruptores animorum ». BA.

(21) Homerus II. 5, 817 : ὅ τί τι μὲ δῖος ἔσται ἀκέρων.

(22) Ἀγωνιῶντα] « Laborem suum contra indicat nitentis. *Satagere*, ita exponit Cyrillus glossographus. Sæpe utitur hoc verbo Justinus Martyr ». BA.

(23) Δεινὸς γὰρ ὁ ἀνὴρ] « Locutio de sui generis hominibus sophistica, quam illustramus alibi. *Vir* illis aliquid homine majus sonat; hic ἑρωνικῶς quodam modo usurpatur ». BA.

(24) TD Ba, ἀναβιδάζει πρὸς τὴν ἀπὸ τῶ θεῶ ἀξίαν εἰς πόν σφραγῶν, γγφ. μὲν λέγων, κατ' αἰτίαν δὲ μόνον συναπιδιον εἶναι... « Suspecta tria verba εἰς τ. εὐφ., et pro glossomate abesse poterunt; saltam vocula εἰς τὴν τὴν faciliatatem ». BA. ABC xxi, non εἰς. *Iidem μόνην*. Post aux-

αἰδίων, C dedit δέ. Sensus erit : « ut erigit ad eandem deo dignitatem mundum ipsum quoque, factum fuisse quidem tradens, sed causative tantum, coæternum vero esse conditori ». Eadem fere sententia Pythagoræ qui, apud Stobæum Ecl. t. 1, p. 450, mundum esse ait γενετὸν κατ' ἐπίνοιαν, οὐ κατὰ κόσμον : quæ sunt et Heracliti verba ibid. p. 454. Vide n. 70. — Πρὸς τὴν αὐτὴν τῷ θεῷ ἀξίαν] « Errore platoniorum auctori æquantium opus : vide Theophrastum Æneæ et quæ sequuntur in Nostro. Argumenta eidem rei apud Ocellum Lucanum in Jo. Stobæi Physicis [1, c. 21, 3]. Συναιδίων τῷ πεπ.] Satis pulcre hæc confutat Æneas noster ». BA.

(25) Οὐκ ἀκόμῳ ἐπιχειρεῖν] « Vides quo studio sermonis ornatus requiratur. Ἐπιχειρεῖν *conari, affectare*; exponit Cyrillus in Glossario; ἐρωτῶν καὶ συλλογιζέσθαι, unde ἐπιχείρημα διαλεκτικὸν εἶναι συλλογιζομένων, Suidas. Sic ἐπιχείρησις, argumentatio; ἐπιχειροῦμενον, argumentis adstructum; προβλήματα εὐεπιχείρητα καὶ δυσεπιχείρητα, ἀνὴρ ἐπιχειρηματικὸς, homo argumentandi artifex; ut ex Ammonio, Philone, Aristotele pridem notavit græcitatibus instaurator non postremus inter primos Gul. Budæus [Comment. ling. græc. p. 542] ». BA.

(26) Omnes διεγίνομαι, quod mutavi. — Πέρουσι γεγεννημένην] « Anno præterito quæ contigit : Cyrillus; qui περυσιὸν *annosium* interpretatur. Anno dicunt Plautus et alii pauci ». BA.

(27) TD Ba, ἔπως μὴ τις εὐθὺν ἐκκόπηται μετὰ τὸν λόγον. AB; ἐγκόπτειν. C, ἐγρόπηται. Mox p. 86, 23 : ἔπως μὴ ἀκέφαλος ἢ ζήτησις ᾗ.

(28) Σοῦ τῆς χειρὸς λαβόμενος] Cf. similia p. 98, 23. — « Τέμενος, *templum, fanum*, idem optimus utriusque linguæ enarrator glossographus Cyrillus. Pollux lib. 1, cap. 1, [§ 10] : οἱ δ' ἀνεμίνοι θεοὺς τόποι, ἄλση τε καὶ τεμῆνη καὶ ἔρηνη, καὶ ὁ περὶ αὐτὰ κύκλος, περίβολος. Περίβολον ita pro templi aut fani septo cape apud Cebetem initio Tabulæ; non enim de quovis ibi sermo est. De usu hujus nostræ vocis vide quæ ex Eustathio aliisque notarunt docti ad Lysistratam Aristophanis [Biset. ad Lys. 484] ». BA.

(29) Συνουσίαν] « Colloquium. Sic supra modo : ἐμὴν τε καὶ αὐτοῦ συνουσίαν διεγίνομαι σοι. Inter πράγματα sophistarum recenset Pollux

lib. 4, cap. 6, [44], μάθησιν, φοιτήσιν, ἰταίριαν, συνουσίαν, ὁμιλίαν, ἀκρόασιν, χορησίαν, σπουδὴν, κατοχὴν · scilicet quia hominum eloquentiæ et sapientiæ opinione turgidorum nulla congressio sine mutua dissertatione ». BA.

(30) Χαρίζη τοῦτο ποιῶν « Magna me gratia tibi devincis hæc facessens. Blanditis est locutio, comice ab interprete reddita ». BA. Scilicet Tarinus reddidit : « amas me tam proluxa humanitate ». Cf. n. 239.

(31) Plato prævit Rep. 2, p. 86 Mass. : ἀπορῶ μέντοι διατεθρυλλημένος τὰ ὄσα, ἀκούων Θρασυμάχου.

(32) Pendet εἶναι· syntaxi non valde concinna ab φασίν. Posset legi, καταπεποικίλθαι γάρ φασιν, καὶ τὸ κάλλος εἶναι. — « Templum nobile Beryti intelligit. Videtur templum dicere dicatum auditoriis legalibus, ubi scholæ juridicæ; ex quibus auditoriis viros doctos in omnem terrarum orbem depromtos scribit chorographus incertus sub Constantio et Constante, nuper rustico veteri sermone latino promulgatus [vide supra n. 8]. Ædificia legalium exercitiorum studiis dicata post eversionem in ea urbe celebrat et Agathias lib. 2, [p. 51]. Παιδευτήριον νέμων Berytus Gregorio Thaumaturgo verbis supra [n. 8] positis. Romanam coloniam celebrat Hieronymus Epistol. [86; inter Select. l. 3, 8, p. 644] ». BA.

(33) TD Ba, τοῦ ἀρχιερέως Εὐσταθίου ἐκείνου. Sed ABC non in textu nomen habent episcopi. Est miniatum in A inter versus super ἀρχ., in B ad marginem. — Εὐσταθίου] « Glossema est id comode interpositum. Beryteno concilio cum Photio Tyri præfuit et subscripsit : Εὐστάθιος ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτίων καλλιπόλειως ἐπέκρινα. Et Εὐστάθιος εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, passim in Actis Concilii [Act. Concil. ed. Reg. t. 2, p. 504]. Ejus perhonorifica mentio Nicephoro in 1 ». TAR. « Dubio procul is est archipræsul, quem interpres adnotavit. Nomen celebre inter antistites et sophistas, usque ad Thessalonicensem illum largissimi oris hominem. De singulis nos alibi ». BA. Adde de Eustathio Berytensium episcopo Lequien. Oriente Christ. t. 2, p. 818.

(34) Φιλοτέχνημα] « Gratum et amabile artificium : [vid. Advers.

lib. 45, cap. 6.] Descriptionum hoc genus aberes atticistæ inclinationem temporum : Aristides, Dio Chrysostomus, Synesius, Eusebius, Themistius, Julianus, Eustathius, Libanius, Aphthonius, Theon, Longus, Achilles Tatius, Heliodorus». BA. *Dé navigis Heliodorus 5, 18 : Φοινίκειον τὸ φιλοτέχνημα. De formosula Aristænetus : ὁ φώσεως τὸ κάλλιστον φιλοτέχνημα! ubi not. p. 209.*

(35) *Καὶ πόθεν σοι* « Inductio est admirantis velut : *et unde tibi talium narratio? Ut inducat mox cupidiorum ad spectaculum rei quæ auditu miraculosa erat* ». BA.

(36) *Ἱστορίας* « Omnia enim congruunt, ut descriptiones rerum variæ in unam historiam. *Picturæ, historiae oculorum. Potest et res gestas depictas indicare ex sacra nempe historia. Sic quoque libros Moysis depictos in templo ab sese exornato agnoscit B. Paulinus Natali nono Felicis [p. 613] : Nunc voto picturas facatis agmine longo Porticibus videas, paulumque supra fatigas Colli, reclinato dum perlegis omnia vultu. Qui videt hæc vacuus agnoscoens vera figuris, Non vacua fidam sibi pascit imagine mentem; Omnia namque tenet serte pictura fidei, Quæ senior scripsit per quinque volumina Moses, etc.* ». BA.

(37) *Ἀνάκτορον τοῦ θεοῦ* « Pollux [1, 9] : εἰ μέντοι καὶ τὸ χωρίον ἔδωτον εἶναι τοῦ ἱεροῦ, τοῦτο καὶ ἔδωτον εἶποις ἂν καὶ ἀφανιστον καὶ ἀφανιστούμενον καὶ ἀθέατον, καὶ ἀνάκτορον. Et memate περί μαντείων καὶ μαντικῶν τόπων [1, 17] : τὸ δὲ πᾶν χωρίον μαντεῖων καὶ χρηστηρίων καὶ ἀνάκτορον. Origo apud Scholiastem Aristophanis *Avibus* [782] : ἀνακτας, τοὺς θεοὺς· δῶν καὶ ἀνάκτορα, τὰ ἱερά. Sic magnifica *templa basilicæ*, quas Latini *regias* transferunt. De basilica Pauli Papinius in *Equo Maximo* [Silv. 1, 1, 29] : *hinc Julia templa tuentur; Illinc belligeri sublimis regia Pauli* ». BA. *Ἀνάκτορον* de ecclesia Leo Diac. 6, 4 : ἄλλως τε γὰρ οὐχ εἶδόν τε ἐξεῖναι αὐτῶ ἐς τὰ θεῖα εἰσιτητέον ἀνάκτορα. « alioquin non licere ipsi in sacram intrare ædem ». Sententia latinorum facilis; sed græca quam contorta, quam non græca! Dicebant οὐχ εἶδόν τε et οὐχ εἶδόν τε εἶναι, non οὐχ εἶδόν τε ἐξεῖναι. Nee verbale εἰσιτητέον construi ullo modo potest. Leonem credo scripsisse, ἄλλως γὰρ οὐκ αὐτῶ εἰσιτητέον. Et verbale fuit explicatum per οὐχ εἶδόν τε, οὐκ ἐξεῖναι, scilicet εἰσιέναι, quæ glossæ postea male fuerunt in textum receptæ. Vel scripserat, οὐχ εἶδόν τε αὐτῶ εἰσιέναι. ac glossæ

οὐκ ἐξήκει, οὐκ ἀκτατίον, in textum sunt illapso. Quicquid sit, manum auctoris corruptit librarii manus.

(38) ABTD et Ba, ὅπως τε μέγεθος. C, ὅπ. τὸ μέγ.

(39) ABD, μάλα πῶς, mendo obvio: vide supra n. 107 ad Æneam p. 185. — Τυγχάνουσιν ὄντες] « Forte melius leges ὄντως: ut ex una materia sint velut prognatae et innatus iis verus sit et ingenuus splendor. Tam paucis verbis frustra tale quid describere conetur romanus stylus. Sed cum inconcinnior sit sermo, nihil mutamus. Sic mox, μεγίστη ἀδικιῶν τυγχάνει ὄσα ψευδῆς δόξα, etc. Sæpissime Procopius ». BA. Satis imperite ad eam formam dicendi offendet Barthius, quæ tam protrita sit. Iterum eam tanget n. 109. Vide, si tanti sit, Fischer. ad Æschinis Eryxiam p. 55. Ipse Zacharias p. 105, 18: τυγχάνει ὄσα.

(40) Ταῦτα μὲν ἐσαυθὶς ἐπισκεψόμεθα] C, ἐπισκεψόμεθα. — « Ut videatur sermonis appetentior quam etiam tam inusitata pulchritudinis spectaculi, interrumpit hoc et illum desiderat. Regnant in hoc genere fictionum et palpationum oratoriarum atticistæ, adeo quidem ut nimii, certe cum profundioris ævi auctoribus comparati, isthic sint. Transitio sequens vehementiam habet: *tu vero mihi narra*. Quam non attendit eruditissimus translator ». BA.

(41) Ἀκέφαλος] « Quid si hiulca in medio aut manca in fine, licet de capite ipso repetita? Excidisse dicas vocem, aut scriptum Zachariæ: ὅπως μὴ ἀκέφαλος ἢ μείουρος τοῦ προβλήματος ἢ ζήτησις ἦ ». BA.

(42) Ἀδικεῖν μὲν ἀλήθειαν, ἀδικεῖν δὲ καὶ φιλίαν] « Elegans repetitio verbi. Veritas in deo, amicitiae jus in homine injuria hoc crimine afficitur. De deo enim falsa narrantur; homini falsa pro veris in re omnium maxima inseruntur ». BA. Verbum ἀδικεῖν « lædere » illustravi ad Simoc. Epist. 3. Epigramma Anth. Pal. 5, 135: ἀδικεῖς συμποτικὴν φιλίην.

(43) ATD Ba, θεοῦ περὶ τῶν θείων. « Turbatæ voces, Scribe: θεοῦ περὶ καὶ τ. θ., καὶ τῶν τε θ. » BA. BC, θεοῦ περὶ καὶ τ. θ.

(44) *Νίκη Καδμείαν*] « Zenobius Centur. 4, Adag. 45 : ἐπὶ ταύτης τῆς παροιμίας ἄλλοι ἄλλως λέγουσιν · ἀποδίδασσι δὲ ταύτην ἐπὶ τῆς ἀλυσιτελοῦς νίκης, οἱ μὲν ἔτι ἐπεὶ [delendum vel ὅτι vel ἐπεὶ] Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης μονομαχοῦντες ἀμφότεροι ἀπώλοντο· οἱ δὲ ὅτι Καδμίοιο κνήσαντες τοὺς Ἄργεῖους τοὺς μετ' Ἄδράστου στρατεύσαντας δίκην ἴδουσαν ἱκανὴν τοῖς ἀπογόνους αὐτῶν· ἄλλοι ὅτι τὸ Σφιγγὸς αἰνίγμα συνεῖς Οἰδίπυος καὶ νικήσας αὐτὴν, ἀγνοῶν ἔγημε τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, εἶτα ἐξετόφλωσεν ἑαυτὸν, ὥστε μὴ λυσitelῆσαι τὴν νίκην αὐτῷ : ἄλλοι δὲ τινες ὅτι τὰ ἐκ Φοινίκης γράμματα βουλόμενος διαδοθῆναι τοῖς Ἕλλησι Κάδμος ἀνέειλε Δῖνον καὶ αὐτὸν ἴδια γράμματα ἐπιδεικνύμενον, ὃν ἀπεδίωξαν οἱ πολῖται· διὰ τὸ μὴ λυσitelῆσαι τοῖνυν αὐτῷ τὴν νίκην λέγεσθαι τὴν τοιαύταν παροιμίαν. Vides nugas grammaticorum commentari orsorum. Melius paucis Diogenianus Cent. 5, Adag. 34 : Καδμεία νίκη, ἐπὶ τῶν ἀλυσιτελοῦς νικῶντων [male βιούντων in codice Mazarineo A 86], ὧν ἡ ἱστορία δὴλη. Alia adfert Suidas. Auctorum copiam, qui hoc proverbio usi, ad suos hoscscriptores doctiss. notat Schottus. Adde Apostol. [10, 79] et collectanea ex Tharræo et Didymo ab Aldo olim edita, quæ eadem tamen cum Zenobio πρὸς λέξιν dicunt. Nos ad Papinium. Vide Pausan. lib. 9, [9, 1] ». BA. Schottus inter alias observationes ad Suidæ Adag. 8, 14 : ... « in epigrammatis Græcorum [Anth. Pal. 5, 179] legitur et Καδμίων κράτος, idem fortasse quod Καδμεία νίκη ». Qui « fortasse » non debuit scribere; res enim est certissima. Multa conguessi ad Aristæm. 2, 6; ad Anecd. t. 2, p. 253. Adde locum Clementis infra in n. 83; Barth. infra n. 369; Schol. Anthol. Planudæ p. 612, vel ad Erot. 179; Walz. ad Arsen. p. 315; Gaisford. ad Suidæ Καδμ.; Pontan. ad Theophyl. Hist. 1, 4, cujus notas repetere non dignatus est Bonnensis editor. Ad Zenobium Schottus adfert paræmiographi locum cujusdam e cod. Vaticano : ἄλλοι δὲ ἐπὶ τῶν νικῶντων μὲν τοὺς πολεμίους, πλείονας δὲ τῶν οἰκείων ἀποβάντων. Facile corrigere poterat, inspecto vel non inspecto Suida, ἀποβαλλόντων. Theodulus in meis Anecdotis l. l. : αὐτοῖς δὲ τὴν Καδμείαν νενικηκέναι νίκην ὑπῆρξεν, οὐ μόνον τῶ... πλείστους ὅσους τῶν σφετέρων ἀποβαλεῖν καὶ ὅσους οὐδ' ἂν ἀριθμηθῆναι ῥᾶδιον... Meleager Anth. Pal. 5, 179 : Καί τοι Κάδμειον κράτος οἴσμεν εἰ σε πάροικον ψυχῆ σζεύξω, λύγκα παρ' αἰπολίαις. Sic correxit Jacobsius lectionem codicum λυγρά, probabiliter quidem, non tamen certissime. Nam non puto lyncem a veteribus in hac locutione metaphorica de ovibus memorari, sed lupum. Exempla multa protuli ad Aristæm. 2, 20, p. 728. Joannes Chrys. Sel. p. 76 : μόνοι καθάπερ ἀρνία λύκων μεταξὺ τοσοῦτων ἦσαν ἀπειλημέ-

vet. Marcus Eremita De lege spirit. § 123 : οὐκ ἔστιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πρόβατα βόσκειν καὶ λύκους. Sirach. 13, 17 : τί κοινωνήσῃ λύκος ἀμνῷ; Ipse Meleager Anth. Pal. 12, 92 : Ἐπάσατ' ἄλλον ἔρωτ' ἄρνας λύκον. Adde Ast. ad Phædr. p. 267. Hinc suspicor potuisse Meleagram scribere : ὡς λύκον ἀπολοῖς. Hiatus inter duo hemistichia erit ferendus. Quem forte qui vitaret, verba temere mutavit criticus male sedulus. Vel ὡς exciderat, et infelici conjectura versus fuit integratus.

(45) Τῶν γενναίων ῥητόρων οἱ παῖδες] γενναίων = *suavis ihusio, solemnis* hoc verbo omnibus græcis scriptoribus. Sophistæ vero speciatim sive rhetores quanta impotentia, hoc præcipue Zachariæ nostri ævo, principatum omnium scientiarum sibi vindicaverint subque flores affectatæ eloquentiæ rapere connisi sint, docemus ubertim in Dubiorum scriptorum commentariis; et videre est quæ in Theatro eorumdem notavit vir eruditissimus Cresollius [5, 2]. Οἱ παῖδες totam sectam dicit, cum magistris discipulos. Et sic frequenter optimi scriptores. Noster infra [p. 88, 14] : πῶς οὐ... χριστιανῶν βούλονται παῖδες; et rursum [p. 98, 25] : καὶ τῶν γραμματιστῶν οἱ παῖδες... Sic Æneas Gazæus noster agricolarum filios agnoscit [p. 71, cum n. 553]. Julianus imp. Epist. 1 : εὐδαίμονες, λέγον, τῶν Αἰγυπτίων οἱ παῖδες· *qui Ægyptiacam sapientiam sequuntur*; sic Achivorum, ipsorum partes secuti in bello [male interpretatur Barth. Sunt Ægyptiorum filii ipsi Ægyptii, et Achivorum ipsi Achivi]. Quintus Smyrnæus lib. 10, [347] Παραλειπ. : ὅπως τέ μιν υἱές Ἀγαίων ἤμελλον μάρψαντες ἐν ὑψηλοῖσιν ὄρεσσι. Ita medicorum pueri sive filii apud B. Ambrosium Epist. 66 [= Epist. 60] : *verbi gratia, misceri mulieri quibusdam voluptas est; medicorum pueri etiam corporibus utile ferunt*. Pulcre Pascasius Rathertus lib. 10 in B. Mathæum [in Bibl. Patr. Lugdun. t. 14, p. 627, A] : *unusquisque usitatissime filius ejus dicitur cujus opera facit, sicque dicuntur filii perditionis et filii hujus sæculi*. Musicorum, Hermogeni lib. 1 De ideis cap. 2 : καὶ τάχα ἂν ἡμῖν παῖδες μουσικῶν ἀμφισβητήσῃσαν, εἰ μὴ καὶ πρὸ τῆς ἐννοίας θετέον αὐτά. Platoniorum; Joannes Diaconus Scholiis in Hesiodi Theogoniam [p. 477] : πλατωνικῶν δὲ παῖδες, τὴν δόξαν ταύτην σφετερισάμενοι θρυλλοῦσιν ἄνω καὶ κάτω ὡς διὰ τινα ἀμαρτίαν ἐς τὸ σῶμα κατακέρτριται ἐμπεσεῖν ἢ ψυχῇ ». BA.

(46) ATD Ba, ἡ περὶ τῆς ἐριστικῶς ἐνδιατρίβοντος λόγου. BC, ἢ

οὐκ ἴσται. — « Fuitiles disceptatores dicit, nihil bonarum rerum tractantes, ineptiis infrugiferis et inanæ syllogisticationum deditos; quibus hominibus si cerebrum ullum inesset, non inanitates ipsi meras blaterent, quas scite ἱριστικούς λόγους vocat, omnem suam sapientiam liticulis absolventes, aerem verberantes vacuis captiunculis. Quanto odio hos veri philosophi merentes semper sint persecuti, non adtinere disserere. Platonis, Ciceronis, Senecæ, Antonini et Juliani imperatorum, Epicteti, Luciani, Hieroclis, Gellii, aliorumque de ethnicis; Tertulliani, Origenis, Hieronymi, Augustini, infinitorum aliorum, testimonia a nobis producta et dilatata sunt in Commentationibus Characterum, non uni jam doctorum hominum visis ». BA.

(47) Κατακλιεῖς « Hesychius : κατακλούμενοι, ἐξοιστρούμενοι, καταθελγόμενοι. Pollux lib. 4, c. 6, [49, ponit verba κατακλιεῖν καταβίγησιν] inter effectus sophisticæ orationis ». BA. Iterum κατακλιεῖν τὰ ὄτα p. 90; θέλγειν τὰς ψυχὰς, καὶ κατακλιεῖν τὰς ἀκοὰς p. 99. Vide et Krabing. ad Syn. Calv. p. 104. Nomen a verbo κλιεῖν tractum, κλημάτα, reponendum conjecit Wernsdorfius pro κινήματα in hoc Himerii loco Orat. 1, 3, de Apolline, qui carmen connubiale cecinit, παιδικοῖς ἑαυτοῦ προσέδων ταῦτα τὰ κινήματα. Sed sunt vel esse possunt κινήματα, tripudia motis ad numeros pedibus ductanda.

(48) Τῆς φίλης ἀληθείας « Veri studiosus omnis philosophiæ auditor. Pulchre Plato 6 De republ. [p. 6 Mass.] : οἰκειότερον σοφία ἀληθείας οὐδὲν ἂν εὖροι. Et a veritatis studio ordiendam omnem disciplinam docet ibidem : τὸν ἄρα τῶ ὄντι φιλομαθῆ πάσης ἀληθείας δεῖ εὐθὺς ἐκ νέου εἶ μάλιστα ὀρέγεσθαι. Ducem omnis bonitatis bonæque naturæ veritatem ibidem ponit et sancit [p. 18] : ἀκούωμεν δὴ καὶ λέγωμεν, ἐκείθεν ἀναμνησθέντες ἔθεν διήμευεν, τὴν φύσιν εἶον ἀνάγκη φῦναι τὸν καλὸν τε κάγαθὸν εἰσόμενον ἡγεῖτο δ' αὐτῶ, εἰ νῶ ἔχεις, πρῶτον μὲν ἀλήθεια, ἢ διώκειν αὐτὸν πάντως καὶ πάντα εἶδει, ἢ ἀλλοιοὶ ἐντι μηδαμῆ μείνειναι φιλοσοφίας ἀληθινῆς... ἡγουμένης δὴ ἀληθείας οὐκ ἂν ποτε, οἶμαι, φαίμεν αὐτῇ χορὸν κακῶν ἀκολουθῆσαι (πῶς γάρ;), ἀλλ' ὄγκις τε καὶ μέτριον ἴθος. Eandem captam atque adamatam immortalitatem tribuere mox idem philosophus docet. Vide eundem quinto De legibus [p. 730, ubi pulcherrima sententia : ἀλήθεια δὴ πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς ἡγεῖται, πάντων δὲ ἀνθρώποις]. Φίλην dicit Noster, ob suavitatem

cognitæ incomparabilem. Vide eundem et nono De republica [p. 264] ». BA.

(49) Ὁρθῶν δοξασμάτων] « Rectorum et in veritate fundatorum. Omnino christianismum hic innuit. Cetera enim philosophia cum fundamentis ipsis suis undique atque ubique est incerta et disputabilis ». BA. Cf. n. 10.

(50) Μακαριώταρον] « Aspexit ad id Platonis lib. 5 De legg. [p. 730]: ἤς (de veritate agit), ὁ γενήσεσθαι μέλλων μακάριός τε καὶ εὐδαιμών, ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς μέτοχος εἴη. Sed minuti sit laboris, cum a Platone pleraque sint omnia, pauca de multis ad Platonem velle revocare ». TAR. Minutum istum quem vocat laborem non refugere debuit Tarinus; sed boni interpretis officia non recte videtur intellexisse.

(51) TD Ba, ἀκουε οὖν, ἀκουε, μακάριε. AC, ἀ. ο. ἀ. ὦ μακ. B, ἀκουε οὖν, ὦ μακ. Vocabula iteranda sæpius omittunt librarii proferantes. Plato Sisypho p. 232 : οὐδὲ γὰρ ζητεῖται τοῦτο ὑπ' αὐτῶν εὐρεθῆναι. cod. 3009 : οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ζητ. Libanius Epist. 44 : τότε δὴ τῶν νῦν κ' ἀηδῶν μεμνήσῃ μεθ' ἡδονῆς. recte codex 3035 : τότε δὴ τότε τῶν νῦν ἀηδῶν μ.

(52) Πρὸς ἀγνοοῦντα τάκειναι] C, τὸ ἐκείνου. « Ammonium recte inseruit interpres [Tarinus: « ignarum doctrinæ Ammonii »]. Non enim scitius sua poterat ejus confutator inferre, quam adversarii doctrinam alio suggerente, cum propriæ ipse esset expeditissimus ». BA.

(53) Ἐνδον ἐν τῷ φροντιστηρίῳ] « Semotus a vulgo vulgarium discipulorum. Nota Aristotelis docendi secretim meliora ratio; qui, cum illa arcaniora publicasse visus esset, ab Alexandro rege reprehensus, respondit : ἴσθι τοὺς ἀκροατικοὺς λόγους καὶ ἐκδεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους. Gellium vide l. 20, c. 5 ». BA. Comparandum Eryxiæ iuniorum : ἐτυγχάνομεν περιπατοῦντες ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου ἐγὼ τε καὶ Ἐρυξίας.

(54) Ζεφυρὸς πνεῖ ἡδύ τι μάλα καὶ λιγυρόν] Libanius t. 4, p. 439 : ὥσπερ ἂν εἴ τις, ἐξ οὐρίας φερομένου τοῦ σκάφους καὶ τῶν ἀνέμων πνεόντων ἡδύ τι καὶ προσπνές, μεταστρέψας τοὺς οἴκας, τὴν ἐναντίαν πορεύοιτο, τοῖς αὐτοῖς οἰόμενος πνεύμασι τὸν ἕτερον πλοῦν κατορθοῦν; codex 3017,

καὶ τὸν *fr.*, non sine vi. — Μέγιστος ποταμός] « Nilum dicit, longe tamen spatio multis minorem. Arrianus Indum et Gangem singulos Nilo et Istro junctis majores facit Indicis sive lib. 8 [c. 3, 9]: ποταμοὶ δὲ τοσοῦτε εἰσὶν ἐν τῇ Ἰνδῶν γῆ ὅσοι οὐδ' ἐν τῇ πάσῃ Ἀσίῃ· μέγιστοι μὲν ὁ Γάγγης τε καὶ ὁ Ἰνδὸς, ὅτου καὶ ἡ γῆ ἐπώνυμος, ἀμφω τεὺ τε Νεῖλου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ τοῦ Ἰστρου τοῦ Σκυθικοῦ, καὶ εἰ ἐς ταυτὸ συνέλθοι αὐτοῖσι τὸ ὕδωρ, μέζονες. Idem mox de Acesine: δοκέειν δὲ ἔμοιγε, καὶ ὁ Ἀκεσίνης μέζων ἐστὶ τοῦ τε Ἰστρου καὶ τοῦ Νεῖλου, ἵνα περ, παραλαβὼν ἅμα τὸν τε Ἰθάσπεα καὶ τὸν Ἰδραῶτα καὶ τὸν Ἰφασιν, ἐμβάλλει ἐς τὸν Ἰνδὸν, ὡς καὶ τριάκοντα αὐτῶ στάδια τὸ πλάτος ταύτη εἶναι. Vide ejus inibi sequentia [c. 4, 7], ubi Gangem, qua angustissimus fluat, centum explere stadia adseverat. At Nilum, qui hodie jam videntur, ubi latissimus fluit, milliare Germanum non excedere autumant. Eustathius ad Dionysium [p. 137 H. Steph.] primam Gangi, secundam amplitudinem Indo, tertiam et quartam dat Nilo et Istro. De instagnatione quæ sequitur consule qui dedita opera hanc illustrarunt Jo. Bapt. Scortiam et Marcum Wendelinum; etiam nos ad Claudianum [ad Idyll. De Nilo, ubi p. 1023 nominat inter recentiores qui de Nilo scripserunt, J. B. Scortiam Germanensem, J. F. Vendelinum Germanum] ». BA.

(55) Ἐπιεικῶς ἐπικλύζει] « Μετὰ ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, μετρίως, ἰσχνῶς. Suida. Pulcre rem describunt Herodotus [2, 19...], Diodorus [1, 36], Strabo [17, p. 788...], Heliiodorus [2, 28], et alii. Scite Aristides Hymno in Jovem [t. 1. p. 10 Dind.] : ποταμῶν τε ὁ κάλλιστος καὶ ἀξιολογώτατος καὶ αὐτὸς ἄρα διῦπετις [cf. supra p. 324] Νεῖλος ἦν, ἅτε δὴ μιμούμενος τὸν πατέρα καὶ οἶον ὑπαρχὸς ὑπ' αὐτοῦ τῶν κατ' Αἴγυπτον τεταγμένων, ἀντὶ τῶν Διὸς ὄμβρων αὐτὸς ἐπεισι καὶ πληροῖ τὴν γῆν. Non tamen semper ad normam beat culta Nilus. Abundantior enim veniens, luxuria aquarum noxius; parcius, defecta est infructuosus: ut memorat Ammianus lib. 22 [p. 247 Lind.]. Quin aliquando absentivus fuit emansitque totus. Quo referendos puto sub Josepho septem sterilitatis in Ægypto annos. Quinquennio emansisse ante hos 400 annos scribit in historia itineris Byzantini Gunterus Helvetius cap. 6 [cujus verba ipsa recitat Barthius ad Claudiani Nilum p. 1023]; novennio multis ante sæculis Apollodorus lib. 2 De diis [quem ignoro. Et pariter ad Claudianum p. 1023 Barthius: « de novem (annis) sive historia sive fabula apud Apollodorum libro 2 ».] Adde quæ ex Philone et

Plutarcho juniore notamus ad Claudiani Epigrammata iterata quidem editione [p. 1023]. Sub Galieno imperatore penitus exaruisse Nilum auctor est Nicephorus ». BA.

(56) Ἀρούρας] « Notatum tamen et sic aratione opus habere Ægyptios agros. Maximus Tyrius Serm. 35 [5, 4]: οὐδὲ γὰρ ὁ Αἰγύπτιος τῷ Νεῖλῳ θαρρεῖ μόνῳ, οὐδὲ παραδίδωσιν αὐτῷ τὰ σπέρματα, πρὶν ἢ τῷ ἀρότρῳ ζεύξῃ βοῦν, πρὶν τέμῃ αὐλακα, πρὶν πονήσῃ μακρά: καὶ μετὰ τοῦτο ἤδη καλεῖ τὸν ποταμὸν ἐπὶ τὰ αὐτοῦ ἔργα· αὐτὴ μίξις τοῦ ποταμοῦ πρὸς γεωργίαν καὶ ἐλπίδων πρὸς πόρους καὶ καρπῶν πρὸς τάλαιπωρίαν. Cui de aratione inundationem præcedente contradicunt alii ». BA.

(57) Ἐν ὑψηλῷ τινι βήματι σοφιστικῶς μάλᾳ καὶ σοβαρῶς] « βήμ., qui proprie θρόνος. Σοφιστικῶς· nempe κουφολόγον οἱ σοφισταὶ χρῆμα καὶ ἀλαζῶν ἢ τέχνη· Philostr. lib. 7, c. 8 [c. 16]. Eisdem ταῶς ποικίλους, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαιρομένους ὡς πτεροῖς· Dio Prus. Orat. 12 [p. 372]. Sed quantulumcumque hæc ad Platonem et Isocratem ». TAR. « Arrogantissimum hominum genus etiam de loco professionis sublimi quærebant auctoritatem sibi. Parissime Themistius initio Philosophi [Orat. 21]: τί δὲ συνέχεσθε ὑπὸ θάμβους; ἔτι που ὑμῖν καινὸν καὶ ἀλλόκοτον καταφαίνεται ἄνδρα τοῦ φιλοσοφίας ὀνόματος ἀξιούμενον χθές τε ἀγείροντα ἐωρᾶσθαι καὶ νῦν καθήμενον ἐπὶ θρόνου τινὸς ὑψηλοῦ μάλᾳ σοφιστικῶς καὶ σοβαρῶς μέλλοντα ὑμᾶς προκαλέσασθαι. Vide elegantissimum et doctissimum Cresollii Theatrum lib. 3, cap. 13. Σοφιστικῶς. Persuasione sapientiæ sibi soli placentem tumidumque, qualem Theophrastum suum salse inducit et erudit Æneas Gazæus ». BA. Monēbo, propter Tarini notam, esse et βήμα de suggestu ac pulpito sophistarum proprie dictum. Themistius Orat. 23 initio ἀναεῖναι ἐπὶ τοῦ βήματος dixit. Cf. Cresoll. l. l. Mox A, ἰσαφήνισι, supra-scripto ζ. B, ἰσαφήνισις. CTD Ba, ἰσαφήνιζε. Mox pro ἐπιμύνηματι forsan ἔτι μύνηματι.

(58) In editis et scriptis libris ante καλὸν præfixum est Ἄμμωνίος, mox χριστιανὸς ante καλὸν, ἦν δ' ἐγώ. Et sic deinceps Ammonii et Christiani personæ singulis dialogi particulis præmissæ sunt. Quas indicationes nominum ut a descriptoribus perspicuitatis causa insertas omisi, quum editori id esse consilii oporteat, ut auctoris, quantum potest, exhibeat, non librariorum manum. Ipsa verba ἦν δ' ἐγὼ aperte significant non præcessisse Christiani nomen, ut

et sequentia ἡδ' ἄς nomen Ammonii non præcessisse. Minutis lineolis ad personarum distinctionem usus sum, ita ut lector dialogi labyrintho non laboriosius includeretur, nec tamen narratio quam continuam intexuit Zacharias rumperetur.

(59) TD Ba, εἰ τοίνυν ἡδ' ἄς μὲν ὁ οὐρανός. AB, εἰ τοίνυν εἰδ' ἄς μὲν ὁ οὐρανός. C ut edidi. Bene verterant quamvis malo usi textu: « si pulcrum est cælum ».

(60) « Fuerat christianus hic sophista; inde noverat doctrinam ipsorum, et scelerato animo ad subvertendam procedebat, ut facile ex hoc opusculo colligas. Non autem persona hæc Ammonium Saccam cognomento ferre potest, ut nonnulli inconsiderate putant. Is enim, cognomentum a saccis suis nactus, longe ante hujus scriptoris tempora vixit, cum Zacharias noster velut de noto sibi etiamnumque superstite Ammonio loquatur, citetque hoc Dialogo Basilium et Gregorium, theologos longe etiam Saccæ posteriores, qui ævo Commodi imperatoris floruerit. Theodoretus Therapeut. lib. 6 [p. 573]: καὶ Τίτος, καὶ Δομετιανός, καὶ Νέρβας, καὶ Τραϊανός, καὶ Ἀδριανός, καὶ Ἀντωνίνος ὁ πρῶτος καὶ Βῆρος, καὶ Κόμμωδος· ἐπὶ τούτου δὲ Ἀμμώνιος ὁ ἐπίκλην Σακκάς, τοὺς σάκκους καταλιπὼν οἷς μετέφερε τοὺς πυροὺς, τὸν φιλόσοφον ἠσπάσατο βίον· τούτῳ φοιτῆσαι φασὶ τὸν Ἠριγέννη καὶ Πλωτῖνον. Vide et Porphyrium Vita Plotini. Alius fuit utroque ab isto Ammonius Ægyptius, Plutarchi magister, quem celebrat præmio Vitarum sophisticarum Eunapius [p. 3]. Poterit esse Ammonius, qui ὁ μικρός, ad differentiam alterius, in libris editis et Hermias cognominatur ». BA. Vide n. 17.

(61) « Eadem apud Æneam Gazæum nostrum. Est alter alteri horum scriptorum simillimus, adeoque id ut unum utriusque libri auctorem statuerint aliqui. Quibus consentiremus, si potiora contra argumenta deessent ». BA.

(62) Πῶς τὸ καλῶς ... οὐ κακοῦ;] « Ex Platonis Timæo [p. 41] verbis totidem ». TAR. — Δόειν ἰθάλειν] « Ex invidia dicebant, aut odio. Vide Æneam [p. 54]. Et hic sequitur. Plotinus Ennead. 2, libro 9, contra gnosticos cap. 17 [p. 216, B]: ὅτι μὴ θέμις φθόνον ἐν τοῖς θεοῖς εἶναι. Æneas [p. 55, 19]: ἀγαθῶ περι οὐδένος φθόνος οὐδεὶς. Cujus de re ipsa multa loca produci possent, si id ageretur, ut in molem hæc

animadversiones exirent. Legas Eclogas Physicas Jo. Stobæi . BA. Adde n. 93.

(63) Editis accessit ex ABC και μόνου, quod legit et vertit Genebrardus. TA Ba; οὐδὼς. DC, εὐθ' ὄλωσ. B, οὐδὼς, suprascripto θ. — Θεός γάρ ἔω τάγαθού και ἐνός και παντός δὴ θείου χοροῦ] ABTD. Ba, παντός δέ. C, π. δή. — « Καὶ ἐνός. Non enim nisi in potiozem aut parem cadit invidia; quorum neuter est ubi unus est, in summa nimirum majestate. Sequentia cum Ænea [pp. 54, 55] et Patribus qui super origines rerum scripserunt, committenda sunt ». BA. Plato Phædro § 57, loco a multis usurpato vel respecto : φθόνος γάρ ἔω χοροῦ θείου ἴσταται. Georgius Lapitha in Notit. Mann. t. 12, p. 10 : ἤμισα πιστευομένου ἀγαθού τινος μετασχεῖν τοῦ βασιανίαν νοσοῦντος : ubi notavi. Vide meam et Wytttenbachii notam ad Eunap. pp. 236, 102. Cf. n. 97. — Infra συνομολογεῦσιν ex C pro συνομολογοῦσι reliquorum. Præstat enim in fine sententiæ pronuntiatio fortior. Sic apud Heliodorum 2, extremo capite quarto, ἐπέτρεψεν lectio codicis Veneti mihi quidem placet magis quam vulgata ἐπέτρεψε.

(64) Consentunt omnes in οὐ τῆ ἀξία. In C ad marginem legitur et αἰτία.

(65) Editi, εἰσφρητίον. ABC, ἐκισφρητίον. Quod verbum redibit pp. 95, 26; 106, 3. Omissio præpositionis in compositis frequens est librariorum error. Ephræmius Chron. 2781 : Καὶ θεῖον τύπωμα Χριστοῦ διεισπτότου Ἐδρών. Deest syllaba. Lego ἐκτύπωμα.

(66) Γλιχόμενος] « Cupiens valde. Inde Romanum *gliscere*. Argumentum autem hic tractatum lege apud auctorem libri de mundo, qui Philonis Judæi operibus adjungitur, confutatum in sermone quarto Therapeutic. Theodreti, qui De materia et mundo inscribitur. Multa apud Proclum et Philoponum huc spectantia ». BA.

(67) Ἀπόλλυσι] « Errant in hoc magnopere mundanæ æternitatis adsertores. Non epim abolitio hæc tollit quod semel fuit, sed renovat, recreat, ex humili facit splendidum, ex obnoxio mortalitati immortale. Quo eodem respexisse Platonem puto, cum mortalem a se conditum esse mundum dicentem deum inducit [Tim. p. 41], sed immortalitate se eum donaturum, quia placeat eum

non abolere. Eadem doctrina Aristotelis. Chalcidius in Timæum [c. 281]: *Aristoteles sine genitura et sine interitu dicit mundum esse, divina providentia perpetuitati propagatum; cujus sententia cum sit præclara et nobilis et ad platonici dogmatis considerationem satis accommodata, non otiose prætereunda est.* Platonis verba nota ex eodem Dialogo [l. 1.]. Ea respicit Stobæus Physicorum cap. 24 [lib. 1, c. 21, p. 412], cum ait: Πλάτων φθαρτὸν μὲν τὸν κόσμον ἔσον ἐπὶ τῇ φύσει, αἰσθητὸν γὰρ εἶναι, διότι καὶ σωματικὸν, οὐ μὴν φθαρσόμενόν γε προνοίᾳ καὶ συνοχῇ θεοῦ. Eidem sententiæ Pythagoram, cujus dogmata pleraque transtulisse in sua scripta et sermonis politie commendasse Platonem nemo nescire debet, adscribit Plutarchus Ἄρσεα. lib. 2, cap. 4: Πυθαγόρας καὶ Πλάτων γενητὸν ὑπὸ θεῶν τὸν κόσμον, καὶ φθαρτὸν μὲν, ἔσον ἐπὶ τῇ φύσει, αἰσθητὸν γὰρ εἶναι διὰ τὸ σωματικὸν, οὐ μὴν φθαρσόμενόν γε, προνοίᾳ καὶ συνοχῇ θεοῦ. Quæ transcripsit Stobæus, ut corrigeret, puto. Libellus enim ille Plutarcho adscriptus admodum incuriosus est scitorum, et Plutarchici operis epitome videtur. BA.

[68] Παίζόντων καὶ ἐκ ψάμμου οἴκους... καὶ λυόντων] B sine καὶ λυόντων. — Παίζόντων. Scilicet παίδων, quod nomen ex adjectivo παιδικὸν mente repetendum. Brevitatem illam syntaxeos illustravi ad Simoc. p. 272. Adde Fischer. ad Æsch. Dial. p. 51; Davis. ad Cicer. Fin. 5, 6. — Infra hoc libro [p. 107, 12]: οὕτω συντόμως καὶ ἀπλῶς τὴν ἐκ ψάμμου οἰκοδομίαν τῶν παραλογισμῶν ὑμῶν διαλύσομεν. Æneas Theophrasto. Nemesius aureolo, immo omni auro potiore libro De homine, quem vulgo falso Gregorio Nysseno adscribunt [cf. n. 108], cap. 2 [p. 107]: κομιδῇ γὰρ νηπίων παίδων ὁ τρόπος οὗτος ἐν ψάμμῳ τῆς παιδείας, εὐθὺς μετὰ τὸ πληρῶσαι συγγενόντων τὰ γενόμενα πράγματα. Ἄθυρμα autem ludus præcipue puerilis, nullius pretii aut ponderis res gerens. Scholiastes Aristophanis in Nebulas [626]: ἀθύρματα, παίγνια καὶ οὐδὲν ἀξιώπιστα. Plene Suidas: ἄθυρμα, παίγνιον. Ἰωσπηός... [Quæ plena apud ipsum legantur]. Hesychius: ἀθύρματα, παίγνια· ἀθύρει, παίζει... ἀθύρων, παίζων. Quibus singulis glossis ille optimorum auctorum insigniora loca explicavit; quorum nomina et verba magno posteritatis damno thesauro illi priscae eruditionis exemta sunt. BA. Adde schol. ad Philostr. Her. p. 594. Sed utilis notabo Homerum prævisse, Il. 16, 362: ὡς δτε τις ψάμαθον παῖς ἄγχι θαλάσσης ὄσ', ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέησιν, Ἄψ αὐτὸς συνέχευε ποσσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων. H. Stephanus Thes. in Ἄθῳρω admo-

vendum huc Philonis locum habet : ὡς παῖδες παρ' αἰγιαλοῦ ἀθύροντας, οἱ ψάμμους γεωλόφους ἀνιστάσι. Libanius t. 3, p. 338 : καλὸν οὖν, ἢ κατὰ θεῖον τρόπον, ἂν ἐφάπτεσθε ποιημάτων ἀνθρώπων, ταῦτα ταῖς ὑμετέρας χερεῖ διαχεῖν, καὶ μιμῆσθαι τὰ παιδῶν ἀθύρματα, οἷς τοῦτο εἴρηται, τὸ διαφθεῖρειν δ πεποιθήσιν; Codex 3025 : τὰ παιδῶν εἰς ψάμμον ἀθύρμαθ', οἷς τοῦθ' εἴρηται. Codex 963 : τὰ παιδῶν, εἰς ἀθύρμα τοῦτο εἴρηται. Duæ sunt recensione.

(69) Ματαύπνοτος] « in vacuum laborans, laboris inconsultus ». BA.

(70) Τὰ κελῶς γιγνόντα] « Vide Aristotelem, sive quicumque tandem auctor est, cap. 6 De mundo. Quæ meliora fieri non possunt. Frustra enim hoc sentiunt hac in disputatione sophistæ. Perfectus quidem mundus, sed non ut perfectior ab artefacto omnipotente fieri non possit, qui in hoc mortalem fecit, ut immortalitate mox gloriosius indueret, quod scite in corpore universi et hominis edisserit et ob oculos ponit Æneas Gazæus [p. 49]. Ita Platonicæ intelligibilem mundum agnoscunt, intellectualium tantum rerum ordine constantem, sensuali longè præstantiorem, quem et generatum a supremo numine, non conditum dixerunt. Vide Marsilii Ficini compendium in Timæum c. 9. Quæ ipsi tamen aliter de sensuali etiam ratiocinantur : causatam nimirum ejus originem esse, non temporariam; itaque licet corporeus sit et sensibilis, æternum tamen esse, quoniam a deo sit factus et institutus. De quo Chalcidius in Timæum pp. 94, 95 [c. 23] ». BA.

(71) Ἀδύνατος] « Impotentem, qui non possit quæ velit. Fulere! Cyrillus glossographus : ἀδύνατος, *impotens, non potens, impossibilis, invalidus* ». BA.

(72) Ἀνόητον] « Consilii judicii que expertem, inconsultum ». BA. — TD. Ba, δ, δ μὴ θέμις εἰπεῖν, εἰπεῖν. Et sic ABC. In C ad m. : ἴσ. δ μὴ θέμις εἰπεῖν κενήρου. Conjectura inutilis. — « Legisse videtur interpres : δ μὴ θέμις εἰπεῖν ἀμφοτέρων [scilicet vertit Genesbradus : aut, quod dictu est nefas, utrumque]. Alii conjiciunt legendum : δ μὴ θέμις εἰπεῖν τοῦτον, vel, quod dictu nefas sit eum facere. Montacutius in margine apographi sui conjecturam annotarat : ἴσως δ

μη θέμις εἰπεῖν, πονηρόν· *aut, quod dictu nefas est, malum. Quod mirum sequatur: ἀλλὰ μὴν οὔτε ἀδύνατος, οὔτε ἀνόητος ὁ θεός, πρὸς δὲ καὶ ἀγαθός· ut opponatur ἀγαθὸς τῷ πονηρῷ. Et paulo ante dixit: ἡ ἀγνοία τοῦ καλοῦ ἢ φρόνη μὴ ἀνέκαθεν δημιουργήσας.* ». DUC.

(73) T, ἀφάρτος, ἀγέννητος· κατὰ χρόνον. D Ba, ἀφάρτος, ἀγέννητος κ. χρ. AB, ἀφθ. καὶ ἀγέννητος κ. χρ. C, ἄ. καὶ ἀγέννητος κ. χρ. Variatio est solennis. Cf. ad Æneam n. 438. — « Vide Chalcidium dicto loco. Argumenta pariter ab Ænea Gazæo confutantur, apud quem [p. 49] Axitheus concedit mundum pulcerrimam esse machinam; sed in id conditam infert ut dissolveretur, quod ex partibus quibus diversis constat animadvertatur; dissolvendum vero ut melior restitatur, non in abolitionem; nec id invidia dei factum, ut dissolubilis esset, sed quia ad ostendendam potentiam placuerit ei mortalia et immortalia condere, ne unius essent generis omnia. Τελείου γὰρ, inquit porro [p. 56, 3], λόγου καὶ δημιουργοῦ μὴ μόνον διάφορα ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλοις ἐναντία, οἷον λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ἀθάνατα, καὶ θνητὰ ἃ δι' ὑπερβολὴν δυνάμειος ἀθάνατα μεταποιήσει, etc. — Κατὰ χρόνον· quoad tempus. Et hæc est Aristotelis, ut ex Chalcidio constat [l. laud.], opinio non omnino aspernabilis, quam irridet Æneas idem ex Attici nobilissimi philosophi sententia [p. 53]: τὸν δὲ Ἀριστοτέλη καὶ γελῶϊον ἀποκαλεῖ, ἡμολογούντα μὲν τὸδε τὸ πᾶν ὄρατὸν εἶναι καὶ ἀπτόν καὶ σωματοειδές, ἀγέννητον δὲ καὶ ἀφάρτον εἶναι φιλονεικοῦντα. Aristotelis sermo est libro. I De cælo [c. 10], admodum intricate, in hunc tamen sensum compositus ». BA.

(74) Πορφύριος] « In libro utique quem καθ' ὄλον inscripsit et citatur ab Ænea Gazæo [p. 51] in eadem de mundi eternitate materia. Multa huc pertinent in Stobæi Physicis et Plotini variis libris legenda ». BA. De Porphyrii libro malam sequitur scripturam Barthius. Vide ad Æneam n. 439.

(75) Ἀμελετήτως ἔχουσι] « Non præmeditatis ad captiones et strophas conclusiuncularum sophisticarum cavendas animoque non immittendas ». BA.

(76) Ἀληθοῦς καὶ μόνης εὐσεβείας] « Veræ pietatis et quæ apud eos solum invenitur; vel cui soli illi, incircumspecti cæterorum sta-

dent. Dicit absterri christianos ne contradicant his larva blasphemiorum objecta. Si enim contra loquerentur, opinabuntur simplices deo superiorum se absurditatum aliquam impingere. Hæc *terriculamenta* dicit (quædam hinc ad Synes. Epist. 1, lib. [Adversariorum ineditorum] 125, 1) animorum soli simpliceque veritati deditorum, quibus christianis inudebant qua poterant turgidi eloquentiæ et sapientiæ dialecticæque eristicæ persuasionem sophistæ. Contra hos nebulones ex professo pugnat hic liber, et multa scripta antiquorum, præcipue Græcorum Patrum. Et jam B. Paulus (Ad Coloss. 2, 3, 8; 2 ad Cor. 11) monet horum casses vitare strictæ fidei inhærentes. Sic scite *adulteros* credentium appellat Tertullianus Apolog. c. 47. Et philosophiam ipsam illam disceptatricem *concessionem veritatis* vocat, antistites ejus *patriarchas hæreticorum*, lib. De anima c. 3, ejusque nomine ab Apostolo omnes hæreses damnari affirmat lib. 5 in Marcionem cap. 19, quo loco *πθαιολογίαν* Apostoli [Ad Coloss. 2, 3] *subtililoquentiam* interpretatur, qua eristicorum jam inde a Protagora eorum principe constant deliria. B. Ambrosius in eundem (2 Coloss.) Apostoli locum omnes ratiocinationes eorundem circa elementa; mores, numeros, etc., cavendas monet, cum verisimilibus rebus et cœmentitiis causis consent, neque evadant facile, qui semel inciderint inanitatum istarum casses. B. Hieronymus in eundem locum [inter Opp. supposit. t. 5, p. 1071] sensus et sermonis philosophiæ veritatem convellere laborantes non solum non timendos, sed etiam stultitiæ deputandos præcipit. Et in Psalmum 115 eos deceptiones suas ex propria arte hausisse autumat, seductrice nempe per verborum plieas, quales sunt illæ quas ibi memorat dictum Psaltæ Regis, *omnis homo mendax*, in suam propriam ignominiam intricantes, non evertentes. Quod de inepta illa totililoquentia et rationis irretitrice capiendum, sola tamen: nam veræ philosophiæ minime contemtrix est scriptura, utpote quam idem totam in Esaia propheta contineri. Proœmio [potius Prologo in Expositionem Isaïæ t. 3] in ipsum testetur; quam ipsum esse christianismum asseverat B. Augustinus Contra academicos aureolis libellis et Epistola 56 [vel 118] ad Dioscurum de curiosis quæstionibus. Estque verisimilis conjectura ejusdem cap. 4 [§ 7] libri De vera religione, illos veteres philosophorum duces, si christiana luce manifestata reviviscerent, ultro christianis accessuros, vociferantes hanc eam esse doctrinam, quam

ipsi populo persuadere non fuerint ausi. Quod de platoniciis his nostris præcipue dictum, quos plerosque, paucis verbis et sententiis mutatis, eodem suo tempore christianos cupide factos ibidem idem testatur; quorum tamen numero in lib. 10, [c. 28] De civitate dei eximit Porphyrium atque alios ejusdem arrogantis sectatores. Sed de veris hæc. Ceteros illos litigatores nostros idem alibi non semel perduelles Christi et idololatrarum principes nuncupat. De istis pulchra Eusebii Oratione Constantini ad sanctorum eorum cap. 9: τὸ γὰρ τοὶ πλοῦτον τῶν ἐν τοῖς διαλόγοις γινόμενων ἀπέργη τὸ πλείστον ἡμῶν ἀπὸ τῆς τῶν ὄντων ἀληθείας, ἡ δὲ καὶ πολλοῖς τῶν φιλοσόφων συμβέβηκεν, ἀδολοχευῶναι περὶ τοὺς λόγους καὶ τὴν τῆς φύσεως τῶν ὄντων ἐξέτασιν. ὁμοίως γὰρ ἂν τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων τῆς ἐξέτασεως αὐτῶν ἐπικρατήσῃ, διαφορῶς γὰρ καὶ μεθόδως τὸ ἀληθὲς ἀπεκρίπτονται. συμβαίνει δὲ αὐτοῖς ἐναντία δεξιᾶν καὶ μάχεσθαι τοῖς ἀλλήλων δόγματι, καὶ ταῦτα σοφοῖς εἶναι προσποιουμένοις. Quæque ibi sequuntur Ammonii hujus mores stirpitus exprimentia. Totum hoc genus κατὰείποναι, neque quoquam recti bonique in vita potuisse expedire unquam; notat B. Athanas. Quæst. 95 Parabol. scripturæ. Abusiosæ rationis non uno loco in iisdem vituperat Basilii Magnus, nimium mimuma et dedita opera altercando veritatem amittentibus. Quam incoherenti ceterarum rerum æstimandi qui de mundi constitutione inter sese digladiantur, belle extulit Philo Judæus libro De temulentia [§ 48]: καὶ τῶν λεγομένων φιλοσόφων ἡ ἐπιθυμία, τὸ ἐν τοῖς ὄσσι σαφὲς καὶ ἀψωδὲς ἐπιμορφαίτουσα θηρῶν, κατὰ εἴρη καὶ λόγους διακρίνεται, καὶ δῆγματα ἀσύμφορα, πᾶσι δὲ καὶ ἐναντία, οὐ περὶ ἐνὸς τίθενται τοῦ τεκόντος, ἀλλὰ σχεδὸν περὶ πάντων μικρῶν τε καὶ μεγάλων ἐν οἷς αἱ ἡγεμονίαι συνίστανται. οἱ γὰρ ἄπειρον ἐὼς πάντες ἐπιτηρούμενοι τοῖς πεπερασμένοις εἶναι λέγουσιν, ἢ οἱ τὸν κόσμον ἀγέννητον τῆς γεννήτου ἀποφανόμενοι, ἢ οἱ, χωρὶς ἀκατάτου καὶ ἡγεμόνος, ἀλάτου καὶ ἀκαυτοματιζούσης ἐξέψαντες φαρᾶς τοῖς ὑποκαμβάσασιν πρόνοιαν καὶ ἐπιμαίαν εἶναι καὶ τὴν μαρὰς θαυμαστὴν τινε εἶναι, ἠλιοχούσας καὶ κυβερνήσας ἀτακτοῦς καὶ ἀκαταστάτους θεοῦ, πῶς ἂν δύναιντο τῆς αἰτίας καταλήψεις τῶν ὑποκαμμένων καυτῶν πραγμάτων; Vide cætera. Applicat enim his Loëthum ignorantem filiabus propriis contententem. Fās τῶν φιλοσόφων ἑυμμερίας cum mugacibus poetis atheismi damnat Theodoretus Therapeut. lib. 3 initio, Diagora, Theodore, Evhemero impietatis ejusdem multos dans socios. Ob has incertitudines omnium ratiocinationum et conclusionum erant qui penis Diaboli inventum philosophiam perhibent; quos egregie et amore suo nervosissime con-

fatat Clemens Alex., Varro christianæ nominis et Aristarchus omnis doctrinæ, l. 6 Strom. [§ 66...]. Ei non dissimilis profunda eruditione auctor Arnobius philosophos non nominatos his laudat notis velut decretoris libro 2, [p. 48] : *sed sapientibus* (inquit εἰρωνύων) *vos viris omnibusque instructis disciplinarum generibus creditis : nempe illis qui nihil sciscunt nec pronunciant unum, qui pro suis sententiis bella cum adversantibus conserunt et pervicacia semper digladiantur hostili; qui, dum alter alterius labefactant, destruant, convelluntque decreta, cuncta incerta fecerunt, nec posse aliquid sciri ex ipsa defensione monstrarunt.* Quæ omnino ipsa veritas sunt. Mores et doctrinæ κακοηλίαν tangunt quæ de iisdem in fine Dialogi sui pronunciat Min. Felix : *philosophorum supercilia christiani contempnimus, quos corruptores et adulteros novimus et tyrannos et semper adversus sua vitia facundos; nos qui non habitu sapientiam, sed mente preferimus, non eloquimur magna, sed vivimus; gloriamur nos consecutos quod illi summa intentione quæsierunt nec invenire potuerunt.* Pulchre damnationi et commendationi philosophiæ ethnicæ intervenit Isidorus Pelusiota, qui christiano dogmati junctam amplectendam, adversantem abjiciendam sciscit, lib. 3, Epist. 64 : (τὰ τῆς φιλοσοφίας) εἰ μὲν τῇ ἀληθείᾳ καλλωπίζονται, ποθεινὰ ὀφείλουσιν εἶναι τοῖς ἐχέροσιν· εἰ δὲ κατ' αὐτῆς ὀπλιζέιντο, ἀτιμάζεσθαι εἰσι δίκαια. Quo scito excursionem, non præter rem tamen factam, sistimus». BA.

(77) Μορμολύτταιν] = Terriculamentis quibusdam exterrere, confundere. Vide ad Æneam [n. 504; ad Zachar. n. 277]. Hesychius : μόρμη, χαλεπή, ἐκπληκτική· μόρμοι, φόβοι κενοί... μόρμορος καὶ μορμυγία, φόβος. Plenius Suidas [in Μορμολύτταισθαί et Μορμώ] scholiaste Aristophanis de more exscripto, in quo [Suida scilicet, non schohaste] testimonium incerti scriptoris mendosum est : ἐμορμολύξαντο σφῆς ὡς ἀνόποιστον τι πλῆθος. Nullus hic sensus; scribe : ὡς ἀνόποιστον ἐστὶ πλῆθος, *ut est intolerabilis multitudo*; vel subintellige certe τὸ ἐστὶ. Quod non vidit interpres». BA. Nihil ipse vidit Barthius. Fragmentum est apud Suidam : ἐμορμολύξαντο σφῆς, ὡς ἀνόποιστον τι πλῆθος ἐστὶ κατ' αὐτῶν : ad ejus intelligentiam nihil est quod considerari debeat.

(78) Τετρασμένους] = Ex arte compositos. Artem autem rhetoricam dicit, cujus notitia sophistæ capita super omnes mortales

erigebant. Vise vel Vitas Eunapii; videbis et indignaberis super tumidarum larvarum fastus -. BA.

(79) Μόνη τῷ πιστεύειν] « Calumnia pagana. Vide Arnobium libro secundo [p. 47]. Rationem fidei pulcre enarrat ab agricolis et omni fere vitam spectante negotio Theophilus libro 1 Ad Autolyicum. Quæ fundamenta fidei ultra verbum dei, miracula nimirum negari non valentia et in omnium oculis patrata, deducit pulcre in fine Theophrasti Æneas, et latius in libris Civitatis divinæ [22, 8...] Augustinus noster. Μόνη τῷ πιστεύειν: sane vero, sed in eum fide qui fallere nesciat, veritatem nimirum ipsam, quæ est deus. Quomodo etiam mortalium negotiorum sine fide nihil incipiatur, utque fides vera soli deo tribuatur, pulcre docet Autolyicum suum sodalem libro 1, [§ 8] Theophilus: οὐκ οἶδας, inquit, ὅτι ἀπάκτων πραγμάτων ἡ πίστις προηγαῖται· τίς γάρ δύναται θερίσαι γεωργός, εἰ μὴ πρῶτον πιστεύσῃ τὸ σπέρμα τῇ γῆ; et quæ sequuntur. Scite autem Beatus Augustinus sciscit fide omnino opus esse homini christiano ante intellectum. In Joannem [c. 7, tract. 29, 6]: *noli, inquit, intelligere, ut credas; sed crede, ut intelligas: intellectus enim merces est fidei.* Et pulcre fidem definit Petrus Chrysologus esse perceptionem veritatis rerum sine caussarum cognitione. Hæc mysteria christianismi cum non intelligerent, perfidi isti pagani, calumniabantur in sola persuasione credendi consistere totum. Itaque anilibus prorsus fabulis exæquabant. Uberant talibus libri paganismum destruentium, quales sunt Athenagoras, Justinus, Clemens, Tertullianus, Arnobius, Lactantius, Minutius, et alii. Ad stultam illam de stulta persuasionem opinionem pertinet quod ait Antoninus imperator libro 11, [§ 3]: τὸ δὲ κροῖμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίας εἴρηται, μὴ κατὰ ψὺλιν παράταξιν, ὡς οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως καὶ σιμῶς. Quos utinam magnus ille vir propius cognitos habuisset -. BA. Adde notam editoris Benedictini ad Theophili l.

(80) Ἀποδεικτικαῖς ἀνάγκαις] « Qualis præcipua est mortuorum resuscitatio. Etiam Æneas Gazæus ceteris præponit eam apodixin, et revera nemo diffitebitur rem omnino talem esse, ut indubitabilem christianismo veritatem assignet. Verba Æneæ [p. 73]: νῦν γάρ ἐτι παρὰ τοῖς Σύροις... οὐκ ἀμφίβολος ἀπροαίτις. Addit deinde rem sibi ipsi visam, cognitam, pro testimonio confirmandam.

Sunt apud nos nondum editæ conciones decem super Lazari resuscitatione, auctoris incerti, antiqui tamen, et minime supersticiosi [non audiendus Barthius, iudex ipse non minime supersticiosus], quæ miraculis omnibus eam efferunt, et hanc necessitatem credendi miris modis insinuant atque urgent. BA. Nomen ἀνάγκης illustratur ex Barthii n. 265 infra et mea ad Simoc. p. 202. Dixit pariter Olympiodorus In Alcib. p. 49, 1 : γραμμικαῖς ἀνάγκαις ἐδείξε : ubi Creuzer. Plato Tim. p. 41 : ἀνευ τε εἰκότων καὶ ἀναγκάων ἀποδείξωον λέγουσιν. — In C notavit ad marginem vir d., Montacutius forsitan (cf. n. 72), deesse videri οὕτω, nempe ut fiat ἀνάγκης οὕτω ἐπιγνώσκεισθαι... ὡς μόνην εἶναι. Sed facile οὕτω mente potest intelligi.

(81) Οὐ γὰρ δὴ οἱ παρ' ἡμῶν θεολόγοι « Rationem pulcre reddit Origenes sub finem primi Contra Celsum [p. 48] et Philocaliæ cap. 18 [p. 177] : ὅτι τοῖς δυναμένοις φρονίμως καὶ εὐγνωμόνως ἐξετάζειν τὰ περὶ τοῦ θεοῦ ἰσοστολοῦς τοῦ Ἰησοῦ φαίνεται ὅτι δυνάμει θείᾳ ἰδιδάσκων οὕτοι τὸν χριστιανισμόν καὶ ἐπιτύχων ὑπάγοντες τοὺς ἀνθρώπους τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ ἢ εἰς τὸ λέγειν δύναμις καὶ τάξις ἀπαγγελίας κατὰ τὰς Ἑλλήνων διαλεκτικὰς ἢ ῥητορικὰς τέχνας ἦν ἐν αὐτοῖς ὑπαγομένη τοὺς ἀκούοντας· quæque multis ibi sequuntur. Vide scriptorum veterumque magnam copiam, qui contra Judæos proque christianæ religionis fundamentis scripserunt ». BA.

(82) Ἀττικῶν ὀνομάτων ἀρμονία... « Omnibus sæculis celebrata, cujus exempla dant diversi inter sese, inimitabili autem suavitate conspirantes illi veteres admirandi heroes, Plato, Aristoteles, Aristophanes, Xenophon, Thucydides, et pauci alii; quorum gratias sequentibus sæculis imitati atticistæ floribus pæne obruerunt virilitatem. Vise de commendatione atticæ eloquentiæ εὖ in suis sibi sedibus scriptores, quos laudamus Adversariorum [in-EDITORUM] libro 131, cap. 12 ». BA.

(83) Γοητεύουσι « Incantant veluti. Quo sensu stoici respuerunt studia rhetorices ardentiora, pro blandimentis nimirum a solidæ sapientiæ studio mentes seducentibus. Sic gratulatur sibi M. Antoninus imperatorum sapientissimus didicisse [1, § 7] παρὰ Πουστίκου τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρῆσθαι διορθώσεως καὶ θεραπείας τοῦ ἥθους, καὶ τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικόν, μηδὲ τοῦ συγγράφειν περὶ τῶν

Seirenium dulcisono [edit. Syreno et dulcisono : an? Sirenio et d.] delectati, obdormiscimus; hoc est, si quis metaphoram intelligit, dum rerum temporalium blanda et fallaci suavitate nimium capimur atque dilacimur, in usque, pariter obliiti, quietem quaerimus, quasi in molli strato languido inertique otio torpescimus, et qui vigili ad patriam cursu tendere deberamus, dulcedumque Sirenum carmina perniciose blandientia, surda velut aure, vitare atque declinare, illis capti atque consopiti, tum patriam fugimus, tum in periculum externale protrahimur. In laudem tamen etiam veni comparatio cum Sirenis. Petronius de formosissima muliere [c. 127]: *tanta gratia concitabat vocem loquentis, tum dulcis sonus temperatum mulcebat aera, ut patentes inter auras canere Sirenum concordiam.* Sic enim legendum in eo; male vulgo *perterritatum mulcebat aera*, in quo sensus nullus est. Epitaphiam priscum Homonoeæ [Append. Anth. Pal. 210]: ἢ πολλὰ Σεϊρήνων λογιστέτην, ἢ παρὰ Βάκχῳ καὶ θιάσοις ἀβροῖς χρουσίτην Κύπριδος. Sic et illud epigramma emaculandum, cum in seite vulgo circumferatur καὶ θείναις [utrumque Barthii osanomena displicent criticis viris]. Aelianus lib. 12, cap. 1 [Hist. Var.], de Aspasia: φώνημα εἶχεν ἡδὺ καὶ ἀπαλόν· εἶπεν ἂν τις, λάλιτος ἀβροῖς, ἀκούσειν Σεϊρήνος. ἢ τῶν Σεϊρήνων μουσική proverbium habet apud Aeschinem contra Ctesiphontem [§ 197]. Historiam solidius enarramus recensita commentatione ad Epigrammata Claudiani [ad Epigr. 24 in Seirenas]. BA. Paulus Silent. Epigr. 39, ubi Jacobs. Aristanetus 1, 1: ὅσαι τῆς ὀμιλίας αὐτῆς αἱ σεϊρήνας. Hic p. 236 multa sunt a me et aliis indicata. Longe plura dabit Fabricius Opusc. p. 433. Oraculum de Homero in Anthol. Palat. 14, 102: Ἄγνωστον μ' ἐπίεις γενεῆς καὶ πατριδος αἰῆς Ἀμβροσίου σεϊρήνας. Est ite ἀγνωστον nonnihil impedimenti. Id capio quasi esset τὸ ἀγνωστον ἐπίεις με τὸ τῆς γενεῆς ἀγνωστον. Psellus oratione inedita ad Monomachum plus quam adulatorie: ὅταν ὀμιλοῦντος ἀκούσω, τῆς τοῦ Δημοσθένους γλώττης ἀισθάνομαι, τῆς τοῦ Περικλέους, τῆς τοῦ Πολύβαντος, τῆς τοῦ Πλάτωνος, τῆς Λυσιστραχῆς αὐτονομίας, τῆς Ἰσοκράτους σεϊρήνας, τῆς Ἡροδότου γλυκύτητος, τῆς χρυσῆς γλώττης τοῦ Δίονος. Idem Epistola ad Caesarem Ducam Opusc. p. 172: ἢ σὴ γλώσσα, ἢ σὴ μουσα, ἢ σὴ σεϊρήν, τὰ σὰ θελήματα, αἶ σαί ἰσχυρες, ἢ σὴ πιθανότης καὶ εὐγλωττία πείθει με πολλάκις καὶ εὐθυμῆν καὶ γάνουσαι. Eustathius, recepto imperatoris epistolio, quod ipsi ut hirundo, media hyeme, veni aperit, alterum poscens, ἐπιπέμφον ἡμῶν, ait Epist. 10, καὶ

ἑτέραν χελιδόνα καὶ αὐθὶς ἄλλην, καὶ ποίησον ἡμῖν τὸν οἰκίσκον, οὐ λέγει χελιδόνων μουσεῖα (μαινοίμην γὰρ ἄν), ἀλλὰ μουσείων ἀντικρυς καὶ ἀηδόνων λόχμην ἢ νῆσον σειρήνων, ἢ καταγώγιον ὄρφανικόν. Quæ præcipue adduxi, ut pro nomine ὄρφανικόν, quod sensu caret, reponendum esse monerem e codice ὄρφαϊκόν. Habet idem codex χελιδόνων μουσεῖον, quod, etsi sit χελ. μουσεῖα in Ranis v. 93 loco quem expressit Eustathius, recipi potest, et debet etiam ob sequens μουσεῖον. Nam sic legam omnino, codice tamen ferente μουσεῖον. Memini viri d. qui ad nomen ὄρφαϊκόν, apud Joannem Diaconum in Allegoriis ad Theogoniam v. 381, p. 471, repertum, offendebat, dubitabatque an esset bene græcum. Nulli jam sit dubitationi locus: ea debetur præsuli doctissimo reverentia. Non faciebat barbarismos. Quod si quis objecerit verba ejus Epistolæ 51, ἐπι δέ ποτε ταύτην καθωραΐσκει καὶ τὸν κίστον ἐνδύσας προσήνεγκε τῷ ἀνδρὶ, respondebo esse in codice non καθωραΐσκει, sed καθωραΐσας. Nec ipsi exprobrandum σισωρεῖσθαι editum Epist. 3, quum exhibeat recte codex σισωρεῦσθαι: nec editum παρασύω Epist. 7, quum sit παραῤῷω in codice; nec προχευμένη Epist. 56, quum codex præbeat legendum προχεαμένη. Et qui succensebit scriptori, invento Epist. 15 inaudito nomine ἡ τραπούς, descriptori potius succenseat; nam inveni in codice notum ac bonum ἡ τράπεζα. Neque ipsi tribuendum ibidem adverbium αἴφνης: scripsit ipse αἴφνης, ut est in codice. Quod editum est Ep. 49, τὸν ἀποσταλέντα sensu activo, ab ipso non est profectum; recte codex, τὸν ἀπεσταλκόςτα. Ibidem pessimum participium διολισθέντα corrigatur: διολισθέντα τὸν ἴκπον εὐθύ ἀνεῖρξει καὶ ἀναστῆσαι σύντομός τε καὶ ἐπιτηδεῖος: codex, διολισθηκότα τὸν ἴκπον εὐθὺς ἀνεῖρξει... Ac statim πεπτόημαι abeat in ἐπιτόημαι, jubente codice. Eadem manus quæ Eustathio vocabula pessima dedit, δῶρα ἄδωρα, bona etiam ei largita est, sed quæ non scripsit. Idque eo magis sedula cura notandum est, quod exemplis Eustathianis nuper viri docti usi sunt, quæ re vera non sunt Eustathiana. Epist. 7, p. 317, 70, editum verbum ἀδελφονοεῖν non est in codice scriptum, qui duo exhibet vocabula, ἀδελφὰ νοεῖν, nitidissime divisa. Epist. 39 non γερωντιαῖαν ἐν νεότητι φρόνησιν, sed γερωντικὴν, notius epithetum, in codice reperi.

(87) Φρονήσει δὲ μᾶλλον] « Minime vi aut armis. Astutiam agnoscit Hyginus cap. 141: *Ulysses astutia sua cum preternaviga-*

visset scopatos in quibus morabantur, præcipitarunt se in mare. Vide Odysseam M. ». BA. De Ulysse et Sirenibus potest conferri Simoc. Epist. 82; et locus similis infra p. 103.

(88) T Ba, οὐ ποικιλία... κομμωτικῆς ὑπο διεσκευασμένη. D, κομμωποδισεκασμένη. AB, κ. ὑπο διεσκευασμένη. C, κομμωτικῆ ὑπο διεσκευασμένη. Ad marginem conector in C, ἴσ. ὑπογραφῆ διεσκευασμένη. Nolebat vir d. κομμωτικῆς incedere sine nomine. Sed sic κομμωτικῆ apte dicitur ut alia artium vocabula. Locus est Platonis classicus in Gorgia § 42. Sic scripto loco, διεσκευασμένην pertinet ut γυμνὴν ad ἀλήθειαν, quod miror non vidisse Duceum, qui codice C utebatur, et tamen locum pejus edidit quam Tarinus. Potest conferri magnus Basilius Hom. 23; p. 186, D: μὴ ἐπαισχυνόμεθα τὴν ἀλήθειαν · μὴ τοὺς ἔξωθεν μυθοποιεῖς μιμώμεθα · μὴ περιστέλλωμεν τὴν ἀλήθειαν εὐπρεπείᾳ ῥημάτων · γυμνὴ ἡ ἀλήθεια, ἀσυνηγόρητος, αὐτῇ ἑαυτὴν δεικνύσα. — Γυμνὴν παντὸς προκαλύμματος] «Cyrillus Glossario: προκαλύμμα· *prætextum, præstidium, velamentum*». BARTH.

(89) Στωμυλίας] «Idem: Στωμυλίας· *argutie* [Addit: «singulare non habet»; quod hoc ipso loco refellatur]. Στωμύλος· *facundus, terpidus, dicax*. Theophilus lib. 1 contra Autol. [initio]: στωμύλον μὲν οὖν στόμα καὶ φράσις εὐεπῆς τέρψιν παρέχει καὶ ἔπαινον πρὸς κινήθῃσαν ἀθλίαις ἀνθρώποις ἔχουσι τὸν νοῦν κατεφθαρμένον. Hesychio στωμύλος, ὁ λάλος, πιθανολόγος, εὐτράπελος τῷ λόγῳ· στωμύλλεσθαι, τρανῶς λαλῆσαι· στωμυλῶν, λαλῶν: *cujus postrema vocula corrupta est; addenda enim vocula, ἡδὺ λαλῶν vel εὐλαλῶν*. Pollux lib. 2, cap. 4 [§ 101]: στόμωδη, τὰ εὐστομα καὶ εὐφημα· lib. 5, cap. 45 [§ 161]: κομψῶς, χαριέντως, στωμυλῶς. Quamquam στωμυλίας etiam φλυαρία. Vide Scholiasten Aristophanis [Ran. 866, explicantem στωμυλοσυλλεκτάδῃ per ὁ πολυλογίας συλλέγων]. Utique tamen recte corrigitur Hesychius, sine adjectione omnem loquelam huic voci perperam adaptans; aut enim in bonam aut malam partem expresse sumitur. Suidas amborum exempla producit.». BA.

(90) Ἰμέτερα φροῦδα] «Hesychius: φροῦδα· ἀφανῆ, ἀφαντα, φρυγανώδη. Suidas: φροῦδα· ἀφανῆ, ἀφαντα... Etymologicon: φροῦδοι· παντὲως ἀφανεῖς, ἔρημοι, οἷον ἀπεληλυθότες, ἐκδημοὶ· καὶ φροῦδα, τὰ ἀφανῆ καὶ ἀφαντα. *Frivola vestra dicant Latini*». BA.

ετέραν χειρόνα καὶ αὐθις ἄλλην, καὶ ποίησον ἡμῶν τὸν οἰκίσκον, οὐ λέγει χειρόνων μουσεία (μαινοίμην γὰρ ἄν), ἀλλὰ μουσείων ἄντικρυς καὶ ἀηδόνων λόχμην ἢ νῆσον σειρήνων, ἢ καταγώγιον ὄρφανακόν. Quæ præcipue adduxi, ut pro nomine ὄρφανακόν, quod sensu caret, reponendum esse monerem e codice ὄρφαϊκόν. Habet idem codex χειρόνων μουσῶν, quod, etsi sit χελ. μουσῆα in Ranis v. 93 ἴσο quem expressit Eustathius, recipi potest, et debet etiam ob sequens μουσῶν. Nam sic legam omnino, codice tamen ferente μουσείων. Memini viri d. qui ad nomen ὄρφαϊκόν, apud Joannem Diaconum in Allegoriis ad Theogoniam v. 381, p. 471, repertum, offendebat, dubitabatque an esset bene græcum. Nulli jam sit dubitationi locus: ea debetur præsuli doctissimo reverentia. Non faciebat barbarismos. Quod si quis objecerit verba ejus Epistolæ 51, ἐπι δέ ποτε ταύτην καθωραΐσει καὶ τὸν κέστον ἐνδύσας προσήνεγκε τῷ ἀνδρὶ, respondebo esse in codice non καθωραΐσει, sed καθωραΐσας. Nec ipsi exprobrandum σεσωρείσθαι editum Epist. 3, quum exhibeat recte codex σεσωρευῆσαι· nec editum παρασύω Epist. 7, quum sit παραβῶ in codice; nec προχουμένη Epist. 56, quum codex præbeat legendum προχουμένη. Et qui succensebit scriptori, invento Epist. 15 inaudito nomine ἢ τραπούς, descriptori potius succenseat; nam inveni in codice notum ac bonum ἢ τράπεζα. Neque ipsi tribuendum ibidem adverbium αἴφνης· scripsit ipse αἴφνης, ut est in codice. Quod editum est Ep. 49, τὸν ἀποσταλέντα sensu activo, ab ipso non est profectum; recte codex, τὸν ἀπεσταλκότα. Ibidem pessimum participium διωλισθέντα corrigatur: διωλισθέντα τὸν ἴππον εὐθὺς ἀνείρξει καὶ ἀναστήσει σύντομός τε καὶ ἐπιτήδειος· codex, διωλισθηκότα τὸν ἴππον εὐθὺς ἀνείρξει... Ac statim πεπτόμαι abeat in ἐπτόμαι, jubente codice. Eadem manus quæ Eustathio vocabula pessima dedit, δῶρα ἄδωρα, bona etiam ei largita est, sed quæ non scripsit. Idque eo magis sedula cura notandum est, quod exemplis Eustathianis nuper viri docti usi sunt, quæ re vera non sunt Eustathiana. Epist. 7, p. 317, 70, editum verbum ἀδελφοποιεῖν non est in codice scriptum, qui duo exhibet vocabula, ἀδελφὰ νοεῖν, nitidissime divisa. Epist. 39 non γεροντιαίαν ἐν νεότητι φρόνησιν, sed γεροντικὴν, notius epithetum, in codice reperi.

(87) Φρονήσει δὲ μᾶλλον] « Minime vi aut armis. Astutiam agnoscit Hyginus cap. 141: *Ulysses astutia sua cum præternaviga-*

visset scopatos in quibus morabantur, praecipitarunt se in mare. Vide Odysseam M. ». BA. De Ulysse et Sirenibus potest conferri Simoc. Epist. 82; et locus similis infra p. 103.

(88) T Ba, οὐ ποικιλία... κομμωτικῆς ὑπο διεσκευασμένη. D, κομμω-
 ὑποδισκευασμένη. AB, κ. ὑπο διεσκευασμένη. C, κομμωτικῆ ὑπο διε-
 σκευασμένην. Ad marginem conector in C, ἴσ. ὑπογραφῆ διεσκευασμέ-
 νην. Nolebat vir d. κομμωτικῆς incedere sine nomine. Sed sic κομ-
 μωτικῆ apte dicitur ut alia artium vocabula. Locus est Platonis
 classicus in Gorgia § 42. Sic scripto loco, διεσκευασμένην pertinet
 ut γυμνὴν ad ἀλήθειαν, quod miror non vidisse Duceum, qui co-
 dice C utebatur, et tamen locum pejus edidit quam Tarinus.
 Potest conferri magnus Basilius Hom. 23; p. 186, D: μὴ ἐπαισχυνώ-
 μεθα τὴν ἀλήθειαν · μὴ τοὺς ἔξωθεν μωθοποιούς μιμώμεθα · μὴ περιστέλλω-
 μεν τὴν ἀλήθειαν εὐπρεπείᾳ ῥημάτων · γυμνὴ ἢ ἀλήθεια, ἀσυνηγόρητος,
 αὐτὴ ἑαυτὴν δεικνύσα. — Γυμνὴν παντὸς προκαλύμματος] « Cyrillus
 Glossario : προκαλύμμα · *prætextum, præstigitum, velamentum* ». BARTH.

(89) Στωμυλίας] « Idem : Στωμυλίας · *argutiae* [Addit : « *singulare non habet* »; quod hoc ipso loco refellatur]. Στωμύλος · *facundus, lepidus, dicax*. Theophilus lib. 1 contra Autol. [initio] : στομύλον μὲν οὖν στόμα καὶ φράσις εὐεπὴς τέρψιν παρέχει καὶ ἔπαινον πρὸς κενὴν δόξαν ἀθλίαι· ἀνθρώποις ἔχουσι τὸν νεῦν κατεφθαρμένον. Hesychio στωμύλος, ὁ λάλος, πιθανολόγος, εὐτράπελος τῷ λόγῳ· στωμύλλισθαι, τρανώς λαλῆσαι· στωμυλῶν, λαλῶν : *cujus postrema vocula corrupta est; addenda enim vocula, ἡδὺ λαλῶν vel εὐ λαλῶν*. Pollux lib. 2, cap. 4 [§ 101] : στόμωδῆ, τὰ εὐστομα καὶ εὐφημα· lib. 5, cap. 45 [§ 161] : κομψῶς, χαριέντως, στωμυλῶς. Quanquam στωμυλίας etiam φλουαρία. Vide Scholiasten Aristophanis [Ran. 866, explicantem στωμυλιοσυλλεκτάδῃ per ὁ πολυλογίας συλλέγων]. Utique tamen recte corrigitur Hesychius, sine adjectione omnem loquelam huic voci perperam adaptans; aut enim in bonam aut malam partem expresse sumitur. Suidas amborum exempla producit. ». BA.

(90) Ἰμέτερα φροῦδα] « Hesychius : φροῦδα· ἀφανῆ, ἀφαντα, φρυγανώδη. Suidas : φροῦδα· ἀφανῆ, ἀφαντα... Etymologicon : φροῦδοι· παντελῶς ἀφανεῖς, ἔρημοι, οἷον ἀπεληλυθότες, ἐκδημοὶ· καὶ φροῦδα, τὰ ἀφανῆ καὶ ἀφαντα. *Frivola vestra dicant Latini* ». BA.

(91) Μὴδὲν τῶν ἀραχναίων ὑφασμάτων διαφερόσας) = Ad hunc modum Aristo τοὺς λόγους διαλεκτικῶν τοῖς τῶν ἀραχναίων ὑφάσμασιν ἐβάλεν, οὐδὲν μὲν χρησίμους, λίαν δὲ τεχνικούς [ap. Stob. tit. 82, 26], ut Zaleucus leges [ibid. 45, 25]. TAR. — « Proverbialis locutio super rebus maxime tenuibus et vilibus. Virgilius de Culicis poemate [v. 2]: *Atque ut araneoli tenuem formavimus orsum*. Suida: ἀράχνην ὑφήν, καὶ ἀράχνηος μέγος· παρὶ τῶν λεπτοτάτων. Sic sacer codex in libro Hiobi cap. 8, [14]: *non ei placebit vecordia sua, et sicut tela araneorum fiducia ejus* [Adde 27, 18]. Martialis lib. 8, Epigr. 33, [15], catalogo rerum tenuium: *Nec vana tam tenui discursat aranea tela; Tam leve nec bombyx pendulus unget opus*. BA. Isai. 59, 5: ἰστὴν ἀράχνης ὑφάουσι. Joannes Vita Barlaam in *meis Anecd.* t. 6, p. 338: ἀποτίθεται διάδημα καὶ ἀλευργίδα, τῶν ἀραχναίων ὑφασμάτων εὐτάλιστα ταῦτα λογισάμενος. Gregorius Naz. t. 2, p. 146, D: κόσμον ἅπαντα ἴσον ἀραχναίοις νήμασιν αἰὲν ἔχει. Idem Orat. 23, p. 423, 1: διαπυμῆ μοι... τὴν μικρολογον σοφίαν, καὶ διέπτυσ πλείον ἢ τὰ τῶν ἀραχναίων νήματα. Idem in *Tollii Insign.* p. 84: Στροφᾶς πλείοιτα· ἰσχύοντ' ἀραχναίοις δεσμεῖν τὰ κοῦφα καὶ περιπλανώμενα. Joannes Chrys. *de variis fortunæ bonis* in *Eutrop.* init.: ἀράχνη ἦν καὶ διεσπᾶσθη. Idem de eisdem Orat. in *Pauli laudem* 2, p. 42: οὐδὲ γὰρ ἀράχνην ταῦτα εἶναι ἐνόμισεν· « etenim ne araneorum quidem telam ea esse reputavit ». Joannes Climacus *Scala* p. 294: ἡμᾶς ὡς ἀράχνην λελογίσθη. Theophanes Nicænus *Epist.* 1, p. 8: ταῦτα πάντα τὰ ποικίλα καὶ χαλεκὰ ὡς ἰστὸν ἀράχνης διαβρῆξει καὶ ἀφανίσει. Adde *Matth. Caryophyllum Confut. Nili* p. 4; *Stanl. ad Æsch. Suppl.* 894; *Erasm. Adag.* 1, 4, 47; *Jun. Adag.* 2, 32.

(92) Συνέπισθαι) = Velut adfixum ipsi. Sæpe hoc verbo utitur et abutitur Nonnus. BA. Cf. pp. 88, 14; 122, 17; 134, 15.

(93) Οὐ πρὸς ἀγαθοῦ τὸ... ἀρμωσθὲν εὐ λόσῳ) = Eadem sunt in *Theophrasto Æmex* [ubi vide n. 459]. Non autem exigentur e nobis hæ rationes, hoc quidem opusculo. Veterum scita habes in *Stobæi Eclogis physicis et ipsis philosophis magnariis eorumque interpretibus*. BA. Eadem sunt et supra in *Zacharia*: vide n. 62.

(94) C, καὶ δεῖ ἀμφοτέρα. Ba, ABC, ἀρ' οὖν. ABT Ba, ἢ οὐ; συνωμολόγησε. D, ἢ οὐ; συνωμολόγησας. C, ἢ οὐ συνωμολόγησας.

(95) Ἐπιπέριον τοῦ καλοῦ] - Perfectam notitiam ejus quod sit omnium optimum ipsumque deum maxima deceat τὸ ἐπιπέριον sive gerit, potentem scientiam et scientem optima potentiam ». BA.

(96) Ἐν χρόνῳ] - In ordine et modo, ad quem omnia mundana sunt constituta. Tempus enim cum mundo coepit, cumque mundus peribit, nec jam ipsa supererit. Intelligit simul successiones et successiones creaturarum, statuto singulis tempore. Sic loquuntur cum energia quadam sacrae litterae; et philosophi christiani aequius *saeculum* in ore habent ». BA.

(97) Φθόνου πάθος] - In bonam naturam non cadit terrima labe invidia, quam penetrat, humanitate expellit et in diabolicam transmutat, scito Beati Chrysostomi. In Nostri sententiam, pulcris Galenus lib. 12 De usu partium [p. 502, 14]: ἀγαθῷ οὐδὲνι περὶ οὐδαμῶς φθόνος. Et Plutarchus libro De fato [c. 9]. De deo Plato in Timaeo [p. 30: ἀγαθὸς ἦν] ἀγαθῷ δὲ οὐδαμῶς περὶ οὐδαμῶς οὐδέποτε φθόνος· τούτου δ' ἕκτος ὢν, πάντα ὀνιμάιστα ἐβουλήθη γενέσθαι παραπλήσια ἑαυτῷ. Quam sententiam innuit et repetit Philo Σπουδαίων εἶναι ἐλευθερον [§ 2]: ἐπιπέριον δὲ, κατὰ τὴν λιγυρώτατον Πλάτωνα, φθόνος, ἔξω θείαν χοροῦ ἵσταται, θεϊοτάτον τε καὶ κοινωνικώτατον σοφία συγκλείει οὐδέποτε τὰ ἑαυτῶς φροντιστάριον. Nota diverbiais locutio [ap. Diogenian. 3, 23]: ἀφθονοὶ αἱ τῶν Μουσῶν θύραι ». BA. Cf. n. 63, et ad E. n. 461.

(98) Ποιητής] - Non est opus vitari latinam vocem *factoris*, cum ea utatur Tertullianus Apolog. cap. 11: *aeterum si nomen esset qui deas faceret, frustra praesumitis deas factos auferendo factorum*. Prudentii, Prosperii, Sedulii, Alcimi Aviti, Fortunati, loca notavit G. Fabricius ad Poetas Christianos, Cyrillus in Glossario: ποιητής, ἢ κατασκευαστής, *factor*. Onomasticon vetus: *Factor, ποιητής*. Fl. Corippus libro 1, [340]: *Sed factor solis postquam sub sole videri se voluit*. Prudentius [Adv. Symm. 1, 342]: *Haudquaquam soli datur a factare potestas*. Utuntur quinimo Cato libro De re rustica [cc. 64, 66], et Palladius [1, 6, p. 19], ut notatum Adversar. lib. 39, cap. 8. ». BA.

(99) Λόγος] - Ratio sive tenor divinae bonitatis. Sic enim *ratio* ordinem etiam, seriem, demotat. Sic *ratio*, Epicuri doctrinae omnis ordo, Lucretio [5, 56]. ». BA.

(100) ATD, καὶ ὅτι βούληται δημιουργῆ. B, Ba, καὶ ὅτι βούλεται δημιουργ. C, οὐκ ἂν ὅτι βούλεται δημιουργῆ. — « Ad oram libri regii [A, et sic ad oram B] : φησι καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος· ἐξ αἰθίου δημιουργός ὑπάρχων ὁ θεός, ὅτι βούλεται, δημιουργεῖ, λόγῳ ὁμοουσίῳ καὶ πνεύματι· καὶ μὴ εἶπες, τίτι λόγῳ νῦν ἐδημιούργησεν ὁ θεός αἰετῶς ὑπάρχων; Sed hanc questionem nemo est fere de antiquitate patrum qui non disceptarit ». TAR. « Ad oram regii libri adscribebatur hoc scholium, cujus interpretatio jam in latina editione prodiit : φησι δὲ [non est δέ] καὶ ὁ ἅγιος M... δημιουργεῖ λόγῳ ὄν [non adest ὄν] ὁμοουσίῳ..... » DUC.

(101) Καὶ μόνῳ. « Ut solius voluntatis suæ merito rationem habeat, nullius eget consilio. Vitiata tamen vocula καὶ videatur ». BA. Statim C, καὶ οὐκ αἰσθάνη.

(102) Πᾶσα ἀνάγκη] Accessit πᾶσα ex C. Sic πᾶσα ἀνάγκη pp. 117, 22; 147, 17. Sed ἀνάγκη pp. 122, 19; 127, 8.

(103) TD Ba, τὸ ἡμέτερον. ABC, τὸ ἡμέτερον. — « Sermo est invito animo concedentis narrationi parum sibi gratæ. Distinctio sic collocanda est, ut nos hic scripsimus [scilicet, οὐκ οἶδα ἐν, τινὰ μὲν τρόπον δοκεῖς εὖ λεγεῖν, male omnino] : *nescio quo, aliquo tamen modo mihi bene ratiocinari videris*. Πέπονθά τι· *aliqua tua ista doctrina commoveor*; καὶ οὐ πᾶν σοι πείθομαι. Scribendum, adjecta una littera, existimo : καὶ οὐ πᾶν σοι ἀπείθομαι. Scite hominem fastuosum sic loquentem inducit, ut persuaderi etiam persuasus nolit, neque fateatur se ab eo doceri, quem longe ut sua eruditione inferiorem contemserat hactenus et tum quoque contemnebat ». BA. Non dicebant ἀπείθομαι. Si quid mutandum, velim legi : καὶ ὅμως vel καὶ ὡς οὐ πᾶν σοι πείθομαι. Nec displicet editorum emendatio, ἡμέτερον.

(104) C sine ὡς post φημί. — Πατήρ τε καὶ ὁ ἥλιος] « Per patrem pater, per solem effector aut conditor. Sic enim enarrantur hæc per sequentia, et sunt stolidissima, nec digna quibus exigendis in temet abeas. Simpliciter sensus sit : patrem et solem singulis hominibus suos esse opifices, non illum omnium creatorem deum, nisi remota causa. Julianus imp. Hymno Solis [Orat. 4, p. 131] : ἡγοῦμαι, εἴπερ χρὴ πείθεσθαι τοῖς σοφοῖς, ἀπάντων ἀνθρώπων

είναι τοῦτον (τὸν ἥλιον) κοινὸν πατέρα· λέγεται γὰρ ὀρθῶς· ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ἥλιος· etc. ». BA.

(105) ABTD Ba, ὁ καθέκαστον πατέρα. C, καθ' ἑκαστον πατήρ. Ver- tit tamen Genebrardus, quasi legerit πατήρ.

(106) C, σκεπτόν ἔτι δέ. Ba, ὡς ἐξ ὀστέων. — Μικρὰ βανίς ὑγρότητος] « Principium hominis, a cujus consideratione in ineffabilem gloriam dei velut cœlo demissis gradibus ascendere possumus. Demonstramus humanæ insipientiæ ad tantæ sapientiæ considerationem imbecillitatem peculiari opere alibi. Hoc autem principium hominis pariter proposuerunt alii, ante et post istum Zachariam, scriptores. Grandes illos omnibusque notissimos non producam nunc. Zacharias noster infra hoc opere p. 149, 4: τοῦτι τὸ σπέρμα τὸ ἀνθρώπινον, τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς γυναικὸς καταβαλλόμενον ἄρα οὐ βανίδα τινὸς ὑγρότητος φῆς εἶναι... Æneas Gazæus in Theophrasto [p. 62, ubi n. 508]. Theophilus lib. 1 [§ 8] ad Autolyicum: καὶ ἔπλασέ σε ἐξ ὑγρᾶς οὐσίας μικρᾶς καὶ ἐλαχίστης βανίδος, ἥτις οὐδὲ αὐτὴ ἦν ποτὲ, καὶ προήγαγέ σε ὁ θεὸς εἰς τόνδε τὸν βίον. Spectant ad guttæ hujus simplicitatem Athenagoræ etiam verba De resur- mortuorum [§ 3]: ἥς γὰρ ἐστὶ δυνάμει καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς νοηομμένην ἀμορφον οὖσαν μορφῶσαι καὶ τὴν ἀνείδειον καὶ ἀδιακόσμητον πολλοῖς καὶ διαφόροις εἶδεισι κοσμηῆσαι καὶ τὰ μέρη τῶν στοιχείων εἰς ἓν συναγαγεῖν, καὶ τὸ σπέρμα ἐν ἓν καὶ ἀπλοῦν εἰς πολλὰ διελεῖν, καὶ τὸ ἀδιάθροτον διαρ- θρῶσαι, καὶ τῷ μὴ ζῶντι δοῦναι ζῶν, τῆς αὐτῆς ἐστὶ καὶ τὸ διαλελυμένον ἐνώσαι καὶ τὸ κείμενον ἀναστῆσαι. Ad eandem enim omnipotentis sa- pientiæ admirabilem considerationem pertinent; ut et quod in Judæorum commentariis legimus, in Pirkhe Abboth, ubi Mahaleelis filius Akibba ait: *o homo, contemplare animo tria, et a peccando abstinere. Rimare unde veneris, quo sis abiturus, et ad cujus tribunal dierum tuorum rationem redditurus. Unde venisti in vitam? ex fetente guttula. Quorsum recedes? ad pulverem et vermes. A quo censeberis? a rege regum, qui est deus benedictus.* Eadem sentit Hugo Sancti Victoris in Claustro animæ lib. 1: *nihil aliud est caro, cum qua tanta est societas, nisi spuma caro facta, fragili decore vestita; sed erit quandoque cadaver miserum et putridum et cibus vermium.* Item ibidem: *nihil aliud est homo quam sperma fetidum, saccus stercorum, cibus vermium: post hominem, vermis; post vermes, factor et horror,* etc. Quæ rhythmica mediæ ævi carmina repe-

tiit ex Hugone isto Macabrus in Chorea Mortis. Plura nos alibi. Rem ipsam de ortu, generatione corporis, animæ, intra uterum maternum ex tenui humoris gutta a patre ejecta, vide latius exactam apud fratrem B. Gregorii Nazianzeni Cæsarium Quæstione 78, earum quas nuper [a. 1626] viri docti Augustæ Vindelicorum in lucem protulerunt *. BA.

(107) Ἐν τῷ τῆς φύσεως ἰργαστηρίῳ] * Matricem hoc titulo honestat. Ejus descriptionem, post majores medicæ rei conditores, habes apud Aetium lib. 15, cap. 1. Sed veterum observationes nugæ sunt, præ his quæ recentes animadverterunt, quorum ultimus cum primis, nisi si ante omnes, censendus est Caspar Bauhinus, amicus olim noster, cujus Theatri Anatomici librum primum consulas *. BA. Meminit Zacharias Philonis, qui Legat. § 8 : εἶτα ἡμεῖς, τὸν καὶ πρὸ τῆς γενέσεως ἐστὶ κατὰ γαστρὸς ἐν τῷ τῆς φύσεως ἰργαστηρίῳ διακλασθέντα αὐτοκράτορα, τολμᾷ τις διδάσκειν, ἀνεπιστήμων ἐπιστήμονα ;

(108) Τοῦτο δὴ τὸ μέγα, ὁ ἄνθρωπος] * Nihil elegantius libro Nemesii De homine, quem maluit post constitutum auctorem Casaubonus et alii Nysseno Gregorio adscribere [cf. n. 68], perperam, ut nobis alibi demonstratur [id tangit et ad Claudian. De raptu 1, 4]. Ad rem faciunt etiam Theophili Protospatharii et Rufi Ephesii libelli, cum infinitis medicorum commentariis. Sententias et scita veterum conferunt gnomologi, qui sua diligentia suspectos nos faciunt exserptionum, nisi ad eos lectores remiserimus *. BA.

(109) Διαμυρόγραμμα ὃν τυγχάνει θεοῦ] * Tantumdem foret, si dixisset ἐστὶ θεοῦ. Ea sic Plato sæpe. Initio Phædonis [§ 1] : ταῦτα δὴ πάντα προδυμῶνται ὡς σκοπέουσα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μὴ τις σὺ ἀσχολία τυγχάνει εἶναι. Abusione talium locutionum agnoscitur cadens ætas. Vix alijs crebrior Procopio, quem non sine fastidio legas, tam necessariam alioquin scriptorem *. BA. Cf. n. 39.

(110) Ἰδᾶτωνι πεσοτόν] Vide Timæum p. 38. Infra C, ἠρῶμαι, pro ἰγῶμαι.

(111) Εἰ θεός ὁ ἤλιος] * Magnæ partis terrarum orbis persuasio, adeoque totius orbis orientis; nec sine causâ plane. Oculis enim

et sensibus nihil divinius sole incurrit, ubi ratio occorata suis momentis uti non potest. Dux siderum, elementorum princeps, veniens reducit, abiens removet omnia, ipsum spiritum, si plane absit. Ratio contra ministerium in pœnam et præmium agnoscit, nec suo arbitrio ignem ignium principem constare, sed ad præscriptos limites, lege cæterorum cœlestium, numeris, spatiis, modis, regulis definitis contineri. Hymnos soli scripserunt aliquot græci poetæ; inter latinos unum Martianus Capella, quos si exigere atque illustrare volueris, mirifice amplam materiam commentandi illustrandique ejus officii invenies. BA.

(112) C, συγχωρήσαιο ὁ Πλάτων. In reliquis, συγχωρήσοιτο Πλάτων. Malima, συγχωρήσει ὁ Ἡλ. — Ἐν τῷ Φαίδωνι: scilicet § 13: ἐὰν δτι μάλιστα μηδὲν ὀμιλώμεθα τῷ σώματι μηδὲ κοινωνώμεν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπίμπλάμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἄν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. — Ἀναπίμπλάσθαι τῆς τοῦ σώματος φύσεως] «Puram a corporeis affectibus et curis animam continere, quoad summa ope niti possis. Platonis verba et rationes omnibus in promptu sunt. Eleganter Basilius Magnus similitudine libræ [Homil. Mor. p. 408]: ὡσπερ ἐν ταῖς ῥοπαῖς τῶν ζυγῶν, ἐὰν μίαν καταβαρῶνῃς πλάστιγγα, κουφοτέρην πάντως τὴν ἀντικειμένην ποιήσεις· οὕτω καὶ ἐπὶ σώματος καὶ ψυχῆς, ὁ τοῦ ἑτέρου πλεονασμὸς ἀναγκασίαν ποιεῖ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἑτέρου. Ἀναπίμπλάσθαι nimiam abundantiam denotat quæ gravat animam [cf. n. 123 ad Æneam]. Ut Servator Opt. M.: in Evangelio una omnia complexus dicit Lucæ 21, v. 34: προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραυγαῇ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς. Nihil non continetur his verbis corporis ergo animam oppugnans. BA.

(113) Μὴ δαὲν ἐξάγειν ἑαυτόν] «Multa huc pertinentia M. Antoninus De vita sua [3, 1; 5, 29]; Lactantius lib. 3, cap. 18, lib. 6, cap. 17; Macrobius lib. 1 In Somnium Scipionis cap. 13; Plato Phædone [§ 6]; Nazianzenus multis locis; Cassianus Collat. lib. 2, cap. 5; J. Stobæus Serm. 116 [tit. 119, 16..] et Eclogis Ethicis [2, c. 7, p. 266]; Plotini excerpta ex libro περὶ ἐξαγωγῆς [Enn. 1, libr. 9], nisi si illud deficientis libri argumentum est; Cicero Tusc. Quæst. lib. 1 [c. 30]; Valerius Maximus lib. 2, cap. 6 [§ 8]; Salvianus lib. 6 [p. 136, 10]. Heliodorus lib. 2 [c. 29]: τὸ δὲ θεληματὸν τοῦ κακοῦ μὴ φέρων, ἑμαυτὸν μὲν οὐκ ἐξάγω τοῦ βίου, τοῖς θεολογοῦσιν ὡς ἀθέμιτον

τὸ πρᾶγμα πειθόμενος· ὑπεξάγω δὲ τῆς ἐνεγκούσης, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς αἰκίας ἀποδιδράσκω. Zoroaster [Orac. p. 18] : Μὴ ἐξέξῃς, ἵνα μὴ ἐξεύσῃς ἔχη τι. Psellus in Commentario [p. 61] : μὴ ἐξέξῃς γὰρ, φησὶν, ἵνα μὴ ἐξῆρ ἔχουσά τι· τούτῃσι μὴ προανέλῃς σαυτὸν τοῦ φυσικοῦ θανάτου, κἀν πᾶν πεφιλοσόφηκας· οὕτω γὰρ τῆς τελειοτάτης καθάρσεως ἔτυχες· ἔνθεν καὶ ἀφιπταμένη ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος διὰ τῆς τοιαύτης ἐξαγωγῆς ἔχουσά τι τῆς θνητοειδούς ζωῆς ἔξισιν· εἰ γὰρ καὶ ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ σώματι ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι, ὡσπερ [codd. 1182, 2109 : ὡς πευ] δὴ καὶ Πλάτων εἰρηκεν ἐν ἀπεβήρητοις λόγοις ἄνωθεν τὴν δόξαν [codd. τὴν ἄνω δ.] μεμαθηκώς, ἀλλ' οὐ δεῖ αὐτὸν ἀποκτεῖναι τινα [codd. ἀποκτινύναι τ.], πρὶν ἀνάγκην ὁ θεὸς [codd. sine ὁ, qui articulus inest loco Platonis Phæd. § 6] ἐπιπέμψῃ. Καὶ κραιπτων ἡ ἐξήγησις αὐτῆ τῆς προτέρας καὶ τῷ χριστιανικῷ λόγῳ συμβαίνουσα. Desperationem inanem talium hominum pulcre demonstrat Hierocles in Aurea Carmina [p. 162] : metu enim ultionis malorum scelerum cupiunt morte abolere ipsam animam; sed in altiora sese hinc mala præcipitant : εἰς αἰσθησὶν τῶν εἰργασμένων ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλκόμενον στρεβλοῦσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ δευμαίνειν τὰ ἐν αἵδου κολαστήρια, καὶ μόνην ἴσασιν εὐρίσκειν τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγὴν, ὅθεν αὐτῷ παρίσταται κακῷ τὸ κακὸν ἴασθαι, φθορᾷ τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν παραμυθουμένῳ καὶ τὴν μετὰ θάνατον οὐδένεϊαν αὐτοῦ καταψηφίζεσθαι φυγῆ τῶν τῆς κρίσεως πόνων· οὐ βούλεται γὰρ ὁ κακὸς ἀθάνατον εἶναι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἵνα μὴ ὑπομείνῃ τιμωρούμενος· καὶ φθάνει τὸν ἐκεῖ δικαστὴν, θάνατον αὐτοῦ καταψηφίζόμενος... Phavorinus apud Stobæum [tit. 119, 16] : *Theodorus Cythereus nullam satis magnam caussam sapienti esse dicebat ad vitam finiendam, quod hac ratione probabat : istum enim, qui casus humanos contemnit, vitam propter eos relinquere, quo modo non contrarium fuerit illi, qui nihil bonum quam honestum et solum malum turpe asseruit?* Speusippum [et id ex Stobæo tit. 119, 17] *cruribus defectum Diogenes hortabatur ut se ipsum vita privaret; cui ille, Non cruribus, inquit, vivimus, sed mente. Poenas illas inferorum, quas proposuit nobis modo Hierocles, confirmant etiam alii Pythagorici, ut Euxitheus apud Athenæum lib. 4 [c. 45] : Εὐξίθεος ὁ πυθαγορικὸς ἔλεγεν ἐνδεδέσθαι τῷ σώματι καὶ τῷ δέυρο βίω τὰς ἀπάντων ψυχὰς, τιμωρίας χάριν, καὶ δειλίπασθαι τὸν θεὸν ὡς, εἰ μὴ μενούσιν ἐπὶ τούτοις ἔως ἂν ἔκων αὐτοὺς λύσῃ, πλέοσι καὶ μείζονιν ἔμπροσθενται τότε λύμαις· διὸ πάντας, εὐλαβουμένους τὴν τῶν κυρίων ἀνάτασιν, φοβεῖσθαι τοῦ ζῆν ἀκόγτας ἐκβῆναι. Joannes Sarisberiensis De nugis curialium lib. 2, cap. 26 [p. 140] : licet in eo erraverit (Cato), quod auctoritate propria vitæ munus abjecit; quod, non modo fidelium institutis,*

*sed constitutionibus gentium et sapientissimorum edictis constat esse prohibitum. Veteris quidem philosophiæ principes Pythagoras et Plotinus prohibitionis hujus non tam auctores sunt, quam præcones; omnino illicitum esse dicentes quemquam militiæ servientem a præsidio et commissa sibi statione discedere, citra ducis vel principis jussionem. Plane eleganti exemplo usi sunt, eo quod militia est vita hominis super terram. Quid si contra jubeant oracula vatum vel responsa Pythonis? procul dubio minime audiendi sunt, quia cum periculo innocentiae nemo cuiquam debet fidem. Apuleius Dogmate Platonis [lib. 2, p. 25]: sapiens corpus non relinquet, invito deo; nam, etsi in ejus manu est mortis facultas et quamvis sciat se terrenis relictis consecuturum esse meliora, nisi necessario perpetiendum esse istud lex divina decreverit, accersire tamen eum mortem non debere. Eadem sententia est summi philosophi Marci imperatoris, qui nequaquam patrandam sibi mortem concedit, vovendam vero multis locis ingerit, ne scilicet vel delirio vel errore, vel denique malitia quis ante excessum e vita se ipso indignum aliquid committat: lib. 9 [§ 3]: ὄρῃς ὕσος ὁ κόπος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν· θάπτον εἰδης, ὦ θάνατε, μή που καὶ αὐτὸς ἐπιλάβωμαι ἐμαυτοῦ. Initio lib. 3: οὐχὶ τοῦτο μόνον δεῖ λογιζέσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος καὶ μέρος ἐλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κάκεινο λογιστέον, ὅτι, εἰ ἐπὶ πλεόν βίῳ τις, ἐκεῖνό γε ἄθλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὐδῆς ἢ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. Ἐὰν γὰρ παραληρῆν ἀρξῆται, τὸ μὲν διαπνεῖσθαι καὶ τρέφεσθαι καὶ φαντάζεσθαι καὶ ὄρμᾶν, καὶ ἕσα ἄλλα τοιαῦτα οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι καὶ τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν καὶ τὰ προφαινόμενα διαρθροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ εἰ ἦδη ἐξακτέον αὐτὸν ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πάνυ χρήζει, προαποσβέννυται. Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον τῷ ἐγγυτέρῳ τοῦ θανάτου ἐκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολήγειν. Et alibi pluries. Sed hæc nos ab instituta sententia quodam modo seducunt. Epictetus in persona præceptoris assumpta lib. 1 Dissert. cap. 9 [16]: ἄνθρωποι, ἐνδεήσαθε τὸν θεόν· ὅταν ἐκεῖνος σημήνη καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἰνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν εἰς τὴν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἄρα χρόνος οὗτος ὁ τῆς οἰκήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακεμένοις· μείνατε, μὴ ἀλογίστως ἀπέλθῃτε. Cicero Somnio Scipionis [Rep. 6, 8]: *piis omnibus retinendus est animus in custodia corporis, nec injussu ejus, a quo ille**

est vobis datus, ex hominum vita migrandum est, ne munus assignatum a deo defuisse videamur. Qui tamen secus in exemplo Catonis libro 1 De officiis [c. 31, 7] etc. Detestabile scelus talem cædem populis habitam docent pœnæ, ut carnificis convitium. Festus [De verb. signif.]: *carnificis loco habebatur, is qui se vulnerasset, ut moreretur.* In crucem acta cadavera. Plinius lib. 36, c. 15 [c. 24, 5]. Et ex Servio Scaliger ad Festum. Isidorus Pelusiota lib. 5, Epist. 287: ὁ τὴν ψυχὴν βιαίως χωρίζων ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἡ ἀγχόνῃ ἑαυτὸν παραδιδούς ἢ σφαγῇ, πῶς συγγνωσθήσεται; τοὺς τοιοῦτους γοῦν καὶ ἐπαράτους καὶ ἀτίμους καὶ μετὰ θάνατον οἱ παλαιοὶ ἠγοῦντο· καὶ τὴν χεῖρα ἀποκόψαντες τοῦ ἑαυτὸν χειρωσαμένου, ἔξω ποῦ τοῦ ἄλλου σώματος καὶ μακρὰν ἔβαπτον, οὐχ ὅσιν εἶναι νομίζοντες τὴν διακονησαμένην τῷ φόνῳ τῷ λοιπῷ σώματι συνοσοῦν· εἰ δὲ ἡ χεὶρ παρὰ ἀνθρώποις δίκην καὶ μετὰ θάνατον ἀσκηθῆι, ἢ ψυχὴ, ἢ καὶ τὴν χεῖρα παρορμησασα, ποίας τεύξεσται συγγνώμης; Auctor Isidoro Æschines, cuius hæc sunt verba Contra Ctesiphontem [§ 212]: καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινόν, ὃ Ἄθηναῖοι, εἰ τὰ μὲν ξύλα καὶ τοὺς λίθους καὶ τὸν σίδηρον, τὰ ἄφωνα καὶ τὰ ἀγνώμονα, ἐάν τινα ἐμπροσθέντα ἀποκταίη, ὑπερροζόμενα, καὶ, ἐάν τις αὐτὸν διαχρήσται, ἐν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν χωρὶς τοῦ σώματος θάπτομεν». BA. De auctoritate quam Stoici licere homini putabant adde Walch. ad Lact. 6, 17, p. 722. De ipsa loquutione ἐξάγειν ἑαυτὸν vide Rhoer. ad Porphy. p. 64; Elsner. Observ. t. 1, p. 191; Abresch. in Misc. Observ. Nov. t. 6, p. 502; Victor. Var. Lectt. 6, 11; H. Stephan. Froodop. ad Senec. p. 14; Matth. ad Jø. Chrys. Eclog. p. 257; Warren. de Hierocl. p. 211. Tandem de pœnis, quibus reprimebant illum voluntariæ mortis furorem veteres, multa notavi ad Anecd. t. 2, p. 297. Sed ab ea quæstione non prius discedam, quam commemoraverim Olympiodori e commentario in Phædonem locum, quem nuper, in Diario erudit. a. 1835, p. 113, prætulit vir in studiis philosophicis magni nominis Cusinus: δεῖ εἰ παρὰ γνώμην θεῶν ἐξάγεσθαι, αὐτοκίνητός ἐστιν ἡμῶν ἡ ψυχὴ· οὐσία γὰρ ἀρμῆ· καὶ εἰ τιμωροῦται [ἴμο τιμωροῦνται] ἡμᾶς, αὐτοκίνητοί ἐσμεν· ἐτίμωθεν γὰρ ἀναγκαστομένων ἐστὶν ἡ ἐπιτίμωσις. Evidentissime legendum esse ait vir doct. οὐκ ἐστὶν ἡ ἐπιτίμωσις, etsi negatione careant tres quos consuluit codices. Equidem negationem sententiæ contrariam esse reor. « Supplicium ad oēs pertinet », Olympiodorus ait, « qui aliunde necessitatem ac vim patiuntur », non ex sese; ex cupiditatibus scilicet et affectibus quibus se mancipati sunt, non ex sua ipsorum natura ac primitiva constitutione. Quod et videtur

firmare fragmentum Olympiodori proximum : ἔτι τὸ αὐταξέουσιον ἡμῶν ἔσον [an ἔσορ?] μᾶλλον δουλεύει τοῖς θεοῖς, τοσοῦτω μᾶλλον ἐκφέρουσι αἱ πλήσιον· ἔσον δὲ ἐκείνων ἀφίσταται πρὸς ἑαυτὸ, τοσοῦτω μειζόνως ἔ... [an μειζόνως ἀφίσταται vel ἀποκλίνει?] πρὸς τὴν ἑκτὸς ἑτεροκίνητον δουλείαν.

(114) Διὰ Σωκράτους] « In Phædone, ex Pythagora qui imperium imperatoris, id est dei, de præsidio et statione vitæ decedere vetat : Cicero Catone [20] ». TAB.

(115) Φεύγειν τὸν δεσμώτην καὶ τὸ δεσμοκτήριον] « Δεσμώτης vincitum significat, non eum qui vinxit; nisi forte τὸν δεσπότην scripsit Zacharias, hoc est dominum. Nam et Plato in Phædone p. 337 [§§ 6, 7] ita loquitur : ὡς ἐν τινι φρουρᾷ ἑσμέν οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν οὐδ' ἀποδιδράσκειν· ἀλλ' ἀνόητος μὲν ἄνθρωπος τάχ' ἂν οἴσθη ταῦτα φευκτίον εἶναι ἀπὸ τοῦ δεσπότη, καὶ οὐκ ἂν λογιζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπὸ γῆ τοῦ ἀγαθοῦ φεύγειν, ἀλλ' ἔτι μάλιστα παραμένειν : *nos homines sumus in quadam custodia, neque decet quemquam ex hac se ipsum solvere neque aufugere; sed demens aliquis forsitan id putaret, fugiendum scilicet a domino, neque cogitare non esse id quod bonum est fugiendum, sed in eo maxime permanendum.* Profert eundem locum Platonis Theodoretus lib. 8 [p. 601] De curatione græcar. affect. : ἵνα μὴ τις εὐαγὴς ὑπολάβῃ τὸ βίᾳ τινὶ καὶ ἀνάγκῃ ἑαυτὸν ἐντεῦθεν ἐξαγαγεῖν : *ne quis æquum sanctumque existimet, violentas sibi manus inferendo, seipsum ex hac vita extrudere* ». DUC. Non probabilis conjectura, et forsitan dixerit quis ei favere vitium scripturæ codicis A, δεσμότην. Malim tamen, si quid mutandum, delere καὶ : μήτε φεύγειν τὸν δεσμώτην τὸ δεσμοκτήριον. Nam placet non tolli lusum nominum, qui est in δεσμώτην δεσμοκτήριον. Maximus Tyr. Diss. 13, 5 : οἷον εἰ καὶ δεσμώτην ἐννοήσας ὀρώντα σηπόμενον καὶ διαρρέον τὸ τειχίον τοῦ δεσμοκτηρίου, ἀναμένοντα τὴν ἐκδυσιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ εἰρημοῦ. Sed et affertur δεσμώτης ἀντὶ τοῦ καὶ αὐτὸς ὁ δεσμῶν in scholiis ad Ajacem 105 et Suidæ Lexico ex Cratini fabula. Quæ tamen auctoritas in Zachariæ Scholastici oratione parum valeret. Valebit magis Gregorius Naz., cujus est versiculus in Tollii Insignibus p. 104 : Τί με κρατεῖς, δεσμῶτα, τὸν ἐλεύθερον;

(116) Νοερόν τι γρημα] « Intellectuale aliquid. Non vertam cum interprete [intellectum; sed Genebrardus, intelligentem]. Stoicis deus

σώμα νοερὸν καὶ νοῦς ἐν ὕλῃ, teste Laertio [7, 147?]; Posidonio [apud Stob. Eclog. 1. 1, c. 3, 28, p. 58] πνεῦμα νοερὸν καὶ πυρῶδες, οὐκ ἔχον μορφὴν · Democrito [Plut. De placit. 1, 8; Stob. ibid. p. 56] ψυχὴ τοῦ κόσμου ἐν πυρὶ νοερῷ καὶ σφαιροειδεῖ. Cujus generis multa ex placitis veterum theologorum, philosophorum, poetarum, constipari nullo negotio possunt. Ipse infra αὔλον καὶ μακάριον φῶς dicit p. 92, 21 ». BA.

(117) Περιγραφῆς πάσης Διεύθερον « Nulla linea circumduci valentem. Quod pulcre prædictum Prudentio nostro Apotheosi [809] : *deus ingens Atque superfusus trans omnia, nil habet in se Extremum, ut claudi valeat sensuvene teneri. Incompressa manet virtus, cui linea defit Ultima, quam spatium non mensurabile tendit.* Ausonius [Orat. 3] : *Principio extremoque carens, antiquior ævo Quod fuit aut veniet, cujus formamque modumque Nec mens complecti poterit nec lingua profari.* De deo quæ porro hic dicuntur, si exemplis diducerentur, longe ampliorem Zachariæ Dialogo commentarium conficerent ». BA.

(118) Σώμασιν ἀμιγές] « Vox σώμασιν non placet hoc loco. Quivis enim spiritus et quævis creatura σώμασιν ἀμιγές aliquo modo dici possit. Præterea de deo sequitur : καὶ παντὸς ὄγκου καὶ ποιότητων καὶ ποσοῦ κειρωρισμένον, ὡς ἀσώματον. Non muto tamen. De incorporeo deo mira philosophatur Tertullianus [vide Pamelii Paradoxa Tertulliani § 15], quem secutum Faustum Reiensem refutat Claudianus Mamertus; in quo scriptore plus philosophiæ est quam illi sæculo accredas ». BA.

(119) C, ἀγέννητον καὶ πάντων διαφέροντα. Ceteri, ἀγέννητον... διαφέρον. Mox C, γεννητόν. Ceteri, γενητόν. Cf. nn. 73, 122, 282. Infra B, καὶ μὴν καὶ γινόμενον. ATD Ba, καὶ μὴν γιν. C, καὶ μὴν γεννώμενον. Statim B, τρόπων.

(120) ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν] « Quod ita vertit vir doctissimus Jo. Tarinus : *et revera nunquam eodem modo se habere.* Sic autem addendum esset ὡσαύτως post ὄν. Montacutius mavult auctorem de sole loqui platonico more, quippe quod non esset deus, quem solum ὄντως ὄντα agnoscit Plato, ut in loco illo Timæi infra

p. 111, 22 : γιγνόμενον καὶ ἀπολλόμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ἐν : *quod efficitur et interit, revera autem nunquam existit*. Paulo post omisit interpres [Genebrardus] illud κακείνου δεόμενον · itaque scribendum : *pendens, eoque indigens sive ut existat, sive ut subsistat* ». DUC. « Dubito an is sensus sit, quem doctissimus interpres transtulit, videlicet nunquam non vario statu esse. Dei solius est ὄντως esse; et sic Theophilus ad Autolyicum [l. 2, c. 3], aliique christiani doctores, nempe quia ille substantialiter per se, ex se, et secum existens, nec tempus, nec modum ullum, nec variationem incipiendi, permanendi, perennandi admitteret. Hoc soli negat, et merito exque re ipsa quidem, Zacharias noster. Sed præcedentia, cum ait τροπῶν τε καὶ ἐκλείψεων δὲ ὄλον, faciunt ut minime aspernemur emendationem nostram, ὄντως δὲ οὐδέποτε ἐόν · nunquam totum et constanter sui arbitrii, utpote alterius servum. Sic plura res est. Eodem ducunt quæ sequuntur : ἡρτημένον τῆς ἐκείνου προνοίας, κακείνου δεόμενον πρὸς τὸ εἶναι τε καὶ ὑφιστάσθαι. Littera una omnia turbarat ». BA. Quod emendationis vocabulo decorat Barthius non græce dici poterit. Editam lectionem bene explicat cum Duceo. Nomen τροπῶν emendationem non suadet. Infra p. 127, 2, eadem junctura : τῶν πεφυκότων τρέπεσθαι καὶ μὴ ὄντως ὄντων.

(121) Δις γὰρ τοι καὶ τρίς καλόν...] « Platonicum, ut tota compositio et locutio. Repetitionis hujus usum ipse indicat pulcre p. 128, 7, τὸν αὐτὸν αὐθις γυμνάσωμεν λόγον... De sole autem tantum laboris sibi sumit Zacharias ex usu sæculi illius philosophiæ. Hujus enim antistites usque adeo solem pro deo habebant, ut pro unico cuilibet sermoni inferrent. Videbis infinita exempla apud Julianum Apostatam, Heliodorum, Proclum, Zosimum, et id genus alios ». BA. Plato ipsissimis verbis Gorg. § 117 : καὶ δις γὰρ τοι καὶ τρίς φασὶ καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. Ibi Heind. Adde Stalb. ad Phileb. p. 198; Schott. ad Zenob. 3, 33. Theodorus Prodr. in Notit. Mann. t. 7, part. 2, p. 247 : Τιμᾶν γὰρ ἔρων τὴν σοφὴν παροιμίαν, τὴν δις τὰ καλὰ. Ibi Dutheil.

(122) C, ἀγέννητον, et mox γεννητόν. Et sic Ba. Editi verbum συνωμολόγησι dant Ammonio; sed sic debuit scribi, loquente ipso Ammonio, συνωμολόγησα. Posui συνωμολόγησι in parenthesis, dictum scilicet de Ammonio a Zacharia narratore.

(123) TD Βα, τὸν δὲ ἦλκον ἀν αἰσθητόν. ABC sine ἀν. Saltem scribendum fuerat ἀναισθητόν.

(124) Ἀυτονομίαν] « Quidlibet statuendi quam sibi arrogant licentiam, arrogantiam. Ἀυτονομίαν et πλάνην jungit alibi etiam Gregorius Theologus ». BA. Cf. p. 140, 19.

(125) TD Βα, ἀνάγκη γάρ... μυθολογούντες καὶ γιγαντιῶντες θεὸν ποιεῖτε· καὶ ἀγαθὸν ὁμολογεῖν τε καὶ παντὸς καλοῦ π. Sed voluit Tarinus scribi ὁμολογεῖτε. Notavit enim : « ὁμολογεῖ habebat regius codex : legendum ὁμολογεῖτε ». At regius codex A non habet ὁμολογεῖ, sed ὁμολογεῖν. Et sic B. Uterque etiam ἀνάγκη. Sequutus sum codicem C, in quo ποιεῖτε, correcto ποιεῖν τε a prima manu. — Ἀνάγκη γάρ θεῷ] « Ironia aut sarcasmus. Quis enim tam stolidus, ut convictus in sententia tamen aut opinione permanere velit, velut necessitate aliqua coactus. Reapse tamen corruptum etiam quod in Zacharia hoc loci delitescere existimo. Μυθολογούντες : innata libidine fabulas conaminiscedendi. — Γιγαντιῶντες : dei naturam oppugnantes, dum illi eam adscribitis, qui deus, etiam vobis paullo ante confitentibus, minime esse potest. Omnis impietas in deum gigantea improbitate indicatur. Mendosus est hac voce Hesychius : Γιγαντία, ἡλικία τὸ πρότερον. Scribendum : Γιγαντία, ἢ Λυκαονία. Ut apud Eustathium commentario in Dionysium Periegeten [416] : ἰστέον δὲ ἀπὸ Ἄρκάδος ὠνόμασται ἡ Ἄρκαδία, καὶ ὅτι καὶ Πελασγία ποτὶ ἐκλήθη καὶ Παρρασία καὶ Λυκαονία καὶ Γιγαντίς καὶ Ἄζονία. Emendandus pariter Etymologici Magni collector : Γιγαντία, ἢ Λυκία : Λυκαονία [sed Λυκία, et in Hes. ἡ Λυκία, verum est. Cf. not. ad Marin. p. 97]. Etymon Gigantis a terra ductum, ut Orphei versibus ex octavo libro Sacri Sermonis docet idem Etymologus : Οὗς καλεῖσσι Γιγαντας ἐπιόνυμοι ἐν μακάρεσσιν, Οὐνεκα γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος οὐρανίου. — Ὅμολογεῖν τε] Omnino scribendum cum doctiss, Tarino ὁμολογεῖτε, quod series sermonis facile indicavit ». BA. — Μοκ omnes, ἐπεισφρήστε, quod mutavi in ἐπισφρήστε. — « Harpocratio : εἰσφρήσιν, εἰσάξιν, εἰσδέξασθαι. Ἀντιφών, καὶ Δημοσθένης ἐν Φιλιππικῷ. Πολὺ δὲ τῶνομα ἐν τῇ ἀρχαίῳ κωμῳδίᾳ ». BA. De hoc verbo notavi ad Anecd. t. 3, pag. 112.

(126) Τὸν ἰδιώτην π. βασιλείᾳ] « Ut habiles ad sustinendam per-

sonam homines, non ut digni aut nobiles. Similis multa in scriptoribus. Petronius [c. 80]: *Grex agit in scenâ mimum; pater ille vocatur, Filius hic, nomen divitis iste tenet: Mox ubi ridendas inclusit pagina partes, Vera redit facies, dñssimulata perit.* Hoc est regia persona deserit mendicum hominem, erudita idiotam. Vincentius Lirinensis Commonitorio [p. 337]: *cum actor tragicus sacerdotem effingit aut regem, sacerdos aut rex non est; nam, desinente actu, simul et ea, quam susceperat, persona desistit.* Seneca Epist. 76: *quæ, favente fortuna, in unum congesta sunt, dominis suis incumbunt gravia et illos semper premunt, aliquando et elidunt. Nemo, ex istis quos purpuratos vides, felix est, non magis quam ex illis quibus sceptrum et chlamydem in scena fabulæ assignant, cum, præsentis populo, elati incesserunt et cothurnati; simul exierunt, excalceantur et ad stataram suam redeunt. Nemo eorum, quos divitiis honoresque in altiore fastigio ponunt, magnus est. Magnus non est pumilio, licet in monte constiterit.* Lucianus Apologia pro mercede conductis [c. 5]: *ἀλλ' οἱ μὲν τοῖς τραγικοῖς ὑποκριταῖς εἰκάσουσιν σε, οὗ ἐπι μὲν τῆς σκηνῆς Ἀγαμέμνων ἕκαστος αὐτῶν ἢ Κρέων ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἰσὶν, ἔξω δὲ Πῶλος ἢ Ἀριστόδημος ἀποθέμενοι τὰ προσωπεῖα, γίγνονται ὑπόμισθοι τραγωδοῦντες, ἐκπίπτοντες καὶ συριττόμενοι, ἐνίστε δὲ μαστιγούμενοί τινες αὐτῶν, ὡς ἂν τῷ θεάτρῳ δοκῆ.* BA. Obiter notabo errorem qui inesse videtur Baluzii notæ in Vincentii locum: «sacerdotem effingit] ergo tum tragœdi et comœdi induebant palam ac publice personam episcopi, non secus ac aliorum hominum». Qui dicit sacerdotem, non episcopum dicit. Sed et sacerdotem intelligi par est de sacerdote ethnico, cujus frequentes fuerunt partes in antiqua tragœdia.

(127) Ἐκ μεταμελείας δημιουργία] «Quæ affigebant et exprobabant, ut in æternitatem mundi concessis, astruerent deo inepti fatuique illi sophistæ. Tanguntur eadem in Theophrasto Ἐνεῆ Gazæi. Difficilis autem hujus intellectus, et transpositis terminationibus duarum vocum fortassis scribendum, καὶ ἐκ δημιουργίας μεταμελεία. Arbitrentur docti: verisimilis enim res est». BA. Falsum esse Barthium ostendit ipse Zacharias p. 88, 24.

(128) Τῷ ἡλίῳ] «Dicebant tamen animas spargere solem. Julianus Imp. Orat. [4, p. 131]: ψυχὰι δὲ οὐκ ἀπ' αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ

τῶν ἄλλων θεῶν σπείρειν εἰς γῆν· ἐφ' ἃ τι δὲ χρῆμα δηλοῦσιν αὐταὶ τοῖς βίους οὐς προαιροῦνται». BA.

(129) Κορυβαντιῶντες] = Furentes instar Corybantum Matris deum, quorum furor notissimus. Hesychius : κορυβαντιώσης· μαινομένης. Indicat autem gesticulationem cum furore hoc verbum, ut qui saltarent furentes. Etymologus : κορυβαντιᾶ· μαίνεται, ὀρχεῖται. Sunt et dæmones Corybantes, talem furorem adflantes. Scholiastes Aristophanis in Vespas [8] : κορυβαντιάς· μαίνη· παρόσον οὗτοι οἱ δαίμονες μανίας καὶ ἐκθειασμοῦ εἰσὶν ἐμποιητικοί. Cultos in Samothracia docet idem ad Pacem [276]. Purgationum et expiationum præsidēs erant isti dæmones; unde κορυβαντισμοὺς καθαρισμοὺς exponit Hesychius. Corybantem deum, ut ne irascatur et diras phantasias inferat, Hymno [39] deprecatur Orpheus : χαλεπὴν δ' ἀποπέμπω μῆνιν, Παύων φαντασίας ψυχῆς ἐκπλήκτου ἀνάγκης. Pariter de suis egregiis disputatoribus loquitur Æneas Gazæus [p. 72 cum n. 560]. BA.

(130) TD Ba, ὀθνείων τῆς καταδημιουργίας. Sed est in A, τῆς κατοδημιουργίας. B, ὀθν. τῆς δημ. C, ὀθν. δημ.

(131) Hom. II. 2, 204.

(132) Εἰς κοίρανος] = Utuntur ad unitatem in essentia divina laudandam hoc versu etiam alii Patres [v. c. Philo De mundo init. Cf. Duport. Gnomol. Homer. p. 10]. De ipsa dedita opera Justinus Cohortatione ad Græcos et libello De monarchia dei, Athenagoras Legatione pro Christianis. Supra ipsam unitatem deum esse sententia est Clementis Alexandrini lib. 1 Pædagog. c. 8 [§ 71] : ἐν δὲ ὁ θεὸς καὶ ἐπέκεινα τοῦ ἑνὸς καὶ ὑπὲρ αὐτὴν μονάδα. A quo scriptore, longe omnium christianorum eruditissimo antiquitatis humanæ, verum est ceu fonte perenni plurima in suos rivos duxisse omnes, qui post ipsum contra gentilitatem libros instituerunt. Etiam gentiles et christianis hostes scriptores deum ipsam esse unitatem dicunt. Julianus Imp. Orat. in solem [p. 132] de supremo deo : διὰ τῶν πάντων βασιλεία, περὶ ὅν πάντα ἐστίν· οὗτος τοίνυν, εἴτε τὸ ἐπέκεινα τοῦ νοῦ καλεῖν αὐτὸν θέμις, εἴτε ἰδέαν τῶν ὄντων, ἢ δὴ φημί τὸ νοητὸν σύμπαν, εἴτε ἐν, ἐπειδὴ πάντων τὸ ἐν δοκεῖ ὡς πρεσβύτατον; αὐτὴ δὴ οὖν

ἡ μονοειδής τῶν ὄλων αἰτία, etc. Vide Nostrum infra p. 100, 2 ». BA.

(133) Δημοκρατίαν δὲ τὴν ἀτακτον] « Nam in ochlocratiam ilico degenerat, cum *Procaz libertas civitatem miscuit, Frænumque solvit pristinum licentia* [ut ait Phædrus 1, 2] ». TAR. Cf. similia Ænææ p. 42, 22.

(134) Omnes τῶν θείων. Est adscriptum in C ad marginem, τοῦ θεοῦ.

(135) Τὸ κάλλος τῆς μοναρχίας] « Quod sapienter Ostanes apud Herodotum [3, 80]: τριῶν προκειμένων, καὶ πάντων τῶν ἡλίγω ἀρίστων ἰόντων, δήμου τε ἀρίστου καὶ ὀλιγαρχίης καὶ μοναρχου, πολλῶ τοῦτο πρό- τέχνειν λέγω. etc. *Plato monarchiam plane aperteque defendit* [verba sunt Lactantii loco mox citando]. Videndus Isocrates in Nicoclæ [c. 5]; Aristoteles 3 Polit. [c. 15]; Lactant. lib. 1 [c. 5] ». TAR.

(136) Ἠγγιῶντες] « Vertigine capti. Onomasticon: *vertigo*, ἡλιγξ. Ab inconstantia et circumactione per tot opiniones scite hoc dicit. Non enim stantibus, sed circumrotantibus se contingit hoc malum. Et quare id? Cassius iatrosophista Quæst. 27: ῥητέον ὅτι αὖ μὲν ἐπ' εὐθείας γινόμεναι κινήσεις οὐ κωλύουσι γίνεσθαι τὴν διαπνοὴν τῆς ὕλης, αἱ δὲ κυκλικαὶ οὐκ ἔωσι γίνεσθαι τὴν διαπνοὴν, σφοδρότερον προσπίπτοντος τοῦ ἀέρος καὶ κωλύοντος γίνεσθαι ταύτην· ὁμοίως δὲ τῇ γενομένη κινήσει συμβαίνει καὶ τὰς ἐν ἡμῖν ὕλας κινεῖσθαι κυκλικῶς· συμπερόμεναι γὰρ τῷ σώματι καὶ μὴ δυνάμεναι διαπνεῖσθαι διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, καὶ παυσσάμενου τοῦ τῆς κινήσεως αἰτίου, αἱ ὕλαι κινεῶνται κυκλικῶς, etc. Con- veniunt staltividis his sophistis quæ vertiginis malum infert [an? *quæ vertigo mala infert*]. Inter enim crassas tenebras videntur sibi videre mirificos quosdam splendores vertiginosi, ut istud genus, quæ ante pedes sunt minime conspiciens, de rebus divinis splendores sibi arrogat. Aretæus Tardar. lib. 1, cap. 3: σκοτώματος δὲ ἰδία, βῆρος τῆς κεφαλῆς, ὀφθαλμῶν μαρμαρυγαὶ ἐπὶ πολλῶ τῶ σκοτώδει, ἀγνωσίῃ ἰουτέων τε [καὶ τῶν πύλας. Eos splendores marmorum maculis reddit Cælius Aurelianus lib. 1 Tard. cap. 2: *in passione constitutos repentina visus tenebratio atque nebula cum capitis vertigine consequitur, ut omnia secum moveri existiment: item ante oculos quosdam sentiunt marmorum maculis similes tractus, quos marmarigas Græci vocant, cum tamen conversis oculis omni ex parte non*

deserant visum. Quæ sane mira est interpretatio. Ultima autem Cœlii verba corrupta sunt, idem enim utique dicere voluerunt, quod ab Aretæo scriptum est. Scribe : *cum tamen conversis oculis omni ex parte* (per vertiginem videlicet oculis circumrotantibus) *condeserant visum* : condeserant ex omni simul parte. Sed et mirifica illa græcæ vocis translatio fortassis librariorum est, ut infinita loca omni lectioni utilissimi hujus auctoris. Quid enim marmorum maculis cum marmarygis Græcorum a luce, non marmore, descendentibus? Scripsit forte : *quosdam sentiunt armorum jaculis similes tractus* [plane perdit operam Barthius. Cœlius a sensu vocis *μαρμαρυγή* aberravit, et confudit maculas quæ oculis ægris sæpius objiciuntur cum lucidis scintillis; illæ maculæ visum non deserunt, quacumque parte oculi volvantur. Id dixit vel dixisse videtur]. Alii aranearum telas dicunt talium oculis per ipsas tenebras obversari [non per ipsas tenebras dicunt, puto]; quod sane sophistis istis nugivendis admodum etiam adcommo- dabile. Auctor vetus, sed mirifice interpolatus, et a Garimpon- to in fascem ex variis unum compactus, lib. 1, cap. 5 : *conspiciunt quasi omnia secum moveri; quosdam transitus lanæ vel aranearum texturas ante oculos transire putant, et ea quæ vident quasi duplicia sunt*. Si catalogis Bibliothecarum Cantabrigiensium apud Anglos fides, Warmipotus quidam cum nonnullis clericis vetustiores vel unum vel plures auctores in hoc compendium redegit. Sed nobis Garimpon- ti titulus in alijs libris antiquis repertus minime de nihilo esse videtur, cum memoria suggerat Petrum Damianum medici sui ævi præstantis, cujus id fuerit vocabulum, mentionem facere. Et sane tale ævum epitomator aut corrector iste veterioris operis habuit, palam docente ignoratione græcorum verborum et ad eorum temporum usum interpretatione. Verba Petri illius, sanctissimi et, qua licuit per regnum dominantis barbariæ, eruditissimi viri, sunt libro 5, epistola 16 [p. 439], ut eas disposuit Constantinus Caetanus : *dicam quod mihi Guarimpotus senex, vir videlicet honestissimus, apprime litteris eruditus medicus, retulit*. Sic scriptum est in recenti editione modo dicti Constantini. At veterior Margarini Biguæi in Appendice Bibliothecæ [Patrum] Parisiensis editionis primæ p. 527, Guaripontum eum vocat. Unde non vana suspicio eundem illum Waripotum esse quem catalogi anglicani afferunt. Notum enim quam ex litteræ in Waltero et Gualtero, in Wilhelmo et Guilhelmo, aliisque unum negotium faciant. BA.

Plus proderit producere Himeriana Ecl. 4, 26, ἀγγιδντα τῆ ψυχῆ· ubi Wernsd. Dixerunt ἀγγιδν πρός τι Heliodorus, Maximus Tyr., Lucianus, apud Lennep. ad Phal. p. 35. Hic autem sic D. Mar. 9, 2, de Helle : ἀπιδούσα ἐς βάθος ἀχανές, ἐκπλαγεῖσα, καὶ τῷ θάμβει ἄμα σχεθεῖσα, καὶ ἀγγιάσασα πρός τὸ σφεδρὸν τῆς πτήσεως. Pro σχεθεῖσα, codex 1310 συσχεθεῖσα, quod Lennepianæ favet paululum conjecturæ συγχυθεῖσα, prorsus rejiciendæ. Adde n. 87 ad Æneam.

(137) C, συνίναι. ABT et Ba, ἡ ὅτε τέτακται. C, ἡ ὅτι τέτ. Scripsi δ, Non male Ducæus, ἡ δ, τι τέτακται. Infra pro αἰαίνειν, C ἀναλδίνει.

(138) TD Ba, τῷ κείνου. AB, τῷ 'κείνου. C, τῷ ἐκείνου.

(139) Δίκων τροχού « Rotam vocant poetæ; orbem etiam alii. Mendosus est in hymno Martiani Capellæ locus, ubi sol illustrator mundi celebratur lib. 2 [p. 43] : *Quatuor alipedes dicunt te flectere habenis, Quod solus domites quam dant elementa quadrigam : Nam tenebras prohibens, retegis quod cœrula lucet.* Sic in optimis, certe quoad solutam orationem, membranis, et editionibus consensu legitur. Sed quid est *cœrula lucet*, sole prohibente tenebras? Nihil verius quam secundum ductum veterum litterarum scripsisse Capellam : *retegis quo sphæra relucet.* Totam enim machinam a solis orbe illustrari ait. Solis orbem δίκων appellat Julianus Oratione in eum [pp. 133, 148], ut et Plato aliique alibi. Solis dignitatem omnibus diis superiorem, soli uni illi summo deo concedentem ut patri, saniores, et tamen insani et ipsi, credebant et profitebantur sophistæ. Idem Julianus imperator loquitur de principe omnium essentia [Orat. 4, p. 132] : κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ μένουσα πρωτουργὸν οὐσίαν, μίσην ἐκ μίσην τῶν νοερῶν καὶ δημιουργικῶν αἰτιῶν ἧλιον θεὸν μέγιστον ἀνέφνηαν ἐξ ἑαυτοῦ πάντα ὁμοιον ἑαυτῷ : ubi testimonio tamen Platonis [quo statim Julianus utitur] minime evincit quod evincere studet. Quod enim Plato ait solem deo genitum id in aspectabilibus esse, quod ipsum deum in invisibilibus et mente sola intelligendis, nequaquam substantiæ participationem et per omnia similitudinem infert, cum τὸ γιγονός poetice [non est γιγονός in Platone, sed de sole ἐγγενον, de deo ἐγγίννηται], non philosophice dictum sit, ut multa hoc genus in eo philosopho, et nulla paritas intellectu solo capiendō statuatur cum eo qui oculis coram tangi valeat. Eam Iuliani orationem velut dedita opera multis in locis confutat hac

in solis tractatione Zacharias noster scholasticus. Pariter Juliano Proclus in Hymno Solem alloquitur : Εἰκὼν πανγενέταο θεοῦ, ψυχῶν ἀναγωγῆς ». BA.

(140) ὁ δούλος] • Sic supra. Officium autem soli datum modo descripsit, φωτίζειν τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ θερμαίνειν, ex sacrarum litterarum auctoritate. Ex quibus Chalcidius Commentario in Timæum [c. 129]: *cui quidem rei Hebræorum quoque sententia concinit, qui perhibent exornatorem mundi deum mandasse provinciam soli quidem ut diem regeret, lunæ vero ut noctem tueretur; ceteras quoque stellas disposuisse tanquam temporum limites annorumque signa*. Ipsum in Genesi cap. 1 sermonem Moysis intelligit Chalcidius [quod et recte vidit Fabricius], non rabbinorum traditionem, ut videri volunt qui eum scriptorem ediderunt. Loquitur autem eo modo consultissimus christianæ doctrinæ, ut ejus ignaros sensim induceret gentiles, non obrueret de ignoto codice testimoniis productis, quo pacto non pauci aliorum contenderunt vi quadam persuadere veritatem ejus perduellibus. Et sic sæpius idem; ut p. 225 [c. 131]: *hujus generis est illud æthereum, quos Hebræi vocant sanctos angelos; hoc est sacra scriptura*. Pag. 305 [c. 217]: *Hebræi quoque videntur secundum hunc opinari de anima principali, cum dicunt: Clamat apud me sanguis fratris tui*; cum is sit sermo ipsius dei [ad Cain in Genesi 4, 10]. Pag. 351 [c. 254]: *consentit huic platonico dogmati hebraica philosophia; appellant quippe illi varie somnium, et item visum, tum... revelationem*. Quæ itidem sunt verba scripturæ [De somnio εἶδος, δράμα, δράσις, ἀποκαλυφθῆναι, alia vocabula in Num. 12, 6, 8; Dan. 7, 1; 1 Regg. 3, 7] ». BA.

(141) ἄψυχος] • Negant hoc gentiles. Vide totam orationem [quartam] Juliani, cujus argumentum hoc urget, ut tecto nomine omnem soli divinitatem adscribat. Cor ille quidem et mens mundi. Vide Macrobius lib. 1 in Somnium Scipionis c. 20. Cetera ex Platone, Proclo, Chalcidio, Homero, Orpheo, Capella, Manilio, poeta incerto qui ad ordinem litterarum Apollini hymnum scripsit lib. 1 Anthol. epigramm. titulo λη [in Anal. t. 2, p. 518], obvia. De mente præditis stellis sic ratiocinantur platonici nostri, interprete Chalcidio [c. 129]: *est absurdum homines quidem unam mundi regionem inhabitantes, fragili corpore, animo cum amentia et sine sinceritate, pleno pœnitudinis ob inconstantiam commotionum suarum*.

alias [imo aliis ; scilicet aliis rebus placentibus aliis atque aliis semper hominibus] aliis atque aliis placentibus rationabiles animantes putari; stellas vero prudentis naturæ ob æternam actuum suorum naturam, nulli pœnitudini obnoxias, puro minimeque dissolubili corpore, utpote quæ extimas ignis cuncta ambientis regiones incolant, sine anima fore, carere etiam vita putare, etc. Macrobius lib. 1, cap. 14 [in Somn. p. 75], ex verbis Ciceronis : his ergo dictis solum hominem constat ex terrenis omnibus mentis, id est animi, societatem cum cœlo et sideribus habere communem; et hoc est quod ait : hisque animus datus est ex illis sempiternis ignibus quæ sidera et stellas vocatis. Nec tamen ex ipsis cœlestibus et sempiternis ignibus nos dicit animatos : ignis enim ille, licet divinum, tamen corpus est, nec ex corpore quamvis divino possemus animari; sed unde ipsa illa corpora, quæ divina et sunt et videntur, animata sunt : id est (lege scilicet), ex ea mundanæ animæ parte quam diximus de pura mente constare. Et ideo postquam dixit : hisque animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera et stellas vocatis; mox adjecit : quæ divinis animatæ mentibus : ut per sempiternos ignes, corpus stellarum, per divinas vero mentes, earum animas manifesta discretione significet et ex illis in nostras venire animas vim mentis ostendat. Lege omnino Plotinum lib. quarto Enneadis quartæ, qui est περι ψυχῆς ἀποριῶν δεύτερος. Julianus Epist. 51, de sole : τὸν μέγαν ἥλιον λέγω, τὸ ζῶν ἄγαλμα καὶ ἐμψυχον καὶ ἔνουν καὶ ἀγαθοεργὸν τοῦ νοητοῦ πατρὸς ». BA.

(142) Μηδὲ ὅλως ζῶν λογικὸν τυγχάνων] AB, τυγχάνων. — « At gentilis antiquitas non solum rationem soli, sed et fidei et justitiæ patrociniū vindictamque impietatis et lucem vitæ tribuit. Orpheus in Indigitamentis [Hymno 8] : Εὐσεβείσιν καθοδηγῆ καλῶν, ζαμενῆς ἀστυβοῦσιν.... Δεῖκτα δικαιοσύνης, φιλονάματα, δέσποτα κόσμου, ... Ὀμμα δικαιοσύνης, ζωῆς φῶς... Πιστοφύλαξ, αἰεὶ πανυπέρτατε. Regem vitalis fontis dicit Proclus et intelligibilis sive intellectivi ignis [Hymno in solem] : Κλύθι, πυρὸς νοερῷ βασιλεῦ, χρυσῆνιε Τιτάν· Κλύθι, φάους ταμία, ζωαρκίος ὃ ἀνα πηγῆς. Et providentiam sive proueam mox eidem adscribit : Πάντα τεῆς ἐπλησας ἐγερσινόοιο προνοίας· item fatorum omne imperium : Ζεὶ δ' ὑπὸ Μοιρῶν χορὸς εἴκαθεν ἀστυφέλιχτος, Ἄψ δὲ μεταστρωφῶσιν ἀναγκαίης λίνον αἰσας, Εὖτε θέλεις· περὶ γὰρ κρατεῖς, περὶ δ' ἴφι ἀνάσσεις ». BA.

(143) Δύστηνα τούτων δοξάρια] « Infelices horum opinunculas. Suida : δοξάριον, δόξα, υποκοριστικῶς. Hesychius : δοξαρίους, εὐτέλεισθόγμασιν· ὑπ' ἐνίων υποκοριστικῶς ». BA.

(144) Μὴ ἐκβαίνων τοὺς θεέντας ὄρους] « Sæpe sic loquitur scriptura, cum qua iste studio [*consentit*]. Et sane omnis cætera eloquentia præ hujus vel scintillis putidæ tramæ sunt ». BA. Proverb. 22, 28 : μὴ μεταίρει ὄρια αἰώνια ἃ θέντο οἱ πατέρες σου. Basilus huc respiciens Hom. Mor. p. 295 : ὄρια πατέρων μετέθηκας. Vide locum Hieronymi infra p. 388, 35 ; et notam ad Anecd. mea t. 2, p. 198.

(145) TD Ba, καὶ εὐφωνία. ABC, καὶ ἐν ἀφωνία. — « Εὐφωνία restitimus, quod excluserat ἐν ἀφωνία ». TAR. Εὐφωνία] « Sic restitutum interpreti. Barde antea ἐν ἀφωνία. De harmoniæ cælestis cum lyra comparatione pulcre Plotinus lib. 4 Enneadis 4, cap. 41, et alibi ». BA. Et Genebrardus præibat vertens « consonantia ». Nil tamen mutavi. Verterim καὶ ἐν ἀφωνία, « vel sine voce, quamvis mutus ».

(146) Καθάπερ οἰκία] « Domus magna, bene ordinata, composita, hoc universum. Scite alii urbem dicunt. Marcus imperator lib. 10, [§ 15] : ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον ταῦτο· ζήσον ὡς ἐν ὄρει· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐκεῖ ἢ ὧδε, εἴαν τις πανταχοῦ, ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ. Idem lib. 4, [§ 3] : παύου ποτέ· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ τῶν δλων ἀπνευμομένοις δυσχεραίνεις· ἀνανεωσάμενος τὸ διεζευγμένον, ἦτοι πρόνοια ἢ ἀτομοί, ἢ ἐξ ὧων ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. Ibidem [§ 4] : εἰ τὸ νοερὸν ἡμῶν κοινόν, καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμέν, κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἢ μὴ λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολῖται ἐσμέν· εἰ τοῦτο, πολιτευματός τινος μετέχμεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. Pulcre in eam sententiam Socrates, et ex eo Musonius, apud Stobæum [tit. 40, 9, p. 87], sermone de exilio. Alii mundum *templum esse deorum* aiunt, ut Seneca lib. 7 De beneficiis c. 7 ; alii simulacrum dei, ut Plotinus adversus gnosticos cap. 8 Enneadis 2 libro 9 : ἐπεὶ οὐδὲ τοῦ παντὸς τὴν διοίκησιν ὀρθῶς ἂν τις μέμψαιτο· πρῶτον μὲν ἐνδεικνυμένην τῆς νοητῆς φύσεως τὸ μέγεθος· εἰ γὰρ οὕτως εἰς τὸ ζῆν παρελήλυθεν, ὡς μὴ ζῶν ἀδιόρθωτον ἔχειν, ὅποια τὰ μικρότερα τῶν ἐν αὐτῷ ἢ τῇ πολλῇ ζωῇ τῇ ἐν αὐτῷ αἰεὶ νύκτωρ καὶ μῆθ' ἡμέραν γιννᾶται, ἀλλ' ἐστὶ συνεχῆς καὶ ἐναργῆς καὶ πολλῇ καὶ πανταχοῦ ζωῇ, σοφίαν ἀμήχανον ἐνδεικνυμένην, πῶς οὐκ ἂν τις θαλαμα ἐναργῆς καὶ

καλὸν τῶν νοητῶν θεῶν εἶποι; etc. *Domus deorum* Emnio [Fragm. inc. p. 146]. Ausonius *Idyllio* 12 [Id. 5, 158]: *Unde Rudinus ait: Divum domus altisonum cæl. Domus omnipotentis Olympi*: Nævius [vide Erythræum Ind. Virgil. in « Omnipotentis »] et Virgilius [Æn. 10, 1]. Quod vero domus hoc universum, et quomodo ad domum componatur, peculiari libro in commentario *Characterum adolescens commentari memini* ». BA.

(147) Ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται] S. Paul. Ad Rom. 1, 20. — « Theophilus lib. 1 [c. 5...] contra Autolycom multis per hæc amico suo sensibilem deum præfiguratur. Vide qui locum istum Pauli commentariis illustrarunt ». BA.

(148) Sap. Salom. 13, 5. Notatum est ad marg. C, esse θεωρεῖται in editis Bibliis.

(149) Ἀριστοτέλους θεωρημάτων] « Hæc discere solitos discipulos et docere doctores tum vigentis philosophiæ et sophisticæ, ut opponerent christianorum dogmatis, patet ex Justino Martyre; qui, quantum ad creatorem et creaturam attinet, bonam, si non maximam, eorum partem confutavit, memorabili sane opere. Qui liber, licet talis non sit nunc qualem eum olim legit Photius, licetque sit interpolatus nonnullis posteriorum temporum locutionibus, nobis tamen genuinus Justini videtur, fidem faciente genio ipso scriptionis et modo arguendi. Aristotelem autem in rebus physicis maximi faciebant philosophi isti jam inde ab ævo Plotini. Porphyrius hujus Vita [p. 9, C]: ἐμμεμικται δ' ἐν τοῖς συγγράμμασι καὶ τὰ στοικῶν λαμβάνοντα δόγματα καὶ τὰ περιπατητικᾶ· καταπεπύκνωται δὲ καὶ ἡ μετὰ τὰ φυσικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους πραγματεία ». BA.

(150) De metaphoricis dialectices labyrinthis notavi in Notit. man. t. 11, part. 2, p. 128. Nicephorus Gregoras Hist. 2, 4, 2: λόγων διαστροφῆς καὶ ἐννοιῶν λαβυρίθου. Ibidem 3, 1, 2: μὴ πολλὰς ἐξελίττεν εἰδῶς τὰς λαβυρίθους περὶ τὸν λογισμὸν. Cf. 3, 3, 7. Dionysius Halic. De Thueyd. 40: ποιῶν τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον λαβυρίθων σκολιώτερα περὶ τῆς ἐπιπέδου. Theodorus Prodromus in Baryn: ὅς μῆτε κλαπὸ ταῖς πολυτρόποις πάγαις καὶ λαβυρίθου συλλογισμῶν ἐμπέσω. Theodoretus Therap. 5, p. 357 Persas esse tradit ingenii subtili-

tate et acumine philosophico insignes, οὐκ ἔπειδὴ τοὺς Χρυσίππου καὶ Ἀριστοτέλους ἀνέγνωσαν λαβυρίθους.

(151) De nomine παιδικὰ consulas n. 9.

(152) Καὶ Πλάτωνα] « Is enim cum Platone Aristotelem conciliabat, superiorem illum Ammonium æmulatus ». TAR.

(153) Πνεόντων καὶ ἀγαμένων] « Ad fastum prius verbum pertinet. Ejus exemplar proponit in doctorum suo doctore Theophrasto Æneas Gazæus [non carent quidem fastu Theophrasti verba supra p. 4 : ἐρώτα...]. Locutio est Homericæ; ut Iliade postrema [364] : μένεα πνείνοντας Ἀχαιοῦς· Il. B, [536] : μένεα πνείνοντας Ἄδαντες· Odyssea X, [203] : Ἐνθα μένος πνείνοντες ἐφέστασαν. Interpres [Tarinus] non perpendit mentem verbi, qui *suspirantes* vertit ». BA. Genebrardus vertit satis apte : « cum spirarent frequenter Aristotelem, tuas delicias, et Platonem ». Sed nescio quid est absoni in adverbio θαμά. Puto scripsisse τὰμὰ, scilicet τὰμὰ παιδικὰ. Tunc πνεόντων erit in sensu validi amoris, a me jam monstrato ad Anecd. t. 2, p. 56. Heliodorus Æthiop. 1, 9 : ὀλην ἔκεινην καὶ ἔπνει καὶ ἔδλεπεν. Et 7, 12 : εἰμὶ γὰρ τοι τῇ δεσποίνῃ τὰ πάντα, καὶ μόνον οὐκ ἀναπνῆμι.

(154) Ἐθεντα] Verbum τίθεισθαι in sensu assentiendi illustravi ad Anecd. t. 5, p. 381. Zacharias etiam infra pp. 111, 10; 145, 10. Adde Wyttenb. ad Plut. De fort. Rom. p. 106.

(155) Γλιχόμενοι] « ἐπιθυμοῦντες· Hesychius; παρὰ τὸ λίαν ἔχουσαι· Etymolog. ». BA. Cf. n. 66.

(156) Accessit αὐτοῦ ex C. Omnes, καὶ Γέσσιος, præter C qui copula caret, satis inopportuna. — « Γέσσιος et Γέσιος varie scribitur ». TAR. In argumento exstat nomen cum uno sibilo. Ibi n. 4. — Καὶ Γέσσιος] « Non de alio aliquo simul loquitur, sed de solo Gessio, quare vel ὁ Γέσσιος, vel, quod nos aliquando suspicabamur, Γάϊος ὁ Γέσσιος, vel Γάϊος Γέσσιος. De eo hæc Suidas [ex Damascio], quæ integra describam : Γέσιος ἐπὶ Ζήνωνος ἦν λαμπρυνόμενος ἐπὶ τέχνῃ ἰατρικῇ. Πετραῖος τὸ γένος· καθελὼν δὲ τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον Δόμον τὸν Ἰουδαῖον, καὶ τοὺς ἑταίρους πρὸς ἑαυτὸν μετασθησάμενος ὀλίγου

πάντας, πανταχοῦ ἐγνωρίζετο, καὶ μέγα κλέος ἔσχευ, οὐ μόνον ἰατρικῆς ἔνεκα παρασκευῆς τῆς τε διδασκαλικῆς καὶ τῆς ἐργατικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης πάσης παιδείας· φιλότιμος γὰρ καὶ φιλόπονος ὢν ὁ ἀνὴρ; ἄλλην τε πολλὴν ἐν πολλῶν χρόνῳ μελέτη, καὶ οὐ φύσει, προσηπεριεβάλλετο δοξασοφίαν καὶ τὴν τῶν ἰατρικῶν ἔργων τε καὶ λόγων ἀκριβεστέραν τῶν καθ' ἑαυτὸν πάντων ἰατρῶν τε καὶ ἰατροσοφιστῶν κατώρθωσε τέχνην· βραδέως δὲ ἀρξάμενος ἐπιδεικνύσαι δημοσίᾳ τὴν ἐπιστήμην, ταχέως ἀνέδραμῆ τε καὶ εὐθύνησεν ἐπ' αὐτῇ, πομπικὸς ὢν καὶ ἐπιδεικτικὸς, φιλοσοφίας μὲν ἐπ' ὀλίγον ἦκων, ἰατρικῆς δὲ ἐπὶ πλείστον· ὅθεν καὶ χρημάτων μεγάλων ἐγένετο κύριος καὶ Ῥωμαϊκῶν ἔτυχεν ἀξιομάτων οὐ τῶν τυχόντων. Ἀποδέχομαι δὲ τὸ ἀνδρείον παράστημα τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς· τὸν τε γὰρ Ἡρμαϊσκὸν ἐπιζητούμενον ὑπὸ Ζήνωνος βασιλείῳ οἴκῳ τῷ ἰδίῳ κατέκρυψε, παραβαλλόμενος πρὸς τὸν κίνδυνον· καὶ ἐπειδὴ, ἐν τῇ φυγῇ νοσήσας, ἀπὸ πλάγι τοῦ σώματος, εὖ τε περιστείλας καὶ τὰ νομιζόμενα θεραπεύσας. Ὁ δὲ ἀποσταλὴς βασιλικός [editum nunc est Βασιλικός, nec de mutationis causa et auctoritate monemur. Servo vetus βασιλικός, quod nomen eum significat qui imperatoris mandata ferebat et quærebat Hermaiscum] Ἀγάπιον καὶ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους κατασχὼν εἰς τὸ ἀργεῖον ἀπήγαγε. Nomen ipsum Romanis non infrequens, ut Gessius Florus apud Josephum lib. 20 Antiquitatis cap. ult., et in libris Haloseos Judaicæ [Proœm. 7; lib. 2, 14, 2]. Medicinæ autem tum studium philosophis erat commendatissimum, ut videre est vel in catalogo familiarium maximi nominis quique posteris exemplum doctrinæ præbuit philosophi, Plotini, quos plerosque omnes utrique simul studio addictos recenset Porphyrius in ejusdem Vita [p. 5]. Gessius vero iste et medicus et magnarum dignitatum administrator simul fuit, more usitato tum inter tales. Nam et Zethum Arabem talem idem memorat eodem libro [ibid.]: ἔσχε δὲ καὶ Ζῆθον ἑταῖρον... ἦν δὲ καὶ οὗτος ἰατρικὸς, καὶ σφόδρα πεφύλητο τῷ Πλωτίνῳ· πολιτικὸν δὲ ὄντα καὶ ῥοπὰς ἔχοντα πολιτικὰς ἀναστέλλειν ὁ Πλωτῖνος ἐπιειράτο. Quod fere contra nostri aliorumque sæculorum morem est». BA.

(157) Παρὰ τὸν Νεῖλον· Alexandriam, celeberrimam tum toto terrarum orbe disciplinarum palæstram, per fluvium indicat, ut Æneas initio Theophrasti. De hujus urbis præstantia peculiare olim libros scripserunt auctores non postremi nominis: Callixenus Rhodius aliquot libris, laudatus ab Harpocrate in voce Ἐγγυθήκη· ὡς Καλλιξένος τε ἐν τετάρτῃ περὶ Ἀλεξανδρείας ὑποσημαίνει, καὶ Δαμάμαχος ὁ Πλαταιεύς ἐν δευτέρῳ περὶ Ἰνδικῆς. Et sæpius Athenæus. Item

Ælius Dionysius. *Vetus criticus de Scylace Caryandeno verba faciens* : Ἀλιος Διονύσιος ἐν τῷ περὶ Ἀλεξανδρείας βιβλίῳ πρώτῃ φασὶν ὅτι Δαρεῖω προσεφώνησε Σκύλαξ τὸ φρόνησιμα. Dicebatur speciatim propter excellentiam πόλις, ut Roma *Urbs*. Epitomator Stephani : Ἀλεξανδρεία ἡ Αἴγυπτος, ἥτοι Δίβυσσα, ἐλέγετο κατ' ἐξοχὴν πόλις καὶ πολίται ἐξ αὐτῆς (lege οἱ ἐξ αὐτῆς), ὡς ἄστυ αἱ Ἄθῆναι... [cetera ut n. 6] βρούουσιν αἱ πηγαί. Et ad differentiam ceterarum dicitur Ἀλεξανδρεία μεγάλη, ut in Chronico quod Alexandrinum inscribitur, in recensione urbium secundum septem climata [p. 35, 10]. Auctor incertus, qui rustico sermone memorabilia chorographica conscripsit [t. 3, p. 8 Huds.] : *Alexandria civitas est valde maxima et eminens in dispositione et abundans omnibus bonis et esois dives. In eam velut metropolim...* Idem Nyssenus in Vita... ἰσπουδαχότων [quæ desunt quære n. 6, p. 325]. Medicinæ quidem gloria adeo florente, ut ad summam in ea laudem fecerit, Alexandriæ quem operam dedisse ei studio. Ammianus Marcellinus lib. 22, [c. 16, p. 345] : *medicinæ ita studia augentur in dias, ut licet opus ipsum redoleat, pro omni tamen experimento sufficiat medico ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandriæ se dixerit eruditum.* Sic chirurgus quidam admirabilis Alexandrinus celebratur B. Augustino lib. 22 de Civ. Dei c. 8 : *nec aliud occurrit fatigato lacrymis et illa jam necessitate constricto, nisi ut adhiberet Alexandrinum quemdam, qui tum chirurgus mirabilis habebatur.* Et inerant curiæ medicorum pene domibus ipsis numero pares. Fulgentius Prologo Mythol. [p. 609] : *inveniebat animus quibus inter mala adrideret, nisi me etiam exinde bellis crudelior Galeni curia exclusisset, quæ pene cunctis Alexandriæ ita est inserta angiportis, quo chirurgiciæ carnificinæ laniola pluriora habitaculis numerentur.* Qui idem omnium dogmatum, ut loquitur, imbutamentis crebram eam urbem ibidem facit. Principes medicorum, qui ejus civitatis doctoribus laudati. Et sic laudat Zenonem suum Julianus Parabates Epist. 45 : *πολλά μὲν καὶ ἄλλα σοι μαρτυρεῖ καὶ τῆς ἰατρικῆς τέχνης εἰς τὰ πρῶτα ἀνήκειν, καὶ ἥθους καὶ ἐπιστημίας καὶ βίου σωφροσύνης συμφώνως πρὸς τὴν τέχνην ἔχειν· νῦν δὲ προσέθηκε τὸ κεφάλαιον τῆς μαρτυρίας· τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων πόλιν ἀπὸν ἐπιστρέφεις εἰς σεαυτὸν· τοσοῦτον αὐτῇ κέντρον καταλείπτεις.* Et alioquin Ægyptii medicinæ laudibus celebres. Vopiseus in Saturnino [c. 7] : *sunt Ægyptii liberi, novarum rerum usque cupientes, versificatores, epigrammatici, mathematici, aruspices, medici.* Ita ut omnes pene essent medici. Diogenes Laertius lib. 3, [c. 6] de Eu-

ripide : ὄθον και εἰπεῖν· Ἐθάλπισσα κλύζει πάντα τάνθρώπων κακά· ἀλλὰ και καθ' ὄμπερον φάναι πάντας ἀνθρώπους Αἰγυπτίους ἰατροὺς εἶναι. Itaque habebantur cum transferrentur ægrotantes pueruli per singulas domos. Rufinus Hist. Eccles. lib. 1, cap. 10 : *moris apud Ægyptios esse dicitur, ut, si puerulus ægrotet, circumferatur a matre per singulas domos, quo, si quis aliquid experti remediī noverit, conferat id laboranti.* Fuisse priscis Ægyptiis ad singula membra humana singulares medicos testatur Herodotus lib. 2, [84], qui plura de his, ut et Diodorus Siculus [1, 82]. Situm urbis Alexandrinæ opportunissimum celebrat Philo Legatione ad Caium [§ 43], de eo : ἀλλοτος γάρ τις αὐτὸν ἔρωσ καταῖχε τῆς Ἀλεξανδραίας, εἰς ἣν ἐπίδοι σπουδῆ πάσῃ παραγενέσθαι, νομίζων ταῖς ἑλλαις παράδειγμα γεννηθῆσαι τοῦ σαβασημοῦ, μεγίστην τε οὖσαν και ἐν καλῷ τῆς οἰκουμένης : aerem salubritate eximium Strabo libro 5, [c. 1, § 7], ubi de Ravenna, cui perpetuæ paludes eandem non demunt. Ob amplitadinem dixi Romæ compositam. Proxima illi ante Constantinopolim conditam habebatur. Aristides Eucomio Romæ [t. 1, p. 333, D] : Ὁ δὲ και μόνον ἀξιον τῆς ἰασητοῦ φύσεως ἔργον και μνημεῖον κατέλιπε πρὸς Αἰγύπτω τὴν ἐπάνωμιον πόλιν, ταύτην εὖ ποισῶν ὑραῖν ὄκισεν, ὅπως ἔχοιτε και τῆς μεγίστης μετὰ τὴν ὑπετέραν κρατοῖσθε. Neque alia mente isti jungitur a Nemesio [De nat. hom. p. 136, cap. 3] : τόπος γάρ ἐστι πέρας τοῦ περιέχοτος, καθ' ὃ περιέχει τὸ περιεχόμενον· εἰ δὲ τις λέγοι, « οὐκοῦν και ἐν Ἀλεξανδραία και ἐν Ρώμῃ ἐστι και πανταχοῦ ἡ ἐμῆ ψυχῆ », λαυθάνει ἑαυτὸν πάλιν τόπον λέγων. Dixi κατ' ἐξοχὴν πόλιν dictam. Idem tradit Eustathius in Dionysium commentariō [v. 254], ubi et lectu digna de ea alia non pauca : λέγεται δὲ και πόλις ποτὲ κληθῆναι κατ' ἐξοχὴν, ὡς νῦν ἡ Κωνσταντινου πόλις, και ὡς αἱ Ἀθῆναι ποτὲ ἄστυ. Etiam secundæ sedis a Roma honorem episcopus olim habebat. Leo Magnus Epistola 53 [= 80, c. 2] : *tamquam opportune se tibi tempus obtulerit, quo secundæ honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit et Antiochena ecclesiæ proprietatem tertie dignitatis amisit.* Quæ verba repetit Facondus Hermianensis Pro concilio Chalcedonico lib. 5, cap. 4. Idem ex canonica ordinatione tradit Petrus Damianus libro 2, Epist. 16 [p. 221]. Peculiaribus non raro verbis utebantur Alexandrini, ut videre est apud Hesychium in vocē Βαίων, et alibi; adeo ut Attici sermonem eorum gratia rejecerint. Phrynichus [Epit. p. 332] : *θελοκλήναι· Ἀλεξανδρεωτικὸν τοῦνομα· διὸ ἀφετίεν Ἀλεξανδρεῦσιν και Αἰγυπτίοις αὐτό· ἡμῖν δὲ ῥητιόν ἡθελοκλήναι.* Idem [p. 387] : *ἐπιχειμαῖσις* ἑαυτὸν, Μένανδρος εἶρηκεν ἐπὶ τοῦ λυπεῖν, και Ἀλεξανδραῖς

ὁμοίως· πιστόν δὲ τοῖς δοκίμοις, τοῖς μὴδ' εἰδῶσι τοῦνομα. Sermo erat delicatus, ut proverbio locum etiam fecerit. Quintilianus lib. 1, cap. 2 : *gaudemus si quid licentius (pueri) dixerint. Verba nec Alexandrinis quidem permittenda deliciis risu et osculo excipimus.* Præcipuum urbis decus templum Serapidis, quod, cum demolitum videre, laudant et describunt Rufinus [2, c. 22] aliique ecclesiastici historici [Socrat. 5, 16; Sozom. 7, 15]. Idem laudat et barbaro-romanus chorographus [t. 3, p. 8 Huds.] : *et dii coluntur eminenter, et templum Serapis ibi est; unum est solum spectaculum novum in omni mundo. Nusquam enim terræ aut ædificium, aut dispositio templi aut religionis invenitur. Undique autem musium ei reddere videatur.* Emaculandum existimo; nam barbarum mire læsit barbarior librariorum stupor : *et dii ibi coluntur, et eminenter templum Serapidis. Id est unum et solum spectaculum notum in omni mundo. Nusquam enim terræ aut ædificium aut dispositio templi aut religio similis invenitur. Undique autem Musium ei reddi rite videatur.* De *Musio* doctissimus editor, amicus noster [Significat J. Gothofredum, cujus editione careo; sed pravissimam ejus de *Musio* sententiam novi ex Frid. Gronovii Exercit. De Museo Alex., qui eam confutat et alio modo geographi locum tentat]. Commendabant Alexandriam ultra Pharus illa nobilis, et totam civitatem innoxio flumine subterfluens Nilus. Utrumque celebrat Geographus Arabs, nuper latinitate donatus : *Nilus*, inquit [auctor Geographiæ Nubiensis p. 94], *ab occidentali ipsius parte excurrens transit sub fornicibus omnium ipsius domorum, quarum quidem fundamenta sunt invicem connexa. Et urbs nihilominus est non modo clara atque luminosa, verum etiam firmiter structa.* De Pharo cœpiciosius idem [ibi dem] quem lege, ut et Benjaminum Tudelensem, qui de speculo Alexandri intrepide nugatur [p. 121...]: Ultra hæc charta etiam ditabat et celebrabat hanc urbem; papyrus tamen potius, cujus ubertatem modo dictus barbarus chorographus laudat [p. 8]: *possidet*, inquit, *cum omnibus, quibus habet bonis, et unam rem, quæ nusquam nisi in Alexandria et regione ejus fit, sine qua neque judicia neque privata negotia regi possunt, sed pene per ipsam rem omnis hominum natura stare videtur. Et quid est, quod sic a nobis laudatur? carta; quod ipsa faciens et omni mundo emittens, utilem speciem omnibus ostendit. Sola hoc supra omnes civitatesque et provincias possidens, sed sine invidia præstans suorum bonorum.* Suo ævo quam aromatum specierumque mercatura fuerit frequentata,

adeo ut plurimæ gentes suos ibi negociatores ordinarios, fóra peculiaris, conditoria et curias habuerint, quæ nunc etiam maximam partem florent, multis tradit, quem modo nominavi, Benjamin Tudelensis [p. 123...], commemorans etiam domum extra urbem studiis litterarum dicatam, quam olim Aristotelem coluisse fabulatur [vide infra p. 389]: certum tamen est inde a romano ævo eam iis usibus inservisse. *Extra urbem*, inquit [p. 121 versionis Lemper., qua tamen non usus est Barth.], *ædificium visitur magnum et speciosum, quod gymnasium fuisse dicitur Aristotelis, Alexandri præceptoris, in quo viginti ipsæ scholæ sunt, totius orbis olim hominibus frequentatæ, qui eo conveniebant Aristotelis philosophiam discendi caussa, et inter singulas marmoreæ erant columnæ.* Porro maximum nomen hujus civitatis fuit florente Ægypto, adeo ut tanti regni principes reges Alexandrini perhibeantur. Cicero Pro domo sua [20]: *qui quum lege nefaria Ptolemæum regem Cypri, fratrem regis Alexandrini, caussa incognita publicasses, bello gerendo M. Catonem præfecisti.* Curius Fortunatianus lib. 2 Rhetor. schol. [p. 67]: *in hypophoris quæ cavenda sunt? ne plene et copiose ponantur; quod tamen aliquando facimus duabus ex causis, aut irridendi adversarii gratia, si hoc augeat, de quo nulla quæstio est, ut pro Cornelio majestatis, aut si discrepans aliquid ostendatur, ut de rege Alexandrino.* Aristæas [Hist. LXX interpr. p. 268] suo ævo scribit omnium fuisse urbium opulentissimam et amplissimam, adjiciens tantam incolarum fuisse civilitatem, ut agriculturam præ cultu neglexerint hospitalitatis [falli opinor Barthium de Aristææ sententia]; unde reges coactos edicto sanxisset ne quis exterus ultra 20 dies intra urbem commoraretur, utque res litigiosæ intra sextum diem componerentur: τῶν δὲ πόλεων ἔσαι μέγεθος ἔχουσι καὶ τὴν ἀκόλουθον εὐδαιμονίαν, ταύταις συμβέβηκεν εὐανδρεῖν, ἀμελεῖσθαι δὲ τὰς χώρας, πάντων ἐπὶ τὸ κατὰ ψυχὴν διαροῦσθαι νενευκότων, καὶ τῆ κατασκευῇ πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς ἡδονὰς εὐκαταφόρους εἶναι· τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν, ὑπερβάλλουσαν πάσας τῶ μεγέθει καὶ εὐδαιμονίᾳ τὰς πόλεις· εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς χώρας εἰς αὐτὴν ἐπιξενούμενοι, καταμένοντες ἐφ' ἱκανόν, εἰς ἐλάττωσιν ἦγον τὰ τῆς ἐργασίας· ὅθεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα μὴ καταμένωσι, προσέταξε μὴ πλέον εἴκοσι ἡμερῶν παρεπιδημεῖν, καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν χειρῶν ὁμοίως δι' ἐγγράπτων διαστολὰς ἔδωκεν, ἐὰν ἀναγκασίον ἦ κατακαλέσαι, διακρίνειν. ἐν ἡμέραις πέντε. Inde dicebatur μεγαλόπολις, etiam florente utraque Roma, altera certe. Auctor Catenæ in B. Joannem: καὶ τοῦτο δὲ οὐκ αὐτόνομως ἐποίησα, ἀλλ' ἀκολουθήσας τῷ

ἐρωτησάτω ἡμεῖς πατρὶ, τῷ τῆς Ἀλεξάνδρου φιλοχρίστου μεγαλοπόλεως ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, φέροντι ἐν τῇ πρὸς Εὐλόγιον ἐπιστολῇ, etc. [Melius produxisset verba Philonis In Flacc. § 19 : ἐγὼ Φιλίκιος σὺ μὲν δὲ πρὸ μακροῦ τῆς μεγαλοπόλεως ἢ κολουπόλεως Ἀλεξανδρείας ἡγεμῶν.] Magnitudinem Romanæ proximam adscribit Josephus lib. 4 Halos. c. 11, [5] : εἰς δὲ τὴν Ἀλεξανδρείαν ἀφιγμένῳ τῷ Οὐεσποσιανῷ τὰ ἀπὸ τῆς Ῥώμης εὐαγγέλια ἦκε, καὶ πρέσβεις ἐκ πάσης τῆς ἰδίας οἰκουμένης συνηθόμενοι· μεγίστη δὲ οὖσα μετὰ τὴν Ῥώμην ἢ πόλις στενότερα τοῦ πλῆθους ἡλέγητο. Idem lib. 2, c. 16 [p. 190] ejusdem operis tradit in longitudinem fecisse stadia 30, in latitudinem 10 : Αἴγυπτος τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν οὐκ ἀδοξεῖ, καίτοι πηλικὸν ἀποστάσεως κέντρον ἔχουσα τὴν Ἀλεξανδρείαν, πλῆθους γὰρ ἀνδρῶν ἕνεκα καὶ πλούτου, πρὸς δὲ καὶ μεγέθους μῆκος μὲν γὰρ αὐτῆς τριάκοντα σταδίων, εὐρὸς δὲ οὐκ ἕλαττον δέκα. Ubi memorabilem rem adjicit, tantum per mensem vectigalium inferre Romanis, quantum vix toto anno possit Judæa, et quatuor præterea mensium Romæ annonam sufficere : τοῦ δὲ ἑκαυσίου παρ' ὑμῶν φόρου καθ' ἓνα μῆνα πλείον Ῥωμαίοις παρέχει, καὶ, τῶν χρημάτων ἔξωθεν, τῇ Ῥώμῃ οἶτον μνηῶν τισάρων. De spatio paullo aliter Plinius lib. 5, cap. 10 [§ 11, 3]. De salubritate Alexandrini aeris, de geminis portubus, de mercibus pluribus ex quam importatis [legendum videtur, *exportatis quam importatis*, duce Strabone 17, p. 239], figura situs ad ohlamydem accedente, vicis duobus jugeris singulis amplitudine patentibus, fanis et basilicis tertiam urbis partem occupantibus, de Museo reditibus locupletibus ditato, de Antirrhodo, theatro, aliisque in tanta urbe memorabilibus, legendus oculatus summæque et fidei et doctrinæ testis Strabo lib. 17, [c. 1, § 6—9]. Memorabilis etiam Necropolis, peculiare mortuorum habitaculum ; memorabile Panium, Sarapium, oppidum Augusti victoriæ monumentum, Nicopolis ; item emporium μέγιστον τῆς οἰκουμένης, celebrante eodem Strabone. Νῦν, inquit idem [ibid. § 13], καὶ στόλοι μεγάλοι στέλλονται μεχρὶ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν ἄκρων τῶν Αἰθιοπικῶν, ἐξ ὧν ὁ πολυτιμώτατος κομίζεται φόρτος εἰς τὴν Αἴγυπτον, κἀντεύθεν πάλιν εἰς τοὺς ἄλλους ἐκπέμπεται τόπους, etc. Unde apparet etiam ampliorem quam nunc est negociationem Romano imperio florente in hac urbe viguisse, quæ qualis nostro ævo sit admodum diligenter describitur a Joanne Helfrico Lipsiensi, libello germanica lingua in alias educi non indigno. Notatum supra de medicinæ studiis florentibus : de legum romanarum exemplo suo testis est Agathias libro 2, [p. 52], ubi de terræ motu, alioquin Ægypto incomperato :

ἅπαντες δὴ οὖν οἱ ἐπιχώριοι καὶ μάλιστα οἱ σφόδρα γενηρακότες ἐν θαύματι
 μεγάλῳ τὸ ξυνεγεθὲν ἐποιεῶντο, ὡς οὐκ ἄλλο πρῶτον γενησόμενον, ἔμενε τῶ
 οἴκῳ ὅστις οὐδεὶς· ἀλλ' ἀνὰ τὰς λεωφόρους τὰ κλήθη ξυνέρρει τῷ ἀπροσδο-
 κήτῳ δήτῳ καὶ παραδόξῳ τοῦ μετρίου καταπεπληγμένοι· ἐμοὶ δὲ γὰρ καὶ
 αὐτῷ (ἐτύγγανον γὰρ αὐτοῦ διατρίβων παιδείας ἕνεκα τῆς πρὸ τῶν νόμων)
 δεδιέναι προσήει (quo loco de ædificiis Alexandriæ parum firmis sub-
 jicit, quæ non temere alibi offendas) δεδιέναι προσήει, καὶ ταῦτα ἐπι-
 λίαν μικρᾷ τῇ κινήσει λογιζόμενος ὅτι δὴ αὐτοῖς αἱ οἰκοδομαὶ οὐκ ἰσχυραὶ,
 εὐδὲ εὐρείαι τυγχάνουσιν οὐσαι, οὐδὲ οἶαι καὶ πρὸς βραχὺ ἀνσχεῖσθαι δο-
 κούμεναι, ἀλλ' ἰσχυραὶ ἄγαν καὶ ἀσθενεῖς· ἐφ' ἐνὶ γὰρ ὑφαίνονται λίθῳ. Quæ
 postrema inscite sane traduxit doctus aliarum rerum interpres
 [Vulcanius] *de simplici latere*, cum mens sit Agathiæ uno solo la-
 pide niti ædificia Alexandrina; hoc est, fundamentum lapideum
 habere, sed minime altum, unius tantum lapidis subjectione, cui
 de vili materia habitationes reliquas esse inædificatas, quas textas,
 non compactas dicit [quam interpretationem nemini opinor Bar-
 thium esse probaturum. Credere quis poterit ædificia Alexandrina
 tam parvis superstructa fuisse fundamentis, præsertim in eo solo
 quod inundationibus diuturnis putresceret? parietes exiles fuisse
 et tenues significat Agathias, qui unius tantum lapidis crassitudi-
 nem habebant]. Arcem Alexandrinam stupendi operis ita describit,
 ut contemplandam pene proponat Aphthonius in Progymnastis
 [p. 90], licet interiorem is cultum non attigerit. Vitia Alexandrinis
 inuruntur à scriptoribus, inconstantia, seditionum. Ausonius [De
 claris urb. 2]: *Tertia Phœbeæ lauri domus, Antiochea, Vellet Alexandri
 si quarta colonia poni. Ambarum locus unus, et has furor ambitionis
 In certamen agit. Vitiorum turbida vulgo Utraque, et amentis populi
 male sana tumultu.* Socrates Histor. Eccles. lib. 7, c. 13: *populus
 Alexandrinus præter ceteros seditionibus delectatur, in quibus, si
 quando illarum constandarum occasio, scelera eduntur prope intolera-
 bilia.* Quæ repetit Nicephorus Callistus lib. 14, cap. 14 [p. 466],
 et caussam idoneam adjecit lib. 15, cap. 16, quod plebs illa ex di-
 versissimis nationibus confluerit [Philo Legat. § 18: ὁ Ἀλεξανδρίων
 μιγὰς καὶ συμπεφορημένος ὄχλος]; unde ad rebelliones illis impetus
 dæmoniacus assignatur. Porro perfidia Alexandrina peremit Pom-
 peium: Seneca De brevitate vitæ c. 14. Qui idem omnia Alexan-
 driæ licere dicit in Ludo Claudii [p. 705]. Evagrius Hist. Eccles.
 lib. 2, c. 8: *εὐέξαπτον γὰρ-τι χρεῖμα πρὸς ὀργὴν ὁ δῆμος, καὶ τὰς τυ-
 χούσας ἀφορμὰς ὑπέκκαυμα τῶν θορύβων ἔχων· οὐχ ἥμισυ δὲ πάντων ὁ*

τῆς Ἀλεξάνδρου, πλήθει τε πολλῶ κομῶν καὶ μάλιστα ἀφανῆ τε καὶ συγ-
κλύδω, καὶ παραλόγῳ θρασεῖ τὰς ὄρμας γαυρούμενος, et quæ sequuntur.
Vagabantur noctu per vicos et incessabant obvios dicteris : Plutar-
chus Antonio [c. 29]; ubi idem eum facere aggressum popularitatis
laudatum ait. Adulationis a natura erant docti, ut omnis levitatis.
Philo Legatione ad Caium [§ 25] : ὁ δὲ Γάϊος ἑαυτὸν ἐξετύφωσεν, οὐ
λέγων μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰόμενος εἶναι θεός· εἶτα οὐδένας εὔρεν οὔτε Ἑλλή-
νων οὔτε βαρβάρων ἐπιτηθειότερους Ἀλεξανδρέων εἰς τὴν τῆς ἀμέτρου καὶ
ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπίνην ἐπιθυμίας βεβαίωσιν· δεινοὶ γάρ εἰσιν τὰς κολακείας
καὶ γοητείας καὶ ὑποκρίσεις, παρσκευασμένοι μὲν θῶπας λόγους, ἀνεμμένοι
δὲ στόμασι καὶ ἀγαλίοις πάντα φύροντες. Acerbissimi ultores illatarum
contumeliarum erant Alexandrini : Gregorius Naz. Orat. 21
[p. 389]. Naturæ locique dona alia egregia habebat hæc urbs : ut
Alexandrini panes, cumino regio conditi, celebrantur Plinio
lib. 20, c. 15 [51, 1]; laurus lib. 15, c. 30 [39, 3 : sed ibi agitur
de lauro Alexandriæ Troadis]; vitis lib. 14, c. 3 [4, 19 : et ibi
sermo de vite Alexandriæ Troadis]; pira lib. 15, c. 15 [16, 2]; ficus,
lib. eodem, c. 18 [19, 2]. Marmora Alexandrina : Seneca Epist. 86
[p. 336]. Inventiones etiam celebrantur : vestis polymitos eidem
Plinio lib. 8. c. 48 [74, 2]. Cœruleæ colorum temperationes, Vi-
truvius lib. 7, c. 11. Salubritatem et serenitatem cœli perpetuam
laudat Ammianus lib. 22, [c. 16] : *Alexandria est, inquit, vertex
omnium civitatum, quam multa nobilitant, et magnificentia conditoris
altissimi, et architecti sollertia Dinocratis. Inibi auræ salubriter spi-
rantes, aer tranquillus et clemens; atque, ut periculum docuit per
varias collectum ætates, nullo pœne die incolentes hanc urbem solem
serenum non vident. Locus auris et salutari temperamento perflabilis,
ita ut extra mundum nostrum morari se quisquam arbitretur in illis
tractibus agens, cum sæpe aprico spiritu immurmurantes audierit
ventos. Solertia Alexandri sic constructam, ut etesiæ vicatim urbem
perflarent, scribit Diodorus Siculus lib. 17, [c. 52]; illud adjici-
ens : quo ipse tempore illic fuerit, ultra trecenta millia liberorum
capita infuisse autumat. Apud eum de spatio et regia alia lege,
quorum pars mendo non vacat. Ipsum Alexandrum urbem et no-
bilia futura ejus loca atque ædificia præscripsisse architectis
scribit etiam Arrianus initio libri 3. Densius tamen ibi cœlum
quam in Italia notat Corn. Celsus lib. 3, c. 22 : *opus est, si vires
patiuntur, longa navigatione, cœli mutatione, sic ut densius, quam
id est ex quo discedit æger, petatur; ideoque aptissime Alexandriam**

ex Italia itur. Non cadunt ibi nives. Seneca Quæst. Nat. lib. 4, c. 4 [c. 2, p. 612]: *Alexandriæ quoque, quæ longe ab hujusmodi caloribus est posita, nives non cadunt. Præstantior urbium*, id est nobilissima, dicitur Martiano Capellæ lib. 6 [p. 218]; qui idem libro nono [p. 314] ex antiquioribus scriptoribus tradit stagnum Alexandriæ esse in quo pisces crepitu detineantur. *Insidiosus accessu* esse scribit itidem ex aliis Isidorus Originum lib. 20, c. 10; *difficili exitu* Cicero pro rege Dejotaro [24]. Omnibus Augustis honoratam urbem tradit Philo Legatione ad Caium. Regiones potiores habebat quinque, quarum duæ, florentibus eorum rebus, Judæis habitabantur. Idem In Flaccum [§ 8]: πέντε μοῖραι τῆς πόλεως εἰσιν, ἐπώνυμοι τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς· τούτων δύο Ἰουδαϊκαὶ λέγονται, διὰ τὸ πλείστους Ἰουδαίους ἐν ταύταις κατοικεῖν. Quinta pars regiæ jam inde a conditore dicata erat. Plinius lib. 5, c. 10 [11, 3]: *Alexandriam metatus est Dinochares ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrate laciniatam, dextra levaque anguloso procurso; jam tum tamen quinta situs parte regiæ dicata.* Situs erat talis, ut dimidia Africæ, dimidia Asiæ adscribi posset. Oppius [vel Hirtius] lib. de bello Cæsaris Alexandrino [c. 14]: *erant inter duas classes vada transitu angusto, quæ pertinent ad regionem Africæ: sic enim prædicant partem esse Alexandriæ dimidiam Africæ.* Conditam septimo [regni] Alexandri anno, olympiade 112 notat Cyrillus lib. 1 [p. 13] contra Julianum. Circensium adeo erat studiosa, ut sæpe in hippodromo homines eliderentur: scribit Philostratus lib. 5 [c. 26] Vitæ Apollonii. Delicii et salibus diffluit, Roma imperante, ut notum. At suo ævo barbariem in ea morum nota Polybium adnotavit lib. 17 [c. 1, § 12] Strabo. Postremo Romano ævo quanta fuerit indicat Georgius Elmacenus lib. 1 Hist. Sarac. [c. 3, p. 30], verbis Amri Alasidæ, qui eam Romanis extorsit. *Cepi, inquit, urbem occidentis, neque narrare possum, quid in ea sit, nisi quod contineat 4000 balnea, 12000 olitores vendentes olus viride, 4000 Judæos solventes tributum, et 400 mimos.* Sed numeri illi postremi corrupti sunt apud eum scriptorem. Ex Agathia quod supra dictum, terræ motus inauditum fuisse Alexandrinis infortunium, fidem suam referat ad auctores. Nos scimus ingenti tali sub Gratiano eandem urbem ita concussam, ut multa millia mortalium interierint. Georgius Cedrenus [p. 314, C]: ἐπὶ Γρατιανοῦ σεισμός ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γέγονεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς ἐπὶ πολὺ ὑποχωρῆσαι τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πλοῖα ἐπὶ ξηρᾶς ἐστάναι· πλήθους

δι πολλοῦ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θαύματι συνδεδραμημένος, τῶν ὑδάτων ἀδρόως ἐδραμόντων, πέντε μυριάδες ἀνθρώπων κατεποντίσθησαν. Aliam post describit Georgius Pachymeres, libro [5, c.] 11, qui terræ motus Rhodum, Alexandriam, Peloponnesum, et multa insignia Cretæ loca prostraverit. Ad auctoritatem quod adinet, sciendum Alexandrinæ civitati non solum Ægyptum omnem, sed et bonam partem Libyæ et Thebaidis principatum detulisse. Theodoretus initio Historiæ Ecclesiasticæ [1, c. 2]: Ἀλεξάνδρεια πόλις ἐστὶ μέγιστη καὶ πολυάνθρωπος, οὐκ Αἰγυπτίων μόνον, ἀλλὰ καὶ Θεβαίων καὶ Λιβύων τῶν πρὸς Αἴγυπτον τὴν ἡγεμονίαν πεπιστωμένη. Notavi supra Alexandrinæ ecclesiæ post Romanam magnam fuisse auctoritatem apud ævum prius. Confirmatur ea res illo, quod Occidentis ecclesia maximi fecit communionem ejusdem et consuetudines servavit. Sic enim scribit in Gestis Concilii Aquileiensis sub Gratiano, Valentiniano et Theodosio habiti, æquatævus auctor, Ambrosius vulgò inscriptus [Ambrosii Epist. 3]: *Petimus vos, clementissimi et christiani principes, ut et Alexandriæ sacerdotum catholicorum omnia concilia fieri censeatis, qui inter se plenius tractent atque definiant quibus impertienda communitio, quibusque obseranda sit; nam etsi Alexandrinæ ecclesiæ semper dispositionem ordinemque tenuerimus, et, juxta morem consuetudinemque majorum, ejus communionem indissolubili societate ad hæc usque tempora servemus, tamen id obsecramus. Inter ejus singulares cultus habebatur frequentia consecrandarum deo virginum [et] copia, quæ tanta quotannis erat, ut aliorum locorum numerum longe exsuperaret. Auctor trium librorum De virginibus, eidem Ambrosio adscriptorum, lib. 3 [p. 484]: si quis putat consecratione virginum minui gentium Romanum, consideret quia, ubi paucae virgines, ibi etiam pauciores homines; ubi virginitatis studia crebriora, ibi numerum quoque hominum esse majorem. Discite quantas Alexandria totiusque Orientis et Africana ecclesia sacrare quotannis consueverint: pauciores hic homines prodeunt, quam illic virgines consecrantur. Romanæ quidem ecclesiæ Alexandrina usque ad gloriationem conjungebatur. B. Hieronymus Epist. 68 [= Epist. 58; Select. 1, 47]: tu scito nobis nihil esse antiquius quam Christi jura servare, nec patrum transferre terminos [Prov. 22, 28], sed semper meminisse Romanam fidem Apostolico ore laudatam, cujus se esse participem Alexandrina ecclesia gloriatur. Peculiares ejusdem ecclesiæ consuetudines, ut sedentem episcopum audisse legi evangelia eumque solum concionari*

consuevisse notat Nicephorus Callistus lib. 12, c. 34 [p. 298]. Is episcopus, post tertium Ephesinum concilium, et mitram recepit et Papæ sibi appellationem vindicavit, et universi orbis iudex habitus est, si fides traditionibus ejusdem Nicephori lib. 14, c. 34, p. 180 [p. 512]. BA.

(158) Καί μου τῆς δεξιᾶς λαβόμενος ἀπάγει παρὰ τὸ τέμενος τῶν Μουσῶν] Cf. similia p. 85, 12. — «Τὸ τέμ. τ. Μουσῶν.»] Locus dedicatus exercitiis et doctrinis litterarum. Is dubio procul cujus meminit Strabo lib. 17, [c. 1, § 8]: τῶν δὲ βασιλείων τῆς Ἀλεξανδρείας μέρος ἐστὶ καὶ τὸ Μουσεῖον, ἔχον περίπατον καὶ ἐξέδραν, καὶ οἶκον μέγαν, ἐν ᾧ τὸ συσσίτιον τῶν μετεχόντων τοῦ Μουσειῦ φιλοσόφων ἀνδρῶν· ἐστὶ δὲ τῆ συνόδῳ ταύτῃ καὶ χρήματα κοινὰ καὶ ἱερεὺς ὁ ἐπὶ τῷ Μουσεῖῳ τεταγμένος, τότε μὲν ὑπὸ τῶν βασιλείων, νῦν δ' ὑπὸ Καίσαρος. Qui paucis verbis indicat nimirum Musarum sacerdotem præfectum collegio isti fuisse; doctores inibi redivitibus a principibus destinatis pastos, et communem habuisse usum facultatum; etiam porticibus et deambulacris omnia egregie fuisse exornata, ut regis adnumeratum fuerit, egregio exemplo, Musarum domicilium. Adde quæ notata præstantissimo Casaubono ad extremum librum quintum Suetonii. Nam a Claudio principe φιλολογωτάτῳ veteri Musio adjectum est novum ipsius nominis alterum. Sustulisse cum aliis videtur, restitutum tamen postea, Caracalla imperator ille Ἀδρόνιος θῆρ, oraculi convitio [vide ad Dion. Cass. lib. 67 n. 123]. Dionis Epitoma in illa bellua, ubi Alexandrinorum capitalis clades memoratur [lib. 67, 23]: ἐκ δὲ τούτου τὰς τε θείας καὶ τὰ συσσίτια τῶν Ἀλεξανδρείων καταλύσας, τὴν πόλιν διατειχισθῆναι τε καὶ φρουρίους διαληφθῆναι ἐκέλευσεν, ὅπως μηδέτ' ἀδελῶς παρ' ἀλλήλους φοιτῶεν. Nisi tamen eversioni exemit hoc collegium Musarum etiam in illo diro pectore honos, aut situs etiam. Nam extra urbem fuisse memorat, qui non aliud intelligit, quamvis fabulis inscitissimis omnia disperdens, Benjamin Tudelensis, cujus ævum et eruditio exotica solum Aristotelis nomen e tot philosophis philologisque antiquitatis noverat. *Extra, inquit, urbem...* [reliqua quæras p. 383] *columnæ.* Atque ut iste errat in philosopho, sic in civitate ipsa P. Bellonius, qui, ignoratione antiquæ lectionis, Romanorum hanc academiam de Nilo sublatam, si diis placet, ad Simoenta aut Scamandrum deportare voluit, vir alioquin talis ut scripta ejus exstare magni intersit: eum vide lib. 2 Observationum, c. 19. Senecæ locum

quem et explicat inepte et corrupte adducit, satis explanant quæ ad eum notat Nic. Faber. Porro, ut ista tandem claudantur aliquo fine, de situ, præstantia, moribus Alexandrinis lege Dionis Chrysostomi Orationem 32; ubi tantam levitatem ejus populi inter cetera commemorat, ut proverbium jactatum fuerit, panem ipsius dandum et equos ad spectaculum, ceterarum rerum futuros incuriosos. Ἀκοῆς δεομένης ἀσεβῶν ῥημάτων καὶ κνησιώσεως illis adscribit Julianus Imperator Epist. 51 [p. 97] ». BA.

(159) ABTD Ba, καὶ τῆς τῶν γραμματ. οἱ παῖδες. C, καὶ τῶν γρ. παῖδες. De ipsa periphrasi supra n. 45. Mox post ἐνθένδε codd. et editi ponunt nomen ΙΑΤΡΟΣΟΦΙΣΤΗΣ, ut et mox ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ post δημιουργεῖ, et sic infra ante Gessii in dialogo et ipsius Zachariæ partes. Illa suppressi, ut a librariis nitidioris distinctionis gratia inserta et ab usu antiquiore aliena. Præterea, si personarum nomina addidisset auctor ipse, non etiam addidisset jam supervacaneas formulas ἦν δ' ἐγὼ, ἦδ' ὅς. Vide et n. 58.

(160) Εἰ μὴ ἀεὶ δημιουργεῖ] « Nusquam cessans condere. Similia in Ænea ». BA.

(161) C, φαίνεται. Reliqui, φαίνονται.

(162) Μῆτε πανηγυρίζοντα] « In cætibz non perorantem. In conventibus populorum per civitates artem suam exercebant rhetores, variis motis a quolibet quæstionibus. Sic somniorum doctrinam et judicia per panegyres Græciæ sese explorasse et libris postea mandasse scribit Artemidorus Procæmio : τοῦτο δὲ καὶ σφόδρα διαβληθέντων τῶν ἐν ἀγορᾷ μάντεων, οὓς δὴ προέτας τε καὶ γόητας καὶ βωμολόχους καλοῦσιν οἱ σεμνοπροσωποῦντες καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνεσπακότες, καταφρονήσας τῆς διαβολῆς, ἔπει πολλοῖς ὠμίησα, καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ πόλεις καὶ πανηγυρεῖς, καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τῶν νήσων ταῖς μεγίσταις καὶ πολυανθρωποτάταις, ὑπομένων ἀκούειν παλαιῶς ὀνείρους καὶ τούτων τὰς ἀποβάσεις. Multa loca huc pertinent, hincque lucem capiunt, oratorum græcorum sub Romano imperio, præcipue Luciani. Varia autem recte significatio verbi; nam recte et festa et spectacula et laudes ipsas panegyryn complecti notat doctissimus Hesi-chius ». BA.

(163) A, οὐτ' ἐπουδήποτα. C, οὐδ' ἐπειδὴ πότα. Infra C, εἰς αἰε
ἐνεργῆ. AB, εἰς αἰε εὐεργῆ. Editi, εἰς αἰε ἐνεργῆ. Mox Editi, αὐτὰρ : ca-
dices ἀτάρ. Statim AB, ἀργεῖα. Idem mendum in n. 386 ad Æneam.
Scholiastes Anthologiæ ap. Jacobs. Anal. t. 10, p. 138 : εἰσὶ τινες οἱ
ὕπ' ἀργείας τὸν δάκτυλον ἢ τὸν κάλαμον λείχουσιν. Melius fuerit ἀργείας.
Ea vocalium ι et εἰ permutatione utar, Anthologiæ ipsi, si pos-
sim, profuturus. Meleager in Coronæ proœmio v. 23 texuisse se
ait Λυγίδα τ' Εὐφορίωνος, ἰδ' ἐν Μούσῃσιν ἄμωμον ὃς Διὸς ἐκ κούρων ἔσχαν
ἐπωνυμίην. Est ἄμωμον Heynii conjectura non sine plausu ab edi-
toribus recepta, mala tamen. Nam est in codice ἄμεινον, a quo
valde ἄμωμον distat; nec facile conveniet syntaxis neutrius nominis
ἄμωμῶν ac pronominis ὃς, nisi ad τὸ σημαϊνόμενον respexeris; nec,
quod plus habet momenti, ἄμωμον coronariis floribus annumerari
poterit. Scribendum mihi videtur, ἐν Μούσαις κυκλάμινον. Quum forte
finis ἄμινον tantum posset legi, librarius inde fecit ἄμεινον, tum
μούσῃσιν metri sui causa correxit. Inter flores coronarios posuit
καὶ εὐστραφείας κυκλαμίνους Nicander Athenæi 15, 32.

(164) Αὐτοειρήνην] « Dei imperium et majestas ipsa pax est, quam
non tangunt tumultus qualescunque. Docet natura beatissimæ
naturæ, neque minus sacris scriptoribus agnoverunt gentilium
nonnulli. Cassiodorus De anima c. 16 [c. 12, p. 638] : *serenus co-
ruscat; pius fulminat; ima summaque sapientiæ suæ lege moderatur:
scilicet quia in gubernatione ejus consistunt omnia, non in suo posse
relicta; irascitur blandus; judicat tranquillus; et sine mutabilitate
ejus proveniet, quod delinquentium reatus excipiet.* Philosophos nemo
nescit. Papinius de Jove summo et Platónico numinum numine,
lib. 3 [233] Theb., qui Martem alloquitur : *rape cunctantes, et fœderu
turba Quæ dedimus; tibi fas ipsos incendere bello Cœlicolas pacemque
meam.* Idem fine lib. 10, [896] : *Junonem tacitam furibunda silentia
torquent; Non tamen hæc turbant pacem Jovis.* Claudianus [Cons.
Theodori 206, 239] : *Pax majora decet..... sed ut altus Olympi
Vertex, qui spatio ventos hyemesque relinquit, Perpetuum nulla te-
meratus nube serenum, Celstior exsurgit pluviis, auditque ruentes
Sub pedibus nimbos, et rauca tonitrua calcat.* Lucanus lib. 2, [273] :
Pacem summa tenent. Seneca apud Lactantium lib. 6, c. 25 : *vul-
tisne eos, inquit, deum cogitare magnum et placidum et majestate
leni verendum, amicum et semper in proximo? in suo cuique conso-*

crandus est pectore. Vide eum sapientem libris plerisque omnibus, præcipue eo quem De tranquillitate animi dedit. BA.

(165) Ἐπειδὴ πᾶσα ἀπλότης] Male lecto compendio, quod est in TD, Barthius scripsit ἐπειδάν. ABC, ἐπειδῆ, integris litteris. Idem error Barthii pp. 101, 15; 138, 8. Sic sæpe fuit peccatum. Dion Chrys. Orat. 72, p. 382: ἐπειδὴ δὲ τινα ἴδωσιν ἀχίωνα. Codices 2958, 3009, ἐπειδάν, recte. Philostratus V. A. 2, 30: ἐπειδὴ γὰρ τελευτήσῃ δ' ἰνδός· imo ἐπειδάν, cum codice 1696. Idem 7, 15: ζυσοιτήσομεν δὲ ἐπειδὴ εὖ τὰμὰ ἔχη. Codex, ζυσοιτήσομαι δὲ ἐπειδάν. — Πᾶσα ἀπλότης] «Deus simplicissimus. Plato l. 2 De rep. [p. 154 Mass.]: κομιδῆ ἄρα ὁ θεὸς ἀπλοῦν καὶ ἀληθὲς ἐν τε ἔργῳ καὶ ἐν λόγῳ, καὶ οὕτως αὐτὸς μεθίσταται, οὕτως ἄλλους ἐξαπατᾷ, οὕτως κατὰ φαντασίας, οὕτως κατὰ λόγους, οὕτως κατὰ σημείων πομπάς, οὐθ' ὕπαρ, οὐδ' ὄναρ». BA. Comparavit Barthius non comparanda. In Zacharia ἀπλότης est simplicitas rei unius nequiquam compositæ; in Platone ἀπλοῦς est mens simplex et verax, atque a mendacior ac duplicitate omnino aliena. — Infra p. 115, 10: αὐτὸς ὢν ἡ πᾶσα αὐτάρκεια.

(166) TD Ba δημιουργεῖν νομίσομεν. ABC, δ. νομίσομεν. Junguntur syntaxi ὁμολογεῖτο, pro quo est ὁμολογεῖτο in AB, et νομίσομεν. — Δημιουργεῖν] «creare, condere. De hoc enim, non de quavis actione sermo hic est. Ἀνάγκην sæpe Jove omnibusque diis majorem faciunt tragici. De ejus throno Plato extremo lib. 10 De rep. [p. 346 Mass.] Creandi et condendi verbum etiam sequentibus efficiendi voce malim». BA. Scilicet Tarinus δημιουργεῖν νομίσομεν vertit «agere putemus», et infra ἐδημιούργει «efficiebat», et sic in sequentibus.

(167) Plato Tim. p. 30. — In Platonis loco ABCD et Ba, λέγομεν. T, λέγωμεν.

(168) AB, ὡς μὴ αἰεὶ δημιουργόν. — Plato Tim. p. 31: οὕτως δύο, οὕτως ἀπείρους ἐποίησεν ὁ ποιῶν κόσμος· ἀλλ' εἰς ὅδε μονογενὲς οὐρανὸς γεγονὼς ἔστι τε καὶ ἔσται. Cf. et Tim. extr.

(169) Τοῦ μόνου ἐπιστήμονος καγαθοῦ] «Qui et sciens et bonus solus est. Omissum hac illatione quod dici poterat: sponte, ut esset

quod. suppleudo et perficiendo semper operaretur, imperfectum mundum prima conditione deo relictum ». BA.

(170) Omnes ἀποφεύξῃ. Vertunt male omnino : « quomodo effugiet tua illa ingenii dexteritas nobiles et egregias oppositiones ? Est περιδέξιον accusandi casus. Scripsi ἀποφεύξει, et verterim : « et quomodo effugiet (deus scilicet) tuam ingenii dexteritatem, et egregias... » Verbum correxi, huc ducente solita vocalium η et ι confusione. Eustathius Epist. 52 : κἀν ὁ φωστὴρ σκυθρωπάσῃ, καὶ μὴ λαμπρὰς ἐπαφήσει τῷ φυτῷ τὰς ἀκτῖνας, ἐφ' ἑαυτῷ κέκρυπται, καὶ τοῖς φύλλοις μόνοις τότε τὸ δένδρον κομᾶ. Legendum ἐπαφήσῃ propter præcedens κἀν. et quum nec τὸ φυτὸν nec τὸ δένδρον, quod semper oculis cernitur, ἐφ' ἑαυτῷ κέκρυπται unquam, reponendum e codice ρφ' ἑαυτῆς κέκρυπται, repetito scilicet ex præcedentibus nomine δῶρα : « fructus intra sese latet abditus ». In epigrammate Agathiae Anth. Pal. 11, 376 : αὐτίκ' ἀποίσις Ψῆφον ἀρειοτέρην. Sed Planudes ἀποίη, multo melius. Palladas ibid. Epigr. 382 : Εἴγε φάρυγξ βομβεῦσα καὶ ἔγραφα τύμματα πλευροῦ, Καὶ πυρετῷ λήξῃ πνεῦμα βαρονόμενον. Et hic Planudes meliorem habet scripturam λήξει. Gregorius Naz. Ep. 109 : τᾶλλα δὲ αὐτὸς τε φιλοπονήσῃς εὐμαθῆς ὦν, καὶ οἱ περὶ ταῦτα κομψοὶ διδάξουσιν. Manifeste scribendum φιλοπονήσῃς, et sic edidit Vulcanius.

(171) AB, ἦν ἐν χρόνῳ δημιουργεῖ. TD Ba, δημιουργῆ. « Δημιουργῆ rescribendum fuit pro δημιουργεῖ ». TAR. In C, ὁ ἐν χρόνῳ δημιουργεῖ. cum conjectura marginali : ἴσως ὅτι. Manifestum est vel ἦν δημιουργῆ vel εἰ δημιουργεῖ legendum, et illud potius ob pronuntiationem similem syllabarum γῆ γεῖ. Philostratus Epist. 1 : ῥᾶον πείσομεν, ἦν σαφῶς ἐρμηνεύσομεν. Videtur statim reponendum esse conjunctivum tempus ἐρμηνεύσομεν. Sed codices 1696, 2551, habent εἰ σ. ἐρμηνεύσομεν.

(172) C, οὐτε ψυχὰς γούν. AB, πεπερασμένα. CTD Ba, πεπερασμένας : « pro πεπερασμένα restitutum ». TAR. — « Æneas Gaz. [p. 46] : τῶν ἀνθρώπων ψυχῶν τὸ πλῆθος πρὸς ἡμᾶς μὲν ἀπειρον, τῷ δὲ δημιουργῷ πεπερασμένον, ὥσπερ καὶ ἄλλαι τῶν λογικῶν οὐσίαι, ἃς σὺ μὲν οὐκ ἀριθμήσεις, θεὸς δέ... Hæc christianus. Paria platonici ». BA.

(173) Προβῶναι] « Vide eundem ab initio Dialogi ». BA. Μοχ περιττῆς debetur Tarino pro lectione codicum περὶ τῆς. Sic p. 109, 24 : τῆς περιττῆς ταύτης καὶ δαμνοίας σοφίας.

(174) « De Pythagora, cujus philosophia sub imperatoribus romanis platonice se infudit, omnia nota. Metempsychosis potere ab eodem Ænea refutatur; mille locis irridetur Luciano, qui vix alii de priscis sapientibus infestior offenditur, cum salibus omnes rumpat ». BA.

(175) Παρὰ τῶν σοφῶν Αἰγυπτίων] « At horum esse veritatis sermones clamat omnis antiquitas gentilis : ea ore velut communi eorum chorographus rusticus [t. 3, p. 7 Hudson.] : *viris sapientibus præ omni mundo abundat Ægyptus. Apud metropolim ejus Alexandriam invenies omnem gentem philosophorum omnemque doctrinam. Itaque, aliquando certamine facto Ægyptiorum et Græcorum quis eorum musium acciperet, argutiores inventi et perfectiores Ægyptii, et vicarunt, et musium iis adjudicatum est. Et impossibile est, in quacunque re volueris, invenire sapientem quomodo Ægyptium. Et ideo omnes philosophi et sapientiam litterarum scientes, qui ibi semper morati sunt, meliores fuerunt. Non enim est ad eos ulla impostura; sed singuli eorum quod pollicentur certo sciunt. Propter quod non omnes omnium, sed quisque sua per suam disciplinam ornans, perficit negotium. Et fuit barbarus iste scriptor Ægyptius ». BA. Synesius De prov. init. : περιττοὶ σοφίαν Αἰγύπτιοι. Heliodorus 4, 12 : τῶν Αἰγυπτίων σοφίαν προσθήκη τῆς Αἰθιοπῶν ἐκθειάζων. Cf. Æneas p. 8 et n. 81.*

(176) Ὡς ἀποκος εἶ] « Similia in Theophrastō [Æneæ Gazæi]. Vestitatem satanicæ idololatriæ pro argumento habet, nesciens origines veramque earum doctrinam, vel sane non inscius dissimulans. Similia vociferatur in edicto de non recipiendo Athanasio, quem ipse non Urbe ea solum, sed tota Ægypto, eijceret, ad Alexandrinos Parabates nequissimus, Epistola hodie 51 [p. 96], qua novas, ut loquitur dæmoniacus nebulo, Jesu dissertationes antiquis sapientum scitis præferri pati nequit : τὰ δὲ κοινῇ καθ' ἡμέραν οὐκ ἀνθρώποις διόγοις, οὐδὲ ἐνὶ γένει, οὐδὲ μιᾷ· πάλαι, παντὶ δὲ ἡμοῦ τῷ κόσμῳ παρὰ τῶν ἐπιφανῶν θεῶν δεδομένα, πῶς ὑμεῖς οὐκ ἴστε; μόνοι τῆς ἐξ ἡλίου κατιούσης ἀγῆς ἀκαιοσθῆτως ἔχετε· μόνοι θέρος οὐκ ἴστε καὶ χειμῶνα παρ' αὐτοῦ γινόμενον· μόνοι ζωογονούμενα καὶ φουόμενα παρ' αὐτοῦ τὰ πάντα· τὴν δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ δημιουργὸν τῶν ὄλων σελήνην οὐσαν οὐκ αἰσθάνεσθε πόσων ἀγαθῶν αἰτία τῇ πόλει γίνεται· καὶ τούτων μὲν τῶν θεῶν οὐδένα προσκυνεῖν τολμάτε· ἐν δὲ οὔτε ὑμεῖς, οὔτε οἱ πατέρες ὑμῶν

ἰωράκασιν Ἰησοῦν εἶσαθε Θεὸν Λόγον ὑπάρχειν· ὃν δὲ ἐξ αἰῶνος ἅπαν ὄρα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ βλέπει καὶ σέβεται, καὶ σεβόμενον εὖ πράττει, τὸν μέγαν ἥλιον λέγω, τὸ ζῶν ἄγαλμα καὶ ἐμψυχον καὶ ἔνουν καὶ ἀγαθοεργὸν τοῦ νοητοῦ πατρὸς ** Nota sententia reliqua, etsi deficient verba. **Et nos jam tædet impiissimæ malignitatis. Qui enim modo Hebræos prætulit christianis, quantum abest ut cognitionem illorum antiquitatis sese habuisse confiteatur! Hoc si verum; quomodo nescire potuit idolorum vanitatem? sed turpissima bellua etiam pro argumento seductionis habet plures annos christianismum coluisse, ut inde resiliens ad Satanam ducat secum miseros suos cives. Sic enim loquitur paullo post: οὐχ ἀμαρτήσεσθε τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ περιθώμενοι τῷ πορευθέντι κακείνῳ τῇ ὁδῷ ἄχρις ἐτῶν εἴκοσι, καὶ ταύτην ἰδοὺ σὺν ἁεῶσι πορευομένην δωδέκατον ἔτος. Quod nisi vegrande mendacium est, diu coxit homo pessimus privatim, quod princeps factus semel popalavit. Quod sane et sentiunt Patrum non pauci.** BA.

(177) Φιλολογίας] « Rationis et elegantis doctrinæ titulos hic philologia complectitur; immo totum studium cujusvis doctrinæ. De eo alibi. Sic omnem humanam liberalemque doctrinam hoc nomine censet Capella. Qua sane summa auctoritate floruerunt homines, de quibus isthic sermo est ». BA.

(178) Ἀλήθειαν ἐπανθοῦσαν τῷ χρόνῳ] « In initio enim non comparens, eum tempore tandem efflorescit veritas; nugæ contra florent in speciem primo, efflorent vero dum spectantur; non enim radice ulla nituntur. Plato ipse veritatem, si quando superventura sit, suis acitibus præferendam sancit: καὶ Πλάτωνι συνοικεῖ τοῖς αὐτοῦ πείθεσθαι, ἕως ἂν θειότερος ἀνθρώπος αὐτοῦ ἀναφανῆι αὐτῷ τάληθῆς ἐκδιδάσκει, ὃ προσέειπε πᾶσι συνέπεισθαι, Theophrastus apud Æneam [p. 9, 15]. Huic ut auscultent, neque antiqua majorum deliria ab auctoritate temporis magnificiant, pariter gentiles monet Justinus Martyr Parænetico [init.]: ἀρχόμενος τῆς πρὸς ὑμᾶς παραινήσεως, ὃ ἄνδρες Ἕλληνας, πρῶτον τῷ θεῷ ἐμοὶ μὲν ὑπάρξει τὰ δέοντα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν· ὑμᾶς δὲ τῆς προτέρας ἀφαιμένους φιλονεικίας καὶ τῆς τῶν προγόνων πλάνης ἀπαλλαγέντας, εἰσεσθαι τὰ λυσitelούντα νυνὶ, οὐδὲν οἰομένους περὶ τοὺς προγόνους ὑμῶν εἶσεσθαι πλημμελῆς παρ' ὑμῶν, εἰ τάναντία νυνὶ τῶν πρότερον μὴ καλῶς δοξάντων αὐτοῖς χρήσιμα φαίνοιο παρ' ἡμῖν· ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων ἀκριβῆς ἐξέτασις καὶ τὰ δέξαντα καλῶς ἔχειν πολλάκις ἄλλοιότερα δεικνύσιν, ἀκριβιστέρᾳ πείρᾳ τάληθῆς βασικνίσασα ». BA. Quum vertisset Ta-

rinus, • veritatem habent tempore efflorescentem • legendum jubet • cum tempore aut vetustate efflorescentem, vel tempori superflorescentem •.

(179) ABTD et Ba, *δτε... ἦ. C, δταν... ἐστί. Permutanda tempora vel adverbia: vide nn. 170, 171. Himerius Orat. 26, 2: δταν μὲν ἄμα ταῖς Μούσαις χορεύειν βούλονται· ἴμο βούλονται, vel δτε βούλονται. Hierocles In Aur. carm. p. 108: λέγομεν, νοσεῖ καλῶς, πίνεται καλῶς, δταν ἤ καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ τοιαῦτα φέροι ὁ ἄνθρωπος. Scrib. δτε φέροι, vel δταν φέρη. — TD Ba, *κακαλλισπημένος. B, κακαλλισπημένους ὀνόμασι. Sic C e correctione; et sic in loco simili p. 90, ubi n. 83. In A compendium participii est paulo obscurius; sed non posse legi ἔνος opinor. Eusebius Laudat. Constant. init.: οὐκ ἔγω... πάριμι καλῶσαν ὡς διὰ φωνῆς Σειρήνων, οὐδὲ χρυσίοις δεπάσσιν, ὠραίοις ἄνθισι, ῥημάτων φράσει κακαλλισπημένοις ἠδονῆς φάρμακα τοῖς τῶνδ'ε προπιῦμασι ζήλοισι. In quibus sunt quæ admoveantur notis 47, 86.**

(180) *Κηρὸν Ὀμηρικόν* • Odys. M, [177]: Ἐξείης δ' ἰτάροιον ἐπ' οὐσαι πᾶσιν ἔλειψα •. TAR. Cf. n. 87. — *Σειρήνων* • Pulcre acuteque in his lusit Claudianus; ad cujus Epigramma [24 de Sirenibus] in re vulgari non plane vulgaris nostra secunda editio •. BA. Vide similia p. 90, 13, et n. 87.

(181) • Hesychius: *δηλητήριον· φάρμακον, βοτάνη θανάσιμος* •. BA. De quo nomine vide si tanti sit, quæ notavi ad Herodiani Epimerismos.

(182) *Μέλιτι... περιχρυσάσαν* • *Oras et pocula circum Contingunt mellis dulci flavoque liquore* [Lucret. 1, 936] •. TAR. Multis usurpata imago amaro liquore pleni calicis cujus oræ melle sunt circumlitæ. Dion Chrys. Orat. 33, p. 4: ὡσπερ αἱ τίτθαι τοῖς παιδίοις, δταν δὲ τι τῶν ἀηδιστάτων πιεῖν, αὐταὶ προσφέρουσι μέλιτι χρύσεια τὴν κύλικα. Vide ibi Morell. p. 696. Quod malebat ἀηδιστέρων Reiskius, inveni in codice 2958. Themistius Orat. 24, p. 302: τοὺς σοφότερους μιμητέον τῶν ἰατρῶν οἱ τὰ πικρότερα τῶν φαρμάκων μέλιτι τὴν κύλικα περιχρυσάσαντες πίνειν διδάσκει. Quem locum jam cum Lucretianis composuerat Muret. Var. Lect. 6, 3. Adde Remum ad eundem Orat. 3 (= orat. 5 init.). Julianus Cæs. p. 9: τὰ πικρὰ φάρμακα καταμιγνύντες εἰ ἰατροὶ τῷ μελικράτῳ προσφέρουσι. Ibi Spanh. et Heu-

eing. Gregorius Nyss. t. 2, p. 79, C: ὅσπερ οἱ διὰ δολικτηρίων καιροποιῶντες πολλάκις καὶ μέλιτι τὸ φθειρόν ἐπιθέουσι φάρμακον, οὐκ εὐφράναται ἡ γῆσι τοὺς βλαπτόμενον σπουδῆν ποιούμενοι, ἀλλ' ἐκκλίψαι τὴν τοῦ φθαιρόντος αἰσθησιν. Nicephorus ad Synes. p. 359: οἱ ποιηταὶ φιλόσοφοι ὄντες ἔλαβον ποιητὰ παρὰ πάντων (cod. 2629, π. πᾶσι) καλούμενοι· τοῖς γὰρ ἰατροῖς παραπλήσια δρῶντες καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν φιλοσοφίας (melius cod., τὴν ἑ. φιλοσοφίαν) εἰς μύθους καὶ μέτρα καὶ μέλος (cod. sine κ. μέλος) ψυχαγωγούντα καταθέμενοι, τῆς ἐκείθεν ὀφελείας οὕτως τὸ πικρὸν συνεκάλυψαν· καθάπερ καὶ (cod. sine καὶ· velim οἱ) ἰατρῶν παιδῆς τῶν τῶν λυσιτελοῦντων φαρμάκων ἀηδῆν μέλιτι κεραννόντες πολλάκις συγρῆπτουσι. Demetrius Cydon. De contemn. morte c. 6, p. 44; Basil. Hom. Mor. p. 31. Seneca Rhetor Suas. 7: «decipere vos cogar, veluti salutarem pueris daturus potionem absinthiatu poculi». Vincentius Lirin. Common. p. 357: «faciunt quod hi solent qui parvulis austera quædam temperaturi pocula, prius oras melle circumclinunt, ut incauta ætas, cum dulcedinem præsenferit, amaritudinem non reformidet». Multa possent addi. Addam tantum Saadii non vulgarem sententiam: ethicen esse remedium amarum, fragranti indulcorandum liquore quo palatum jucunde decipiatur; seque callide scammonæ amarum dulci saccharo condire succum, quem lectoribus ægris bibendum præbeat.

(183) «Plato lib. 3 De rep. p. 437 [p. 192 Mass.]: ἄνδρα δὲ δυναμένον ὑπὸ σοφίας παντοδαπὸν γίγνεσθαι καὶ μιμῆσθαι πάντα χρώματα, εἰ ἡμῖν ἀφίκοιτο εἰς τὴν πόλιν αὐτὸς τε καὶ τὰ ποιήματα βουλόμενος ἐπιδείξασθαι, προσκυνοῖμεν ἂν αὐτὸν ὡς ἱερὸν καὶ θαυμαστὸν καὶ ἡδὺν, εἰπομένη δ' ἂν ἔτι οὐκ ἔστι τοιοῦτος ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει παρ' ἡμῖν οὔτε θέμις ἐγγενέσθαι· ἀπεπέμπομεν τε ἂν εἰς ἄλλην πόλιν, μύρον κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαντες καὶ ἐρίῳ στίψαντες: *si quis ergo in nostram urbem venerit, qui animi sapientia in omnes possit sese vertere formas.... lanæque coronantes*. Vide Proclum in Commentario, et Maximum Tyrium Orat. 7 [Diss. 23] ». DUC. — Πολιτείας) «De hac quid dicam scio; sed non est necesse irritare crabrones. Illud certum nequaquam ex usu hominum fore talem institutionem. Quod censuisse etiam puto amicos ac consiliarios Galieni, aliòquin minime prudentissimi principis, a quo pene impetraverat Plotinus ut desertam quamdam in Campania civitatem restituere liceret, Platonicis institutis regendam. Sed amici, ut dictum, imperatoris rem impediverunt; bono, ut ego existimo, exemplo, ne cum auctoritate aliqua in

vulgam irent noxiæ illæ nugæ. Porphyrius rem tradit in Vita Plotini, invidiam tamen purpuratorum falso incessens, meo quidem animo [p. 8] : ἐπίρρασαν δὲ τὸν Πλωτῖνον μάλιστα καὶ ἐσέφησαν Γαλιῆνος τε ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ τοῦτου γυνὴ Σαλωνίνα· ὁ τῆ φιλίᾳ τῆ τοῦτων καταχρώμενος, φιλοσόφων τινὰ κολῶν κατὰ τὴν Καμπανίαν γεγενῆσθαι λεγόμενῃν; ἄλλως δὲ καταρεπόμενῃν, ἥξῃσιν ἀνεγείρειν, καὶ τὴν πείρῃ χώραν χαρίσασθαι οἰκισθεῖσιν τῆ παλαιοῦ, νόμοις δὲ χρῆσθαι τοὺς κατοικεῖν μέλλοντας τοῖς Πλατῶνι, καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῆ Πλατωνόπολιν θέσθαι· ἐκὰς τε αὐτὰς μετὰ τῶν ἐπιγίων ἀναχωρήσειν ἐπισχυνεῖτο. Καὶ ἐγένετ' ἂν τὸ βούλημα ἐκ τοῦ ῥάστου τῶν φιλοσόφων, εἰ μὴ τις τῶν συνόντων τῷ βασιλεῖ, φθονοῦντις ἢ νεμερῶντις, ἢ δι' ἄλλαν τινὰ αἰτίαν μοχθηρὰν, ἐνεπέδισαν. *Egregia enim futura erat hærum legum cum romanis concordia*. BA.

(184) Δι' ἡρώδου τὰς χελιδόνας] = *Vetus et notum dictum. Plutarch. (Symm. 8, 7) .* TABL. = *Mos fuit talis Græcarum mulierum hirundines instar loquacium, inutilium de cetero, avium domibus ejiocere, unguento tamen perfusas, ne loquacitas scilicet irata maledictis sese ulcisceretur. Quo pacto cavendum, ne poetam aliquem quis inimicum habeat, suadet Socrates apud Platonem extremo Mimoe* : διὸ καὶ σὺ, ὃ βέλτιστε, ἐάν σωφρονῆς, εὐλαβήσῃ καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ ὅτε μιλεῖ τοῖς εὐδοκίμοις εἶναι, μηδέποτε ἀπεχθασθεῖσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί· οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν, ἐφ' ὅποτερ' ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εὐλογούντας ἢ κατηγοροῦντας. *De Homero et avicula pariter objectis Theodoretus Therapeut. 2, [p. 486] : οὐδὲ μὴν ἐκείνο* ἔγνωσαν ἕως τῆς ἀληθείας οὐ πάντως ἡ εὐγλωττία διδάσκαλος· τί γὰρ τῆς Ὀμήρου ποιήσεως ἤδιον; τί δὲ τῆς εὐπειρίας ἐκείνης γλυκερώτερον; ἀλλ' ὅμως τοῦτον τῶν φιλοσόφων ὁ ἀριστος, μύρω γε ἀλείψας, καθάπερ αἱ γυναῖκες τὰς χελιδόνας, ἐκ τῆς ἑσ' αὐτοῦ συνθεσίσης ἀπέπεμψε πόλεως, ἀκολασίας καλέσας καὶ δυσθεσίσης διδάσκαλον βλασφημεῖν γὰρ, φησὶν, ἐκπαίδεῦσι τοὺς νέους, καὶ πενητὰς αὐτοῖς περὶ τῶν θεῶν ἐντίθησι δόξας, καὶ ἀπαλοῖς ἐτι οὐσι μαθήματα πονηρὰ καὶ διεφθαρμένα ἐνίσχισι. Sane et aliam causam mulierum hujus perurbationis licet adjicere: ne videlicet redirent, sic deungi solitas hirundines. Cuius nos rei effeax apud nobilem Argentinam olim experimentum fecimus. Meminerunt multi eliminationis hujus Homericæ; pauci contra divini ejus honoris, quem a Ptolemæo Philopatore habuit, temple instar numinis cultus. *Ælianus Var. lib. 13, c. 22* : Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ κατασκευασίας Ὀμήρου νεῶν, αὐτὸν μὲν καλῶς ἐκείθει· κέλῃ δὲ τὰς πόλεις περιέστησι τοῦ ἀγάλματος, ἵσαι ἀντιποιοῦνται τοῦ Ὀμήρου. Refero eodem verba Luciani ex Encomio

Demosthenis [c. 2] : τῆ χειρὶ τῶν Ὀμηρῶν ἐπιφθεῖας ἴσα δάπτει τὸν ἐν δεξιᾷ τοῦ τῶν Πτολεμαίων νεῶ τὸν παθεμένον, τὰς κόμας. Ubi demissus capillus vaticinantis effigiem denotat, velut apud Plantam [Rud. 2, 3, 46]. BA. Adde Barthium Advers. 22, 6, qui Theodoretū locum male tentat, apte autem apponit Dionis. Chrys. verba ex Orat. 52, p. 276 : καλεῖται μάλα εἰρηνικῶς, στέφαντας αὐτὸν εἰρήνῃ καὶ μύρῃ καταχέωντας, ἀφίενται παρ' ἄλλους· τοῦτο δὲ αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῶν χλιδῶνων ποιούσιν.

(185) ACTD Ba, ἔξω τῆς αὐτοῦ πολιτείας; B, f, τ. αὐτῷ κ. — « Io De leg. » TAR. Non meminī quem innuat Tarinus De legibus e libro decimo locum. Tangit quidem p. 886 Plato veteres de theogonia poetas, cum primis Hesiodum; sed id nihil fere ad Zachariam facit. Omnino respici videtur locus De republica nobilissimus, quem supra Duceus descripsit.

(186) Διαφθεροῦντά γε τ. νέους] « Platonis verba ex Theodoro modo protulimus; quibus consonat longa ejusdem dissertatio lib. 2 De republ., ubi figmenta de diis Homeri et Hesiodi exagitat [p. 140] : οὐδὲ λεπτέον νέω ἀκούοντι ὡς, ἀδικῶν καὶ ἰσχυρῶν, οὐδὲ θαυμαστὸν ποιῆ, οὐδ' αὖ ἀδικούντα πατέρα κολάζων παντὶ τρόπῳ, ἀλλὰ δρῶν ἂν ἔπερ θεῶν οἱ πρῶτοί τε καὶ μέγιστοι; » quæque ibi ad finem sequuntur, una cum ipso tertio. Non autem sequimur interpretem [Tarinum], qui sententiam philosophi immaniter auget, natum ad corrumpendos juvenes dicens Homerum, cuius alioquin laudes multæ apud eundem philosophum ». BA. Vertit Tarinus : « si ista civitate ejecit, quasi natum ad juvenum mores corrumpendos ». — TD Ba, εἰ ταύτας αὐτοῖς μεταδοθήη. Vertit Genebrardus : « si eas illis communicet »; intelligens videlicet antiquitatem et eloquentiam, ridicule. Tarinus : « si eum legerint ». κμο Græcæ non ducunt. AB, εἰ ταύτης αὐτοῖς (superscripto αὐτῷ) μετ. C, εἰ ταύτης αὐτῷ μετ. : « si illum ejus faceret participem ». Idem verbum de eadem re adhibuit Dion Chrys. Or. 53, p. 275 : οὐ μεταδοθήη αὐτῷ (τῷ Ὀμηρῷ Πλάτων) τῆς αὐτοῦ πόλιός τε καὶ πολιτείας σοφῆς, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζεν, ἐσομένης, ἵνα μήτε ταῦτα ἀκούωμαι περὶ θεῶν νέοι βύτας, μηδ' αὖ περὶ τῶν ἐν ἔδῳ μηδὲν σκυθρωπὸν λαγόμενον, μαλακώτερον, ἀλλὰ τοὺς πρὸς τὸ μάχεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν ποιῆν. Quod reponi volebat Reiskius ποιῆ, reperi in codice 2958.

(187) Omnes φαίνονται, quod mutavi ob ἴσος ἐν. — « Ita ediderat,

latine interpres [Genebrardus]: *nihil igitur tempus tantisper dum conturbat: nunquamne prædari voluptas ratio et veritas tibi videtur?* Sensum auctoris expressimus, qui non vult haberi rationem anti-quitatis, si falsitati dandus sit locus». DUC. Sic autem vertit Ducæus: «nulla igitur apud nos erit ratio temporis, si mendacium nobis negotium faecessat; neque nobis erunt pulchræ ullæ delicæ, si quando ratio et veritas appareat». Scilicet ipsi δτε fuit pro adverbio temporis. Tarinus: «Ergo nulla erit apud nos ratio temporis, si mendacium turbet; nullæ nobis erunt pulchræ delicæ, nisi cum ratio et veritas apparebit». Videtur voluisse δτε μή... φαίναται. Mihi est δτε pro articulo, cui opponitur καὶ ἢ, ac sumo παιδικά eo qui fuit supra n. 9 illustratus sensu: «nulla ergo etiam nobis erit ratio temporis, dum mendacium molestias exhibebit ac nullibi suaves illæ delicæ, ratio et veritas, apparebunt».

(188) «Pro illis verbis, τῷ λόγῳ ἀνάγκη, legebatur in apographo Anglico εἰπερ ἀνδραγῆ ἐπώμεθα. Unde conjiciebat scribendum Montacutius: οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγὼ, εἰπερ ἀν' ὁ λόγος ἔλατῃ, ἐπώμεθα· quo nos trahit ratio sequamur». DUC. Quod memorat legi Ducæus in Anglico, reperi in C, et ibi exstat in margine conjectura quam esse dicit Montacutii. Infra C, τοῦτου γε. Ceteri, τοῦτό γε. Et cum C verba γὰρ τοῖσιν Zachariæ christiano continuavi, quæ ceteri Iatrosophistæ tribuunt, ejus inserentes personam, qui et male dant Christiano sequentia τῷ συνέχων, ἦδ' ὅς, quæ sunt Iatrosophistæ. Miror Ducæum, qui C ad manum habebat, inde non correxisse Tarinianam.

(189) Ἐξ μηδαμοῦ μηδαμῶς ὄντος] «Ex nihilo, cujus nulla dari potest existentia». BA.

(190) Ἀρμόττουσαν ὄλην]. «Quæ congrua sit formis cum materia simul conditis. Seponit opinionem plurium insignium philosophorum de æternitate materiæ, seu silvæ [vid. p. 179, n. 84], cui formas tantum induxerit conditor universi deus. Etiam Ovidius cum uno suo Naturæ vultu eam persuasionem secutus est. Vide libros Περὶ ἀρισκόντων Plutarcho adscriptos, qui nec integri, nec diligenter collecti, nec magni omnino ponderis sunt. Ποιητῆς mox melius factor [vid. n. 294], quam effector [cum Tarino et Genebr.] traducitur». BA. Infra edd., μόνον σχημάτων. ABC, μόνων σχ. Mox Ba

εἰ C, γεγεννημένα εἰ γεγεννημένοι. Infra C, ἡδέως αὐτοῦ πηδοίμην.

(191) Μὴδέπω τὰ ὄντα δημιουργήσας] = Eadem Æneas noster, si satis memini ». BA. Modo unus Ba, δ' εἶναι.

(192) « Sustinet artificiose audientem sophistam, ut attentiores reddat, interrogare hominem faciens, suspenso paullum sermone. Idque sæpius christianus per Dialogum hunc facit, notabili artificio. Latrosophista, medicus-philosophus latine erit traducendus. Sophistæ enim eo tempore qui prioribus philosophi ». BA.

(193) Ὁμότιμος collegam interpretatur Cyrillus magister. Atticus irridebat Aristotelem, qui, quem corpus esse videbat, mundum diceret tamen æternum, et parem incorporeo conditori deo. Vide Æneam [p. 53] ». BA. Infra ὁμότιμος redibit pp. 117, 8; 120, 2, 25. Cf. n. 207.

(194) C, καὶ ἀοράτῳ πασῶν. BD et Ba, ἀνωτάτῳ. AT, ἀνωτάτῳ.

(195) Ξεναγήσω] « Tanquam hospitem ducam. Ξεναγῶν, ὀδηγῶν καὶ ἀγῶν τοὺς ξένους. Hesychius. Magnificum se facit illa sua similitudine sophista ». BA.

(196) « De umbra pariter multis Æneas noster [p. 52] ». BA.

(197) Ὁμέχρονος] « Ineptissimum effatum. Cum enim in tenebris corpus, ubi umbra? Et totum hoc de umbra plusquam umbraticum est, et merito paullo post exagitur. Vide eruditissimum Iusum amici olim nostri Jo. Wowerii [De umbra pægnion c. 2], qui vel solo hoc ingenii sui sublimitatem et eruditionem animi ostendit ». BA.

(198) B, τοῦ θεοῦ αἰτιοῦντος αὐτοῦ τῷ εἶναι : et ad marg. : γρ. αἰτίου ἔντος αὐτῷ τοῦ. Hæc lectio ceterorum est.

(199) Editi, παρέπιται. Codices, παρατρέπιται, et ad m, γρ. παρέπιται. — Γρ. παρατρέπιται. Ἀγγιφανής, ἀχάρακτος, ὁμόδρομος ἀνδρός, ὁ δέσει : Nonnus 29, [170] Dionys. ». TAR.

(200) « Ad umbram lumen, corpus et locum minime lucidum pertinere vult Theodor. Quæst. 6 in Genes., ut Andreas [imo Elias] Cretensis in Orat. 4 Gregor. [Naz. t. 2, p. 464 Bill.] ». TAR.

(201) Αὐτοῦ ὄντος φάτος νεροῦ] « Intellectui soli capienda lux dicitur et sic debebat verti : *deus cum sit lux intellectualis. Cetera melius omittuntur, quæ interpres adjecit. Non enim sensuum mentio est in Græco* ». BA. Tangitur Tarinus qui vertit : « cum ipse sit lumen, intellectui, non sensibus, obvium ». Genebrardus pressius : « cum ipse sit lumen intellectuale ».

(202) Editi, τῶν παρ' ὑμῖν σοφῶν. Sed ABC, ἡμῖν. Genebrardus etiam vertit ὑμῖν. Et placet magis ὑμῖν quam ἡμῖν. — « Quidam vestrorum doctorum. De re ipsa multis alibi. Et vide de deo pulcra in Eclogis ad Arnobium, quas vocat, Julii Cæsaris Bulengeri [cc. 1, 2] ». BA.

(203) « Non sinit penetrare corpus aut transire fulgorem lucis. Retrocedere dicit lucem a corpore repulsam, et ita umbram fieri. Non sinit a tergo lucem esse; itaque fit umbra a tergo, fronte luci opposita ». BA. « *Nam nihil esse potest aliud, nisi lumine cassus Aer, id quod nos umbram perhibere suemus, Lucret. lib. 4, [369]* ». TAR.

(204) Διαγράφεται] « Depingitur velut ad lineas corporis ». BA.

(205) Δώδης] « Injuria mentem afficere suam dicit, quicumque talia ei cogitanda objecerit. Etymologicon : λώδη, ἡ ὕβρις ἐπὶ κακῶ περιόδητος... ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἠκρωτηριασμένων· οἱ γὰρ παλαιοὶ τοὺς ἐν τινὶ ἀτοπήματι ἀλόνας ἐνουβρίζοντες τὰ ἄκρα τῶν ὄτων ἀπέτεμνον ». BA.

(206) T Ba et AB, νοῦν τε ὀποσοῦν. C, νεῦν τε ὀπως οῦν. D, νοῦν τε ὀπωσοῦν. Visum est γε corrigere.

(207) « Ὁμότιμον, paris pretii aut honoris. Et sic recte vertit Gilb. Genebrardus ». BA. Id contra Tarinum, qui vertit, « *comparem* ». Vide n. 193.

(208) Κατ' ἄλλον λόγον] « Ipsa suse naturæ ratione. Melius fortasse

legatur : κατ' ἀληθινὸν λόγον· non istam adscititiam, sed veram rationem existentiae». BA.

(209) Τριχῆ] Ducæus vertit : « nam corpus triplicem recipit dimensionem ». — « Antea legebatur [in Genebrardi versione] : *nam corpus luminum dimensione est atque dicitur*. Scripserat fortasse interpretes *trinum*, quod typographi oscitantia degeneravit in *luminum*. Doctissimus Budæus citat in Commentariis [ling. gr. p. 474] ex Philopono in Proclum τὸ τριχῆ διάστατον ἀπεργάζεσθαι, et exponit postea τρεῖς διαστάσεις ὀριζόμενον, quod *tribus dimensionibus terminatur*, et τὸ ἀδιάστατον, quod *nullam habet dimensionem*, ut σημῖον καὶ κέντρον, *punctum* ». DUC. « Totidem verbis Philoponus ex Proclo ». TAR. « Τριχῆ. Male hoc omisit Genebrardus. Philoponi in Proclum paria verba adnotat Jo. Tarinus; sed ante eum idem fecerant vulgares lexicographi [H. Stephanus Thesaur. post Budæum] ». BA.

(210) Εἶδωλον] « Ut umbræ mortuorum εἶδωλα καμόντων Homero; Platoni in Phædone [§ 30] σκιοειδῆ φαντάσματα ». TAR. « Simulacrum. Ita idolum virginis pugione ab eo interfectæ Pausaniam inquietasse scribit Plutarchus in Cimone [c. 6]; umbram nimirum speciem ejus referentem. Εἰκόνα καὶ εἶδωλον defuncti dæmonium referre dicit Æneas [p. 60, 26] ». BA.

(211) Οὐδεμία τούτων διαφορά] « Non habeo pro sanis hæc verba. Potius enim dixerit, quod ὁμόχρονα sint, nihil paritatis inter tam diversa facere. Scripsit fortasse : τὸ μέντοι ὁμόχρονα εἶναι οὐδεμίαν τῆς ἀδιαφορίας. Sed quia confidentius hoc non affirmo. Et potest servari altera sententia, ut rem etiam tam tenuem non patiatur veram videri in verbis adversarii. Et legas simplicius : οὐδεμία τούτων ἀδιαφορία ». BA. Græca sanissima sunt.

(212) Μέτρον γὰρ οὗτος] « Videndus Aristoteles in 4 Physic. [c. 14]. At Plato ipsam τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν χρόνον videtur appellare [Diogen. Laert. 3, 73] ». TAR. « De tempore vide nonnulla Adversariorum lib. 58, c. 5 ». BA. Adde Fabric. ad Sextum Empir. p. 161, n. B; p. 563, n. R.

(213) Τὸ μετρούμενον] « Quod metiri potest et me [mensuram] recipit ». BA.

(214) C, ἐπει τῶν πρὸς τι... « Isagog. c. 7 [Arist. Categ. c. 7] ». TAR.

(215) Ὁ χρόνος ἄρα ἐν χρόνῳ] « Aristotelis hæc sunt argutiæ c. 13 lib. 4 [Physic.], et 1 De cælo [c. 10] : ἐν χρόνῳ πάντα γίνονται καὶ φθείρεται ». TAR.

(216) Editi, πρὸ τοῦ εἶναι τὸν κῶδιμον. ABC recte, ut edidī.

(217) « Ἀνασκευάζειν, retractare, evertere ». BA.

(218) Γλιχόμενοι] « Hesychius : γλιχόμενος, ἐπιθυμῶν. Non tamen sale caret hæc vox. Unde idem : γλιχός, πολυπράγμων, περιεργός. Ἐχόμενος ὑπὲρ τὸ δέον· auctor Etymologici ». BA. Cf. n. 66. Male satagit Barthius. Nihil est ibi salis.

(219) Ex Platone Tim. p. 38. — « Ἕνπερ ἄρα λύσις. Non vult expresse statuere solubilitatem, ut ita loquamur, tam mundi quam temporis. Vide infra p. 112 ». BA.

(220) « De structura ex arena Æneas et alii. Notum proverbium, εἰς ἄμμον σχεῖνόν πλέκειν, apud Suidam. Columella Præf. lib. 10 : eadem tam exigua sunt, ut, quod aiunt Græci, ex incomprehensibili parvitate arenæ funis effici non possit ». BA. Cf. n. 68.

(221) « Παραλογισμῶν, circumventionum, deceptionum, ut interpretantur Glossæ Cyrillo adscriptæ ». BA. Memini loci Menandrei in quo vertendo nuper hallucinatus est vir d. : Ὅρτῃ παραλογισμός ποτ' οὐδείς φέεται. Sensus esse videtur, « iræ vel irato hominī nunquam paralogismum fieri »; id est, nunquam fateri iratum hominem incidisse se in paralogismum, vel mala pro bonis et optimis argumenta semper habere.

(222) « Δημάτιον, acceptionem, acceptionem, interpretaris cum eodem glossographo. Interpretes Tarinus et Genebrardus *suspitionem* verterunt. Ego *susceptionem* dixerim ». BA. Est in dialecticis λήμμα plerumque syllogismi major præmissa. Pluribus id ostendi in Notit. mann. t. 11, part. 2, p. 32. Adde not. ad Nemes. p. 407. *Samtio* interpretum nomen est valde proprium. Liceat describere de nomine λήμμα observationem, quæ quidem ad Zachariæ illustra-

tionem est inutilis, sed eruditus tamen placebit lectoribus. Ad verba Gregorii Naz., *δοσε περιττοι τα σοφιστικά και προσαγωγοι των λημμάτων*, Orat. 20, p. 327, Basilius scholiis ineditis hæc notavit: *τινες λημμάτων σοφιστικῶν φιλοπροδλημάτων ἐγὼ δὲ δολήματα μὲν ῥητορικά και ἀναλήματα μαθηματικά οἶδα μεμαθηκώς, και ἐκπλῶς οὕτως λήματα τοῦς τόπους και τὰς ἀφορμὰς τῶν εἰς ἑτέρων κατασκευῶν ἐπιχειρημάτων· ἀλλὰ γε λήματα ἄττικοὶ και τὰ λαμβανόμενα φασιν, ὡς τὰ ἐναντία ἀηλωματα. Δίων ἐν Ῥωμαϊκαῖς Ἱστορίαις [46, 6]: « ὡπερ αἱ πόρνοι τὸν « δώσοντά τι αἰεὶ ἀναμένεις, και προσαγωγὸς τῶν λημμάτων πολλοὺς ἔχον, « πολυπραγμονεῖς τίς τίνα ἠδύκηνεν, ἢ δοκαὶ γε ἠδύκηναι, τίς τίνη ἐπιβολεύει, και τοῦτοις συναίρη, και διὰ τούτων τρέφη». Ἐνθα οἶμαι ταῦτα οὕτως εἰρησθαι τῷ Πατρὶ. Reimarø Basillii scholium innotuerat.*

(223) AB, ἐν αἰωνίῳ, μακάρις. Et sic editi. C., ἐν αἰωνίῳ, ὁ μακάρισι. — « Ἐν αἰωνίῳ, in æternitate. Μακαρίουσ εσε invicem vocant hi collocutores, non sine ironia quadam Græcus; et serio christianus, quia felicitatem veram et æternam vovet suo discipulo ». BA. Et hic Barthius est oculator. Nomen ὁ μακάρις est ex usu platoniorum librorum, ut et ὁ δαμόνις, quod non semel jam legimus. Quod scripsi, ἐν αἰώνι, ὁ μακάρις, verum esse puto, præcipue ob sequentia, εἰκὼν γὰρ τούτου ὁ χρόνος· τούτου scilicet τοῦ αἰῶνος. Plato Tim. p. 37, de tempore: *οὐδὲνα δ' ἐπινοεῖ κινήτην τινα αἰῶνος ποιῆσαι.*

(224) « Vel ænigmatica et ridicule quæretur tempus temporis expers, ut fiat tempus. Sic vertendum χρόνος ἀχρονος. Utraque versio vitiose vulgø editur. In Genebrardi lege: *duh quæretur joculariter et captiose*; in Tarini: *tempus sine tempore quæretur* ». BA. Frustra carpit Genebrardum, qui id ipsum habet quod eum habere vult; ni fuerit a Ducæo tacite facta correctio.

(225) « Ἀγαθότητι, per bonitatem, caussante bonitate: Illud præ interpretis [Tarini] parum commodum hic est ». BA.

(226) Vult legi και καλὸν ὄντα annotator in C. Idem statim proponit, και, ὁ μὴ θέμις εἰπεῖν, κακὸς γενήσεται, inserto κακός. Et videtur quidem ὁ μὴ θέμις εἰπεῖν non syntaxi verbo γενήσεται jungendum, sed per se stare debere, quod suadet usus. Plato Tim. p. 29: *εἰ δὲ (ὁ μὴ) εἰπεῖν τινὲ θέμις) πρὸς τὸ γεγενῶς.* In quo est ellipsis nōminia

κακῶς, sed cum consuetis in ει δι aposiopesi. — C, ἐπειδὴ τάχατις πάντα καλὰ δημιουργεῖν. Μοκ omnes junctim εὐαρμοσθέντα.

(227) Περὶ τάχαθῶ] « Non de summo bono, sed de bonitate ipsa, seu ὄντως ἀγαθῶ, id est deo ipso, bonitatis principio et fundamento, hæc dicuntur. Itaque τὸ summo de suo uterque interpres adjecit ». BA.

(228) Ἢ μόνῃ γὰρ ἀτρεψία] Genebrardus : « permansio enim est immutabilitatis ». — « Videtur legisse Genebrardus : ἡ μόνῃ γὰρ ἀτρεψία. Editio Tarini et apographum Anglicum : ἡ μόνῃ γὰρ ἀτρεψία. immutabilis enim ratio solum permanens, firmum, veritas ». DUC.

(229) « Quod vero sequitur καὶ τὸ ὄντως ὄν interpres [Genebrardus] verterat, et proprie unum vereque existit; quasi legisset, καὶ τὸ ὄντως ὄν καὶ αὐτὸ τὸ ὄν ». DUC. Refinxit Duceus : « quod vere est, ipsum quoque unum est ».

(230) Τάχαθὸν καὶ ἡ φύσις τάχαθῶ] « Iterum non satis circumspice sumum hic bono adjicit Jo. Tarinus. Nam sententia auctoris est, solum bonum et unicum bonum bonique naturam ipsam esse deum, præter quem bonum nullum sit, bonum nihil sit; non de qualitate aut quantitate boni loquitur. Melius Genebrardus in hoc, quanquam in cæteris non item ». BA.

(231) C, ἡ διαμένειν.

(232) « Jucundum erit audire. Nihil habet hic quod agat τὸ merito Tarinianum ». BA. Tarinus scilicet : « age, libens merito audiam ».

(233) ABTD Ba, Ἀλκιβιάδην. C, Ἀλκιβιάδη, quod sumsi, quum statim omnes conspirent in Ἀριστοτέλη scribendo.

(234) Καλόν τι φησὶ εἶναι ἢ οὐ;] « Non congruit sententiæ, quod interpretes ambo scripserunt, necne? clare scribendum : an sciscus? » BA.

(235) Φαίνεται] « Apparet, paret, clarum est sic esse. Male inter-

pretes. Affirmat alter [Tarinus : « aio »]; alter opinatur [Genebr. : « opinor »]; cum rem per se claram esse auctor dicat ». BA.

(236) Τοῦ σεμνοῦ περιπάτου] « Tò σεμνὸν ad sectam pertinet; idque male illi eripiunt; et Aristoteli tradunt ambo traductores ». BA. Genebrardus : « insignis Peripateticæ sectæ dux ». Tarinus : « gravis sectæ peripateticorum dux ». Referebant, opinor, *insignis* et *gravis* ad genitivum *sectæ*.

(237) « Οὕτως εἶδει· ita fieri opus erat, conveniebat ». BA.

(238) « Male τὸ σοὶ neglectum interpreti. Bene rationem ejus habuit Genebrardus ». BA.

(239) Ἄλλὰ μοι χαρίζη] « Demereberis me; gratam mihi rem facies. Male idem Tarinus : « amabis me ». Sed τὸ ἀλλὰ nihil huc facit. Scribe, μάλ' μοι χαρ., valde mihi gratificaberis ». BA. Supra p. 85 : ἀλλὰ μοι χαρίζη τοῦτο ποιῶν· litem non movente Barthio, qui et nunc silere debebat. Cf. p. 143, 8.

(240) C, ποιῶν. B, ποιῶν, et ad marg. ποιῶν. Ceteri, ποιῶν.

(241) Ἢ οὐ σοὶ δοκεῖ] « Inest hic aliquid gratiæ græcicæ, quam doctissimi viri non attenderunt; quasi ablandiens dicat : *nisi si tibi secus res habere videbitur*. Estque socratica e Platone blandiloquentia ». BA. Interpretes recte verterunt. Jam Barthius circa nugulas est occupator.

(242) TD Ba, ὁ στρατηγός. ABC sine ὁ. — Τριάκοντα ἢ ἑκατὸν στρατιώτας] « Mira omissio inter hos numerorum, nec satis concinna. Scribas fortasse ἐνενηκοντα ἢ ἑκατόν. Sed subjungitur mox eadem scriptura, ut tales manipuli vel scaræ tum fuerint in usu ». BA.

(243) Omnes γυμνάζοι et παιδεύοι. Conjector in C : ἴσ. γυμνάζει et παιδεύει. Id scripsi, propter præsens προστίθησι. Passim obtinet illa permutatio vocalium ιι et οι. Arsenius Viol., p. 265 de Zenone : ἔλαγε μὴ δεῖν ζητεῖν τοὺς ἀνθρώπους οἱ τινες ἐκ μεγάλης πόλεως εἰσιν, ἀλλ' εἰ μεγάλης πόλεως ἄξιοι. Puto scribendum, ἀλλ' οἱ μεγ. Mæcedonius

Anth. Pal. 6, 3a : Θρήσκον ἐστὶ σπαίρον τὸ φερρόντιον, ἀλλ' ἀπὸ γαίας, ὡς ἰθὺλαίς, μολίων καὶ χροῦ καὶ παύλας. Quorum viderim sollicitata fuisse verba ὡς ἰθὺλαίς, vix tamen sollicitanda, proponam et ego non-nihil variationis, ὡς ἰθὺλαίς! . . . πῆσαν velis! Tzetzes Chil. 10, 402 : Καὶ πόλιν κτίσαι θεῖναι τὰ ἄνθρωποι ἰθὺλαί κλῆσαν. Malim ἰθὺλοι. Præterea scribendum, ut servatur accensus lex metrici, θεῖναι τὰ vel θεῖναι τὰ. Æschylus Eumen. 283 : καθαρμοὺς ἡλάθη χειροκτόνους. Reperi in codice 2886 χειροκτ. quidem, sed cum superscripta varietate χσ. Erunt καθαρμοὶ χειροκτόνοι purificationes ex victimis manu sacerdotum immolatæ.

(244) Τὸ ἔργον τῶν τριάκοντα] « Genabrardi versio aliquid de milibus gannit. Sed in ea militum vox corrupta est et vox una excidit. Lege : quod si eorum aliquis intreat, alterum conscribit catalogo, atque ita opus triginta centumve militum [est militum, non millium in editione Ducæana], ut et universa actio, detrimentum aut vacationem nullam sustinet. Quam bene autem latine loquatur is homo, dicere non attinet ». BA.

(245) « Ἐργασία, expeditionem, bellum quod præ manibus sit, indicat; ἀργίαν, prolongationem, impedimentum ». BA.

(246) Editi, λιπόντος. A, λειπόντος. BC, λειπόντος. Mox conjector in C, pro καὶ τῶν κατὰ μέρος, proponit, ἴσ. καὶ τοι τῶν κ. μ.

(247) « Hesychius : βαναυσίας, ἰδιωτίας ἢ ἀλογίας. Dicas hunc locum respexisse Hesychium. Nam in eo non pauca sunt, quæ ad loca etiam recentiorum auctorum respiciant. Etymologus [p. 188, 40, βαναυσον] τὸν ἀπάνθρωπον καὶ ὑπερήφανον exponit; Cyrillus glossographus [βαναυσίαν] arrogantiam ». BA. Supra p. 102, 16, Pythagoræ et Platonis βαναυσίῳ ridebatur.

(248) Οὐδὲ τὴν τρέχα] « Notissimum de minutissima re proverbium. Catullus [10, 13] : non facere pili; etc. Cicero ad Atticum lib. 5, Ep. 20. Et alibi ». BA. Comparat Barthius non comparanda. Qua usus est loquutione Zacharias nihil habet cum latine proverbio commune.

(249) Ἀήμων ὡσερ τινά] « Lippitudo, ocalorum vitium. Latines

glamam dixisse docet jam laudatum Cyrilli Glossarium. [Etymologicum M.] : λήμη λέγεται τὸ συνιστάμενον ἐν τῷ ὀφθαλμῷ λευκὸν ὑγρὸν καὶ ἀμβλυώττειν παρασκευάζον. Ἡρακλείδης δὲ ὁ Σωφρονὸς λέγει λημῶν λέγεσθαι τὸ ἀπολαυστικῶς βλέπειν, παρὰ τὸ λάειν, ὃ ἐστὶν ἀπολαύειν. Scholiastes Aristophanis Pluto [581] : λήμη ἐστὶ τὸ πεπηγὸς δάκρυον ἕως ἐπικαθεζόμενον βλάπτει τοὺς ὀφθαλμούς· εἰ τὰς λήμας ἔχοντες τῶν ὀφθαλμῶν ἐμποδίζονται τὰς ὄψεις». BA. Plutarchus Non posse suaviter § 21 : δεῖ μὲν γὰρ ἀμέλει τῆς περι θεῶν δόξης, ὡσπερ ὄψεως λήμην, ἀφαιρεῖν τὴν δεισιδαιμονίαν. Gregorius Naz. Orat. 10, p. 171 : τὸ πάθος ἐπισκοπεῖ τοὺς λογισμοὺς, καὶ, καθάπερ λήμη τις τὸν ὀφθαλμὸν ὑπελθοῦσα, καθαρῶς συνιδεῖν οὐκ ἔξ τὸ δέον. Theodorus Hyrtac. Epist. 7 : πάντως ἂν τὸ πρὸς ἀλήθειαν λημῶν ὄμμα καθάραντες, πρὸς τὴν ἐκείνης ἕλιον ἑντρανίστη. Adde Creuzer. ad Plot. De pulcr. p. 739; Lhard. Demad. pag. 87.

(250) Τῶν τῆς δianoίας ὀμμάτων « De his singulari tractatione in Adversariorum Commentariis [12, 15] ». BA. Vide ad Æneam n. 298.

(251) Δεύτερον πλοῦν] « Secundam navigationem facere, proverbium Græcis non rarum. Vide doctissimum olim amicum nostrum Andr. Schottum ad Proverbia Suidæ Cent. 5, adag. 34 ». BA. Multa ipse dedi ad Anecd. t. 2, p. 445; cf. et t. 3, p. 196; dedit Walz. ad Arsen. p. 179; et Stalb. ad Phileb. p. 42. Basilius Hom. Mor. p. 127 : εὐχῆς μὲν οὖν ἄξιον μὴ προσάψασθαι τοῦ κακοῦ· δεύτερος δὲ πλοῦς, εὐθὺς μετὰ τὴν πείραν, ὡσπερ ἰερόλου πληγὴν ἀποφεύγειν. Nicephorus Greg. Hist. 3, 2, 4 : ὡς ἀνάγκη εἶναι λοιπὸν, κατὰ δεύτερον, τὸ λεγόμενον, πλοῦν, ἐς τὸν ἐπ' ἀδελφῆ γαμβρὸν... αὐτὴν (τὴν ἀρχὴν) διαβαίνειν. Quem cf. et 7, 5, 10. Thomas Mag. Argum. Nubium : ἀποτυχῶν δὲ ὁ πρὸς ἐπιδοῦς τῆς ἐπ' ἐκείνου ἐλπίδος... εἰς δεύτερον εἶδε πλοῦν. Scholiastes Plat. ad Phæd. p. 12 : παροιμία, δεύτερος πλοῦς, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς πεπραττόντων, καθόσον οἱ διαμαρτόντες κατὰ τὸν πρότερον πλοῦν, ἀσφαλῶς παρασκευάζονται τὸν δεύτερον. Codex 2720, παρόσον, pro καθόσον. Adde Gregor. Naz. t. 2, p. 8, D; Phil. De Abrah. § 24; Georg. Laphith. 1264; Procop. Gaz. in meis ad Simoc. notis p. 266.

(252) Μὴ καὶ λῆρος ἢ καὶ βλασφ.] « Impia nugacitas et blasphema stultitia. In versione Tarini negatio neglecta est ». BA.

(253) « Ἀνάρμοστον, incongruum ». BA.

(254) « Ἠλίθιον· Hesychius : μάταιον, ἀναίσθητον, μωρὸν, ἀνόητον, ἀφρονα. Una voce pulcre reddidit Cyrillus glossographus, *brutum* ». BA.

(255) « Eadem enim ratione qua affirmatis non prævaricari officio suo imperatorem, eadem neque deus traducetur aut culpabitur, quin sit et conditor et bonus, alterans et in aliam formam transferens mundum, imo et perdens. Non enim in æternum eum transfigurabit, ut neque ab æterno eum condidit. Hic est accuratus horum verborum sensus, quem obnubilarunt nonnihil, alter etiam pene extinxit, interpretes. Rationem vero istam non admodum capitalem esse docet creatio animarum et spirituum in mundo, qui sane immortales creati sunt, ut sanior theologia docet; quamvis non ignorem Arnobium et alios secus esse arbitratos. De quo suo loco ». BA. Distinxi aliter quam poscit Barthii sententia, non bona.

(256) Editi, λωβήσεται. Codices, λωβηθήσεται. Quos sequi debui. Vide et n. 306. Mox C, εις ἀίδιον. Ceteri, εις α΄.

(257) Ἐποίη γὰρ τὸν νοητόν] « Hæc perspicue mendosa sunt, neque rationem Zachariæ propositam tuentur aut absolvunt. Affirmat enim non ab æterno aut in æternam durationem mundum a deo esse constitutum; transformare igitur eum et penitus abolere non esse contra ordinationem divinam, sed eum conclusisse transfigurandum eundem e mortali quandoque in immortalem. Hanc necessariam sententiam reddes optimo auctori, mutata una voce legendo: ποιήσει γὰρ. Sed et alteram recte mutabis: ποιήσει γὰρ αὐτὸν νοητόν. Vide omnino sequentia mox ». BA. Nihil mutandum; « faciebat enim deus mundum intellectualem », quando hunc visibilem et sensibilem nondum creabat. Philo De opif. § 4: βουληθεὶς τὸν ὄρατὸν τουτοῖν κόσμον δημιουργῆσαι, προεξετύπου (ὁ θεός) τὸν νοητόν, ἵνα, χρώμενος ἀσωμάτῳ καὶ θεοειδιστάτῳ παραδείγματι, τὸν σωματικὸν τοῦτον ἀπεργάσεται.

(258) T Ba, πρώτης. Ceteri πρὸ τῆς. Sic passim librarii male uniunt, male disjungunt syllabas. Gregorius Naz. t. 2, p. 32:

Ἄλλὰ καὶ ὡς (melius ὡς reperi in duobus codd.) βίῳτοιο κακαῖς πρί-
 ρονται ἀκάθαις, Χρειοὶ ἀναγκαίῃ, καὶ ἔκτοθι μυρία δαίμων Ἀουσπείς κα-
 κοεργὸς ἐμύσατο κέντρα μύροιο, Ἀμελείς θνητοῖσι. Divisim scribendum
 cum codd., ἃ μελέρις θν. : « miseris *heu!* mortalibus ». Exhibet alter
 scholium : φεῦ, ἀθλίους ἀνθρώποις. Georgius Acrop. Hist. c. 34 : ἱπα-
 πειλῆσαι δεινῶς, εἰ μὴ σιγῇ φέρει, ὅσα οἱ διαβολῆς ἔστιν ἐπ' αὐτῇ δια-
 πράξασθαι. Vertit Allatius, « omnia quæ illi probro essent » ; sed
 ὅσα οἱ διὰ βουλῆς divisim et cum levi mutatione scribendum ex codice
 3041, ac vertendum, « quicquid ipsi libuerit ; quæ voluerit omnia ».
 Mirabile est valde Yriartem, reperta Const. Lascaris epistola, in
 qua scriptum, ἀφ' οὗ οἱ μετὰ γενέστεροι ἀρυσάμενοι παρὰ πᾶσιν εὐδοκί-
 μησαν, proposuisse, Catal. Matrit. p. 145, οἱ μετὰ γεννητοί, nec vi-
 disse adunatis syllabis οἱ μεταγενέστεροι rescribendum.

(259) « Ματὰ τάξεως, servato constituto sibi ordine, ut jam
 diximus. Δημιουργεῖ, operatur ; servat ordinem et prosequitur,
 quem in creatione prima constituit ; non otitur ». BA.

(260) Οὕτε... πάμπαν καταδικάζει] « Secundum doctrinam rationis
 et Paulli apostolicam. Eadem Æneas noster ». BA.

(261) « Intellectualem nempe mundum faciet pro sensibili. Hoc
 dicebat supra. Eadem apud Æneam ad finem Dialogi, qui ex ar-
 gento et stanno aurum sua ætate produci potuisse, in exemplum
 in melius tradurendi a deo mundi, memorat [p. 71, 4] ». BA.

(262) Petri Epist. 2, 3, 13 : καινούς δὲ οὐρανούς καὶ γῆν καινήν, κατὰ
 τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, προσδοκῶμεν. Cf. Apocal. 21, 1.

(263) Βασιλεὺς ὁ κλεινὸς καὶ θεσπέσιος] « In Hexaem. Homil. 1, [c. 3,
 p. 4] : οὗ τὰ μέρη φθραῖς καὶ ἀλλοιώσεσιν ὑπόκειται, τούτου καὶ τὸ
 δλον, etc. uti supra ». TAR. « Annotavit locum Basilii Montacutius
 ex Hom. 1 in Hexaem. p. 2 : μηδὲ τοσοῦτον δυνθθέντες ἐννοηθῆναι, ὅτι
 οὗ τὰ μέρη φθοραῖς καὶ ἀλλοιώσεσιν ὑπόκειται, τούτου καὶ τὸ δλον ἀνάγκη
 ποτὲ τὰ αὐτὰ παθήματα τοῖς οἰκείαις μέρεσιν ὑποστῆναι. *sed nec tantum
 intelligentiæ habuerunt, ut animadverterent quod ipsum totum, cujus
 partes corruptioni mutationique subjiciuntur, easdem affectiones,
 quibus et ipsæ partes afficiuntur, subire tandem necessarium sit* ».
 DUC. « Κλεινὸς καὶ θεσπέσιος, inclitus et venerabilis. Mirum cur alios

titulos Basilio dederint interpretes [egregius et divinus]. Citat vero hunc et infra p. 139, 13, μέγαν ἀληθείας διδάσκαλον nuncupans, ut et Gregorium Nazianzenum, τὸν ἡμέτερον θεολόγον vocans p. 130, 18; item p. 142, 26, ubi pariter μέγαν ἀληθείας διδάσκαλον appellat; ne videlicet minus gloriæ alteri ex duobus contubernalibus tribueret, quos ambos, adjuncto Chrysostomo et duobus aliis Gregoriis, fere incomparabiles doctores ecclesia Græca habuit ». BA. Infra p. 145, 9, eisdem epithetis Clemens Alex. est insignitus : Κλήμης ὁ κλεινὸς καὶ θεσπέσιος.

(264) Τίθενται δὲ τῷ λόγῳ οἱ ἀπὸ τῆς Στωϊκῆς] De verbo τίθεσθαι hac approbandi significatione n. 154. — « Idem [Montacutius] et testem laudat Ciceronem lib. 2, [c. 39] Acad. Quæst., de stoicorum sententia de mundi interitu : *erit persuasum etiam solem, lunam, stellas omnes, terram, mare, deos esse, quod quædam animalis intelligentia per omnia illa permeet et transeat; fore tamen aliquando ut omnis hic mundus ardore deflagret.* Hinc lux Justino Martyri, apud quem in Apolog. 2, [1, 20], stoici affirmantur docere deum igne solutum iri : οἱ λεγόμενοι δὲ στωϊκοὶ φιλόσοφοι καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν εἰς πῦρ ἀναλύεσθαι δογματίζουσι, hoc est mundum, quem pro deo reputabant. Epiphanius Anacephal. [p. 132] : στωϊκοὶ σῶμα τὸ πᾶν δογματίζοντες καὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζοντες. *stoici corpus universum esse definiunt et spectabilem hunc mundum deum esse statuunt.* Theodoretus lib. 5 [p. 546] De curat. græc. : στωϊκοὶ τὴν ἰσχυροτέραν ψυχὴν ἤν ἔρασαν μέχρι τῆς τοῦ παντὸς ἐκπυρώσεως. *stoici validiores animas perdurare dixerunt usque ad mundi conflagrationem* ». DUC. « Seneca fine lib. 3 Nat. Quæst. : *peracto exitio generis humani extinctisque pariter fertis, in quarum ingenta homines transierant, antiquus ordo revocabitur; omne ex integro animal generabitur, dabiturque terris homo inscius scelerum et melioribus auspiciis natus.* Plura idem Epist. 71, [§ 11]. Vide doctissimi Lipsii Stoica [Physiol. Stoic. 2, Diss. 20 seqq.] ». BA.

(265) Γεωμετρικαῖς ἀνάγκαις] « Quæ ut oculis objecta, refutari non possunt. Cicero Acad. 4, [c. 36] : *geometrarum provideant, qui se profitentur non persuadere, sed cogere, et qui omnia nobis, quæ describunt, probant.* Seneca Natur. l. 1, c. 4 : *rationes, quæ non persuadent, sed cogunt, a geometris adferuntur.* Synesius Epist. 130. Sed vide Sextum lib. 3 Contra mathematicos ». BA. Adde supra n. 80.

(266) Πλάτωνος τοῦ σοφοῦ] « Sophi titulus magistris sectarum datur. Sic christianos doctores veritatis τὸς καθ' ἡμᾶς σοφούς vocat p. 142, 4: ἡ φησί τις τῶν καθ' ἡμᾶς σοφῶν. Et sapiens Basilius p. 122, 6: ἡ φησὶ Βασίλειος ὁ σοφός. Ita Calasiris σοφός apud Heliodorum [2; 24, 25, 29], quem sanctum et doctum præcipue vult. Platonis Timæus ejusque interpretes omnibus sunt in manibus, nec nos philosophice hunc tractare sumsimus ». BA.

(267) Plato Tim. p. 28. Vertit Ducæus : τὸ μὲν δὴ... *illud quidem sane intelligentia cum ratione comprehenditur, cum semper eodem modo se habeat; hoc vero rursus quod opinione attingitur per sensum rationis expertem efficitur atque interit...* « Restituimus » Ducæus ait, « hunc locum ex interprete Platonis in Timæo, cum legeretur antea : *cum semper in iisdem versetur, hoc vero rursus sensu rationis experte opinabile efficitur.* Sed hæc græce aliter leguntur apud Platonem : τὸ δ' αὖ δόξη μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστὸν, γιγνώμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὅπως δὲ οὐδέποτε ἐν· *hoc opinione per irrationalem sensum cum gignatur et intereat, neque vero unquam sit* ». Vide Davis. ad Tusculan. 1, 24.

(268) « Sequentem etiam locum ex eodem Timæo prolatum excerpit et Theodoretus lib. 4 Græcar. affect. curat. p. 62 [p. 534], mihi legit : τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ δημιουργὸν τοῦδε τοῦ παντός... Sed apud Platonem p. 526 [p. 28] editum est : τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντός· apud Zachariam, τὸν μὲν οὖν πατέρα καὶ ποιητὴν. Gregorius Nazianz. Orat. 34, p. 538 : θεὸν νοῆσαι μὲν χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον, ὡς τις τῶν παρ' Ἕλλησι θεολόγων ἐφιλοσόφησεν· *deum intellectu percipere difficile est; eloqui autem impossibile, ut profanorum theologorum quidam docuit*». DUC. Ἐξαιρετὸν ἀδύνατον] « Apuleius Dogm. Platonis [p. 3] : *Plato hæc de deo sentit, quod sit incorporeus : is unus, ait, ἀπερίμετρος, rerumque genitor, omnium extortor, beatus et beatificus, optimus, nihil indigens, ipse conferens cuncta, quem quidem celestem pronunciat, indictum, innoctabilem, et, ut ait ipse, ἀρρητον, ἀκατωνόμαστον; cujus naturam invenire difficile est; si inventa sit, in multos eam enunciari non posse.* Athenagoras Legatione [c. 6] : ὅτι μὴ μόνον εἰς μονάδα τὸν θεὸν κατακλείομεν, ἐπὶ τὰς δόξας ἐτραπόμην· φησὶ οὖν ὁ Πλάτων, τὸν μὲν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντός εὐρεῖν τε ἔργον καὶ εὐρόντα εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν. Elias Cretensis in Orat. 1 Gregorii Theol. [t. 2, p. 85] : *Gregorius ostendit*

dit quonam pacto in numerosa multitudine de deo sermonem habere difficile sit : id autem probat a mentis imbecillitate, qua recte illuminari ac tantæ rei formam explicare nequiverit; tum ab interpretis sermonis infirmitate, qui id quod animo conceptum fuerit, explicare ac perspicue declarare minime potuerit : deum enim, ut Plato ait, cogitare quidem difficile est, eloqui autem, ut dignum est, impossibile. Minutius Felix Octavio [p. 21] : Platoni in Timæo deus est ipso suo nomine mundi parens, artifex animæ, celestium terrenorumque fabricator, quem et invenire difficile præ nimia et incredibili potestate, et, cum inveneris, in publicum dicere impossibile præfatur ». BA. Elias in Gregorium Orat. 23, t. 2, p. 842 : Plato deum rerum effectarum patrem nuncupabat ». Adde Elmenh. ad Minut. l.

(269) ABC, ὁρατός τε γὰρ, ἀπτός ἐστι. TD Ba, καὶ ἀπτός. Ex Platone Tim. p. 28. «Æneas Gazæus [p. 51, 25] : ὁρατός τε γὰρ ἐστὶν ἀπτός τε ἐστὶ· τοῦ οὐρανοῦ τὸ χαριέστατον οἱ ἀστέρες. Sic legenda verba optimi auctoris. Idem postea [53, 8] : ὁρατῶν γὰρ ὄντα καὶ ἀπτόν καὶ πάντα σωματοειδῆ, ἀμήχανον ἦν ἀγέννητον εἶναι ». BA. Cf. ad Æneam n. 443.

(270) Plato Tim. p. 38.

(271) Plato Tim. p. 41. — Athenagoras dicto libro [et loco] de Platone : ἕνα τὸν ἀγέννητον καὶ ἀίδιον νοῶν θεόν· εἰ δ' οἶδεν καὶ ἄλλους, οἷον ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας, ἀλλ' ὡς γεννητοὺς οἶδεν αὐτούς· θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργός, πατήρ τε ἔργων, ἀδύνατα ἐμοῦ μὴ θέλοντος. Eadem apud Æneam nostrum in Theophrasto [p. 45, 12]; et apud Chalcidium in Timæum interpretatione et commentario ». BA.

(272) « Sic vulgo ἐγγίνεσθε. Forte, ἐγίνεσθε ». TAR. Est ἐγγίνεσθε recte in edito Platone, idque scripsi.

(273) Καταφαρμακούμεν] Illudit professioni hominis medici, qui sit instar mente capti, et habeat necesse simul potionibus et sermonibus curari ». BA.

(274) Ἄλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι « Hesychius : ἄλμυρά, χαλεπά, πικρά· a mari. Idem ἄλμυρὸν ἄλκων exponit, qua voce mari vicini aut accolæ homines in Peloponneso dicebantur. Κυρίως τίθεται ἡ λέξις ἐπὶ τῶν εἰς ἄλλα μυρμεμένων ποταμῶν, ὃ ἐστὶν ἐκχεομένων· Auctor Etymol. Pollux lib. 2, c. 4, [110] : κρίνειν χυμὸς ὀξεῖς, δρμηεῖς, ὄδατ

ξιστικούς, πικρούς, άλμυρούς, άλυκούς. Πλάτων γάρ και τῷ άλυκῷ όνόματι έν Τιμαίῳ [t. 7, pp. 67, 98] κέχρηται. Quem sequitur hoc loco Zacharias. Άποκλύσασθαι, abluere, eluere ». BA. Zacharias non sequitur hoc loco Platonem in Timæo, sed in Phædro. Plato enim Phædr. 45 : έπιθυμῶ ποτιμῶ λόγῳ οἶον άλμυράν άκοήν άποκλύσασθαι. Philostratus V. S. 2, 28, 6 : ἦν δὲ αὐτῷ τὰ μὲν τῆς διαλέξεως Πλάτωνος άνεμένα και Δίωνος, τὰ δὲ τῆς μελέτης κατὰ τοῦ Πολέμωνος έρρωμένα και πευ και ποτιμώτερα. Quid sit Platonici in adjectivo ποτιμώτερα bene intellexit Kayser. cujus vide Notas crit. p. 13. Codex 1696 apte exhibet άνημμένα et κατὰ τὸν Πολέμωνα : nam sic esse puto, etsi in meis schedulis raptim scriptis inveniam κατὰ τὸν Πολέμωνος. Psellus Opusculis ineditis, p. 152 editionis futuræ, antithesi parili : εἰ οὕτω ποιεῖτε, κατὰ τοὺς ναυτιλομένους ἐξ άλμυροῦ πότιμον ὕδωρ άρρυσασθε.

(275) Κατεπαθεῖν] « Manet in homine insanix exagitando, alludens et medicorum ineptias, qui multa cantando curari credebant; de quo ex antiquitatis omnibus fere conditoriis alibi. De verbo κατεπαθεῖν Hesychius, Pollux lib. 4, c. 6, [49], Suidas. Genebrardus hic intricatius vertit altero ». BA. Genebrardus scilicet : « tuisne auribus oportet plura insurrare? » Tarinus : « an pluribus incantandus es? » Basilius Epist. 188 : εἰαν έπιτρέψωμεν τῷ λογισμῷ ταῦτα ἡμῖν κατεπαθεῖν, τάχα ἂν εὐρομέν τινα μετρίαν τοῦ κακοῦ λύσιν. Clemens Alex. Quis dives § 42 : ποικίλαις δὲ σειρήσι λόγων κατεπαθῶν αὐτοῦ τὴν γνώμην · ubi inter plurima alia adposuit Segaar p. 349 locum Platonis Menone p. 80, γοητεύεις με και φαρμάτεις και άτεχνῶς κατεπαθεῖς · cujus fere meminisse Zacharias videtur.

(276) Editi, εἰ γέγους. A, ἡ γ. B, ἡ γ. C, ἡ γ. Genebrardus : « quatenus ortum ». Legebat ἡ γ., quod reposui. Plato Tim. p. 48 : εἰ τις οὖν ἡ γέγους κατὰ ταυτὰ όντως έρεῖ. Pariter η et εἰ permutata sunt in Epigr. Diotimi Anth. Plan. 158 : Ὡς πρέπει Άρτεμις εἰμ'· εἰ δ' Άρτεμιν αὐτὸς ὁ χαλκεὺς Μανύει Ζηνὸς, κοῦχ έτέρου θυγάτρα, τεκμαίρου τὸ θράσος τῆς παρθένου. Sumta Jacobsii conjectura χαλκός, legerim : ἡδ' Άρτεμιν αὐτὸς ὁ χαλκός M... θυγάτρα. Τεκμ...

(277) Μὴ δὲ σε μορμουττέτω. Sic C. Reliqui μὴ δὲ σε μ. — « Μορμ., absterreat. Hesychius : μορμουττει, φοβερίζει · μόρμοι, φόβοι. A larvis tragicorum. Vide eundem et Etymologum. Nos supra [p. 349, n. 77] ». BA.

(278) Modo C, τὸ μὲν πᾶν. Editi, προδιαλεγόμενος. ABC, προδιαλ. — « Æneas Gazæus [p. 58, 10]: Πλάτων οὐ τῆς γῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ οὐρανοῦ φθορὰν σαφῶς ἐπεισάγει Τιμαίῳ, λέγων ἐκ τῆς οἰκείας φθορᾶς τὸν οὐρανὸν τρέφεσθαι· εἰ τοίνυν τροφή καὶ φθορὰ, ποῦ τὸ ἀθάνατον »; BA. Vide ad Æneam n. 484.

(279) Editi et AB, εἰ δὲ βουλῆσει. C, εἰ δὲ β. Hoc melius. Φησὶν loco modo laudato ab Zacharia: οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς βουλῆσεως μείζονος ἔτι δεσμοῦ λαχόντες.

(280) C, ὅτι ἂν φήσειεν. — Ἐν νυκτομαχίᾳ μαχόμενος] « Proverbium. Latini dicunt, andabatarum more pugnare. De quo vide doctiss. Lipsium lib. 2 Saturnal. c. 12 ». BA. Theodoretus Therap. 4, p. 527: οὔτε ἀληθῆ, οὔτε μὴν ξυμφερότα γὰρ ἀλλήλοις ἐδίδεξαν, ἀλλ' εἰς πολὺν ἔν νυκτομαχίᾳ διεκρίθησαν μοίρας, ἀλλήλοις ὡς πολεμίοις κατεπεμβαίνοντες. Aristides t. 2, p. 414: ἡμεῖς δὲ γνωρίζομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ μὴ φερόμεθα ὡς περ ἐν νυκτομαχίᾳ· quæ vera esse videtur scriptura.

(281) Annotator in C, pro καὶ οὐδενός, conjecit, μᾶλλον δὲ οὐδενός. Et offendebat ad id Barthius, immerito, ut opinor. — « Non sunt omnino sana hæc verba. Scribe, εἰ μὴ οὐδενός. Pulcre autem ista concluduntur, ut animo exigatur vel deum vel aliquid deo simile esse mundum ». BA. Mox editi et AB, εἰ δὲ φῶσει. C, εἰ δὲ φ., quod prætulit. Infra δεῖ ὁ κόσμος ex C; reliqui sine ὁ. Quod sequitur τίθειται illustratum est n. 154.

(282) Ba C, ἀγέννητον. Mox C, γεννητός.

(283) Plato Tim. p. 33: ἐκ πυρὸς παντός, ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς ξυνέστησεν αὐτόν (τὸν κόσμον) ὁ ξυνιστάς.

(284) Διαλύεσθαι πεφυκώς] « conditus ut dissolveretur. Eam sententiam melius Tarino expressit Genebrardus. Tarinus debebat meminisse ejus quod paullo ante recte reddidit: πᾶν γὰρ σύνθετον πέφυκε διαλύεσθαι: omne enim compositum dissolvi natum est. Peccat sic et paullo post ». BA. Genebrardus: « ad dissolutionem a natura comparatus ». Tarinus: « dissolutioni obnoxium ». Nihil est in utroque quod laudes valde nec quod debeas reprehendere. Barthiana versio, « conditus ut dissolveretur », pessima est.

(285) « Non concludit hoc quod auctor dictum voluit. Etsi enim opificia dei, tamen poterant immortalia esse, ut sunt animæ, spiritusque humani et angelici. Sed ideo dicit mortalia esse, quia partes sunt hujus a deo conditæ mortalis machinæ. Reddideris veram homini sententiam reponendo, δημιουργήματος, quam sane veram esse scripturam existimo. Consentiunt sequentia ». BA. Argutiæ meræ. Sunt δημιουργήματα τοῦ θεοῦ, non sunt per se, non sunt infecta et increata.

(286) « Ἀπόρημα, dubitationem, incertitudinem. Æstum elegantius Latini dicunt ». BA.

(287) Ἐν τῷ ἑαυτοῦ κατὰ τρόπον ᾗθει « Scriptum erat ἑαυτῷ [id nullibi scriptum reperi]. Κατὰ τρόπον· *deus apud se habitabat, apud se habitat; apud se erāt, apud se est* : Augustinus in Psalmum 122, [4, p. 1396]. Καθάπερ ᾗθ' ἄνδρὸς ἐστία, καὶ νοῦ λόγος ἐνδιαίτημα. Deum in λόγῳ habitare credit Philo περὶ ἀποικίας [De profugis § 14]. Τρόπον· forte τόπον : ἐπεὶ αὐτὸς ἑαυτῷ τόπος καὶ αὐτῷ ἑαυτοῦ πλήρης καὶ ἰκανὸς αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ θεός· idem De legis allegoriis [1, § 14] ». TAR. « Doctissimus Tarinus τόπον maluerit legere. Ego duas voculas κατὰ τρόπον ex glossa marginis aut interlineari in seriem orationis correpsisse existimo. Ἐν τῷ ἑαυτοῦ ᾗθει, in naturali sua consuetudine aut perpetuitate ejusdem moris et constantiæ, designat. Τόπον tamen legit, et domicilium vertit etiam Genebrardus; nec est homine idololatra indigna ea vox. Meo tamen animo utraque vox melius aberit ». BA. Quod reddiderit Genebrardus, « erat deus in suo pro more domicilio », non inde sequitur legisse τόπον· quum ᾗθος, præcipue plurale ᾗθη id possit habere significationis. Sed nihil omnino mutandum. Sumsit Zacharias verba Platonis Tim. § 30 : καὶ ὁ μὲν δὴ (θεός) ταῦτα διατάξας, ἔμενον ἐν τῷ ἑαυτοῦ ᾗθει. Vertit Cicero : « constanter in suo manebat statu ».

(288) Ὅσπερ ἐξ ὕπνου διαναστάς] « Parcemia ». BA.

(289) « Quæ nuper dicta sunt omnium oblivionem habere. Ebrietatem quamdam homini, et eam secutum crassum somnum insimulat ei ». BA.

(290) Κολοφών] « summam; τὸ τέλος καὶ πέρασ τῶν πραγμάτων· Hesy-

chius. Infra p. 126, 26; 131, 15 ». BA. Vide Schott. ad Suidæ adagium 13, 75, τὸν κολοφῶνα ἐπίθετες. Erasinum Adag. 1, 2, 33.

(291) « Δημιουργεῖν, operari ». BA.

(292) Ὅσπερ ἐλέγομεν] Tarinus : « sic ut statim dicebamus ». — « Ut diximus. Non bene vocula *statim* de re præterita usum puto Tarinum. Etsi enim concedamus aliquem ex veteribus sic ea aliquando usum, ut insolens tamen aures radit ». BA. Cf. p. 100, 2.

(293) « Χαρίζεται, indulget ipsi ». BA.

(294) Καὶ οὗ αἴτιον] « Οὐκ pro οὗ ascivimus ». TAR. Sed AB non οὗ, sed καὶ οὗ αἴτιον : quibus tribus verbis caret C. TD Ba, οὐκ. — « Verte sic : quod enim ad subsistentiam suam alicujus indiget, factura ipsius potius erit quam factor. *Caussatum* dicas cum scholasticis doctoribus. *Facturam* tum alii dicunt, tum poetæ christiani. *Factor* ab iisdem usurpatur, et a soluto numeris, perpetuo tamen alioquin poeta, Tertulliano. Onomasticon vetus, quod alii Glossas Servii vocant : *Factor*, ποιητής : *Factura*, ποιήσας [cf. n. 190] ». BA. Etsi οὐκ placere queat, nihil tamen mutandum. Ἐκείνου ἂν εἴη αἰτία τὸν καὶ οὗ αἴτιον : illius ipsius rei erit effectus cujus et est causa ».

(295) Locum Platonis vide supra n. 283.

(296) TD, ἐννοεῖ. « Lege ἐννοεῖς ». TAR. Ba, ἐννοεῖς. BA, ἐννοεῖ. C, ἐννοεῖς.

(297) Διακικῆ] « Hesychius : διζκυκῶσιν, διαταράττουσι ». BA.

(298) Εἰ δ' ἀγαθὸς ὢν] « Neque hæc satis sana sunt. Malim legere, εἴτα ἀγαθός... quo recepto melius connectetur sententia ». BA. Non variant codices, nec mutatione ulla opus.

(299) Πᾶσα ἀντάρχεια] « sui in sese perfectio et absolutio ». BA. Melius Genebrardus et Tarinus ; ille : « ipse cum sit universa sufficientia » ; hic : « qui est ipsa bonorum omnium se contenta affluentia ». Cf. n. 165.

(300) « Basilius eod. [in Hexaem. 1, 7, p. 7] : καὶ αἴτιον μὴν αὐτοῦ ὁμολογοῦσι τὸν θεὸν, αἴτιον δὲ ἀπροαιρέτως, ὡς τῆς σαιᾶς τὸ σῶμα καὶ τῆς λαμπηδόνας τὸ ἀπαυγάλλον ». TAR.

(301) AB, γένημα. TD Ba, γέννημα. « Forte γόνιμα ». TAR. C, γόνιμα. — « Scribe cum Tarino, ὡσπερ γόνιμα : ut *genitiva dicimus, vel ut generantia, fecunda*. Quibus vis generandi inest dicuntur fecunda, vel genitiva etiam priusquam generent, cum solum generare sint habilia aut potentia. Sic γόνιμα *fecunda* exponit Cyrillus, et γόνιμον εὐκαρπον Hesychius. *Prolificum* non male etiam dicas. Male *genimina* interpretatur et acceperit Genebrardus ». BA. Servavi meliorum codicum lectionem γένημα, seu potius γέννημα, quum sit et ejus nominis sensus activus.

(302) « Τὰ γεννώμενα, quæ ex ipsis progignenda sunt ». BA.

(303) « Δημιουργικούς λόγους, potentiã creandi ». BA. Quod jam dixit Zacharias pp. 99, 104.

(304) « Ἀκαριαία ῥοπή: momento tam exiguo, ut dividi ultra non possit; extrempæ exiguitatis spatio, quo brevius nullum nec cogitari possit ». BA. Id multi tractarunt : vide Schweb. ad Onos, p. 59; Wagner. ad Alciph. 1, 39, 1; Wessel. ad Diod. 3, 32; Valcken. Schol. in N. T. t. 2, p. 335; Wernsd. ad Phil. p. 27, 100; Schol. Luciani Amor. 10, Jup. conf. 8. Quod præcedit ἐν στιγμῇ χρόνου potuit dicere Lucæ memor qui 4, 5 : ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου.

(305) Παράγειν, quod et statim redibit, et p. 117, 14, est valde in usu de dei opificio. Exempla dedi ad Anecd. t. 1, p. 436. Dionysius Areop. De nom. div. c. 1 : πάντα πρὸς τὸ εἶναι παρήχθη διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Hierocles In Aur. carm. p. 32 : τὴν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ, τὴν αἰδίως καὶ ἀτρέπτως τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παράγουσαν. Athenagoras De resurr. 13 : τοιαύτης δὲ αἰτίας οὐσης καθ' ἣν εἰς τόνδε παρῆκται τὸν κόσμον ἄνθρωπος.

(306) Editi εὐεργετησομένων. ABC, εὐεργετηθησομένων. Et ipse Duxæus n. 319, hoc loco usus, exhibere passivum forsã voluit,

scripto ἐπιγεθησομένων. Vide n. 256. Infra B, τὸ μόνον τοῦ δημιουργοῦ, ubi quod coniecit annotator in C deesse ἴδιον, non utile est.

(307) C, ἔντων... θεῶν... κόσμου. Annotator in C coniecit, ὁ μὲν δὲμ. ὁ δὲ δὲμ. Potius voluit τὰ δὲ δὲμ. Sed potius nihil mutare velle debebat.

(308) Τίς ἡ ἀποκλήρωσις] « Quæ sit distantia, inquit, inter facturam et factorem, si non hic æternus, illa temporalis habeatur. Ἀποκλήρωσις, distinctio, velut cum hæreditas aliqua in duas partes distinguitur; disterminatio, determinatio ». BA.

(309) Τίς δὲ ὁ λόγος] « Et hic rationem et exitum quaero ». TAR. « Ubi manet ratio, inquit, si hæc confundamus, et mundum deo parem vel [coæternum?] suspicemur? Locus est corruptus. Scribendum suspiceris: τίς δὲ ὁ λόγος τὸ μὲν ἐναντίον ὑποτοπάζειν, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν διανοιῶσθαι οὐ θέμις; quæ ratio ferat aut suadeat contrarium suspicari, cum tale quid nefas sit vel cogitare? Facile persuadear esse intrusum hic aliunde aliquid, vel et interlocutionem medici oblitteratam. Codice manuscripto opus ». BA. Eo modo vertit Tarinus, ut pateat nihil hic eum intellexisse. Genebrardus: « quænam autem ratio ne contrarium existimemus, quod quidem etiam cogitare non possumus, si quidem ambo coævi sunt ». Videtur fere sensum cepisse, quem talem esse puto, prorsus rejecta ridicula Barthii hariolatione: « quæ vero sit ratio et causa eur contrarium non esse putemus (scilicet θεὸν πάσχειν, τὸν δὲ κόσμον ποιεῖν), quod ne conjectare quidem fas est (nedum eloqui liceat) », si coæterni sint ambo?

(310) Duo vocabula ποιητής καὶ δημιουργός hic ut synonyma adhibet auctor. Sed sunt inter Patres qui subtilius distinxerunt. Vide Carpzov. ad Hieronym. De Trinit. p. 81.

(311) ABC et editi, πῶς δ' ἂν εἴη ἐν τοῖς ἁμοῖοις κατατομιᾷ εἶναι καὶ δέ. « Lege meo periculo, κατὰ τὸ ἄμα ». TAR. Quæ conjectura, adscripta et margini in C, mihi prorsus satisfacit; non item Barthio, sed erranti, ut videtur. — « Non expediunt se interpretes; neque satisfacit Jo. Tarini emendatio. Sententia enim debet sic concipi: πῶς δ' ἂν εἴη καὶ δημιουργός τῶν ἄμα ἔντων ἄσι καὶ συμπεφυ-

κότων αὐτῶ; ποῦ δ' ἂν εἴη ἐν τοῖς ὁμοτίμοις κατὰ χρόνον εἶναι καὶ αἰεὶ; quomodo, inquit, opifex aut creator sit deus, si simul cum eo semper fuerint, quæ creata sunt? aut quomodo in paris dignitatis res conveniat in tempore esse et esse sempiternum? Genebrardus vertit: *quomodo autem pari honore. censebuntur digna, quæ per vices existant et quæ semper?* Apparet aliam esse eum scripturam secutum. Scribendum puto: ποῦ δ' ἂν εἴη ἐν τοῖς ὁμοτίμοις κατ' ἀλλάτριον εἶναι αἰεὶ; quomodo, ait, eodem censu censeantur, quod ex alio est et alterius gratia et auctoritate et id quod est æternum? Poterit tamen sententia Tarini, quæ ipsi tantopere placuit ut periculum ejus in se receperit, placere, si graviolem post hæc verba distinctionem sustuleris, ut continua series sermonis sit usque ad vocem εὐτω. Alioquin exspectandi codices manuscripti. BA.

(312) AB, τιμαλωφίστατον. C, καταμαλωφίστατον. Editi recte τιμαλωφίστατον. Quo adjectivo jam usus est Zacharias pp. 85, 22; 103, 26; idque sine varietate. Varietatem illam scripturæ peperit confusio crebra vocalium η et ι. Est in Anthologia Palatina 14, 70, oraculum his conceptum versibus: Μὴ μίμνη μίμνη μὴ θεὸς μηδὲν, ξένη· εἴρη δὲ μίμνου, ἦν πατὴρ Ἰσραὴλ σε. Vix credibile est potuissim poetam ætatis non recentis iambicum sic inchoare, μὴ μίμνη μίμνη, vel μὴ μίμνου μίμνη. Legendum esse videtur, μὴ μιμήμνοισι μὴ θεὸς μηδὲν, ξένη. Psellus in meis Anecdotis t. 3, p. 226: Τὸ δὲ ἀνδρείον μόνιον πέρηνα πευ καλοῦσι. Reponam, πέρηνα. Suidas, alio accentu: κέρην, τὸ αἰδοῖον. Vide Schweigh. ad Athen. 7, c. 53. Synesius Catast. p. 302: καὶ ἐν ἐκχυρήσω τι περὶ εὐγενείας εἰπεῖν, ἀπιστήσουσιν. Legendum e codicibus quos vidi: κἀν... ἀπιστήσουσιν. Hippolytus De consummat. c. 37: τότε γὰρ ἡ σάλπιγξ ἤχησεν καὶ ἐξυπνήσει τοὺς κεκοιμημένους. Leg. ἐξυπνήσει. Dicæarchus initio fragm.: ὁδὸς δὲ ἠδεῖα... ἔχουσα τῇ ὄψει φιλόφρονον. Proposuit bene H. Stephanus: ἔχουσα τι τῇ ὄψει φιλ. Poterit sufficere artieuti mutatio: ἔχουσα τι ὄψει φιλ. Arsenius de Democrito Viol. p. 193: ὁ αὐτὸς εἶπεν· οἱ ἀληθινοὶ φίλοι καὶ τὰς φιλίας ἡδύτους καὶ τὰς συμφορὰς εὐαφροτέρας ποιοῦσιν. Scripsit editor doct. ἡδύτους, sic reformata codicis scriptura ἰδίας, quam facilius in ἠδεῖας mutavisset, quum et ipse in nota permutata monstraret nomina ἠδεῖαν et ἰδίαν. Videtur quidem comparativus εὐαφροτέρας alterum poscere; sed illa membrorum paritas non est omnino necessaria. Macarius in Walzii notis ad Arsen. p. 399: εὐτος τοῦ αἰλήνου δεῖται· ἐπὶ τῶν πάνυ γερόντων καὶ ἐξηθενη-

κότων· ἐν γὰρ τοῖς πένθεσι σελήνῳ στεφάνους ἐφόρου.. *Bis scribo σελίνου. De selino lugubri vide Suidam Adag. 12, 65, 66, cum Schotti notis; Apostolium Ad. 17, 30; Erasmus Ad. 2, 10, 85.*

(313) Editi, καὶ ἐτι δημιουργός. ABC, καὶ ἐστι δημ. « Τῶν καθ' ἕνα· στον γινεμένων· quæ pro se quoque secundumque speciem suam fiunt ». BA.

(314) Editi et AB, τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ κάμνοντος καὶ ἰατρὸν. C, τ. εὐεργ. τοῦ κ. κ. ἰ. *Quod sumsi. Annotator in C : « malim, εὐεργέτην τοῦ κάμνοντος τὸν ἰατρὸν ». Et mox pro μικρὸν ὑστερον ἐπιθήσοντα : « ἴσ. ἀλλὰ μικρὸν ὑστερον ἐπιθήση ». Quod est barbarum.*

(315) Τοῦ παραδείγματος] « Exemplum dicit quod supra proposuit christiano paganus ». BA. Imo ipsum illud exemplum medici modo propositum.

(316) Ἄθροι δέ μοι καὶ τοῦτο] « Cogitabundus hic subsistere et considerare aliquid homo imaginandus est; præcipue cum de silente homine sermo sit futurus ». BA. Hac formula, quam a Platone sumere potuit, jam usus est pp. 88, 20; 89, 3; 101, 14; 104, 26. Cf. et pp. 127, 10; 128, 20; 139, 7; 148, 26. Plato Sis. p. 389 : ἄθροι δὴ μετ' ἐμοῦ τῷδε. Codex 3009, ἄθροι δὲ δὴ μ...

(317) AB et editi, ἐς αὐτοῦ. C, εἰς α. — « Σιωπὴν ἐφιλοσόφουν : cum taciturnitatem sive silentium certi-temporis pro parte aliqua philosophiæ facessero et præciperent ». BA.

(318) ABT Ba, ἐστὶ παρ' ἡμῖν. C, ἐστὶν παρ' ὑμῖν. D, ἐστὶ π. ὑμῖν. Passim pronomina illa confudit pronuntiatio recentior. Procopius Pers. 1, 14, in epistola Mirrhais : ζωὸς ἔργω τὰ δίκαια πρὸς ἡμᾶς θέσισθε· codex 1038 : πρὸς ἡμᾶς, optime. Cf. n. 382.

(319) In θεούμενα consentiunt omnes. Ad marginem in C : ἴσ. δημιουργούμενα. — Interpres [Genebrardus] ediderat : *erga illa quæ beneficiis afficit et divinitate voluntatem et propensionem*. Anglus quidam pro θεούμενα legit ex conjectura δημιουργούμενα. Montacutius vero θεωρούμενα, *prævisæ* scilicet ab æterno. Coniunxit antea Zacharias hæc duo εὐεργετῆσθαι et δημιουργεῖσθαι. P. 116, 8 : περὶ τῶν εὐεργα-

τησμένων και δημιουργεῖσθαι μελλόντων. Et rursus p. 117, 10 : και δημιουργός και εὐεργέτης [cf. p. 117, 24] ». DUC. Sic igitur mutavit Ducæus Genebrardi latina : « erga illa quæ beneficii afficit et procreat ». Probabilis quidem sententiæ causa conjectura, δημιουργούμενα, et Montacutiana quidem melior, sed a verbo nimium distans, quod corruptum esse putabant. Equidem illud sanum esse puto. Gregorius Naz. Orat. 18, p. 618, de homine : ζῶον ἐνταῦθ' οἰκονομούμενον και ἀλλαγῆς μεριστάμενον, και πέρασ τοῦ μυστηρίου τῆ πρὸς θεὸν νεύσει θεοῦμενον. Sunt quæ huc faciunt in n. 586 ad Æneam. Tarius in versione verbum græcum non reddidit.

(320) B, φήσεται. Statim omnes ἀβούλητον, præter C, in quo ἀβούλευτον. Suidas : ἀβούλητος, ὁ μὴ βουλούμενος. Quæ activa significatio quam sit rarissima, rescripserit forsitan corrector aliquis ἀβούλευτος.

(321) Εἰσάγετε] « Introducitis velut in scenam personam, de qua statuere vobis liberum sit quicquid volueritis. Ita deum circumagebant philosophi, nullo ipsius metu aut respectu ». BA.

(322) Τὴν ὁμόδουλον ποίησιν ἐπανίστατε τῷ ποιητῇ] « Insurgere facitis. Recte ita Genebrardus, non de more ubique suo ». BA. Sumsit sibi verba Gregorii Naz. Or. 10. p. 163 : οὐ τῆ φορᾶ τῶν ἀστρῶν διδούς τὰ ὄντα και τὰ γινόμενα, ὡς οἱ τὴν ὁμόδουλον ἑαυτοῖς κτίσιν ἐπανίσταντες τῷ κτίσαντι. Utetur eodem loco p. 142, 24.

(323) Sic jungere amant πράγμα και ὄνομα. Gregorius Naz. Epist. 40 : ἀνέγνων τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιστολῆς, τὸ γλυκὺ μοι πράγμα και ὄνομα, τὸ Φιλάγγριον. Procopius Gaz. in Villois. Diatr. p. 37 : βασιλεύς προῆλθε και ὄνομα και πράγμα. Synesius De regno p. 19 : Ἀθήνησι μὲν εὖν και βασιλεύς τις καλούμενος μικρὰ ἔπραττε και ὑπεύθυνος ἦν, εἰς τοῦνομα τοῦ δήμου, οἶμαι, παίζοντος, ἄτε ὄντες ἀκρατῶς ἐλεύθεροι· ἀλλ' ὁ γε αὐτοκράτωρ αὐτοῖς οὔτε μόναρχος ἦν και σπουδαῖον ἦν και πράγμα και ὄνομα. In uno codice non reperi alterum ἦν, quod absens non desiderabitur. Ultimorum sensus esse videtur : « sed summus imperator aut strategus ipsis Atheniensibus non erat monarcha, nec serium erat et nomen et res ». Quod moneo, propter interpretem latinum, qui locum aliter reddidit. Dion Chrys. Orat. 38, p. 132 : ὑπὲρ γὰρ ἑμονοίας ἐρῶν ἐρχομαι, καλεῖ μὲν ὄνοματος, καλεῖ δὲ πράγμα-

ματος. Zacharias iterum p. 140, 15. Alia ad Eunap. p. 430. Adde Krabing. ad Syn? Calv. p. 212.

(324) Et ad Eunap. pp. 175, 567, illustravi usum activi φέρειν, pro φέρεσθαι, in illa locatione, τὰ πρῶτα φ.; etiam ad Aneed. t. 3, p. 20. Ibi t. 5, p. 201, Niceph. Chumnus : τῶ καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἄλλων φέρονται. Joannes Euchaît. p. 31 : Τούτων ἀπάντων εἰς τὸ πρῶτον φέρον. Adde Jacobs. Anth. Pal. App. Ep. 17.

(325) Καὶ ἓν εἶναι καὶ μόνον καὶ μόνως] « Et unum esse et solum et nullius socii patientem ». BA. Interpretes melius vertunt μόνως, « et singulari modo ». Possis reddere, « et unice; et unico modo ac peculiari ».

(326) C, ὁδε κόσμος. ABC, ὁδε ὁ κόσμος ἐστὶ, τί καθ' ὃ οὐκ ἐστὶν... Editi sic, sed suppresso οὐκ, quod Tarinus expunxisse se monet. Annotator in C vel οὐκ supprimi proposuit, vel legi absque interrogatione, οὐκ ἐστὶ τι καθ' ὃ ὁ θεὸς ἄμ. τοῦδε τοῦ κόσμου. Καὶ πῶς τοῦτον... Ac quæ media sunt delet. Ipse, mutata distinctione et deleta interrogatione, locum sanum et facilem exhibeo.

(327) Τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ αἰδίως εἶναι] « Nempe cum hoc, quod omnibus antecellat, in eo consistat quod solus sit æternus ». BA.

(328) Omnes αὐτῶν. « Scribendum αὐτόν ». BA. Mox C, ἀμα δὲ ὁ κόσμος. Ceteri, ἀμα κ.

(329) Πάσης ἐλευθερον σχέσεως] « Liberum ab omni quod haberi potest, qualitate, quantitate, omnique prædicabili. Habitum, habitudinem interpretatur Cyrillus, et sic uterque interpres ». BA.

(330) Συνεζεύκται] « Cohærescunt, conjugantur ». BA.

(331) Ἀσώματόν τι χρῆμα καὶ νοερόν] « Incorporeum quid et intellectu constans. *Intellectuale* minus est quam res poscat. *Intellectus* obscurus; quod placuit tamen Tarino. Genebrardus vertit *intelligens*; quod non ex dignitate rei est, cum et alii sint spiritus intelligentes ». BA. Infra C et Ba, ἀγέννητος, ut et p. 120, 4. Cf. nn. 119, 122.

(332) Pro οὐ συνωρῶ δέ, annotator in C proposuit non male οὐ συνωραῖτε, facta interrogatione. Sextus Empir. Adv. geom. 3, 1 : εἰ γεωμέτραι συνωρῶντες τὸ πλῆθος τῶν ἐπακολουθούντων (an ἐπακολουθεύσων?) αὐτοῖς ἀποριῶν. — ὥσπερ εἰ μεθύοντες] « Proverbii locum habet ». BA.

(333) Δεξαμενὴν] « Δεξαμένην Nereidum unam fingit Homerus Iliad. Σ, [44], διὰ τὸ οἶον δεξαμενὴν εἶναι τὴν θάλασσαν ait Eustathius ». TAR. Annotator in C : « vide Platonis Timæum ». Etenim in Timæo p. 53, materia dicta fuit τῆνῃ et δεξαμενή. Et p. 49 ait πάσης εἶναι γενέσεως ὑπεδοχὴν, οἶον τῆνῃν. Plutarchus De plac. 1, 9 : Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων τὴν ὕλην σωματοειδῆ καὶ ἀμορφον, ἀνείδειον, ἀσχημάτιστον, ἀποιοῦν μὲν ὅσον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει, δεξαμενὴν δὲ τῶν εἰδῶν, οἶον τῆνῃν καὶ ἐκμαγεῖον. — A, ἀνείδειον. Vide n. 508, p. 288.

(334) Annotator in C delendum suadet ἄρα post ἀταξίᾳ. C, καὶ ποιῆσαι τε. AB, πῖθος δὲ ὑμεῖς. C, πῖθος δὴ ὑμεῖς. « Πείθεσθε δὲ rescribendum fuit pro πῖθος δέ ». TAR. Quem sequuti sunt D et Ba. Annotator in C proponebat πιστεύετε δὲ, vel πείθεσθε δέ.

(335) Ἄρα ἦν ὅτε ἦν] « Erat igitur cum esset. Non nominatur tempus, quod nondum fuisse fingitur. Sic blasphemia Ariana de Dei filio loquebatur : erat dum non erat. Gnebrardus non attendit hoc et obscuravit Tarinius. Pariter loquitur infra p. 128 ». BA. Genebrardus in Ducæana : « erat igitur aliquando deformitas in universo ». Tarinius : « an fuit aliquando confusa rerum moles in universo »? Litem movet interpretibus Barthius de re nihili, ipse culpandus. Nam non omisit auctor temporis nomen, quod nondum tempus fuerit, sed quia Græci dicebant ἦν sic omisso χρόνος. Plena quidem invenitur loquutio in Protag. § 30 : ἦν γὰρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν · apud Philonem De spec. legg. inīt : ἦν ποτε χρόνος ὅτε φιλοσοφία σχολᾶζων · apud Æneam Gaz. p. 49, 25 (alia vide exempla in Lobeckii Aglaophamo p. 246) ; sed et brevior etiam, velut apud Eustathium Epist. 74 : ἦν ὅτε ποθεινὸς ἦν τῷ μεγάλῳ δεσπότη μου · apud Niceph. Basilicam Fab. 2 : ἦν ὅτε καὶ ὁ ἴππος ἀχείρωτος ἦν. Gregorius Naz. in Tollii Insign. p. 100 : Ἦν ἦν ὅτ' ἦνθουν. Idem t. 2, p. 1 : πρὸς δ' ὑμᾶς λόγος, τοὺς ἦν ὅτ' ἡμῶν, ἀλλὰ νῦν ἀλλοτρίους. Et p. 7 : σὺ χρῆν γ' ἐμὲ ὄν καὶ φίλων ἐμπροσθεν ἦγες ἦν ὅτε. Et p. 43 : Ἦν ποτ' ἔην, ὅτε πάντα κελαινὴ νῦξ ἐκάλυπτεν. Codex 993 : ἦν ποτέ γ' ἦν. Id fere malim, quum melius esse videatur similia repeti ἦν ἦν. Cf. Zachar. p. 128, 23.

(336) ABC, δεδημιουργῆσθαι, quod correxit annotator in C. Idem in eisdem mendum p. 132, 5. — AB, θρυλεῖτε. Ceteri θρυλλεῖτε. — Ἡ μὲν ἀταξία] « Et sic illa confusio materiæ absque ordine et informitas extrema, pariter ut deus, absque principio erit simulque æternæ et ejusdem dignitatis. Nempe in eo quod æqualis vetustate, ejusdem primæ sedis cum deo illo sapientissimo et supra omnia pulcherrimo par ceaseatur; quippe ingenta et ipsa. Non possunt hic Græca Latinis æquari ». BA.

(337) « Legendum autem πανσόφῳ καὶ παγκάλῳ. Utrumquæ enim dei solius est, et vindicavit sibi ejus æmulatione Dæmon in oraculo. Nam cum interrogaretur quomodo sibi supplicari vellet, ita respondit: Πάνσοφῳ, παντοδίδακτ', ἐνολοίστροφῳ, κέκλυθι, δαῖμον. Lactantius lib. 1, c. 7. De tota re inepta non sunt quæ collegit Mutius Pansa in Conjunctione humanæ cum divina sapientia c. 63 ». BA.

(338) Παύεσθαι πέφυκεν] « Cessare etiam in sua natura habent; id est naturaliter coguntur ». BA.

(339) A et editi, ἀπεδείξαντο. In C sunt hic nonnulla a librario prætermissa. B recte ἐπεδείξαντο. — « Artem demonstrassent ». BA.

(340) Editi, καθ' ἑμῶν. « Nempe καθ' ἑμᾶς », ait Tarinus. Est καθ' ἑμᾶς in BC. In A compendium fere ducit ad pravam lectionem καθ' ἑμῶν. Cf. pp. 125, 19; 127, 22. — « Nec habuisset secundum vestram doctrinam, in quæ collocaret rationes illas excellentissimas creandarum formarum ». BA. Mox A et editi, ἐβούλετο. BC, ἠβούλετο. Sed statim ἐδυνήθη et ἐβούλετο. Cf. ad Æneam n. 63. Infra editi, ὑπεδείξατο. ABC, ὑπεδείξατο. Verte: « et omnem ejus scientiam admisisset et effectrices rationes ».

(341) Codices, ὅπερ ἐδυνήθη. Mutavit Tarinus et monuit. In C annotator: ἴσως, ἤπερ ἠδυνήθη. Mox B, τοσαύτην. — Ὅσπν περ αὐτὰς ἐβούλετο] « Ut nimirum meliorem et digniorem ipse deus optare non posset aut vellet ». BA.

(342) A et editi, οὕτως παντ. BC, οὕτως π. — Κατ' αὐτὴν τὴν δύναμιν] « Quoad ipsam etiam potentiam ». BA.

(343) Νόθω λογισμῶ] » Νόθω νόθον esse puto, et plane legendum μόνω. Nam quæ spuria illa ratio? Ita ridiculæ lectioni acquiescere ridiculum est». TAR. Et Ducæus scripsit μόνω τῷ λογισμῶ, probabiliter. Certe νόθω non sanum est, quod et sequentia probant. Tum ait Tarinus se ληπτὴν fecisse « unius mutatione literulæ de λεπτήν » sed est ληπτὴν in ABC. Ait et « omnino legendum ἡδ' ὅς » pro edito εἶδος. AB, εἶδος. C, φασὶ ἡδ' ὅς.

(344) Διδασκαλίας ἀπλῶς χάριν] « solum doctrinæ gratia, in hypothesi nempe. De cuius usu vide Sextum Contra mathematicos principio libri tertii ». BA.

(345) C, καὶ καθάπερ τὸν τραγέλαφον] « Quasi tale aliquod animal in rerum natura vere unquam fuerit. Circa unum amnem Phasin exstare scribit Plinius lib. 8, c. 33 [50, 8]. Dudum notarunt alii ». BA. Gregorius Naz. Orat. 23, p. 413 : τραγέλαφοι, ἃ γλώσσα μόνη συντίθησι. Sed re vera esse tragelaphum in rerum natura monstrat Cuverii nota ad Plinium. Neque id ante Cuverium ignorabatur. Vide Wessel. ad Diod. 2, 51; Millin. Monum. ined. t. I, p. 64.

(346) « Πλημμελία σημαίνει τὸ ἐκ δευτέρου τὰ αὐτὰ φροντίζειν τοῦ λέγειν [an ἐν τῷ λέγειν?] ἢ ἐπαναλαμβάνειν » auctor Etymologici Magni. Cyrillus in Glossario : πλημμέλημα · peccatum, delictum, reatum, commissum; πλημμελῶ · delinquo, pecco, admitto ». BA.

(347) Καταπαύομεν] « Sistimus ». BA. C, καταπαύομαι τοῦ λόγου.

(348) C, μηδ' οὖν τελευτήν. P. 122, 1 : οὐδ' αὖ τελευτήν. P. 126, 17 : μηδὲ αὖ τελευτήν. Mundum sphericum ac spheram esse figurarum perfectissimam dixit post Platonem Tim. p. 33. Dixerat et ante Platonem Timæus ipse c. 1, 9. Plutarchus De plac. 1, 6 : σφαιροειδὴς δὲ ὁ κόσμος, ὁ πάντων τῶν σχημάτων πρωτεύει. Synesius Calv. p. 71 : τί δ' ἂν σφαῖρας... θεσπεσιώτερον; ubi Krabing. p. 145. In Leonidæ Tar. Epigr. 33, Philocles Mercurio dicat εὐφημον σφαῖραν. Explicat εὐφημον Brūnckius de pila molli, quæ humi allisa sonum reddiderit minimum. Sed pila adeo mollis vi resultoria omnino carebit. Wytttenbachii conjectura εὐσημον vix habet quod satisfaciat. Propono εὐσχημον.

(349) *Indicat annotator in C Basilii Hexaem. Etenim Basilii in Hexaem. Hom. 1, 3 : οὐδὲ γὰρ ὁ κύκλος οὐτως, τὸ ἐπίπεδον λέγω σχῆμα τὸ ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, ἐπειδὴ διαφεύγει τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, καὶ οὐτε ὅθεν ἤρξατο ἐξευρεῖν δυνάμεθα, οὐτε εἰς ὃ κατέληξεν, ἤδη καὶ ἀναρχον αὐτὸν ὀφείλομεν ὑποτιθεσθαι· ἀλλὰ, κἂν τὴν αἴσθησιν διαφεύγῃ, τῇ γε ἀληθείᾳ πάντως ἀπὸ τινος ἤρξατο ὁ κέντρον καὶ διαστήματί τινι περιγράφας αὐτόν. Locutio κέντρον καὶ διαστήματι περιγράφειν tractata docte fuit a Bakio ad Cleomed. p. 339.*

(350) B, οὕτω δὲ ὁδὸς ὁ. Ceteri δὲ. A, πρὸς τοῦ δημιουργηθῆναι. Tarinus πρὸς, quod se restituisse monet. BC, πρὸ. Barthii τοιούτου pro τούτου mendum est typorum. Pro ἴσχει conjecit ἔξει annotator in C. C, οὕτως δὲ μακρὰ. — Διωλύγιος] «Hesychius : διωλύγιον, ἡχοῦν ἐπὶ πολὺ, μέγα καὶ σφοδρὸν». BA. Quo de nomine vide not. ad Aristæm. 1, 13, p. 428; Schol. Plat. pp. 21, 190; Arsenium Walzii p. 183; Lydum De ost. p. 28; Photium Epist. p. 160; Miscell. Obs. 5, 3, p. 95. Plato Theæt. § 49, quem sequitur Zacharias : μακρὰ μὲν καὶ διωλύγιος φλυαρία. Platoniam dictionem odorabatur annotator in C.

(351) Φανερώτερόν σοι τοῦτ' τὸ δόξασμα τῆς ἀληθείας γενήσεται] «Proverbialis locutio. Sæpe in aliis rebus similiter loquitur Plautus». BA. Vertit Ducæus : «tum tibi doctrina ista veritatis clarius apparebit». Et in nota, «hæc a præcedentibus», inquit, «vitiosa interpunctio apud interpretem dividebat : quid etiam clarius tibi hæc vera opinio innotescet. Alii [Tarinus] malunt vertere : veritate tibi clarius apparebit. Sed nos opinor mentem auctoris expressimus; neque enim quidquam esse dicitur clarius veritate». Equidem cum Ducæo facio. Hyperbole, quam inesse putant Tarinus ac Barthius, aliis verbis reddenda fuerat, scilicet, ἀληθέστερόν σοι τ. τὸ δόξασμα αὐτῆς τῆς ἀληθείας γενήσεται. Latina «certo certius, vero verius» frustra componerentur. Zacharias p. 132, 1 : περὶ τὰ τῶν δόξασμάτων τῆς ἀληθείας ὁμολογήματα.

(352) A, ἀγέννητόν ἐστι καὶ φθαρτόν. «Legendum ἀφθαρτόν». TAR. «Recte doctiss. Tarinus ἀφθαρτόν». BA. B, ἀγέννητόν ἐστι καὶ ἀφθαρτόν. C, ἀγέννητόν ἐστι καὶ ἀφθ. C statim, ἀγέννητον. Infra omisit Ba, καὶ εἴ τι φθαρτόν, ἐκείνους γεννητόν. Infra B, γεννητός δὲ ὁ κόσμος.

(353) Inter ἀφάρτους et γράμματα est in A asteriscus, lacunæ indicium; in B spatiolum vacuum relictum fuit. C una serie verba continuat ut in integro loco. Tarinus edidit ἀφάρτου περί γράμματα. Et « περί » inquit, « necessario addidimus ». Vertitque : « et rursus si de incorrupto nullæ literæ loquuntur, et navigium in Libya primum compactum esse dicunt ». Recepta Tarini emendatio fuit in D et Ba. Sed manifestum est plura deesse, et facio omnino cum annotatore in C : « locus » inquit, « ni me fallit opinio, insigniter mendosus, nec sine auxilio melioris codicis facile corrigendus; multa enim hic desiderari liquet ex iis quæ sequuntur proxime ». Verba γράμματα λέγεται supersunt e sententia eo ferme modo concepta : Κάδμον τὸν Φοίνικα εὗρειν τοῖς Ἕλλησι τὰ γράμματα λέγεται. Ac præcesserant multa de artibus et inventis.

(354) Σκάφος ἐν Διθύρ] « Ad illud est quod Clemens lib. 1 Strom. [c. 16, § 75] : Καρχηδόνιοι πρῶτοι τετρήρη κατεσκεύασαν ». TAR. « Exempli gratia. Sed valde ἀπροσδιόνυσα sunt hoc loco ista. Neque quadrat istud pro exemplo in mediis alienis rebus. Clementis locum Tarinus producit, ubi paria traduntur. Ejus emendationes ad finem usque hujus libri probamus ». BA.

(355) C, τὰ τῶν ἐτῶν ἐξ οὗ πεφ. Ceteri, τὸ τῶν ἐ. ἐξόσου. Pro τούτου expectabatur τούτων· sed potuit fuisse in loco integro nomen, cui τούτου conveniebat.

(356) Edidit Tarinus : μήτε πρόνοια τὸ μὴ παρ' ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ἔχοντι. Et in nota ait : « μὴ omnino supplendum fuit. Vel ἔχον quod probaverim, vel ἔχον τι ». ABC, μ. πρόνοια τῷ παρ' ἐ. τὸ ε. ἔχοντι. D, μ. πρόν. τῷ μὴ π... Non satisfacit Tarini lectio. Annotator in C proponit : συνέστησαν, τῇ τε προνοίᾳ τοῦ παρ' ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ἔχοντος. Corruptioni medela facilis foret, si non periissent eæ sententiæ quarum nunc fit recapitulatio.

(357) « Βρενθίζεται; μεγαλοφρονεῖ, ὑπερφανεύεται, ἐπικίρεται· βρενθύεσθαι, θυμούεσθαι, ὀργίζεσθαι, δυσχεραίνεσθαι· βρενθυόμενοι, ἐναβρυνόμενοι, τρυφώντες· Hesychius ». BA. Cf. n. 16.

(358) Γανώσεται] « Vide eundem [Hesychium] et Etymologum. Intelligitur hilaris quædam aliorum irrisio ». BA. C, γανώσεται.

Est ἐπιγανύσκεισθαι p. 90, 2. Ænigmaticus clyster in Anthol. Pal. 14, 55 : Μούνος δ' ἠθέοισι καὶ ἀνδράσιν ἠδ' ἄ γέρουσιν, Παρθενικαῖς τ' ἐπέβη, ἀχνημένων τοκέων. Quam sententiæ adversetur ἀχνημ., proposuit Jacobsius ἀνομένων. Propono, quod videtur probabilius, γανυμένων. Melior foret scriptura per unum ny, γανυμ.; sed et altera tam sæpe reperitur, ut potuerit ea uti poeta.

(359) Τοὺς οἰκοῦντας τὸν Νεῖλον] « Alexandrinos omnesque alios Ægyptios sapientes dicit ». BA.

(360) Ἐστιάσας] « Idem Hesychius : ἐστιάτωρ, ὁ δειπνῶν, ὁ εἰς εὐφροσύνην καὶ εὐωχίαν καλῶν, ἤγουν τροφεύς. Cyrillus : ἐστιῶ, *alo, pasco* ». BA. Metaphora verbi ἐστιῶν et similium ad sermones translatorum sæpe obvia est. Plato Lys. 19 : τί ὑμεῖς αὐτῶ μόνω ἐστιᾶσθον, ἡμῖν δὲ οὐ μεταδίδοτεν τῶν λόγων; ubi Heindorf. Plato Phædr. 1 : τῶν λόγων ὑμᾶς Δυσίας ἐστιᾶ. Ibi Ast. Synesius Epist. 101, p. 239 : γράφει οὖν ὁσάκις ἂν ἐγγωρῆ, καὶ ἐστιᾶ Κυρηναίους τῶ λόγῳ. Melius, quod in codice reperi, τῶν λόγων. Habet etiam codex γράφειν et ἐστιῶν, infinitivum pro imperativo, usu vulgari. Plutarchus De aud. c. 10 : ὁ δ' ἐπὶ λόγων ἀφιγμένος ἐστιᾶσω. Ibi Wyttenb. Agathias Procem. Anthol. : Οἶμαι μὲν ὑμᾶς, ἄνδρες, ἐμπεπλησμένους ἔκ τῆς τοσαύτης τῶν λόγων πανδαισίας... Δόγων γὰρ ἡμῖν πολυτελῶν καὶ ποικίλων Πολλοὶ προθύτες παμμιγεῖς εὐωχίας. Ibi Huschk, et Jacobs. Himerius Or. 22, § 1. Gregorius Naz. Or. 10 initio : τὴν ἀκοὴν ἐστιᾶσοντες. Theophylactus Hist. Procem. : λίχνον γὰρ ἀκοὴ καὶ ἀκόριστον, ἐστιωμένη λόγον παραδέξον. Ibi Pontanus, cujus notas suppressit editoris nuperi viri doctissimi ac superciliosissimi fastidium. Adde Menandri editorem Philostrato sano frustra medentem p. 236; Gregorium Presb. Vita Gregorii Naz. init.

(361) De verbo τίθεσθαι supra n. 154. Mox AB, περιδιαμάχεσθαι. AB, πλείστων περί δεξασμάτων.

(362) Ἐρρέτωσαν ἰδέαι· τερετίσματα...] « In Analyt. » TAR. Versio Duceæana : « valeant ideæ : sunt enim nugæ ». — « Antea legebatur *valeant ideæ; sunt enim portenta*. Quasi legisset interpretes [Genebrardus] τέρατα, non τερετίσματα. Locus est lib. 1 Analytic. Poster. c. 22, [§ 7] : τὰ γὰρ εἶδη χαιρέτω· τερετίσματα γὰρ ἐστί, καὶ, εἰ ἔστιν, οὐδ' ἂν πρὸς τὸν λόγον ἐστίν : *valeant enim ideæ, quæ sunt nugæ et inanes*

cantiones, et, si revera sunt, nihil tamen ad hunc sermonem pertinent. Argyropylos vertit: *fidium enim sunt attractiones.* Hesychius: *τερτίσματα, ὧδαι ἀπατηλαί, τὰ τῆς κιθάρας κρούματα καὶ τὰ τῶν τεττίγων ἄσματα.* Suidas: *τερετίσματα, ὧδαι ἀπατηλαί ἢ ἄσματα ἐκλυτα ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς τέττιγος καὶ τῆς χελιδόνος.* Julius Pollux lib. 5, c. 13, [§ 89] scribit, *τέττιγας τερετίζειν, μελίττας βομβεῖν, cicadas fritinnire, apes bombilare.* Et lib. 4, c. 10, [§ 83]: *μέλη ἀλύματων, τερετίσματα: modi tibiærum, cantus ac fremitus.* Theodoretus lib. 4 De curat. Græcarum affect.: *ὀρνίθων ἄδόντων καὶ τεττίγων κιθαρίζόντων.* Emendandum, ut in man. legitur, *τερετίζόντων* [Est *τερετίζόντων* editum recte in Cramoisiana t. 4, p. 540]. Canoras aves cantus emodulari dicit, et cicadas tremulos evibrare concentus. Clemens Alex. lib. 3 Pædag. c. 11, [§ 80]: *ἔξωθεν δὲ ἄρα μετὰ τῶν ἀθέων ἀλύουσι κρουμάτων καὶ τερετισμάτων ἑρωτικῶν: foris autem impiis modis et amatoriiis canticis se oblectant.* Proprie igitur cicadarum cantus sunt *τερετίσματα*, sed et præcantus inarticulati citharædorum, et pro nugis sumuntur et rebus nihili. DUC. « Multa loca Aristotelis huc pertinentia produci possint. Hodie legebamus lib. 12 Metaphys. c. 8, ubi paria exstant. Adde Sextum Contra mathematicos; alios ». BA. Thomas Mag. in *χαίρειν*: *οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ φθέρεισθαι. Ἀριστοτέλης τὰ γὰρ εἶδη χαίρειν· τερετίσματα γὰρ εἴσι.* Ibi Udendorp. Adde Hemsterh. Anecd. t. 1, p. 32.

(363) *Δριμύτερον* « Infixis acrius in hominem oculis. Δριμύτητα acrimonium vocasse veteres docet, qui talia multa, non vulgata, Cyrillus glossographus: *δριμύτης, acrimonium; acerbitas* ». BA. Monere neglexi *ἀνανεῦτο* esse in omnibus libris. Puto Zachariam scripsisse *ἀνενεῦτο*, et sic scripsi.

(364) Ὅπερ *ἐρμαίω* « Etymologus: *ἐρμαίον, τὸ ἀπροσδόκητον κέρδος· ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς τιθεμένων ἀπαρχῶν, ἃς εἰ ὁδοιπόροι κατεσθίουσιν· ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν ἐθει λεγομένου, κοινὸς ἔρμηξ, ἐπὶ τῶν εὐρισκόντων τι, οἷον κοινὸν τὸ εὕρημα.* Vide Suidam. — Quæ hic sequuntur illustrantur ex superioribus. Inficete Genebrardus ». BA. Nihil inficeti in Genebrardo, saltem ut fuit editus a Ducæo. De *ἐρμαίω* ad Æneam n. 32; Jacobitz. ad Luc. Char. 12, p. 45. — Sequentia τοιαύτην τινα πρότασιν ἐποιεῖτο admoveantur p. 88, 8.

(365) D et Ba, *ἀνασκευάζειν*. Ceteri, *κατσκευάζειν*, recte.

(366) « Videntur quædam hic excidisse. Et fortasse aliqua Ammonii interlocutio post istam interrogationem deperit. Est enim solito prolixior hæc unius sermocinatio ». BA. Nihil puto excidisse.

(367) Pro vulgato πρόκειται, scripsi πρό., monente Wernsdorffio ad Himer. p. 95. Editi, ἀλλ' εἰ μόνος. ABC, ἀλλ' ἡ μ. Unde feci ἦ, permutatione usus vocalium η et ι, quæ passim obtinet et tot vitiat locos. Psellus Expos. Orac. p. 65 : ἀφορμαὶ κέρδους ἀπατεῖλαι· melior codex 1182, et alii etiam, ἀπαιτῆλαι. Ibid. p. 74 : Πολλάκις ἦν λέξεις μοι. Codex, ἦν λέξες. Arsenius Viol. p. 69 : ἀποφράδας ἡμέρας καλοῦσιν, ὅταν μῆτε ἀρχαὶ χρηματίζωσι, μῆτε τὰ ἱερά ἱερουργεῖται, μῆτε αἱ δίκαι εἰσαγωγῆμοι ὄσι. Tollatur solœcismus indicativi ἱερουργεῖται, medii inter subjunctivos, rescripto ἱερουργῆται. In poematiolo recentissimi medicastri, quod nuper ut ab Asclepiadis ipsis profectum, ac monumentum rei medicæ antiquissimum, quippe quod vetustate Hippocratis ætatem excedat, summis laudibus extulit vir medicinæ quidem, sed non critices aut græci sermionis peritus; in poematiolo igitur illo politico ac ridiculo, de vena secunda præceptum fuit : Κάνεις μὲν ἀκμῇ τῆς σελήνης ἐμφρασαι Ἄν δ' ὑπέρακμος, τῆσδε τὸ πλήρες σκόπει. Sic editi fuerunt versus, apposita etiam conjecturâ non mirabili minus : Κἄν εἷς ἐν ἀκμῇ, τῆς σελήνης, ἦν φθάνη, Ἄν δ' ὑπέρακμος, τῆσδε πλήρες σκόπει. Simul, quod valde laudo, proposita fuit ipsa codicis scriptura : κ' αν εἷς ἐν ἀκμῇ τῆς σελήνης ἐνφθση, vel ἐνφρηση. Illud hoc minus falsum. Reponendum : Κἄν ἦς ἐν ἀκμῇ, τῆς σελήνης ἐν φθσει· Ἄν δ' ὑπέρακμος, τῆσδε τὸ πλήρες σκόπει. Si permutationum leges compertas habuisset medicus editor, εἷς et φθση facile correxisset. Non solum enim εἷ et η permutantur, sed η et ι. Et hoc obiter commonstrare liceat. Ducas Hist. p. 37, C : ἐκέλευσε καθῆσαι τῷ Παγιαζῆτ ἀντικρυ τούτου. Bene codex, καθῆσαι, quod Bekker. tacite scripsit. Theodorus Prodr. Rhod. 6, p. 245 : Δούλη, κυρία. παρθένος, γραῆς, νέα. Scribo, γραῆς. Paulus Sil. Descript. S. Sophiæ p. 509, v. 208 : Καὶ Χριστῷ βασιλῆι χαρῖσια δῶρα κομίζων. Vidi in apographo codicis Palatini χαρῖσια, quod est metro aptum. Rursus v. 214 : μολῶν δ' ἐπὶ θέσπιδας αὐλάς Δῆμος ἅπας ἰσθῆσσι χαρίσιον. Rursus bene codex, χαρήσιον.

(368) B, μόνον. Ceteri, μόνου. Prætuli μόνου, quum sit mox μὴ μόνος αὐτός. Desinentiæ on et ou passim confusæ sunt in scriptis libris et editis. Philostratus V. S. 2, 11, 2 : πρὶν ὑπνον σπάσαι. Co-

δεκ ἰσθμῶ, ὄνου, recte omnino. Eumathius 4, p. 113, 3: ὁ ζαγράφος καὶ μέχρι ποδῶν καὶ πεδῶν τῶν ἀνδρῶν κατὰ χάρτησιν. Codex 2897: πεδῶν, recte. Invenerat forsā Gaulminus πεδῶν, et πεδῶν inde fecit, minus bene: Anthologia Pal. 3, 6: Ἐγγονία Πυθονία μεμνημένον ἑρπετῶν ἑλαρις. Forsan, μεμνημένον ἑρπετῶν θηῶν: — Infra Ba: τὸ ἀίδιος εἶναι ἀξίωμα.

(369) Καδμείαν νίκην] «Vide ad Thebaïdem Papii». BA. Moschópulos II. σ7, p. 112: λέγεται Καδμεία νίκη παρρησιῶδες ἐπὶ τῶν κακῶς νοσούντων. Aristides t. 1, p. 27, 7: τὴν ἀλθὴ καὶ κυρίαν νίκην ἐκάστῳ διδοῦσα πελὶ τῆς Καδμείας κατὰ γιστόβην. Libanius t. 3, p. 69, 9: μὴ νίκην νικά Καδμείαν. Alia multa vide n. 44.

(370) Αἶδων τε καὶ ἰχθύων ἀφώντερος] «Notissimum proverbium aliorum notationibus. Adjiciendum istud, et infra quod ait p. 140, 2: πλάττηται καὶ ἰχθύων καὶ αἶδων ἀφώντεροι γίνονται. Joannes Euchaita in silentium quendam monachum eam: σοι, [p. 71]: καὶ γὰρ εἴς ἐκωνόμου ἀφώνος ἰχθύος καὶ δοκίης καὶ τρηχάνης. Non dubitō autem verē sic ista accipisse, non flatuocōs fingi. Sērio enim christianus homo et cordatus veritatis doctor erubescat tantis de successibus suis gloriari fictis personis rebusque. Et ipse paullo inferius ait gloriam se minime omnium seētari, p. 131, 19: τοῦτους γ' εἰ χαίρει τοῖς λόγοις· εὐ γὰρ ἐπαίνων ἴσκα καὶ ἐπιδείξιος ταυτὶ διεξεληλύθαμεν, ἀλλὰ τῆς οἷς εὐξίας καὶ ὕψους μεταπειούμενοι». BA. Proverbium «statua taciturnior» tetigi ad Bunap. p. 272: vide Erasmus Adag. 4, 3, 99. Alterum proverbium ἰχθύων ἀφώντερος est in Luciano non semel: vide Walz. ad Arsen. p. 88, n. 19. Pherecrates Fragm. 109: τί ληρεῖς; ἄλλα φωνὴν οὐκ ἔχαι ἰχθύων γὰρ φασὶ τὸ κάρτερον. Hinc poetis passim muti pisces dicuntur. Sophocles Aj. 1314: ἀλοῖς ἰχθύων· ubi schol.: ἦτοι ἀφώνος. Horatius: «O mutis quoque piscibus...». Vide Gonsal. ad Petron. c. 140.

(371) Φύσσειοντα] «Vide scholiasten Theocriti initio Idyllii primi, et scholiasten Aristophanis Nubibus [1006]». BA.

(372) Ντανκαί] «strenuus, robustus, firmus. Pollux lib. 1, c. 10, [§ 155]». BA. Cf. ad Æneam II. 209.

(373) T et Ba, ἀναπιθίγγ, ABCD, ἀναπιθειέν. Tum editi μόνον

πρόσιτοι. = Legendum *μόνος*. Et sic legit uterque interpretum. BA: Est *μόνος* in ABC. Cf. Nemesius in nota sequente.

(374) Est homo animal risibile. Nemesius c. 1, p. 53: ἰδιόνιστοι τῆς φύσεως αὐτοῦ (τοῦ ἀνθρώπου) τὸ γλαστυόν, ἵπειδὰ καὶ μόνον τούτω πρόσιτοι καὶ παντὶ καὶ αἰί. Quod sanissimum male sollicitabat Dorvill. ad Charit. 8, 4, p. 615, probante, quod valde miror, viro doctissimo. Epigramma Anthol. Lat. 6, 74: «Disciplinarum esse hominibus risusque capacem, Quod nulli est pecudī, dixit Aristoteles». Dixit scilicet philosophus De part. 3, 1α, *μόνον γελᾶν τῶν ζῴων τὸν ἀνθρώπου*. Alia dedi ad Anecd. t. 2, p. 182.

(375) DAB et editi, ἰδιώτατον. C, ἰδιαίτατον. Mox μᾶλλον ex C accessit, quod et poteram non sumere.

(376) TDAG, μηδὲ αὐτὴν. B, μηδ' αὐτὴν. BA, μήτε αὐτὴν. Sed p. 121, 31: μήτε ἀρχὴν ἔχον, μηδ' αὐτὴν. Ex p. 122, 1: οὐτὰ ἀρχὴν ἔχει, αὐτὴν αὐτὴν. Sic p. 134, 5: οὐτὰ ἀγνοία... οὐτὰ... οὐδ' αὐτὴν φθόρου παθήματα. Et p. 138, 6: μήτε... μηδ' αὐτὴν. — Χρονικὴν ἀρχὴν. = Initium in tempore. BA.

(377) Annotator in C: ἴσως, ὃ τῶν Ἑλλήνων θεᾶ, φιλοσοφία, ἀγμαι. = Corrigunt Angli quidam referente Montaeutio, μηδὲν οὖν, ὃ τῶν Ἑλλήνων θεᾶ, φιλοσοφία. Ipse vero legi mavult: μηδὲν οὖν τῶν Ἑλλήνων, ὃ φιλοσοφία: *tu nullam aliam rem, o philosophia, inter eas quae natura sua verti et moveri possunt et quiescere, cum deo coeternam putes*. Judicet lector, et receptam graecae lectionis interpretationem expendat. DUC. Nihil movendum. Inest imitatio Gregorii Naz. Orat. 3, p. 63, 1: ὃ θεῶματα βασιλείων καὶ φιλοχριστιότητος ἀγμαι γὰρ ὡς παρόντι καὶ ἀκούοντι μέμψασθαι... — Ἑλλήνων. = Idololatrarum. Ita infra p. 130, 20: πλῆθος ἔλογον καὶ Ἑλληνικὸν θεῶν. Origenes philocalia c. 18, [p. 211 = Contra Cels. 3, p. 135]: ἑποία διδάσκει ἢ παρ' Ἑλλήνων: πανούργος σοφιστεία πολλὴν ἔχουσα τὴν πιθανότητα καὶ τὴν ἐξύπτητα. Auctor Chronicī Alexandrini [seu Paschalis, p. 312] de Athenaide, Heracliti philosophi filia: ἐποίησεν αὐτὴν χριστιανὴν (ἦν γὰρ Ἑλληνίς) καὶ μετωνόμασεν αὐτὴν Εὐδοκίαν. Et quid communis? BA.

(378) C, ὑποτοπήσας, cum proposita emendatione ὑποτοπήσας. Recte reliqui, ὑποτοπήσας. Infra C, ἴνα... ποιήσωμαι e correctione.

Editi, ποιήσονται. AB, ποιήσονται. Mox AB, ἀποκρίνη superscripto, κρηῆ. C, ἀποκρηῆ. Editi, ἀποκρίνη.

(379) Αἰτίαν... ποιησάν] « Gaussam ex sepe mutuo habere posse efficientem ». BA.

(380) Editi, ἄβραι οὐν διὼς τα τε συναγόμενον. AB, ἄ. ο. διὼς τι τί τὸ συναγ. C, ἄ. ο. διὼς τα τὸ συναγ. — Σκια τις] « Simulacrum, non res ipsa: Vide ad Epigrammata Claudiani [ad Epigr. 37, ubi: Nominis umbra manet] ». BA.

(381) Editi, ὅς ἐπί. ABC, ὡς ἐπί. Genebrardus satis recte vertit: « ut consubstantiale, exempli gratia in patre et in filio ». Tarinus: « ut ejusdem substantiæ in eo qui est in patre et filio ». Quod sensu caret. Vitium est in αὐτῶ, ni referas αὐτῶ ad præcedens τῶ αἰτίῳ: id est, μη παραλαμβάνεσθαι ὡς ὁμοούσιον αὐτῶ (τῶ αἰτίῳ), ὡς ἐπί πατρός καὶ υἱοῦ.

(382) Editi et C, καθ' ἑμάς. AB, κ. ἡμᾶς. Cf. pp. 120, 16; 128, 15.

(383) AB, γυμνασόμενον. C, γυμνάσωμεν. Editi, γυμνάσωμεν. — Λακωνικὴν βραχυλογίαν] « Chilon apud Ausonium [Ludo Sept. Sap. 22]: Brevitate nota qua Lacones utimur. Vide Plutarchum in Lycurgo [§ 19]; ubi ait: ἐδίδασκον δὲ τοὺς παῖδας καὶ λόγῳ χρῆσθαι πικρίαν ἔχοντι μεμιγμένην χάριτι καὶ πολλὴν ἀπὸ βραχείας λέξεως ἀναθεώρειν. Plut. vide in Nic. Gragii non inepto commentario [De Republ. Lacedæm.] lib. 3, Tab. 8, c. 6 ». BA. Adde Vinet. ad Auson. I; Meurs. Misc. Lacon. l. 3, c. 3, qui, Zachariam producens testem, habet γυμνάσωμεν. Memini exstare de laconismo dissertationes Hauptmanni et Kappii, quas non legi.

(384) T Ba, ποιητὴν τὸν θεὸν τοῦ κόσμου ἐλέγχωμεν. D, ποιητικὸν τ. θ. τ. κ. ἐλέγχωμεν. AB, ποιητικὸν τ. θ. τ. κ. ἐλέγωμεν. C, ποιητὴν τ. θ. τ. κ. ἐλέγωμεν. Hoc recepi. — « Ποιητικόν » rectius in man. Anglico: ποιητὴν τ. θ. τ. κ. ἐλέγωμεν. Editio Tarini: ποιητικὸν... Et vertit: *deum mundi effectricem causam esse ostendimus*. Corrector noster typographicus edidit ποιητικόν. Dixerat antea Zachariam eodem modo: ποιητὴν καὶ αἰτίον τοῦ κόσμου τὸν θεὸν συνομολογοῦμεν. : DUC.

(385) AB, ὁ θεὸς ἀρα ἠσουλῆθη. C, ὁ θ. ε. ἔβελ. «Dixi interpolatus mus». TAR., quem sequuntur D. et Ba, ego non sequor. Etenim si res non sunt deo coæternæ, fere sequitur deum voluisse eas aliquando esse. Quod quidem max. refutabitur; sed nunc dicitur ac dicendum fuit.

(386) Editi, εἰ δὴ οὐν ἀνάσπρω. ABC, εἰ δὴ οὐ οὐσῶν, recte omnino. — In man. Anglico legebatur: εἰ δὴ οὐ οὐσῶν. DUG. Ex permutatione vocularum οὐ et οὐν prædico Justino Epist. ad Diogn. § 4, scribens πῶς οὐν θέμις ἐστὶ, pro edito, πῶς οὐ θ. ε. Infra C, ἀύρατα... εἶναι τὰ τοιαῦτα.

(387) Γεννητρίστη φύσις] Est scilicet deus, verba Augustini Mediat. c. 29, « omnia creans, protegens, nutriend, proficiens ». — « Generantissima natura: De Trinitate divina instar omnium sint Hilarii libri, sint Athanasio adscripti, sint quæ contra Arianos scripserunt græci latinique Patres, sint quæ contra Judæos omnis ætatis auctores et tractatores, etiam quæ posteriores Græci contra Saracenos disputaverunt, thesauri omnis bonæ doctrinæ. Pulchra demonstratio primum dei, deinde Trinitatis, apud Theodorum Abucaram libello πρὸς τὸν τοῦ δρόμου Ἐμίση; [Opusc. p. 414]. Et alibi ». BA.

(388) Προβαλλόμενος] Id verbum de Deo Spiritum S. producente a theologis græcis usurpatum ostendit Carpzovius ad Hieronymum De Trin. p. 99. Vide infra n. 392.

(389) Χωρὶς... τομῆς] Gregorius Naz. Orat. 45, p. 719: τὰς γὰρ εἰς ἐστὶ μεταξὺ τοῦ καὶ ἐνθυμώσεως καὶ ψυχῆς διαίρεσιν ἐπινοηθῆναι τινα καὶ τομῆν; οὕτως οὐδὲ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ τοῦ Πατρὸς ἐν μίᾳ τομῆν ἢ διαίρεσιν ἐπινοηθῆναι ποτε. Synesius H. 3, 211; 4, 117: Μονὰς εἶ, τριάς ὦν. Τριάς εἶ, μονὰς ὦν. Νοερὰ δὲ τομὰ ἄσχιστον ἐστὶ τὸ μερισθῆν ἐχει. Augustinus Medit. c. 30: « inseparabilis ergo natura tuæ unitas separabilis non potest habere personas; quia sicut ea trinitas in unitate et unitas in trinitate, sic separationem non potest habere personarum ».

(390) T. et. BA, προαδουῶ. ABC, προαδικῶ. — « Emendavimus ex regia manuscripto H. II [vult significare codicem 458 = A, qui

insignibus Hebraici secundum brachias est: vide et n. 461, et Anglico, τῷ φαν προουδίας, quia esset in editione Tat. προουδίας. Sic de Spiritu S. loquitur Concilium Florentinum Sess. 10, p. 464 editionis Romane τῷ φαν τὴν εὐχὴν τῆς προουδίας οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πρόσωπον ἑτέρου ἢ ἑτέρου λαμβάνον ἀπ' οὗ ἐστὶν ἡ αὐτὴ ἡ production nis ordo nihil aliud sit, quam illam personam esse ex alia, et natura sua non esse aliq̄uo toti accipere. DUC.

(391) Editi, οὐσιώσεως τῶν ὄντων. ABC, οὐσιώσεως ἑως τ. ὄντων.

(392) Zacharias Patrem vocat προβολά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ut idem Concilium Florentinum προβολῆ ἐς tribuit p. 459: οὐκ ἔχει οὐδεμίαν ἐχθρὰ πρὸς τὴν τοῦ Πατρὸς προβολὴν κοινωνίαν, ἥτις ἀδίως τῷ Πατρὶ ἐκιδέσθεται: nulla ergo ratione committitur est illi productio a Patre, quae separativa Patri tribuitur. DUC. ἕτερον nec obtrigo hanc Ducti interpretationem, græca plerissimum sunt. Adde n. 388.

(393) ἁλίαν] Latini religiosiores ab hac fere voce refugiunt. FAR. Theologi videlicet latini quod Græci ἁλίαν in Trinitate appellant. principium religiosius ac melius dicunt quam causam. Vide Possinum, Gloss. in Pachym. p. 364, sub ἁλίαν, exempta nominis causae: Latine enchanteum, ex Augustino quoque.

(394) Θεολόγος. Γρηγορίου] Vide Εἰρημικὸς λόγος β', Orat. 18, [p. 209, D] Ex tot tantisque theologis μόνον τοῦτον, μετὰ τὸν ἐπαγγελλομένην ἱεράρχην, θεολόγον ἀναφαίρηται observat Gregorius [Presbyter p. 26, 6] in ejus Vita. FAR.

(395) Ἑλληνιστῶν] Vide n. 377. Et id ex Gregorio Naz. p. 118: ἡ καὶ πρὸς τὴν μὴν ἢ θεοσφίαν, ἥτις καὶ ἀκαρπὸν χεῖρας: τὸ μὲν γὰρ ἀφοσίωτον, τὸ δὲ ἀκαρπὸν, καὶ τὸ μὲν Ἰουδαϊκὸν πανταλῶς, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν καὶ πικρὸν.

(396) Τρία] Tres quidem licet, τρία dicere religio sit. FAR.

(397) Ἰσομετρίως... ὑπερβίτως] Proverbium vide apud Zenobium lib. 5, Adag. 85, Diogenianum I, 8, Adag. 5; Suidam Cent. 12,

Adag. 63. Quos auctores junctos illustratosque doctis Schotto debemus. BA. Diogenianus: Σαρδόνιον γλῶσσι ἐπὶ τῶν χαρφύσας ψυχῆς γελάντων. Codex Mazar., ἐκ χαίρ. Malim, οὐ χαίρ. vel ἐξ οὐ χαίρ. Plato Rep. 1: ἐνυκάχασέ τε μάλα σαρδόνιον καὶ εἶπεν ubi Mass. p. 32, Ast. p. 24. Sibyllina Graecula 1, p. 173: Σαρδόνιον (imo Σαρδάνιον ex margine; est Σαρδόνιον in Galleana) μείδιμα γλιόσσει, ὁππόταν ἤξη τοῦτο, λέγω τὸ θεοῦ φοβερὸν καὶ ἐπιλυτεν ὕδωρ. Adde Duport. Gnomol. p. 270; Classic. Diar. t. 2, p. 608; Jacobs. ad Anth. Pal. 5, 179.

(398) Πυθόμενος τῶν] Ait. Tarinus. resatimise se τῶν pro τῆς. Sed invenerat ipse τῶν in codicibus.

(399) Τῆς σῆς. Ἰγυίας] *Saluti [cum Genebrardo] potius quam sanitati [cum Tarino]. BA. B sine σῆς. Quod pronomen excidit nuper ex Juliani Epistola 15: εἶπερ ὧν ἰθὺς ἤμιν εἰκόνα τῆς παρουσίας τὴν ἐν τοῖς γράμμασιν ἑμιλίαν προξενεῖν. Reperi in codd.: τῆς σῆς παρ... γράμμασι προξ. ἑμ. Et jam olim editum fuerat τῆς σῆς παρ. Vocola: breves sic sæpius a librariis et editoribus vel diligentissimis sunt prætermisæ. Apollonius Tyan. Epist. 37: εἰ πηθέοντο Κορινθίων τις πῶς ὁ Βάσσαν πατὴρ ἀπέθανεν; ἐροῦσιν ἀπαντὰς ἀστυρι. καὶ οἱ μέγιστοι, φαρμάκη. Codex Mazar. A, 87, αὐ ἀστυκοί. Illud optime, hoc dabit habet. Ammonias quidem; ἀστυκός ὁ ἐν ἄσται διατρίβων. sed Lexicon Ammoniano in multis simile, quod edidi in Notit. man. t. 13, part. 2, p. 140: ἀστυκός ὁ ἐν ἄσται διατρίβων. Apollonius rursus Epist. 45: τῶν ὄντων τιμώτατον φιλοσοφία. Codex, τ. δ. τὸ τιμ. Et Epist. 60: ἐπειδὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ Ὀφριά τε κινέοντα θάλασσά τε ἤχουσα τῆς τε ἡμῶς φιλοσοφίας καὶ σῆς. Idem codex, ἐπιπὶ μάλα, ut est in edito Homero, et καὶ τῆς σῆς. Aristides 1, p. 542 Diind.: συνέβη τοῦτο δὴ θεϊότατον τῆς ὁδοῦ. Melius codex 1040: τ. δὴ τὸ θεϊότ. Dion Chrys. Orat. 2, p. 95: ἡ νῆ Δία τῶν ἀστυκῶν ἀπολλῶν τε καὶ εὐχάς ἐπαίνων εὐ βασιλεύσι προξενύσας. Locus, qui valde et merito impedit interpretés, fiat clarior recepto articulo qui excidit τῆς, et nomine ἐπαίνων pro ἐπαίνων, e codd. binis hocce modo scriptis: ἡ νῆ Δία τῆς τῶν ἀστ. σκ. τε καὶ ἐπαίνων εὐχάς. Erunt ἐπινοια ἄσματα intelligenda. Ducas Hist. p. 171, C: εἰσελθὼν οὖν καὶ δειξας τὸ παιδίον τῆ ἡγμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατιοῦ ἰσταμένους. Codex, τοὺς δὲ λ. μαθῶν ἐν τῇ π. Abundat contrario vocula ibid. p. 171, A: τῶν ἀνοθεῖ

ἀριθμῶντων τῶν παντοίων εἰδῶν. Codex ἀριθμ. παντ. Sed longius a via declinavi.

(400) Ἐφης] = Personæ hic conturbatæ sunt, sed ita ut ex facili possint corrigi. BA. Deerat scilicet ante ἔφης persona B, quam ex codice C restitui.

(401) Μετὰ τὰ νοητά] = Hanc vero opinionem theologorum isohola exposuit. TAR.

(402) ABC, μὴ ἐνεργία. Editi, μὴ ἐν ἀργία, quod proponit annotator in C. Istis nunc librariis accidit, quod aliis sæpe, ut male unissent quæ essent separandæ syllabas. Eustathius Epist. 4 : θεῶ-
 μιν εἰπεῖν... εὐλαβήσασθε δὲ Ἰησοῦ θεῶν μὲν, ut codex. Idem Epist. 54 :
 οὐκ οἶδα γὰρ ἄνεργους ἢ φέροιτο κληρῶν οὐδέ τις ἐπώραν οὕτω πως ἠεραλίεατο.
 Velim rescribi divisim, ὁ π. Psellus Expos. Orac. p. 73 : μὴ οὖν μὴ
 ἀλλὰ φης αὐτὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν διαίτησιν. Bene codex 1182 : μὴ οὖν μετα-
 λάξῃς. Scripturam editionum Zachariæ ἐν ἀργία firmat Æneas Gazæus
 p. 51, 6 : οὐκ ἐν ἀργία πρὸ τῶν αἰσθητῶν δημιουργῶν. — Genebrardus :
 sic deum non in actu ante sensilis mundi opificium. Legerat quippe,
 ut habet Anglicus codex πᾶν, μὴ ἐνεργία πρὸ τῆς τοῦ αἰσθητοῦ. At
 regius codex [nescio quem innuat], μὴ ἐν ἀργία. Cui suffragatur
 similis locus infra p. 141, 2 : μὴ διαμένειν δὲ ἐν ἀργία πρὸ τῆς τοῦ
 αἰσθητοῦ κόσμου δημιουργίας φάμεν : ceterum non manere in otio ante
 hujus mundi sub sensum cadentis procreationem asserimus. DUC.

(403) Editi et AB, διεθεβαίους. C, πρὸ τούτου... διεθεβαίου. Unde
 feci διεθεβαοῦ. Forma enim media magis est in usu. Supra p. 124,
 5, διεθεβαοῦτο fuit sine varietate. Statim AB et editi : B, πᾶν γε.
 A, καὶ δὲ. Melius distinxit ex G.

(404) = Ludis, o carum caput, ut redhostimentum offerendo laudes. BA.

(405) = Quamvis ad æqualitatem et justitiam vitam totam tuam conformaris. BA.

(406) Ἀθάνατον] = In immortalitatem constituere, redigere. Eadem autem docent Athenagoras et Æneas Gazæus. BA.

(407) Τῷ μὲ τὴν ἀρχὴν προῖκάν] Vide OEcumenium commentario in secundam Epistolam B. Petri c. 3, p. 214 et p. 218 editionis recentissimæ [a. 1610]. BA.

(408) ΒC, μεταπραχίστου. Cf. ad Theophrastum n/98. ἰππῶν τῶν ἀποπρασπασμένων. ἰππῶν τῶν ἀποπρασπασμένων.

(409) C, αὐτοαγάθου. Voluisse credo αὐτοαγάθου. Ceteri αὐτοαγαθῷ. Cf. ad Theophrastum n. 93. τὰ χωρίων] «Erlöse] loco omittenda puto hæc verba». BA. Non omittenda. P. 142, 11: ἀδελφοί-ἀνδραγαθῶν μετὰ τὴν πείραν τῆς φθορᾶς καὶ τῆς διαλύσεως μισοῖν τὴν αἰτίαν τῆς διαλύσεως αὐτοαγαθῶν. ἰππῶν τῶν ἀποπρασπασμένων. ἰππῶν τῶν ἀποπρασπασμένων.

(410) ἑαυτῶν] «Paullatim deficientium. Vide ad Claudianum l. 2, [v. 6] in Rufinum». BA. Poterat et sui meminit Claudianea illustrantis De cons. Manlii 100: «semperque fluentis Materie causa». Heliodorus 2, 24: εὐρανοῦ γὰρ οὐ κατὰ τὸν ἑαυτῶν τῶν φθιραν. οὐ κατὰ αὐτὸν τρεπόμενος εἰς ψευδερῆν καὶ φθορᾶν ὄψιν, ἀλλὰ μετὰ παραφθορᾶν κινεῖται. Codex Vemetus 409, eius αὐτῶν: idque italica: «non ipsum te quidem mutantem».

(411) ἑαυτῶν] «Nostrum exemplum æquet». BA. Cf. n. 92. ἑαυτῶν τῶν ἀποπρασπασμένων. ἑαυτῶν τῶν ἀποπρασπασμένων.

(412) Ἐραστῆρα ἀσπίκατος ἀμῶτατος ἰα] C, λεγόντος: deesse aut tale quid. — Ὁμοιον τῶν ὁμοίων χεῖρτον] «Ex Homericis [Od. 17, 218]: Ὅς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἀγαθὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. Plato Sympos. [§ 18]: ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὁμοιον ὁμοῖω αἰεὶ πελάζει. Quis nescit?». TAR. — Profert ex Aristotele lib. 9, [c. 3, 17] Moralium. Erasmus [p. 2, 21, 22] proverbium: ὁμοιον ὁμοῖω φέλλει, similem simili amicum; et ex Homero Ὀδυσσ. 9: Ὅς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἀγαθὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. Ad similem deus adducit similemque parentem. Plato item in Convivio: ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὁμοιον ὁμοῖω αἰεὶ πελάζει. Quo al-ludit et Zacharias p. 135, 14, 25. DUC. «Homericus 2. BA. Multa vide in Notis ad Aristen. 1, 10, p. 354. Demophilus p. 621: χερσὶν γὰρ ἀνάγκη τὸ ὁμοῖον πρὸς τὸ ὁμοῖον. Quæ repetit et Porphyrius Ad Marcell. § 19. OEcumenius in primam Iohannis Epist. c. 4, p. 284: τῷ γὰρ ὁμοῖω τὸ ὁμοιον προστρέχει. Cf. Plato Legg. 8, p. 837; Philo Fragm. p. 636; Julianus Epist. 69; ubi Heyler. p. 498; Jacobs. Anal. t. 11, p. 43.

(413) Mundum hominis causa fuisse factum a deo multi e Patribus dicunt. Justinus Apolog. 2, § 4 : οὐκ εἰκῆ τὸν κόσμον πεποιηκέναι τὸν θεὸν δεδιδάγημεθα, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ ἀνθρώπειον γένος. Theophilus Ad Autol. 2, § 10 : ἠθέλησεν ἄνθρωπον ποιῆσαι ὃ γινώσκῃ τούτῳ οὖν προητοίμασε τὸν κόσμον. Gregorius Naz. Orat. 15, p. 227 : ἡ εἰς ἀπόλαυσιν ἀνθρώπων δημιουργηθεῖσα χτίσις. Philo De mundi opif. § 25 : (ἀνθρώπῳ) ὡς οὐκαιοτάτῳ καὶ φιλτάτῳ ζῶν τὰ ἐν κόσμῳ πάντα προητοιμάσατο · et cetera quæ verbis ornatissimis, ut solet, persequitur. Cf. Tatian. § 4.

(414) AB, ἦν μόνην. C, ἦν μ. Annotator in C coniecit ταύτην μ. Editi, ἦν μ. = Lege ἦν μ. TAR. Imo lege, optime ab ipso Tarino editum, ἦν.

(415) Πρὸς τὰ μέρη συμφωνίαν] « Vide nonnihilo nobis scriptum ad Claudianum 4, [v. 284] Consul. Hon. ». BA.

(416) ABC, καὶ οὐ μετ' οὐ πολὺ. Editi, καὶ μ. Annotator in C proposuit, καὶ αῶ, puto; nam ipsum vocabulum adeo male scriptum est, ut sit vel esse videatur ἦν. Scripsi inde αῶ.

(417) ABC, ἀ αὐτός... Editi, ἀ αὐτός. « Αὐτός quis dubitet legere pro αὐτός? » TAR. « In man. Regio et Anglicæ apographo legebatur, ἀ αὐτός ἀθάνατα διακείσθαι. Doctissimus Tarinus corrigendum censuit ediditque, ἀ αὐτός ἀθάνατα : hujusmodi enim sunt quæ generantur et corrumpuntur, quæ frustra adeo [immortalia] facta essent. Montacutius duplicem affert emendationem, καὶ ὁ αὐτός ἀθάνατος διακείσθαι, vel αὐτός ἀπαθανατίζεσθαι ἐμελλε [hæc adscripta est margini in C]. Itaque pendet sententia ab illis verbis, qualis vero esset convenientia; et finitur periodus illis, ipse immortalitate afficiendus erat a deo. Favet posteriori correctioni, quod dixit initio hujus paginæ [p. 133, 21] : εἰ ἀπαθανατίζειν μέλλει τόνδε τὸν κόσμον ὁ θεός · et p. 136, 4 : εἰ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ἀθανάτους ποιεῖν ἐμελλε · et p. 141, 13 : σὺν τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἀπαθανατίζεσθαι · cum nostris corporibus immortalitate donari. Ita demum loquutus est Justinus in Quæstionibus Græcis Q. 44 [imo Respons. de resurrectione 44, p. 547] : πῶς οὐκ ἔστι δυνατόν τὸ ἀθανατίζεσθαι τοὺς νεκροὺς βουληθέντος τοῦ θεοῦ; quomodo fieri non potest, ut non mortui immortales fiant, deo volente? » DUC. Deleto &, scilicet ex fine nominis φθερῆ male iterato,

et adverbialiter sumpto ἀθάνατα, locus non male procedere mihi visus fuit. Sic ἀθάνατα adverbialiter p. 138, 6 : ἵνα μήτε ἀθάνατα νοσῶμεν et p. 141, 18. Æneas quoque p. 48, 3 : ἀθάνατα συμποσιάσουσιν et p. 58, 1. Philo De Cher. § 1 : τὸν... ἀθάνατα σκορακισθέντα εἰς ἀσθεῶν χῶρον. Nicetas Chon. Hist. p. 17 : αἱ δ' ἐξ ἄδου κευθμῶνων διὰ μέσων μου τῶν σπλάγχθων χωροῦσαι (ὀδύνας) λυπεῖν ἀθάνατα ἡμελλον.

(418) Vide n. 412.

(419) Σώματα λαβ. ἀθάνατα.] • Eadem omnia habes apud Æneam. Emendationes Jo. Tarini [in versione] per omnia hic sunt sequendæ; Genebrardus parum oculatus fuit ». BA.

(420) Ὁ ἀγαθός] « Non puto alibi sic loqui Zachariam. Itaque et isthic voculam adjecerim : ὁ ἀγαθὸς θεός ». BA. P. 136, 20 : ὁ ἀγαθὸς ποιητής. Ibid. : τῆς εὐεργεσίας τάγαθου καὶ θεωρίας. Sed τάγαθὸν sic bene dicitur; ὁ ἀγαθὸς non item. Et p. 141, 15, 18, πρὸς τοῦ ἀγαθοῦ poterit esse ab τὸ ἀγαθόν.

(421) Ἄκουε ὤν, φασὶ, μάλα καλοῦ λόγου] « Similia apud Æneam ad finem ». BA. Vide ibi in n. 427 Platonis quem imitati sunt verba.

(422) • De Moysis auctoritate apud veteres, etiam extra veritatem, scriptores, caput dedimus secundo volumine [inedito] Adversariorum. Moysis cosmopœiam cum gentilium compositam habes apud Theophilum lib. 2 ad Autolycum ». BA.

(423) Δαιτυμόνι] « convivæ, hospiti ad mensam, ad epulas invitato. Vide Hesychium, qui etiam coquos hac voce censitos autumat ». BA. De nomine δαιτυμῶν vide n. ad Simoc. p. 280; coll. Wyttenb. ad Plut. De aud. p. 40, B. Lexicon Differentiarum a me editum in Notit. mann. t. 13, part. 2, p. 147 : ἐστιάτωρ καὶ δαιτυμῶν διαφέρει· ἐστιάτωρ ὁ ἐστιῶν, δαιτυμῶν ὁ ἐστιώμενος. Δηλοῖ δὲ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος λέγων (Tim. init.)· τῶν χθῆς μὲν δαιτυμόνων, τανῶν δὲ ἐστιατόρων.

(424) Ἐστιάτορος] « Præbitoris. Sic enim exhibitorem epularum vocatum alibi ostendimus ». BA. Philo De mundi opif. § 25 eadem metaphora δαιτυμόνος καὶ ἐστιάτορος in eodem argumento usus est :

καθάπερ οὖν οἱ ἑστιάτορες οὐ πρότερον ἐπὶ δεῖπνον καλοῦσιν, ἢ τὰ πρὸς εὐωχίαν πάντα εὐτρεπίσαι... τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ τῶν ὄλων ἡγεμῶν, οἷα τις ἑστιάτωρ, ἄνθρωπον καλεῖν μέλλων ἐπὶ εὐωχίαν τε καὶ θεωρίαν, τὰ εἰς ἑκάτερον εἶδος προετρεπίσατο, ἔν' εἰς τὸν κόσμον εἰσελθὼν εὐθὺς εὐρη καὶ συμπόσιον καὶ θέατρον ἱερώτατον, τὸ μὲν ἀπάντων πλήρες ὅσα γῆ καὶ ποταμοὶ καὶ θάλαττα καὶ ἀήρ φέρουσιν εἰς χρῆσίν τε καὶ ἀπόλαυσιν... Et in his βασιλεῖ προετομασθῆναι τὰ βασιλεία imitatio est Gregorii Naz. Orat. 43, p. 699 : εἰ δὲ τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος ἀνεδείχθη, καὶ ταῦτα χειρὶ θεοῦ καὶ εἰκόνι τετιμημένος, θαυμαστὸν οὐδέν· ἔδει γὰρ ὅσπερ βασιλεῖ προὔποσθῆναι τὰ βασιλεία, καὶ οὕτω εἰσαχθῆναι τὸν βασιλεία πᾶσιν ἤδη δορυφορούμενον.

(425) Τῶν ἀγαθῶν] « Hoc est bonorum, ciborum salubrium et bene apparatus. Petronius de delicato tali, etc. Vide; non repetenda enim hic sunt quæ scripsimus Adversar. lib. 153 [inedito], c. 2. Sequentia eadem habes apud Æneam nostrum. Et fuerunt utique duo egregii isti scriptores unius magistri discipuli; ita plane eadem commentati sunt. Nec est unus tamen omnino auctor ». BA. Nescio quem tam breviter innuat Petronii locum : hæc forsitan verba c. 125 : « quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram ». Τὰ ἀγαθὰ, terræ bona, dapes, ac similia, illustravi ad Philostr. p. 304. Vide et Fische, ad Anacr. p. 373; Pric. ad Lucam 1, 53.

(426) Respectu ad Gen. 1, 26 : ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

(427) Συγκρίνων] Annotator in C frustra conjecit συγκρίνων.

(428) Εἰκὼν καὶ μίμησις] « Sibylla [2, p. 215] : Ἄνθρωποι, θεόπλαστον ἔχοντες ἐν εἰκόνι μωρῶν. Manilius [4, 887] : *Exemplumque dei quisque est in imagine parva*. Ovidius [M. 1, 83] : *Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum*, etc. » BA.

(429) Γεγόνει βασιλεύς] « Olympus Nemesianus in Halieutico, Ovidio vulgo adscripto : *Acceptit mundus regem [editi legem, idque sine varietate]*. Ovidius [M. 1, 76] : *Sanctius his animal mentisque capacius altæ Deerat adhuc, et quod dominari in cætera posset : Natus*

homo est. De hominis decoribus nobilem librum habemus Nemesii, philosophi christiani quantivis pretii . BA.

(430) Δουλείας ἐπίγρωσις] « De dignitate agnitæ recte servitutis, utque ea per omnia distributa sit, pulcris versibus Papinius noster lib. 3, carm. 3, [v. 48] Silvarum, Lacrimis Hetrusci, olimæ servi, post sub imperatoribus diversis magnis rebus admoti : *Nec pudor iste tibi; quid enim terrisque poloque Patendi sine lege manet. A vice cuncta reguntur Aternisque regunt* : etc. quæ plura sunt » . BA.

(431) Τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον κακόν] « Superbiam dicit, tali elogio etiam apud poetas notatam. De sacris libris notum B. Augustini dictum : *hinc inde iis alia mula et vitia notari, superbiam fere omnibus ruginis, factis, dictis, exemplis*, etc. » BA. Notum Platonis dictum apud Athenæum II, c. 116 : ἦν δὲ ὁ Πλάτων... φιλόδοξος, ὅστις ἐφησεν ἔσχατον τὸν τῆς δόξης χιτῶνα ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῷ ἀπεδουόμεθα ἐν διαθήκαις, ἐν ἔκκομιδαῖς, ἐν τάφοις. Ibi Casaub.; cf., si tanti est, mea ad Anecd. t. 1, p. 223. Philo Fragm. p. 668 : φασὶ τινες ἔτι ὑστατον ἀπεδύεται τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα ὁ σοφός.

(432) Γνώθι σαυτόν] « Veterum litteris commendatissimam sententiam; quam nostro ævo plenè bonæ mentis et litteraturæ libris illustravit Diodorus Tueldenius » . BA. Dion Chrys. Orat. 10, p. 303 : ἀπέκασας τὸ ἐν Δελφοῖς γράμμα, τὸ Γνώθι σαυτόν. Philo Legat. §. 10 : πλέον ἐφυσήθη τοῦ μετρίου τὸ Δελφικὸν γράμμα οὐκ ἔγνω, τὸ Γν. σ. Vide quæ notavi ad Procli Hymnos p. 221, ad Anecd. t. 1, p. 127; coll. Wower. et Elmenh. ad Minuc. Fel. p. 4; Wyttenb. ad Plut. De Ei p. 275; Lozinsk. ad Hermippum p. 67; Casaub. ad Pers. 3, 67, p. 190 ed. Duebner.

(433) C, προσταγμάτων. Reliqui, προταγμ. Infra p. 145, 1, pariter unus C, προσταγμάτων.

(434) Ὀλιγορία] « despectio, contemptus, vilipensio » . BA.

(435) Γραφήν] « culpam, accusationem, pœnam legibus constitutam. Vide Hesychium » . BA. Statim C, ταύτην δέ.

(436) Ἐσμεῦ] « Examinis, ebullitionis, gregis densioris. Idem

Hesychius : ἰσμός, ὄχλος, πλῆθος, συναθροισμός· κυρίως δὲ ἐπὶ μελισσῶν ἀθροίσματος. Male vomitus, velut ἐμέτου legeretur, vertit Jo. Tarinus [cf. n. 505]. Melius Genebrardus [aggregationis] ». BA. Ut ἰσμὸν ἠδονῶν Zacharias, sic ἠδονῶν σμῆνος dixit Plato Rep. 9, p. 236; quem respexit Macarius Walzii n. ad Arsen. p. 430. Metaphora trita. Vide Potter. ad Lycophr. 415; Rhoer. ad Porphy. pp. 58, 208; Barker. in Wolfii Analect. t. 2, p. 64; Orell. ad Alexandr. De fato p. 299; Lobeck. Aglaoph. t. 1, p. 643, ubi Zachariæ loco utitur, et superius etiam nomen ὁμαδοῦ tangit. Sic enim, non ὁμάδου, scriptum inveni in codicibus et editis.

(437) AB, πρό. Editi et C, πρόσ.

(438) A, ἀπηγαλλάμενον. BC, ἀππλλαγγμένον. Editi ἀπηγγελάμενον. « Nemo inficias erit legendum ἀππλλαγγμένον, vel ἀππλλειμμένον ». TAR. « Recte corrigit doctiss. Tarinus, ἀππλλαγγμένον. Veram sententiam animo etiam habuit Genebrardus; sed nescio an textum integrum sit secutus. Melius omnino Tarinus ». BA. Genebrardus : « pravos habitus et formas deleus ». Tarinus : « cum pravos habitus et formas deleuit ». Ex quibus versionibus non valde bonis videre est quid sibi velit inepta correctio ἀππλλειμμένον, seu potius ἀππλλειμμένον. Verte : « pravorum habituum ac formarum liberum ». — Infra ad ἀθάνατα νοσῶμεν cf. n. 461.

(439) « Neque speciem ullam neque adfectionem malitiæ infuisse Christo dicit, Anima et corpore purissimo ab omni infectione intrinseca et actione externa ». BA.

(440) Συνθήματα] « Insignia, ut interpretatur Cyrillus glossographus. Nec male Genebrardus, tesseræ ». BA. Nec male Tarinus, « signa ».

(441) Ἡ φησι Βασιλείος] Editi, και ἡ φ. Copula, qua carent codices, edita male fuerit. Nam quæ præcedunt ipsissima sunt verba Basilii Hom. in Hexaem. 1, 3.

(442) Βασιλείος ὁ μέγας τῆς ἀληθείας διδάσκαλος] Sic Theodoritus Orat. 4 [Hist. Eccl. 4, c. 16] : Βασιλείος ὁ μέγας, ὁ τῆς οἰκουμένης φωστῆρ. TAR. Eisdem verbis laudabitur Gregorius Naz. p. 142, 26.

(443) Ἀνωλέθρω] AB, ἀνολέθρω, permutatis vocalibus ω et ο, quod est usitatissimum. Philostratus V. S. 2, 5, 3 : ἐστὸς δὲ καὶ τὸ ὕδωρ νοσεῖ. Quæ scriptura est Olearii, nec ea bona. Ediderant Nicolinus et Morellius melius ἐστῶς, quod et reperi in cod. 1696, corrigendumque Bastius in libri sui margine monuerat. Quum olim ederet bene Thomas Mag. in Οὐπω· τὸ οὐπω ἀναιρεῖ τὸ ἐνεστῶς καὶ τὸ παρεληλυθός· nuper receptum est ἐνεστὸς, e codicibus quidem plurimis, pejus tamen. Grammaticus Hermanni p. 458 recte scribit δ ἐνεστῶς καὶ τὸ ἐνεστῶς. Est τὸ καθεστῶς in Thucydide 3, 9. Neutra τὸ ἐστῶς τὸ παρεστῶς exemplis adstruxit Albertius ad Hesychianum Ἄπτωτων et in Misc. Observ. t. 2, p. 288, hic sub nomine Gratiani a S. Bavonè latens. Theodosius Diac. 1, 60 : Ἰδοὺ τόσον στρατεύμα τοῖς ἐναντίων ὄροις παρεστῶς. Monemur quidem de scribendo παρεστῶς· sed non parebo. Cf. nota ad Philostr. Her. p. 591. — ὄντως ἐντι] « sine principio, substantialiter in et ex se ipso existenti. Ita in S. Scriptura *ipsum* se dici vult Deus, ut qui nomen aliud non admittat, sed sit *ipsum illud* ex quo sint omnia, et qui semper idem substantialiter exstiterit ». BA. Libenter jungunt scriptores ὄντως cum verbo εἶναι, et sic non semel Zacharias. Cf. p. 129, 22. De deo Clemens Alex. Protr. § 114 : τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἐποπτεύσωμεν. Augustinus Medit. c. 29, 7, ad deum : « qui vere es quod es, et non mutaris ».

(444) Διὰ τοῦ πολυθρυλλήτου παραδείγματος] « Treductissima demonstratione. Potes et argumentationem vel inductionem non incommode interpretari ». BA.

(445) Τοῖς ἰδίαις... πτεροῖς] « Suis sibi alis capti sunt. Proverbium ab avibus visco obhærentibus sumtum ». BA. Sed visco quæ captæ sunt, non suis sibi alis sunt captæ. Respexit auctor ad notam de aquila fabulam quam sagitta percussit ipsius pennis instructa. Multa apposui in Notit. man. t. 11, part. 2, p. 64; apposuit multa Gatak. Advers. Misc. p. 538. Procopius Gaz. Epist. 62 Maianæ : ἀ γὰρ ἐμέμψω δράσας, εἰκοθεν ἔχεις τὸν ἔλεγχον καὶ τοῖς ἑαυτοῦ πτεροῖς εἰλώως, τὴν παροιμίαν παθών. Cantacuzenus Hist. 2, 4, p. 266 : μόλις μὲν, νοθὸν δὲ ὁμοῦς ἔσχον ὡς τοῖς οἰκείαις εἰλώωσαν πτεροῖς. Julianus Fragm. 9 : τοῖς οἰκείαις γὰρ πτεροῖς, κατὰ τὴν παροιμίαν, βαλλόμεθα.

(446) Ἰχθύων καὶ λίθων ἀφρονότεροι] Vide n. 370.

(447) Codices et editi, *θυμώδη*. Vertunt « *furiosæ* ». *Securus emendavi scribens μυθώδη*. Permutatio obvia maxime. Et insuper notandum *μυθώδη διηγήματα καὶ ἀναπλάσματα solita junctura adunari*; cujus exempla multa dedi ad Marinum pp. 113, 148. Nonnulla nunc addam. Plutarchus Parall. init. : τὰς ἀρχαίας ἱστορίας... εἰ πλείστοι νομίζουσι πλάσματα καὶ μύθους. Idem De esu c. 1 : τοῦτο πλάσμα καὶ μῦθος ἐστὶ. Philo De congr. § 12 : πλάσματος καὶ ποιήματος καὶ μυθικῶν λήρων ἑταῖρος. Idem De mundi opif. § 56 : ἐστὶ δὲ ταῦτα οὐ πλάσματα μύθων· et § 61 : πλάσμασι μυθικαῖς ἐπισκιασάντων τὴν ἀλήθειαν. Poetaster De S. Theodoro 160 : ὡς πρᾶγμα καὶ γὰρ πλάσμα τοῦ μύθου βλέπω· et 205 : Καὶ τοὺς σπερεῖς σου τῶν μύθων καὶ πλασμάτων : ibi sit lector de metro securus. Theophylactus Simoc. Epist. 76 : τὸ μικρὸν τοῦτι δοξάριον... καὶ τῶν πεπλασμένων μύθων τερταυδέστερόν ἐστι καὶ φαυλότερον. Plato Tim. p. 27 : μὴ πλασθέντα μῦθον, ἀλλ' ἀληθινὸν λόγον. Ausonius Burdig. Prof. 22 : « *Callentes mythōn plasmata et historiam* ».

(448) *Αὐτονομία τῆς πλάνης*] « *Auctoritas quædam errandi. Repicit ad supercilia philosophica. Insigne tale in Theophrasto describit Æneas noster* ». BA. Cf. p. 95, 19.

(449) Ba, ἀγέννητον. Ceteri, ἀγέννητον. C, γεγενῆσθαι. — Τῶν ὄντων] « *Angelos intelligit, ut apparet e seq. Caute lege; nam innuere videtur angelos creatos ante mundum corporeum; quæ sententia jam absque temeritate adstrui non potest. Vide S. Thomam 1 part. q. 61, art. 3; atque ejus interpretes* ». ANNOTATOR in margine Duceanæ, quem esse Genebrardum opinor.

(450) Καὶ οὐκ ἐκ τῶν γεγονότων] « *Materiam illam decantatam et supra refutatam dicit, quam deo coævam dicitabant. Elegantissimis pleraque hic proposita versibus de deo, essentia, creatione, operatione, benignitate, etc., ipsius, exsequitur Boethius lib. 3 De consol. philos. carm. 9; quod adscribendum et per partes illustrandum ad singularem hujus libri ἀνακεφαλαίωσιν arbitrabamur. Sed res, vel duobus primis versibus explicatis, in majorem molem proveniebat, quam ut ullo modo possent eam hæ notæ capere. Quare aliorum eam distulimus, interim divinum illud carmen omnibus diligendum commendantes* ». BA. Carmen illud re est vera mirabile, ob sententiarum reconditarum abundantiam et ex-

quisitam verborum elegantiam. Sæpius critici homines, diligentia qui sua abutuntur, ea quærenda commendant quæ præterire satius sit; non ludet operam qui Barthio nunc crediderit.

(451) Ἐργαζόμενον τὰ νοητά] « Occupatum in rebus solo intellectu, non sensibus, capiendis ». BA.

(452) Παρακολουθῆσαι] « Consectari velut adhærentem; quod et ipsum supra confutatum est ». BA.

(453) Ἀπροαίρετον] « Non secundum suam absolutam voluntatem et incoactum propositum ». BA.

(454) Περὶ τῶμα] « Accessionem quamdam superfluum et abundantem, minime necessariam aut congruam ipsi rei principali. Talem sane necesse habebant statuere mundum, qui eum deo cohærere arbitrabantur, cum ipsis sensibus et oculis cogentur [agnoscere] intellectualibus sensibilia minime posse, ut æqualia aut paria, accedere. Stultissimi qui φυσικὸν tale quid, adnatum nempe deo, statuebant ». BA.

(455) Ἐφόλιον] Quo nomine utetur et p. 150, 11. Vertit Duceus: « quasi inducentes naturæ appendicem et quasi corollarium » — « Interpres scripserat: *quasi inducentes redundantiam quamdam physicam aut navem alius trahentem*. Melius Tarinns vertit: *appendicem et quasi corollarium*. Basiliius Homil. in Gordiam Martyrem [§ 3]: τὰλλα ἔσα, ὡσπερ ἐφόλια, αἱ πολυάνθρωποι τῶν πόλεων ἐπισύρονται: *et cetera quæ, velut alligatas puppibus cymbas magnæ naves, secum populosæ urbès trahunt* ». DUC. — « Attractivum; quod adgnato quodam tractu semper deus secum duceret, ut magna aliqua navis scapham appensam. Etymologus: ἐφόλια, τὰ ἐκ περιττοῦ ἐπιφερόμενα τοῖς ἀποδημοῦσι. Scholiastes Aristophanis in Vespas [268]: ἐφόλις κυρίως λέγεται ἡ λέμβος, ἥτοι ἡ μικρὰ ναῦς, ἡ ὑφ' ἐτέρας μεγίστης νῆως ἐφελακμένη διὰ βραδυτήτα. Et umbræ assimilatur hæc talis navicula; et apud Suidam, Ἐφολιίδα: ὁ τῶνον Βλέσος ἐπὶ τὴν θείνην ἀνακληθεῖς, οἷον ἐφολιίδα, ἀκλητον ἐπάγεται Ἀσκάνιον Παιδιανόν· ἐξῆν γὰρ καὶ ἐπικλητὸς οἰνεὶ σκιάς ἑαυτοῖς παρακαλεῖν τινάς. Hesychius: ἐφόλια, μικρὰ καράβια, παρὰ τὸ ἐλισσθαι ὑπὸ τῶν κωπηλατῶν ἢ τῶν μεγάλων

πλκίων. Pollux lib. 1, c. 9, [§ 82] ». BA. Vide Creuz. ad Plot. De pulcr. p. 252, Wernsd. ad Himer. p. 87.

(456) Πάμπαν ἢ ἐς αἰδίων] C, εἰς. — « Neque omnino, neque aeternum. Eadem supra demonstrata, pariterque traduntur ab Aëna Gazæo ». BA.

(457) Ἄλλὰ μετασχηματίζεσθαι πρὸς τὸ κάλλιον] « Sed formam suam amittere, ut meliorem accipiant, pulcriorem sortiantur ». BA.

(458) Συμπέρασμα] « Terminationem : Glossæ Cyrilli ». BA

(459) AB et editi, δι' ἑαυτά, C, δι' ἑαυτοῦ, omnino bene; vel δι' ἑαυτόν.

(460) Τῶν λογικῶν] « Ratione utentium, id est, hominum; ut recte percepit uterque interpretum ». BA.

(461) ὡς ἂν μὴ ἀθάνατα νοσῶμεν] Sic codices. Editi, emendante Tarino, νοῶμεν. « Νοῶμεν refeci pro νοσῶμεν, quod et commodius supra p. 138, 6, legatur : *ne immortalia cogitemus; homines nos esse neminerimus, mortali*, ut ait ille, *conditione generatos* ». TAR. « Ne, adhuc immortalitatem rerum præsentium nobis imaginaremur ». BA. « Legebatur antea νοσῶμεν. Unde Genebrardus fideliter expresserat : *ne perenniter ægrotaremus*. At refecit νοῶμεν pro νοσῶμεν Tarinus, et commodius legendum censuit supra p. 138, 6. Prohibet tamen constans codicum manuscriptorum consensus, regii himinum Henrici II [cf. n. 390], et Anglici apographi, ne illis assentiamur, qui utrobique legunt νοσῶμεν, *ut ne æternum ægrotaremus*. Suffragantur etiam huic lectioni similes apud Epiphanium sententiæ Hæresi 64, p. 545 [l. 1] : ὅπως διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος τὸ ἐν αὐτῷ γεννηθὲν κακὸν ἀποθάνη· *ut ex corporis dissolutione quicquid in eo male productum fuerat intermoreretur*. Et p. 547 : ἵνα τοίνυν μὴ τῆ κακὸν ἀθάνατον ὁ ἄνθρωπος, ἢ αἰζῶν ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν ἁμαρτίαν κρατιστεύσασιν, ὁ θεὸς αὐτὸν διὰ τοῦτο θνητὸν ἀπεφάνητο νεκρότητι περιεβαλὼν· *igitur ne immortale quoddam ac sempiternum malum esset homo ac peccati sempervivi in sese dominationem foret, propterea mortalitatem illum deus esse voluit ac morte damnavit* ». DUC. Favet paululum Tarinianæ correctioni confusio vocum νόημα et νόσημα, νοσῶντας et

νόσουντες, quam in Sopatro nuper notavit Walzsius Rhett. t. 8, p. 153; sed opponendi codices et ipsa vis sententiæ. Nam qui potuit dici fuisse nos a deo brevi corruptione damnatos ne immortalia cogitemus, quum noverimus nos demum immortales esse futuros? imo brevis est, ne immortalis morbi tabe ægrotaremus. Et, quod dubitationem tollit, similis est locus Æneæ p. 58, 1 : τούτους ἐλεήσας οὐκ ἔα νοσῆν ἀθάνατα.

(462) Κατὰ δωρεάν τοῦ δημιουργοῦ] « Ita Arnobius tradit, non esse ab origine sua animas immortales, sed dono dei; cui dogmati consentit Plato. Et sui temporis homines tradit Lucianus, quod a crucifixo Christo tale donum expectarent. Locus Arnobii est lib. 2, [p. 65]; Platonis in Timæo, Luciani in libro de morte Peregrini [c. 25] ». BA.

(463) Οὐ πρὸς ἀγαθοῦ] « Neque bono conveniens. Sunt prorsus singularia hæc; sed ex majorum gentium græcis Patribus traducta ». BA. Bene vertit, quæ male verterant Genebrardus et Tarinus, verba οὐ πρὸς ἀγαθοῦ, formulam, ut videtur, quid significet ignorantes. Id nunc est valde tritum. Sophocles Aj. 582 : οὐ πρὸς ἱατροῦ σοφοῦ Θροσῆν ἐπιφθιάς· ibi Scholiastes : ἀντὶ τοῦ οὐκ ἴδιον ἱατροῦ σοφοῦ. Hierocles in Aurea Carm. p. 162 : δειλοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστιν ἀντὶ τοῦ κακοδαίμονος ἴδιον ἀνθρώπου. Athenagoras Legat. c. 2 : οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δικαιοσύνης. Ipse Zacharias iterum p. 145, 22 : πρὸς φρονήμου καὶ ἀνδρός συνετοῦ.

(464) Accessit καὶ εὐπρεπεστέρως ex BC. Est καὶ εὐτρεπεστέρως in A. Duceus, qui codices suos rarissime inspexit, omissionem a Tarine factam nonprehendit.

(465) Ἀριστοτέχνην] « Optimorum elaboratorem; opificem, artificem præstantissimarum rerum. Vocem a Nazianzeno ex Pindaro mutuatum jam notarunt alii ». BA. Nominant multi Gregorium; locum nemo indicavit. Ipse eum nondum reperi. Hierocles In Aur. Carm. p. 16 : τοῦ κοσμοποιοῦ καὶ ἀριστοτέχνου θεοῦ. Ibi Warren. Adde Schneid. ad Pind. fragm. inc. 19; Bœckh. ad Pind. Fragm. 29; Hemsterh. Anecd. t. 1, p. 242.

(466) Cf. n. 322.

(467) C, τὰ ἡμέτερα δοξ. — Ἑλληνικῶν μυθολογημάτων] « Nazianzenus in Aporrhethis c. 4, [v. 3] : Εἷς θεός· ὕλη δ' αὐτε καὶ εἶδα μῦθος ἀφαυρὸς, Ἑλλήνων πιτυτοῖσι νοούμενα ὡς συνάναρχα· τῶν μὲν ὅσα πλάσσοσι θεοὺς, μορφώματα σεπτὰ, οὐκ ἔσαν, ἀλλ' ἐγένοντο, θεοῦ μεγάλιο θέλοντος. Scholiastes vetus : φέρε δὴ θαυμασώμεθα καὶ τὴν μεγάλην τοῦ θεοῦ κτίσιν, μαχόμενοι καὶ ἐναντιούμενοι ταῖς ψευδέσι δόξαις τῶν Ἑλλήνων· εἷς θεός· ἡ ὕλη δὲ καὶ τὰ εἶδη ταῖς συνετωτέροις τῶν Ἑλλήνων νοούμενα ὡς συνάναρχα λόγος ἐστὶ μάταιος καὶ ἀνίσχυρος· ὅσα γὰρ πλάττουσι μορφώματα σεπτὰ, τιμώμενα παρ' αὐτῶν ὡς θεοὶ, οὐκ ἦσαν, ἀλλ' ἐγένοντο, θελήσαντος τοῦ μεγάλου θεοῦ. Is doctissimus et disertissimus Theologi liber jungendus lectione et consideratione huic Zachariæ disputationi, cum suis commentariis ». BA.

(468) C, χαρίζοιμι. Annotator ἴσως· χαρίζη μοι. Quæ est reliquorum scriptura. Cf. n. 239. Pronunciatio similis vocalium est mendorum ferax. Lucas Hist. p. 16 : εἰ οὖν ἀντιλάβοι τε αὐτὸν καὶ χεῖρα βοηθείας ὄρεξῃ. Codex ἀντιλάβῃ, quod, lectore non monito, Bekk. scripsit. Velim et scribi ὄρεξει. Maximus Tyr. Diss. 24, 4 : ἐπεὶ ταύτη βασιανιστίον τε καὶ ἀθρητέον τὸν ἐρωτικὸν καὶ λόγον καὶ ἀνδρα. Quum esset varietas ἀθρητέον, ἀρθροιτέον, aptissime correxit Davisius ἀθρητέον. Id temere mutavit vir d. in ἀγωνοθετέον, quam mutationem temere etiam amplexus est vir d. alius.

(469) Αἰτίαν τῆς λύσεως] « Caussam ut anima et corpus a se discedere cogerentur et cogantur ». BA.

(470) Προλαβῶν] « Deus præsciens hæc sic successura. Est sane dignus vindice hic nodus. Quærit enim hic discipulus, cum per contemptum legis mundus esset futurus dissolubilis et contemptum illum præscierit deus, [cur] mundum tamen corruptibilem condiderit : superfluum enim hoc esse videbatur ». BA.

(471) Αὐτογαθότης] « Ipsa in se suaque natura principalis bonitas ; cujus esse ipsum sit sua genuina bonitas, ut nequaquam alius fons sit nativæ bonitatis ». BA. Cf. ad Æneam n. 430.

(472) Συνεπομένην omnes. « Legendum συνεπομένων ». TAR. « Ita recte correxit doctiss. Tarinus. Sed tamen neque alterum illud συνεπομένην contemnendum, approbatumque Genebrardo ». BA.

(473) Πρὸς δὲ καὶ τὸ καλὸν ἡμέτερον εἶναι] De formula absoluta πρὸς δὲ monui jam p. 329, n. 13. Symeon Sethi De alim. p. 37 : σημειᾷ δ' εὐχόμενων ἐχθῶν τὸ ἀπὸ τῆν εἶναι σάρκα... πρὸς δὲ καὶ τὸ τῆν γεῦσιν εἶναι ἡδύειαν. Quo loco raptim lecto nec satis intellecto, Bernard. ad Nonn., t. 1, p. 320, proposuit τῶ, construxitque male πρὸς τῶ δὲ καὶ... Psellus in Anecd. meis t. 3, p. 202, 30 : Τῶν ὀνομάτων μάθε μοι καὶ κλίσεις καὶ κανόνας, Ἀβρένικῶν καὶ θηλυκῶν, πρὸς δὲ καὶ σὺδτεῶν. Ibi eodex 1182, πρὸς δὲ τῶν οὐδετ., quod qui malit secure recipiat. Rursus p. 203, 46 : Μέσος γὰρ καὶ τὸ τέτυπα, πρὸς δὲ τὸ ἐτυψάμην. Ibi cod. 1182, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἐτυψ. Præstat editio, quum addita copula versum faciat longiorem. Est in eadem pagina notanda ejusdem codicis lectio. Edidi : Τούτοις δ' ἐπενεμήθησαν οἱ μέσοι μέσον χρόνον· ἴμο χρόνοι cum codice. — Τὸ καλὸν ἡμέτερον] « Quoſane nostrum non esset, si cogere[mur] alieno arbitrio obtinere, nec nostrum in id esset dominium. Quod acquiramus quodammodo malum spernentes et summa vi vitantes, mutabili, nec mutanda tamen, mente ». BA.

(474) A et editi, εἶναι· οὐ γὰρ δὴ τοῦ δεσμοῦ τῆς φύσεως, ἵνα τὴν ἀρ. « Non satis hæc cohærent. Scribe si placet : οὐ γὰρ δὴ τοῦ δεσμοῦ τῆς φύσεως ἔσκεν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀρ. ». BA. Scripsi, εἶναι, ἵνα τὴν ἀρ., quum verbis mediis careant BC.

(475) Γεωργούμενον] « a Gregorio [Naz.], ut pleraque, Orat. 1, [p. 9, 5] : καὶ τοῦτο δὲ ἦν ἀρα τῆς ἀκρας ἀγαθότητος, ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡμέτερον, οὐ φύσει μόνον κατασπειρόμενον, ἀλλὰ καὶ προαιρέσει γεωργούμενον καὶ τοῖς ἄμφω τοῦ αὐτεξουσίου κινήμασιν ». TAR.

(476) AB, οἰκέτην τ. σαυτοῦ. C, οἰκέτην τ. αὐτοῦ. Editi ἐκέτην τὸν σαυτοῦ. Permutatio frequens ob syllabas oi et i simili modo pronunciandas. Alciphron 3, 4 : πρὶν αὐτῶ τὸν οἰκεῖον φράσαι τὴν ἐκτὴν ἐστάναι. Codex 2720, τὸν ἐκέτην φράσαι. Triplici mendo correcto fiat οἰκέτην. Non puto posse dici οἰκεῖος eo sensu quo vernaculum nomen *domestique*. — Μαστιγίαν] « Comici hanc vocem Latio donarunt, non inventa qua commode interpretarentur. Cyrillus tamen, more suo, id conatus est : μαστιγίας, *verberosus*, *flagellosus* ; cui scilicet verbera et flagella velut natura aut fato conveniant. Verberonem ab usu et patientia quotidiana dicunt ». BA.

(477) Tarinus vertit : « verissime imo, ut ego secundum amo et

amplector. — « Clarum, o bone, amare et amplecti me posteriorem. Mirum cur hic tenebras offuderit doctiss. Tarinus ». BA.

(478) De τῆσθαι in approbandi sensu vide n. 154.

(479) C, δ σωζόμεθα : et ibi Annotator conjecit στι. Ceteri ῥ σωζ. Est quidem δ scriptura edita apud Clementem Alex. Protr. § 6. Visum est ῥ nřtidius.

(480) ἰὸν, ὃ μακάριε] De'adverbio ἰὸν jam ad Æneam n. 136. Irenæus Adv. hæres. 1, 5, 2 : ἰὸν ἰού καὶ φεῦ φεῦ, τὸ τραγικόν. Ibi Fevard. — « Vah! o heate! Cyrillus *heu* interpretatur. Urit vero discipulum sapientiam venditantem magister, velut in stabulum compactum. Et magister uri vicissim illius joco videri vult ». BA. Mox scripsi κατὰ τὰ τῆς ἀλογίας γνωρίσματα, pro edito ac scripto, καὶ τὰ τῆς...

(481) Χαριεντιζόμενος] « Adblandiri tibi volens, non illudere aut jocari præter rem volens ». BA. Imo, « facete aliquid dicere gestiens, non illudere ».

(482) Τῶ σοφῶ καὶ παγκάλῳ] « Trajiciendæ voces ut τὸ πᾶν ad omnes spectare possit : τῶ παγκάλῳ καὶ σοφῶ καὶ ἀγαθῶ ». BA. Conjectura nihili.

(483) Δελεαζόμενοι καὶ ἀμαθαίνοντες] « Illecebris decepti et mente moti ». BA. Metaphoram verbi δελεάζειν illustravi ad Anecd. t. 4, p. 15. Porphyrius Abst. 1, § 33, loco, quem librarius codicis 2083 vocat καλὸν χωρίον, de sensibus : αἰ (imo αἰ, ut est in codice) δὲ δεαρ τοῦ ἀλογίστου πνυτοῖαις ἐπιθέτοις παγίσι χειροῦνται τὸ ἀλογον. Verba Onosandri p. 35 conferat diligens lector cum Porphyrianis.

(484) Κνήσθσαι] « Scalpi. Quam rem alibi docuimus [Advers. 34, 4] multis in deliciis quandoque fuisse ». BA.

(485) Ἀπατώμενος] « per voluptatem deceptus ». BA.

(486) ABCD, διαζέει. T et Ba, διαζέει, vitio typorum, quem ipsi correxerunt. Confusio facillima litterarum ξ et ζ nocuit Hesy-

chio, sic edito : Διασμύχων, διαζίων. Imo, διαζίων. Suidas : Διασμύχων, διαζύων, διακαίων. Forsan : Διασμύχων, διαζύων. Διαζίων, διακαίων. Nam poterit διαζίω activam etiam significationem habere. Pro διαζύων in Suida διαζίων legere vult H. Stephanus Thes. in Διασμύχω, et nuper idem suasit vir d. in Thesouro Didotiano sub Διαζύω, citra necessitatem. Alibi, sed rarius, ζ et σ sunt confusa. Philostratus V. A. 4, 16, p. 152 : τὴν μὲν δὴ κόμην οὐδὲ κείρασθαι ποτε ἔλεγεν, ἀλλὰ ἄζυλον φυλάξαι τῷ Σπερχειῶ. Exstat etiam ἄζυλον in Morrelliana. Huetius ac Bastius in margine quisque suo recte scripserunt ἄσυλον. Philostr. 4, 42 : τοῦ δ' ἐμοῦ σώματος ἐγὼ δεσπότης καὶ φυλάξω αὐτὸ ἄσυλον. Psellus Opusc. ineditis, p. 178 editionis futuræ : ἄσυλός εἰμι τὸν τῆς γνώσεως θησαυρόν.

(487) Μὴ διανοούμενος] « Non animadvertens ». BA.

(488) Conjecit annotator in C deesse hæc : εἰ τοῦτο διέλωσας, Nihil deesse videtur.

(489) Εὐλογον] « Et bona ratione nitentem et facilem percepta simul dicit ». BA.

(490) « Parumper enim ad disquirendam naturam hac in parte venire necessitas postulat; ex quibus compositam esse particulis dicemus »? BA.

(491) « Num vero non in ea ex quibus collatis sunt constituta »? BA.

(492) « Hesychius : κατακερματίζει· εἰς πολλὰ ἀναλίσκει· διατέμνει ἢ λεπτόνει ἢ μερίζει. Rem ipsam habes pluribus apud Athenagoram [De resurr. § 4], Æneam [p. 62], alios ». BA.

(493) Κρᾶσιν] « cinnum ». BA.

(494) Ἄδιάλυτον] « Vitiose legebatur διάλυτον ». TAR. Error fuit oculorum. Nullibi fuit διάλυτον scriptum.

(495) « Scribendum puto τῷ μεγαλοδυνάτῳ νεύματι ». BA. Nihil mutandum. Zacharias tale vocabulum respuisset.

(496) Ἐξω τοῦ παντός] «Supra, extra et ultra universum est deus. Videndi libri Marii Victorini contra Arianos, quos logicis tricis obscuros dixit Hieronymus [Lib. de vir. illustr. c. 100]. Hac autem sententia recepta cadit argumentatio vetustissimorum philosophorum, qui mundum ea ratione incorruptibilem esse sciverunt, quod extra eum nihil sit a quo possit corrumpi. Ocellus Lucanus [c. 1, 12] : εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις αὐτὸ φθεῖρῆσθαι ἤτοι ὑπὸ τινος τῶν ἔξω τοῦ παντός φθαρῆσεται δυναστευόμενον, ἢ ὑπὸ τινος τῶν ἐντός· οὔτε δὲ ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν, ἐκτός γὰρ τοῦ παντός οὐδέν· τὰ γὰρ ἄλλα, πάντα ἐν τῷ παντί, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ κόσμος· οὔτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ· δεήσει γὰρ ταῦτα μείζονά τε καὶ δυναμικώτερα εἶναι τοῦ παντός. Recte quidem ille secundum rationem; at secundum veritatem, id est cognitionem dei, omnino pessime, ut vel hic liber docuerit». BA. Gregorius Naz. Orat. 1, p. 32, de deo : ὅς ἐν τῷ παντί τῷδε καὶ τοῦ παντός ἐστιν ἔξω. Augustinus Medit. c. 30 : «immensitas divinæ magnitudinis tuæ ista est, ut intelligamus te intra omnia, sed non inclusum; extra omnia, sed non exclusum : et ideo interior es ut omnia contineas; et ideo exterior es, ut incircumscriptæ magnitudinis tuæ immensitate omnia concludas». Rursus c. 32 : «opera tua extra circumdas et intra reple; supra regis et infra fers».

(497) Sap. Salom. 1, 7.

(498) Psalm. 94, 4.

(499) «Obscura nonnihil hæc sunt ob omisum verbum. Scribe : οὔτε μὴν ὁ δυνατός τὰ ἀνθρώπινα σώματα συνάπτει, διαλελυμένα συνάγειν ἀδυνατήσκει. Vel, pro τῷ συνάπτειν, scribas δημιουργεῖν, κτίζειν, ποιεῖν, etc. Quæ omnia de creatore deo dicuntur». BA. Nullum est omisum verbum. Mox C, τὸ πᾶν δέ;

(500) Σπέρμα τὸ ἀνθρώπινον] «Utriusque hominis intellige. Nullatenus enim dubitandum sæpe et mulierem conceptioni suum semen conferre; dicerem semper, nisi id aliquando tam latenter fieri arbitrarer, ut neque ipsamet sentiat. De qua re multis alibi [Advers. 1, c. 11]». BA.

(501) Πανάδα ὑγρότητος] «Supra p. 93, 4». BA.

(502) Τὸ εὐλογον] « Ἄλογον εὐλογον loco suo eiecerat ». TAR. Et hic cœcutiit Tarinus. Est εὐλογον in codicibus. — « Τὸ εὐλογον quod rationale sit et rationi comprehensibile atque demonstrabile. Sequentia eadem et iisdem verbis leguntur apud Æneam ». BA.

(503) B, πρὸς αὐτοῦ, superscripto αὐτῆς ab eadem manu. Annotator in C malit sic: πρῶτον μὲν δίκαιον ἵνα ὁ δημιουργὸς μηδὲν τῶν... κρατῆσθαι διηλεκτῶς συγχωρῆ. Mutatio impeditior. Videtur quidem excidisse nonnihil; ni omittendum γὰρ post εἶναι, ut sententia continuetur; et sic vertit Genebrardus. Vel scribatur, sententiis adunatis, εἶναί τε τὰ πάντα... Prætermittendam dicere modo melius fore ἔκουε δι quam ἄκουε δη. Passim quidem δη obtinet locum post imperativum; sed hic propter præcedentem particulam μὲν, præstaret legi δι.

(504) Πτεροφρήνισάσας] « Aristophanea quidem vox [Av. 284]; sed nuda Platonis oratio in Phædone et Phædro ». TAR.

(505) Ἐσμοῦ] « Examine quodam, densò agmine. Tarinus idem vomitu vertit. Quomodo eum aberrasse supra [n. 436] etiam ostendimus ». BA.

(506) Τῷ βάρει τοῦ ἐφολλίου συνεπομένε] « Pondere, gravitate annexæ velut navis abstractæ ». BA. De ἐφολλίῳ n. 455.

(507) Κάτω πευ ὑπὸ τοῦ τῆς κάρης ἵππου καὶ τῶν ἐν ἡμῖν παιδίων φερόμενας] « Ἴππου. Vecturæ maritimæ vim equi abstrahentis commode conjungit. Alludi quædam videntur ex Tabula illa celeberrima Cebetis nostri ». BA. Conf. Æneas p. 56, cum n. 59. Plus viderat Ducæus. — « Genebrardus verterat: *et gravitatem carinæ consecutæ sunt, ac deorsum a pravo equo et quæ in nobis sunt puerilibus impulsæ sunt*. In apographo anglico legebatur non παιδίων, sed πίδων: unde annotabat Montacutius legendum ἐπιθυμιῶν vel θηρίων, *curiositatibus* vel *bestiis*, et pro κάρης substituebat κακίας. Alii malunt σαρκός. Sed non animadverterunt esse locum ex Platonis Phædro expressum p. 345 [§ 57]: βρίθει γὰρ ὁ τῆς κάρης ἵππος μετέχων, ἐπιγῆν ῥέπων τε καὶ βαρύνων, ἦν μὴ καλῶς ἢ τεθραμμένους ὑπὸ τῶν ἠπιόχων »

gravatur enim pravitatis particeps equus ad terram vergens atque trahens cuicumque fuerit equus ab aurigis non bene enutritus. Postremo illud *περορρήσασαι ἐξ ἀρετῆς, quæ a virtute veluti pennis defluxerunt*, ex eodem est Platonis loco [§ 55] : ἡ δὲ περορρήσασα φέρεται, ἕως ἂν στερεοῦ τινος ἀντιλάβηται: *cui vero alæ defluxerint, fertur quoad solidum aliquid apprehenderit.* Sed in eodem Zachariæ loco fortasse commodius pro *πιδῶν* legeretur *πεδῶν*, ut apud Clementem Alex. 2 Pædagog c. 12, [§ 122], *πέδας περισφυρίου, talaris, compedes*, legimus, et apud Gregorium Naz. *δεσμίουσ σαρκός, carne præpeditos* et quasi *compedibus carnis vinctos*. DUC. A, *παιδίων*, et ad marginem *ἴσ. παιδῶν* an *πεδῶν* voluit? B, *παιδίων*, et ad marginem, *πεδῶν*. C, *πιδῶν*, et ad m., *ἴσ. ἐπιθυμιῶν vel θηρίων*. Idem modo *κἀκῆς*, cum conjectura, *ἴσ. σαρκός*. Tarinus vertit «rebus vanis et ludicris», quasi legerit, *παιδίων*, male. Nil mutandum. Dicebatur a philosophis *παῖς* vel *παιδίον* pars animi irrationalis ac quasi puerilis. Locum ipsum Zachariæ non neglexit, qui nomen illud illustravit, Wyttenbachius ad Phæd. p. 193. Vide ad Æneam n. 238.

(508) «Hesychius : ἀθλόωτον, καθαρὸν». BA. Cf. p. 151, 15.

(509) *Εἰς τὸ τῆς τίσεως ἱερὸν δεσμωτήριον ἵναί*] BC, *εἶναι*. Et C, *κτίσεως*. Annotator in C : *ἴσως τὸ τῆς κολάσεως πικρὸν δεσμ.* Sed parilia Æneas scripsit p. 40, n. 365. — «Sacrum pœnæ carcerem. Quo epitheto horrenda omnia venire alibi [Advers. 33, c. 16] centum ipsis exemplis demonstratum est». BA. Hic esse puto *ἱερὸν*, pro *sacro*, quippe quod deus ipse impiis ac scelerosis mortalibus præparavit.

(510) «De Inferorum diris fluviis Plato, Theodoretus, alique christiani gentilesque philosophi, ut item alibi [ad Claud. Rapt. 1, 86; cf. ad Æneam n. 478] notatum». BA. Respicitur Plato Phæd. § 64. Quæ est emphasis in plurali nomine *Πυριφλεγέθοντας*, qua tamen Plato abstinuit, *Πυριφλεγέθοντα* dixisse contentus, illustrant a me collecta exempla ad Anecd. t. 2, p. 163. Arnobius 2, p. 52 : «quid? Plato idem vester, in eo volumine quod de animæ immortalitate composuit, non Acherontem, non Stygem, non Cocytyum fluvios et Pyriphlegetontem nominat, in quibus animas asserat volvi, mergi, exuri?»

(511) Daniel 7, 10 : ποταμὸς πυρὸς εἶλεν. — Marc. 9, 46 : ἔπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ στέννυται. — Marc. 9, 43, 47 : ἀπειθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς. Arnobius l. 2, p. 52 : « audetis ridere nos, quum gehennas dicimus et inextinguibiles ignes ». Cf. Elmenh. ad Arnob. p. 71.

(512) « Precationem sequentem si quis dignis modis illustrare velit, omnes thesauros veteris recentisque theologiæ hauriat et isthuc comportet ». BA.

(513) « Scripsi γεγεννημένοι, more Patrum ἁμοδξων ». TAR. Scripsit igitur quod scriptum invenit, et inveni ego in codicibus.

(514) C sine μῆ. Excidit hæc vocula e Photii Epistola 245, quam scripsit in editione *Ἐκτεθεία μοναζούση*, in codice 2671 *Ἐκτεθεία μοναζή*: ὁ ἐστὶν ἄλλως γενέσθαι, οὐδ' ἡ φύσι; ἄλλον νόμον ἐπίσταται. Codex, δ μῆ ἐστιν, optime; estque negatio in latina versione. Philostratus V. A. 8, 9 : ἄ σφόδρα πλεγχε τὸν τύραννον. Sententia videtur integerima. Codex 1696, δ μῆ σφ., negatione prorsus inexpectata, et, si bene memini, punctis deletoriis a librario notata; quam tamen non deleverim, sed in δῆ mutaverim. Qui codicem C descripsit librarius μῆ vel fortuito et inscius ὀμίση, vel consulto, quod in negatione aliquid absurdi esse videretur. Fides fuit robustior doctori, qui se credere clamabat, quia absurdum. Arithmetici quidem unitas in numero ternario comprehensa esse dicitur, quum ex tribus unitatibus ternarius constet; sed in mystica Trinitate unitas est indivisa, nec pro parte habenda, cum ipsa mystica unitas sit toti triadi æqualis. Ad prima verba conferam Gregorium Naz. Orat. 23, p. 426 : μονάδα ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι προσκονουμένην, παράδοξον ἔχουσαν καὶ τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν ἑνωσιν. Quæ ad ultima scripsi firmare videtur magnus idem Theologus Orat. 40, p. 668 : οὐ φθάνω τὸ ἐν νοῆσαι, καὶ τοῖς τριτοῖς περιλάμπομαι· οὐ φθάνω τὰ τρία διαλεῖν, καὶ εἰς τὸ ἐν ἀναφέρομαι. Cf. Zacharias p. 129, 18... Augustinus Medit. c. 30 : « o una trinitas et trina unitas deus! »

(515) Καθᾶραι] « Ab omni humanarum rerum et operum et cogitationum consortio. In tali enim expurgatione summam philosophiæ ponebant philosophi, præcipue Pythagorici, ut multis

ostendit Hieroclis in Aurea Carmina aureus commentarius ». BA.

(516) Ἐλλάμψιως] « Interna illuminatione ». BA.

(517) Χαρακτῆρας καὶ τύπους τῆς ψυχῆς] Platicum. Et de characteribus notisque istis multis locis suoque præcipue commentario, alibi ». BA. Significat stigmata ac vibices, quibus vitia animas maculant ac deformant, quæque eis etiam a corpore separatis insident: vide a me notata ad Anecd. t. 5, p. 332. Philo De Cherub. § 2 : μετεχαραχθησαν τοὺς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀμεινον βελτιούμενοι χαρακτῆρας.

(518) Μελετῆσαι τὴν λύσιν] Platicum. Plato Phæd. § 29 : ὁρθῶς φιλοσοφοῦσα (anima) καὶ τῷ ὄντι τεθνᾶναι μελετώσα βραδίως. Ibi Wyttenbachius et in Philom. t. 3, p. 96. Diogenes a me editus Epist. 10 : μελέτω σοὶ καὶ τῆς μετοικίας τῆς ἐντεῦθεν · μελήσει δὲ, εἰ μελετήσῃς ἀποθνήσκειν, τουτέστι χωρίζειν τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ σώματος. Gregorius Naz. Orat. 10, p. 171 : τὸν βίον ὅλον μελέτην λύσεως ἐπιστάμενοι. Joannes Climacus Scal. p. 145 : καὶ θαῦμα ὄντως πῶς καὶ Ἕλληνας τι τοιοῦτον ἐφθέγγαντο, ἐπεὶ καὶ φιλοσοφίαν τοῦτο εἶναι ὀρίζονται, μελέτην θανάτου. Irenæus Fragm. p. 468 : τὸ ἔργον τοῦ χριστιανοῦ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ μελετᾶν ἀποθνήσκειν. Palladas Epigr. 79 : Σίγῃ, καὶ μελέτῃ ζῶν ἐστὶ τὸν θάνατον · ubi Jacobs. Seneca Epist. 26, egregia habet, sed στωικώτερα. Apuleius Anthol. Lat. 3, 99 : « principium vitæ obitus meditatio est ».

(519) Μὴ παραχθῆμεν] « Conturbemur toti. Quod necesse est accidere iis, quibus repens ex hac vita recessus incubuerit. Merito igitur vovet εὐθανασίαν ». BA.

(520) Κολάσεων] « Æternarum pœnarum perennitas ultimum momentum accipiendæ doctrinæ celestis et vitiorum relinquendorum. Pulcre Theophilus noster fine lib. 1 ad Autolyicum suum; etc. ». BA.

(521) Editi ἔχου διὰ τῆς μελέτης. Codices, ἔχου τὰ τῆς μ. Mox C, κατὰ τοῦ. Ceteri, καὶ τοῦ. Repetendum mente τὰ τὰ τῆς μελέτης καὶ τὰ βίου τοῦ μετὰ τῶν σωμάτων ἐπιτήρων. Quæ hic male abundat præpositio κατὰ restituatur Ducæ Hist. p. 25, B : πέμπει τὸ σύνθηδες τὸν νόον. Codex, π. κατὰ τὸ σ., quod legendum esse Bekker. suspicatus est. — Ἐπιτήρων] « Ἐπιτήρα, ἐπιθανάτια · κῆρ γὰρ ὁ θάνατος · auctore

Magni Etymologici. Vide in utraque voce plura apud Hesychium ». BA. Synesius Calv. p. 82, A : τὰ τῆς ἐπικήρου φύσεως σύμβολα · ubi . Krab. Asterius Homil. p. 17 : ἐπιγράβειον χρῆμα ἴσται τὸ τῆς ἐπικήρου ταύτης ζωῆς. Nicetas Chon. Hist. init. : θνητοὶ καὶ ἐπικήροι.

(522) « Ultima verba eadem sunt apud Æneam nostrum; et meminī alibi me suspicatum de uno utriusque [libelli] auctore, non tamen ut pertendam ». BA.

ÆNEÆ PLATONICI

GRÆCI CHRISTIANISSIMI

DE IMMORTALITATE ANIMORUM,
DEQUE CORPORUM RESURRECTIONE,
AUREUS LIBELLUS CUI TITULUS EST

THEOPHRASTUS.

GENUÆ,
APUD JO. MARIAM FARRONUM. MDCLXV.
Superiorum permissu.

ILLUSTR^{mo} ET EXCELL^{mo} DOMINO

ANDREÆ JUSTINIANO

BASSANI PRINCIPI

IO. GEORGIUS JUSTINIANUS S. P. D.

Cum de Andreolo Justiniano nostri generis viro clarissimo, qui ante duo sæcula floruit, fando sæpius audissem multa non laude minus quam imitatione dignissima, tanta cum charitate complecti cœpi, ut ejus memoriam non solum colerem, sed et nova in dies de ipso cognoscere cuperem. Commodum accidit, me sic affecto, ut ex bibliotheca amici cujusdam politioris literaturæ studiosi libellum habuerim de immortalitate animorum a Græco authore scriptum, et in Andreoli gratiam latinitate donatum, dum ille in Chio insula, quæ tunc nostræ gentis imperio suberat, Genio Gratiisque litaret, Musarumque antistites velut alter Mæcenas ultro ad se alliceret et hospitio peramanter exciperet. Magnam profecto inde me voluptatē cepisse fateor, et in eodem plane sensu fuisse gaudeo ipsius nepotem Augustinum Justinianum, illum scilicet, qui postea ad Nebiensem pontificatum evectus, rerum nostrarum annales orditus est, quos, post ejus obitum, imperitus homo omnisque eruditionis expers horridos sane et incultos, ut hodie leguntur, ex defuncti schediis evulgavit. Docuit enim me libellus, vel potius epistolæ eidem præfixæ, Andreolum nostrum, supra cæteras animi dotes fortunæque bona quibus eum abundare didiceram, familiaritate doctorum hominum fuisse usum, et splendidissima, ut ea ætate, librorum supellectile fuisse instructum. Quamobrem Andreoli memoriam eodem plane modo quem ipse optabat propagare studens, libellum, cum epistolis, in operis vestibulo, ut ita dicam, positus, typis recu-

dendum curavi. Quibus addere visum est nonnullas epistolas, ex antiquis domus nostræ scriniis petitas et cum suis autographis diligenter collatas, ex quibus (quod ad rem facit) liquido apparet eum cum Jacobo Bracellio tunc a secretis Reip. nostræ et aliis ejus ævi doctissimis viris literarium commercium habuisse. Cum autem certum esset alicui ex præstantioribus familiæ nostræ viris opus dicare, incertum tamen erat cui id offerrem. Occurrit primo Serenissimus Lucas, quem nunc in supremo patriæ nostræ fastigio, in quo pater ejus aliique plures ex nostris ante fuerunt, regali purpura amictum suscipimus. Occurrit Horatius, qui pariter purpura fulget, sed sacra et cardinalitia, in qua paulo ante Benedictum et eo prius Vincentium venerati sumus. Sed tu mihi præferendus visus es, non tam quia solii princeps apud Summum Pontificem regnantem Innocentium Decimum uxoris tuæ patrum, arcisque Sancti Angeli præfectus existis, quam quod allusione, vel potius germanitate nominis, et jure repræsentationis, idem fere es cum illo atavo nostro, cui primum liber missus est, et in cujus ædibus fere altus et educatus fuit. Accipe igitur manusculum hæreditario jure tibi debitum; et familiæ nostræ decus veris animi bonis, quæ solidam et perennem pariunt excellentiam, amplificare perge. Datas Genusæ Calendis Aug. anno MDCXXXV.

AUGUSTINUS JUSTINIANUS

GENU. PRAEDICATORII ORDINIS

PHILIPPO SAULO BRUGNATEN. EPISCOPO. S.

Avus meus paternus, Philippe Saule, vir fuit præditus plurimis cum fortunæ tum animi bonis atque virtutibus; sed non est dictu facile quantopere hospitalitate venerandus senex delectaretur. Et cum amicos omnis generis humaniter lauteque acciperet, in primis tamen literatissimos quosque complectebatur. Quum vero Ambrosius Camaldulensis monachus, unus de instauratoribus latinæ linguæ, rediens e peregrinatione Constantinopolitana, quam literarum gratia græcarum cum Guarino et Philelpho obierat, forte fortuna in insulam nostram Chium divertisset, exceptus honorifice apud avum, non prius ab eo discessit, quam illi libellum pulcherrimum de animorum immortalitate de græco in nostrum verterit sermonem; ratus, ut arbitror, eo munere tanto amico referre gratiam, quod sciret illum omnium bonarum artium studiosissimum, in cujus nimirum bibliotheca ad duo millia librorum volumina habebantur: numerus certe in domo privati civis non contemnendus, eoque tempore quo libri non stanneis characteribus, uti nostra ætate, sed manu magna quidem impensa scribebantur. Hunc ego librum ubi inter avi monumenta offendissem, longe pluris feci, quam si pretiosas gemmas, amplam suppellectilem, consita viridaria, uberes possessiones, magnificaque palatia, quæ ille filiis reliquit, mihi soli testamento legavisset; quod illa caduca sunt et temporaria, hæc vero firma et sempiterna; illa (fortunæ possessio) bonis et sceleratis communia, interque nepotes divisa et posteros, exiguo dilabi momento suapte natura possunt atque consumi; hæc divina et immortalia, nec

dendum curavi. Quibus addere visum est nonnullas epistolas, ex antiquis domus nostræ scriniis petitas et cum suis autographis diligenter collatas, ex quibus (quod ad rem facit) liquido apparet eum cum Jacobo Bracellio tunc a secretis Reip. nostræ et aliis ejus ævi doctissimis viris literarium commercium habuisse. Cum autem certum esset alicui ex præstantioribus familiæ nostræ viris opus dicare, incertum tamen erat cui id offerrem. Occurrit primo Serenissimus Lucas, quem nunc in supremo patriæ nostræ fastigio, in quo pater ejus aliique plures ex nostris ante fuerunt, regali purpura amictum suscipimus. Occurrit Horatius, qui pariter purpura fulget, sed sacra et cardinalitia, in qua paulo ante Benedictum et eo prius Vincentium venerati sumus. Sed tu mihi præferendus visus es, non tam quia solii princeps apud Summum Pontificem regnantem Innocentium Decimum uxoris tuæ patrui, arcisque Sancti Angeli præfectus existis, quam quod allusione, vel potius germanitate nominis, et jure representationis, idem fere es cum illo atavo nostro, cui primum liber missus est, et in cujus ædibus fere altus et educatus fuit. Accipe igitur manusculum hæreditario jure tibi debitum, et familiæ nostræ decus veris animi bonis, quæ solidam et perennem pariunt excellentiam, amplificare perge. Datas Genæ Calendia Aug. anno MDCXXXV.

AUGUSTINUS JUSTINIANUS

GENU. PRÆDICATORII ORDINIS

PHILIPPO SAULO BRUGNATEN. EPISCOPO. S.

Avus meus paternus, Philippe Saule, vir fuit præditus plurimis cum fortunæ tum animi bonis atque virtutibus; sed non est dictu facile quantopere hospitalitate venerandus senex delectaretur. Et cum amicos omnis generis humaniter lauteque acciperet, in primis tamen literatissimos quosque complectebatur. Quum vero Ambrosius Camaldulensis monachus, unus de instauratoribus latinæ linguæ, rediens e peregrinatione Constantinopolitana, quam literarum gratia græcarum cum Guarino et Philelpho obierat, forte fortuna in insulam nostram Chium divertisset, exceptus honorifice apud avum, non prius ab eo discessit, quam illi libellum pulcherrimum de animorum immortalitate de græco in nostrum verterit sermonem; ratus, ut arbitrator, eo munere tanto amico referre gratiam, quod sciret illum omnium bonarum artium studiosissimum, in cujus nimirum bibliotheca ad duo millia librorum volumina habebantur: numerus certe in domo privati civis non contemnendus, eoque tempore quo libri non stanneis characteribus, uti nostra ætate, sed manu magna quidem impensa scribebantur. Hunc ego librum ubi inter avi monumenta offendissem, longe pluris feci, quam si pretiosas gemmas, amplam suppellectilem, consita viridaria, uberes possessiones, magnificaque palatia, quæ ille filiis reliquit, mihi soli testamento legavisset; quod illa caduca sunt et temporaria, hæc vero firma et sempiterna; illa (fortunæ possessio) bonis et sceleratis communia, interque nepotes divisa et posteros, exiguo dilabi momento suapte natura possunt atque consumi; hæc divina et immortalia, nec

calumnia auferri queunt nec longissimo etiam tempore corrumpi. Cogitanti vero mihi ut hunc ipsum librum ob ejus summam eruditionem admirabilemque doctrinam in multa exempla transfundendum curarem, studiosisque prodessem, occurristi tu unus, cui potissimum opus egregium dicarem. Quod quamvis a me multis sit factum rationibus, quæ te rerum ac cogitationum mearum conscium minime lateat, duo tamen præcipue sunt quæ me ut hoc facerem impulerunt: primum quod communi nostro patrono, tuo quidem patrueli, meo vero consobрино, nunquam satis pro suis virtutibus laudato undecunque amplissimo Bendinello cardinali de Saulis rem gratam facere existimarem, qui nihil eorum, quæ vel ad honorem, vel ad gloriam tuam facere videantur, prætermittit; secundum, quod visus est mihi is ipse liber eruditissimus, necnon et doctrinæ et nostræ plenus christianæ religionis, in quo etiam confutentur impia quamplurima dogmata, ingenio illi tuo excellentissimo quam maxime convenire, quadrare vero ad amulsim sanctissimo tuo in religionem affectui, probatissimisque tuis moribus omni ex parte correspondere, ut qui sis inter benemoratos nostræ ætatis scholasticos eruditissimus et inter bene eruditos moribus ornatissimus, religionis vero cultor pientissimus. Vale. Bononia Calend. Aug. M.D.XIII.

DOMINO AMANTISSIMO ET PRÆSTANTISSIMO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

AMBROSIUS SALUTEM.

OPUSCULUM Æneæ cujusdam, docti plane et eruditi viri, cum græce legerem, latinum facere placuit. Est enim ea vel doctrinæ gratia vel materiæ dignitas, ut vel inertes quosque animos in admirationem sui excitare possit. De anima quippe illi omnis sermo est, agitque subtiliter ista viri disputatio, ut docti quique gentiliūque disciplinis imbuti, sensim et per rationes ad fidei catholice rudimenta et pietatis penetralia ipsa pertingant, dum philosophorum vanas et varias atque inter se dissidentes de anima opiniones verissimis rationibus argumentisque confutat, veritatemque christianæ fidei et naviter et grate atque venuste subinserit. Id quicquid est laboris nostri tibi viro omnium humanissimo et optime de nobis merito dicandum fuit, ut esset penes te perpetuum nostri amoris monumentum. Accipies igitur, Andreole vir illustris, Æneam nostrum jam plane pium; et per te Roma accipiat suæ gentis auctorem, qui longe verius de se protestari possit, « Sum pius Æneas », quam ille olim Anchisæ filius. Neque enim illius si qua in patrem pietas fuit, hujus nostri divinæ pietati ulla prorsus ratione conferenda est. Accipies, inquam, opusculum ipsum grato animo, et diligenter releges. Invenies enim plurima et jucunda cognitu et necessaria scitu, Æneamque ipsum, qui dudum scopulos vestros prætervectus fuerat, vobis redditum gratulabere. Qui si minus majestatis habere videbitur, peregrinationi longinquæ acceptum referes, ex qua velut pulveris et situs quid-

dam contraxisse illum nihil est cur admirari debeamus; lætum tamen atque hilarem ubique deprehendes, et qui nihil habeat rusticitatis admixtum. Sed enim vere id prosequutus sim, nec ne, tibi jam judicandum relinquo. Adest enim ille tecum assidue futurus, ut effugere gravissimum iudicium tuum nequaquam possit. Vale.

AENEÆ PLATONICI

VIRI CLARISSIMI

DIALOGUS

QUI THEOPHRASTUS INSCRIBITUR.

INTERLOCUTORES.

**ÆGYPTUS ALEXANDRINUS, EUXITHEUS SYRUS,
THEOPHRASTUS ATHENIENSIS.**

ÆGYPTUS. Quo tu, Euxithee? vel unde?

EUXITHEUS. E Syria Athenas ferebar, o *Ægypte*. Sed adversa ventis acta navis, interrupta navigatio est. Et ecce, secus atque institueram, adsum tibi Nilum pro Eleusio, Pharumque pro Pyreo intuens.

Æg. Ingentes auris habeo gratias quæ te vel invitam divertere ad amicos impulerunt. An vero non meministi Hieroclis philosophiæ, apud quem a puero sapientiæ studiis pariter instituebamur, [2] quo in tempore cum mutuo singulari affectu astricti teneremur, plerosque etiam habuimus nostri studiosos? Equidem ut de me fatear, nunquam memini me acriori mœrore confectum, quam cum omni sapientia imbutus profectus a nobis es atque in patriam te recepisti. Hujus denique charissimæ et antiquissimæ consuetudinis nostræ affectus, necdum defluxit, sed ita hactenus

viget ac si heri profectus esses, cum certe plures annos te non viderim neque visurum arbitratus sim. Sed fortuna profecto quædam mecum faciens quod cupiebam præter omnem spem et expectationem ut adesset effecit.

Eux. Jam nunc fortunæ congratulor, neque ultra adversum dixerim ventum, sed plane secundissimum, festivum atque lætum, amorique in primis familiarem, quandoquidem amantes ut sui invicem fruantur contubernio studiose molitur. Verum dic, quæso, an adhuc supersint apud vos, qui philosophiæ mysteria aperiant, cujusmodi erat Hierocles præceptor. Adhuc se in philosophiæ studiis exercent teruntque magistrorum limina præclari honestique adolescentes, qualem fuisse retines Protagoram Lycium, meum quidem æqualem, sed ingenio et oris gratia præstantem?

Æg. Vigeant olim quidem hæc honestissima humanitatis studia; sed nunc jam sane periire atque omnino dissoluta sunt. Nam si quidem addiscere non vult qui discipulorum adscribitur numero, et qui præceptorem simulat docere non novit. Atque saltatorius quidem ludus ac circus majore in dies frequentia urgetur, philosophia vero ac scholæ in horrendam devenere solitudinem.

Eux. Et ego hæc ita, se habere conjectura assequabar. Atque [3] ideo, Ægypto obmissa, Athenas petebam, ut si qui vel apud Athenienses esset reliquus sapiens explorarem diligentius. Cupio enim ab eis id si possim sciscitando discere quod et veteribus et nostri temporis ingeniis maxime videtur ambiguum, adeo ut plerique de eo alias aliter disserant.

Æg. Habes hic Athenas, o amicum caput, si tibi non arcem, neque Propylæa, neque navalia, sed sapientem virum visendi cura est. Appulit enim Theophrastus maxima Atheniensium gloria, tertiumque apud nos hunc agit diem. Sed pergamus illum salutatum. Is enim te vel quæ cupis edocebit, aut certe ab homine non esse inquirenda admonebit. Neque enim Athenis, neque usquam alibi, Theophrasto sapienterem cui congrédi possis invenies.

Eux. Deus bone, quam fauste mihi contingit! quandoquidem penes Nilum offendi Atheniensium philosophiam, ut ad ea ediscenda quæ cupio maxima pelagi spatia transmittere opus non sit. Sed proficiscamur; jam enim Theophrasti amantissimus effectus sum.

ÆG. Euxitheum ego ad te adduco mecum una tui studiosum, Theophraste. Est enim ipse quoque philosophiæ studiis in primis deditus.

THEOPHRASTUS. Antiquissimus mihi fuerit amicus Euxitheus, si quidem est philosophiæ studiosus. Res enim præclara est atque rarissima [4]. Nam Athenis quoque, ubi quondam præcipue philosophia floruit summoque in honore fuit, jam fere penitus ignota est et pro nihilo abjecta.

EUX. Frustra igitur Athenas contendebam, si, ut asseris, nullus ibi quoque reliquus est, qui possit ad ea quæ quisque rogarit respondere. Neque jam frustra mea illuc navigatio impedita est, quando ex dei munere virum in philosophiæ studiis eminentissimum et Atheniensium principem apud Nilum inveni. Sed, quæso te, quoniam asserit Ægyptus iste neminem esse a quo possit quis commodius quam abs te quid velit addiscere, licetne interrogare quod volo?

TH. Tu vero interroga, si quidem mihi gratificari cupis. Nullus enim me jam plures annos novi quippiam interrogavit.

EUX. Felices plane sumus, qui eum virum nacti fuerimus, cujus cum doctrina benevolentia contendit, quique quos uberius docuerit eos charius diligit. Dic ergo, obsecro, num antea hic vixerit anima rursumque victura sit; an, præsentis hac vita semel exacta, humanis rebus soluta omnino ac libera evaserit.

TH. Ut est veterum opinio philosophorum, et vixit antea et postmodum victura est.

EUX. Eandem ergo animam in hanc vitam sæpius descendere autumas?

TH. [5] Ita sane, nisi tu sapientius aliquid afferas.

EUX. Sponte rursus huc ventura est, an ex necessitate?

TH. Ego tibi veterum arcana sapientum, veluti in sacro quodam adyto tentabo aperire. Heraclitus quidem, qui successionem necessariam posuit, e summis ad ima contraque ex imis ad summa iter animam agere dixit; esse enim laboris immodici in eisdem supernis licet sedibus perpetuo degendo fatigari et cum diis conversari jugiter eisque subijci: atque ideo partim quiescendi desiderio illectam, partim imperandi spe erectam, ferri ad inferiora animam dixit. Porro Empedocles exterrit, legem esse dicens animabus quæ ante peccaverint, ut de cælestibus ad ima dilabantur; id fere subinsinuans quod et Pythagoras significavit. Avus autem

noster Plato plurima atque præclara de anima disserit, deque hoc ejus itinere perisque in locis mentionem facit. Et nunc quidem in Phædone Socrates, sensibilia cuncta contemnens et animæ ad corpus communionem perhorrescens, vinctam ac veluti in corpore [6] sepultam animam queritur, vehementerque probat atque admiratur arcanum illud et vetus elogium, quo dicitur : in carcere quodam, postquam venimus, fuimus. Hoc autem omne Empedocles quidem antrum dixit; Plato autem, in eis libris quos de republica scripsit, immutato nomine spelæum appellat : denique professionem hinc animæ nexuum solutionem spelæique fugam esse ait. Alias autem in Phædro Socrates descendentes animas pennis leves intueri se dixit; easque, quibus pennæ defluerent, gravari pondere ac deorsum ferri, quoad corpori appropinquantes subsiderent; et hanc adventus animæ causam esse; rursusque cum ad superna redierit, evolutis quibusdam temporum circulis, huc illam denuo præcipitari et ad iudicium atque ultionem mitti. Quin et sors et fors ac necessitates huc illam, ut est ejus sententia, detrahunt. Ita cum omnibus in locis descensum animæ ad corpus detestatus esset, Timæum postea conscribens, mutata sententia, hujusmodi adventum laudat, atque hunc mundum admiratur, felicem deum appellans; animamque hic apparuisse perlibenter suscipit, eamque a summo rerum opifice datam et ipse credit, et alios ut credant summa vi persuasionis inducit, operæ pretium fuisse asseverans, ut hoc omne mente ac ratione teneatur; inanimatum enim fieri opus adeo eximium non potuisse, sed perfectum atque consummatum; id autem uniuscujusque animam universo conferre, dum sensibile hoc excitat, continet, ornat atque disponit, sponte volenti conditori serviens, ne imperfectum videretur pulcherrimum hoc illius opificium. Voluit enim [7] supremus illè rerum opifex in hoc mundo sensibili ac visibili ostendere quæcumque in intellectuali illo et invisibili multis antea sæculis erant. Hæc Plato noster. Porro discipulus ejus Aristoteles non ita sentit; sed novo efficto nomine entelechiam appellat animam, ut quæ materiæ extremam, ut dicitur, imponat manum, eamque, cum sit species, una cum corpore dissolvi autumat.

Eux. Felicem te aio, Theophraste, quod, plurima ac varia cum sint quæ veteres dixere, nihil te eorum fugit, sed ita cuncta edoces ut tua, non aliorum, inventa prosequi puteris. Memoria præterea plus vales quam Hippias, visusque es non imparatus.

Verum quid ago? Dubius hactenus persisto, neque quid sequar quarumve partium fiam exploratum habeo. Ignoro enim cuius mihi sententia sequenda, cuive accedendum sit: Heraclitone, cui videtur animæ in hunc mundum fugam priorum laborum esse requiem; an Empedocli, qui ad eorum exsolvenda supplicia, quæ ante peccavit, in hanc vitam animam ablegat; aut Platoni potius, qui alias quidem ad supplicia luenda, alias vero ut perfectum esset hoc omne, nunc sponte, nunc autem invitam, aliquando adactam vi, aliquando motu proprio quocumque velit emitti animam, dicit. Aristotelem præterire libet, qui, ob nimiam immoderatamque sapientiam, animorum immortalitatem tulit. Singuli denique opiniones reliquorum labefactare atque convellere nituntur [8]; neque invicem modo, verum et sibi ipsis contraria sæpe numerò philosophantur.

TH. Academici quidem Platonem secum dissidere sibi que ipsi contraria dixisse videri volunt, verba ejus atque sententias, ut sibi placitum est, transferre molientes, ut faciunt qui oracula divina pro sua voluntate interpretari pergunt. Sed ii profecto nimium mihi insolentes atque violenti videri solent. Neque enim aut fuit unquam aut esse poterit qui Platone melius, apertius; dignius, quod libitum fuerit explicare possit. Qui autem verecandiores sunt magistrumque videri secum dissentire erubescunt, aliud ipsi defensione sua crimen impingunt. Aut enim præceptor obscurus philosophus fuit, aut invidia sensus suos occuluit. Atqui neutrum horum perpessus est Plato. Verum enim hujusmodi minime advertunt sive calumniatores ingrati sive defensores ignavi magistrum suum Chaldæorum Ægyptiorumque philosophiam Græciæ sensim intulisse, Pythagoræque et Heracliti atque Empedoclis doctrinis libros suos refersisse; ex quo fit ut alias aliter loquatur videaturque sibi plerumque adversari, dum studet ut nihil eorum quæ sapienter uspiam inventa sunt eis ignotum sit qui in Aademia philosophantur: exempli causa, cum de materia disputat, alicubi factam, alibi vero infectam pronunciat. Cæterum ipsius posteri cum Platonis scientiam variam atque mirabilem haudquaquam animadvertent, affectarentque singuli novi aliquid primi videri excogitasse, inter se atque adversum se bella seditionesque concitarunt; sicque dispersi ac disjecti, id quod mihi id primis et ingratum et molestum videri solet, nec Platoni jam nec sibi ipsis cohæserunt.

Eux. [9] Præclare tu quidem Platonem tueris tuum. Ego vero tanta sententiarum varietate turbatus hærensque ac fluctuans, patriæ parentumque affectu posthabito, Athenas petebam ut vel ibi, si fieri posset, hujusmodi evaderem scopulos. At vero cum hic te offenderim tuamque sapientiam singulariter sim admiratus, vix possum non majore quadam admiratione moveri, si, hæc explorata habens et cognita, Pythagoram adhuc et Platonem, Chaldæosque et Ægyptios, infra supraque componens venerari persistis, quando non eadem eisdem de rebus sentiunt omnes, secumque dissident etiam singuli. Nam contraria nec sibi cohærentia loqui non peritiæ, sed imperitiæ est atque dementiæ. Constatque hujusce dogmatis non deum esse autorem; eadem enim profecto sentirent omnes atque loquerentur; sed humanam quamdam elationem et arrogantiam, ex qua fit ut plurima contrariaque afferantur.

Tr. Novi hoc et ipse, virorum optime. Verum Platoni quoque ipsi placet eatenus standum decretis suis obtemperandumque præceptis, quoad sacratior aliquis homo appareat in terris, qui ipsum fontem veritatis aperiat; quem rursus sequantur omnes.

Eux. Rectissime omnino. Sed dic, obsecro, num hactenus verum aliquid ac solidum inventum fuerit, cui innitatur. Perturbat enim me veterum philosophorum infinita contentio. Ex his enim alii rursus in homines, alii vero in bestias humanas animas præcipitarunt.

Tr. Stuperes profecto, si cuncta didicisses; tanta est dicentium pugna. Mihi denique mecum sæpe talia volenti, ac [10] veluti e sublimi quadam specula hujuscemodi pugnam prospectanti, cuncta cæde, sanguine, funere fervere videbantur; quam volo tibi (es enim audiendi ac discendi studiosus) veluti in tabella pingere. Ægyptii quidem eandem animam et hominem et bovem et canem avemque ac pisces induere autumant. Atque, ut illorum fert opinio, nunc quidem, beluino ritu formicam induta et camelum, humum pascitur; nunc vero, in pisces dilapsa, balena seu rumbus efficitur marique immergitur; alias in avem versa, pica aut lusciniæ protinus cernitur et aera volatu petit. Alias aliud genus animantium subiit, quoad, universis pervagatis, rursus unde prius descenderat redeat.

Eux. Me miserum! quæ prodigia, quæ portenta audio! quam sane felix fuero, si camelus et rumbus ac pica fiam! ne tu, Ægypte, his accedendum putas? Equidem Theophrastum satis admi-

rari nequeo, si quidem, hujusmodi doctrinæ monstra non ignorans, Ægyptiis adhuc se immisceri patitur.

ΤΗ. Apollo ipse ejusque filius Plato ejusdem, Euxitheæ, cujus Ægyptii, fuere sententia. Nam Apollo quidem responsis suis ubique Ægyptiorum inventis acquiescendum jubet; Plato autem in Timæo tradit virorum animas, quæ in hac vita molles et effeminate fuerint, in mulieres reviviscere; quæ vero vitiis immerse, eas [11] in bestias dilabi animantibusque feris inversari, et cum avibus grege facta una volare, piscibusque conjunctas innare undis. Ubi vero Socratis disputationem cum Phædone ac cæteris habitam prosequitur, qui studuissent avaritiæ, promptique semper ac parati ad rapinas fuissent, eos in milvos luposque convertit; qui vero fædis concupiscentiis manus dedissent, eos in asinos dejecit. Cum vero felicem illam civitatem conderet, illic ferme ait Orpheum Calliopes filium, cum a mulieribus fæde discerptus excessisset ex vita, homine quod erat derelicto, in cycnum fuisse conversum; ut qui insignis musicus fuerat, musicam postmodum quoque exerceret. Thersites item apud illum, omnium qui ad Ilium venere turpissimus, Achillem Agamemnoni exprobrantem heroasque imitans, in simiam vertitur, imitaturque hominum gesta, non re, sed specie ipsa mutata.

Eux. Quid ergo, o amice? ii qui Platonis arcanos ac penitus reconditos sensus aperire solent, nihilne ut in cæteris, ita in iis quoque aliquid sacratius latere docent, ut magistri verecundiam aliquo honesto velamine obtegant, nomina moventes sensusque miscentes?

ΤΗ. Veteres illi quidem Platonicus ab eo appellati eorum quæ ille dixerat nihil omnino imputarunt, non ignorantes Platonem, Ægyptiorum imbutum disciplinis, id [12] ab illis profunde imbibisse, animam hominis in omnes transire animantes, ac perinde eam opinionem per omnes libros suos disseminasse. Plotinus nempe et Harpocratio, Boethus item atque Numenius, Platonis milvum, ut acceperant, milvum tradiderunt; et lupum lupum, et asinum hoc ipsum, simiamque non aliud quam simiam dixere: cycnus item ab eis nil aliud quam olor exponitur. Ii priusquam corpori jungatur anima, fieri posse dicunt ut mutorum quoque sibi similitudinem consciscat; et cui quæque similis fuerit, ejus ritu ferri illam volunt; aliaque juxta illos aliud se animal induit. Porro juniores ex eadem schola Porphyrius et Iamblichus,

cum priores suos sapientia transcenderent, Platonis asinum, lupumque et milvum erubere, rite animadvertentes aliam rationalis animi esse substantiam, aliam irrationalis, neque migrare posse substantias, verum ejusmodi perseverare quales primum processere; neque enim esse accidens animæ rationem ut commigret, verum excellentiam substantiæ firmissime hærentem et penitus insitam, nec possibile omnino esse ut res rationalis in irrationalem traducatur; neque item quod ratione careat furari posse rationem. Ista sero tandem advertentes ii quos modo memoravimus, mutaque animalia transeuntes, priorum errore confutato, hominem haudquaquam in asinum, sed in asinum hominem reviscere, neque item in leonem, verum in leonem hominem dicunt: non enim naturam animi, sed [13] corporis formam ac lineamenta vestiri, ut faciunt in scena tragœdiæ histriones, qui nunc Alemæonem simulant, nunc Orestem.

Eux. Filum filo, ut dicitur, hac ratione connectunt, Theophraste, malumque malo curare pergunt. Quid enim necesse est animam vinculis corporis eripi, si rursus in aliud corpus detrudenda est? ociosa quippe jam videri potest mors, ac nequicquam in medium adduci. Oportebat enim improborum ac nequam hominum eatenus proferri vitam, quoad illorum propagandi essent cruciatus. Nam quæ ratio est, ut, cum in lasciviam prolapsa fuerit anima, et mille libidinibus non secus ac reginis succubuerit, servitutemque omnium fœdissimam servierit, eam rursus ob causam ut pœnas det, in asinum hominem emissa reviviscat? an ut turpissimis voluptatibus magis magisque iterum serviat? atqui hoc non supplicium, sed nequitiae licentia et impunitas est; fitque cruciatus non intemperantiæ abscisio, sed validior ac firmior adjectio. O præclaram virorum sapientiam! nempe morborum resecatio medicina esse putatur comprimens, cædens, urens, secans ac prorsus excidens, non excitans aut irritans, aut aliam quamlibet materiam morbi excogitans. At ii morum magistri contra penitus faciunt; veluti si quis iudex hominem nactus furti reum nihil eum pati decerneret, magisque templa ingredi et inde quicquid vellet asportare hortaretur suæque avaritiæ abunde satisfacere: atque adeo illi maxime liceret expilare donaria, quod furti jam reus factus esset. Ille nunc [14] agresti facie et habitu formosissimorum adolescentum pulchritudinem violat: fiat ipse denuo decorus adolescens, ut patiat eadem. Alius adulter fuit: in

mulierem convertatur, ut ipse quoque subjiciatur adultero. Heu furor! heu vesana dementia! si quidem pœnâ fit propagatio sceleris. Jubet enim, o Ægypte, Porphyrius doctissimus et sapientissimus Iamblichus, ut inferis iudicibus quod est in nobis assignemus, humanorumque reatum causemur pœnam; istosque ut sequamur Theophrastus monet?

TH. Minime jam istuc velim, Euxitheæ. Nam neque Syrianus, neque Proclus hos sequuntur; sed proprium quiddam ac novum invenerunt.

Eux. Quidnam illud est, Theophraste?

TH. Animam illi rapinis semper inhiantem nequaquam in milvum convertunt: est enim a ratione prorsus alienum rem rationalem in irrationalem verti; neque in milvinum item hominem emittunt: esset enim perquam ineptum et incongruum, si supplicium avaritiæ fieret occasio. Cæterum habere quidem milvum suam ipsius animam expertem rationis, ei vero humanam animam connexam esse et conjunctam [15], atque una subsistere unaque volitare, istiusmodi apud illos supplicii species traditur.

Eux. Novior quidem inventio, sed ridiculosa plane nec dissimili vanitate conficta; si quidem hac ratione formicam sequetur Ulyxes: ambo enim dispensatoris funguntur munere, ingentesque labores obire valent. Vespæ item Hector colligabitur: ambo enim galea variâ caput redimiti sunt, atque pugnacissimi. Rana etiam et Cleon una erunt: simul enim coassant ambo. Musca item Hyperbolum trahet: quippe par fuit utriusque impudentia. Porro duplicem formicam, duplicemque vespam et muscam et ranam esse hucusque ignoravimus: neque enim sine corpore Ulyxes aut alius quispiam sequitur, si quidem sequitur. Neque dices, ut arbitror, corpore omnino liberum, cui adhuc supplicio sit opus.

TH. Nihil minus.

Eux. Utrum igitur Ulyxes intra formicam clausus occulitur? an pendet ex pede, sicut ex ariete apud Cyclopem fertur, trahiturque quocumque formicæ placuerit? Quid tu rides, Ægypte?

Æg. Quis non rideat infelices homines præ tumore jactantiæ in amentiam adeo præcipitados, ut inhonestis fabulis prompte ac libenter accedant?

Eux. Age [16] dum, o Theophraste, si sturnos aut grues gregatim volando clangentes intuerere, fortassis, ut mæa quidem fert opinio, eorum qui in scena perstrepunt, sive injuriosorum ac

tumultus excitantium intemperantiumque animas, avibus iis colligatas simul strepere simulque clangere, et quocumque illæ volitarint una sequi diceres; sin autem captæ aves illæ occiduntur, ejusmodi mactationem fugam esse animæ: ex vinculis solvi enim eas necesse est, defluente anima cui connexæ erant. Neque enim profecto irrationalem quoque animam immortalitate donandam dicturi sunt. Quod si piscibus illæ conjunctæ fuerint, piscatorumque sagena prospere jactetur, quid aliud quam solutæ nexibus supplicium suum ridebant? Qui autem mella componunt, deficientes apes hujusmodi arte restituunt. Inclusum brevi cellula bovem fustibus usque ad exhalationem animæ feriunt, quem miserabiliter jacentem, aditu diligenter obstructo ut nulla ex parte vel tenuis aura possit irrumpere, ita dimittunt; numeratis autem diebus quadraginta, reserantes januas, computruisse notant bovem, innumeraque pro uno animalia volantia offendunt; apum denique repente plena domus efficitur, quæ ex bove processerant: eas vero sumentes hujusmodi opifices atque curantes, mellis [17] opus feliciter aggrediuntur. Num igitur una illa anima in frusta concisa in illas innumeras diffusa ac dispersa est, quæ bove illo inclusæ tenebantur? Ista mihi ridiculosa videntur, quæ tu seria existimas. Fortassis autem venient (quid enim prohibet?) qui et quarto nova adinveniant. Sed quanta fuerit verborum pugna, tantus sit necesse est opinionum error. Quo ferimini, Athenienses? quo ferimini, qui fabulosa dicenti tam facile aures accomodatis? Vides nempe ut ista ratio sibi ipsi immorata ac diutius collisa, in morem igniferi lapidis, lucem ex se excusserit, et ea quæ interim in tenebris delitescabant coarguit, neque jam asseverare permittit antea vixisse animam? Ista mihi sæpe antea consideranti ita esse videri solebant, mentemque ad se rapiebant; sed partim magistrorum verecundia, partim socii et comparis quicum ista conquirerem desideratio properantem ac jamjam assentientem continuit. Illud autem ante omnia subibat, quod, si prævisisset anima, meminisset utique sive reminisceretur; quippe addiscentias veteres reminiscentias vocant. Atqui illa creatoris sui intelligibilisque pulchritudinis, unde longo tempore deviarat, reminiscitur; prioris autem vitæ, studiorumque ac perturbationum, patriæ item et parentum, unde heri migrarat, penitus oblita est. Et certe alienissimum a ratione atque a natura est ut reminiscamur læta et tristia obliviscamur: horum enim memoria altius [18]

animo imprimitur manetque indelebilis; illorum vero citius labitur. Equidem cum filium aut servum pro his quæ peccaverint punio, priusquam id faciam, prædico sæpius et moneo ut remiscatur ne in eadem denuo incurrat: deus vero, cum extremos cruciatus constituerit, non edocet cur ista mortales patiantur; sed scelerum memoriam tollit dum non exactum infert supplicii sensum. Quid igitur profuit pœna, qua reatus occulitur? nihil sane; immo contra penitus et irritat magis atque in arrogantia fastum extollit. Facile enim atque justissime ille objurgabit et maledictis incesset judicem, si, nihil sibi mali operis conscius, pœnis subdatur. Nempe ipse, Theophraste, qui tot speculationum reminisceris, tuimet solius es immemor, nec potes dicere milesne antea, an philosophus fueris, lepus an leo, lusciniam an milvum sequeris.

TH. Fertur Pythagoras meminisse aliquando se ad Trojam Euphorbum fuisse.

EUX. Ista ille cum gloriabundus diceret, id potissimum persuadere nitebatur quod docebat, antea scilicet vixisse animam. Eadem vero mente atque vanitate, cum annos decem in subterraneo cuniculo delitisset, postmodum veluti ab inferis rediens a Plutone se audisse memorabat immortalem esse animam, itaque credi oportere. Hujus item vanitatis imitator Apollonius ille Cappadox postea [19] fuit, dum de iis qui apud rudes [*scripsisse puto non rudes, sed Indos*] sapientes erant fabellas hujusmodi texeret, Græcisque referret quod illi scilicet nossent quinam aliquando fuissent. Bene sane naviter ad eos testes confugit, qui extra orbem sunt. Sic tamen et ipse mendax convincitur. Nam neque Ctesias, qui de Indis plurima ac fabulosa conscripsit, usquam has fabulas intexit; neque Arrianus, qui Alexandri historiam verius quam fabulosius scribit, ullam hujus dogmatis mentionem facit, cum Brachmanum et Alexandri congressionem diligenter exequatur, in qua illum ut immodica habendi cupiditate abstinere monent. Et certe ea fingentia tempus videbatur exigere uti Alexandrum, qui nihil mortale metueret, vel hujusmodi pavoribus terrerent. Tunc enim profecto, tunc maxime philosophiæ argumenta omnia movenda erant omnesque exerendæ vires, cum de servitute patriæ ac vastitate periculum haud obscure immineret. Sed tamen neque Alexandro tunc hujusmodi quippiam locuti sunt; neque postea, cum Græcis scriberent illorumque carperent philosophiam et suam extollerent,

hujusce vanitatis speciem usquam epistolæ inseruerunt. Itaque quandoquidem nullus ei neque ex prioribus, neque ex posterioribus astipulatur, solus ac destitutus Apollonius falsa prosecutus esse convincitur. At vero Hierocles, non ille quo præceptore usi sumus, sed qui mirabilia dicturum pollicetur, istud quoque inter cætera incredibile penitus adjecit, adolescentem ex Corcyra lascivum ac nepotem, navi una cum amasio Myrone delatum, ad locum quemdam desertum ac solitarium applicuisse [20], statimque per solitudinem oberrando gemitibus, ejulatus et planctu cuncta implesse, reminisci asserentem ipso in loco quemdam e suis amatoribus in priore vita cum adolescentis specie frui nequivisset suffocatum; seque ideo lacrymari, quod illi gratificatus non esset. Perquam sane ridiculum, si lubricus ac lascivus adolescens reminiscitur, Socrates et Plato non reminiscitur, neque aliquid ex ante acta vita scire gloriatur. Enim vero apud Chaldæos et Ægyptios et Græcos ii quibus carminum perdiscendorum cura est, olimque vita defunctorum animas ciere profitentur suisque carminibus quo voluerint ducere atque protrahere, si quidem Homeri animam evocare volueris, si Orphei, si Phoronei, si Cecropis, immolatis gallis gallinaceis characteribusque subscriptis, eas excitare se atque ostendere affirmant. Et certe alius ex iis luscinia, olor alius, alius homo et alius leo effectus est. Quonam autem modo vocati venient, nisi ave et belua et inanimato homine dimisso? Quo pacto autem sciet cygnus aut leo se aliquando fuisse hominem, quando ne homo quidem sciet? Dæmones itaque magicis artibus sacrisque sacrilegis cient, qui Homerum, Orpheum Phoroneumque et Cecropem fingant. At enim pollicentur se qui sunt ejusmodi parentes quoque suos singulos carminibus accitos in conspectam dare; sed præfecto præstigiis fallunt. Neque enim patrem aut matrem evocant, sed dirum quemdam dæmonem qui utrumque simulat ac monstrat. Denique simul ac solis jubar illuxit, pompa illa omnino ac visio solvitur. Ita anicularum fabella est quod jactatur, nihilque in se veri, nihil solidi habet.

ΤΗ. Recte tu quidem mihi ista prosequi videris, et haud ignaviter objecta refellere. Cæterum [21] si animæ priorem vitam omnino auferamus, vereor ne ordinem quod facimus desiderare videatur, dum mali secundis successibus gaudent, boni contra miseri persistant atque infelices.

EUX. Placetne ut respondeam ad hæc?

TH. Placet vero; idque ut facias oro.

EUX. Cedo, quam tu miseriam et infelicitatem appellas? num morbo et paupertate tabescere? num secari, uri, excarnificari, ac postremo interfici?

TH. Ista omnino omnia.

EUX. Atqui iis qui opibus, honoribus, potentia, voluptatibus dediti atque addicti sunt, ita forte respondere congruebat, minime autem omnium Theophrasto. Neque enim es ignarus aut immemor paupertatem et ægritudinem et mortem neque turpia neque mala esse. Socrates nempe in paupertate gloriatur, ipsamque divitias appellat et philosophiæ tutissimum præsidium; sicuti et malam valitudinem Theagi plurimum ad philosophiam contulisse idem ipse auctor est, ita, si recte memini, de illo loquens: « at vero Theagi quoque nostro cuncta ut philosophia excidat suppetunt; solus hunc morbus diutinus cœrcet et continet ». Plato autem (erat enim vegeto corpore et valido) Academiam in primis insalubrem Atticæ locum ut maneret elegit [22], corporeæ salutis maxime negligens, et vires illas pudicitia et frugalitate commutans. Mortem vero libertatem solutionemque malorum honestissime appellat, docens quod miseratus hominem deus mortalia illius et vincula fecerit. Si ergo ista ingentium nobis bonorum causa sunt, quomodo mala? porro libido et habendi immodica cupiditas et formido atque temeritas malorum turpissima et sunt et dicuntur, quibus boni liberi omnino evaserunt. Semper vero boni beati sunt atque felicissimi, atque hanc illorum felicitatem violare aut ab eis auferre nulla improbitas valebit. At sacculum quidem corpusque concidere poterit; ullam vero felicitatis partem auferre omnino nequibit; cumque cætera improborum injuriis exposita sint, sola virtus hujusce dominationi nulla ratione patet, ac liberum arbitrium rationalisque animæ pulcherrima profecto et maxima dignitas. Hoc ergo præcipuum atque eximium auctoris [voluit scribere, auctoris] nostri munus pluris quam cætera facio et charius diligo gratiusque complector, ingentesque largitori gratias refero. Quid enim hac libertate honestius excogitari possit, quæ hominem deo simillimum una deum efficit?

TH. Ergone non satius fuerit bonos necessario fieri, quam sub honesto libertatis nomine licere vitia eligere?

EUX. Et quis, oro, virtuti locus esset, si necessitate animus potiora sequeretur? nulla enim optima est violenta disciplina,

nihilque quod [23] coactus facias laudes promeretur. An vero tu putas eum hominem esse meliorem qui brutus ac stolidus sit, et qua voluerit artifex circumferatur, quam qui vocalem aliquem ex se ipso sonum præstet, quem universali concinentiæ conditor venustissime jungat? Sed mirabor sane si, dum malorum exaceraris vitia, non etiam honorum una præstantissimam dignitatem tollas? Quid enim? nonne melius ac decentius est bonorum gratia malorum improbitatem tolerare, quam ob intemperantiam malorum bonorum quoque modestiam exagitare? age enim, si quis agriculturæ deputatus et appellatus agricola, omissis vineis, ad urbem accederet, meretricemque repente conspiciens forma præstantem, fulgentem auro unguentisque delibutam, venustate summa alludentem voceque suavissima cunctos alloquentem, captusque illecebra, neglectis vitibus, continuo illam sequeretur; comperto autem vesano socii amore, is qui esset laboris particeps operi valentius incumberet vitesque postmodum majori studio excoleret, ut lascivientis defectum socii suppleret, essesque tu ejus villæ dominus: num frugi ac solertem operarium lascivi et ebrii causa domus tuæ liminibus arceres?

TH. Nihil minus; summo namque detrimento meo vinea silvesceret atque infructuosa penitus fieret.

EUX. Nonne [24] igitur ideo in primis colonum industrium laudares ac præmiis afficeres, qui, dum liceret, in urbem proficisci amanti que socio ad lasciviam jungi noluit, imo operi ardentius institit, ne vites demum cultu destituerentur?

TH. Ita sane est ut dicis. Et jam quorsum tendas quidve efficere moliaris aspicio; tibi que accedo, ac liberum arbitrium *singulari* dei munere mortalibus indultum non invitus fateor, ex quo fit ut virtus clarius luceat, deoque simillimi efficiamur. Sed, quæso te, quidnam de hujusmodi mutatione sentiendum est, si non animæ de corporibus in alia rursus corpora sive hominum sive animalium migraturæ sunt?

EUX. Falsas ac frivolas hujusmodi opiniones, quantum arbitror, satis supra declaratum est. Quid [58] enim est necessaria mutatio, si denuo mors et corruptio sequatur? Quod si mutatio futura est, ea profecto constans et perennis erit, atque ejusmodi quam nulla iterum mutatio excipiat, quando ea lege vivet homo ut nunquam moriatur. Nihil enim tunc mortale erit, sed nova omnia atque immortalia, et mundus hic omnis atque homo.

TH. Utrum ergo cum corpore homo, an sine corpore surget?

EUX. Cum [59] corpore; siquidem homo integer anima rationalis est conjuncta corpori.

TH. Cujusmodi corpore, quæso? ejusdem speciei, an æreo vel alterius cujuslibet generis? quippe anima totidem corporibus talibusque vestitur, per quot et qualia transitum habuit.

EUX. Variis corporibus onustam animam incedere asseris, et, sicut minutissimæ bestiolæ, cum incidunt in araneorum telas, iis protinus involutæ capiuntur, sic animam humanam quamlibet vario corpore supervestiri, modo illi quoquo pacto propinquaverit, atque capi: ut, si, verbi gratia, per cælum transeat, cœlestes corpus sibi inde consciscat; sive per sidera, sidereum; sive per æthera illi transitus fuerit, æthereo circumamiciatur, sive in aerem descenderit, aërjo circumfluatur; sive in terram dilabatur, terreno crassoque compingatur corpore. Si igitur elementis cæteris tam facile induitur, quid dicere prohibet illam, si etiam inciderit in ignem, igneo circumlustrari corpore; sive immergatur mari, aqueum sibi inde corpus haurire? Visne, Ægypte, hujusce modi corporum periculum facere?

ÆG. Non vacat mihi vel igne torreri, vel obfocari aquis.

EUX. At [60] enim Theophrastus corpus omne animæ congruere velut indumentum asseverat: quodque ea sit triplex aut quadruplex nos hactenus latuit.

TH. Jocariss, Euxithee, in veterum arcana sapientum.

EUX. Tu vero, Theophraste, serio ista persequeris, neque ridiculum esse arbitraris rem incorpoream corpori cuicumque connecti, aliudque alii adjungere atque consuere, plurimaque simul corpora supervestiri? quæ si quidem animata sunt, quod est hujusmodi corporum proprium, complures animantes unam animam veluti gregem cognatorum pecorum ais impellere atque seriem super invicem ascendentium animalium cogere.

TH. Videntur ista perabsurda; nihilque irreprehensum indiscussumque reliquisti. Sed nonne audis circum sepulcra versari umbras? hæc profecto sunt aerea animarum corpora, quæ idola appellant.

EUX. Necdum animadvertis quæ [imo qui] cuncta didicisti esse eas dæmonia pessima simulantia humanas animas. Atqui ii qui olim vita functum evocare pollicentur præstigiis suis, non hominem, quod antea dixi, hujusmodi carminibus excitant, sed dæmonium quoddam, humanaque effigie simulacrum illud ostendi-

tumultus excitantium intemperantiumque animas, avibus iis colligatas simul strepere simulque clangere, et quocumque illæ volitarint una sequi diceres; sin autem captæ aves illæ occiduntur, ejusmodi mactationem fugam esse animæ: ex vinculis solvi enim eas necesse est, defluente anima cui connexæ erant. Neque enim profecto irrationalem quoque animam immortalitate donandam dicturi sunt. Quod si piscibus illæ conjunctæ fuerint, piscatorumque sagena prospere jactetur, quid aliud quam solutæ nexibus supplicium suum ridebant? Qui autem mella componunt, deficientes apes hujusmodi arte restituunt. Inclusum brevi cellula bovem fustibus usque ad exhalationem animæ feriunt, quem miserabiliter jacentem, aditu diligenter obstructo ut nulla ex parte vel tenuis aura possit irrumpere, ita dimittunt; numeratis autem diebus quadraginta, reserantes januas, computruisse notant bovem, innumeraque pro uno animalia volantia offendunt; apum denique repente plena domus efficitur, quæ ex bove processerant: eas vero sumentes hujusmodi opifices atque curantes, mellis [17] opus feliciter aggrediuntur. Num igitur una illa anima in frusta concisa in illas innumeras diffusa ac dispersa est, quæ bove illo inclusæ tenebantur? Ista mihi ridiculosa videntur, quæ tu seria existimas. Fortassis autem venient (quid enim prohibet?) qui et quarto nova adinveniant. Sed quanta fuerit verborum pugna, tantus sit necesse est opinionum error. Quo ferimini, Athenienses? quo ferimini, qui fabulosa dicenti tam facile aures accomodatis? Vides nempe ut ista ratio sibi ipsi immorata ac diutius collisa, in morem igniferi lapidis, lucem ex se excusserit, et ea quæ interim in tenebris delitescebant coarguit, neque jam asseverare permittit antea vixisse animam? Ista mihi sæpe antea consideranti ita esse videri solebant, mentemque ad se rapiebant; sed partim magistrorum verecundia, partim socii et comparis quicum ista conquirerem desideratio properantem ac jamjam assentientem continuit. Illud autem ante omnia subibat, quod, si prævisisset anima, meminisset utique sive reminisceretur; quippe addiscentias veteres reminiscentias vocant. Atqui illa creatoris sui intelligibilisque pulchritudinis, unde longo tempore deviarat, reminiscitur; prioris autem vitæ, studiorumque ac perturbationum, patriæ item et parentum, unde heri migrarat, penitus oblita est. Et certe alienissimum a ratione atque a natura est ut reminiscamur læta et tristia obliviscamur: horum enim memoria altius [18]

animo imprimitur manetque indelebilis; illorum vero citius labitur. Equidem cum filium aut servum pro his quæ peccaverint punio, priusquam id faciam, prædico sæpius et moneo ut reminiscatur ne in eadem denuo incurrat: deus vero, cum extremos cruciatus constituerit, non edocet cur ista mortales patiantur; sed scelerum memoriam tollit dum non exactum infert supplicii sensum. Quid igitur profuit pœna, qua reatus occultitur? nihil sane; immo contra penitus et irritat magis atque in arrogantia fastum extollit. Facile enim atque justissime ille objurgabit et maledictis incesset judicem, si, nihil sibi mali operis conscius, pœnis subdatur. Nempe ipse, Theophraste, qui tot speculationum reminisceris, tuimet solius es immemor, nec potes dicere milesne antea, an philosophus fueris, lepus an leo, lusciniam an milvum sequeris.

Τη. Fertur Pythagoras meminisse aliquando se ad Trojam Euphorbum fuisse.

Eux. Ista ille cum gloriabundus diceret, id potissimum persuadere nitebatur quod docebat, antea scilicet vixisse animam. Eadem vero mente atque vanitate, cum annos decem in subterraneo cuniculo delituisset, postmodum veluti ab inferis rediens a Plutone se audisse memorabat immortalem esse animam, itaque credi oportere. Hujus item vanitatis imitator Apollonius ille Cappadox postea [19] fuit, dum de iis qui apud rudes [*scripsisse puto non rudes, sed Indos*] sapientes erant fabellas hujusmodi texeret, Græcisque referret quod illi scilicet nossent quinam aliquando fuissent. Bene sane naviter ad eos testes confugit, qui extra orbem sunt. Sic tamen et ipse mendax convincitur. Nam neque Ctesias, qui de Indis plurima ac fabulosa conscripsit, usquam has fabulas intexit; neque Arrianus, qui Alexandri historiam verius quam fabulosius scribit, ullam hujus dogmatis mentionem facit, cum Brachmanum et Alexandri congressionem diligenter exequatur, in qua illum ut immodica habendi cupiditate abstinere monent. Et certe ea figmenta tempus videbatur exigere uti Alexandrum, qui nihil mortale metueret, vel hujusmodi pavoribus terrerent. Tunc enim profecto, tunc maxime philosophiæ argumenta omnia movenda erant omnesque exerendæ vires, cum de servitute patriæ ac vastitate periculum haud obscure immineret. Sed tamen neque Alexandro tunc hujusmodi quippiam locuti sunt; neque postea, cum Græcis scriberent illorumque carperent philosophiam et suam extollerent,

hujusce vanitatis speciem usquam epistolæ inseruerunt. Itaque quandoquidem nullus ei neque ex prioribus, neque ex posterioribus astipulatur, solus ac destitutus Apollonius falsa prosecutus esse convincitur. At vero Hierocles, non ille quo præceptore usi sumus, sed qui mirabilia dicturum pollicetur, istud quoque inter cætera incredibile penitus adjecit, adolescentem ex Corcyra lascivum ac nepotem, navi una cum amasio Myrone delatum, ad locum quemdam desertum ac solitarium applicuisse [20], statimque per solitudinem oberrando gemitibus, ejulatibus et planctu cuncta implesse, reminisci asserentem ipso in loco quemdam e suis amatoribus in priore vita cum adolescentis specie frui nequivisset suffocatum; seque ideo lacrymari, quod illi gratificatus non esset. Perquam sane ridiculum, si lubricus ac lascivus adolescens reminiscitur, Socrates et Plato non reminiscitur, neque aliquid ex ante acta vita scire gloriatur. Enim vero apud Chaldæos et Ægyptios et Græcos ii quibus carminum perdiscendorum cura est, olimque vita defunctorum animas ciere profitentur suisque carminibus quo voluerint ducere atque protrahere, si quidem Homeri animam evocare volueris, si Orphei, si Phoronei, si Cecropis, immolatis gallis gallinaceis characteribusque subscriptis, eas excitare se atque ostendere affirmant. Et certe alius ex iis luscinia, olor alius, alius homo et alius leo effectus est. Quonam autem modo vocati venient, nisi ave et belua et inanimato homine dimisso? Quo pacto autem sciet cygnus aut leo se aliquando fuisse hominem, quando ne homo quidem sciet? Dæmones itaque magicis artibus sacrisque sacrilegis cient, qui Homerum, Orpheum Phoroneumque et Cecropem fingant. At enim pollicentur se qui sunt ejusmodi parentes quoque suos singulos carminibus accitos in conspectam dare; sed profecto præstigiis fallunt. Neque enim patrem aut matrem evocant, sed dirum quemdam dæmonem qui utrumque simulat ac monstrat. Denique simul ac solis jubar illuxit, pompa illa omnino ac visio solvitur. Ita anicularum fabella est quod jactatur, nihilque in se veri, nihil solidi habet.

TR. Recte tu quidem mihi ista prosequi videris, et haud ignaviter objecta refellere. Cæterum [21] si animæ priorem vitam omnino auferamus, vereor ne ordinem quod facimus desiderare videatur, dum mali secundis successibus gaudent, boni contra miseri persistent atque infelices:

Eux. Placetne ut respondeam ad hæc?

TH. Placet vero; idque ut facias oro.

EUX. Cedo, quam tu miseriam et infelicitatem appellas? num morbo et paupertate tabescere? num secari, uri, excarnificari, ac postremo interfici?

TH. Ista omnino omnia.

EUX. Atqui iis qui opibus, honoribus, potentiae, voluptatibus dediti atque addicti sunt, ita forte respondere congruebat, minime autem omnium Theophrasto. Neque enim es ignarus aut immemor paupertatem et ægritudinem et mortem neque turpia neque mala esse. Socrates nempe in paupertate gloriatur, ipsamque divitias appellat et philosophiae tutissimum praesidium; sicuti et malam valitudinem Theagi plurimum ad philosophiam contulisse idem ipse auctor est, ita, si recte memini, de illo loquens: « at vero Theagi quoque nostro cuncta ut philosophia excidat suppetunt; « solus hunc morbus diutinus coercet et continet ». Plato autem (erat enim vegeto corpore et valido) Academiam in primis insalubrem Atticae locum ut maneret elegit [22], corporeae salutis maxime negligens, et vires illas pudicitia et frugalitate commutans. Mortem vero libertatem solutionemque malorum honestissime appellat, docens quod miseratus hominem deus mortalia illius et vincula fecerit. Si ergo ista ingentium nobis bonorum causa sunt, quomodo mala? porro libido et habendi immodica cupiditas et formido atque temeritas malorum turpissima et sunt et dicuntur, quibus boni liberi omnino evaserunt. Semper vero boni beati sunt atque felicissimi, atque hanc illorum felicitatem violare aut ab eis auferre nulla improbitas valebit. At sacculum quidem corpusque concidere poterit; ullam vero felicitatis partem auferre omnino nequibit; cumque caetera improborum injuriis exposita sint, sola virtus hujusce dominationi nulla ratione patet, ac liberum arbitrium rationalisque animae pulcherrima profecto et maxima dignitas. Hoc ergo praecipuum atque eximium auctoris [voluit scribere, auctoris] nostri munus pluris quam caetera facio et charius diligo gratiusque complector, ingentesque largitori gratias refero. Quid enim hac libertate honestius excogitari possit, quae hominem deo simillimum una deum efficit?

TH. Ergone non satius fuerit bonos necessario fieri, quam sub honesto libertatis nomine licere vitia eligere?

EUX. Et quis, oro, virtuti locus esset, si necessitate animus potiora sequeretur? nulla enim optima est violenta disciplina,

nihilque quod [23] coactus facias laudes promeretur. An vero tu putas eum hominem esse meliorem qui brutus ac stolidus sit, et qua voluerit artifex circumferatur, quam qui vocalem aliquem ex se ipso sonum præset, quem universali concinentiæ conditor venustissime conjungat? Sed mirabor sane si, dum malorum exaceraris vitia, non etiam bonorum una præstantissimam dignitatem tollas? Quid enim? nonne melius ac decentius est bonorum gratia malorum improbitatem tolerare, quam ob intemperantiam malorum bonorum quoque modestiam exagitare? age enim, si quis agriculturæ deputatus et appellatus agricola, omissis vineis, ad urbem accurreret, meretricemque repente conspiciens forma præstantem, fulgentem auro unguentisque delibutam, venustate summa alludentem voceque suavissima cunctos alloquentem, captusque illecebra, neglectis vitibus, continuo illam sequeretur; comperto autem vesano socii amore, is qui esset laboris particeps operi valentius incumberet vitesque postmodum majori studio excoleret, ut lascivientis defectum socii suppleret, essesque tu ejus villæ dominus: num frugi ac solertem operarium lascivi et ebrii causa domus tuæ liminibus arceres?

TH. Nihil minus; summo namque detrimento meo vinea silvesceret atque infructuosa penitus fieret.

EUX. Nonne [24] igitur ideo in primis colonum industrium laudares ac præmiis afficeres, qui, dum liceret, in urbem proficisci amantique socio ad lasciviam jungi noluit, imo operi ardentius institit, ne vites demum cultu destituerentur?

TH. Ita sane est ut dicis. Et jam quorsum tendas quidve efficere moliaris aspicio; tibi que accedo, ac liberum arbitrium *singulari* dei munere mortalibus indultum non invitus fateor, ex quo fit ut virtus clarius luceat, deoque simillimi efficiamur. Sed, quæso te, quidnam de hujusmodi mutatione sentiendum est, si non animæ de corporibus in alia rursus corpora sive hominum sive animalium migraturæ sunt?

EUX. Falsas ac frivolas hujusmodi opiniones, quantum arbitror, satis supra declaratum est. Quid [58] enim est necessaria mutatio, si denuo mors et corruptio sequatur? Quod si mutatio futura est, ea profecto constans et perennis erit, atque ejusmodi quam nulla iterum mutatio excipiat, quando ea lege vivet homo ut nunquam moriatur. Nihil enim tunc mortale erit, sed nova omnia atque immortalia, et mundus hic omnis atque homo.

TH. Utrum ergo cum corpore homo, an sine corpore surget?

EUX. Cum [59] corpore; siquidem homo integer anima rationalis est conjuncta corpori.

TH. Cujusmodi corpore, quæso? ejusdem speciei, an æreo vel alterius cujuslibet generis? quippe anima totidem corporibus talibusque vestitur, per quot et qualia transitum habuit.

EUX. Variis corporibus onustam animam incedere asseris, et, sicut minutissimæ bestiolæ, cum incidunt in araneorum telas, iis protinus involutæ capiuntur, sic animam humanam quamlibet vario corpore supervestiri, modo illi quoquo pacto propinquaverit, atque capi: ut, si, verbi gratia, per oælum transeat, cœleste corpus sibi inde consciscat; sive per sidera, sidereum; sive per æthera illi transitus fuerit, æthereo circumamiciatur, sive in aerem descenderit, aerjo circumfluatur; sive in terram dilabatur, terreno crassoque compingatur corpore. Si igitur elementis cæteris tam facile induitur, quid dicere prohibet illam, si etiam inciderit in ignem, igneo circumlustrari corpore; sive immergatur mari, aqueum sibi inde corpus haurire? Visne, Ægypte, hujusce modi corporum periculum facere?

ÆG. Non vacat mihi vel igne torreri, vel obfocari aquis.

EUX. At [60] enim Theophrastus corpus omne animæ congruere velut indumentum asseverat: quodque ea sit triplex aut quadruplex nos hactenus latuit.

TH. Jocaris, Euxithee, in veterum arcana sapientum.

EUX. Tu vero, Theophraste, serio ista persequeris, neque ridiculum esse arbitraris rem incorpoream corpõri cuicumque connecti, aliudque alii adjungere atque consuere, plurimaque simul corpora supervestiri? quæ si quidem animata sunt, quod est hujusmodi corporum proprium, complures animantes unam animam veluti gregem cognatorum pecorum ais impellere atque seriem super invicem ascendentium animalium cogere.

TH. Videntur ista perabsurda; nihilque irreprehensum indiscussumque reliquisti. Sed nonne audis circum sepulcra versari umbras? hæ profecto sunt aerea animarum corpora, quæ idola appellant.

EUX. Necdum animadvertis quæ [imo qui] cuncta didicisti esse eas dæmonia pessima simulantia humanas animas. Atqui ii qui olim vita functum evocare pollicentur præstigiis suis, non hominem, quod antea dixi, hujusmodi carminibus excitant, sed dæmonium quoddam, humanaque effigie simulacrum illud ostendi-

tur [61], quiddamque ut fallat ostendit et loquitur; sed, simul atque sol oritur, visio illa omnis evanescit. Sin vero illa esset humana anima, non modo noctu, sed meridiu quoque charos suos libentissime alloqueretur, et cum illis una gratissime immoraretur.

Тн. Quonam ergo modo cruciatuum dolores sentiet anima, si aereum corpus auferamus? non enim sine corpore doloris percipiet sensum.

Еux. Recte omnino conjicis, non sine corpore esse cruciandam animam; sed proprium illa resumet quo palam usa est, cum præstitutum judicii tempus advenerit. Neque enim alio, quam quo voluptatibus servivit, punietur: neque aliud ministravit animæ, et aliud ad judicium vocabitur.

Тн. Terrenum hoc et crassum corpus surrecturum dicis? miraculi profecto stuporisque plenissimum est. Nempe enim defluxit ac periit, dispersumque atque disseminatū est, partim laniatum a piscibus, partim ab avibus discerptum; hæcque ipsa ab aliis postea [62] capta periere, ut nulla humani corporis supersit agnitio.

Еux. Formidine ac pavore subrefugis, virorum fortissime. Cum vero admonitus fueris, constantior eris. Sed respondeas velim: humanum corpus simplex est, an compositum?

Тн. Compositum scilicet.

Еux. Ex quibus constat ista compositio?

Тн. Ex quatuor profecto elementis.

Еux. Cum id solvitur quod erat compositum, nonne denuo in eadem redit ex quibus compositum fuerat?

Тн. Ita sane.

Еux. Nonne igitur hominis corpus, et piscis et avis et beluæ, in elementa iterum redeunt, et unumquodque in id solvitur unde constabat?

Тн. Nihil verius.

Еux. Si igitur elementa servantur, nostri quoque materia corporis et causa servatur, et, cum æterni opificis manarit edictum, undique cuncta colliguntur. Si enim initio parva quædam informisque materia hominem genuit, nihil est cur [63] admirere si totum hominis corpus per elementa diffusum ac disseminatū, non in amplius aliquid, sed in mensuram suam restituitur. Nam vidi equidem vitem plurimam ac speciosissimam, brachiis palmi-tibusque porrectam et umbra pampinisque gratissimam, quæ meas maxime ædes illustrat. Ea neque agricolæ studio plantata fuerat, neque ex germine nutrita adoleverat, sed ex putrefacto vinaceo

semine tota emanarat. Ubinam igitur delitescerat caudex? ubi foliorum infinita multitudo, ubi fructus ipse latebat? Qui item sunt agriculturæ studiosi restem caricis perfricant; quem ubi ficulno semine impleverint, in defossam scrobem deponentes humo operiunt, brevique ad seminum numerum arbores ordine longo succrescunt. Et certe minutissimum est et individuum ad puncti instar semen ejusmodi; id tamen putrefactum prius atque corruptum mollem illam arborem parturit. Sed et palmæ arbor ad æera verticem tollit, quæ ab osse durissimo nascendi initium sumpsit. Supra quoque [p. 478] memoravimus apes cum defecerint humana arte restitui, quæ hujusmodi est. Mactant fustibus taurum ii quibus reparandarum apum studium et cura est, atque intra cellulam mortuum modice operientes humo ac diligentissime claudentes, corrumpi ac putrescere sinunt; atque mirabili modo corruptio unius ac putrefactio apum innumerabilium generatio et vita efficitur. Præterea et phoenix avis ultra quingentos annos vivere dicitur; ea vero, ubi mortua fuerit ac resoluta, denuo reviviscere putatur. Succurrit multitudo animantium, quæ ex corruptione cepere principium. Sed enim nihil hujusmodi rebus movetur Theophrastus, solumque hominis corpus reviviscere miratur [64], idque ut credat induci vix potest, qui Athenienses majores suos indigenas esse non ambigit. Atqui hujusmodi cunctationem et incredulitatem longe antea jugulans atque amputans deus tam multa omnino simillima miracula exhibet, uti ne id postmodum incredibile esse videatur. Tellurem quoque jubet plurimas proferre animantes arboresque complures et innumera semina, illamque interim ad reddendum fœnus exercet, ne, cum jussa fuerit producere mortuos, imperii novitate turbetur. Si enim viventia corpora et animantia profert, non illi jam novum videri poterit, si sola hominum corpora jubebitur reddere.

TH. Est ita ut dicis. Verum, si corporis forma duraret, incredibile nequaquam videretur animam in ipsum denuo veluti in statuam subire. Cum ergo annis plurimis corporis compago resoluta sit, quomodo jam illo uti poterit?

EUX. Bene admones. Nam hac ratione ea quæ sunt penes nos corpora facile profecto reviviscent. Jacent enim quibusdam condita medicamentis atque ad susceptionem animæ parata. Ridet festivus Ægyptus. At vero Theophrastus necdum advertit nil interesse utrum dissolutum sit cadaver, an hactenus membrorum com-

page solidatum. Æque enim in utroque compago dissoluta est. Nam profecto anima non excedit a corpore, nisi prius compage dissoluta. Itaque picto homine mortuus nullo melior est; quin ipso multo deterior et imbecillior: ille enim decorus et floridus est; hic vero squalidus atque omnino deformis. Aut [65] igitur colores elaboratique lapides ad susceptionem animæ defuncto corpori præferendi aptioresque judicandi sunt; aut fatendum nihil referre ad animæ consortium utrum integrum sit corpus, an dissipatum. Nam ne modo quidem anima dum corpori accedit perfectum illud aut integrum reperit, verum informe semen. Sed enim non id quod cernitur, verum latens intrinsecus vis profecto validissima totum efficit.

TH. Quid ergo unaquæque anima proprium recipiet corpus?

EUX. Ex materia et specie corpus hominis constat: materia itaque corrumpitur atque dissolvitur; cæterum speciei ratio incorrupta et insolubilis perstat. An vero non vides ut triticum, quando id tellure sator abdiderit, ipsum quidem putrescit, solvitur, moritur? porro ipsius opifex ratio incorrupta, constans ac solida immortalisque perdurat: quæ profecto validissima permanens, humumque per girum seminis cogens ac circumfusum attrahens humorem et calorem circumfovens, extinctum suscitatur triticum, radicesque altius figens herbam profert culmumque erigit, et spicas nutrit et aristas, prorsusque humo abditum triticum excitat et ad messem flavescere incrementis perpetuis facit. Ita et farrum ratio farra suo itidem munere servat. Reliquorumque seminum ratio constans perpetuaque perdurat. Nihilque eorum mirantur homines; verum credibilia omnia existimant: si vero servari hominem persuadeat ratio, invidia dæmonum homines ut credant induci vix possunt. Si igitur in his quæ mortalia sunt speciei ratio est immortalis, multo [66] sane magis immortalis animæ immortalis est ratio, neque ulla temporis vetustate solvetur: verum in se ipsa inviolabilis manens, ubi præstitutum tempus advenerit (cuncta enim optime prædicta sunt et ordinata), excitabit materiam atque vi sua in antiquum componet statum, ut animæ ea species sit facilius cognita. Atque ipse qui tum nutu suo omnes excitat deus, singulas animas ad suam emittit speciem, dissepertatque atque distribuit pro meritis singulas, ut faciunt apud nos pastores optimi, quibus cum sint innumeræ pecudes, sua singulis loca distribuunt. Et quidem cum imbribus deus irriget terram, innumeræque sint

et variæ arbores et herbæ, et aqua una, cujusque tamen ratio eadem aquam in suam speciem et figuram transfert, coloremque et magnitudinem, dulcedinem et amaritudinem, omnemque prorsus reliquam suam qualitatem. Cumque semper id fuerit admirationis stuporisque plenissimum, nunquam tamen perturbavit sapientes: sin vero ad æterni opificis edictum memor immortalis anima speciem suam recognoscat atque resumat, ad hoc solum hærent, fluctuant, atque adversantur. Species igitur cujusmodi initio prodiit, talis etiam permansit: at vero materia subjecta cum sit omni qualitati susceptionique exposita, mutationem in melius suscipit. Exempli causa, fuerit Achilles æreus, qui temporis vetustate solutus contritusque sit; hujusmodi neglectum æs accipiant quidam et in frustra comminutum huc illucque disseminent: sic disjectum intuens peritus aliquis et sapientissimus artifex ærisque materiam ut arti maxime utilem et idoneam laudans, æs illud inquirat [67] diligenter inventumque omne ac selectum conflet atque emendet, ac, per artis industriam et sapientiam ære illo in aurum converso, Achillis speciem superinducat, erit profecto aureus qui dudum fuerat æreus, idem tamen Achilles: ita et materia corporum, pondere et situ et mortalitate dimissa, per summam benevolentiam et artem conditoris pura levis atque immortalis efficitur. Par enim profecto erat, ut, quæ ad immortalitatem animæ accesserat socia, ipsa quoque aliquando immortalitate donaretur.

Тн. Accipio ista gratissime, nihilque fere ultra me movet, quod prius omnino injecerat scrupulum; animasque singulas corpora sua recepturas inductus superiori ratione ut assentiar nullo negotio inclinatur animus. Sed tamen si, juxta Platonis nostri divinam vocem, summus iste rerum opifex justissimus æquissimusque est, quidnam illud sibi vult, quæso, quod parvulos sæpenumero cæcos aut debiles aut morbis variis obsessos vel nasci cernimus, vel ab ipso statim primæ ætatis limine hujusmodi incommodis expositos? Atqui nihil profecto peccavit infans, ut iisce pœnis continuo tradendus videretur. Ubi est ergo tam insignis illa tantaque sapientum laude celebrata justitia? Igitur e duobus alterum credere necesse est: aut scilicet prævixisse animam ac, juxta Empedoclis sententiam peccatorum prioris vitæ supplicia luere; aut justum deum denegare. At superius illud jam supra confutatum est; dei restat tuenda justitia, cujus ut patrocinium assumas te etiam atque etiam oratum velim. Movet enim me præter id tanta iniquitas rerum,

cur, una cum sit mortalium eademque conditio, alius quidem divitiis affluit, alius in paupertate consenescit, alius infantia vix ingressus aditum moritur, alius ad decrepitam usque provehitur; et in hunc modum cætera, in quibus divina æquitas desideratur.

Evx. Perfacile est quidem ista dignoscere; neque illa Plato tuus penitus indiscussa reliquit. Quando tu tamen ita vis, geram tibi morem, brevibusque, quantum autor ipse donaverit, pandam quid inde sentiendum sit, neque invitus causæ tam bonæ patrocinium sumam. Deus, ipse summus fons et origo justitiæ, imo ipsa justitia, nihil potest nisi juste decernere. Hoc si veluti fundamentum jaciamus, cætera facile colligere ratione poterimus. Itaque aggrediamur. Hunc primo divitiis florere permittit, quod illis vel bene usurum præscivit liberaliterque inopum indigentia necessaria cuncta præbiturum; aut certe, si vitiosus ille atque alias avarus sit neque inopum misereatur, quoddam tamen justitiæ indicium dederit quod tamen ad æterna promerenda præmia satis non sit, hac unica largitate creatoris merces illius reddatur, brevi temporali que justitiæ fluxa item atque temporaria, ne quid adversum divinam illam summamque justitiam mutire audeat, dum pro suis sceleribus furiarum tædis ardentibus ac sempiternis ignibus torrendus addicitur. Hunc [32] autem idcirco consenescere permittit inopia, quia divitiis male usurus esset, hocque veluti fræno continendus est. Alteri (fuisset enim ad assentandum atque ad fallendum versutissimus, plurimosque sibi socios conscivisset ad scelus) ictum fractumque caput est, ubi maxime sedes animæ visque consistit omnis, ac deinceps senescente illa vi animi stolidus brutusque permansit. Alius ad cædem semper inhiasset fœdassetque cruore manus, nisi, mancus effectus dextræ, quietem libens agere instituisset. Veniat in medium cæcus ille parvulus, de quo nobis sermo est rationabiliter omnino institutus. Hic impudicis oculis aspiciet, si his uti permittatur. Idcirco clausis illum oculis nasci permittit, ut per id patientiæ [*imo* patientis] consuleret commodis, cæcusque ille justior, quam si lynceos haberet oculos, evaderet. Porro id cur non plurimis contingat, ea ratio aperta est. Neque enim decuit plurima præter naturæ ordinem fieri permittere, ne naturæ ipsius quam ipse condidit perturbatio fieret atque perversio: quædam vero idcirco permittenda erant, ut ex informitatis collatione [33] cujusmodi esset pulchritudo et unde naturæ accessisset pulchritudinis substantia addiceremus. Fit enim experimento mali

exactior boni diligentiorque cognitio. Et, quod gratissimum lætissimumque sit, necesse est non uno curationis genere mala nostra reseret deus : neque uno medicamento providentia utitur, sed multis ac variis; aliud et aliis adhibet pro diversitate morborum : variam quippe divina solertia molita est artem, ideo quod morbi essent varii. Namque alius privatione visus insanis amoribus ereptus est; alius, id quoque aspernatus remedium, iis qui acutissimis luminibus vigent impatientius ad libidines fertur, medicamentumque aliud requirit; sæpe huic ignes atque ferrum admoveri necessarium fuit; illi e contra ad pudicitiam sufficit rei familiaris inopia; aliudque alii convenerat nec idem omnibus; sunt item morbis singulis plurima remedia, unde ars in primis illustratur. Enim vero qui medicinæ rudis atque imperitus est, si medicamentum videat quod ignorarit, medicum maledictis inçessit. Qui vero sine ratione et disciplina artem aggreditur, quum unum didicit medicamentum, hoc ipsum ægris omnibus adhibet, et nihil omnino dijudicans, non naturam, non habitudinem, non locum, non tempus, non ætatem, non morbum ipsum denique, quorum nihil effugisset peritissimum medicum. Prorsus vero paupertas et ægritudo, et cætera quæ existimantur mala, iis quidem qui rectissime sentiunt et integerrime judicant nihili reputantur. Neque enim illi opes aut vires corporis aut pulchritudinem bona esse putant, aut in iis parandis operam impendunt, sed ignavissimis relinquunt, quibus paupertas et ægritudo pro summa calamitate habentur, quibus tamen illa plurimum conferre probantur. Omne enim vitium, imo totam simul vitiositatem voluptas exsuscitatur, non secus atque oleum flammam; dolor autem veluti mandragora sopit ac sedat. Nempe enim non modo in corporum morbis, verum in animarum quoque ægritudinibus contraria contrariis [34] sæpe curantur. Non semper autem futura nequitia morbo præcedente comprimitur. Neque enim ita debuit esse providentia ut nos nihil essemus : quod profecto sequeretur, si cuncta deus gereret fieretque nisi divinum nihil, nosque pro arbitrio nostro nihil ageremus. Quo circa patres quoque nascentium debilitatis rei plerumque habendi sunt. Nascuntur enim, ut ait Hippocrates et vera approbat ratio, ex calvis parentibus calvi et ex languidis languidi; denique et intemperantia et ebrietas patris concepto plurimum nocuit, ex qua semen deterius fit et imbecillius, ut non facile integram rationis formam possit admittere instar improbi argenti quod

ob imbecillitatem suam manum artificis refugit ac speciem renuit. Hinc portentata plurima morbi que gignuntur. Neque tamen ea universitati usquequaque inutilia. Fiunt enim intemperantiæ certa reprehensio, excitantque et evigilare cæteros monent, ut sobrii accedant ad procreationem liberorum. Nempe et Hebræorum legem equidem perlibenter amplector, quæ minus integri atque aliqua ex parte mutilati hominis patrem lapidibus obrui præcipit, eo quod per impatientiam coitus uxoris purgationem haudquaquam expectarit, unde noxii humoris redundantia morbusque sædissimus parvulo accessit. Lacedæmoniorum itidem legis præclare consuluit, qui ne mulieres quidem otiosas esse permittit: solent enim ex valentioribus utrisque parentibus robustiores filii gigni. Hæc providentiæ ratio est, quam nemo unquam nisi expers rationis in jus vocare præsumpsit, ut faciunt picturæ imperiti qui artis varietatem et elegantiam gratiamque vituperant.

TH. Placent [35] ista. Sed, quæso, nonne iniquum est alium simul ac in lucem editus fuerit mori, alium ad ultimum senium vivendo perducere?

EVX. Deus utilitatis nostræ gratia et contrahit et in longissimam producit vitam. Nam si anima citius corpore excedat, principio quidem ornavit materiam cui speciem induxit, et ipsa priusquam detrimenta sentiret excessit; lucrata præterea est generationis experimentum, mortalisque objectu corporis immortalitatem melius præstantiusque cognovit, ac mortali corpori rationem immortalitatis inseruit, viventesque admonet naturæ non passim fidere. Neque enim illa vitæ habet imperium; alioqui ætatis porrigeret spatia, tempusque constitueret quod omnibus æqualiter impartiretur, nihil providens melius id an deterius esset. Verum profecto providentiæ id, non naturæ est opus. Hæc enim differentias pro utilitate molitur, transfertque prout placuerit universitatis auctori. Quod si quis ad extremam pervehatur senectutem, majorum quidem certaminum periculum faciet. Verum si, difficultatibus omnibus evictis, quæ jubentur omnia didicerit atque operatus fuerit, omnemque sapientiam et scientiam et artem in usum vitæ communis invexerit, nec se tantummodo, sed orbe illustrato, ita demum excedat ex vita, longe maximis atque incomparabilibus præmiis perpetuo beatus erit. Neque sane par erat idem ætatis spatium omnibus statui: alioqui petulantis ac libidinibus homines ad senectutem hauriendis insisterent, pudicitiamque in decrepita ætate

profiteri velle viderentur, et qui in fervore ætatis alienis inhiarant, justitiam præ se ferre in senectute maturarent [36]. Nam si nunc quoque impudicitiam atque avaritiam ita prosequuntur ut frænari vix possint, cum tamen ignorent an ad vesperam victuri sint, quid facerent, si se ad seniles annos pervehendos non ambigerent? Non igitur quispiam aggregandis opibus liberorum gratia æquo amplius incumbat, cum incertum habeat an priusquam hereditatem consequantur perituri sint. Est illa quoque penitus divina lex, ut immatura plerique morte rapiantur, atque ultra terminum vivat quisque optimus, tempore ac necessitate ita exigente: quippe providentiæ opus est bene disponere, idque ipsum quod rite disposerit optime transferre. Nam si fixe diffinitus terminus fuisset, necessitatis hoc, non providentiæ esse videretur. At nunc statutum terminum transilire sinit, eos quibus mens sana est admonens non necessitate, sed potestate se in ordinem singula instituire, atque ad id quod sit optimum ipsa transferre. Porro istud virtutis, non imbecillitatis, solertiæque, non otii, indicium est. Non igitur quempiam moveat, si corporum pœna casus ejusmodi fiunt. Non enim frustra id, nec sine certa ratione contingit, sed plerumque cum fuerit minus valida materia quam ut possit animæ consortium ferre, priusquam bene et plane appareat, deficit. Admonentur autem ii, qui una cum creatore materiam inferunt parisque momenti esse ducunt, ut illa extremum sit, non initium, utque ancilla, non compar, et ut extrinsecus, non ex se ipsa, vita potiatur. Jam vero ubi etiam ornata fuerit atque composita corporis materia, confunditur atque dissolvitur. Aut enim illam belua impetu facto discerpit, aut lapsus conterit lapis; interdum immodica potatione homo [37] suffocatur, aut minimum bibens extinguitur; satietas item atque fames necis sæpe causa suere; quin hostis quoque irruens obvium jugulat, absorbet mare, pestis involvit et fulmen exterminat: ut non tam mirum sit si inter tot constitutus casus quisque capiat, quam saepe mirandum si omnes effugiant. Contraria quidem sibi invicem ista sunt omnia, sed plane universitati congruunt; quippe constantis et perfectæ harmoniæ est, ex variis et contrariis vocibus unum efficere concentum. Si quidem igitur pereuntis filii prius erat pater injustus, vi æcerimi doloris admonitus moderatior ac justior fit; sin autem fuerat justus ex hujusmodi probatione evasit illustrior: nihil enim insigne, nil

forte puer ille perpetrasset : nam profecto ex insperato votoque omni præstantius servatus esset ; cujusmodi plurima sæpe facta memorantur. Nempe enim Pelias et Telephus et Cyrus nuperime geniti bestiis vorandi projecti fuisse referuntur ; sed tamen ab eis nutriti sunt, quibus ut pabulo essent expositi fuerant : magna enim et admiranda opera facturi erant. Quemadmodum et Hercules fertur, disrupta navi qua ferebatur, ceto absortus et contra omnem spem fuisse servatus. Confluit heroum immensa multitudo, qui, cum in maxima pericula inciderant, divino nutu sæpe servati sunt. At plurimi incidentia pericula non effugerunt [38]. Id quoque pro illorum atque intuentium utilitate providentia molita est, dum ii quidem morbo animi erepti sunt, iis autem morbus formidabilis atque pavendus visus est. Quamquam et ea sæpe ratione is qui virtute clarus est patitur, ne ex ea possessione virtutis insolescat virtutisque injuriam faciat, neque ii, qui ab illo sæpenumero servati sunt, mortalis conditionis obliti, deum jam, non hominem, existiment divinisque prosequantur honoribus : quod Græcorum ac Thracum Ægyptiorumque et Italorum plurimi perpessi sunt, qui beneficos sive principes suos, non heroas, sed deos, putant, adorantesque quasi diis initiantur et hostias litant. Denique Menelaum et mediusfidius Helenam post Alexandrum, post Deiphobum, inter ancillas Laconicæ diis connumerant et cum illis colunt, hostiisque et muneribus honorant. Sed et Liberum patrem, Semeles filium, et Alcmenæ Herculem usque ad Herculis Columnas omnes ut deos venerantur ; quos tamen fuisse mortales Porphyrius arguit, qui, cum dæmones oratione describeret, ait nequissimos dæmones insidiari clarissimis viris eosque repente atque ex improvviso adorari, sicuti Liberum et Herculem Juno. Habitant Thraciam Getæ, pone Histrum fluvium sedibus fixis. Ii Pythagoræ fugitivum servum (Zamolxis hic erat), domini sui philosophiam simulantem solummodo deum existimant, optimosque ex suis ac lectissimos juvenes necantes, hoc illum obsequio, ut putant, immortalitate donant. Proteus item apud Ægyptios pro deo colitur [39], et Helena sibi in sacrorum communione conjungitur ; quam Peregrinam Venerem appellat qui initiantur. Romani item reges suos omnes divinis honoribus colunt, numero deorum aggregantes. Alexander quoque apud Athenienses tertius decimus deus esse putabatur ; sed vulneribus sæpe confossus morbisque tentatus, ac postremo vita

functus, quod esset mortalis est agnitus qui interim deorum concilio adjectus erat. Ita fit ut præclari et excellentes viri sæpe pro singulari hominum utilitate patiantur.

Th. Rectissime omnino. Neque jam convenire dixerim corporibus in alia corpora migrare animas, neque eorum quidquam quæ hic contingunt ultra me impellit confiteri antea vixisse animam.

Eux. Optime [40] tu quidem conjicis, amice. Neque enim volet ratione utens anima, post innumerabilia exacta pericula, rursus vitam ærumnosissimam vivere, neque licet nobis iterato in vitam redire atque luctari. Ceterum sufficit vita præsens semel exacta vires nostras ac studia ostendere. Statim enim a puero animi virtus certaminis magistro innotescit; bona quoque ac mala habitudo ante colluctationes agnoscitur. Ipsa vero quæ postea sequuntur studia et electiones atque actus non modo judicem, sed ne ipsos quidem spectatores latent. Quocirca neque vita secunda, neque altera probatione opus habent, ut ii qui nec præsentia dignoscunt, neque futura prænoscent. Verum enim ille fortem animam, quæ præsens certamen in primis illustravit, præclarumque habitum et artem præ se tulit atque omnibus ipsius legibus constanter inhæsit, veluti victricem immortalis corona donavit et nectare atque honore cumulavit, supernisque inseruit choris; unde fas non sit unquam prorsus excidere. Porro ignavam ac desidem stultamque et loquacem ut perturbantem theatrum legesque confundentem detestans, simul atque custodia corporis exiit, in supplicii carcerem emisit, unde penitus effugere non possit.

Th. Unde igitur, obsecro, tam multos accersit luctatores, cum tot per adeo proluxa temporum spatia præsentis e vita excesserint? neque enim eosdem dicis.

Eux. Minime vero.

Th. Unde [41] ergo, quæso te?

Eux. Deus permanens quod est facit quæ fiunt omnia. Nec enim alia faciens ipse minuitur, neque, cum multa produxerit, ipse consumitur; sed quanto majorem operatur multitudinem, tanto magis totus in se atque integer durat. Non enim ex iis quæ singulariter creat opificis illi nomen accedit, sed semper apud se creator est et conditor: sicuti nec apud homines faber in ea scinditur quæ operatur; neque illi quippiam animi sive totius disciplinæ minuitur, si nunc delubra, nunc ædes, nunc navalia fa-

bricet; sed manet quidem primus integer conditor, manent autem et quæ ab illo sunt condita ipsiusque providentia indigent. Missam ergo faciens hujusce inquisitionem, quæ nostræ fragilitatis est propria. (de nobis enim si ista dicerentur, merito inquirere pergeres), unde ac potius mulieribus accedens creatorique omnium nihil omnino esse impossibile certissima fide ac pietate credens, ne quare in hujus vitæ theatrum descendentes perpetuo luctatores unde inducantur. Ipse enim eos qui certamen statuit advocat, illiusque edictum opus naturæ continuo erumpit. Sic volens spirituales virtutes instituit, nullaque ex iis, unquam istud præsumpsit inquirere. Sic colum creavit et terram, illudque sideribus, hanc frondibus ornavit ac floribus. Vides nempe et arbores modo pomis onustas incurvari eaque parturire quæ in sequentem proferantur annum; ubi vero tempestivum fuerit, edicto iterum parent, et primo quidem in flores, tum demum in fructus erumpunt, pomæque iacta [æsa mitia] proferunt [42], secretissima illa naturæ vi per quam primo genuerant intus permanente ac penitus insita; rursumque ac sæpius pomorum copia exuberante non modo nihil læditur aut consumitur radix, verum firmitior ac validior fit. Quid igitur ultra miramur, si summus ille rerum opifex et quæ fuerunt et quæ futura sunt omnia in se complectitur, singula vero, qualia vult et quando convenit et ut se pulcherrime habet, sapientia et arte producit?

Th. Sed cur, obsecro, alias quidem rationales virtutes præstituit deus atque diffinivit, humanas vero animas rationales et ipsas hactenus proferre non desinit?

Eux. Optimus legifer hominum morbos minime expectat; id quippe vani iudicis est; sed in principio quidem fore prædicit. Nam et herbas et medicamenta plurima atque remedia ante morbos terræ ut præparet atque ex se proferat jubet. Nunc itaque præscius deus homines, rationabilium virtutum admiratione commotos easque carere principio et ingenitas esse arbitrantes, principiaque plurima atque innumeros deos statuentes, confusam ac popularem ut ita dicam, deorum multitudinem pro uno deo summa improbitate invecturos, quippe qui, et mundum istum visibilem laudantes et in illo commorantes, deum ingenitum ac sine principio dixere, eique tam stolidæ opinioni [43] etiam qui opinatissimi in philosophia fuerunt accessere atque ad irrationabilem omnino phantasiam proruperunt, ut hujusmodi præveniens arceret

errores, animas nostras utique rationales nunc quoque producit, certum suæ potestatis indicium præferens, per quod profecto admonerentur homines eas quoque quæ prius institutæ sunt angelicas virtutes minime carere principio; cæterum ex uno creatore unoque principio omnem simul rationalem virtutem spiritalemque manasse substantiam. Quod autem illæ quoque processerint facile credetis, si vos ipsos nuperrime in lucem editos inspiciatis, qui non dissimiliter illis primo institutis virtutibus supra hominem pergitis, atque ad primum usque principium mente et cogitatione conscenditis. Hujusmodi quippiam in cælestibus quoque corporibus molitus est. Solam denique ex numero siderum lunam occidere ac luce destitui, rursusque incipere ac veluti juvenescere plenoque lumine lucere constituit; idque ne, ullum cælestium corporum ingenitum existimantes, stulto atque impio errore rapemur. Verum ex hoc extremo omnium sidere, dum illi lucem accedere ac decedere morique ac denuo nasci animadvertimus, superiora quoque illa facta et condita non ambigamus. Pari ratione cum nuperrime humanus animus ex ultima substantia rationali producatur, superiores quoque rationales virtutes principium a creatore accepisse colligamus. Nihil enim ille otiosum, nihil superfluum, nihil frustra operatur. Porro si, unus homo cum sit, animam quidem præexistisse, corpus vero longe post effectum esse dixerimus, otiosa priusquam ad corpus descenderet anima fuit, tantoque tempore superflua neque vires suas actione monstravit, neque item quid haberet aut quidnam posset agnovit: hæc enim omnia ubi descenderit lucratur. Otiosior itaque magisque præstantior fuit, quam vos, quia prius corpus experta non est, sed primam hic generationem vivit; incorruptam ac recens editam vocatis, qualis [44] et Liberi patris et Herculis Thebis fuisse memoratur. Quod si antea quippiam operabatur, postmodum ubi descendit vacuum atque desertam et otiosam sedem suam dereliquit. Nam virtutes cæteræ rationales simul atque prodire, singulæ ubi oportuit locatæ sunt, munusque suum atque ministerium et locum et custodiam servare jussæ. Est igitur perquam ineptum et indignum humanam animam, diu otiosam, sero tandem vincam ad corpus relegare, cui præceptum sit terram ipsam ordinatissima ratione componere et illustrare, deique mysteria et cultum orbi prædicare, ne ullus sine deo locus relinquatur. Nonne ergo melius ac dignius est, illam, simul ac prodiit, injunctum sibi munus exequi, quam otio-

sam diu imperfectamque persistere, et, quod initio non statim operata sit, proprias quoque vires omnino ignorare? nam virtutis iudicium ac notio profecto actio est.

TH. Nihil dici verius potest. Verum id me monet [*an movet*], quod, cum omnia quæ condita sunt, [*et*] initium conditionis suæ acceperunt, mortalia omnino esse labique ac defluere certum sit atque diffinitum, humanas animas immortales esse dicimus, quæ quotidie profecto novæ singulis corporibus addicuntur. Nam cœlestes illas virtutes, etsi initium aliquando acceperere, quod simul conditæ sint multisque jam sæculis beatitate potiantur, facile ut immortales conditas putem ipsa ævi diuturnitate admoneor. At vero animas dum singulis singulas creari dicimus, una cum corpore occidere rationi fere propius videtur quam immortales fore.

EUX. Non alius superiores illas virtutes, alius humanas animas condidit; sed idem illas initio instituit et has quotidie creat. Sin vero idem est, ut est profecto, nihil novum aut admiratione dignum videri debet, si virtus una unaque scientia et tunc et modo idem operatur. Neque enim consenescit tempore conditoris virtus, neque scientia ipsius intra præscriptum aliquod tempus angustatur. Aut igitur ne illas quidem immortales esse concedemus, aut has quoque itidem esse immortales necessario [45] fatebimur. Ascendit quippe humanus animus, ut antea quoque meminimus, ad primum principium sicuti et illæ. Nullam vero rationalem substantiam ille mortalem condidit. Qui igitur, nostram animam creans, legis suæ scita transgressus est? quam sibi non quidem consubstantialem, sed similem, ac veluti imaginem, fecit, ut, si quidem philosophari voluerit, deo similis efficiatur. Quod autem immortalis simile est, ipsum quoque immortale esse quis nesciat? nam quod mortale est, id immortalis non simile, sed contrarium est. At vero tu, qui Platonem ebibisti, omne quod conditum est asseris penitus esse mortale et interire atque defluere. Admonebo autem te Timæi nobilis illius libri, ubi creatoris opificium paucis exprimitur iis fere verbis: « dei deorum, quorum ego sum pater et conditor, immortales quidem usquequaque non estis, quia facti estis; non tamen in mortem solvemini, mea sic agente voluntate quæ morte potior est ». Vides ut uno versiculo utrumque simul includat et fuisse conditos et non esse solvandos, et factos esse et morte potiores evasisse. Hujusmodi initio prodiit hominis anima, substantia rationalis, semper mobilis est arbitrii libertate honorata, vitam ex sese habens

et corpori impartiens ; quæ profecto mortalia nulla acceperunt ; sed hæc omnia sunt certissima immortalitatis indicia. Mirabilis sane ac stupenda vis interior animæ videbitur, si exteriorum et eorum quæ subjecta sunt oculis speciem varietatemque consideres. Omnis namque ars omnisque disciplina et speculatio immortalitatem animæ commendat. Nam qui esse dedit ut semper etiam esset nostræ animæ suum munus effecit, idque munus in naturam [46] versum est. Porro Platoni placet mundum quoque hunc omnem et factum fuisse et esse mortalem et immortalem servari. Neque enim quod uestionem admittit, id etiam continuo uritur. At vero qui hanc Platonis sententiam suscipiunt et admirantur quod corpora et facta dixerit nec peritura, ipsi hoc animabus ut permittere velint induci non possunt, quod corporibus facile omnino libenterque concedunt.

TH. Nefas profecto est adeo evidentibus clarisque rationibus non assentiri. Unum nos fugerat in primis inquirendum, quod scilicet sit quamobrem intellectuales substantias diffinitas esse, humanas vero animas in infinitum propagari dicimus, nisi eandem animam in plurima corpora transire concedamus.

Eux. Animarum humanarum multitudo nobis quidem infinita, cæterum auctori finita absque ulla dubitatione est, sicuti et aliæ substantiæ rationales, quas tibi innumerabiles deus numeratas habet. Quæque item ille comprehendit, nobis quidem infinita, illi vero comprehensa atque diffinita sunt ; isque illis modus efficitur, quem jubet is qui eas comprehendit. Nempe in spiritalibus quoque substantiis multitudo non gignit angustias. Unum enim sunt omnia, et singula totum implent et omnia totum suscipiunt, nec aliis alia impedimento sunt, sicut in corporibus fit. Nam et in arboribus eorum quæ diximus quædam simulacra cernimus. Ex una enim arbore surculi cæduntur innumeri ; quisque vero sic cæsus totam in se continet vitam, ut [47] terræ traditus germinet, totamque, ut diximus, vitam, non secus atque ingens illa arboris moles, surculus ille comprehendit : cumque ex uno innumeri prodeant, unum sunt omnes ; nullusque sic prodiens ille esse dicitur unde processit. In infinitum porrigi nobis ista videntur, sed cuncta plane finita sunt. Præterea quicquid ex dissimilibus compositum est tempore etiam quandoque dissolvitur. Hujusmodi est visibilis mundus. Et cujus intereunt partes ex quibus totum constabat, to-

tum quoque una cum partibus ex quibus compositum fuerat intereat necesse est, quoad immortalitatem perfecte suscipiat. Tempusque omne deo quidem breve, mortalibus vero longissimum est. Si igitur mortalia corpora ad certum numerum finita sunt, non in infinitum producimus animas; sed sistetur animarum modus, cum subsident corpora quibus illæ infundantur. Animabus ergo modus usus est. Porro modus ipse corporibus suscipientibus terminatur. Quod si Apollo arenæ numerum apud omnes scire putatur, ipse animarum conditor ignorabit numerum quem ipse producit? Atqui intellectualium virtutum plenum est cœlum omne, plenus æther angelorumque ac dæmonum, plenum mare, plena quæ sub terra sunt omnia; et, ut quidam ex nostris sapientibus ait, inane nihil, ne tantum quidem quantum vel acus pungere vel capillum [*imo capillum*] capere injectum possit. Itaque si ad decem annorum millia mortalem hanc vitam hominibus propagare volueris, ne sic quidem arbitror humanas animas angelorum ac dæmonum infinitæ multitudini posse exæquari. Porro vitæ ætatisque quæ nunc dicitur ratione animarum [48] perfecta defectio sæculo fiet. Nam si ipsum ejusmodi permanet, ac boni quidem in Elysium evecti immortalibus conviviis lætantur sempiternoque implentur nectare (est quippe et istud Platonis decretum in libris De re p.), mali vero in Tartarum lapsi, unde nunquam excident, ipsi quidem nil ultra proficiunt, sed exemplar ultionis et cruciatus expositi æternum mœrent (hæc enim in Phædone et Gorgia Socrates asserit), tot sublatis ex numero, sensim hoc sæculum desertum hominibus ac destitutum linquetur. Neque ultra dicturus es hanc denuo vitam victuram esse animam: ista enim jam confutata sunt, et, si gloriari juveniliter liceat, adamantinis nexibus vincta atque constricta. Quod si semel intra mille annos in Phædro ait Socrates animam corpori communicari, atque intra decem millium annorum ambitum animarum summa et modus, quantum sat fuerit, implendus asseritur, nos paucioribus animabus indigemus. Neque enim in tantam ævi prolixitatem mortalia corpora provehenda putamus; sicque mea potius quam tua prævalet ratio, animas scilicet præfinito numero esse taxatas.

TR. De anima quidem nihil prorsus ambiguum relinquis, Euxitheæ. Cæterum putasne mundum tempore aliquando solvendum?

EUX. Non puto equidem, sed certissime scio.

TH. Quid [49] vero? nonne infectus est mundus caretque principio? aut quomodo creator est conditor, si tempus unquam fuit, quando eorum quæ sui muneris sunt nihil agebat?

EUX. Audi [50] sane quam afferunt qui verissime sapiunt præclaram et plenam pietatis rationem. Deus omnium rex, ex quo sunt omnia, initium rerum et fons, ipsumque bonum, sapientiæ pater et omnium conditor, non tempore genuit per quod fierent omnia; quippe semper est verbi ac sapientiæ pater; neque enim sterilis et infœcundus est divinitatis fons: non autem passione genuit; nulla enim conditione necessitatis adigitur: neque consortem generationis assumpsit; nullus enim erat: sed neque se ipsum suæ virtute potestatis exhaustit; semper enim in se ipso quem genuit habet, totum in toto implementem et impletum; solius enim pater esse noluit solus: neque vero superfluit proles; alioqui in se ipso consubstantialem sibi nequaquam habuisset; non enim in eo est compositio: quocirca verbum essentialiter genuit, ut substantiam virtutemque patris enunciet ipsa mens in unum universa intelligentiæ ratione compingens. Omnia itaque per ipsum pater operatur; sapientiæ enim hoc omne oportebat institui. Atque una cum prole ejusdem substantiæ protulit spiritum sanctum, eoque spiritu intelligibilia et sensibilia, et inspirans omnia virtute implet et continet atque ad se ipsum trahit. Convertit enim semper ad patrem spiritus, et omnia attrahit quæcumque tetigerit. Ita intemporalis illa magna patris virtus et speculatio et operatio, sancta unitas [51] et beatissima trinitas, non magis minusve suscipiens (est enim una substantia), et intellectuales quoque substantias ante tempora condidit atque constituit. Habere enim voluit quibus faceret bene. Idcirco spiritales creavit supernasque virtutes; nullusque invidiæ locus est. Ita ante visibilium conditionem non in otio perstitit. Cælum vero, unde tempus initium sumit, ac terram aeremque ac mare post priora illa creavit, aliasque aliud vi propriæ potestatis operatur. Semper autem ipse operatur materiamque præstat universo. Excitat præterea, coapat, ordinat atque disponit; non enim imperfecta ac sine principio materia est. Hoc te et Chaldæi docent, atque Porphyrius in eo libro quem inscribit *καθόλου*, ubi Chaldæorum rationes in medium profert, in quibus asserere materiam carere principio ut impium dogma confutat. Si igitur facta materia est, neque ea principium, sed extrema est, quo pacto visibilis mundus aut infectus, aut sine prin-

cipio, aut ante tempora fuisse asseritur? neque enim est ante materiam quod ex materia sumpsit initium. Ipse nempe in Timæo Plato meministi quam nihil fingens nihilque dissimulans hanc sententiam ferat, primum interrogans factus sit mundus iste necne, et, cum factus responderetur, causa etiam protinus additur: visibilis enim est atque tangibilis. Cœli nempe gratissima portio stellæ sunt; sed ipsæ tamen factæ probantur. Namque [52] ipsa illarum perpetua migratio, cursus, conversiones, ascensus ad aquilonem, ad austrum descensus, solisque ac lunæ defectus, cuncta sensibus subjacent; quæ fieri quidem Platoni videntur, nunquam tamen solide ac firmiter esse. Porro qui Platonem exponunt quod ille factum dixit non sic tradunt, sed secundum causam factum. Puta, umbræ meæ corpus meum causa est. At hoc non illam fecit; sed ipsum illa secuta est. Non itaque creator est conditor, nisi volens quod facit operatur; sed fortuitum hoc erit omne, ac nisi factum fuerit corpus quod solis æquet magnitudinem, non permittet hæc ratio plena caliginis retro fieri lucem; ea quippe solis umbra est: quandoquidem quale corpus est, talis et ipsa describitur. At vero conditor incorporeus, infinitus, ipsaque lux est. Qui igitur aut unde illi umbra contingit? quonam item modo præstantior et veracissime creator erit, utrum si ipse faciat et singula ut voluerit componat atque coaptet, an si umbra illum ex necessitate sequatur? quis vero umbram suam componere et emundare velit? nonne providentiam quoque ista dementium ratio sustulit? nam nulla profecto habebitur umbræ cura atque diligentia. Ad hæc una cum corpore insinuat umbra; sed possibile non est una cum creatore materiam accipi. Idque Plotinus ratiocinando assecutus materiam aperte omnino prædicit, Anaxagoramque in jus trahit ac vexat, quod conditorem una ac materiam [53] invexerit; id autem esse impossibile, quippe antiquior sit necesse est conditor eo quod condidit. Enimvero Atticus ille priscus Platonis in primis studiosus observator, dum quæ amantissimo suo videntur exponeret, ita ferme ait naturam mundi ordinemque discutens, ipsum neque infectum esse neque sempiternum, cæterum ab excellentiore ac virtute præstante perfectioreque deo antiquissimo factum fuisse. Nam, cum visui tactique subjectus atque omnino corporeus sit, infectum esse possibile non est. Quorum enim substantia ut sit alterius auxilio indiget, ea quo pacto inficiabimur facta fuisse atque a conditore servari?

Aristotelem autem etiam ridiculum appellat, qui, cum hoc omne visu tactuque explorari fateatur et esse corporeum, infectum tamen atque incorruptibile esse contendit. An vero non irridendus ille, si ne Ægyptiorum quidem vatibus assentiri vult, qui, mundi initium et generationem exponentes, cancro mundi horam præfecere? Apollo item consultus dæmones quoque factos esse respondit atque ante homines ipsiusque mundi fabricam conditos, creatorique ad hominis usus ministrare. Est autem oraculum hujusmodi: ἐκτίσθη πρὸ ἡμῶν θείας τε κόσμου γονῆς ἀφθάρτα πνεύματα εἰς ἡμετέρας χρείας. « sunt ante nos conditi atque ante divinam mundi generationem immortales spiritus in usus nostros ». Perquam igitur perversi ac violenti sunt hujusmodi Platonis interpretes, qui intelligibilia simul ac sensibilia cuncta miscentes, Apollini ac Platoni contraria nituntur asserere. Non enim simul sunt omnia. Non [imo nunc] æstivum [54] tempus adest, pomisque arbores læte gratam sui intuentibus speciem præbent; nondum vero cano gelu hiems inhorruit: dum ergo ideo æstatis, non etiam hiemis est conditor? num ille non pluit, telluremque ferendis frugibus parat, quia non simul æstas hyemsque confunditur? atqui ista non imbecillitatis aut temeritatis, sed ordinis atque virtutis indicium sunt. Pythagoræ profecto decretum silentium est; attamen loqui norat, etsi tunc tacere decreverat. Sculptura item Phidiæ ars erat; cumque summus esset artifex, non tamen unam statuam quæ in Arce et quæ in Olympia erecta est fecit.

TH. Assentior. Sed num prius hoc omne male connexum erat, ut necessario solvendum sit?

EUX. Minime vero. Quid enim ab eo qui summe bonus, imo ipsa bonitas est, nisi optime fieri potuit? indicio est tanta constantia rerum quam id præclare initio conditum sit.

TH. Qui ergo solvetur?

EUX. Quia omne connexum simplex non est; alterum enim alteri conjungitur: quod autem ex pluribus et dissimilibus atque contrariis compositum fuerit, vim se facile solvendi habet: porro quod hujusmodi vi præditum est operabitur aliquando quod ea vis admonet.

TH. Quid? quod bene et rite connexum compactumque est solvere, num tibi videtur sapientia?

EUX. Si partes [55] hujus tanti operis mortales dereliquit, et totum simul solvere rationabiliter prædestinavit: ex illis enim hoc

constat. Nam si oculus et digitus et partes singulæ pati possunt, non est impatibile corpus; verum idem patietur totum quod partes. Deinde si quidem ea partium solutio perniciem inveheret universo, stultum profecto id esset; sin vero solutio ista perniciem solvet, ingentis omnino sapientiæ immortalisque virtutis est mortalia immortalia facere.

TH. Cur ergo initio non hujusmodi fecit? utrum non valuit, an noluit?

EUX. Dei voluntatem nunquam potentia deficit. Volens enim intelligibilia omnia immortalia fecit; cæterum visibilia facere noluit.

TH. Putasne invidiæ causa?

EUX. Benignissimo creatori nulla est aut esse potest invidia. Sed si omnia essent similia, nihil essent; unum enim essent. At nunc intellectuales rationalesque substantias intelligibiliumque mundum omnem immortalem principio protulit; et invidia nulla est. Secundo item mortalia etiam addidit, præclara illa quidem et magna, sed tamen deteriora prioribus. Non igitur secunda adjicere invidentis est; sed aliquid potius omittere ex iis quæ facere poterat [56] pulchrum atque optimum, immortaliaque ac mortalia condere virtutis, non imbecillitatis fuit. Perfecti namque verbi et creatoris est non modo varia, verum et sibi invicem contraria condere: puta album ac nigrum, calidum ac frigidum, immortalia atque mortalia, quæ tamen et ipsa ob virtutis excellentiam immortalia faciet. Quocirca et mortalibus rebus semina quædam immortalitatis inseruit, quæ item quandoque pullulabunt atque superabunt, et quod erit deterius obterent et ad se convertent ac transferent, sempiternæque virentes ferent fructus. Indicium hujus rei haud exiguum est, quod cœli ac terræ liquidissima ac purissima pars immortalis nunc usque servatur, quam Olympum et Beatorum Insulas et Elysium Campum sæpenumero veteribus appellare mos est; ut ex eo id colligatur, cœlum totum ac terram aliquando hujusmodi fore: nihil enim a creatore factum est usquequaque mortale; non itaque mortale durabit. Fecit autem ut sensibile ac materiale quod dicitur spatio quodam temporis et generationem corruptionemque susciperet, bonum aliquod majus inde molitus, partim quidem speciebus varietateque formarum dans pulchritudini locum, ut corruptione ac generatione sæpius informaretur ac mutatione perpetua pulcherrimæ formæ figuram in materia

exerceret, utque formarum rationes exercitatione firmarentur motuque judicarentur, et exteriorum mira varietate admirationi magis essent intimæ ipsorum et insitæ penitus intelligentiæ: veluti si quis pictor pulchrum nactus exemplar complures ipsius pingat imagines, ut nulla pars decoris latere queat [57], sed sese undique aperiat venustatemque artis ostendat: partim vero rationabilibus quoque substantiis indicans illis se non necessitate aliqua impulsus, sed gratuito potius immortalitatem largiri, easque primo loco statuere, utque oporteat prima secundis curam solerter adhibere et ne ipsis quidem licenter quasi sui sint juris imperare; cæterum parere facile, semperque pendere ex jubentis imperio et ipsum semper aspiceret, et quod jubentur exequi, subjicere ac regi, quam dominari malle. Est enim libertas profecto summa et vera potestas ingensque felicitas conditori optimo servire cupere. Igitur operæ pretium est, ut qui rationalem substantiam adepti sunt sese sponte subjiciant et honestissime rectoris agantur imperio, si quidem libero arbitrio rite uti velint, quod vel maximum immortalitatis indicium a conditore acceperunt. Cæterum si quidem principi ministrare gravantur, et quisque quod primus factus non sit indigne ac moleste ferat appetatque tyrannidem, et incipiat jus fasque confundere, ordine avulsi incidant [*an?* incident] in confusam temeritatem atque a regis sui candidissima luce digressi non quidem mortales erunt, quippe immortales ab ipso initio conditi, verum damnari se tenebris mortalium sentient, huc illucque vagantes, ac subditi potius quam dominantes. Ista conditor prævidens præcavit quo pacto facinus istud consensesceret, neque recedentium causa subditis liberi arbitrii indultum gratis munus ademit, sed recedentium infirmitatem terrenis rebus mortalibusque coarguit. Deserti autem ac desolati perdere, non servare noverunt [58]. Istos quoque miseratus non sinit in mortali [*imo immortalis*] morbo tabescere, id mortale molitus quo maxime frui cujusque compotes appetunt fieri, ut eo soluto una violenta quoque dominatio illa diffluat, et, post tyrannorum profligationem, immortalē rursus eam faciat partem quam illorum gratia mortalem primo dimiserat. Idque conduxit ad illecebram et argumentam solutionemque tyrannidum atque evidens indicium potentiæ conditoris atque justitiæ, mansuetudinis, clementiæ atque victoriæ. Corruptionem hujusmodi non ignoravit Plato, etsi futuram nescivit immortalitatem. Non enim terræ solius, sed cæli quoque corruptionem

in Timæo introduxit, dicens cælum propria ex corruptione nutriri. Si igitur nutrimentum est ipsa quoque corruptio, ubinam erit immortalitas, nisi creator cæli ac terræ, corruptione translata, totum immortalitate vestierit, quam nulla jam mors, nulla malitiæ incursio, nihil omnino mortale sequatur? Porro stoicis visum est cælum ac terram sæpe corrumpi: sed hos sane omittamus; namque nimis plerumque delirant. Certum est, autem corpora ipsa nostra ad auctoris nutum immortalitate donanda. Nam [67] si corpora solvantur in nihilum, quidnam illud est quod tantum in eis virtutis insedit, ut plus possint condita tumulis quam cum viventia ubique terrarum peragrent? Audis nempe OEdipum ut in Colonæo conditus Atheniensibus in Scyro situs putabatur. Fertur autem Atheniensibus, cum peste ac morbo vexarentur, Apollinem respondisse Theseum Ægei filium Athenas transferrent (Scyri autem obrutus fuerat; illic enim fraude peremptus est), admonentem nullam fere morbi absolutionem aut requiem, nisi prius vita functus Theseus Atheniensibus conciliaretur apudque illos condiretur. Cum illi maturato id exquerentur, simul atque Atticam Thesei cadaver solutum ac putridum attigit; vis omnis illa pestis elanguit. An verò nondum didicisti ut Orestes in tumulo apud Arcadas delitescebat? prolixo autem post Orestis mortem temporis emenso curriculo, Lacedæmonii cæteris bellis superiores semper evadere soliti, victi ab [68] Arcadibus fusique fuerunt. Cum vero quodnam sibi faciendum esset ignorarent, Apollinem quid facto opus sibi consulunt. Eis ille respondit non armare milites, non equites cogere, sed unum mortuum hominem sibi in auxilium consciscere maturarent; admonuitque obscure quidem, sed tamen admonuit, Agamemnonis filius quo in loco jaceret; hunc si furto sustulissent, victoriam ad eos deinceps migraturam. Inventum itaque furantur Orestem; jamque victoria potiebantur. Si igitur OEdipus matris nefario concubitu perpetuo dedecore affectus, et Orestes materno cruore fœdatus, et Theseus pudici pueri violator impurus, humo abditi terram servare dicuntur, quanto id excellentius posse credendi sunt qui vitam totam devovere virtutibus, mortemque vita ipsa illustriorem et honestiorem pro justitia, pro pietate, sponte constanterque susceperunt? Vidi equidem complura virorum illustrium corpora usque adeo dæmonum turmas deterrere ut credi vix possit, innumeraque morborum genera, in quibus medicorum ars diu nequicquam fuerat contrita tota, facilitate fovere, curare,

emundare ac prorsus excidere. Si vero fatuas immortalitatis omnino essent expertia corpora, infirma et superflua essent et pro nihilo abjecta. Præterea si malos necesse est cum corpore, quodlibet et illis circumdare malueritis, ad supplicii carcerem pertrahi, perquam sane justum est animæ [69] bonis perfriti corpus, cujus inter casus varios vexationesque innumeras nunquam deseruit societatem, sed ad certamina omnia prompte una ac libenter accurrit. Sapientissime proinde provisum est animam e corpore migrare, ut ex eo discatur quanta sit animæ virtus, quantaque imbecillitas corporis. Est autem divina omnino lex, denique illud reviviscere. Nequæ enim profecto par erat corpus, animam semel immortalitate gustata, semper inane atque abjectum jacere, sed ne in hanc quidem vitam reviviscere. Sufficit enim prima illa nativitas presentis certaminis documentum dare. Ad hæc otiosa mors esset, si ad eandem rursus vitam redeundum esset. At enim ista fabulas esse supra satis declaratum est; neque oblitum te arbitror, cum sis memerosissimus. Cæterum, ut verissima probavit ratio, in immortalam resurget vitam, bonis quidem omnibus diutissime cupitam et omni ambitu quæsitam, eis vero terribilem qui vitium nihil metuerunt.

Th. Non ignanter aut objecta refellis, aut astruis vera. Sed si corpora ob consortium animæ immortalitate donantur, etiam mutorum animalium hujusmodi fore certum est, cum et ipsa animæ expertia non sunt.

Eux. Animæ quidem, sed irrationalis atque mortalis, o sapientissime, quæ cum corpore una interit atque dissolvitur. Si igitur desiit anima, otiosa est resurrectio corporis, neque enim sui causa, sed ad animæ gratiam, resurrectura sunt corpora. Brutis igitur immortale nihil inasitum est. Nam et illorum anima a morte superata dejicitur [70]; nostra vero anima, quippe immortalis, corpori conjuncta semen illi quoddam immortalitatis infudit. Et quod præstantissimum sit necesse est, creatoris sui homo veluti stirpis germeque processit. Nihil ergo prorsus humanæ substantiæ potuit mortali persistere. Porro mutarum animantium generationem elementis profere mandavit, ejusque præceptum vim naturæ percepit. Ea igitur hinc elementis veluti parentibus edita omnino solvuntur ac defluunt; nullum quippe unquam immortalitatis gustum accipere. At vero humanum corpus conjunctam animæ ad operandum immortalis sensim nutritur alimonia, et ad omnem artem

aptissime elegantissimeque una agitur, atque ideo nonnihil immortalitatis attraxit, neque a gustu nectaris usquequaque jejuna. Non igitur lapsum in mortem perpetuo jacebit. Nam si solis percussa radiis aqua calescit per sui naturam frigida, ita ut ex ea ignis et flamma consurgat, quis jam credere differat hominis corpus animam immortalem totam intra se nactum vim quamdam et radium immortalitatis sibi vindicasse? Sicut enim terra ignita sulphur interim quidem frigida tactu jacet atque algida; si vero ignis illi propius admoveatur, eum facile corripit cui primo clam familiaris erat celeriterque succendit, et vim suam effectui operis monstrat, atque in ignis migrare ordinem properat: sic hominum corpora animæ immortalis congressa atque commixta, tempus quidem reliquum frigida et omnino immobilia jacere abjecta videntur; sed cum sint ad animæ consortium idonea, si quando illi rursus misceantur et circumfoveantur, agiler et strenue resurgunt [71], libentissimeque priscam societatem complexa ad immortalitatem evolare festinant. Neque sane incredibilis est materiæ in meliora mutatio. Namque et apud nos qui prudenter materiam callent argentum stannumque assumentes, priori specie omnino deleta et in formam honestiorem preciosioremque traducta, aurum pulcherrimum atque optimum faciunt. Arena item dispersa jacet et lytrum itidem fustum; verum humana ars ex hisce novum quoddam excogitavit atque lucidissimum vitrum. Arborum quoque mutationem et insitiones celebrant rustici. Quid ergo creatorem hominum imbecilliolem hominibus imperitiolemque arbitramini? Quamdiu neque eorum quæ fiunt quotidie fide futura ut credatis admonemini; sed cum plurima certamen exercitia præcesserint, vosque ad certandum comparitis, in ipso certamine oblitum omnium, formidine metuque territi cedetis? Si factus est mundus, ut est profecto factus, et homo primum de terra corpus acceperit, unum [an? num] etiam per naturam debuit postmodum corpus aliunde quam de terra restitui? Quid contra veritatem contraque concessa consensu omnium tam improbe obsistitis, qui et obscura et inepta ac turpia tam libenter admittitis? Vos enim, dum Glaucum Minois filium melle suffocatum Polyidus vates ex Argis Cretam profectus suscitasse dicitur herba a dracone percepta, nihil cunctati protinus creditis, et omnia absque discussione suscipitis; quodque Hippolytum Asclepius atque Tyndarum, et hoc enim fertur, excitarit, Alcestemque Hercules et Theum et Timonem [72] Lidumque et Timosthenem

Atheniensem, Eudoxo narranti facillime creditis. Pindarus quoque Thebanus et Herodotus Alicarnasseus Aristeum tradunt Proconnesium Proconnesi ingressum ad fullonem ibi vita functum esse, et tempus aliquod delitescens palam cœpisse loqui, ducentisque post annis in Italia Metapontinis visum esse jubentem uti se Apollinemque honorarent: sequebatur enim, inquit, tunc Apollinem corvus, qui modo Aristeus est; Metapontinosque misisse Delphos ut Apollinem interrogarent esset illi obtemperandum necne, Pythiamque respondisse si parerent bene sibi illos suisque consulere. At nunc Aristei cognomento statua sub signo Apollinis stat, et quasi diis sacrificium novum utrisque decernitur. Quæ omnia vos passim et sine discussione sequimini, non secus ac pecudes fructicem, atque invicem gratulantes plausu et saltibus luditis. Nullus enim iis contraria scripsit, aut unquam reluctatus est. Cæterum si conditor ipse immortalis animæ corpus quoque immortale facturum pollicetur, ad hoc hæretis, atque fluctuatis, invicem ad movendum acre bellum et inexorabile constanter hortamini. Atqui et Plato vita functum Armenium ex inferis ad vitam una cum corpore revocat. Porro Zoroastes fore aliquando tempus in quo mortuorum omnium futura sit resurrectio prædicit. Idque et te et cæteros Theopompus docet. Illis tamen veterum sapientium refragatus [73] est nullus. At ii audaci temeritate divini verbi sacramentum oppugnare pergunt, quippe divina sorte destituti et longissime a ratione remoti, non modo corpus mortale æterno derelinquunt, verum ipsam quoque animam præ stultitia et privatione rationis mori cogunt: mors enim animæ est virtutis ignorantia. Verum enim Hebræorum scripta, quæ profecto Apollinis oraculo laudata sunt, non hominis corpus, sed totum resurgere hominem prædicant. Nunc denique et apud Syros et alibi gentium sunt viri eximii a puero ad senectutem summa animi et corporis integritate pervecti, animamque ad cœlestia et intelligibilia levare semper assueti, corpusque illi servire in divinis obsequiis consuefacientes, qui et actu et contemplatione ad philosophiæ arcem pervenientes, mortuos quoque reviviscere fecerunt. Validum sane hoc dogmatis sui argumentum certissimamque probationem capientes dogma ipsum apud eos non verbo tenus progredi, sed ex operibus fidem accipere, dum auditores dogmatis spectatores abscessere. Ac ne fabulam putes esse quod dicitur, iis fere diebus factum est miraculum iis quæ diximus congruens. Nam vidi equi-

dem senem optimum deoque charissimum : huic familiaris erat rusticus quidam simplicis ingenii vir uniusque parvuli pater. Is una cum puero senem frequens adibat, boni quippiam et facere et dicere gestiens, frugumque primitias illuc veluti ad fanum quoddam deferabat. Breve temporis spatium fluxerat [74], dum puer languore correptus vita defungitur. Defunctum non humo juxta legiscita pater occulit, sed, sportæ injiciens, amicis nihil omnino patefecit. Sublata humeris sporta, ad senem, ut solebat, ingreditur, ac, deposito onere, senem, ut sibi moris erat, salutans illique siccis oculis assidens, paucis verbis auditis et redditis, rursus abscessit, puerum ut jacebat in sporta quasi uvæ primitias linquens. Ubi vero sol occubuit, oratione solemni senex ex more impleta, sportam uvæ gustum percepturus exsolvit, discussisque paupinibus non racemos, sed puerum exanimem reperit. Admiratus fidei speique paternæ magnitudinem senex, elevato ad deum animo, supra pueri cadaver incubuit, nec ante apprexit quam parvulus ille resurgeret. Ita excitatum remittit ad patrem. Ipse vero, fuga correpta, locum illum sedemque deseruit, ne admiratione perciti homines illi molestias infarrent. Hoc profecto opus rationibus superioribus concinit. Nunquam enim ille tantum opus patrare potuisset, si falsa ejus fuisset opinio. Sed sane verbum, quod a deo ipso didicerat, dei nutu in opus eduxit. Porro istud maxime probabilis est argumenti species id facere quod fieri possibile esse pollicearis.

TR. Novum quidem isthuc est atque mirabile; sed vero inspettori fidem non habere fas non est.

EVX. Aliud tibi quiddam referre aveo, quod istis oculis inspexi. Sed accipe. Viro [75] cuidam optimo discipulus erat non malus. Verum is, cum animi honestatē polleret, luminibus orbatus erat. Cum ergo senior ex vita esset migraturus, propius assistens cæcus orabat sibi ut opem ferret. At ille, « si vera », inquit, « mihi fides » et verax opinio est, erit propitius deus, et die septima, disjecta « caligine, hunc aspicias solem ». Iis dictis senex efflavit animam. Neque secus atque ille prædixerat contigit; sed die septima qui interim fuerat cæcus solis radios hausit, et sumpto codice publice legens in stuporem spectantes convertit; persuasitque contentioso auditori immortalē esse animam, eamque, cum præclare educata et instituta hinc profecta fuerit, mortale postmodum corpus facile excitaturam.

TH. Felix profecto es: tibi que quod ita sentias et ista aspereris gratulor.

EUX. Ista quidem apud nos; ceterum alia hujusmodi plurima et facta sunt et postea fient. Quod autem heri fere contigit et ipse, reor, asperisti.

TH. Quid illud est?

EUX. Magna Libya durissima tyrannide premitur. Infensa vero tyrannidi clementia est et opinio vera. Tyrannus [76] enim subjectorum pietatem pro crimine ducit, honestissimumque hoc dogma sacerdotes abnegare jubet. Non obtemperantibus (et impietatem sacrilegam!) linguam plenam pietatis absceidit, exemplo Terei, quem refert fabula, oppressa virgine, dum cupit latere crimen scelusque se putat obtegere, præcidisse virginis linguam. At puella quidem scenam totam intexuit peplo, crimenque quod lingua proferre nequibat arte patefecit; illi vero peplo et arte nihil indigentes naturæ opificem invocant. Ille novam eis inauditamque naturam tertia demum largitur die, non linguam alteram dans, sed sine lingua disertius loqui quam antea tribuens. Putabam equidem non esse possibile tibicinem absque tibiis peritiam suæ artis ostendere; impossibile item existimabam fidicinem sine fidibus musicam exercere posse modulationem. Sed plane novum hoc mirandumque spectaculum cogit mutare sententiam, nihilque visibile fixum aut solidum existimare quod deo transferre placitum sit. Vidi ego viros et loquentes audivi, articulatamque vocem admiratus vocis instrumentum inquirebam, nec satis auribus credens oculis iudicium permittere institui, atque aperiens os totam radicibus evulsam inspexi linguam, majoreque stupore comprehensus admirabar, non jam quomodo illi diserte loquerentur, sed quo pacto servari potuissent. Hoc sane ingrati cujuslibet perfidiam solvat, admoneatque corpora lapsa et in mortem soluta resurgere. Illic nempe ex rebus existentibus erit resurrectio corporum; hic autem ex non existentibus [77] vocis absolute congruentia prodiit. Eis vero qui talia gerunt quis tam brutus ac stolidus sit, qui non perlibenter accedat, et quæ illi norunt non toto animo suscipiat ac sequatur?

TH. Qui enim fieri potest ut adeo apertis indicibus fides derogetur? Sed, quæso, dicas unde sapientes isti didicerunt, ut quæ verbis edocent operibus astruant.

EUX. Deus, virorum optime, deus, manens quod erat per summam clementiam homo factus, et verbi sapientiam et virtutem

operis ipsiravit idoneis; ipseque primus, quippe deus, corpus suum ad immortalitatem excitavit, resurrectionisque commune donum fore cunctis pollicetur. Enim vero mendacii convinci non modo deum, sed ne sapientem quidem virum fas est. Quique illius obtemperat legibus, deus jam erit immortalis, non ultra mortalis, ut immortalitate donatus spiritalibus substantiis admisceatur, et deinceps cœlesti regi honestissime perpetuo assistat.

Th. Credo fideliter, ac libenter obtempero. Jam enim profecto sentio clementiam dei; jam intelligo quantum ille propitius et quam alto consilio humanos sit miseratus errores. Sed valeat sane Academia; ad illum autem proficiscamur. Et ipse enim Plato hactenus Platoni [78] obtemperandum monet, quoad sapienter illo quispiam in terris reveletur: quid autem sapientius deo?

Eux. Verum enim, quando huc ipso duce pervenimus, immolemus deo sacrificium laudis, non hecatombem, ut apud Athenienses Minervæ, neque formicam, sicut in Isthmo Soli et Neptuno, sed purgato animo ipsi deo similes nitamur evadere. Nam immundo mundum attingere nefas esse censetur.

O rex, pater et conditor omnium, o prima sapientia patris atque verbum per quod cuncta produxit (qui enim, nisi sapientia et verbo, creat deus?), o sancte spiritus, per quem deus inspirat omnes, continet continue, servat atque ad perfectum ducit, o beatissima trinitas et sancta unitas, des nobis supernæ pulchritudinis perpetuam memoriam; des item omnibus immortalitatem.

Th. Satis oratum est: sed proficiscamur.

ÆNEÆ VIRI CLARISSIMI DIALOGUS EXPLICIT FELICITER. VENETIIS
PER ALEXANDRUM DE PAGANINIS ANNO M.D.XIII. MENSE VIIBRI.

RAPHAEL ADURNUS

DEI GRATIA IANUENSIVM DUX

SPECTATO AC PRIMARIO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

Q. NICOLAI NOBIS CHARISSIMO.

Quamquam, spectate vir nobis charissime, communes literas ad vos cæterosque Mahonenses dari jusserimus, visum tamen est singularem in vos amorem specialibus literis testari. Cupimus enim ut quemadmodum vos peculiari quodam amore semper dileximus, ita vos in omni actione nostra id ipsum intelligatis. Advenerunt optati dies, qui nobis spem injiciunt ut vos sospitem ac lætum in patria videre possimus, qui jure a vobis exigunt ut propinquorum amicorumque et ipsius patriæ aspectu oculos satiatis. Nosque non immerito a vobis expetimus, ut hujus status qui vester est particeps [*an? participes*] veniatis, ut vos illo fruamini nosque vestris conciliis adjuvemur. Quamobrem monemus atque adhortamur vos, ut, præcis causis quæ impedimento essent, deo duce navem ingrediamini, et quanto poteritis citius ad eos qui vos præsentem videre et alloqui cupiunt festinetis. Dat. Genuæ die xxviii martii 1443.

Jacobus Bracellius a secretis.

RAPHAEL ADURNUS

DEI GRATIA IANUENSIS DUX

PRAESTANTI ET GLARO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

Q. NICOLAI NOMIS CHARISSIMO.

Querimur apud vos quod Angelum nostrum perraro videre licuit. Nam neque ipse ultimo ad nos ventitavit, et aliquando a nobis invitatus difficultates causatus est. Subverecunde nimium et infamiliariter nobiscum egit, propinquitatis simul et conjunctionis nostræ oblitus. Hæc non tam vobis significamus ut juvenis objurgetur, quam ut vos pro utroque suppleatis. Dat. Genuæ die xvi julii 1446.

Jacobus Bracellius a secretis.

JACOBUS BRACELLIUS

CLARISSIMO AC DOCTISSIMO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

S. P. D.

Posteaquam in navibus Auria, Marrufa et Italica, quantum conditio temporum monebat, ad te scripsi, quæ ad te scribam nunc haud multa sunt. Magna in expectatione detinet nos scædum scisma quo christianus orbis laceratur: inter quæ non levis terror impen-debat, quod regis Francorum animus nutare dicebatur; et ne huic Transalpino, tum quod Gallus, tum quod ei et suis sanguine

junctus est, obedientiam præstaret, multi haud sine ratione vereri credebantur. Tandem, ut est rex ipse christianissimus et majorum suorum haud dissimilis, missa legatione ad Eugenium, non modo a solita veneratione non discedere pollicitus est, verum etiam auctores scismatis detestari ipseque paratum se pro voluntate Romani Pontificis esse spondit. Addidit novissime et preces ut regi Siciliae Renato vellet Pontifex opem suam obnixius præstare; quod et ille annuit. Ea spes videtur et regis animum et fautorum suorum aliquantisper erexisse. Nos, cum alioquin secundæ res essent, subita et inopinata famas adorta est. Vendita est frumenti mina libris sex; fortunatusque et felix negociator creditus est qui tanti emisset. Ejus mali causa fuit, quod cum Neapolis veluti quadam obsidione premeretur, et Florentinus populus socius et amicus, pervastatis agris a Mediolanensi exercitu, esurire cœpisset, utrique subvenire decretum est. Utroque frumenta importata; atque ita urbs nostra, ut in Neapolitanum Florentinumque populum benevolentiae officio non deesset, omni tritico quod reconditum erat egesto, qua socios liberarat famem ipsam hospitio excepit. Triremis Flisca intra quadraginta prope dies triremes duas hostium expugnavit et Genuam victrix deduxit; primam Messanensem in Tyrrheno mari haud longe a Telamone captam, secundam Aragonensem in litoribus Africae in conspectu Hyponis oppidi. Hæc ita strictim de publicis. Ptolomeus tuus absolutus est; verum nec emendatus, nec tempore hoc emendabilis: nam exemplar aliud, præter id quod me penes est, nolim putes hac in urbe posse inveniri. Liber enim recens traductus est in linguam nostram, nondum disseminatus est. Tu illo qualiscumque est utere. Pergamena, librarius, pictor, ligator, hæc quindecim libris constant, quas Simon tuo nomine deprompsit. Illum igitur ad te perferendum dedi Charino tuo; a quo cum ipsum acceperis, juvabit me si rescripseris quod respondeat expectationi tuæ. Piget me quod delicias tuas, marmorea signa petierim: inopem enim te, quod ignorabam, earum rerum liberalitas fecit. Itaque oro te, desinas statuam ad me mittere. Si quis vero casus effecerit ut ejusmodi statuarum copia tibi sit, tunc patiar ut electo aliquo Phidiaco vel Polycletico opere meas ædes, quæ tuæ sunt, exornes. Vale. Ex Genua die secunda julii 1440.

dem senem optimum deoque charissimum: huic familiaris erat rusticus quidam simplicis ingenii vir uniusque parvuli pater. Is una cum puero senem frequens adibat, boni quippiam et facere et dicere gestiens, frugumque primitias illuc veluti ad fanum quoddam deferabat. Breve temporis spatium fluxerat [74], dum puer languore correptus vita defungitur. Defunctum non humo juxta legiscita pater occuluit, sed, sportæ injiciens, amicis nihil omnino patefecit. Sublata humeris sporta, ad senem, ut solebat, ingreditur, ac, deposito onere, senem, ut sibi moris erat, salutans illique siccis oculis assidens, paucis verbis auditis et redditis, rursus abscessit, puerum ut jacebat in sporta quasi uvæ primitias linquens. Ubi vero sol occubuit, oratione solemnî senex ex more impleta, sportam uvæ gustum percepturus exsolvit, discussisque paupinîs non racemos, sed puerum exanimem reperit. Admiratus fideli speique paternæ magnitudinem senex, elevato ad deum animo: supra pueri cadaver incubuit, nec ante surrexit quam parvulus ille resurgeret. Ita excitatum remittit ad patrem. Ipse vero, fuga correpta, locum illum sedemque deseruit, ne admiratione perciti homines illi molestias inferrent. Hoc profecto opus rationibus superioribus concinit. Nunquam enim ille tantum opus patrare potuisset, si falsa ejus fuisset opinio. Sed sane verbum, quod a deo ipso didicerat, dei nutu in opus eduxit. Porro istud maxime probabilis est argumenti species id facere quod fieri possibile esse pollicearis.

TR. Novum quidem isthuc est atque mirabile; sed vero inspectori fidem non habere fas non est.

EVX. Aliud tibi quiddam referre a veo, quod istis oculis inspexi. Sed accipe. Viro [75] cuidam optimo discipulus erat non malus. Verum is, cum animi honestatè polleret, luminibus orbatu erat. Cum ergo senior ex vita esset migraturus, propius assistens cæcus orabat sibi ut opem ferret. At ille, « si vera », inquit, « mihi fides et verax opinio est, erit propitius deus, et die septima, disjecta caligine, hunc aspicias solem ». Iis dictis senex efflavit animam. Neque secus atque ille prædixerat contigit; sed die septima qui interim fuerat cæcus solis radios hausit, et sumpto codice publice legens in stuporem spectantes convertit; persuasitque contentioso auditori immortalem esse animam, eamque, cum præclare educata et instituta hinc profecta fuerit, mortale postmodum corpus facile excitaturam.

TH. Felix profecto es: tibi quod ita sentias et ista spereris gratulor.

EUX. Ista quidem apud nos; cæterum alia hujusmodi plurima et facta sunt et postea fient. Quod autem heri fere contigit et ipse, reor, aspexisti.

TH. Quid illud est?

EUX. Magna Libya durissima tyrannide premitur. Insuper verò tyrannidi clementia est et opinio vera. Tyrannus [76] enim subjectorum pietatem pro crimine ducit, honestissimumque hoc dogma sacerdotes abnegare jubet. Non obtemperantibus (et impietatem sacrilegam!) linguam plenam pietatis abscondit, exemplo Terei, quem refert fabula, oppressa virgine, dum cupit latere crimen scelusque se putat obtegere, præcidisse virginis linguam. At puella quidem scenam totam intexit peplo, crimenque quod lingua proferre nequibat arte patefecit; il vero peplo et arte nihil indigentes naturæ opificem invocant. Ille novam eis inauditamque naturam tertia demum largitur die, non linguam alteram dans, sed sine lingua disertius loqui quam antea tribuens. Putabam equidem non esse possibile tibicinem absque tibiis peritiam suæ artis ostendere; impossibile item existimabam fidicinem sine fidibus musicam exercere posse modulationem. Sed plane novum hoc mirandumque spectaculum cogit mutare sententiam, nihilque visibile fixum aut solidum existimare quod deo transferre placitum sit. Vidi ego viros et loquentes audivi, articulatamque vocem admiratus vocis instrumentum inquirebam, nec satis auribus credens oculis iudicium permittere institui, atque aperiens os totam radicibus evulsam inspexi linguam, majoreque stupore comprehensus admirabar, non jam quomodo illi diserte loquerentur, sed quo pacto servari potuissent. Hoc sane ingrati cujuslibet perfidiam solvat, admoneatque corpora lapsa et in mortem soluta resurgere. Illic nempe ex rebus existentibus erit resurrectio corporum; hic autem ex non existentibus [77] vocis absolute congruentia prodiit. Eis vero qui talia gerunt quis tam brutus ac stolidus sit, qui non perlibenter accedat, et quæ illi norunt non toto animo suscipiat ac sequatur?

TH. Qui enim fieri potest ut adeo apertis indicibus fides derogetur? Sed, quæso, dicas unde sapientes isti didicerunt, ut quæ verbis edocent operibus astruant.

EUX. Deus, virorum optime, deus, manens quod erat per summam clementiam homo factus, et verbi sapientiam et virtutem

operis inspiravit idoneis; ipseque primus, quippe deus, corpus suum ad immortalitatem excitavit, resurrectionisque commune donum fore cunctis pollicetur. Enim vero mendacii convinci non modo deum, sed ne sapientem quidem virum fas est. Quique illius obtemperat legibus, deus jam erit immortalis, non ultra mortalis, ut immortalitate donatus spiritalibus substantiis admisceatur, et deinceps cœlesti regi honestissime perpetuo assistat.

TH. Credo fideliter, ac libenter obtempero. Jam enim profecto sentio clementiam dei; jam intelligo quantum ille propitius et quam alto consilio humanos sit miseratus errores. Sed valeat sane Academia; ad illum autem proficiscamur. Et ipse enim Plato hactenus Platoni [78] obtemperandum monet, quoad sapientior illo quispiam in terris reveletur: quid autem sapientius deo?

EUX. Verum enim, quando huc ipso duce pervenimus, immolemus deo sacrificium laudis, non hecatombem, ut apud Athenienses Minervæ, neque formicam, sicut in Isthmo Soli et Neptuno, sed purgato animo ipsi deo similes nitamur evadere. Nam immundo mundum attingere nefas esse censetur.

O rex, pater et conditor omnium, o prima sapientia patris atque verbum per quod cuncta produxit (qui enim, nisi sapientia et verbo, creat deus?), o sancte spiritus, per quem deus inspirat omnes, continet continue, servat atque ad perfectum ducit, o beatissima trinitas et sancta unitas, des nobis supernæ pulchritudinis perpetuam memoriam; des item omnibus immortalitatem.

TH. Satis oratum est: sed proficiscamur.

ÆNEÆ VIRI CLARISSIMI DIALOGUS EXPLICIT FELICITER. VENETIIS
PER ALEXANDRUM DE PAGANINIS ANNO M.D.XIII. MENSE VIIBRI.

RAPHAEL ADURNUS

DEI GRATIA IANUENSIVM DUX

SPECTATO AC PRIMARIO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

Q. NICOLAI NOBIS CHARISSIMO.

Quamquam, spectate vir nobis charissime, communes literas ad vos cæterosque Mahonenses dari jusserimus, visum tamen est singularem in vos amorem specialibus literis testari. Cupimus enim ut quemadmodum vos peculiari quodam amore semper dileximus, ita vos in omni actione nostra id ipsum intelligatis. Advenerunt optati dies, qui nobis spem injiciunt ut vos sospitem ac lætum in patria videre possimus, qui jure a vobis exigunt ut propinquorum amicorumque et ipsius patriæ aspectu oculos satietis. Nosque non immerito a vobis expetimus, ut hujus status qui vester est particeps [*an?* participes] veniatis, ut vos illo fruamini nosque vestris conciliis adjuvemur. Quamobrem monemus atque adhortamur vos, ut, præcis causis quæ impedimento essent, deo duce navem ingrediamini, et quanto poteritis citius ad eos qui vos præsentem videre et alloqui cupiunt festinetis. Dat. Genuæ die xxviii martii 1443.

Jacobus Bracellius a secretis.

RAPHAEL ADURNUS

DEI GRATIA IANUENSIVM DUX

PRAESTANTI ET GLARO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

Q. NICOLAI NOBIS CHARISSIMO.

Querimur apud vos quod Angelum nostrum perraro videre licuit. Nam neque ipse ultimo ad nos ventitavit, et aliquando a nobis invitatus difficultates causatus est. Subverecunde nimium et infamiliariter nobiscum egit, propinquitatis simul et conjunctionis nostræ oblitus. Hæc non tam vobis significamus ut juvenis objurgetur, quam ut vos pro utroque supplicatis. Dat. Genuæ die xvi julii 1446.

Jacobus Bracellius a secretis.

JACOBUS BRACELLIUS

CLARISSIMO AC DOCTISSIMO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

S. P. D.

Posteaquam in navibus Auria, Marrufa et Italica, quantum conditio temporum monebat, ad te scripsi, quæ ad te scribam nunc haud multa sunt. Magna in expectatione detinet nos fœdum scisma quo christianus orbis laceratur: inter quæ non levis terror impendebat, quod regis Francorum animus nutare dicebatur; et ne huic Transalpino, tum quod Gallus, tum quod ei et suis sanguine

junctus est, obedientiam præstaret, multi haud sine ratione ve-
 reri credebantur. Tandem, ut est rex ipse christianissimus et ma-
 jorum suorum haud dissimilis, missa legatione ad Eugenium, non
 modo a solita veneratione non discedere pollicitus est, verum etiam
 auctores scismatis detestari ipseque paratum se pro voluntate Ro-
 mani Pontificis esse spondit. Addidit novissime et preces ut regi
 Siciliae Renato vellet Pontifex opem suam obnixius præstare; quod
 et ille annuit. Ea spes videtur et regis animum et fautorum suorum
 aliquantisper erexisse. Nos, cum alioquin secundæ res essent,
 subita et inopinata fames adorta est. Vendita est frumenti mina
 libris sex; fortunatusque et felix negociator creditus est qui tanti
 emisset. Ejus mali causa fuit, quod cum Neapolis veluti quadam
 obsidione premeretur, et Florentinus populus socius et amicus,
 pervastatis agris a Mediolanensi exercitu, esurire cœpisset, utrique
 subvenire decretum est. Utroque frumenta importata; atque ita
 urbs nostra, ut in Neapolitanum Florentinumque populum bene-
 volentiæ officio non deesset, omni tritico quod reconditum erat
 egesto, qua socios liberarat famem ipsam hospitio excepit. Tri-
 remis Flisca intra quadraginta prope dies triremes duas hostium
 expugnavit et Genuam victrix deduxit; primam Messanensem in
 Tyrrheno mari haud longe a Telamone captam, secundam Arago-
 nensem in litoribus Africae in conspectu Hyponis oppidi. Hæc ita
 strictim de publicis. Ptolomeus tuus absolutus est; verum nec
 emendatus, nec tempore hoc emendabilis: nam exemplar aliud,
 præter id quod me penes est, nolim putes hac in urbe posse in-
 veniri. Liber enim recens traductus est in linguam nostram, non-
 dum disseminatus est. Tu illo qualiscumque est utere. Pergamena, li-
 brarius, pictor, ligator, hæc quindecim libris constant, quas Simon
 tuo nomine deprompsit. Illum igitur ad te perferendum dedi Cha-
 rino tuo; a quo cum ipsum acceperis, juvabit me si rescripseris
 quod respondeat expectationi tuæ. Piget me quod delicias tuas,
 marmorea signa petierim: inopem enim te, quod ignorabam,
 earum rerum liberalitas fecit. Itaque oro te, desinas statuam ad
 me mittere. Si quis vero casus effecerit ut ejusmodi statuarum
 copia tibi sit, tunc patiar ut electo aliquo Phidiaco vel Polycletico
 opere meas ædes, quæ tuæ sunt, exornes. Vale. Ex Genua die se-
 cunda julii 1440.

JACOBUS BRACELLIUS

CLARISSIMO AC DOCTISSIMO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

S. P. D.

Magna in expectatione positus sum, ut ex te cognoscam quodnam de Liguriæ nostræ descriptione iudicium feras. Nam si te vel diligentiam in opusculo illo laudasse compertum habeam, non pigebit me lucubrationum mearum, nec videbor libellum hunc temere hominum notitiæ commisisse. Tanti enim est apud me iudicium tuum, ut vel eo solo contentus sim. Tu quid sentias rescribito. Non ignoro pleraque in Italia versari, et ea quidem ingentia, magnosque motus paritura, quorum te cognoscendorum cupidum putem, licuissetque mihi hæc ipsa intra angustias epistolares coarctata nota facere. Verum dum ipse recogito quot viros egregios Gentilis navis Chium devehat, a quibus eorum quæ nosse cupias certior fies, nullum operæ pretium putavi ea, quæ illi exactius uberiusque narraturi sunt, literis mandare. Quod autem perjucundum tibi fore non dubito, ego majorem natarum mearum hisce diebus collocavi Franco Marrufo, adolescenti, ut puto, non ignoto tibi, cujus nuptias nunc acceleramus. Id, quoniam mea omnia ad te pertinere jam dudum humanitas tua duxit, indignum putavi si ex alio prius quam ex me ipso cognosceres. Sed jam epistolam complicabo, si hoc unum addidero. Scio te, scio consortes tuos magna prudentia singularique consilio præstare; sed quo plus sapitis, eo plus amicorum consilia facitis. Timeo urbibus nostris transmarinis; ex quo saluti defensionique istius insulæ invigilandum puto. Memento te non solum tibi natum esse, Platonicæque sententiæ obtemperans, communi utilitati et tuæ reipub. dignitati constare. Ac vale. Ex Genua die x aprilis 1442.

JACOBUS BRACELLIUS

PRAECLARO ET ORNATISSIMO VIRO

ANDREOLO JUSTINIANO

S. P. D.

Multa sunt quæ digne ad te scribi possent, si qui sit Italiæ status, qui motus, quam ingens rerum expectatio, velim literis complecti; sed longe plura, si ad Galliarum et Britanniae regna, quæque a regibus illis parantur, stylum extenderem. Nam et nuntiis et cottidianis prope literis affertur hos duos potentissimos reges conventuros esse, non tam ut de bello agant, quam ut, positis inimicitiiis, sædus ac pacem contrahant; delectamque esse unam ex urbibus Aquitaniæ, in qua tanti hospites accipiendi sint; ingentes ac prope incredibiles esse utriusque partis apparatus, arma, viros, equos, pretiosam vestem, quicquid ad ostentationem opum oculis subjici potest, summo studio comparari. Verum cum Angelus noster ad te redeat, satius esse duxi ut hæc et ejusmodi præsens narret, quam ut a me Italiæ, Britanniae, Galliaeque res maximæ intra epistolares angustias coarctentur. Ita nec ego propter ipsam brevitate rebus dignitatem detrahām, et Angelus eo fungetur munere quod nomine angeli designatur. Unum est quod, quia rei magnitudo incredibile reddit, volui ut ex me cognosceres. Adolescens quidam Ferdinandus nomine, civis Gordubensis, vix dum vicesimum annum egressus, peragrata Britannia et Germania, in Gallias primum, deinde in Italiam venit, nullaque fuit aut celebris schola aut urbs illustrior, in qua non aliquod insigne disputationis certamen ediderit. Cum Patavii, Venetiis, Mediolani, magnum jam sibi nomen comparasset, Genuam venit, et, alloquutus clarissimum principem nostrum, paucas quidem de se, sine ulla tamen jactantia, disseruit. Cumque ad omnia et in omni doctrina responsurum se profiteretur, tamque ingens sponsio multum sibi fidei detraheret, accitis plerisque theologis ac medicis, et difficillimis quæstionibus in medium adductis, compertum est

eum non esse vaniloquum. Quam ob causam publicæ disputationi statuta dies est sexta mensis hujus. Inter hæc re vulgata quisquis aliquo doctrinæ genere confidebat, acuere ingenium, exercere memoriam, alios consulere, evolvere libros, seque velut ad prælium comparare, de quo in conspectu totius populi ferendum judicium esset. Octo et viginti quæstiones illi propositæ sunt, quarum etsi pars maxima ad medicinalem et theologicam materiam pertinebat, non arithmetica tamen aut geometria vel astrologia prætermissa est. Subscripsit ille omnibus conclusiones suas. Advenerat dies certamini constituta tanta quidem omnium expectatione, ut, quamquam Palatii fores reliquosque aditus miles armatus servaret, aula tamen illa nullius non multitudinis capax ita completeretur, ut descendenti principi ac senatui (quamquam turbam lictores submovebant) vix ad paratum sibi solium pateret accessus. Qui vel peregrini vel cives oculo multitudinem contemplati sunt affirmant supra quinque millia virorum ei spectaculo adfuisse. Quam ob causam cum major esset populi numerus, quam quieti ac silentio conveniret, non exiguam ejus partem ejicere, quamvis indignum, necessarium tamen fuit. Conscendit ille tandem pulpitum magna cupiditate a cunctis expectatus. Post quam brevem oratiunculam, ad altissimas illas de divinis Personis, de consecratione Corporis et Sanguinis quæstiones deventum est: in quibus (bone deus!) quanta in homine promptitudo, quam admirabilis et supra omnem fidem memoria, quam multiplex omnis disciplinæ peritia! Sæpe illi Augustinus in ore; sed Thomæ Scotique, et quem Magistrum Sententiarum vocant, tanta familiaritas, tamque expedita recitatio, ut non tam meminisse quam legere videretur. Nemo aliquid promptius manu prorrexit, quam hic trium horum testimonia ex memoria depromebat. Cum ad physica transitum est, Aristoteles, Averroes, Albertus, pari promptitudine in medium afferebantur, et ita quidem afferebantur, ut neque libri nomen neque capitis numerus omitteretur; et, quod usque ad stuporem homines commovebat, cum Aristoteles testis adducebatur, non, ut assolet, unica ejus sententia referebatur, sed quicquid ille multis libris, variis locis, de una eademque re sparsim dixisset, una collectum in medium veniebat, ac si otioso cuiquam cura data fuisset decerpenti quæcumque per universum corpus operum suorum in eam sententiam ab Aristotele disseminata fuissent. In medicinali materia totum fere temporis reliquum absumtum est. Nam juris civilis peritiam non admodum magnam

habere creditus est. Nec multa fuere quæ in arithmeti-
cis, et astrologicis proposita sunt; idque raritate potissimum
eorum qui in his artibus profecisse putarentur. Namque ipse tan-
tam his operam impendisse professus est, ut non contentus latinis
codicibus, ne qua ipsum astrologiæ cognitio effugeret, ad arabi-
cos quoque autores, quorum et nomina inaudita nobis sunt, ali-
quando confugeret. Medicinalis disciplinæ præceptores sequutus
videtur Galenum et Avicenam, sed Avicenam potissimum, quem
popularem suum summis laudibus efferre solitus est: nec tamen
Gentilem, Jacobum Imolanum, Ugonem Senensem, aliosque quos
inter recentiores numeramus, ignorasse visus est, cum eorum sen-
tentiis se aliquando tueretur, quasdam validissime etiam impu-
gnaret. Hoc maxime modo adventante jam vespere finis certamini
datus est summa ac singulari hujus adolescentis laude, nec minori
omnium admiratione, quem præter tot tamque multiplices disci-
plinas, hebraicæ quoque chaldaicæque linguæ magnam habere
cognitionem creditum est, celebresque omnes Bibliæ locos ita man-
dasse memoriæ, digestos quidem ac sæpe versatos, ut in unoquoque
illorum non modo quid catholici sentiant, sed quæ sit insuper
Hebræorum interpretatio ac sententia, exploratissimum illi sit.
Hæc ad te qua vides brevitate perscribere statui, ut præter incertos
rumores rem prope incredibilem etiam aliunde cognosceres, si-
mulque ut gauderes summos nempe viros et magna exempla da-
tuos non ita prioribus contigisse ut sæculis nostris negati sint. Tu
vale. Ex Genua XVII calendæ julii 1446.

CORRIGENDA ET ADDENDA.

- Pag. 7, 5, τὸν θύραθεν νοῦν] Stobæus Eclog. 1, c. 51, § 7, ait Pythagoram, Platonem, alios, θύραθεν εἰσκρίνεσθαι τὸν νοῦν. Ibi Heeren.
- P. 14, 3. Leg. μοιχίας
- P. 26, 16. L. δεῖ (436) τὸν
- P. 31, 1. L. πρεβεβίωκεν, οὐδ' ἐν
- P. 38. pen. L. ἀθανατίζουσιν
- P. 41, 4, θεὸς μένων ὅπερ ἐστὶ] Cf. similia p. 77, 12.
- P. 42, 22. Cf. n. 133 ad Zachar.
- P. 50, 12. L. ἐαυτῶ) καὶ
- P. 60, 13; ἀγαλὴν συμπεφυκότων βεσκημάτων] cf. Zachar. p. 144, 18; n. 559 ad Æneam.
- P. 61, 20. L. ἄλλο μὲν ἦσθη, ἄλλο
- P. 71, 18. L. γῆς (554) ὕστερον
- P. 73, 13. L. ἀφικόμενοι (569) τὴν
- P. 74, 3. Ex versione Ambrosii, p. 508, 7, manifestum est repertam ab eo fuisse pro φύλλοις malam lectionem φίλοις.
- P. 93, 8. L. δημιούργημα
- P. 95, 6. L. καὶ (122) ἀγένητον
- P. 141, 4. L. (451)
- P. 149, 22. L. εὐλογον (502).
- P. 150, 2, διαδραμοῦσας] « Percurrerunt, non pertraxerunt, ut vertit aliud agens Jo. Tarinus ». BA.
- P. 158, 11. Memoratur et Euxitheus Demostheni De cor. § 91.
- P. 166, n. 35. Ad verbum ἀπέριπται cf. pp. 7, 19; 9, 22; 70, pen.; add. p. 69, 6.
- P. 168, n. 47. Ad verbum συμπεριπολεῖν et reliqua admovebo Philonem De spec. legg. § 1 : ἄνω μετάρσιος ἐδόκειν αἰεὶ φέρεσθαι κατὰ τινὰ τῆς ψυχῆς ἐπιθειασμὸν, καὶ συμπεριπολεῖν ἡλίω καὶ σελήνῃ καὶ τῷ παντὶ

οὐρανῷ τε καὶ κόσμῳ. Clemens Alex. Protr. § 92 : τίς οὐρανοῦ πολίτης εἶναι δυναίμενος ἔρεβος διώκει, ἐξὸν παράδεισον γεωργεῖν καὶ οὐρανὸν περιπολεῖν ... Alcinous Introd. c. 27, p. 115 : μεγάλων τε καὶ θαυμασιῶν τὰς τῶ ὄντι φιλοσόφους ψυχὰς ἔφασκεν ἀναμέστους, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος διάλυσιν συνεστίους θεοῖς γινομένας καὶ συμπεριπολούσας, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας πεδίον θεωμένας. Sunt et in Himerii oratione 14, 12, quæ apte conferantur.

P. 172, 6. L. cum nn. 504, 507. Adde de animæ πτεροφόρησι Wernsd. ad Himer. p. 629.

P. 176, n. 73. Cf. p. 6, 23.

P. 179, 1. Subjunctivo usus est p. 35, 17, sine varietate.

P. 180, n. 87. De verbo διηγγιᾶν vide et p. 373.

P. 201, n. 159. Cum formula πᾶ φέρεσθε comparabo verba similia Joannis Chrys. Hom. in Psalm. 6, § 6 : ἀνθρώπι, τοῦ φέρη;

P. 208, n. 187. Nomen μῦθολογία exstat et pp. 15, pen.; 69, 11.

P. 210, 27. L. ἀντικαταλλάττεται.

P. 221, n. 246. De difficultate parta tuendi Menander Fragm. inc. 172 : Λαμπρῶς γὰρ ἐνιοὶ ζῶσιν οἷς χαλεπώτερον τοῦ περιποιησασθᾶί τι τὸ φυλάξαι βίον. In notis ad Pselli Opuscula, quæ sibi uni redemisse videtur bibliotaphus, non bibliopola, proposui p. 211, τοῦ περιποιήσασθαι ὅτι τὸ φυλ.

P. 239, 325. Aristophanes Av. 605 : Πῶς δ' εἰς γῆράς ποτ' ἀφίξονται;

P. 242, n. 342. Exstat verbum illud καταπίνειν in Ionis fragmento ap. Athen. 10, 1 : ὑπὸ δὲ τῆς εὐφημίας Κατέπινε καὶ τὰ κᾶλα καὶ τοὺς ἀνδρακας. Bentleyus et post illum vir doct. ὑπὸ τῆς βουλημίας corrigunt, optime quidem, si sensum loci consideres, minus bene, si nomen corruptum. Propono, ὑπὸ δὲ τῆς εὐθυμίας : præ animi hilaritate et alacritate summa; præ nimio quo pruriebat genio litaturus gaudio.

P. 244, 8. L. θεράπειαν

P. 263, n. 412, 3. De deo Gregorius Naz. t. 2, p. 45 : ὁ ἄνα, τίς δὲ κε σεῖο νόον καὶ βένθος ἀνέυροί, ὅς σταγόνων ἕτεοιο καὶ ὅς ἀλίης ψαμάθοιο Οἶδας ἀριθμῶν ἅπαντα, καὶ ὅς ἀνέμοιο κελεύθους; — n. 415. Barthianum ἀχωρα mendum est pro ἀχυρα : vide Wernsd. Proleg. § 1x.

P. 267, n. 426. Conf. n. 546.

P. 268, n. 430. Joannes Chrys. Epist. 14, § 2 : καὶ σχεδὸν αὐτὸς νεκρὸς ὢν εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. Ibi puto recipiendam fuisse trium codicum scripturam αὐτόνεκρος.

P. 271, 21. L. n. 74.

P. 283, n. 485. Conf. n. 264 ad Zachariam.

P. 288, n. 508, 13. Verba ipsa Plutarchi vide p. 425, n. 333.

P. 297, n. 533. De ἀκούεις quaedam loca occupavit Jacobitz. ad Luc. Char. p. 18.

P. 308. Deest n. 568, nec est desideranda. Eam imprudens praecedenti immiscui.

• P. 318, 20. L. n. 72 et n. 120.

P. 324, n. 6, 15. Conf. p. 340, n. 55. — 20. Cf. p. 380, 6.

P. 328, 9. Alia nominis δέξασμα exempla quære pp. 92, 11; 110, 1; 123, pen.; 124, 1; 125, 14; 131, 8, 23; 132, 1; 143, 3.

P. 376, n. 144. Proverbiorum locum respiciebat Gregorius Cyprius in meis Anecd. t. 1, p. 181: τὰ καλῶς κείμενα κινεῖν καὶ θρία μεταίρειν ἂ ἔθιγγο οἱ πατέρες ἡμῶν. Eustathius eodem respiciens Opusc. p. 195, 48: μαυθάνει μὴ τὰ θεμιμένα ὑπερβαίνειν θρία.

P. 392, n. 166, 1. L. δημιουργεῖν

P. 429, n. 356. « Genebrardus edidit: « neque providentia ei qui habet a se ipso statum », τὸ εἶναι. Tarinus suppleri omnino voluit μὴ et legit... Montacutius aliam correctionem probat legentis, τῆ τε προνοίᾳ τοῦ παρ' ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ἔχοντος, « et per ejus providentiam qui ex se habet ut sit ». DUC.

P. 436, n. 389. Conf. Gregor. Naz. supra p. 195, 5.

P. 446, n. 443. Obtinet passim illa vocalium ω et ο permutatio. In Plutarchi libello de Iside c. 67 male scriptum fuit τρανώτερεις vel in Wyttenbachiana. Luciani Scholiastes ad Pseudol. 8, γηγωνότερον per τρανώτερον reddidit; imo τρανότερον. Vide Anecd. mea t. 4, p. 60. Parile mendum ἀνιαρώτατον relictum est etiam ab Heindorfio in Gorgia p. 102.

P. 451, n. 468. Illa synchysi vocalium η et οι iterum utar, ut Photio prosim sic edito Epist. 221, p. 329: ἐάν τις τὸ ἐκείνων πτώμα φίλω ἀληθείας περιάπτει· scrib. περιάπτῃ. Procopius Epist. 39 Maianæ: εἰ μὲν οὖν ἔλθῃς ὡς ἡμᾶς, θᾶττον ἂν λάβῃς τὸ κτῆμα· scrib. λάβοις.

P. 461. In dimidiam ferme exemplarium partem numerus MDCXLV irrepsit pro MDCXLV.

INDEX.

A.

- actores scenici, 369.
adamas, 266.
Ægyptii, 178; 186; 275; 291,
324, 394, 430.
Ælianus, 314.
Æneas Gazæus, 155, 157, 161,
316, 322, 326, 342, 414, 443,
460; ejus codices et editiones,
155, 156; xv.
Æschines, 159.
Æschylus, 408.
Æsculapius suscitât mortuûs, 304.
Agathias, 385, 393.
Alciphron, 452.
Alcmæon et Oræstes, 194.
Alexander Magnus, 229.
Alexandria, 159, 324, 380, 389.
Amelius, 191.
Ammonius Herulfus, 322, 323,
331, 342; Saccas, 342; gram-
maticus, 379.
anathemata in templis, 245.
Angeli, 269.
anima in sese collecta, 182; com-
paratur bigæ, 219; immortalis,
quia mobilis, 260; animæ de-
scensus, 172, 184; alæ, 174,
oculi, 232, 409; sedes in cere-
bro, 233; mors, impietas et
alia vitia, 307; et de anima pas-
sim.
Anthologia græca, 211, 214, 336,
391, 393, 408, 415, 421, 427,
430, 433.
Antoninus philosophus, 232.
apes e bovis corio natæ, 200, 289.
Apollonius Tyan., 205, 246, 438.
Apostolius, 303.
arsenearum tela, 356.
Arcades hominem immolabant Sa-
turno, 315.
arena : structura ex arena, 404.
arenæ numerus, 263, 519.
Aristeas, 381.
Aristeas Proconnesius, 304.
Aristides, 416, 438.
Aristoteles, 326, 377.
Arrianns, 206.
Arsenius, 186, 264, 304, 407,
421, 432.
articuli usus peculiaris, 304.
Athenæ, 164; acropolis, 276.
Athenæus, 251, 327, 519.
Athenienses autochthones, 290.
Atticus, 273.
avus de magistro, 169, 202.
ἀβούλητος, 423.
ἀγαθός : τὸ ἀγαθόν, de deo, 442;
τὰ ἀγαθὰ, 443.
ἀγαλμα ἐμψυχον, 231.
ἀγειν ἡμέραν, 164.
ἀγέννητος, ἀγέννητος, 180, 270, 274,
366, 367, 416, 428, 447.
ἀγιστεία, 329.
ἀγνοια διπλή, 222.
ἀγριοι, pæderastæ, 196.
ἀγωνίαν, 331.

- ἀδαμάντινος, 266.
 ἀδελφονοσιν, 354.
 ἀδιόλυτος, 454.
 ἀδικεῖν φιλίαν, 335.
 ἀδύνατος, 345.
 αἰεὶ, 235.
 αἰεκίνκτος ψυχῇ, 168.
 ἀήρ, γῆ καὶ θάλασσα, 270.
 ἀθάνατα, 442.
 ἄθεος, 176, 256.
 Ἀθηῶν et Ἀθηναίων, 164.
 ἀθῆρ, 264.
 ἀθόλωτος, 457.
 ἄθρει, 422.
 ἀθροζομένη ψυχῇ, 182.
 ἄθυρμα, 344.
 αἰτία, de deo, 437.
 αἰφῶς, 354.
 ἀκαριαία ῥοπή, 419.
 ἀκέφαλος, 335.
 ἀκήρυκτος, 305.
 ἀκουεῖν pro ἀκήκοας, 297, 520.
 ἀλήθεια φίλη, 338.
 Ἀλκμαίων et Ἀκταίων, 194.
 ἀλλ' ἄλλος ἄλλω, 235.
 ἄλμυρά ἀκοή, 414.
 ἄμα et θαμὰ, 308.
 ἀμαθαινέιν, 453.
 ἀμελέτητος, 175.
 ἄμμος· σχοινίον ἐξ ἄμμου, 404.
 ἀμφισθετήσιμος, 266.
 ἀνάγκη πᾶσα, 358; ἀνάγκαι ἀπο-
 δεκτικαὶ, γεωμετρικαὶ, 351,
 412.
 ἀνάκτορον, 334.
 ἀναπμπλασθαι, 361.
 ἀνάρμοςτος, 410.
 ἀνασκευάζειν, 404, 431.
 ἀνάστασις, 206.
 ἀνείδεος, 288.
 ἀνῆρ, 331.
 ἀνθρώπινα πταίσματα, 197.
 ἀνίημι, 300.
 ἀνόητος, 345.
 ἀντικαταλλάττεσθαι, 210.
 ἀνώλεθρος, 446.
 ἀπαθανατίζειν, 439.
 ἀπιστία, 290.
 ἀπλότης, 392.
 ἀπό, ἐπί, 180, 303.
 ἀποθαυμάζω, 170.
 ἀποκληρώσις, 420.
 ἀπόρημα, 417.
 ἀπορία ἀποδείξεων, 352.
 ἀπόρρητα, 170, 285.
 ἀπορρίπτειν εἰς τὸ μηδέν, 166, 518.
 ἀπραΐρετος, 448.
 ἄττος καὶ ὄρατος, 414.
 ἄρα, ἄρα, 212.
 ἄργειν, 219.
 ἄργία, ἄργεία, 255, 391.
 ἀρετὴ ἀδέσποτος, 211.
 ἀριστοτέλης, 450.
 ἀρμονία μελῶν, 228; ὀνομάτων
 ἄττικων, 351.
 ἀρχὴ ἀρχουσα, 230; ἀρχὴν, 257.
 ἄσπονδος, 305.
 ἄστικος, ἀστυκος, 438.
 ἄστυλος τὴν ψυχὴν, 331.
 ἀσπαλιευτής, 200.
 ἀτιμάζω, 171.
 ἀτρεψία, 406.
 ἄττα, 310.
 αὐγοειδής, 283.
 αὐτεξούσιον, 281.
 αὐτοαγαθότης, 268, 451.
 αὐτοάγαθον, 440.
 αὐτοειδής, 283.
 αὐτοειρήνη, 391.
 αὐτοκίνητος ψυχῇ, 168.
 αὐτοκρατῶρ νοῦς, 219.
 αὐτόλογος, 268.
 αὐτόνεκρος, 519.
 αὐτονομία, 368, 447.
 ἀφιξις ψυχῆς, 169, 172.
 ἀφύα, 184, 200.

B.

- Bacchus, 255.
 basilicæ, 334.
 Basilus Magnus, 411, 445.
 Basilius scholiis ineditis, 172, 223,
 405.
 Bellonius, 389.
 Berytus, 325, 333.
 Boethius, 191, 447.
 Brachmanes, 207.

βαλάντιον, 211.
 βανκυσία, 408.
 βήμα sophistarum, 341.
 βίαιος et βέβαιος, 212.
 βούλεσθαι et βουλευέσθαι, 217.
 βρενθέσθαι, 331, 429.

Γ.

γανύσκεσθαι, 429.
 γέ et τί, 223.
 γεγραμμένος, ὡσπερ, 291.
 γέλως πλατύς, 190.
 γένημα, 319.
 γενόμενος et γινώμενος, 216.
 γεροντιαίος, 354.
 Γέσιος, 324, 378.
 γεύεσθαι, 300.
 γεωργείσθαι, 452.
 γῆρας ἀφικέσθαι, ἰκέσθαι εἰς γῆρας,
 239, 519; γῆρας οὐδός, 237.
 γιγαντιᾶν, 368.
 γλιγεσθαι; 343, 378, 404.
 γνώθι σαυτὸν, 444.
 γρητεύειν, 351.
 γονιμωτάτη φύσις dei, 436.
 γραδὸς μυθολογία, 208.
 γραφή, 444.

C.

Callistratus, 196.
 Cebes, 332.
 Chalcidius, 129, 374, 375.
 Chaldaei, 178, 271.
 choreæ, 250.
 Claudianus Mamertus, 366.
 Clemens Alex., 288.
 Cleon, 198.
 comparativus duplex, 206.
 cœcitas, 309.
 Coelius Aurelianus, 372.
 condiscipulatus fons amicitiae, 161.
 Constantinus Lascaris, 411.
 contraria principia rerum, 240;
 c. contrariis curantur, 236.
 corporis appellationes philosophi-
 cæ, 256.
 Creon, 314.

Cronius, 194.
 Ctesias, 205.
 Cyrillus glossographus, 327.
 Cyrus, 241.

D.

Deus supra et extra universum,
 455; incorporeus, 366; unus,
 370; invocatus in fine operis,
 315; ejus natura non potest
 enunciari, 413.
 Dicaearchus, 421.
 Diogenes Laert., 204.
 Diogenianus, 336, 438.
 Dion Cassius, 405.
 Dion Chrysostomus, 159, 167,
 223, 247, 262, 392, 396, 399,
 438.
 Dionysius Halic. 178.
 Ducas, 173, 199, 432, 438, 551,
 459.

Δ.

δαμόνιος, 329, 405.
 δαιτυμόν, 442.
 δεικνύναι, docere, 162.
 δειλεάζειν, 453.
 δεξομένη, 293, 425.
 δεσμώτης, 365.
 δεσπότης, δέσπονται, de affectibus,
 195.
 δεύτερος πλοῦς, 409.
 δηλητήριον, 396.
 δημιουργεῖν, 392, 411, 418.
 δημιουργικοὶ λόγοι, 419.
 δημιουργός, 420.
 δημοκρατία ἀτακτος, 371.
 διαγράφεσθαι, 402.
 διακυᾶν, 418.
 διαναστάς ἐξ ὕπνου, 417.
 διαξέειν, 453.
 διαταράττειν et διατάττειν, 199.
 διατεθρυλλημένος τὰ ὄρα, 190,
 333.
 διά τοι τοῦτο, 253.
 δεχθυεῖς, 290.
 διδάσκαλος ἀληθείας, 412, 445.

διισχυρίζεσθαι, 265.
 δίκαιον, 328.
 δις καὶ τρίς καλόν, 367.
 διωλόγιος, 428.
 δόξα, 309.
 δοξάριον, 376.
 δόξασμα, 328, 339, 428, 520.
 δρῦας, δρῦμῶτης, 431.

E.

Empedocles, 168, 169, 170, 171, 176.
 Entelechia, 373.
 Ephraemius, 343.
 Epigrammata latina, 202, 239.
 Eriphanis Gazens, 156; xij.
 Eucherius, 312.
 Eudoxus, 304.
 Eumathius, 433.
 Euripides, 235.
 Eustathius, 163, 183, 300, 310, 353, 354, 393, 439, 520.
 Eustathius Beryti episcopus, 333.
 Euxitheus, 158, 518.
 ἐάν pro potentiali ἄν, 269.
 εἰδωλόν, 285, 403.
 εἰπεῖν καὶ ἀκούειν, 308.
 εἰσφρεῖν, 343, 368.
 ἐκβάλλειν, 217.
 ἐκκοπεῖς τῷ ὀφθαλμῷ, 230.
 Ἕλληνες, ἑλληνικός, de ethnicis, 434, 437.
 ἐμπίπλασθαι, 192.
 ἐντυποῦσθαι, 279.
 ἐνυλός, 285.
 ἐξάγειν ἑαυτὸν, 361.
 ἐπανιστασθαι, 423.
 ἐπειδὴ et ἐπειδὴν, 392.
 ἐπεισφρεῖν, 343, 368.
 ἐπίδεικνύναμι, 178.
 ἐπιεικῶς, 342.
 ἐπίκηνρος, 459.
 ἐπικλύζειν, 342.
 ἐπίλειψις, 264.
 ἐπίρρειν, 221; ἐπίρρει πλῆθος, 242, 289.
 ἐπισκέπτεσθαι, 335.
 ἐπισύρεισθαι, 232.

ἐπιχειρεῖν, 332.
 ἐρᾶν et ὄρᾶν, 235.
 ἐργάζεσθαι μουσικῆν, 188, 312.
 ἐργαστήριον τῆς φύσεως, 360.
 ἐριστικὰ λόγι, 337.
 ἐρμαιον, 165, 227, 431.
 ἐρρεῖ τὰ καλά, 163.
 ἐρρέτωσαν ἰδίαι, 430.
 ἐρωτιᾶν, 214.
 ἐσμός, 445, 456.
 ἐστιᾶν, de sermonibus, 430.
 ἐστιάτωρ, 442.
 ἐστὼς, τὸ, 446.
 εὐθνεῖν, 163.
 εὐθὺ τῆς φρουρᾶς, 259.
 εὐλογος, 454, 456.
 εὐχαρις, 291.
 ἐφήμερος, 224.
 ἐφόλιον, 448.

F.

factor, 357, 400, 418.
 ficus cultura, 289.
 fides christiana, 350.
 filius de discipulo, 169.
 fluere de rebus instabilibus, 221.
 fluvij inferorum, 282, 457.
 formica sacrificata Soli et Neptuno, 78, 314; animal est fere ratione præditum, 314.
 futura media et passiva, 419, 449.

G.

Garimpontus, 372.
 Geographus anonymus, 382, 394.
 Georgius Acropolis, 411.
 Gessius, 324, 378.
 Getæ, 245.
 Gigantes, 368.
 Glaucus, 303.
 Gregorius Cyprius, 520.
 Gregorius Naz., 163, 172, 222, 393, 410, 425, 437.

H.

Harpocratio, 190.

Helena, 243, 244, 247.
 Heliodorus, 165, 173, 212.
 Heraclitus, 167, 168, 176, 241.
 Hercules, 242, 255.
 Hermsias, 164, 185.
 Hesychiæ, 326, 330, 355, 368, 454.
 Hierocles γαρί, 160, 207; Pythagoræ commentator, 203, 396.
 Himerius, 263, 338, 396.
 Hippia memoriosior, 174.
 Hippolytus Thesei, 421.
 Hippolytus episcopus, 292.
 Homo fit deus, 212, 313, 423; dea similia, 258, 315; factus in effigiem dei, 443; est animal risibile, 434.
 Ηυπερίκω, 319.
 Hyperbolus, 199.
 ἠβούλετο, ἐβούλετο, 173, 277, 426, 436.
 ἠδύνατο, ἐδύνατο, 277, 426.
 ἦθος, 417.
 ἠλίθιος, 410.
 ἦμιλλε, ἐμιλλε, 233, 242, 309.
 ἦμιν, ὡμιν, 162.
 ἠταιρηκώς, 207.

Η.

θεούμενος, 422.
 Θέραμναι, 245.
 Θέρανναι et θεράπαιναι, 244.
 θεῶ προσεικάζεσθαι, 315.
 θηρεύω, 162.
 θρέμματα πρὸς θαλλόν, 305.
 θρυλλέω, θρυλέω, 426.
 θυμὸς σύμμαχος τῆ διανοίᾳ, 220.
 θύραθεν ὁ νοῦς, 518.

I.

Iamblichus ἐνθους, 197.
 Iisus, 159.
 ἰδιωτεύειν, 228.
 ἰδρωτὲς γεωργικοί, 214.
 ἰκτινος, 192.
 ἰκτινώδης, 198.
 ἰλιγγιᾶν, 189, 371, 372.

ιοῦ, 196, 453.
 ἱστορία, 334.
 ἰχθύων ἀφωνότερος, 433.

J.

Joannes Chrysostomus, 230, 519.
 Joannes Diaconus, 354.
 Joannes Euchaitensis, 285.
 Joannes Hierosol., 268.
 Julianus, 438.
 Juno, 245.

K.

καθαρός, 237.
 καθαροῦ ἐφάπτεσθαι ὃ θμιετὸν μὴ καθαρῷ, 315.
 κάθοδος αἰμαῶ, 172.
 καινός, 166.
 καιρὸς et Σχῆρος, 295.
 κάκης ἵππος, 456.
 κακὸς et καλὸς, 220; κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, 194.
 καλεῖ καιρὸς καὶ χρεία, 240, 253.
 καλὸς καὶ μέγας, 218.
 κατὰ θεῖον, 166.
 καταβαίνειν, κατίναι, de anima, 184, 254.
 κατάγω, 160.
 καταίρω, 160.
 κατακερματίζειν, 454.
 κατακλεῖν, 338.
 καταπαύειν, 427.
 καταπιῶν Πλάτωνα, 258.
 καταποθῆναι, 242.
 κατασύρειν ἀραίς, 298.
 καταφάνεσθαι, 201.
 καταφάρμακεύειν, 414.
 κατεπάδειν, 415.
 κατόπιν γίνεσθαι, 231.
 κεγγραμῖς, 289; κεγγρημῖς, 288.
 κηρὸς ὀμπρικὸς, 396.
 κηρύττειν, 256.
 κλεινὸς καὶ θεσπέσιος, 411.
 κνήθεσθαι, 453.
 κολοφῶν, 417.
 κομωτική, 355.
 κορυβαντιᾶν, 305.

κορυθαίολος, 198.
 κρᾶσις, 454.
 κῆμα, 231.

L.

labyrinthi dialectices, 377.
 Lacedæmoniorum lex circa conu-
 bia, 237.
 laconismus, 435.
 lacrymarum vis in pœnitentia, 229.
 lapis ignifer, 202.
 Leo Diaconus, 334.
 Lens ejusque filiz, 314.
 Lexicon ineditum, 438, 442.
 Libanius, 183, 196, 204, 284,
 303, 339, 345.
 Lucianus, 167, 173, 206, 218,
 250, 373.
 Lucius Cospidius, 161.
 Lynceus oculatissimus, 234.
 Lysidis Epistola, 315.

Λ.

λαβέσθαι τῆς χειρὸς, 332, 389.
 λαγῶδες, 204.
 λελωθημένος, leprosus, 237.
 λήμη, 408.
 λήμμα, λημματίον, 404.
 λίθων οἱ πυρφόροι, 202; ἀφωνότερος,
 433.
 λίνον λίνω συνάπτειν, 194.
 λίτρον, 302.
 λόγος, 220, 234, 238, 357.

M.

Macabri chorea, 360.
 Macarius, 421, 445.
 major de magistro, 169.
 mandragoras, 236.
 Manlius, 301.
 Martianus Capella, 252, 373.
 martyres linguati, 310, 313.
 materia, 179, 240, 272.
 Maximus Tyr., 451.
 medici urunt et secant, 235.
 Medicus anonymus, 432.

melle circumlitæ oræ calycis smari,
 396.
 Menander, 404, 519.
 Menœceus, 314.
 metallorum transmutatio, 294, 301.
 metempsychosis, 183, 186, 187.
 Methodius, 260.
 mors finis malorum, 211; mortis
 metus, 223; terminus finitus,
 240.
 mortui suscitati ab Æsculapio, 304;
 a sanctis, 308.
 mulieres non inferiores viris, 187.
 musca, 198.
 mundus visibilis post intellectua-
 lem conditus, 410; hominis
 causa conditus, 441; compa-
 ratus domni, urbi, 376; cor-
 ruptibilis, 283; mundi æterni-
 tas, 332, 343, 345, 346.

mysteria, 167.
 μαθήματα παθήματα, 249, 299.
 μακάριε, 405, 453.
 μαστιγίας, 453.
 ματαιόπονος, 345.
 μελετῆσαι τὴν λύσιν, meditari mor-
 tem, 459.
 μεμβράς, 184.
 μεταβάλλειν, 171, 193, 225.
 μεταλαγχάνειν, 294.
 μεταμπίσχεσθαι, 183, 194, 440.
 μετεωρίζειν, 308.
 μικρός, 218.
 μοναρχίας κάλλος, 371.
 μορμολύττειν, 287, 349, 415.
 μυθολογεῖν, 368.
 μυθολογία, 199, 208.
 μῦθος καὶ πλάσμα, 447; ὁ τοῦ μύθου
 Τηρέυς, 310.
 μυθῶδης καὶ θυμῶδης, 447.
 μυρία, 293.
 μυσταγωγός, 189, 272, 275, 327.

N.

Nectarius, 303.
 Nemesius, 360.
 Nicephorus Gregoras, 397.
 Nicolaus Clemengius, 352.

Nilus, 159, 324, 340, 341.
 Numenius, 192.
 νεανικός, 214, 266, 433.
 νήφοντα παιδοποιεῖν, 237.
 νίκη Καδμεία, 336, 433.
 νίτρον, 302.
 νοεῖν et νοεῖν, 449.
 νοητός, 424.
 νομίζω et ὀνομάζω, 192.
 νυκτομαχία, 416.
 νῦν δὲ, 227.

II.

Ξεναγέω, 401.

O.

OEdipus, 295, 309.
 oleum camino addere, 236.
 Olympiodorus, 364.
 Olympus, 278.
 oracula Apollinis, 263, 307; ambigua, 176; velut oraculo missa vox, 177; oraculis ethnicis utuntur doctores christiani, 185.
 Orestes, 297, 298; et Alcmæon, 194.
 Orpheus, 188.
 ὄζειν, 213.
 οἶδα, 307.
 οἶεσθαι τῷ εἰδέναι oppositum, 267.
 οἴησις, 181.
 οἰκίτης et ἰκίτης, 452.
 ὀλιγωρία, 444.
 ὄλον, 294.
 ὀμαδός, 445.
 ὀμοιον ὀμοίω χάρισι, 440.
 ὀμοούσιος, 257.
 ὀμότυμος, 401, 492.
 ὀμφυλοὶ, 207.
 ὀμόχρονος, 401.
 ὄντως ἔν, 366, 406, 446.
 ὄργανικὸν σῶμα, 259.
 ὄργια, 162, 189, 327.
 ὄρτα, ὄρους μεταίρην, ἐκβαίνειν, 376, 520.
 ὄρφαικός, 354.

ὄστισῶν, 202.
 ὄστρεώδης, 284.
 ὄταν et ὄτε, 396.
 ὄτι cum infinitivo, 203.
 οὐδὲν εἶναι, 236, 278.
 οὐμενον, 214, 251, 276.
 ὀφθαλμῶ et ὀφθαλμῶ, 230.
 ὀψέ ποτε, 256.

P.

Pachomius, 156.
 Paræmiographus, 336.
 parta tueri difficile, 221, 519.
 pater de magistro, 169, 202.
 Paulus Silentarius, 432.
 paupertas amica philosophiæ, 210.
 Pelias, 241.
 Pharus, 159.
 Phidias, 276.
 Philostratus, 159, 163, 186, 263, 303, 392, 393, 415, 430, 432, 446, 454, 458.
 Phlegon, 159, 181.
 phoenix avis, 290.
 Photius, 204, 288, 458, 520.
 Planudes ineditus, 294.
 Plato, 158, 171, 174, 175, 177, 185, 190, 210, 216, 306, 339, 352, 520.
 Plotinus, 168, 169, 190, 235, 271, 273, 397.
 Plutarchus, 520.
 Polybius, 189.
 Polyidus, 303.
 Porphyrius, 270, 271, 273, 346; πολυμαθής, 193, 196.
 Proclus, 197, 203, 317, 330.
 Procopii, 422, 520.
 Proteus, 246.
 providentia, 232.
 Psellus, 285, 286, 302, 362, 421, 432, 439, 452; ineditus, 169, 200, 310, 353, 415, 454.
 Pythagoras fuit Enphorbus, 204; ἀλαζών, 205; descendit ad inferos, 205, 394.

Π.

πάθημα μάθημα, 299.
 παιδεία, 230; 309.
 παιδικά, 326.
 παῖς, de animæ parte irrationali,
 219, 457; παῖδες ἡδονῆ παρακα-
 λούμενοι, 226; παῖδες γεωργῶν,
 ἱατρῶν, 302, 337.
 πᾶν, τὸ, 171, 176.
 πανηγυρίζειν, 390.
 παρὰ et περί, 163, 310.
 παράγειν, 419.
 παραδραμεῖν, περιδραμεῖν, 163.
 παραλογισμοί, 404.
 παραστέλλειν, 323.
 παρελθεῖν τὴν φύσιν, 231.
 πᾶσα ἀπλότης, π. αὐτάρκεια, 392,
 418.
 πάτρια, τὰ, 203.
 περιγράφειν κέντρον, 428.
 περιγραφῆς ἐλεύθερος deus, 360.
 Περιπάτος σιμῶν, 407.
 περιττός, 393.
 περίττωμα, 448.
 περιωπή, 182.
 πέρυσι, 332.
 πίπτειν ἐνταῦθα, 227.
 πλανᾶσθαι ὡπερ ἐν σκότει, 232.
 πνεῖν τινα, 378; ἡδὺ, 341.
 ποῖ φέρεσθε, 201, 519.
 ποιεῖν, de poetis, 170.
 ποιητής, 357, 400, 420, 423.
 πολλός, 274.
 πορσία ἀνιπῆς, 169.
 πότμος λόγος, 415.
 ποῦς τὰ ἐν ποσὶ, 223.
 πράγμα καὶ ὄνομα, 423.
 προαγωγής, 196.
 προαίρεσις, προαιρετός, 219.
 προβάλλεσθαι, 436.
 προβῶν, 167.
 προβολις, 437.
 πρόβητος; de magistro, 169; 193.
 προπεδικυκόντα, 219.
 προθεσμία, 293.
 προκάλυμμα, 355.

Προκίνησος, 304.
 προσδικῶς, 436.
 προπάτωρ, de magistro, 169.
 πρὸς ἀγαθοῦ, 450; πρὸς δὲ, 329,
 452.
 πρόσταγμα, 444.
 πρότασιν ποιεῖσθαι, 431.
 πρότεροι, οἱ πρότερον, 207.
 προϋφιστάναί, 253.
 περὶ τοῖς ἰδίοις ἀλλοῦ, 446.
 πτερορροεῖν, 456.
 πτερορροήσις animæ, 172, 519.
 τῶς et πως, 185; τῶς γάρ, 230.

Q.

Quadragenarius numerus, 201.
 Quintilianus, 177.

R.

reges ut dei culti, 248.
 reminiscencia animæ, 203.
 resurrectio, 287, 290, 292, 294.

P.

ῥανίς μικρὰ ὑγρότητος, 286, 359.
 ῥέων, 221, 440.

S.

sardonius risus, 438.
 scholasticus, 317, 320, 322.
 scholiastes Anthologiae, 392; Lu-
 ciani, 520; Platonis, 283, 469.
 scriptores dicuntur facere quæ nunt-
 rant, 306.
 selinum lugubre, 422.
 semen humanum, 455.
 semina in terra putrescentia, 290.
 servire bono domino libertas est,
 280.
 Sextus Empiricus, 425.
 Sibyllina oracula, 430.
 silva pro materia, 179.
 Sirenes, 352, 355, 396.

sol deus, 360, 367, 374, 375;
rotæ comparatus, 373.
spectra evanescent orto sole, 286.
sphæra figurarum perfectissima,
427.
Stephanus Byzant., 276, 324, 380.
stoicorum sententiâ de mundi con-
flagratione, 412.
suicidium, 361, 364.
Suidas, 330, 349, 454.
Symeon Sethi, 452.
Synesius, 183, 196, 315, 421,
423, 430.
Syrianus, 197.
syntaxis brevior quædam, 344.

Σ.

σκαιὸς ἀνεμος, 159.
σκιά, 435.
σκότος· ὡσπερ ἐν σκότει, 232, 281.
σμήνος, 445.
σοφίζεσθαι, 189.
σοφός, 413; σοφός ἄσοφος, 330.
σπυρίς, 308.
στάς κατ' ἑμαυτὸν, 182.
στῆναι χαλκοῦς, 300.
στωμυλία, 355.
σμπέρασμα, 449.
σμπεριπολεῖν, 518.
σμποσιάζειν, 265.
σμπέρω et σμπύρω, 230.
συνάναρχος, 436.
συνδιάλυσις, 300.
συνέπεσθαι, 336, 440, 451.
συνήδισθαι, 162.
σύνθημα, 445.
συνουσία, 332.
συντυχία, 230.
σχέσις, 424.
σῶμα quasi σῆμα, 170, 256.

Τ.

tempus, 270, 357, 403, 404.
Telephus, 241.
Tereus, 310.
Theodoretus, 399, 431.

Theodorus Prodrōmus, 200, 270,
432.
Theodosius Diaconus, 446.
Theopompus, 307.
Therapne, 244.
Thersites, 188.
Theseus, 297, 298, 304.
Timosthenes, 304.
tragelaphus, 427.
trinitas mystica, 268, 269, 458.
Tymon Lydus, 304.
τὰ ἀσθενῶν τῶν παίδων, 231.
τάξις, 220.
ταῦτα et ταυτά, 169, 196.
ταυτὸ, ταυτὸν, 277.
τέμενος, 332; τ. τῶν Μουσῶν,
389.
τερέτισμα, 431.
τεχνάζεσθαι, 349.
τῆδε et τῆδε, 167, 172.
τίθεσθαι, assentiiri, 378, 412, 430,
453.
τιμαλφέστατος, 421.
τομή nulla Trinitatis, 436.
τρανότερος, 520.
τροφή ἀγαθὴ, 220, 309.
τυγχάνειν ὦν, 335, 360.

Υ.

Ulyxes, 199, 355.
umbra, 272, 401, 402.

V.

Vandalica persecutio, 310.
Venus ξένη, 247.
vertigo, 180.
Vincentius Lirinensis, 369.
virtus pretium sibi, 224.
Wowerius, 272.

Υ.

ύαλος, 302.
ύγεία, 438.
ύδάτινος, 284.
ύλης πλεονεξία, 237.

ἕμνος et ὕμνος, 308.
ὑπερβολή· δι' ὑπερβ. σοφίας, 176.

Φ.

φαίνεται, 406.
φαντάσματα σκιοειδῆ, 223, 285.
φέρειν τὰ πρῶτα, 424; et φέρειν, 184, 230.
φεύγειν τὸν ἄνθρωπον, 188.
φθόνος οὐδαίς αγαθῶ, 269, 342, 357; φθ. ἕξω χοροῦ θείου, 343.
φορὰ τροφή, 416; et φορὰ, 262.
φιλοκρινεῖν et φυλοκρ., 183.
φιλολογία, 395.
φιλοτέχνημα, 333.
φιλότης, 164, 189.
φορτίον, 284.
φροντιστήριον, 339.
φροῦδος, 355.
φύειν· πέφυκα, 416, 426; τὸ φύο-
μενον, 231.
φύσις, 267, 300; in periphrasi, 184.

Χ.

χαλκείον, 298.
χαρακτῆρες καὶ τύποι animæ, 459.
χαριεντίζεσθαι, 453.
χαρίζεσθαι, 333, 407, 418, 451.

χειραγωγείσθαι τῷ λόγῳ, 234.
χιτῶν τῆς δόξης, 444.
χορηγία, 195.
χρόνος βραχύς καὶ, 288; χρ. ἦν ὄτα,
et ἦν ὄτα sine χρόνος, 425.

Ψ.

ψάμμος· ἐκ ψάμμου οἴκους οἰκοδο-
μεῖν, 344, 404.
ψιθυρίζειν, 433.

Ω.

ὡς cum infinitivo, 204; ὡς ἄν cum
optativo, 178.
ὠφέλεια· ἐπ' ὠφελείας, 238.

X.

Xenophon, 136, 326.

Z.

Zacharias Mitylenæus, 157, 316,
322, 326, 342, 443, 460; ejus
codices et editiones, 316, 317,
323, 436.
Zamolxis, 245.
Zenobius, 336.
Zoroastres, 307

FINIS.

